วารสารเสียงธรรมจากมหายาน
ISSN 2985-2706 (Print)
ISSN 2985-2714 (Online)

Journal of Mahayana voice

ปีที่ 12 ฉบับที่ 1
1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2569

วารสารเสียงธรรมจากมหายาน

Journal of Mahayana voice

(สาขาพระพุทธศาสนาปรัชญา ศึกษาศาสตร์ ด้านนิติศาสตร์ และรวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ)
ISSN 2985-2706 (Print) : ISSN 2985-2714 (Online)
ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2568 | Year 12, Issue 1, January – February 2025

****

กำหนดออกวารสารทุก 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ)

ฉบับที่ 1: มกราคม – กุมภาพันธ์ **ฉบับที่ 2**: มีนาคม – เมษายน
ฉบับที่ 3: พฤษภาคม – มิถุนายน **ฉบับที่ 4**: กรกฎาคม – สิงหาคม
ฉบับที่ 5: กันยายน – ตุลาคม **ฉบับที่ 6**: พฤศจิกายน – ธันวาคม

Issue 1: January – February **Issue 2:** March – April
Issue 3: May – June **Issue 4:** July – August
Issue 5: September – October **Issue 6:** November – December

เกี่ยวกับวารสาร

วารสารเสียงธรรมจากมหายาน เป็นวารสารวิชาการที่มุ่งเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ผลงานวิชาการสู่สาธารณชน ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเน้นบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ครอบคลุมหากหลายสาขา ได้แก่ พระพุทธศาสนา นิติศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้ต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน และเปิดรับบทความทั้งในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน โดยพิจารณาต้นฉบับจากนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษาทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย บทความที่ส่งมาจะต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยเผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอื่นมาก่อน

วัตถุประสงค์ของวารสาร

1. เป็นแหล่งเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการที่มีคุณภาพในสาขาต่าง ๆ ได้แก่:
    1) พระพุทธศาสนาและปรัชญา
    2) ศึกษาศาสตร์
    3) นิติศาสตร์ และสหวิทยาการอื่น ๆ
2. สนับสนุนการเผยแพร่ผลงานของคณาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป เพื่อสร้างองค์ความรู้ เสริมสร้างความเข้าใจ และกระตุ้นการแลกเปลี่ยนแนวคิดใหม่ ๆ ในแวดวงวิชาการ
3. ส่งเสริมการพัฒนาความรู้และองค์ความคิดเชิงวิจัย เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา การพัฒนาสังคม และสร้างผลกระทบเชิงบวกในระดับชุมชน สังคม และระดับสากล

นโยบายการพิจารณาบทความ

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการคัดเลือกบทความเพื่อลงตีพิมพ์โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และขอสงวนสิทธิ์ในการปรับปรุงบทความเพื่อให้เหมาะสม โดยยังคงรักษาหลักการและแนวคิดของผู้เขียน บทความที่ตีพิมพ์ถือเป็นทัศนะส่วนบุคคลของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่มีความจำเป็นต้องเห็นด้วยและไม่ขอรับผิดชอบต่อเนื้อหา

วารสาร **เสียงธรรมจากมหายาน** ไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ขอให้มีการอ้างอิงแสดงที่มาให้ถูกต้อง โดยมีกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (รายสองเดือน) เพื่อรองรับและเผยแพร่งานวิชาการที่มีคุณค่าให้แก่สังคมและแวดวงวิชาการในระดับนานาชาติ

ที่ปรึกษา วารสารเสียงธรรมจากมหายาน

1. พระมหาคณานัมธรรมวชิรานุวัตร	เจ้าคณะใหญ่อนัมนิกายแห่งประเทศไทย
2. พระคณานัมธรรมวชิรเมธาจารย์	รองเจ้าคณะใหญ่อนัมนิกาย
3. พระคณานัมธรรมวัชรวิธานาจารย์	ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่อนัมนิกายฝ่ายขวา
4. พระสมณานัมราชวชิราจารย์	ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายขวาอนัมนิกาย
5. พระสมณานัมราชวชิราจารย์	ผู้ช่วยเจ้าคณะใหญ่ฝ่ายซ้ายอนัมนิกาย
6. พระสมณานัมวัชรธีราจารย์	ปลัดขวาอนัมนิกาย
7. พระวิเทศโพธิคุณ, ดร.	เจ้าอาวาสวัดสมานราษฎร์ จังหวัดชลบุรี
8. พระมหาปราโมทย์ ปโมทโยม, ดร.	ผู้อำนวยการ สถานีวิทยุโทรทัศน์ธรรมาธิปไตย DDTV
9. พระครูปลัดณรงค์ฤทธิ์ อุปรกฺขิโต	พิธีกรรายการ “ตระเวนคน ตระเวนธรรม”

บรรณาธิการบริหาร

องพจนกรโกศล ดร.)	ผู้ช่วยปลัดขวาอนัมนิกาย,
(พิสิษฐ์ ศรีวิชา/เถี่ยนบ๊าว	ประชาสัมพันธ์คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย
	เจ้าอาวาสวัดธรรมปัญญารามบางม่วง
	ผู้อำนวยการกองเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานการศึกษา
	พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
	ประธานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14
	ผู้จัดการโรงเรียนกุศลสมาครวิทยาลัย
	ประธานมูลนิธิพระยูไลไภษัชย์สงเคราะห์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

ดร.สุริยา แสงอินตา	ผู้อำนวยการ กองเทคโนโลยีสารสนเทศ
	สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 14

กองบรรณาธิการ

ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา

1. ศ. ดร. ประยงค์ แสนบุราณ
   วิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศ.(พิเศษ) ร.ท. ดร. บรรจบ บรรณรุจิ
   ภาควิชาภาษาตะวันออก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และราชบัณฑิต
3. พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม ผศ.ดร.
   รองอธิการบดี ด้านวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. พระครูสุภัทรสีลโสภณ ผศ.ดร.
   ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มมร. วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระมหาปัญญา ฉายา ปญญาสิริ
   ผู้อำนวยการกองคลังและทรัพย์สิน สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ด้านศึกษาศาสตร์ และครุศาสตร์

1. พระมหาบัณฑิต ปณฺฑิตเมธี, ดร.
   คณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. รศ.ดร.อินถา ศิริวรรณ
   อาจารย์พิเศษ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
   อาจารย์พิเศษ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.สิน งามประโคน
   อาจารย์พิเศษ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. พระศรีวชิรวาที, ผศ.ดร.
   รองอธิการบดี ด้านวิชาการและพัฒนาคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, ผศ.,
   อาจารย์ประจำ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. ผศ. ดร. อุทัย สติมั่น
   อาจารย์พิเศษ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. พระมหาสมบัติ ธนปณฺโญ,ผศ.ดร.
   อาจารย์ประจำ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9. ผศ.ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์
   อาจารย์ประจำ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ผศ.ดร.ระวิง เรืองสังข์
    อาจารย์ประจำ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. พระมหาณรงค์ศักดิ์ สุทนฺโต ดร.
    สาขาวิชาพระพุทธศาสนา อาจารย์ประจำวิทยาลัยสังฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี
12. พระสมุห์นพดล อตฺถยุตฺโต ดร.
    อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
    และอาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
13. ดร.วารี โศกเตี้ย
    อาจารย์ประจำ วิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. พระมหาเอกพันธ์ วรธมฺมญฺญ,ดร.
    อาจารย์ประจำวิชาการสอนสังคมศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มจร วิทยาเขตสุรินทร์
15. พระครูนันทกิตติคุณ, ดร.
    ผู้อำนวยการโรงเรียนกุศลสมาครวิทยาลัย
16. พระมหาพิเชษฐ์ อตฺตานุรกฺขี, ดร.
    อาจารย์ประจำวิชาบริหารการศึกษา,การสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
17. ดร.จำรัส มุ่งเฝ้ากลาง
    อาจารย์พิเศษประจำ วิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา
18. ดร.จักรพงษ์ ทิพสูงเนิน
    นักวิชาการศาสนา สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
19. ดร.กุศล บอกบุญ
    ครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนศรีวิชาวิทยา สศปส. เขต 14

ด้านนิติศาสตร์ และสหวิทยาการ

1. นายอรชุน หรรษาวรรธนะ
   ทนายความ ที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมาย คณะสงฆ์อนัมนิกายแห่งประเทศไทย
2. นายภาสกร ดมหอม
   ทนายความ หัวหน้าสำนักงานผดุงภักดีทนายความ
3. ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง
   อาจารย์พิเศษ สาขาวิชานิติศาสตร์แนวพุทธ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. รศ.ดร.ภูสิทธ์ ภูคำชะโนด
   อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
5. ผศ. ดร.วรากรณ์ พูลสวัสดิ์
   อาจารย์ประจำวิชาสังคมศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
6. ดร.ชัยมงคล สุพรมอินทร์
   อาจารย์ประจำ สาขาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นายวัชระ เกษทองมา

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

นางสาวธีร์รวี เดชดวง

นางสาวนวรัตน์ เดชดวง

ออกแบบปก

นางสาวนวรัตน์ เดชดวง

พิสูจน์อักษร

นางสาวธีร์รวี เดชดวง

จัดรูปเล่ม

ดร.สุริยา แสงอินตา

บทบรรณาธิการ

วารสารเสียงธรรมจากมหายาน (Journal of Mahayana Voice) พัฒนามาจาก "หนังสือเสียงธรรมจากมหายาน" และเริ่มตีพิมพ์ฉบับแรกในปี 2558 ภายใต้การดูแลของสำนักหอสมุดแห่งชาติ ปัจจุบันเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ผลงานวิชาการของคณะสงฆ์อนัมนิกาย และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ด้านศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สำหรับนักวิชาการและนักศึกษา

วารสารมีมาตรฐานคุณภาพระดับสากล โดยทุกบทความทั้งภาษาไทย อังกฤษ และจีน จะต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกการสนับสนุน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารนี้จะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ส่งเสริมปัญญาและคุณประโยชน์ต่อสังคมอย่างยั่งยืน

บรรณาธิการ
วารสารเสียงธรรมจากมหายาน

สารบัญ

//บทความวิจัย

เรื่อง **ที่**

สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์ 1
จักรกฤษณ์ ยากิ้ว; จารุวรรณ นาตัน

สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ 15
ธนากร น่วมมี; นงลักษณ์ ในฉลาด

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 28
ภัทรจาริน แก้วมณีวรรณ์; บรรจบ บุญจันทร์

การพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่องการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน 42
ผศ.ดร.ศรชัย บุตรแก้ว, วิภาวี วีระวงศ์

การศึกษาความพึงพอใจการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิดพิชิตโค้ดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) 55
วรธรรม กลัดล้อม, ภาณุพงศ์ แผงผล, สรวิชญ์ เศรษฐวารี, ศัจกร ทิศหน่อ, รศ.ดร.ภาสกร เรืองรอง

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 65
ศุภมิตร เที่ยงตรง; วิภาวรรณ สุขสถิต

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 78
สุลัดดา ศุภพันธ์; ทับทิมทอง กอบัวแก้ว

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 93
ศิริลักษณ์ คำนึงถึง; นิวัตต์ น้อยมณี, จินตนา ถาคำ

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร 109
พุทธชาติ สมร่าง, นิวัตต์ น้อยมณี, จินตนา ถาคำ

ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 123
นางสาวพัชรีวรรณ ภาสบุตร; บรรจบ บุญจันทร์

สารบัญต่อ

//บทความวิจัย

เรื่อง **ที่**

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ..... **138**
กษิดิศ พรหมดนตรี; ทับทิมทอง กอบัวแก้ว

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช **151**
สิริกานต์ ทองสงฆ์; ชมนาด กิจขันธ์

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ..... **165**
พัชรกรณ์ คำทอง; ชนนาด กิจขันธ์, ชวนิดา สุวานิช

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี **177**
กฤติยาณี นาราษฎร์; ศาสตราจารย์ ดร.ชมนาด กิจขันธ์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมล ชอุ่ม

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ..... **187**
นายภวิศ ปรีกราน; สมนึก การมีเวท

การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “คุณปู่แว่นตาโต คุณปู่แว่นตาแตก อาม่าบนคอนโด และขวัญสงฆ์” ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง **199**
ดร.ประภาพร ธนกิตติเกษม

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (GAMIFICATION) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ..... **212**
อธิญา ศรีอ่ำดี; พินดา วราสุนันท์

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CONCRETE–PICTORIAL–ABSTRACT (CPA) เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ..... **225**
สิริมา ศิริฤกษ์; กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล

การพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์ สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคต ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ **235**
จตุพร บุญประเสริฐ, ศิวาพร พิรอด, อุบลวรรณ สวนมาลี, ทนงศ์ จันทะมาตย์

ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ..... **246**
รัตนจันทร์ เหลืองสถิตย์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล

สารบัญต่อ

//บทความวิจัย

เรื่อง **ที่**

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ..... **258**
ฐิติรัตน์ เที่ยงตรง; วิภาวรรณ สุขสถิตย์

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา **271**
จุฑามาศ สุขงาม; รัตนา กาญจนพันธุ์

การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ **284**
ประโยชน์ มีสกุลก

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ **296**
ศิวรานนท์ นพคุณ; วิภาวรรณ สุขสถิต

การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
เพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น **310**
นววิช นวชีวินมัย

การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ..... **322**
พลการณ์ จันทร์ทอง; ขรรค์ชัย แซ่แต้, รุ่งทิพย์ แซ่แต้

MOTIVATION MODEL OF CHINESE STUDENTS TOWARDS STUDY ON
GRADUATE SCHOOL IN EDUCATIONAL FACULTY IN BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY 334
ผศ.ดร.สถาพร พฤฑฒิกุล, รศ.ดร.ชวนชม ชินะตังกูร, ผศ.ดร.สุธิดา หอวัฒนกุล

สรรพคุณและกระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ **348**
ดร.เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต; พัสกร อุ่นกาศ, สมพงษ์ แซ่ท้อ, ดร.กิจชัย วงศ์ราช, ดร.ธนวิชญ์ กิจเดช

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรม
การส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี **359**
นางคอรีย๊ะ มะมิง, ประวัติ บุญประเสริฐ , ฟาซียะห์ เจ๊ะเละ, ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ

การพัฒนาบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกาศ **372**
วิภาวี วีระวงศ์, ศรชัย บุตรแก้ว

สารบัญต่อ

//บทความวิจัย

เรื่อง **ที่**

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กลุ่มกรุงเทพใต้ **384**
กาญจนา เจริญสุข; นันทิยา น้อยจันทร์

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO MODEL) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” **397**
กฤติกา พิมพ์พัฒน์; ศ. ดร.ชมนาด กิจขันธ์

//บทความวิชาการ

การใช้เทคนิคแนวเทียบในการสอนโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น **413**
วสุธร อภิวัฒน์พงศ์

AI & DHAMMA: กรอบแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่ออนาคตการศึกษาไทย **425**
กิตติธัช อ่ำพันธ์

สิทธิของนักเรียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความท้าทายในการบังคับใช้ภายในสถานศึกษา **435**
อภิภัสร์ ปาสานะเก; ณัฏฐ์ภัส ภาคะ, ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์, สาลินี ลิขิตพัฒนะกุล, รัชชานนท์ วิพัฒน์โสภากร

สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

THE ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE, PHITSANULOK AND UTTARADIT

จักรกฤษณ์ ยากิ้ว[1], จารุวรรณ นาตัน[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Juggrit Yakiw [1] and Jaruwan Natan[2]
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : Juggrit.Yak67@psru.ac.th [1], jaruwan.nat@psru.ac.th [2]

(Received : December 9, 2025; Edit : December 19, 2025; accepted : December 21, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเนินมะปราง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ประชากร ได้แก่ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเนินมะปราง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ทั้งหมดจำนวน 94 คน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 8 คน และครู 86 คน ได้โดยใช้วิธีการเลือกประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล แบบสอบถามที่มีคุณภาพสูงแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 โดยมีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.963 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.55, σ = .37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (μ = 4.57, σ = .38) รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.57, σ = .40) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.54, σ = .41) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา อยู่ในระดับระดับมากที่สุด (μ = 4.54, σ = .48) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี (μ = 4.53, σ = .42)

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the current state of academic administration of secondary school administrators in Noen Maprang District, under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok–Uttaradit. The population used in this study consisted of school administrators and teachers from secondary schools in Noen Maprang District under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok–Uttaradit, totaling 94 participants. The group of informants comprised 8 school administrators and 86 teachers, selected using a total population sampling method. The research instrument used for data collection was a questionnaire with a five-level rating scale, which demonstrated high quality. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranged from 0.80 to 1.00, and the overall reliability coefficient of the questionnaire was 0.963. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation.

The research findings revealed that the overall academic administration of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Phitsanulok–Uttaradit was at the highest level (μ = 4.55, σ = 0.37). When considering each aspect individually, the aspect with the highest mean score was the development of the internal quality assurance system and educational standards, which was at the highest level (μ = 4.57, σ = 0.38). This was followed by measurement, evaluation, and the implementation of learning outcome equivalency transfer, also at the highest level (μ = 4.57, σ = 0.40). Next was instructional management within educational institutions, which was rated at the highest level (μ = 4.54, σ = 0.41), followed by the development of school curricula, also at the highest level (μ = 4.54, σ = 0.48), respectively. The aspect with the lowest mean score was the development and utilization of instructional media and technology, which nevertheless remained at the highest level (μ = 4.53, σ = 0.42).

Keywords : Academic Administration**,** School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีวัตถุประสงค์หลักในการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีพลัง จำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยกระทรวงศึกษาธิการจะทำการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการการศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้แก่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจนี้ช่วยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวและอิสระในการบริหารจัดการการศึกษาตลอดจนสามารถดำเนินการตามหลักการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นแผนยุทธศาสตร์ด้านการศึกษาระยะยาว โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้นำไปเป็นกรอบและแนวทางการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับพลเมืองทุกช่วงวัยตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต ภายใต้บริบทเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งความเป็นพลวัตร เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งภายใต้กรอบแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดสาระสำคัญสำหรับบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาใน 5 ประการ ได้แก่ 1) การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา (Access) 2) ความเท่าเทียมทางการศึกษา (Equity) 3) คุณภาพการศึกษา(Quality) 4) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และ 5) ตอบโจทย์บริบทเปลี่ยนแปลง (Relevancy) ในระยะ 20 ปีข้างหน้า และมียุทธศาสตร์ 6 ประการ คือ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคม และประเทศชาติ2) การผลิตและพัฒนากำลังคนการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาการบริหารการศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร ซึ่งต้องกำหนดแผนการปฏิบัติงานและขั้นตอนต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพราะหากระบบการบริหารไม่ดี จะส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องสามารถเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ การบริหารงานต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะ เนื่องจากการดำเนินงานไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารทำเพียงลำพัง แต่ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลอื่นๆ ที่มีส่วนช่วยให้งานประสบความสำเร็จ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553 : 8) ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลสำเร็จและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียนคือ ระบบการบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วม ซึ่งตรงกับมาตรา 22 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยยึดหลักที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และผู้เรียนถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพของตนเอง ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญมากในฐานะผู้นำหลัก โดยมีภาระหน้าที่สำคัญในการบริหารงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 39 ที่กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ให้แก่คณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมถึงสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของโรงเรียน โดยต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารและครูในโรงเรียนในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และรักการอ่าน รวมถึงแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2553 : 14)

การบริหารงานของสถานศึกษาที่จะสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการ และบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาว่าจะให้ความสำคัญกับการบริหารงานวิชาการมากน้อยเพียงใด และบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจในงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่สำที่สำคัญยิ่งของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมการและติดต่อประสานให้เกิดความเข้าใจ ทำให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความพร้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและปฏิบัติงานอย่างจริงจัง อันจะส่งผลให้การบริหารวิชาการของสถานศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานใด และคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษาและเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาโดยแยกงาน

ออกเป็น 4 ประเภท พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการคิดเป็นร้อยละ 40 ของเวลาทั้งหมดที่ใช้ในการบริหารงานประเภทต่างๆ (Smith, and Others, 1961 : 170 อ้างถึงในปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553 : บทนำ)

งานวิชาการ ถือว่าเป็นงานที่สำคัญที่สุดของสถานศึกษา ความทันสมัยในงานวิชาการของสถานศึกษาทุกระดับทุกประเภทจะได้รับการยอมรับได้ ก็ต่อเมื่อบุคคลในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาได้มีความตระหนักตรงกันว่างานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญยิ่ง งานวิชาการเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาก็พิจารณาจากผลงานวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการ มีความเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาได้ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานงานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษาและการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และการบริหารงานวิชาการจะให้สัมฤทธิ์ผลเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีปัญญาเฉียบแหลม เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญเข้มแข็งและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล (รุ่ง แก้วแดง, 2550 : 2)

นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพผู้เรียนตามแนวคิดพหุปัญญา ส่งเสริม สนับสนุนความเป็นเลิศของผู้มีความสามารถพิเศษ และ Soft Power อย่างเต็มตามศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้และสมรรถนะด้านวิชาการ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล มีจรรยาบรรณและมาตรฐานวิชาชีพ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา การยกยกระดับให้มีมาตรฐานโดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากผลการทดสอบ (O-NET) ในระดับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระหลัก ได้แก่ รายวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดอุตรดิตถ์ เปรียบเทียบระหว่างปีการศึกษา 2562 – 2565 พบว่า ในปีการศึกษา 2565 ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ สูงขึ้นจากปีการศึกษา 2562 - 2565 ทั้ง 2 จังหวัด ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่มีผลคะแนนลดลง และ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2564 – 2565 ทั้ง 2 จังหวัด มีผลการทดสอบเฉลี่ยในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ลดลง ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ของจังหวัดพิษณุโลก มีผลคะแนนสูงขึ้น(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ 2567)

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ชัดว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการพัฒนา สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และแสดงถึงความสำเร็จของหน่วยงานหรือผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเนินมะปราง ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยผลการวิจัยที่ได้จะถูกนำไปใช้เป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารและครูผู้สอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลกอุตรดิตถ์ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านวิชาการ
ดังภาพ 1

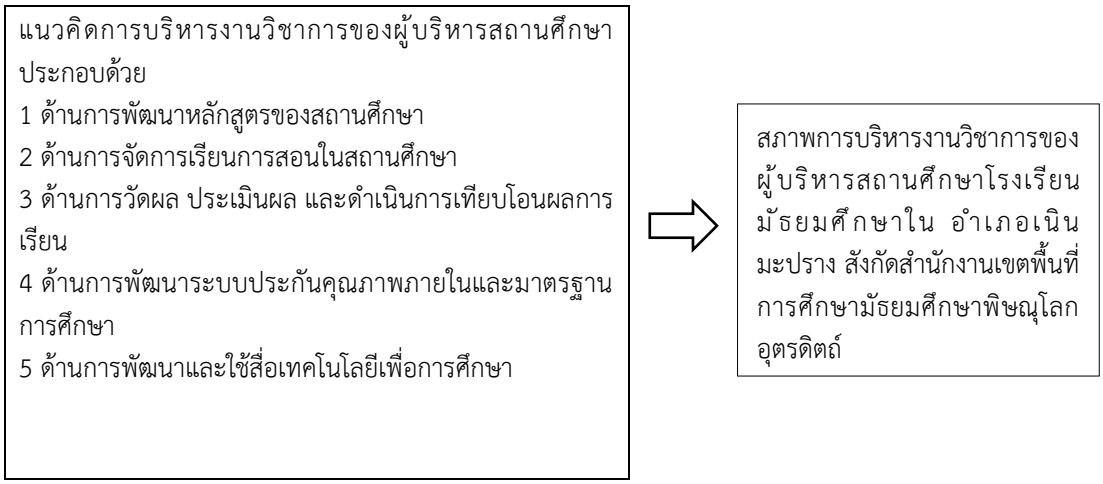

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ จำนวน 94 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเนินมะปราง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ทั้งหมดจำนวน 94 คน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 8 คน และ ครู 86 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1)การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านที่ 2)การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านที่ 3)การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ด้านที่ 4)การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา และด้านที่ 5)การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถาม 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสำรวจรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ(บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้

5 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด หลักการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพื่อจัดทำร่างเครื่องมือแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์และความถูกต้องให้ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างเนื้อหาและหลักการใช้ภาษาและความครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะ โดยผู้เชี่ยวชาญมีรายนามดังต่อไปนี้

3.1 รองศาสตราจารย์ ดร.ณิรดา เวชญาลักษณ์ ตำแหน่ง ประธานสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.2 รองศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ ใจฉลาด อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

3.4 นายกร เลือกหา ตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเนินมะปรางศึกษาวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

3.5 นายมนูญ บุบผาพ่วง ตำแหน่ง ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนวังโพรงวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์

4. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าสอดคล้องเชิงเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย (Index of Item – Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปนำไปเป็นแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 72) ผลการตรวจสอบพบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.8 – 1.0 ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาทุกข้อ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-Out) กับผู้บริหารและครู ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนบางกระทุ่มพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยจะต้องมีค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 77) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.963

7. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการมก็บรวบรวมข้อมูลจากลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์มหาวิทยาราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2. นำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากประชากรในการตอบแบบสอบถามในระบบ Google Forms

3. ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนและความถูกต้องของแบบสอบถาม จำนวน 94 ฉบับ ได้ฉบับสมบูรณ์กลับคืน จำนวน 94 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ

2. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์ตรวจให้คะแมน ตอนที่ 1 และ ตอนที่ 2 ตามแกณฑ์ที่กำหนดและนำข้อมูลเข้าโปรแกรมสำเร็จรูป

3. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ในด้านเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ด้านการบริหาร โดยใช้การคำนวณค่าร้อยละ (Percentage)

4. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเนินมะปราง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ทั้งหมดไปวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้

4.51- 5.00 หมายถึง การบริหารานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51- 4.50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริพารอยู่ในระดับมาก

2.51- 350 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

1.51- 2.50 หมายถึง การบริพารงานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

1.00 -1:50 หมายถึง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ดังแสดงตารางที่ 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย(μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ในภาพรวมทั้ง 5 ด้าน

ด้าน	การบริหารงานวิชาการ	N=94		ระดับ	ลำดับ
		μ	σ		
1	การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	4.57	.38	มากที่สุด	1
2	การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.57	.40	มากที่สุด	2
3	การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.54	.41	มากที่สุด	3
4	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.54	.48	มากที่สุด	4
5	การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.53	.42	มากที่สุด	5
รวม		4.55	.37	มากที่สุด	

จากตาราง 1 พบว่า การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.55, σ = .37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (μ = 4.57, σ = .38) รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.57, σ = .40) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด (μ = 4.54, σ = .41) ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา อยู่ในระดับระดับมากที่สุด (μ = 4.54, σ = .48) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี (μ = 4.53, σ = .42)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การที่นโยบายระดับชาติและระดับพื้นที่ได้เน้นให้สถานศึกษาต้องมีระบบประกันคุณภาพภายในเป็นกรอบหลักในการบริหารงานวิชาการ ทั้งในด้านการกำหนดมาตรฐาน การติดตามประเมินผล ตรวจสอบคุณภาพ และการรายงานผล ซึ่งทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับด้านนี้มากเป็นพิเศษ เพราะเป็นเรื่องที่มีการตรวจสอบภายนอก (External QA) และเป็นตัวชี้วัดที่หน่วยงานต้นสังกัดและผู้ประเมินภายนอก (เช่น สมศ.) ให้ความสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล และนุชนรา รัตนศิระประภา, 2566) ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี พบว่า บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ยังขาดความพร้อมด้าน สมรรถนะดิจิทัล (digital literacy) และทักษะการออกแบบสื่อเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อหลักสูตรฐานสมรรถนะและการประเมินผลเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อมรรัตน์ จินดา และเอกนฤน บางท่าไม้, 2559) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า ขนาดของสถานศึกษามีผลต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันจะขาดบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศต่างกันสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่หรือใหญ่พิเศษจะมีบุคลากรด้านนี้โดยตรง แต่สถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก ยังมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทิศากร เมืองทอง, 2567) พบว่า สภาพการใช้สื่อ สิ่งประดิษฐ์ โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมือง ยังล้าสมัย การผลิตสื่อสิ่งประดิษฐ์ไม่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน สภาพ การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์โปรแกรมบางส่วน ยังล้าสมัย เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร สภาพการใช้ นวัตกรรมการสอนขาดเครื่องมือในการผลิตนวัตกรรมการสอนที่ทันสมัย

เมื่อพิจารณารายด้าน สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษากำหนดระบบการจัดวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับแต่ละวิชา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษากำหนดระบบการจัดวัสดุอุปกรณ์และการจัดการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับแต่ละวิชา สอดคล้องกับแนวคิดของ (ชัยวัฒน์ สุทธิวัฒน์ (2561 : 75) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร มีความหมาย 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก เป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และลักษณะที่สอง เป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ ที่ไม่มีหลักสูตรเดิมก่อน ซึ่งการพัฒนาดังกล่าว จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้ดีขึ้นสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุกัญญา แช่มช้อย 2565 : 45) กล่าวว่า การบริหารวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น สถานศึกษาทุกประเภทจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณภาพ หรือมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการสร้างหลักสูตร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการสร้างหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากหลายฝ่าย ทั้งผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ซึ่งในทางปฏิบัติผู้บริหารมักประสบข้อจำกัดด้านเวลา บุคลากร และทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ทำให้การเก็บและใช้ข้อมูลดังกล่าวไม่เข้มแข็งเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อรินดา จันดี, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง, 2566) ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าระดับความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนการสอนถือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ต้องตอบสนองต่อเป้าหมายทางการศึกษาและนโยบายของรัฐ ผู้บริหารจึงมีบทบาทโดยตรงในการกำหนดทิศทาง วางแผน และชี้นำแนวทางการดำเนินงานให้ครูและบุคลากรปฏิบัติอย่างสอดคล้องและเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ 2563 : 157) กล่าวว่า งานการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นภารกิจหนึ่งของฝ่ายหรือกลุ่มงานวิชาการในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีย่อย 7 งานที่ต้องดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้งานการจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ตันตริน สืบปัญญา และปณตนนท์ เถียรประภากุล, 2565) สภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษากำหนดคณะทำงานรับผิดชอบ จัดทำแผนการเรียนรู้ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัย “กระบวนการทำงานเชิงระบบ” ที่ประกอบด้วยการวางโครงสร้างคณะทำงาน การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การสร้างระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ปรับปรุงการสอนจริงในชั้นเรียน ซึ่งในหลายโรงเรียนอาจยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากร เวลา และทักษะการจัดการข้อมูล ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถจัดตั้งคณะทำงานที่เข้มแข็งและขับเคลื่อนกระบวนการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อภิชาติ พุทธวงษ์, สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์ และวิทยา พัฒนเมธาดา, 2567) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเครือข่ายอำเภอปางมะผ้า (กลุ่มลุ่มน้ำลาง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 พบว่า ปัญหาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษาคือ การแต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานนิเทศ การใช้เครื่องมือการประเมินผล การสรุปผลเพื่อใช้สะท้อนผลการของการปฏิบัติงานการปฏิบัติการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอและการส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กุลภัสสร ป้องคำ และธดา สิทธิ์ธาดา, 2566) ได้ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1 พบว่าบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

3. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาการดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แผนพัฒนาสถานศึกษาเป็นเอกสารนโยบายที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการกำหนดทิศทางการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การดำเนินการตามแผนดังกล่าวช่วยให้การบริหารจัดการมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ผู้บริหารจึงมุ่งเน้นการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน เพื่อสร้างความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุชาวดี คงไข่ศรี, กษมา ศรีสุวรรณ และบุญเลิศ วีระพรกานต์, 2566) ได้ศึกษากระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัยของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า สภาพดำเนินงานกระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัยดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุไรวรรณ วงศรีเฮ้า และกานต์ เนตรกลาง, 2567) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่าผู้บริหารจำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนโยบายมีการวิเคราะห์องค์กร แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผน สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเอกสารคู่มือการปฏิบัติงาน มีการถ่ายทอดการใช้คู่มือเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันและร่วมกันทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารสร้างทัศนคติที่ดีสร้างความเข้าใจจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับ กำหนดปฏิทินมีการกำกับเป็นระยะๆ

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ความซับซ้อนของตัวชี้วัดที่ต้องผูกกับกรอบมาตรฐาน–ตัวบ่งชี้–ค่าเป้าหมายและ “เกณฑ์ระดับคุณภาพ” ที่ทางการกำหนดไว้ ภาระเอกสารของระบบประกันคุณภาพ ทั้งภายใน (IQA) และภายนอก (EQA) ที่ต้องใช้ “หลักฐานเชิงประจักษ์” จำนวนมาก ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรและสมรรถนะข้อมูล ระหว่างโรงเรียน ทำให้ความพร้อมในการตั้ง KPI คุณภาพแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รุ่งหทัยรัตน์ วันทาพงษ์, วสันต์ชัย กากแก้ว และประภาพร บุญปลอด, 2565) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาต้องให้ทุกคนมีส่วนร่วม โดยการให้ความรู้ในการกำหนดและตั้งค่าเป้าหมาย และดำเนินการตามเป้าหมาย

ที่ตั้งไว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิรวรรณ หิ้นเตี้ยน, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่, 2566) ได้ศึกษา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2 พบว่าการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีส่งผลต่อความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษา คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา

4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้ครูพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ คิมบร็อค และนันเนอรี่ (Kimbrough & Nunnery.1998 : 58) กล่าวว่า สื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้กระบวนการสอนครูอาจารย์บรรลุผลได้อย่างง่าย โดยการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เพียงพอให้ครูอาจารย์สามารถนำไปใช้และเลือกใช้ได้ตามความถนัด และเหมาะสมเกิดการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศรุตตา แววสุวรรรณ และ อุไร สุทธิแย้ม, 2564) ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากใน 4 ด้านได้แก่ 1.ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ 2.ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีจัดการเรียนการสอน 3.ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีของครู 4.ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นห้องสมุด IT ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารดำเนินงานภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ยังไม่เพียงพอ โดยเฉพาะโรงเรียนในภูมิภาคที่มีทรัพยากรจำกัด ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถพัฒนาห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลาง IT ได้เต็มรูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัญญาณัฐ พิลึก, 2564) ศึกษาเรื่องการบริหารงานห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสุโขทัย พบว่า แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ควรประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำรวจความต้องการสิ่งอำนวยความ สะดวก และมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศมีเพียงพอให้บริการ สนับสนุนกิจกรรมของ โรงเรียนเพื่อหารายได้มาใช้ปรับปรุงพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ทั้งนี้ผู้บริหารและครูควรส่งเสริมกิจกรรมจิตอาสาผู้ช่วยบรรณารักษ์ เพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติทำงานร่วมกันเกิดความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ณัฏฐนันท์ พูนธนโชคก์, พระมหาอุดร อุตฺตโร และปฏิธรรม สำเนียง, 2566) ได้ศึกษาแนวทางการบริหารห้องสมุดยุคใหม่ตามหลักราชสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร พบว่าด้านอาคารสถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์และวิธีการที่มีความทันสมัยมาใช้ในกิจการห้องสมุด

5. ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปี/รายภาคและตัดสินผลการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการอนุมัติและตัดสินผลการเรียนถือเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้เรียน ทั้งในด้านการเลื่อนชั้น การสำเร็จการศึกษา และคุณวุฒิทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียน พ.ศ. 2561 ที่กำหนดกรอบและแนวทางอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จิติมา วรรณศรี 2557 : 77) ได้กล่าวว่า การวัดและประเมินผลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบและให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้เรียนว่า เกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่นอกจากนี้การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการร่วมกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสะท้อนประสิทธิผลของการจัดการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พิชา วรรณคง, สามิตร อ่อนคง และบุญเลิศ วีระพรกานต์, 2567) ได้ศึกษาการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่าสภาพการดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีองค์ประกอบของงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือการตัดสินผลการเรียนเกณฑ์การจบการศึกษา

ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ภาระงานของครูที่ต้องจัดทำเอกสารจำนวนมาก ทั้งด้านวิชาการ ธุรการ และการรายงานตามนโยบาย ส่งผลให้การจัดทำเอกสารหลักฐานตามระเบียบการวัดและประเมินผลไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนหรือล่าช้าผู้บริหารสถานศึกษาจึงอาจไม่สามารถติดตามและส่งเสริมในประเด็นนี้ได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วินัย ทาพันธ์ และอดุลย์ วังศรีคูณ, 2565) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษาใน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์ พบว่าสภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาของสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุรภา ขวัญคง และไตรรัตน์ สิทธิทูล, 2568) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกระบี่ พบว่าด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญการวัดผลประเมินผลโดยการ กำกับ ติดตาม การจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลประเมินผลการเรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากงานวิจัย เรื่อง สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ สามารถแสดงรูปแบบสิ่งที่ควรพัฒนาการการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบของ “CTDDA” ดังภาพ 2

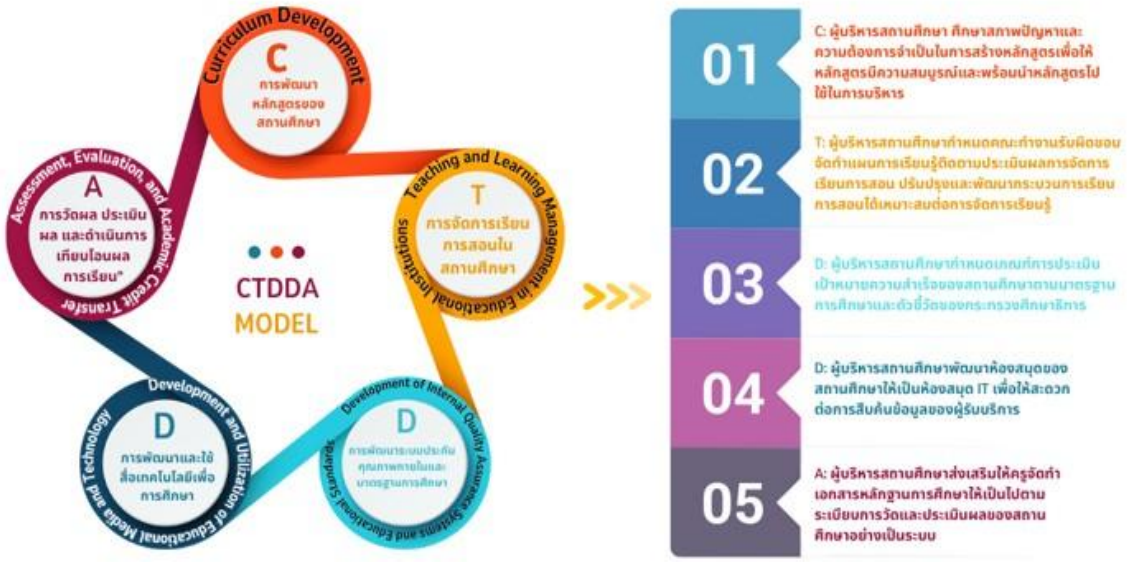

ภาพ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา CTDDA Model

จากภาพ 1 แสดงถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ด้วยรูปแบบ CTDDA Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. Curriculum Development (C) ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการสร้างหลักสูตรเพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์และพร้อมนำหลักสูตรไปใช้ในการบริหาร

2.Teaching and Learning Management in Educational Institutions (T) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดคณะทำงานรับผิดชอบ จัดทำแผนการเรียนรู้ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้

3. Development of Internal Quality Assurance Systems and Educational Standards (D) ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ

4. Development and Utilization of Educational Media and Technology (D) ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษาให้เป็นห้องสมุด IT เพื่อให้สะดวกต่อการสืบค้นข้อมูลของผู้รับบริการ

5. Assessment, Evaluation, and Academic Credit Transfer (A) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรออกแบบความสัมพันธ์ของโครงสร้างเนื้อหาในหลักสูตรให้มีความเชื่อมโยงและบูรณาการทักษะชีวิตเข้ากับการเรียนรู้ในกลุ่มสาระต่างๆ

1.2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดให้ครูผู้สอนทำวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน

1.3 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ

1.4 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

1.5 ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้ง ดังนี้

2.1 ควรมีวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนสามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรมีวิจัยเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

2.3 ควรมีวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยที่มีผลในการจัดทำแผนการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่ครูผู้สอน โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิต

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลภัสสร ป้องคำ และธดา สิทธิ์ธาดา. (2566). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1. **วารสารสิรินธรปริทรรศน์**, 24(2), 422-436.

กัญญาณัฐ พิลึก. (2564). **การบริหารงานห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษา** สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

จิติมา วรรณศรี. (2557). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.** สำนักพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล และนุชนรา รัตนศิระประภา.(2566). บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี. **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**, 6(3), 169-178.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). **นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 8)**.ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้จัดจำหน่าย.

ตันตริน สืบปัญญา และปณตนนท์ เถียรประภากุล. (2565). การบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**, 22(2), 57-67

ณัฏฐนันท์ พูนธนโชคก์, พระมหาอุดร อุตฺตโร และปฏิธรรม สำเนียง. (2566). แนวทางการบริหารห้องสมุดยุคใหม่ตามหลักราชสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. **วารสารวิจยวิชาการ**, 6(2), 215-299.

ทิศากร เมืองทอง. (2567). การส่งเสริมการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ของผู้เรียนโรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมืองเทศบาลนครนครศรีธรรมราช. **วารสารครุศาสตร์ปัญญา**, 3(3) , 59-73

นิรวรรณ หิ้นเตี้ยน, พระมหาสุพจน์ สุเมโธ และธีระพงษ์ สมเขาใหญ่. (2566). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. **วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์**, 8(4), 64-79.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยการศึกษาเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. สุวีริยาสาส์น.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.**กรุงเทพฯ.มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พิชา วรรณคง, สามิตร อ่อนคง และบุญเลิศ วีระพรกานต์. (2567). การดำเนินงานวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้วงจรคุณภาพของโรงเรียนพระแสงวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. **วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์,** 6(2), 529-539.

รุ่ง แก้วแดง.(2550). **School-BasedManagement**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จากhttp://gened.moe.go.th/article/article_sbm/sbm3.pdf(สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2549).

วินัย ทาพันธ์ และอดุลย์ วังศรีคูณง (2565). การศึกษาสภาพการดำเนินงานการวัดผลและประเมินผลทางการศึกษาขอสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา พิษณุโลก อุตรดิตถ์. **วารสารวิจยวิชาการ**, 5(5), 37-49.

รุ่งหทัยรัตน์ วันทาพงษ์, วสันต์ชัย กากแก้ว และประภาพร บุญปลอด (2565). แนวทางการพัฒนา, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์**, 7(2), 1497-1498

ศรุตตา แววสุวรรรณ และ อุไร สุทธิแย้ม. (2564). ศึกษาบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. **Journal of Roi Kaensarn Academi,** 6(4), 176

สุชาวดี คงไข่ศรี, กษมา ศรีสุวรรณ และบุญเลิศ วีระพรกานต์. (2566). กระบวนการการประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับปฐมวัยของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายที่ 5 จตุภูมิศรีวิชัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 10(10), 12-22.

สุรภา ขวัญคง และไตรรัตน์ สิทธิทูล. (2568). การบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดกระบี่. **วารสารครุศาสตร์ปัญญา**, 4(2), 289-302.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). **การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคพลิกผัน.**กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรรัตน์ จินดา และเอกนฤน บางท่าไม้. (2559). สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2**. Veridian E-Journal**, Silpakorn University, 9(1), 395-407.

อภิชาติ พุทธวงษ์, สุภาภรณ์ กิตติรัชฎานนท์ และวิทยา พัฒนเมธาดา. (2567). แนวทางพัฒนาการนิเทศภายในของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาเครือข่ายอำเภอปางมะผ้า (กลุ่มลุ่มน้ำลาง)สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1**. Journal of Buddhist Education and Research**, 10(4). 22-34.

อรินดา จันดี, นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ และนพรัตน์ ชัยเรือง. (2566). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 10(6), 277-287.

อุไรวรรณ วงศรีเฮ้า และกานต์ เนตรกลาง. (2567). แนวทางการพัฒนาการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. **วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)**, 6(4), 229-242.

Kimbrough, B. and Nunnery, Y. (1998). **Educational Administration : An Introduction.** New York : Macmillan.

สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน ในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

THE CONDITIONS TO ACADEMIC MANAGEMENT FOR PROMOTING STUDENTS' LIFE SKILKS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS WICHIANBURI DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

ธนากร น่วมมี[1], นงลักษณ์ ในฉลาด[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Thanakon Nuammi[1], Nongluck Jaichalad[2]
Pibulsongkram Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : kornn_123@hotmail.com[1], nongluck@psru.ac.th[2]

(Received : November 23, 2025; Edit : December 5, 2025; accepted : December 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชากร ได้แก่สถานศึกษา จำนวน 61 แห่ง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สถานศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 56 แห่ง ได้มากจากการสุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูหัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน รวมสถานศึกษาละ 2 คน ได้โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น จำนวน 112 คน เครื่องมือที่เก็บข้อมูล แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.60-1.00 และค่าความเชื่อมั่น .957 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการนิเทศการศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ ทักษะชีวิตนักเรียน

Abstract

The purpose of this research was to examine the state of academic administration for promoting students' life skills in educational institutions in Wichian Buri District, Phetchabun Province. The population consisted of 61 schools, and the sample included 56 schools selected using Krejcie and Morgan's sampling table. Two informants were selected from each school one school administrator and one head of academic affair susing purposive sampling, totaling 112 participants.

The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, which was validated by experts and showed an Index of Item–Objective Congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00, with a reliability coefficient of .957. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation..

The findings revealed that the overall state of academic administration for promoting students' life skills in schools in Wichian Buri District, Phetchabun Province was at the highest level. Considering each aspect, the highest mean score was found in curriculum development, followed by measurement, evaluation, and credit transfer processes. The aspect with the lowest mean score was educational supervision.

Keywords : Academic Administration, student life skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับ การพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศภูมิภาคและของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญ กับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา , 2560 : 1) งานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เพราะเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะที่เหมาะสมตามหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา งานวิชาการจึงเป็นกลไกหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้และยังเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชน สังคม และนโยบายระดับชาติ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลกที่ดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดีมีปัญญา มีความสุขมีศักยภาพในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในข้อ 2 ที่มุ่งให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวว่า"มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565 : 1)

โดยการพัฒนาทักษะชีวิตบรรจุไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะผู้เรียนในข้อ 4 คือความสามสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในชีวิต ประจำวันการเรียนรู้ด้วยตนเองและสภาพแวดล้อมและรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่กระทบต่อตนเองบุคคลอื่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 7) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองในทุกมิติอย่างครบถ้วน โดยคาดหวังให้นักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีวิต สามารถประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและปลอดภัยซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานิเทศ กำกับ ติดตาม และเร่งรัดให้เกิดการขับเคลื่อนเรื่องดังกล่าว สำหรับด้านวิชาชีวิต หรือ "ทักษะชีวิต" เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคตในกรณีที่อาจจะประสบเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ในชีวิต จึงถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันภัยทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566 : 1)

สภาพสังคมในทศวรรษใหม่เป็นยุคของความเร็วและความล้ำสมัยของเทคโนโลยีการสื่อสาร ความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมการหล่อหลอมรวมความคิดและความเชื่อของกลุ่มคน ที่บุคคลในสังคมจะต้องตั้งรับการมีวิถีชีวิตยุคใหม่อย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากนี่เอง ได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียน ทั้งการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างมากทั้งปัญหาด้านการปรับตัว ปัญหาด้านอารมณ์และจิตใจ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ ฯลฯ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตต่ำขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ดี เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้ว อาจเป็นคนที่ไม่ประสบความสำเร็จในชีวิต มีปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและมีความขัดแย้งในชีวิตได้ง่าย ครูจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตเป็นภูมิคุ้มกัน ให้รอดพ้นจากการครอบงำความคิดของสื่อเทคโนโลยี และตั้งรับต่อการก้าวรุกทางสังคมอย่างรู้เท่ากัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554 : 1) สอดคล้องกับ (สุภาพร สมบัติ, 2564 : 44-45) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความรอบรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต สำหรับวัยรุ่น อายุ 10 - 19 ปี พบว่า จากข้อมูลรายงานเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2564 มีแม่วัยรุ่นที่ไม่ได้คุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ร้อยละ 44.2 สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ร้อยละ 47.5 ไม่รู้จักวิธีคุมกำเนิดร้อยละ 28.8 มีเพศสัมพันธ์ขณะมึนเมา ร้อยละ 10.0 ส่วนแม่วัยรุ่นที่มีการคุมกำเนิดก่อนตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดชั่วคราวมากที่สุดเท่ากับ ร้อยละ 51.5 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า เด็กวัยรุ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเองการใช้สื่อโซเชียลในทางที่ผิดและการดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ได้

พบว่าในกลยุทธ์ที่ 4 ของแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2567 ระบุว่า การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ยังไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากสถานศึกษาขาดรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการเรียนรู้เชิงบูรณาการ“การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามสมรรถนะหลักของหลักสูตรยังไม่บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากขาดนวัตกรรมและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทำให้นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การวางแผนชีวิต และการปรับตัวต่อสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบัน“จัดให้มีการพัฒนาทักษะที่สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะในการวางแผนชีวิตและการเงิน รวมทั้งทักษะชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับสังคมพหุวัฒนธรรมได้” (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3, 2567 : 70-71) ถึงแม้มีการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในหลายพื้นที่ แต่การจัดศึกษาที่เน้นการบูรณาการเข้ากับทักษะชีวิตในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ยังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบ งานวิจัยนี้จึงทำหน้าที่เป็นข้อมูล

พื้นฐานสำหรับการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตจึงเป็นงานทางด้านวิชาการของสถานศึกษา ที่มุ่งพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมี ทักษะชีวิต ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติจริงในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในและนอกห้องเรียนอีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ป้องกันปัญหา และส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทักษะชีวิตมีความสำคัญกับนักเรียน ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการปรับตัวกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ เช่น ความภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความตระหนักรู้ในตน (รู้จักตนเอง) ความเห็นใจผู้อื่น ทักษะการสื่อสารและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่ผู้วิจัยที่กล่าวไว้ข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

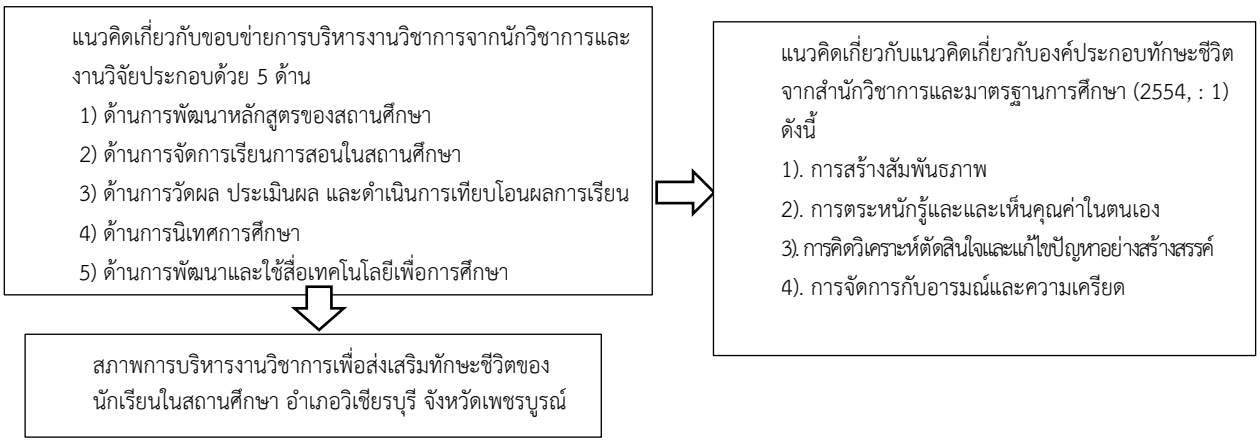

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือสถานศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3 จำนวน 61 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่สถานศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 จำนวน 56 แห่ง ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 43) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูหัวหน้าวิชาการ จำนวน 1 คน รวมสถานศึกษาละ 2 คน ได้โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยใช้ตัวเลขที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 5 ด้าน 50 ข้อ (Rating scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกตามระดับความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น 5 โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกตามระดับความคิดเห็นของตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด
4 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการฯ อยู่ในระดับ มาก
3 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการฯ อยู่ในระดับ ปานกลาง
2 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการฯ อยู่ในระดับ น้อย
1 หมายถึง สภาพการบริหารงานวิชาการฯ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า และสังเคราะห์ข้อมูล จากแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย

3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อคำถาม เพื่อสร้างแบบตรวจสอบรายการ และสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า

4. สร้างแบบสอบถาม โดยกำหนดประเด็นที่จะถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยหรือนิยามศัพท์เฉพาะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียน

5. นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

6. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าสอดคล้องเชิงเนื้อหาของเครื่องมือการวิจัย (IndeX of Item – Objective Congruence: IOC) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป นำไปเป็นแบบสอบถาม (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 72) ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.00

7. นำแบบสอบถามมาปรับปรุง ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

8. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอบึงสามพัน

จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถาม ที่ได้จากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิแอลฟ่าของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient : α) และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับไม่น้อยกว่า 0.70 (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 113) โดยได้ความเชื่อมั่นจากการทดลองใช้แบบสอบถามอยู่ที่ระดับ ค่าความเชื่อมั่น .957

9. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยทำการตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ และจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวมรวบข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ในการขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 คน
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย และแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 112 ฉบับ
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้รูปแบบออนไลน์ (Google Forms) จำนวน 112 ฉบับ และได้รับคืน จำนวน 112 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ และนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ โดยดำเนินการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนอีกครั้งหนึ่ง
2. ลงรหัสข้อมูล และกรอกข้อมูลลงในโปรแกรมสำเร็จรูป ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
3. วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ดำเนินการโดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ กำหนดการแปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ยของช่วงคะแนน (Class interval) ตามเกณฑ์ของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 121) ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	สภาพการบริหารงานวิชาการฯ	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	สภาพการบริหารงานวิชาการฯ	อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	สภาพการบริหารงานวิชาการฯ	อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	สภาพการบริหารงานวิชาการฯ	อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	สภาพการบริหารงานวิชาการฯ	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตขอนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ในภาพรวมและรายด้าน

ด้าน	การบริหารงานวิชาการ	n=112		ระดับ	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.76	.25	มากที่สุด	1
2	การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน	4.72	.36	มากที่สุด	2
3	การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.71	.31	มากที่สุด	3
5	การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี	4.69	.36	มากที่สุด	4
4	การนิเทศการศึกษา	4.67	.37	มากที่สุด	5
รวม		**4.69**	**.29**	**มากที่สุด**	

จากตาราง 3 พบว่า การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = .29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76 S.D. = .25) รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72 S.D. = .36) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71 S.D. = .31) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69 S.D. = .36)ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ใน มากที่สุด($\bar{X}$ = 4.67 S.D. = .37)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยจำแนกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา รองลงมาด้านด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ ซึ่งจะนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเอง เข้ารับการอบรม จากหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณภาพ หรือมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ส่งเสริมการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ (ปริญาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ 2563: 58) ได้อธิบายไว้ว่างานวิชาการเป็นของหลักของสถานศึกษา จึงมีความสำคัญในฐานะงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมทุกอย่าง เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ดี และมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุกัญญา แช่มช้อย 2565, : 45) ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารวิชาการเป็นหน้าที่สำคัญที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังนั้น สถานศึกษาทุกประเภทจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการ เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณภาพ หรือมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศุภชัย บุญนาง, 2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงธนเหนือ พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานสำคัญของผู้บริหารที่จะต้องรับผิดชอบในการใช้หลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งมีวิธีการจัดการให้ครู บุคลากรผู้ทำหน้าที่ด้านงานวิชาการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่และเกิดประสิทธิผล โดยอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิดาภา ศรีมูล, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนากระบวนการเรียนรู้การวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการ

เรียน วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา นิเทศการศึกษา พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรกคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และจัดการกับอารมณ์และความเครียดในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนและ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือการนิเทศการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำแผนการพัฒนาระบบการให้คำปรึกษาทางวิชาการแก่ครูผู้สอน โดยมุ่งเน้นการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการทักษะชีวิตจัดทำสรุปรายงานผลการนิเทศการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู และผลที่เกิดขึ้นต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปยังค่าเฉลี่ยต่ำสุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ โดยพิจารณาจากผลการประเมิน และแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการในกาพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ (สุรางค์ ธรรมโวหาร, 2564 : 184-185) ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตรคือการจัดทำหลักสูตรปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแบบสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคลและสภาพสังคมโดยมีสองลักษณะคือ การจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน และการพัฒนากับสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยการปรับปรุงหลักสูตรหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ซึ่งคล้องกับงานวิจัยของ (พุธิตาพร ใจดี, 2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ (O-NET) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตรเขต 1 พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญการจัดการและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และส่งเสริมครูในการจัดการและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาไปได้ในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไลลักษณ์ รู้กิจ, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดทำโครงสร้างหลักสูตร จัดทำสาระหลักสูตรออกแบบการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตลอดจนมีการประชุมและระคมความคิดจากครูผู้สอนเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือมีการจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยการรวมองค์ความรู้ที่หลากหลาย และหาแนวทางการเรียนที่เหมาะสมของบริบทของแต่ละสถานศึกษาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาและทสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภขบางขุนเทียน พบว่าสถานศึกษามีการจัดรายวิชาต่าง ๆ อย่างครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษา มีการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาและรายงานผลการพัฒนาหลักสูตรต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบเป็นประจำทุกปี มีกระบวนการนิเทศ ติดตามการจัดทำหลักสูตรจากศึกษานิเทศก์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและยังสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ด้านการวัดผล ประเมินผล และด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจาก ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลายเพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนส่งเสริมการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตให้ผู้เรียนสามารถสะสมผลการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จิติมา วรรณศรี, 2557 : 77) ได้อธิบายว่า การวัดและประเมินผลถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา เพื่อตรวจสอบและให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้เรียนว่า เกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ นอกจากนี้การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการร่วมกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อสะท้อนประสิทธิผลของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาทิตมณี แย้มเกสร, 2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประฉมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่าครูผู้สอนใช้กระบวน การวัดผล ประเมินผลที่หลากหลาย บูรณาการในหลากหลายวิชา เช่นโครงงานวิทยาศาสตร์ การออกแบบเกม การประดิษฐ์ชิ้นงาน การใช้ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การให้กำลังใจ การให้ของ รางวัล การติชม สอดคล้องกับงานวิจัยของ (รัตนาภรณ์ เผ่าฟู, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 พบว่าสถานศึกษามีการกำหนดระเบียบ แนวการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุก

ฝ่าย ครูมีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่มีมาตรฐาน ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย ครูทำการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิดาภา ศรีมูล, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่า ครูมีการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่ สถานศึกษาได้วางไว้ และมีการพัฒนาเครื่องมือที่นำมาใช้วัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย สนับสนุนการพัฒนาของนักเรียนส่งเสริม สนับสนุน ระบบสารสนเทศด้านการวัดและประเมินผลที่เป็นระบบ สถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาและสามารถพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ มีการกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และสถานศึกษามีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพของการจัดการศึกษาผู้เรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำให้สถานศึกษามีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพและผู้เรียนสามารถเรียนรู้และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการสรุปและรายงานผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะชีวิตในสถานการณ์จริง พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ขวัญชัย ขัวนา และธารทิพย์ ขัวนา, 2562 : 15) ได้อธิบายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด วิเคราะห์ รู้จักค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนจากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิไลลักษณ์ รู้กิจ, 2566) ได้ทำ การวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำทางวิชาการสามารถให้คำแนะนำ การช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนการสอนที่หลากหลายส่งผลให้ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ และแนะนำวิธีการใช้หลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนให้ได้ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรม การเรียน การสอน รวมถึงการนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภขบางขุนเทียน พบว่าสถานศึกษามีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ใช้สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้อยู่เป็นประจำ รวมทั้งมีการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูและบุลากรอย่างเป็นระบบทำให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้สถานศึกษายังได้มีการส่งเสริมการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนมพรรษ เทียมดวงแข, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่าสถานศึกษาส่งเสริมครูให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดแหล่งการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับชุมชนตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียนและจัดให้มีการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4. ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและเน้นการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนครูผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเลือกใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Kimbrough & Nunnery, 1998 : 58) ได้อธิบายไว้ว่า สื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนในการจัดการเรียนการสอน ช่วยให้กระบวน การสอนครูอาจารย์บรรลุผลได้อย่างง่าย โดยการผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีให้มีความหลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน เพียงพอให้ครูอาจารย์สามารถนำไปใช้และเลือกใช้ได้ตามความถนัด และเหมาะสมเกิดการเรียนรู้ที่ง่ายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาทิตมณี แย้มเกสร, 2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 พบว่า ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการใช้สื่อและเทคโนโลยีในปัจจุบันใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการเรียนรู้นำสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศหรือสื่อสมัยใหม่อื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้นำข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้เป็นบทเรียนในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พุธิตา

พร ใจดี, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ (O-NET) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่าผู้บริหารกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษ โดยให้คุณครูเห็นถึงความสำคัญของการใช้สื่อและเทคโนโลยี มีการส่งเสริมครูในการอบรมด้านเทคโนโลยี เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีในกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิดาภา ศรีมูล, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่าครูมีกระบวนการเลือกใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนนอกจากนี้ครูยังมีการติดตามการผลิต ติดตามการนำไปใช้ และการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ และมีแนวทาง วิธีการ และเทคโนโลยีใหม่ ๆเพื่อนำมาจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ด้านการนิเทศการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมากจากผู้บริหารสถานศึกษาสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในชั้นเรียนตามสภาพจริง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน ให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนตามหลักการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้อง โดยเน้นการนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนส่งเสริมให้ครูผู้สอนพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Glickman, 2004 : 7)ได้อธิบายไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดการสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปริญญาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563 : 244) ได้อธิบายไว้ว่าการนิเทศการสอนหมายถึง การสังเกตการปฏิบัติงานของครู โดยผู้บริหารสถานศึกษาและเพื่อนครู เพื่อมุ่งยกระดับการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน พบว่าสถานศึกษามีการสร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรให้เข้าใจกระบวนการนิเทศที่มีเป้าหมายในการพัฒนาปรับปรุงการจัดกระบวนการเรียนการสอนของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพโดยมีกระบวนการดำเนินการนิเทศการศึกษาตามแผนการปฏิบัติการ ปฏิทินปฏิบัติงานทำให้ผู้ที่เข้ารับการนิเทศได้เตรียมตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสามารถวางแผนการสอนนำข้อเสนอแนะปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เกิดคุณภาพมากยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนมพรรษ เทียมดวงแข, 2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่าสถานศึกษาแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นคณะกรรมการนิเทศภายในจัดทำเอกสารการนิเทศให้เป็ นรูปแบบเดียวกันพร้อมกับกำหนดแนวทางกระบวนการการนิเทศที่ชัดเจนสร้างความตระหนักให้ครูได้เข้าใจในกระบวนการนิเทศว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันจัดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิดาภา ศรีมูล, 2567) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 พบว่าครูมีการนำเอาเทคนิค วิธีการหรือแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ มีกระบวนการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษา พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุด ตลอดจนมีการแนะนำ และให้ความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องตามเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ สามารถแสดงการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในรูปแบบผังมโนทัศน์ “C-TEST CONCEPT” โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยที่สูงในแต่ละด้านเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมทักษะชีวิต ดังภาพ 1

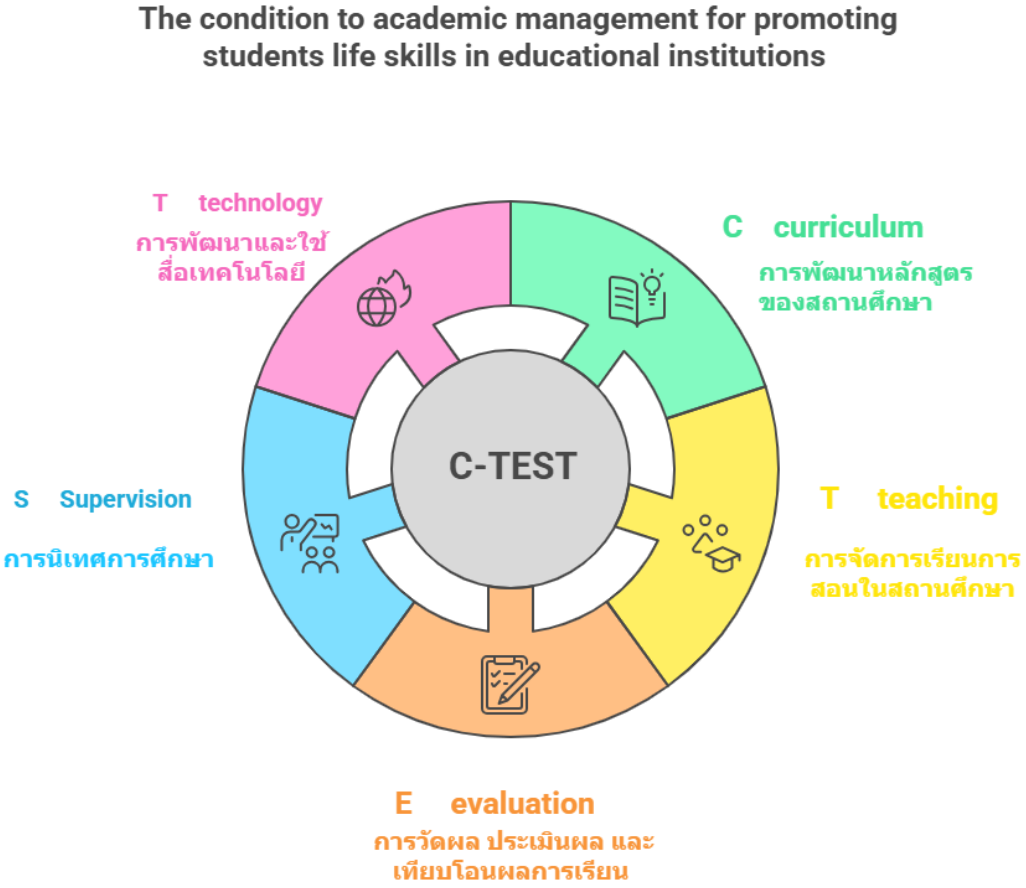

ภาพที่ 1 การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต
ที่มา : ธนากร น่วมมี (2568)

จากภาพ 1 การบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ เสนอในรูปแบบ “C-TEST CONCEPT” อธิบายรายละเอียดดังนี้

1. Curriculum (C) = การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงหลักสูตรเดิมที่มีอยู่ โดยพิจารณาจากผลการประเมิน และแนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน

2. Teaching (T) = การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการสรุปและรายงานผลการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและพัฒนาการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน

3. Evaluation (E) = การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการใช้เครื่องมือและวิธีการวัดผลประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย เพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียน

4. Supervision (S) = การนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสังเกตการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในชั้นเรียนตามสภาพจริง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน

5. Technology (T) = การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนผลิตและพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาและเน้นการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดให้ครูผู้สอนทำวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อนำมาใช้ในการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียน

1.2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถเข้าถึงและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้ง ดังนี้

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของครูผู้สอนสามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างนวัตกรรมในการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านทักษะชีวิตไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

.กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). **คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล**. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ขวัญชัย ขัวนา, และธารทิพย์ ขัวนา. (2562). การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตรรษที่ 21. **วาสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**. 16(73),13 –22.

ชนมพรรษ เทียมดวงแข. (2566*).* การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู.**ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิดาภา ศรีมูล. (2567). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1. **การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยพะเยา**.**

จิติมา วรรณศรี. (2557). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา**. สำนักพิมพ์รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

(2560). **การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10)**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุรินทรวรวิทย์ พ่วนอุ่ย. (2566). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน. **การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา.** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). **การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.

พุธิตาพร ใจดี. (2565). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้น พื้นฐานด้านภาษาอังกฤษ (O-NET) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1. **วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยนเรศวรการศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยนเรศวร.

รัตนาภรณ์ เผ่าฟู. (2566). การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. **ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยพะเยา

วิไลลักษณ์ รู้กิจ.(2566). การบริหารงานวิชาการในศตวรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบันฑิต**. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ศุภชัย บุญนาง. (2565). การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงธนเหนือ **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2565). **การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคพลิกผัน.** กรุงเทพฯ :สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ ธรรมโวหาร. (2564). การพัฒนาหลักสูตร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **คู่มือการใช้เครื่องมือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3.** กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **คู่มือการคัดเลือกครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้ประจำปี 2566** บูรณาการทักษะชีวิต.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. กรุงเทพฯ.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3.(2567).**แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน(พ.ศ. 2566-2570)**ทบทวนปีงบประมาณ พ.ศ.2567.

สุภาพร สมบัติ. (2564). **การศึกษาความรอบรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต สำหรับวัยรุ่นอายุ 10 - 19 ปี.**สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

อาทิตมณี แย้มเกษร. (2564). การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต ๒. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบันฑิต.** มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Glickman, C.D. (2004). **Supervision and instructionalleadership: A developmental approach (6th ed.).** Boston: Allyn & Bacon.

Kimbrough, B. and Nunnery, Y.(1998). **Educational Administration : An Introduction**. NewYork : Macmillan

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

STRATEGIC LEADERSHIP AFFECTING THE ACADEMIC EXCELLENCE OF SCHOOLS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ภัทรจาริน แก้วมณีวรรณ์[1], บรรจบ บุญจันทร์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Phattarajarin Kaewmaneewan[1], Banjob Boonchan[2]
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : phipattarapatarajaree@gmail.com[1], banjobbun21@gmail.com[2]

(Received : December 24, 2025; Edit : January 4, 2026; accepted : January 5, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา 2) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 32 คน และครูจำนวน 288 คน รวมทั้งสิ้น 320 คน ในปีการศึกษา 2568 ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.925-0.974 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคุณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลวิจัยพบว่า 1) ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณภาพครูมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 2) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านคุณธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3) การวิเคราะห์อิทธิพลและพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีตัวแปรที่มีอิทธิพลในการพยากรณ์ 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของความเป็นเลิศทางวิชาการได้ร้อยละ 57.6 (R^2 = .576) ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้:

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.577 + 0.260(X_3) + 0.240(X_2) + 0.141(X_1)$$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}y = 0.359(ZX_3) + 0.336(ZX_2) + 0.200(ZX_1)$$

คำสำคัญ : ความเป็นเลิศทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

Abstract

The objectives of this research were to: 1) examine the level of academic excellence of schools; 2) investigate the level of strategic leadership of school administrators; and 3) analyze the strategic leadership factors affecting the academic excellence of schools under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 3. The research sample, obtained through stratified random sampling based on school size, consisted of 320 participants, including 32 school administrators and 288 teachers, in the 2025 academic year. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) between 0.80–1.00 and reliability coefficients ranging from 0.925–0.974. Statistical analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson's product-moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows 1. The academic excellence of schools was overall at a high level, with Teacher Quality having the highest mean score 2. The strategic leadership of school administrators was overall at a high level, with Morality having the highest mean score. 3. Strategic leadership significantly affected the academic excellence of schools. The three most influential predictors were Organizational Culture (X_3), Strategic Management (X_2), and Vision Setting (X_1), respectively. These variables collectively accounted for 57.6% of the variance in academic excellence 57.6 (R^2 = .576). The prediction equations were formulated as follows:

The regression equations of the raw score

$\hat{Y} = 1.577 + 0.260(X_3) + 0.240(X_2) + 0.141(X_1)$

The regression equations of points in the form of standard score

$\hat{Z}y = 0.359(Z_{X3}) + 0.336(ZX_2) + 0.200(ZX_1)$

Keywords : Academic excellence, School administrators, Strategic leadership

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และมีความพร้อมในการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ ทั้งคุณภาพครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การบริหารหลักสูตรที่ทันสมัย และระบบประกันคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ (พุทธิภา เหล็กคงสันเทียะ, 2562 : 220-223) อย่างไรก็ตาม ในสภาวะปัจจุบันที่โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อนสูง (VUCA World) การบริหารสถานศึกษาแบบดั้งเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความเป็นเลิศได้อีกต่อไป

จากการศึกษาสภาพความเป็นจริงในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบความท้าทายสำคัญหลายประการ โดยเฉพาะคุณภาพนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในวิชาหลักอย่างคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยในการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ต่ำกว่าระดับประเทศ และมีนักเรียนไม่ถึงร้อยละ 50 ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3, 2568 : 58-59) นอกจากนี้ยังพบ "ช่องว่าง" ที่สำคัญคือ ครูมีการพัฒนานวัตกรรมการสอนเพียงร้อยละ 30 และมีการนำผลวิจัยในชั้นเรียนไปใช้พัฒนาผู้เรียนน้อยมาก ขณะที่การบริหารหลักสูตรและการประกันคุณภาพภายในยังขาดความต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2566 : 112-115) ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในพื้นที่กำลังเผชิญกับอุปสรรคสำคัญในการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ

ท่ามกลางวิกฤตดังกล่าว "ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์" (Strategic Leadership) ของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวข้ามข้อจำกัด เนื่องจากเป็นภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการกำหนดทิศทางและการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Hitt, Ireland and Hoskisson, 2017 : 384-385) โดยมีกลไกการส่งผล คือ เมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน (X_1) และมีการบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ (X_2) จะนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง (X_3) ซึ่งเป็นปัจจัยเกื้อหนุน (Facilitator) ให้ครูเกิดการพัฒนานวัตกรรมและยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในที่สุด แม้ในอดีตจะมีการศึกษาภาวะผู้นำในมิติอื่น แต่ในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงเป็นคำตอบที่สำคัญในการแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ที่ต่ำกว่าเกณฑ์และสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในพื้นที่ให้มีมาตรฐานสูงขึ้นตามเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา

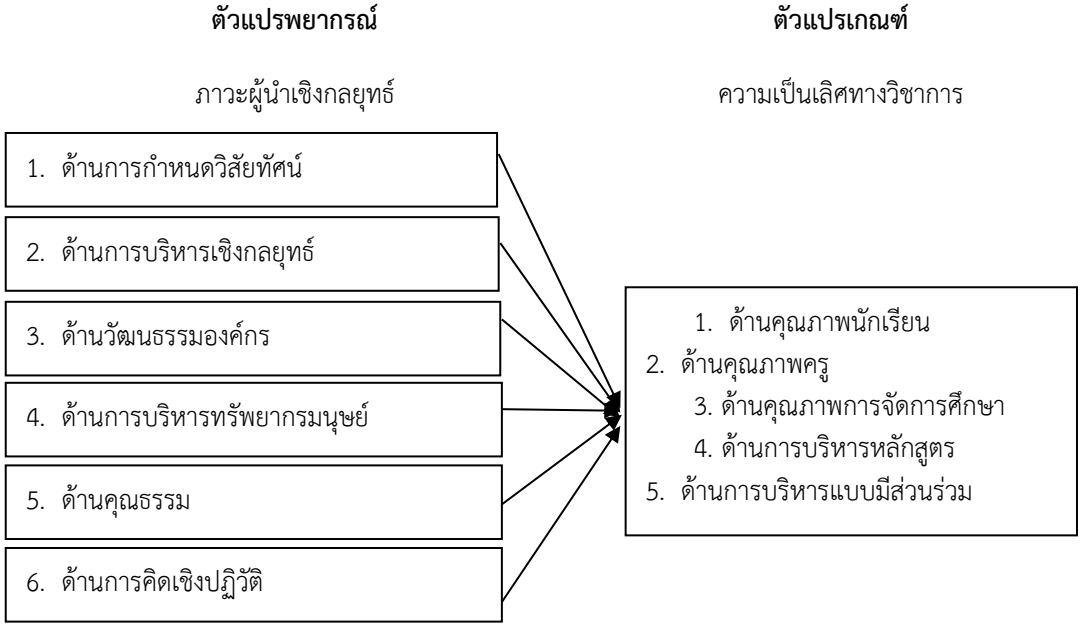

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. **ประชากร**

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 1,829 คน โดยจำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 182 คน และครู จำนวน 1,647 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 320 คน จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน ครู จำนวน 288 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-608) กลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นภูมิในในการสุ่มแล้วทำการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

ตัวแปร

1. ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 4) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 5) ด้านคุณธรรม และ 6) ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ

2. ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านคุณภาพครู 3) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา 4) ด้านการบริหารหลักสูตร และ 5) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) เกี่ยวกับขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตอนที่ 2 ความเป็นเลิศทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1967) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1967) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยได้ดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

2. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม เป็นคำถามตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของ Likert โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางวิชาการ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านคุณภาพนักเรียน 2) ด้านคุณภาพครู 3) ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา 4) ด้านการบริหารหลักสูตร และ 5) ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ 2) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ 3) ด้านวัฒนธรรมองค์กร 4) ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 5) ด้านคุณธรรม และ 6) ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ

3. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถาม โครงสร้างของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษา และแบบสอบถาม เพื่อขอคำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหาแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 103) และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์และเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการของ

Cronbach (Cronbach, 1990 : 202-204) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ดังต่อไปนี้

5.1 ความเป็นเลิศทางวิชาการ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ .925

5.2 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม เท่ากับ .974

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษนครราชสีมา เขต 3 จำนวน 320 คน

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พร้อมด้วยแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผ่านช่องทางต่างๆ ได้แก่ ไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยจะแนบซองเปล่าพร้อมติดแสตมป์ จ่าหน้าซองถึงผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ส่งแบบสอบถามกลับคืน และผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google Forms

3. เก็บรวมรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้กลับคืนทางไปรษณีย์และแบบออนไลน์ ในกรณีที่ได้รับแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไม่ครบ ผู้วิจัยจะดำเนินการติดต่อประสานขอรับแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้ง และเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. พิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

2. วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2.2 ตอนที่ 2 ความเป็นเลิศทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกตามองค์ประกอบเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ ของช่วงระดับคะแนน (Class interval)
ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 103) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ความเป็นเลิศทางวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกตามองค์ประกอบเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 103) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.4 ตอนที่ 4 นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มาหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson’s product moment correlation) ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิด Multicollinearity คือการมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรพยากรณ์มากกว่า 2 ตัว ซึ่งการที่ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง อาจส่งผลให้สมการตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรตามมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้นจึงต้องตรวจสอบความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรพยากรณ์เพื่อให้แน่ใจว่าตัวแปรพยากรณ์ สามารถคงอยู่ในสมการตัวแบบได้

เมื่อ r แทนค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์

$r < 0.20$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรน้อย

$0.21 < r \leq 0.40$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างน้อย

$0.41 < r \leq 0.60$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปานกลาง

$0.61 < r \leq 0.80$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างมาก

$r > 0.80$ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาก

ในการทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์นี้มีตารางบางเล่มเสนอแนะว่าเป็นวิธีการที่ยุ่งยาก ให้ใช้วิธีง่าย ๆ คือใช้เกณฑ์ค่าสัมบูรณ์ของสหสัมพันธ์ที่มากกว่า 0.80 คือ $|r| > .80$ ถือว่ามีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าเกิด collinearity (อุทัยวรรณ สายพัฒนะ, 2547 : 55-57) ซึ่งเกณฑ์นี้สามารถยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยด้วย อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกัน หากค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันมี ค่า r มากกว่า .80 ผู้วิจัยจะดำเนินการพิจารณา จากค่า VIF และ Tolerance ซึ่งค่า VIF ควรมีค่าน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มีค่าไม่น้อยกว่า .10 จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ของการใช้สถิติวิเคราะห์

การถดถอย (อโนทัย ตรีวานิช, 2552 : 55-57)

2.5 สร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 320)	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
1. ผู้บริหารสถานศึกษา	32	10.00
2. ครู	288	90.00
รวม	320	100.00
ขนาดโรงเรียน		
1. ขนาดเล็ก	190	59.38
2. ขนาดกลางและใหญ่	130	40.62
รวม	320	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 90.00 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และส่วนใหญ่มาจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 59.38 รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 40.62

2. ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 **จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1** ผลการวิเคราะห์ระดับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเป็นเลิศทางวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ความเป็นเลิศทางวิชาการ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านคุณภาพนักเรียน	4.14	0.51	มาก
2. ด้านคุณภาพครู	4.55	0.41	มากที่สุด
3. ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา	4.36	0.48	มาก

4. ด้านการบริหารหลักสูตร	4.35	0.53	มาก
5. ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.48	0.52	มาก
ภาพรวม	4.37	0.39	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.37, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพครู ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.41) รองลงมา คือ ด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.48, S.D. = 0.52) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านคุณภาพนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.51)

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 **จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3** ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	4.33	0.55	มาก
2. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์	4.33	0.54	มาก
3. ด้านวัฒนธรรมองค์กร	4.41	0.54	มาก
4. ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์	4.39	0.53	มาก
5. ด้านคุณธรรม	4.46	0.55	มาก
6. ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ	4.39	0.56	มาก
ภาพรวม	4.38	0.46	มาก

จากตาราง 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.46, S.D. = 0.55) รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ($\overline{X}$ = 4.41, S.D. = 0.54) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.54) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = 0.55)

4. ผลการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการวิเคราะห์สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตัวแปร	(X_1)	(X_2)	(X_3)	(X_4)	(X_5)	(X_6)	X	Y
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1)	-	.787**	.522**	.682**	.665**	.701**	.857**	.652**
ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2)		-	.486**	.657**	.658**	.691**	.841**	.668**
ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3)			-	.621**	.593**	.601**	.749**	.627**
ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (X_4)				-	.780**	.734**	.878**	.587**
ด้านคุณธรรม (X_5)					-	.772**	.878**	.599**

ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ (X_6)	-	.885**	.602**
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยรวม (X)		-	.734**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน และภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยรวม (X) กับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา (Y) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

โดยภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์โดยรวม (X) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา (Y) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r = 0.734 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง 0.587 ถึง 0.668 และมีลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (r = 0.668), ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (r = 0.652), ด้านวัฒนธรรมองค์กร (r = 0.627), ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ (r = 0.602), ด้านคุณธรรม (r = 0.599), และด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (r = 0.587) ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่า การมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ ที่สูงขึ้น จะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการที่สูงขึ้นด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (X1 ถึง X6) พบว่าทุกคู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางถึงสูง โดยมีค่า r อยู่ในช่วง 0.486ถึง 0.787 และมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแสดงว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แต่ละด้านมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมการทำงานซึ่งกันและกัน

ตารางที่ 5 ค่า Tolerance และ VIF ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตัวแปรพยากรณ์	Tolerance	VIF	สรุป
ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1)	.355	2.815	ใช้ได้
ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2)	.373	2.681	ใช้ได้
ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3)	.713	1.403	ใช้ได้
ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (X_4)	.329	2.406	ใช้ได้
ด้านคุณธรรม (X_5)	.335	2.259	ใช้ได้
ด้านการคิดเชิงปฏิวัติ (X_6)	.328	2.519	ใช้ได้

จากตาราง 5 พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านคุณธรรม และด้านการคิดเชิงปฏิวัติ มีความสัมพันธ์กันน้อย เนื่องจากค่า Tolerance มีค่าไม่น้อยกว่า 0.10 และค่า VIF น้อยกว่า 10 ดังนั้น จึงเป็นไปตามข้อตกลงของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอยจากคะแนนดิบไม่ปรับมาตรฐาน (b)	สัมประสิทธิ์การถดถอยจากคะแนนมาตรฐาน (**β**)	t	p
ค่าคงที่	1.577		11.67**	.000
1. ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3)	0.260	0.359	8.30**	.000
2. ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2)	0.240	0.336	5.63**	.000
3. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1)	0.141	0.200	3.27**	.001
R=.762, R^2=.580, Adjusted R^2=.576, p=.001				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 6 พบว่า มีตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จำนวน 3 ด้าน ที่ถูกคัดเข้าสู่สมการพยากรณ์ตามลำดับนัยสำคัญ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) ซึ่งส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลในการพยากรณ์สูงที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) (**β** = 0.359) รองลงมา คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ (X_2) (**β** = 0.336) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ (X_1) (**β**= 0.200) ตามลำดับ ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เท่ากับ .762 และตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาได้ร้อยละ 57.6

จากตารางที่ 6 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ

$\hat{Y} = 1.577 + 0.260(X_3) + 0.240(X_2) + 0.141(X_1)$

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}y = 0.359(ZX_3) + 0.336(ZX_2) + 0.200(ZX_1)$

ตารางที่ 7 สรุปผลการวิเคราะห์จุดเด่นและช่องว่างคุณภาพ ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และความเป็นเลิศทางวิชาการ เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาเชิงนโยบายสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ตัวแปร	ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (จุดเด่น)	ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ช่องว่าง)
1. ความเป็นเลิศทางวิชาการ	ด้านคุณภาพครู ($\overline{X}$ = 4.55 ระดับมากที่สุด)	ด้านคุณภาพนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.14 ระดับมาก)
2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	ด้านคุณธรรม ($\overline{X}$ = 4.46 ระดับมาก)	ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ($\overline{X}$ = 4.33 ระดับมาก)

จากตาราง 7 พบว่า สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีจุดเด่นที่สำคัญคือ ด้านคุณภาพครู ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.55) และผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรม โดดเด่นที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาช่องว่างที่ควรเร่งพัฒนา พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ = 4.14) ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาคะแนนทดสอบระดับชาติ (O-NET) ที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน โดยสาเหตุส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังมีภาวะผู้นำ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ในระดับที่ต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ($\overline{X}$ = 4.33) ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่านโยบายของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ควรเน้นการเสริมสร้างทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ให้กับผู้บริหาร เพื่อให้นำศักยภาพของคุณครูที่มีอยู่สูงไปใช้ในการแก้ปัญหาคุณภาพนักเรียนได้อย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการวิจัย เรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 3 นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณภาพครู ซึ่งสาเหตุหลักมาจากการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ทั้งการจัดอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะทางวิชาชีพในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนาหลักสูตร และการนำนวัตกรรมการศึกษามาใช้ นอกจากนี้ การส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ยังช่วยให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอควบคู่กับนโยบายสนับสนุนการศึกษาต่อและการประเมินวิทยฐานะ ทำให้ครูมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ พร้อมทั้งแสดงออกถึงจิตวิญญาณความเป็นครูที่ทุ่มเทและตระหนักในบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้ด้านคุณภาพครูจึงเป็นรากฐานสำคัญที่นำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาโดยรวม ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ระบุว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล โดยครูต้องมีความเป็นผู้นำและเชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการสอน รวมถึงมีความสามารถในการพัฒนาตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับนานาชาติ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,2553) นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของพระสมุห์นริศ นรินโท ที่พบว่าการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพครู การผลิตครูที่ได้มาตรฐาน และการเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พระสมุห์นริศ นรินโท, 2562) อีกทั้งองอาจ จูมสีมา และภานุมาศ จินารัตน์ ได้ศึกษาภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพครู พบว่าภาพรวมคุณภาพครูอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครูควรพัฒนาด้านสมรรถนะ บุคลิกภาพ และการเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างมีประสิทธิผล (องอาจ จูมสีมา และภานุมาศ จินารัตน์, 2563) ดังนั้น การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องเป็นกลไกหลักที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา โดยอาศัยการเสริมสมรรถนะและจิตวิญญาณความเป็นครูควบคู่กัน เพื่อสร้างครูที่มีความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่เหมาะสมในการพัฒนาผู้เรียนอย่างครบถ้วนและยั่งยืน อย่างไรก็ตามแม้ผลการวิจัยจะพบว่า ด้านคุณภาพครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.55) สะท้อนถึงความสำเร็จในการพัฒนาสมรรถนะครูของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยกลับพบช่องว่างสำคัญคือ ด้านคุณภาพนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\overline{X}$ =4.14) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาคะแนน O-NET ในวิชาหลักที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จะมีศักยภาพสูง แต่การส่งต่อศักยภาพนั้นไปสู่ตัวผู้เรียนยังเผชิญกับอุปสรรคบางประการ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการเชิงระบบที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านคุณธรรม รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้จากหลายปัจจัยโดยเฉพาะการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนมากเติบโตมาจากบทบาทครูผู้สอน ทำให้มีความเชี่ยวชาญในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณลักษณะมากกว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งต้องอาศัยความรู้เฉพาะทางและทักษะการวิเคราะห์ที่ลุ่มลึก อีกทั้งการอบรมพัฒนาผู้บริหารในอดีตมักเน้นหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้บริหารอาจขาดทักษะด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมองค์กร และการกำหนดวิสัยทัศน์อย่างเป็นระบบ รวมถึงภาระงานธุรการจำนวนมากที่จำกัดเวลาสำหรับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ระยะยาว ทำให้การบริหารมุ่งสู่การปฏิบัติงานประจำมากกว่าการคิดทิศทางในอนาคต ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาไทยมีพื้นฐานจากค่านิยมเรื่องความเหมาะสม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความยึดมั่นในคุณธรรมตามวิถีวัฒนธรรมไทย จึงเอื้อต่อการที่ผู้บริหารจะสามารถสร้างและรักษาวัฒนธรรมองค์กรที่ดีได้ง่ายกว่าการนำเครื่องมือบริหารสมัยใหม่มาใช้ อีกทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูล การคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต และการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งผู้บริหารหลายคนอาจยังขาดทักษะและประสบการณ์ รวมถึงข้อจำกัดจากระบบบริหารที่ยังมีความรวมศูนย์ ทำให้ผู้บริหารบางส่วนรู้สึกว่าต้องยึดโยงกับนโยบายส่วนกลางมากกว่าการสร้างวิสัยทัศน์เฉพาะของสถานศึกษาเอง จึงยิ่งเพิ่มความท้าทายในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างเต็มรูปแบบ ประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดของวิรันทร์รัตน์ เสือจอย ที่เน้นว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ สามารถมองอนาคตได้อย่างเฉียบคม กำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และวางแผนกลยุทธ์ที่ช่วยให้สถานศึกษามีเป้าหมายชัดเจน พร้อมขับเคลื่อนคุณภาพสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างเป็นระบบ (วิรันทร์รัตน์ เสือจอย, 2564) นอกจากนี้ ผลวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องอย่างยิ่งกับงานวิจัยก่อนหน้า ได้แก่ งานของเยาวรินทร์ ยิ้มรอด ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน (เยาวรินทร์ ยิ้มรอด, 2560) เช่นเดียวกับงานของมูฟีด วาโซะ ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนมีระดับมาก (มูฟีด วาโซะ, 2564) และอณิชา มาลี ที่ศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ซึ่งก็พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความโดดเด่นด้านคุณธรรมและการสร้างวัฒนธรรมองค์กร แต่ยังมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพด้านการคิดเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการกำหนดวิสัยทัศน์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคการศึกษาเปลี่ยนผ่าน (อณิชา มาลี, 2568)

3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ มีอิทธิพลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีอิทธิพลสูงที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร รองลงมา คือ ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ และด้านที่มีอิทธิพลต่ำที่สุด คือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างด้านเหล่านี้กับความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เป็น .762 และด้านเหล่านี้สามารถอธิบายความแปรปรวนความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้ร้อยละ 57.6 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งสามารถอภิปรายแต่ละด้านที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา ได้ดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เหตุผลที่วิสัยทัศน์มีบทบาทสำคัญ เนื่องจากเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและเหมาะสมจะสะท้อนภาพอนาคตที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างชัดเจน รวมทั้งช่วยสร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นให้กับสถานศึกษา อีกทั้งยังทำให้การจัดสรรทรัพยากร การวางแผน และการดำเนินงานมีความสอดคล้องและบูรณาการ ส่งผลให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ) ชี้ว่า วิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ และสามารถสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในองค์กร ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จและความเป็นเลิศทางวิชาการได้อย่างแท้จริง (พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ), 2565) ในทำนองเดียวกันกับผลการวิจัยของทัศนา ประดับนาค และอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์ พบว่า ภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอธิบายการเป็นองค์การสมรรถนะสูงได้ถึงร้อยละ 73.10 (ทัศนา ประดับนาค และอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์, 2566) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสร้างและสื่อสารวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างยั่งยืน การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจและขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดและผลการวิจัยทั้งในระดับทฤษฎีและปฏิบัติอย่างชัดเจน

3.2 ผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เหตุผลเนื่องจากการบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร กำหนดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนและนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ทรัพยากรจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและนโยบายการศึกษาอย่างทันท่วงที นอกจากนี้ ผู้บริหารที่มีความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จะสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งบูรณาการแผนกลยุทธ์เข้ากับการดำเนินงานประ จำวันอย่างมีประสิทธิผล พร้อมติดตามประเมินผลและปรับปรุงกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามีความต่อเนื่องและยั่งยืน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเกศรา สิทธิแก้ว พบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสูงและส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นระบบนิเวศของการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างแท้จริง (เกศรา สิทธิแก้ว, 2558) ในทำนองเดียวกัน ผลการวิจัยของพัชรี จันจำปา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาและสามารถร่วมพยากรณ์ความเป็นเลิศทางวิชาการได้ถึงร้อยละ 12.40 (พัชรี จันจำปา, 2563) ซึ่งยืนยันถึงบทบาทสำคัญของการบริหารเชิงกลยุทธ์ในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิผล การบริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างยั่งยืน สอดคล้องทั้งแนวคิดและผลการวิจัยในระดับทฤษฎีและปฏิบัติอย่างชัดเจน

3.3 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ด้านวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลสูงสุดและอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เหตุผลเนื่องจากวัฒนธรรมองค์กรเป็นรากฐานสำคัญที่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพอย่างยั่งยืน วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งจะหล่อหลอมค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐาน และพฤติกรรมของบุคลากรให้มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือความเป็นเลิศทางวิชาการ เมื่อสถานศึกษามีวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแบ่งปันความรู้ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการยอมรับความคิดเห็นหลากหลายและการพัฒนาคุณภาพการสอนอย่างจริงจัง จะช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ครูและบุคลากรกล้านำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ วัฒนธรรมองค์กรยังสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและความผูกพันกับสถานศึกษา ลดความขัดแย้ง เพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร และสร้างสภาพแวดล้อมปลอดภัยทางจิตใจแก่ครูและนักเรียน ในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่าสถานศึกษาที่มีวัฒนธรรมองค์กรเข้มแข็ง มักเน้นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง มีระบบพี่เลี้ยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยกย่องความสำเร็จของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้วัฒนธรรมองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา แนวคิดนี้สอดคล้องกับสุกัญญา ล่ำสัน

ที่ระบุว่า วัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาตนเองและงานวิชาการ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและความเป็นเลิศทางวิชาการ (สุกัญญา ล่ำสัน, 2565) นอกจากนี้ยังสอดรับกับผลการวิจัยของปวีณา คำมูล ที่พบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 (ปวีณา คำมูล, 2561) และผลการวิจัยของปิยวรรณ ด้วงใส ที่พบว่าวัฒนธรรมองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 (ปิยวรรณ ด้วงใส, 2562) ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาอย่างชัดเจนและสอดคล้องทั้งแนวคิดและผลวิจัยหลายแหล่ง ประเด็นที่สำคัญยิ่งคือการที่ ด้านวัฒนธรรมองค์กร (X_3) มีอิทธิพลเชิงบวกสูงที่สุดต่อความเป็นเลิศทางวิชาการ ($\boldsymbol{\beta}$ = 0.359) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในบริบทของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 นั้น วัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ถือเป็นกลไกเชิงประจักษ์ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงและขับเคลื่อนศักยภาพของบุคลากรครูที่มีอยู่ในระดับสูง ให้สามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น วัฒนธรรมองค์กรจึงเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนผ่านสมรรถนะของครูสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้สรุป และอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ โดยเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ท้าทาย พร้อมทั้งจัดทำแผนการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง รวมถึงการปรับลดภาระงานธุรการเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้บริหารมีเวลาในการ วางแผนกลยุทธ์ระยะยาว และสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางองค์กร

1.2 การยกระดับคุณภาพครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาควรเร่งพัฒนาทักษะของครูในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการสอน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

1.3 การบริหารหลักสูตรเชิงรุก สถานศึกษาควรจัดทำกลไกการสำรวจและประเมินความต้องการของตลาดแรงงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาใช้ในการ ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัยอย่างต่อเนื่อง

1.4 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรเพื่อความเป็นเลิศ ผู้บริหารควรใช้วัฒนธรรมองค์กร เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน โดยเน้นการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันในการทำงาน การสื่อสาร ค่านิยมร่วมกัน และจัดให้มีระบบการให้รางวัลอย่างเป็นธรรม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุขและการมีเป้าหมายร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษา เช่น การบริหารจัดการทรัพยากร การพัฒนาครู และการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อเสริมความเข้าใจในภาพรวมของความเป็นเลิศทางวิชาการอย่างครบถ้วน

2.2 ควรทำการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะศตวรรษที่ 21 ของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

2.3 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดความผูกพันและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กร รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนความเป็นเลิศทางวิชาการ

2.4 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

2.5 ควรศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในบริบทที่หลากหลาย รวมถึงการจัดการกับข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ด้านทรัพยากรบุคคลและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อหาแนวทางบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลในแต่ละบริบทของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

เกศรา สิทธิแก้ว. (2558). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. **วิทยานิพนธ์**. ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ทัศนา ประดับนาค และอภิธีร์ ทรงบัณฑิตย์. (2566). ภาวะผู้นำวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. **วารสารบริหารการศึกษา มศว,** 20(39), 21-34.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9).** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปวีณา คำมูล. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการและวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปิยวรรณ ด้วงใส. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พระมหาประยูร ธีรวโร (ตระการ). (2565). วิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ. **วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์,** 3(1), 33-40.

พระสมุห์นริศ นรินโท. (2562). การพัฒนาครูเพื่อคุณภาพของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น,** 3(1), 459-473.

พัชรี จันจำปา. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

พุทธิภา เหล็กคงสันเทียะ. (2562). รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. **ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยบูรพา.

มูฟีด วาโซะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

เยาวรินทร์ ยิ้มรอด. (2560). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดในภาคตะวันตก. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิรันทร์รัตน์ เสือจอย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2566). **การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ: แนวคิด ทฤษฎี และกรณีศึกษา.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริ ธนะมูล. (2562). **รูปแบบการพัฒนาคุณภาพนักเรียนโรงเรียนมาตรฐานสากล โรงเรียนสตรีศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด (รายงานผลการวิจัย).** ร้อยเอ็ด: โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไข. เพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553.** กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3. (2568). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. นครราชสีมา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3**.

สุกัญญา ล่ำสัน. (2565). วัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อณิชา มาลี. (2568). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1. **วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่**, 3(3), 183-204.

อโนทัย ตรีวานิช. (2552). สถิติธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

องอาจ จูมสีมา และภานุมาศ จินารัตน์. (2563). ภาวะผู้นำและการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น,** 16(1), 495–500.

Cronbach, L. J. (1990). **Dictionary of education information analysis**. New York: McGraw-Hill.

Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2017). **Strategic management: Competitiveness and globalization: Concepts and cases. Boston**, MA: Cengage Learning.

การพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่องการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน

THE DEVELOPMENT OF ONLINE MEDIA FOR TRAINING ON COMMUNITY PUBLIC RELATIONS CONTENT PRODUCTION

ศรชัย บุตรแก้ว[1], วิภาวี วีระวงศ์[2]
คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Sornchai Budgaew[1], Wipawee Weerawong[2]
Mass Communication Technology Rajamangala University of Technology Thanyaburi
Corresponding Author E-mail : sornchai_b@rmutt.ac.th[1], wipawee@rmutt.ac.th[2]

(Received : January 9, 2026; Edit : January 23, 2026; accepted : January 25, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ คือ 1) พัฒนาและประเมินคุณภาพของสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรมเรื่องการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนรู้ของสมาชิกชุมชนก่อนและหลังการใช้สื่อ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อที่พัฒนาขึ้น การวิจัยดำเนินการตามกรอบแนวคิด ADDIE Model โดยนำผลการวิจัยไปพัฒนาเป็นสื่อประกอบหลักสูตรระยะสั้น (Non-degree) ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งเน้นการเข้าถึงผ่าน สื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน สำหรับประเมินคุณภาพสื่อ และสมาชิกชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จำนวน 30 คน สำหรับการทดลองประสิทธิผลด้วยแบบแผนการวิจัย One-Group Pretest-Posttest Design ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียเฉพาะกลุ่ม (Private Social Media Group)

ผลการวิจัยพบว่า สื่อการเรียนรู้ผ่านโซเชียลมีเดียมีคุณภาพและความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนเฉลี่ยรวม (=4.75,S.D=0.18) ซึ่งยืนยันความถูกต้องทางวิชาการและการออกแบบที่สอดคล้องกับผู้เรียน ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรม (=25.80,S.D.=1.15) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม (=12.50 S.D.=2.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($t = -28.97$, $p < 0.01$) โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถผลิตสื่อวิดีโอและอินโฟกราฟิกด้านการเผยแพร่ข่าวสารชุมชนรวมถึงสื่อสาธารณสุขให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพหลังการฝึกอบรม ในด้านความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมากที่สุด (=4.60, S.D.=0.25) สื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามมาตรฐานทางวิชาการและมีประสิทธิผลอย่างชัดเจนในการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกชุมชนในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการสื่อสารและการสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: สื่อออนไลน์, การฝึกอบรม, การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์

Abstract

This Research and Development (R&D) study aimed to 1) develop and evaluate the quality of social media-based learning materials for community public relations production training, 2) compare community members' learning achievement before and after using the media, and 3) investigate participant satisfaction. Guided by the ADDIE Model, the research outcomes were integrated into a Non-degree short-term course at the Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, emphasizing accessibility via social media platforms. The sample consisted of two groups 3 subject matter experts for quality evaluation, and 30 community members from Khlong Luang District, Pathum Thani, for the effectiveness trial using a One-Group Pretest-Posttest Design conducted through a Private Social Media Group.

The research findings revealed that the social media-based learning materials were of the highest quality and suitability (=4.75, S.D=0.18) confirming academic accuracy and learner-centered design. Regarding learning achievement, the post-training mean score (=25.80,S.D.=1.15) was significantly higher than the pre-training mean score (=12.50 S.D.=2.40) at the 0.01 (t = -28.97, p < 0.01) Following the training, participants demonstrated the ability to effectively produce video content and infographics for community news dissemination and organizational public health communication. Furthermore, overall participant satisfaction was at the highest level (=4.60, S.D.=0.25) In conclusion, the developed online media met academic standards and proved highly effective in empowering community members' production skills, serving as a vital mechanism for enhancing local communication and sustainable community strengthening.

Keywords: Online Media, Training, Public Relations

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศตวรรษที่ 21 โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมเครือข่าย (Network Society) ที่ขับเคลื่อนโดยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของการสื่อสารจากรูปแบบรวมศูนย์ไปสู่รูปแบบกระจายศูนย์อย่างสิ้นเชิง (Castells, 2010) การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้พลเมืองทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหา (Prosumer) ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (Bruns, 2008) และก่อให้เกิดแนวคิดเรื่อง "สื่อพลเมือง" และ "สื่อชุมชน" ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะถิ่น (Servaes, 2008) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแสวงหาความรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่สอดคล้องกับ หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) ซึ่งเน้นความยืดหยุ่นและการเรียนรู้ด้วยตนเองตามบริบทและความต้องการของผู้เรียน (Knowles, 1984) การสื่อสารในยุคนี้จึงมิได้เป็นเพียงแค่การส่งสาร แต่เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างอำนาจ (Empowerment) และการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (C4D) ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (Fraser & Restrepo-Estrada, 1998) อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์และสังคม โดยมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมือง (Peri-urban Community) ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วและมีความหลากหลายของประชากรสูง ทั้งชุมชนดั้งเดิม สถาบันอุดมศึกษา และเขตอุตสาหกรรม (ณัฏฐพันธ์, 2560) แม้จะเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทั้งด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและสินค้าชุมชน (OTOP) ที่มีเอกลักษณ์ แต่จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาพบว่าชุมชนประสบสภาวะ "มีของดีแต่ขาดการรับรู้" เนื่องจากสื่อประชาสัมพันธ์เดิมขาดความน่าสนใจและคุณภาพการผลิตต่ำ ทำให้ไม่สามารถสื่อสารข้อมูลข่าวสารในหมู่บ้านหรือส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีข้อมูลท่วมท้น (Information Overload)

ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ วิกฤตช่องว่างทางทักษะดิจิทัลของบุคลากรชุมชน หรือการขาดการรู้เท่าทันดิจิทัลเชิงผลิตภาพ (Lankshear & Knobel, 2008) บุคลากรหลักในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน, อาสาสมัครสาธารณสุข มักขาดทักษะเชิงลึกในการผลิตสื่อดิจิทัลเพื่อตอบโจทย์งานจริง ทั้งด้านการวางโครงเรื่อง (Storytelling), การผลิตภาพนิ่งและวิดีโอด้วยสมาร์ทโฟนเพื่อการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการสื่อสารด้านสาธารณสุขให้กับองค์กร การขาดทักษะนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน นอกจากนี้ การจัดฝึกอบรมในรูปแบบดั้งเดิม (Face-to-face) ยังสร้างข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่เน้นความยืดหยุ่น (Flexibility), การเรียนรู้ตามจังหวะตนเอง (Self-Paced), และการเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์เดิมเพื่อนำไปแก้ปัญหาจริงในพื้นที่ (Knowles, 1984; Merriam et al., 2007) ปัญหาความขาดแคลนทักษะและข้อจำกัดด้านการฝึกอบรมนี้ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ในการเข้าถึงโอกาสทางเศรษฐกิจและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Norris, 2001 ซึ่งเป้าหมายหลักของการสื่อสารในชุมชนผ่านงานวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่ 3 มิติสำคัญ การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก การสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะ เน้นการผลิตสื่อ เพื่อส่งต่อข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพที่ถูกต้องและทันท่วงทีแก่สมาชิกในหมู่บ้านและ การสื่อสารอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ดังนั้นการวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม ภายใต้หลักสูตรระยะสั้น (Non-degree) ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่เน้นการเข้าถึงผ่านโซเชียลมีเดียเฉพาะกลุ่ม โดยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) อย่างเป็นระบบตามกรอบแนวคิด ADDIE Model เพื่อให้มั่นใจว่าสื่อที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความถูกต้องทางวิชาการ และสามารถวัดผลเชิงประจักษ์ (Empirical Evidence) ได้ว่ามีประสิทธิผลในการยกระดับขีดความสามารถของสมาชิกชุมชนในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทรงพลังและตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสื่อออนไลน์ สำหรับฝึกอบรมเรื่องการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชนให้เป็นไปตามหลักการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design Principles) และประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อที่พัฒนาขึ้นโดยผู้เชี่ยวชาญ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และทักษะของสมาชิกชุมชนในอำเภอคลองหลวง ก่อนและหลัง การเข้ารับการฝึกอบรมผ่านสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกชุมชนต่อองค์ประกอบของสื่อออนไลน์และรูปแบบการฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้น รวมทั้งความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้ ในบริบทของชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้นในงานวิจัยนี้คือ สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งถูกออกแบบและพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) และเทคโนโลยีการศึกษา โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ได้รับการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

ส่วนที่ 1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) - นวัตกรรมที่พัฒนา

1.การออกแบบเนื้อหา (Content Design) เน้นความถูกต้องทางวิชาการและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนคลองหลวง

2.การออกแบบรูปแบบการสอน (Instructional Design) ใช้หลักการปฏิบัติการ (Action Learning) และการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)

3. คุณภาพของสื่อดิจิทัล (Digital Media Quality) ความน่าสนใจ, ความชัดเจนของภาพ/เสียง, และการปฏิสัมพันธ์ (Interactivity)

ส่วนที่ 2 กระบวนการแทรกแซง (Intervention Process) ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา โดยมีขั้นตอนการแทรกแซงเพื่อประเมินประสิทธิภาพของสื่อ ดังนี้:

1. การวัดผลก่อนเรียน (Pretest) วัดระดับความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียนก่อนได้รับสื่อ (Baseline)
2. การฝึกอบรมโดยใช้สื่อออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างเข้ารับการฝึกอบรมผ่านสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น
3. การวัดผลหลังเรียน (Posttest) วัดระดับความรู้และทักษะของผู้เรียนหลังได้รับสื่อ
4. การเก็บข้อมูลความพึงพอใจ การวัดทัศนคติและความรู้สึกของผู้เรียนต่อสื่อ

ส่วนที่ 3 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ผลลัพธ์ที่ต้องการวัด

ผลลัพธ์ที่ต้องการวัดเพื่อยืนยันประสิทธิผลของสื่อ แบ่งเป็น 3 ด้าน ตามวัตถุประสงค์:

1. คุณภาพของสื่อและความเหมาะสม (Quality & Suitability) (วัดโดยผู้เชี่ยวชาญ)
   - -ความถูกต้องของเนื้อหา
   - -ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
   - -ความเหมาะสมด้านการออกแบบ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Learning Achievement) วัดโดยการเปรียบเทียบ Pretest-Posttest
   - -ระดับความรู้ความเข้าใจ (Knowledge Gain)
   - -การพัฒนาทักษะ (Skill Improvement)
3. ความพึงพอใจและการยอมรับ (Satisfaction & Acceptance) วัดโดยแบบสอบถาม
   - -ความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของสื่อความเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้จริงในชุมชน

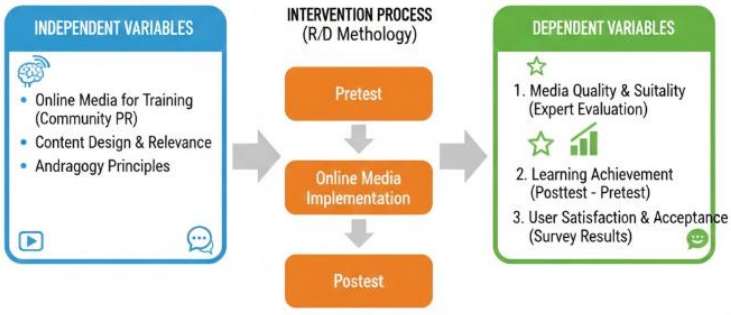

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในงานวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1.ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหลักในการวิจัยนี้คือ สมาชิกและบุคลากรในชุมชน ที่มีบทบาทหรือความสนใจในการผลิตและเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ภายในชุมชน ในเขตพื้นที่อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชน, กรรมการชุมชน, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.), สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน, หรือบุคลากรอื่นๆ ที่รับผิดชอบงานสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่น

2.กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก เพื่อให้ครอบคลุมการประเมินตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและพัฒนา

2.1 กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Experts SMEs)

วัตถุประสงค์เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมของรูปแบบสื่อ และคุณภาพทางวิชาการของสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้จริง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้เชี่ยวชาญจะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 สาขาหลัก คือ 1) ด้านเทคโนโลยีการศึกษา หรือด้านการออกแบบการเรียนการสอน 2) ด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ด้านนิเทศศาสตร์ และการผลิตสื่อดิจิทัล และ 3) ด้านการพัฒนาชุมชน หรือการฝึกอบรมผู้ใหญ่ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดที่ 5 ท่าน ซึ่งเป็นจำนวนที่เหมาะสมทางสถิติในการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เพื่อยืนยันคุณภาพเครื่องมือ

2.2 กลุ่มที่ 2 กลุ่มทดลองประสิทธิภาพ (Effectiveness Testing Group)

วัตถุประสงค์เพื่อทดลองใช้สื่อออนไลน์และวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้และความพึงพอใจของสมาชิกชุมชนจริง วิธีการสุ่มตัวอย่าง การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยเลือกชุมชนเป้าหมายในอำเภอคลองหลวงมาก่อน จากนั้นจึงเลือกสมาชิกภายในชุมชนที่มีคุณสมบัติตรงตามที่กำหนด การออกแบบวิจัย ใช้แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน ซึ่งเป็นขนาดที่เพียงพอและเหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เช่น การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired t-test) ซึ่งสามารถแสดงความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้

ตัวแปร

ในการวิจัยและพัฒนา (R&D) เรื่องนี้ สามารถจำแนกตัวแปรออกเป็น 3 ประเภทหลัก เพื่อให้การวิเคราะห์ผลมีความชัดเจนและสามารถสรุปความสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้ ดังนี้

1. ตัวแปรต้น (Independent Variable)

ตัวแปรต้นในงานวิจัยนี้คือ สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยการควบคุมองค์ประกอบด้านการออกแบบเนื้อหา (Content Design) การใช้หลักการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design Principles) และคุณภาพทางเทคนิคของสื่อดิจิทัล

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตัวแปรตามสามารถแบ่งออกได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้:

1. คุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ วัดจากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญโดยพิจารณาจากความถูกต้องของเนื้อหา ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และความเหมาะสมด้านการออกแบบ
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ วัดจากการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) ของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูระดับความรู้ความเข้าใจและการพัฒนาทักษะ (Knowledge Gain and Skill Improvement)
3. ความพึงพอใจและการยอมรับ วัดจากระดับความพึงพอใจของสมาชิกชุมชนต่อองค์ประกอบของสื่อออนไลน์ และความเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงในชุมชน

3. ตัวแปรควบคุม (Control Variables)

ตัวแปรที่ผู้วิจัยพยายามควบคุมให้มีผลกระทบต่อตัวแปรตามน้อยที่สุดหรือไม่ส่งผลเลย เพื่อให้มั่นใจว่าผลลัพธ์ที่ได้มาจากตัวแปรต้นจริง ๆ ได้แก่ การควบคุมคุณสมบัติพื้นฐานของสมาชิกชุมชน เช่น มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ หรือไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเรื่องนี้มาก่อน, การควบคุมระยะเวลาในการฝึกอบรมและการนำเสนอเนื้อหาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับกลุ่มทดลองทั้งหมด, และการใช้เครื่องมือวัดผล (แบบทดสอบและแบบสอบถาม) ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วเท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนานวัตกรรมและวัดผลสัมฤทธิ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาและแทรกแซง (นวัตกรรม) และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผล

1.เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาและแทรกแซง (นวัตกรรม)

เครื่องมือนี้คือตัวแปรต้น (Independent Variable) ของการวิจัย ได้แก่ สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน ซึ่งถูกออกแบบตามหลักการออกแบบการเรียนการสอน (Instructional Design) และหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) โดยประกอบด้วยชุดโมดูลการเรียนรู้ (Learning Modules) ที่มีวิดีโอการสอนเชิงปฏิบัติการ (Tutorial Videos), กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Worksheets/Assignments), กรณีศึกษาที่อ้างอิงบริบทของชุมชนคลองหลวง และระบบการจัดการเรียนรู้ (LMS) หรือแพลตฟอร์มที่ใช้ในการนำเสนอสื่อ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและประเมินผล

เครื่องมือเหล่านี้ใช้สำหรับวัดตัวแปรตามต่าง ๆ และต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC และ Reliability) ก่อนนำไปใช้จริง โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ดังนี้

2.1 สำหรับวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพสื่อ (ตัวแปรตามที่ 1)

แบบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ (5 ท่าน) เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ โดยแบ่งด้านการประเมินเป็นด้านเนื้อหา (ความถูกต้อง, ความทันสมัย), ด้านการออกแบบ (ความน่าสนใจ, ความสวยงาม), และด้านเทคโนโลยี (ความเสถียร, ความง่ายในการเข้าถึง)

2.2 สำหรับวัตถุประสงค์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (ตัวแปรตามที่ 2)

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Pretest และ Posttest) เป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20-30 ข้อ ที่ครอบคลุมทักษะและองค์ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ แบบทดสอบนี้ใช้ในการวัดตัวแปรตามด้านผลสัมฤทธิ์ โดยดำเนินการ 2 ครั้ง คือ Pretest ก่อนการฝึกอบรม และ Posttest หลังการฝึกอบรม และต้องผ่านการตรวจสอบค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (**r**) ก่อนการใช้งาน

2.3 สำหรับวัตถุประสงค์ด้านความพึงพอใจ (ตัวแปรตามที่ 3)

แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ใช้ในการวัดตัวแปรตามด้านความพึงพอใจ โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบหลังการฝึกอบรมเสร็จสิ้น โดยแบ่งด้านการวัดเป็น ด้านคุณภาพของสื่อ (ความน่าสนใจ, การใช้งานง่าย), ด้านประโยชน์ (การนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงในชุมชน), และด้านกระบวนการเรียนรู้ (ความยืดหยุ่น, ความเหมาะสมของเวลา)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือทุกชนิดจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพ โดย แบบประเมินคุณภาพสื่อ จะถูกตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ส่วนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จะถูกตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ด้วยสูตร Kuder-Richardson (KR-20) และ แบบสอบถามความพึงพอใจ จะถูกตรวจสอบความเที่ยงด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

1) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือของแบบสอบถาม

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถาม ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในการยืนยันความน่าเชื่อถือและความตรงของข้อมูลที่จะนำไปสู่การสรุปผลเชิงวิชาการ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire Construction)

เริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัด และนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational Definition) ของตัวแปรตามอย่างชัดเจน เพื่อนำมากำหนดขอบเขตและองค์ประกอบของแบบสอบถาม (เช่น ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบ และด้านประโยชน์) โดยเลือกใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert Scale) เป็นรูปแบบมาตรวัดที่เป็นมาตรฐาน จากนั้นจึงดำเนินการร่างรายการข้อคำถาม ให้ครอบคลุมทุกมิติที่กำหนดไว้ โดยใช้ภาษาที่ชัดเจน ตรงประเด็น และหลีกเลี่ยงคำถามที่อาจนำไปสู่การตอบแบบลำเอียง

2. การหาความตรง (Validity)

การหาคุณภาพขั้นแรกคือ การหาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินว่าแต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาของการ

วิจัยหรือไม่ ผู้เชี่ยวชาญจะให้คะแนนเพื่อนำไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ให้ข้อคำถามที่ผ่านต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ข้อคำถามที่มีค่าต่ำกว่าเกณฑ์จะถูกนำไปปรับปรุงแก้ไขหรือตัดทิ้ง ก่อนนำไปสู่ขั้นตอนการหาความเที่ยง

3. การหาความเที่ยง (Reliability)

การหาความเที่ยงเป็นการตรวจสอบความคงเส้นคงวาของเครื่องมือ โดยดำเนินการทดลองใช้ (Try-out) แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ IOC แล้ว กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ประมาณ 30 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความเชื่อมั่นภายในของข้อคำถามทั้งหมดด้วย สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับว่าค่าที่ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามนั้นมีความเชื่อมั่นสูง หากค่าความเชื่อมั่นต่ำกว่าเกณฑ์ จะต้องพิจารณาปรับปรุงหรือตัดข้อคำถามที่ไม่สัมพันธ์กันออกเพื่อให้ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมที่เหมาะสม

4. การจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

หลังจากที่แบบสอบถามผ่านกระบวนการหาความตรงและความเที่ยงแล้ว จะนำมาจัดทำรูปแบบและองค์ประกอบให้สมบูรณ์ เช่น การระบุคำชี้แจงและคำแนะนำในการตอบที่ชัดเจน ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ (40 คน) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

2) การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล (Measurement Instruments)

เครื่องมือวัดผลในงานวิจัยนี้ มี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ แล แบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งต้องผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพตามมาตรฐานระเบียบวิธีวิจัยอย่างเคร่งครัด

2.1 การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Achievement Test)

แบบทดสอบนี้ใช้ในการวัดตัวแปรตามด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Knowledge Gain and Skill Improvement) โดยวัดความรู้ก่อนและหลัง การใช้สื่อออนไลน์ (Pretest-Posttest)

2.1.1 การสร้างแบบทดสอบ

กำหนดวัตถุประสงค์และเนื้อหา กำหนดขอบเขตของข้อสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมเรื่อง "การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน" และวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของหลักสูตร

สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร (Table of Specifications: TOS) กำหนดน้ำหนักของเนื้อหา (Content Areas) และระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ที่ต้องการวัด (เช่น การจำ, ความเข้าใจ, การประยุกต์ใช้) เพื่อให้แบบทดสอบมีความตรงครอบคลุม (Content Coverage) ที่เหมาะสม

สร้างข้อสอบ สร้างแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนตามที่กำหนด (เช่น 20-30 ข้อ) โดยสร้างข้อคำถามและตัวลวงให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและเนื้อหาที่กำหนดในตาราง TOS

2.1.2 การหาคุณภาพของแบบทดสอบ

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบทดสอบฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (SMEs) ประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence) เพื่อคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การหาคุณภาพรายข้อ

การหาความยากง่าย (Difficulty Index: p) วัดความยากง่ายของข้อสอบแต่ละข้อ

การหาอำนาจจำแนก (Discrimination Index: r) วัดความสามารถของข้อสอบในการจำแนกกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน การหาความเที่ยง (Reliability) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงตามคุณภาพรายข้อแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง (N = 30) จากนั้นวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยสูตร Kuder-Richardson (KR-20) เนื่องจากเป็นแบบทดสอบปรนัย (ถูก-ผิด) โดยกำหนดเกณฑ์ให้ค่าความเชื่อมั่นรวม (Reliability Coefficient)

2.2 การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ (Satisfaction Questionnaire)

แบบสอบถามนี้ใช้ในการวัดตัวแปรตามด้าน ความพึงพอใจและการยอมรับ ของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อออนไลน์

2.2.1 การสร้างแบบสอบถาม

กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ กำหนดขอบเขตของความพึงพอใจ (เช่น ความพึงพอใจต่อด้านการใช้งาน, ด้านเนื้อหา, ด้านประโยชน์ในการประยุกต์ใช้)

รูปแบบมาตรวัด ใช้ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert Scale)

ร่างข้อคำถาม สร้างรายการข้อคำถามที่ครอบคลุมนิยามเชิงปฏิบัติการทั้งหมด

การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence) เพื่อคำนวณหา ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยต้องมีค่า IOC มากกว่า 0.50

การหาความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ IOC แล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน (N = 30) จากนั้นวิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยสูตร สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนา (R&D) นี้ ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยและแผนการประเมิน (Evaluation Plan) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและสามารถใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อตอบวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อได้อย่างน่าเชื่อถือ โดยแบ่งกระบวนการเป็น 3 ระยะหลักดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเพื่อหาคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ (Phase I Quality Validation)

การเก็บข้อมูลในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบและยืนยันคุณภาพทางวิชาการของสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น โดยดำเนินการกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การคัดเลือกและติดต่อผู้เชี่ยวชาญ ติดต่อและขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาที่กำหนด (เทคโนโลยีการศึกษา, เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน,นิเทศศาสตร์ และ การพัฒนาชุมชน) เพื่อให้ตอบแบบประเมิน

การจัดส่งเครื่องมือและสื่อ ผู้วิจัยจัดส่งสื่อออนไลน์ฉบับร่างพร้อมด้วยแบบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญเข้าถึงสื่อผ่านระบบหรือแพลตฟอร์มที่เตรียมไว้

การประเมินและการเก็บข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการประเมินแต่ละข้อคำถามของสื่อ โดยให้คะแนนตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และให้ข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพ (Qualitative Feedback) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขสื่อ

การวิเคราะห์ค่า IOC และการปรับปรุง ผู้วิจัยนำผลการประเมินมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่าเฉลี่ยเพื่อยืนยันคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ หลังจากนั้นจึงดำเนินการปรับปรุงสื่อออนไลน์ตามข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพอย่างละเอียด ก่อนจัดทำเป็นสื่อฉบับสมบูรณ์ (Final Version)

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ **(**Phase II Effectiveness Testing)

การเก็บข้อมูลในระยะนี้เป็นการทดลองภาคสนาม โดยใช้กลุ่มสมาชิกชุมชนอำเภอคลองหลวง จำนวน 30 คน และดำเนินการตามแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

1.การเตรียมความพร้อมและการวัดผลก่อนเรียน (Pretest)

การชี้แจง:ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์, รายละเอียดของการฝึกอบรม, และสิทธิในการเข้าร่วมวิจัยแก่กลุ่มตัวอย่าง

การวัดผลพื้นฐาน ให้กลุ่มตัวอย่างทำ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (ฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว) โดยบันทึกคะแนนเป็น คะแนนก่อนเรียน (Pretest Score) เพื่อใช้เป็นค่าพื้นฐานในการเปรียบเทียบ

2.การแทรกแซง (Intervention)

กลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กระบวนการฝึกอบรมผ่าน สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรมฉบับสมบูรณ์

กำหนดกรอบระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้เนื้อหาทั้งหมด (Self-Paced Learning) ผู้วิจัยติดตามการเข้าร่วมและการทำกิจกรรมในระบบจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่ากลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.การวัดผลหลังเรียน (Posttest)

เมื่อครบกำหนดระยะเวลาการฝึกอบรมและกลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนแล้ว ให้กลุ่มตัวอย่างทำ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ชุดเดิมอีกครั้ง โดยบันทึกคะแนนเป็น คะแนนหลังเรียน (Posttest Score)

ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลความพึงพอใจ การเก็บข้อมูลในระยะนี้เกิดขึ้นหลังจากการแทรกแซงและวัดผลหลังเรียน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 (การศึกษาความพึงพอใจ)

การวัดความพึงพอใจ ให้กลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการฝึกอบรมและทำแบบทดสอบหลังเรียนแล้ว ตอบ แบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อสื่อออนไลน์และกระบวนการฝึกอบรม

การเก็บข้อมูลสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบทดสอบ (Pretest/Posttest) และแบบสอบถามความพึงพอใจทั้งหมด เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีข้อมูลสูญหาย (Missing Data) หรือผิดพลาด ก่อนนำข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่โปรแกรมทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยและพัฒนา (R&D) นี้ ดำเนินการตามประเภทของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ (ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ข้อ โดยใช้สถิติที่เหมาะสมดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและอธิบายผลการประเมินในภาพรวม ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ใช้ในการอธิบายข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ อายุ สถานภาพการทำงาน หรือการจำแนกข้อมูลเชิงคุณภาพ ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้อธิบายแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของข้อมูล เช่น คะแนนเฉลี่ยของการประเมินคุณภาพสื่อ หรือคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.) ใช้อธิบายการกระจายตัวของข้อมูลจากค่าเฉลี่ย เพื่อแสดงความแตกต่างหรือความเป็นเอกภาพของข้อมูล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ (Inferential Statistics)

2.1 วัตถุประสงค์ที่ 1 การประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ เครื่องมือที่ใช้ แบบประเมินคุณภาพสื่อจากผู้เชี่ยวชาญค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามของแบบสอบถามทุกชุด และความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์ (ใช้ในขั้นตอนการหาคุณภาพเครื่องมือ) ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลคะแนนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อกำหนดระดับคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อ

2.2 วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ (Pretest และ Posttest) การทดสอบค่า t สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired Samples t-test) ใช้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง คะแนนก่อนเรียน (Pretest) และ คะแนนหลังเรียน (Posttest) ของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียวกัน เพื่อสรุปว่าสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

2.3 วัตถุประสงค์ที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจและการยอมรับ เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถามความพึงพอใจ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำผลคะแนนจากแบบสอบถามความพึงพอใจมาวิเคราะห์ เพื่อสรุประดับความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อสื่อออนไลน์และกระบวนการฝึกอบรม โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์นำข้อมูลข้อเสนอแนะเชิงคุณภาพที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ (ในขั้นตอนการประเมินคุณภาพสื่อ) และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่าง (ในแบบสอบถามความพึงพอใจ) มา วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่ม (Coding) ข้อมูลที่มีแนวคิดหรือประเด็นเดียวกัน เพื่อสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหรือต่อยอดงานวิจัยในอนาคต

ภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง การผลิตสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ในชุมชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เรื่อง การพัฒนาสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม เรื่อง การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในชุมชน กรณีศึกษาอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อออนไลน์ (Quality and Suitability Assessment) การประเมินคุณภาพของสื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม โดยผู้เชี่ยวชาญ (Subject Matter Experts SMEs) จำนวน 5 ท่าน

ด้านการประเมินคุณภาพ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับคุณภาพ
1. ด้านความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหา	4.70	0.15	มากที่สุด
2. ด้านการออกแบบการสอน (Instructional Design)	4.75	0.2	มากที่สุด
3. ด้านการนำเสนอและกราฟิก	4.68	0.25	มากที่สุด
4. ด้านเทคโนโลยีและการเข้าถึง (Usability)	4.77	0.18	มากที่สุด
คุณภาพโดยรวม	4.75	0.21	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าสื่อออนไลน์มีโครงสร้างที่ชัดเจนและสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) เน้นการปฏิบัติการ (Action Learning) ที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริงของชุมชน คลองหลวง และความเสถียรของระบบการเข้าถึงถือว่าอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Learning Achievement Comparison) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยใช้การทดสอบค่าทีสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired Samples t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) ของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกชุมชน (N=30)

การวัดผล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
คะแนนก่อนเรียน (Pretest Score)	12.35	2.55
คะแนนหลังเรียน (Posttest Score)	21.8	2.1
ผลต่างของคะแนนเฉลี่ย	9.45	-

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการทดสอบค่า t พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ หลังเรียน สูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า t ที่คำนวณได้เท่ากับ 19.52 (ค่า $p < 0.01$)

สรุปผลการวิจัย สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรมมีประสิทธิผลอย่างยิ่งในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ให้แก่สมาชิกชุมชนในอำเภอคลองหลวงโดย เมื่อวิเคราะห์รายหัวข้อของเนื้อหา พบว่าหัวข้อที่สมาชิกชุมชนทำคะแนนได้ดีขึ้นมากที่สุด มีส่วนต่างพัฒนาการสูงสุด คือ หัวข้อการผลิตสื่ออินโฟกราฟิกเพื่อการประชาสัมพันธ์

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อสื่อออนไลน์และกระบวนการฝึกอบรมของสมาชิกชุมชน (N=30)

ด้านของความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านคุณภาพของเนื้อหาและสื่อ	4.7	0.27	มากที่สุด
2. ด้านการใช้งาน (Usability) และรูปแบบ	4.58	0.32	มากที่สุด
3. ด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้	4.68	0.29	มากที่สุด
ความพึงพอใจโดยรวม	4.65	0.28	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมของสมาชิกชุมชนต่อสื่อออนไลน์และกระบวนการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.65 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.28 ซึ่งเป็นการยืนยันว่านวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นได้รับการยอมรับในระดับสูงจากผู้ใช้งานจริง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้มุ่งเน้นการเชื่อมโยงผลลัพธ์ที่ค้นพบเข้ากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบริบทของการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ดังนี้

1. การอภิปรายผลด้านคุณภาพและความเหมาะสมของสื่อออนไลน์ (Quality and Suitability) ผลการประเมินคุณภาพสื่อออนไลน์โดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า สื่อที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพและความเหมาะสมในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด (=4.75) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาระบบการเรียนการสอน (Instructional Systems Design) โดยเฉพาะ ADDIE Model ที่เน้นความสำคัญของการตรวจสอบความถูกต้อง (Validation) ในขั้นตอนการออกแบบและการพัฒนา การที่คะแนนด้านความถูกต้องของเนื้อหาและการออกแบบการสอนได้รับคะแนนสูง ยืนยันว่าการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาของชุมชน (Needs Assessment) ในขั้นต้นนั้นมีความแม่นยำ นอกจากนี้ การที่ผู้เชี่ยวชาญให้คะแนนสูงในด้านเทคโนโลยีและการใช้งาน (Usability) ยืนยันถึงความสำเร็จในการออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (User-Centered Design) ซึ่งตอบสนองต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่มักพบในชุมชนกึ่งเมือง (Norris, 2001)

2. การอภิปรายผลด้านประสิทธิผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Effectiveness on Learning Achievement) ผลการวิจัยแสดงอย่างชัดเจนว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) ของ Knowles (1984) ที่เน้นว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเนื้อหามีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับชีวิตและการทำงาน และสนับสนุนแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (C4D) ของ Servaes (2008) ในการเสริมสร้างศักยภาพ (Empowerment) โดยให้เครื่องมือแก่ชุมชนเพื่อผลิตสื่อของตนเอง (Citizen Media)

3. การอภิปรายผลเชิงคุณภาพจากเสียงสะท้อนของชุมชน (Qualitative Insights from Community Feedback) จากการรวบรวมข้อเสนอแนะและเสียงสะท้อนของสมาชิกชุมชนอำเภอคลองหลวง พบประเด็นสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของสื่อออนไลน์ดังนี้

- การแก้ปัญหา "มีของดีแต่ไม่มีคนรู้" สมาชิกชุมชนสะท้อนว่าสื่อนี้ช่วยให้เขากล้าที่จะนำเสนอสินค้า OTOP และแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนด้วยตัวเอง โดยผู้เรียนท่านหนึ่งระบุว่า "เมื่อก่อนไม่กล้าถ่ายรูปขายของเพราะทำไม่เป็น แต่พอได้เรียนเทคนิคในคลิปวิดีโอ ทำให้รู้จัดมุมกล้องและจัดวางภาพให้น่าสนใจขึ้นมาก" ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการยกระดับทักษะดิจิทัลเชิงผลิตภาพ (Productive Digital Literacy)

- ความสะดวกและการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต เสียงสะท้อนส่วนใหญ่ระบุว่าการเรียนผ่านโซเชียลมีเดียเฉพาะกลุ่มทำให้เขาสามารถกลับมาดูซ้ำได้เมื่อติดขัดในขั้นตอนปฏิบัติ สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1984) ในเรื่องความต้องการความเป็นอิสระในการเรียนรู้ (Self-directed learning)

- การประยุกต์ใช้ในงานสาธารณสุขและข่าวสารหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ให้ข้อมูลว่าสามารถนำความรู้เรื่องการทำอินโฟกราฟิกไปใช้ประกาศข้อมูลเรื่องโรคระบาดในกลุ่ม LINE หมู่บ้านได้รวดเร็วและดูเป็นมืออาชีพมากขึ้น ส่งผลให้คนในหมู่บ้านให้ความสนใจข่าวสารมากกว่าการส่งข้อความตัวอักษรเพียงอย่างเดียว

4. การอภิปรายผลด้านความพึงพอใจและการยอมรับ (Satisfaction and Acceptance) ผลการวิจัยพบว่าความพึงพอใจโดยรวมต่อสื่อออนไลน์อยู่ในระดับมากที่สุด (=4.65) โดยเฉพาะในด้านประโยชน์และการประยุกต์ใช้ (=4.68) ยืนยันว่าการออกแบบสื่อออนไลน์ที่อนุญาตให้เรียนรู้ได้ตามจังหวะของตนเอง (Self-Paced Learning) เป็นแนวทางที่ถูกต้องสำหรับการฝึกอบรมผู้ใหญ่ (Merriam et al., 2007) ความสำเร็จนี้แสดงให้เห็นว่าสื่อออนไลน์สามารถเอาชนะข้อจำกัดของการฝึกอบรมแบบดั้งเดิม และลดความรู้สึกท้อแท้ในการเรียนรู้เทคโนโลยี ทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตสื่อดิจิทัลด้วยตนเองเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่ายและเป็นไปได้จริง

สรุปการอภิปราย

ผลการวิจัยยืนยันว่านวัตกรรม "สื่อออนไลน์เพื่อการฝึกอบรม" ภายใต้หลักสูตร Non-degree นี้ ไม่เพียงแต่มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาการ แต่ยังสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของสมาชิกชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม เสียงสะท้อนจากชุมชนยืนยันว่าสื่อนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการทลายกำแพงความกลัวเทคโนโลยี และเป็นทางออกในการเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการสื่อสารเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและสุขภาวะของอำเภอคลองหลวงอย่างยั่งยืน

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ขยายผลการฝึกอบรม หน่วยงานท้องถิ่นในอำเภอคลองหลวง เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ เทศบาล ควรนำสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นไปใช้เป็น หลักสูตรฝึกอบรมมาตรฐาน สำหรับบุคลากรทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างทักษะดิจิทัลที่เท่าเทียม

2) สร้างแหล่งเรียนรู้ถาวร ควรจัดตั้งหรือบูรณาการสื่อออนไลน์นี้ไว้ใน แพลตฟอร์มการเรียนรู้ของจังหวัดหรือท้องถิ่น ให้สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาและทบทวนได้ตามความต้องการของผู้เรียน (Self-Paced Learning)

3) สนับสนุนอุปกรณ์พื้นฐาน หน่วยงานควรร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนการเข้าถึงเครื่องมือพื้นฐาน (เช่น สมาร์ทโฟนที่เหมาะสม) และแอปพลิเคชันสำหรับผลิตสื่อ เพื่อลดอุปสรรคในการนำทักษะไปปฏิบัติจริง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป

1) ศึกษาการประยุกต์ใช้ในระยะยาว ควรมีการวิจัยติดตามผล (Longitudinal Study) เพื่อประเมิน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง ของการใช้สื่อนี้ต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (เช่น ยอดขายสินค้าชุมชน, การมีส่วนร่วมของพลเมือง)

2) การพัฒนาเนื้อหาเชิงลึก ควรมีการวิจัยและพัฒนาเนื้อหาเพิ่มเติมให้เฉพาะทางมากขึ้น เช่น โมดูลการตลาดออนไลน์ขั้นสูง (E-commerce Marketing), การใช้ AI ในการผลิตสื่อ, หรือการจัดการวิกฤตสื่อสาร (Crisis Communication)

3) เปรียบเทียบประสิทธิผล ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิผลของสื่อออนไลน์ที่พัฒนาขึ้น กับรูปแบบการฝึกอบรมแบบเผชิญหน้า (Face-to-face Training) ในชุมชนอื่น เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความคุ้มทุนของนวัตกรรมนี้

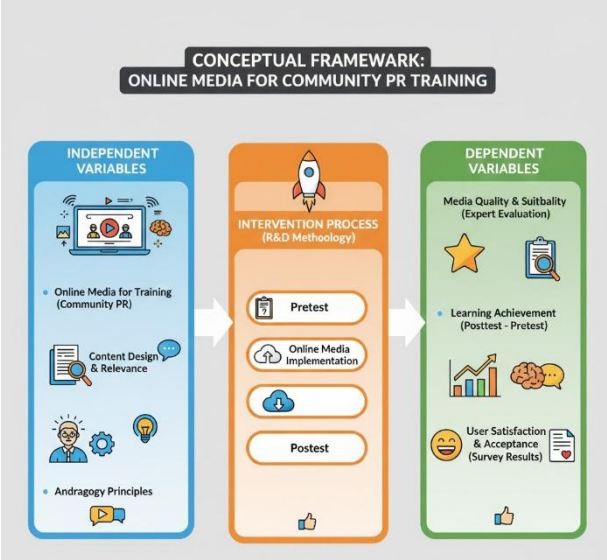

ภาพที่ 3 แสดง Conceptual Framework

เอกสารอ้างอิง

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2560). **การจัดการเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาองค์กร**. สำนักพิมพ์ท้อป.

Bruns, A. (2008). Blogs, **Wikipedia, Second Life, and Beyond: From Production to Produsage.** Peter Lang Publishing.

Castells, M. (2010). **The Power of Communication.** Oxford University Press.

Fraser, C., & Restrepo-Estrada, S. (1998**). Communication for rural development in the digital age.** Food and Agriculture Organization (FAO).

Knowles, M. S. (1984). **The Adult Learner: A Neglected Species (3rd ed.).** Houston, TX: Gulf Publishing.

Lankshear, C., & Knobel, M. (2008). **Digital literacies: Concepts, policies, and practices.** Peter Lang Publishing.

Merriam, S. B., Caffarella, R. S., & Baumgartner, L. M. (2007). **Learning in Adulthood: A Comprehensive Guide (3rd ed.).** San Francisco: Jossey-Bass.

Norris, P. (2001). Digital Divide: **Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide.** Cambridge University Press.

Servaes, J. (2008). **Communication for Development and Social Change.** Sage Publications.

การศึกษาความพึงพอใจการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์)

A STUDY OF SATISFACTION WITH THE “FUN TO THINK, CONQUER CODE” ACADEMIC SERVICE WORKSHOP AMONG GRADE 9 STUDENTS AT WAT YANG EN (PRACHANUKROH) SCHOOL

วรธรรม กลัดล้อม[1], ภาณุพงศ์ แผงผล[2], ศัจกร ทิศหน่อ[3],
สรวิชญ์ เศรษฐวารี[4], รศ.ดร.ภาสกร เรืองรอง[5]
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Woratham Kladlom[1], Phanuphong Phaengphon[2],
Satjakorn Thitnor[3], Sorawich Settawaree[4], Assoc.Prof.Dr.Passakon Rueangrong[5]
Faculty of Education, Naresuan University
Corresponding Author E-mail : worathamk65@nu.ac.th[1], phanuphongp65@nu.ac.th[2],
satjakornt65@nu.ac.th[3], sorawichse65@nu.ac.th[4], ccpasskn@hotmail.com[5]

(Received : December 18, 2025; Edit : December 25, 2025; accepted : January 3, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) 2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) โดยแบ่งตาม เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) จำนวน 17 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความพึงพอใจโครงการอบรม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ในแต่ละข้อมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.67 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนทางเดียวค่า t-test

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=4.44, ร้อยละ=88.83, S.D.=0.56) และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจระหว่างชายและหญิงหญิงที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ : การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ, การศึกษาความพึงพอใจ, บริการวิชาการ

ABSTRACT

The objectives of this research were: (1) to study the satisfaction toward the academic service training workshop entitled *"Fun Thinking, Conquer Code"* for Grade 9 students at Wat Yang En School (Pracha Nukhro); and (2) to compare the satisfaction levels toward the workshop among Grade 9 students classified by gender. The sample group consisted of 17 Grade 9 students from Wat Yang En School (Pracha Nukhro), along with four key informants, including mentor teachers and project advisors, selected through purposive sampling. The research instrument employed was a satisfaction questionnaire on the training project. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics such as one-way analysis of variance and t-test.

The research findings revealed that the overall satisfaction of the participants toward the training workshop was at a high level ($\bar{X}$ = 4.44, percentage = 88.83, S.D. = 0.56). The comparison results indicated no statistically significant differencein the satisfaction levels toward the workshop when classified by gender.

Keywords: Training Workshop, Satisfaction Study, academic service

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาการคำนวณและการเขียนโปรแกรมได้รับความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) ซึ่งถือเป็นทักษะพื้นฐานที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ตลอดจนออกแบบและสร้างสรรค์นวัตกรรมได้อย่างมีระบบ (Wing, 2016) ทั้งนี้ สื่อการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ บอร์ดไมโครคอนโทรลเลอร์ Micro:bit ซึ่งมีลักษณะเด่นด้านการใช้งานง่าย มีบล็อกคำสั่งที่เป็นมิตรต่อผู้เรียน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้หลากหลาย เช่น การสร้างเสียงดนตรี การควบคุมหุ่นยนต์ และการประดิษฐ์อุปกรณ์อัจฉริยะ (BBC micro: bit Foundation, 2023) (วิจารณ์ พานิช, 2555) ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ว่าสาระวิชามีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้ เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้ สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วย แนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ ของตนเองได้

จากข้อมูลของ (BBC micro: bit Foundation, 2023) ระบุว่า มีการนำ Micro:bit ไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้แล้วกว่า 60 ประเทศทั่วโลก และมีนักเรียนมากกว่า 6 ล้านคน ที่ได้พัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมผ่านบอร์ดดังกล่าว ขณะที่ในประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (DEPA, 2022) รายงานว่า โรงเรียนมัธยมศึกษากว่า 70% ได้มีการบูรณาการหลักสูตรโค้ดดิ้งและการใช้ไมโครคอนโทรลเลอร์ในการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านดิจิทัลและการคิดเชิงระบบของผู้เรียนให้สอดคล้องกับนโยบาย Coding Nation ของกระทรวงศึกษาธิการ

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบ “Micro:bit Workshop สนุกคิด พิชิตโค้ด” เนื่องจากเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถสร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านการจัดกิจกรรมในลักษณะฐานการเรียนรู้ แบบ Walk Rally โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกิจกรรมผ่านเว็บไซต์ tinkercad และ makecode for microbit นักเรียนจะได้ลงมือทำจริงได้ศึกษาการต่อบอร์ดในรูปแบบต่าง ๆ โค้ดบังคับหุ่นยนต์โดยใช้บอร์ด arduino การเขียนโค้ดเพื่อสร้างเพลงและเสียงดนตรีขึ้นมา ซึ่งไม่มีในหลักสูตรการเรียนคอมพิวเตอร์สำหรับนักเรียนชั้น ม.3 ในปัจจุบัน การลงมือปฏิบัติของนักเรียนในครั้งนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณเท่านั้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม และการเตรียมความพร้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ในการก้าวสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพในอนาคต เหตุผลที่เลือกโรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) มาจัดการฝึกอบรมในครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการฝึกสอนในโรงเรียนแห่งนี้และสังเกตว่านักเรียนไม่มีทักษะการเขียนโค้ดและต่อแผนวงจรต่าง ๆ เลยซึ่งเป็นทักษะที่มีประโยชน์และนำไปต่อยอดได้หลากหลายในยุคปัจจุบันผู้วิจัยจึงเลือกโรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) มาจัดการฝึกอบรมและนำการฝึกอบรมแบบ walk rally มาจัดให้นักเรียน อาจารย์คมศักดิ์ สิมานุรักษ์ กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรด้วยกิจกรรม walk rally เป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุคสมัย เพื่อให้แต่ละองค์การผนึกพลัง ของบุคลากรออกมาใช้ได้อย่างเต็มที่ ทั้งเป็นการเพิ่มกำลังใจให้พนักงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงาน ทั้งยังให้ ประโยชน์ที่จะเกื้อกูลต่อตนเอง และต่องานโดยรวม อันจะส่งผลให้บุคลากรในองค์การมีขวัญและกำลังใจในการทำงาน และ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจเช่นนี้ด้วย

จุดประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์)

2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) โดยแบ่งตาม เพศ ของผู้ตอบแบบสอบถาม

สมมติฐานการวิจัย (Hypothesis)

1. ผู้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” มีความพึงพอใจในทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมที่มีเพศแตกต่างกันจะมีผลต่อความพึงพอใจการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง “สนุกคิด พิชิตโค้ด” ที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมได้ลงมือปฏิบัติจริง ผ่านกิจกรรม การทดลอง หรือการทำงานกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์จริง โดยมีวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่เป็นผู้นำ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วม (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2560)

การศึกษาความพึงพอใจ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับความรู้สึกพึงพอใจของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ผลิตภัณฑ์ บริการ กิจกรรม หรือโครงการ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินคุณภาพและปรับปรุงการดำเนินงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดียิ่งขึ้น (บุญชม ศรีสะอาด, 2562)

บริการวิชาการ หมายถึง กิจกรรมหรืองานที่สถาบันการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา หรือหน่วยงานวิชาการนำความรู้ความเชี่ยวชาญ และผลงานทางวิชาการไปถ่ายทอดให้แก่ชุมชน องค์กร หรือสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่น และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีเป้าหมายให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและเป็นการเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษากับสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1

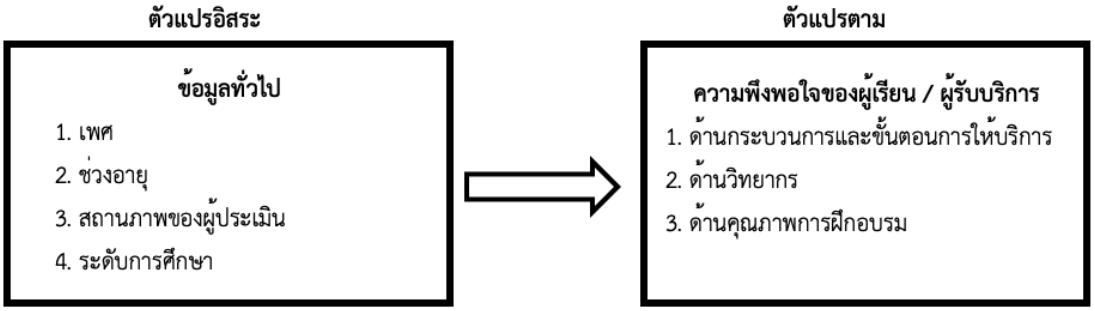

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ในปีการศึกษา 2568 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 17 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาอยู่ในรายวิชาวิทยาการคำนวณ โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ในปีการศึกษา 2568 จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 17 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อประกอบการตีความผล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความพึงพอใจโครงการบริการวิชาการฝึกทักษะวิชาชีพครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยแบบสอบถาม จำนวน 1 ชุดแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

2.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพของผู้ประเมิน และระดับการศึกษา

จำนวน 4 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

2.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม / ผู้รับบริการ จำนวน 3 ด้าน ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ มีจำนวน 4 ข้อ, ด้านวิทยากร มีจำนวน 6 ข้อ, ด้านคุณภาพการฝึกอบรม มีจำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) โดยกำหนดความพึงพอใจเป็นแบบมาตราวัดประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิล์ท (Likert, 1987) อยู่ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยมีระดับประเมินคะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
มาก	ให้	4	คะแนน
พอใช้	ให้	3	คะแนน
น้อย	ให้	2	คะแนน
น้อยมาก	ให้	1	คะแนน

2.3 ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นส่วนที่ให้ผู้เข้ารับการพัฒนาความรู้ได้เสนอความคิดเห็นเพื่อนำไปปรับปรุงในงานวิจัยครั้งต่อไป

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของข้อความ ความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (ปกรณ์ ประจันบาน, 2552, น. 173) โดยใช้เกณฑ์การประเมิน 3 ระดับ ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด
ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องกับเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัด

ซึ่งในความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1.) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ 2.) ด้านวิทยากร และ 3.) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม มีทั้งหมดจำนวน 15 ข้อ ซึ่งพบว่าแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

3.2 การตรวจสอบความเที่ยง เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของแบบสอบถามความพึงพอใจด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ที่มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.88 โดยในทางด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.72, ด้านวิทยากร มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.83, ด้านคุณภาพการฝึกอบรมมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.78

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับผู้เข้าร่วมอบรมโดยมี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ครูพี่เลี้ยง โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) และอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ มีขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมการ

4.1.1 ศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการวิจัย เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย และจำนวนตัวแปรที่ศึกษา

4.1.2 ติดต่อขออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนและประสานงานกับผู้มีความเกี่ยวข้องในการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์และจัดเตรียมสถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม

4.1.3 สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพของผู้ประเมิน และระดับการศึกษา ส่วนที่ 2 ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม / ผู้รับบริการ โดยแบ่งตามองค์ประกอบ ได้แก่ 1.) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ 2.) ด้านวิทยากร และ 3.) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม

4.1.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ได้สร้างขึ้นมาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงเนื้อหา (Content validity) และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจตามข้อแนะนำผู้เชี่ยวชาญให้ถูกต้อง

4.1.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดสอบกับตัวอย่างจำนวน 10 ชุด (Try out) เพื่อหาค่าความเที่ยงและ

นำผลที่ได้เข้าปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง และสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ (ฉบับสมบูรณ์)

4.2 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

4.2.1 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้มาจากการพูดคุยกับครูเลี้ยงและเลือกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 17 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อประกอบการตีความผลคือ ครูพี่เลี้ยงและอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 4 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.2.2 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่ มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด

4.3 ขั้นประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 เตรียมข้อมูล (Data Preparation)

1.) ตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ผิดพลาด หรือไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ข้อมูลถูกต้องและครบถ้วน

2.) จัดโครงสร้างข้อมูลให้สามารถเข้าถึงและวิเคราะห์ได้ง่าย

4.3.2 ประมวลผลข้อมูล (Data Processing)

1.) แบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ ตามสถานภาพของผู้ระเมิน

2.) ใช้กระบวนการทางสถิติหรือการคำนวณเพื่อย่อข้อมูลรายละเอียด

4.3.3 วิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

1.) ค้นหารูปแบบ แนวโน้ม และความสัมพันธ์ในข้อมูล เพื่อสร้างข้อสรุปเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ได้

4.3.4 ตีความข้อมูล (Data Interpretation)

1.) นำข้อมูลที่ได้ไปทำในรูปแบบแผนภูมิรูปภาพ

4.3.5 จัดทำรายงานและบทความฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัย ได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Microsoft Excel ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ผลตัวแปร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และค่า t-test

5.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือ คือ ค่าความเที่ยงหรือค่าเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) และค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามหรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ IOC ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

5.4 กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยการตรวจให้คะแนนแบบสอบถามความพึงพอใจโดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

4.51 - 5.00 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับพอใช้

1.51 - 2.50 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

0 - 1.50 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยมาก

ผลการวิจัย

การวิจัยการอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพของผู้ประเมิน และระดับการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์และเปรียบเทียบจำนวน (คน) และค่าร้อยละโดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพของผู้ประเมิน และระดับการศึกษา

ที่	ด้านทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบรม	จำนวน(คน)	ร้อยละ	
1	**เพศ**			
	ผู้ชาย	13	62	
	ผู้หญิง	8	38	
2	**ช่วงอายุ**			
	10-19 ปี	17	81	
	20-29 ปี	0	0	
	30-39 ปี	1	5	40 ปีขึ้นไป
	3	14		
3	**สถานภาพของผู้ประเมิน**			
	นักเรียน	17	81	
	ครูพี่เลี้ยง	3	14	
	อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ	1	5	
4	**ระดับการศึกษา**			
	ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3	17	81	
	ระดับปริญญาตรี	1	5	
	ระดับสูงกว่าปริญญาตรี	3	14	

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการฝึกอบเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด ในครั้งนี้ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.) จำแนกตามเพศ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 21 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 13 คน (ร้อยละ 62) และเพศหญิงจำนวน 8 คน (ร้อยละ 38)

2.) จำแนกตามช่วงอายุ พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 21 คน พบว่าส่วนใหญ่ช่วงอายุ 10-19 ปี จำนวน 17 คน (ร้อยละ 81) ช่วงอายุ 30-39 ปี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 5) ช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน (ร้อยละ 14)

3.) จำแนกตามสถานภาพของผู้ประเมิน พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 21 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นนักเรียน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 81) เป็นครูพี่เลี้ยง จำนวน 3 คน (ร้อยละ 14) เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการจำนวน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 5)

4.) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 21 คน พบว่าส่วนใหญ่ อยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 17 คน (ร้อยละ 81) ระดับปริญญาตรี จำนวน 1 คน (ร้อยละ 5) ระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 14)

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เรียน / ผู้รับบริการ จำนวน 3 ด้าน 1.) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ, 2.) ด้านวิทยากร, 3.) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม โดยใช้การวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยและ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม / ผู้รับบริการ ในรายด้าน

ความพึงพอใจ (รายด้าน)					
ที่	**รายการประเมิน**	$\bar{x}$	**ร้อยละ**	**S.D.**	**ระดับ**
ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ					
1	การประชาสัมพันธ์โครงการ	4.14	82.86	0.73	มาก
2	ความเหมาะสมของสถานที่	4.38	87.62	0.59	มาก
3	ระยะเวลาจัดฝึกอบรมมีความเหมาะสม	4.33	86.67	0.66	มาก
4	การจัดลำดับขั้นตอนการทำกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.14	82.86	0.73	มาก
ด้านวิทยากร					
5	ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และความเข้าใจ	4.67	93.33	0.48	มากที่สุด
6	การเรียงลำดับเนื้อหาในการบรรยายได้อย่างครบถ้วน	4.52	90.48	0.60	มากที่สุด
7	การเปิดโอกาสให้ได้ซักถามและแสดงความคิดเห็น	4.52	90.48	0.60	มากที่สุด
8	การตอบคำถามได้ตรงประเด็นและชัดเจน	4.52	90.48	0.51	มากที่สุด
9	การแต่งกายของวิทยากรมีความเหมาะสม	4.52	90.48	0.60	มากที่สุด
10	ความสุภาพ และท่าทางการพูดในการฝึกอบรม	4.29	85.71	0.72	มาก
ด้านคุณภาพการฝึกอบรม					
11	เนื้อหาในการอบรมตรงกับวัตถุประสงค์	4.62	92.38	0.50	มากที่สุด
12	รูปแบบและวิธีการจัดฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน	4.43	88.57	0.60	มาก
13	คุณภาพของเอกสารประกอบการฝึกอบรม	4.62	92.38	0.51	มากที่สุด
14	เนื้อหาเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถ	4.52	90.48	0.51	มากที่สุด
15	สามารถนำสิ่งที่ได้รับจาการอบรมในครั้งนี้ไปใช้ได้ในสถานการณ์จริง	4.38	87.62	0.50	มาก
	รวม	**4.44**	**88.83**	**0.56**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$=4.44, ร้อยละ=88.83, S.D.=0.56) โดยเมื่อพิจารณารายข้อจากแต่ละด้าน พบว่า ข้อที่ผู้เข้าร่วมการฝึกมีความพึงพอใจในแต่ละด้านมากที่สุด คือ 1.) ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$=4.38, ร้อยละ=87.62, S.D.=0.59) 2.) ด้านวิทยากร ได้แก่ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ การสื่อสาร และความเข้าใจ ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$=4.67, ร้อยละ=93.33, S.D.=0.48) 3.) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม ได้แก่ เนื้อหาในการอบรมตรงกับวัตถุประสงค์ ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$=4.62, ร้อยละ=92.38, S.D.=0.50) และคุณภาพของเอกสารการฝึกอบรม ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x}$=4.62, ร้อยละ=92.38, S.D.=0.51)

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) โดยแบ่งตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ช่วงอายุ สถานภาพของผู้ประเมิน และระดับการศึกษา โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe′ และค่า t-test

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม / ผู้รับบริการ ในภาพรวม

ความพึงพอใจ (ภาพรวม)						
ที่	**รายการประเมิน**	$\bar{x}$	**ร้อยละ**	**S.D.**	**ระดับ**	**ผลการทดสอบ**
1	ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ	4.25	85.00	0.68	มาก	
2	ด้านวิทยากร	4.51	90.16	0.59	มากที่สุด	
3	ด้านคุณภาพการฝึกอบรม	4.51	90.29	0.52	มากที่สุด	

รวม	**4.44**	**88.83**	**0.56**	**มาก**	**ยอมรับ**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมในภาพรวม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=4.44, ร้อยละ=88.83, S.D.=0.56) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนมากมีความพึงพอใจในด้านด้านวิทยากรและด้านคุณภาพการฝึกอบรมมากที่สุด โดย ด้านวิทยากร ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, ร้อยละ=90.16, S.D.=0.59) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, ร้อยละ=90.29, S.D.=0.52) ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนมากมีความพึงพอใจในด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการน้อยที่สุด โดย ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=4.25, ร้อยละ=85.00, S.D.=0.68) ดังนั้นเมื่อความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจระหว่างชายและหญิงที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์)

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจระหว่างชายและหญิงหญิงที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์)

เพศ	จำนวน(คน)	$\bar{X}$	S.D.	t.	p.	ผลการทดสอบ
ชาย	13	4.35	0.64	0.87	0.396	ปฏิเสธ
หญิง	8	4.57	0.51			

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจระหว่างชายและหญิงหญิงที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย (Discussions)

จากการศึกษาเรื่อง การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริการวิชาการ “สนุกคิด พิชิตโค้ด” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดยางเอน (ประชานุเคราะห์) ทางคณะผู้วิจัย จะนำเสนอประเด็นการอภิปรายสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความพึงพอใจทุกด้านในภาพรวมกันอยู่ในระดับ มาก โดยเมื่อพิจารณาจากรายด้านทั้ง 3 ด้าน พบว่า ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนมากมีความพึงพอใจในด้านด้านวิทยากรและด้านคุณภาพการฝึกอบรมมากที่สุด โดย ด้านวิทยากร ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, ร้อยละ=90.16, S.D.=0.59) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}$=4.51, ร้อยละ=90.29, S.D.=0.52) ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมส่วนมากมีความพึงพอใจในด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการน้อยที่สุด โดย ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$=4.25, ร้อยละ=85.00, S.D.=0.68) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมฐานการเรียนรู้แบบ Walk Rally ผสมผสานกับ Game-Based Learning (GBL) และการประยุกต์ใช้ Micro:bit มีความเหมาะสมต่อการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงคำนวณ ตรงกับผลการศึกษาของ (Janngew & Jantakoon, 2024) ที่ยืนยันว่าการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถกระตุ้นแรงจูงใจและทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเชิงระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) (Kolb, 2005) เนื่องจากนักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงและรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้มีการใช้ทักษะใหม่ในการปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละฐาน และเกิดองค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2. พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจระหว่างชายและหญิงหญิงที่มีต่อการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการบริกาวิชาการ เรื่อง สนุกคิด พิชิตโค้ด) ไม่มีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กนกอร สิงจานุสงค์, 2568) ความพึงพอใจของนักศึกษาภาคพิเศษต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

ในช่วงการสรุปและช่วงปิดการฝึกอบรมอาจารย์และครูที่เข้าร่วมการอบรมได้มีความเห็นตรงกันว่านักเรียนดูสนุกและชื่น

ชอบในการฝึกอบรม เนื่องจากได้ลงมือปฏิบัติจริงและเป็นสิ่งที่แปลกใหม่สำหรับนักเรียน นักเรียนดูมีความสุขที่ได้ทำอะไรใหม่ ๆ ได้ฝึกทักษะที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตได้ ครูยังได้ชื่นชมวิทยากรว่ามีการเตรียมตัวมาอย่างดีมีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนและสอนเด็กได้เข้าใจ และครูหวังว่าจะมีกิจกรรมมาจัดให้กับนักเรียนแบบนี้อีกเพื่อให้เด็กได้มีทักษะใหม่ ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้ในยุคปัจจุบันก่อนไปศึกษาในระดับสูงกว่านี้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรใช้เทคนิคและเทคโนโลยีในการจัดอบรมที่หลากหลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการจัดอบรม

1.2 ควรให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมจริงอย่างทั่วถึงครบทุกคนไม่ใช่เพียงคนใดคนหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดสรรเวลาและลำดับกิจกรรมให้เหมาะสม เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสฝึกปฏิบัติและเรียนรู้จากการลงมือทำ

2.2 ควรใช้การตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์แทนแบบกระดาษเพื่อความสะดวกในการตอบและคุณภาพในการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กนกอร สิงจานุสงค์. (2568). ความพึงพอใจของนักศึกษาภาคพิเศษต่อการใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี สารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. **วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ**, 3(1), 33-54.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). **คู่มือการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). **สถิติสำหรับงานวิจัย (พิมพ์ครั้งที่3)**. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2562). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10).** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปกรณ์ ประจันบาน. (2552). **สถิติขั้นสูงสำหรับการวิจัยและประเมิน (Advanced Statistics for Research and Evaluation).** (พิมพ์ครั้งที่ 4). พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). **คู่มือการดำเนินงานด้านบริการวิชาการแก่สังคมในสถาบันอุดมศึกษา.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

วิจารณ์ พานิช. (2555**). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 1).** (น.16). สำนักพิมพ์มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

Digital Economy Promotion Agency (Depa). (2019, June). **หลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะด้านโค้ดดิ้ง สู่สังคมดิจิทัลในอนาคต: ระดับมัธยมศึกษา** [Workshop curriculum:Learning promotion to develop coding skills for the future digital society: Secondary level] [PDFdocument]. https://www.depa.or.th/storage/app/media/file/coding2.pdf

Janngew, J., & Jantakoon, J. (2023). **The development of learning activities using game-based learning with micro: bit to enhance computational thinking skill for Matthayomsuksa 1 students Pamaiutid 4 School. Journal of Graduate Research,** 15(1), 42–48. [in Thai]

Kolb, D. A. (2005), **Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs**, N.J., 38.

Likert, R. (1987). **New patterns of management**. New York: McGraw-Hill

Wing, J. M. (2006). **Computational thinking. Communications of the ACM,** 49(3),33–35. https://doi.org/10.1145/1118178.1118215

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

STRATEGIC LEADERSHIP OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN SAPHANSUNG DISTRICT UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

ศุภมิตร เที่ยงตรง[1], วิภาวรรณ สุขสถิตย์[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1,2]
Supamit Thiengtrong[1], Wipawan Suksathid[2]
Program in Education Administration, Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand[1,2]
Corresponding Author E-mail : 66130290106@bsu.ac.th[1], graduate@bsu.ac.th[2]

(Received : December 22, 2025; Edit : January 4, 2026; accepted : January 5, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร และ 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง จำนวน 191 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ .99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96, S.D.= .70) โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.04, S.D.= .73) และมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D.= .77) และ 2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร พบว่า 2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.2 ครูที่มีวิทยฐานะแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3 ครูที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 2.4 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา, เขตสะพานสูง, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

Abstract

This research aimed to 1) study the level of strategic leadership of administrators and 2) compare the level of strategic leadership of secondary school administrators in Saphan Sung District, under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok Area 2, classified by educational qualification, professional standing, age, and work experience. The sample consisted of 191 teachers working in secondary schools in Saphan Sung District, selected using stratified random sampling followed by simple random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire with a whole-test reliability of .99. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-Way Analysis of Variance (ANOVA). The research findings were as follows: 1. The overall level of strategic leadership among administrators was at a high level ($\bar{x}$ = 3.96, S.D.= .70). The dimension with the highest mean score was Organizational Strategy Formulation ($\bar{x}$ = 4.04, S.D.= .73), while the dimension with the lowest mean score was Strategy Implementation ($\bar{x}$ = 3.86, S.D.= .77). And 2. The comparison of strategic leadership among administrators revealed that: 2.1 Teachers with different educational qualifications showed no statistically significant differences in their opinions regarding the level of strategic leadership among administrators. 2.2 Teachers with different professional standings showed no statistically significant differences in their opinions regarding the overall level of strategic leadership among administrators. When considering each dimension, the dimensions of Organizational Strategy Formulation, Organizational Direction Setting, and Strategy Control and Evaluation showed no statistically significant differences. However, the dimension of Strategy Implementation showed a statistically significant difference at the .05 level. 2.3 Teachers of different ages showed no statistically significant differences in their opinions regarding the level of strategic leadership among administrators. And 2.4 Teachers with different work experience showed no statistically significant differences in their opinions regarding the level of strategic leadership among administrators.

Keywords : Strategic Leadership, Secondary School Administrators, Saphan Sung District, Secondary Educational Service Area Office Bangkok Area 2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรในยุคโลกาภิวัตน์ หรือยุคศตวรรษที่ 21 ต่างก็ต้องปรับตัวเองให้เข้ากับพลวัตของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เพราะความสำเร็จขององค์กรเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จในการบริหารของผู้นำองค์กรที่แสดงถึงความสามารถ ศักยภาพ ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบในการบริหารทรัพยากรให้เกิดคุณค่าสูงสุดต่อองค์กร (มยุรี วรรณสกุลเจริญ, 2563 : 194-197) จะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีบทบาทสำคัญของการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ขององค์กร คือ ผู้บริหาร ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำถือเป็นหนึ่งในคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อการวางแผน การตัดสินใจ และการควบคุมการทำงานของบุคลากร ผู้บริหารจึงต้องรู้จักการพัฒนาวิธีการบริหารเชิงกลยุทธ์ (ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์, 2563 : 2)

จากการศึกษารายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในด้านกระบวนการบริหารและจัดการ พบว่า สถานศึกษาในสังกัดทั้งสิ้น 52 แห่ง มีจุดเด่นในด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 98.23 และมีจุดควรพัฒนาในด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ร้อยละ 88.46 และด้านการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ร้อยละ 82.69 เนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ต้องเผชิญกับความท้าทายที่หลากหลายทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา การเชื่อมต่อกับเขตปริมณฑลของชุมชนเขตเมืองที่กำลังขยายตัว โดยเฉพาะในเขตสะพานสูงที่ต้องเผชิญสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สถานศึกษาอยู่ใกล้สภาพแวดล้อมที่มีแหล่งบริการสถานบันเทิง ที่อยู่ในชุมชนมีความหลากหลาย เริ่มพัฒนาเป็นสังคมเมือง รวมทั้งสื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาส พริพล (2565 : 296 – 297) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า มีปัจจัยที่ส่งต่อต่อความสำเร็จ 3 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การบริหารจัดการของผู้บริหาร และคุณภาพของครู แสดงให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องอาศัยความสามารถของผู้บริหารเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จร่วมด้วย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นความสามารถในการมองเหตุการณ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาที่นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายจึงต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ มีการคิดวางแผนอย่างมีระบบเพื่อนำไปคาดคะเนอนาคตได้อย่างแม่นยำ (วรวรรษ เทียมสุวรรณ, 2562 : 228) สามารถปรับเปลี่ยนทิศทางให้สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันถ่วงที ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะมีกลยุทธ์ในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ เต็มกำลัง (วรรณฤดี มณฑลจรัส, 2562 : 246) การวางแผนกลยุทธ์ที่ครอบคลุมภารกิจทั้งหมดของโรงเรียน และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติจะเกิดเป็นรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ (จุฑามาศ แสนสุข, 2564 : 55-56) สอดคล้องกับแนวคิดของ DuBrin (2018 : 418) ที่ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีความคิดความเข้าใจในระดับสูง จะสามารถถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจออกมาเป็นวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นให้องค์กรเกิดประสิทธิภาพ ทำให้งานประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดทิศทางไว้ และสอดคล้องกับ วุฒิชัย พวงพิลา (2566 : 11) ที่พบว่า การกำหนดกลยุทธ์ทำให้องค์กรก้าวสู่การเปลี่ยนแปลง และประสบผลสำเร็จ จึงต้องมีการวิเคราะห์กลยุทธ์ให้ได้ผลดีที่สุด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จาก Nahavandi and Malekzadeh (1993 : 5-25), Gill (2006 : 5-12), Wheelen and Hunger (2012 : 12), Robbins and Coulter (2012 : 228), ซาฝีน๊ะ แอหลัง (2561 : 6), พจนันทน์ จารุเลิศพิศุทธิ์ (2562 : 261-262), นันท์นภัส สุทธิการ (2562 : 6-7), คธาวุฒิ ผดุงชาติ (2563 : 5), สุทธิพงษ์ อันทรบุตร (2563 : 12), อภิชญา จะเรียมพันธ์ (2563 : 4), ธัญรดี วิชาจารย์ (2564 : 66) และวุฒิชัย พวงพิลา (2566 : 132-138) โดยนำมาพิจารณาองค์ประกอบที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป จากนั้นสรุปแนวคิดเป็นตัวแปรตามกรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ 4 ด้าน ดังนี้ 1. การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร 2. การกำหนดทิศทางขององค์กร 3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 4. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการวางแผน คิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และกำหนดทิศทางองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาในเขตสะพานสูงที่ต้องเผชิญปัญหาที่ซับซ้อนหลากหลาย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และคุณภาพผู้เรียนตามทิศทางการพัฒนาประเทศ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อทำความเข้าใจและใช้เป็นข้อมูลพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีคุณภาพต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในเขตสะพานสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการสังเคราะห์แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน

ที่	องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	Nahavandi and Malekzadeh	Gill (2006)	Wheelen and Hunger (2012)	Robbins and Coulter (2012)	ซาฮีนี๊ะ แอหลัง (2561)	พจนันท์ จารุเลิศพิศุทธิ์ (2562)	คธาวุฒิ ผดุงชาติ (2563)	นันท์ภัส สุทธิการ (2562)	สุทธิพงษ์ อันทรบุตร (2563)	อภิชญา จะเรียมพันธ์ (2563)	ธัญรดี วิชาจารย์ (2564)	วุฒิชัย พวงพิลา (2566)	รวม	
1	การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓		✓	✓		9*
2	การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓		9*
3	โครงสร้างทางเทคโนโลยี	✓													1
4	การจูงใจให้พนักงานกล้าตัดสินใจ	✓							✓						2
5	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	✓		✓											2
6	การควบคุมและประเมินกลยุทธ์			✓	✓	✓		✓				✓	✓		6*
7	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก				✓										1

ตารางที่ 1 (ต่อ) การสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน

ที่	องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์	Nahavandi and Malekzadeh	Gill (2006)	Wheelen and Hunger (2012)	Robbins and Coulter (2012)	ชาลีนี๊ะ แอหลัง (2561)	พจน์นทน์ จารุเดชพิศุทธิ์ (2562)	คธาวุฒิ ผดุงชาติ (2563)	นันท์ทนัส สุทธิการ (2562)	สุทธิพงษ์ อันทรบุตร (2563)	อภิชญา จะเรียมพันธ์ (2563)	ธัญรดี วิชาจารย์ (2564)	วุฒิชัย พางพิลา (2566)	รวม
8	การกำหนดทิศทางขององค์กร	✓			✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		8*
9	สนับสนุนวัฒนธรรมขององค์กร	✓				✓	✓				✓	✓		5
10	ด้านการสร้างและธำรงรักษาทีม								✓					1
11	มุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม								✓		✓			2
12	การนำปัจจัยเข้ามากำหนดกลยุทธ์									✓				1
13	จัดการองค์กร						✓			✓				2
14	การจัดตั้งควบคุมองค์กรให้สมดุล						✓				✓			2
15	บริหารทรัพยากรในองค์กร										✓		✓	2

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณาองค์ประกอบที่มีระดับความถี่ตั้งแต่ 6 ขึ้นไป จึงนำมาเป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. การกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร 2. การกำหนดทิศทางขององค์กร 3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 4. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ และสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

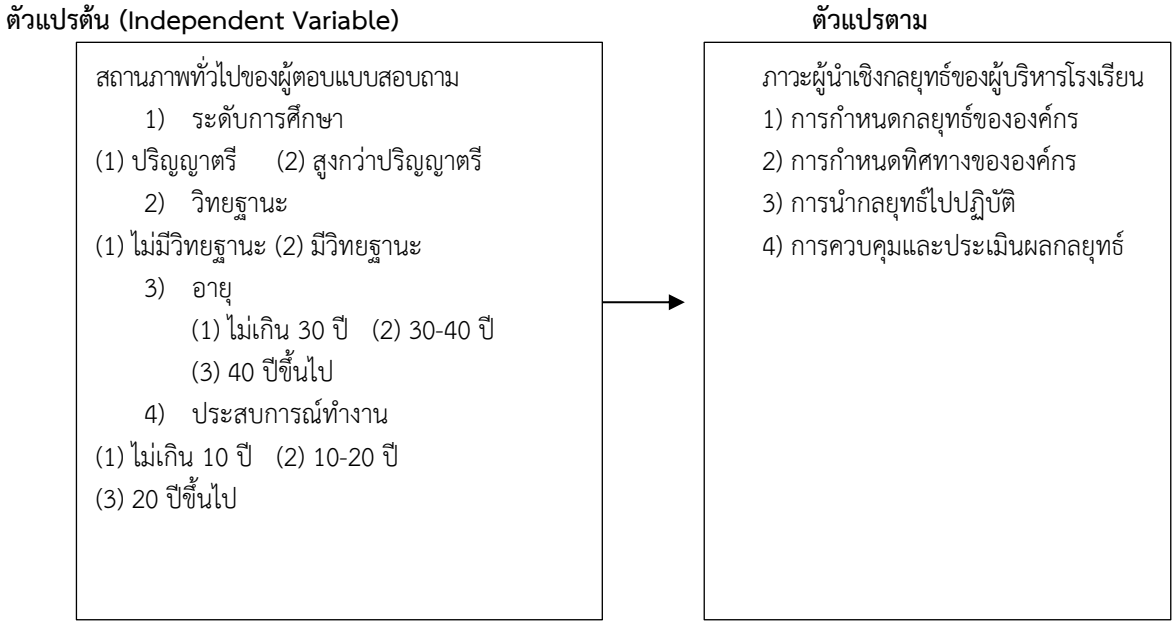

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก

2. ครูมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 มีจำนวน 349 คน จาก 3 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูงในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 อ้างถึงใน ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ, 2562 : 220) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตสะพานสูง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
โรงเรียนศรีพฤฒา	85	43
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	135	68
โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า	158	80
รวม	378	191

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) ได้แก่ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น ระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี 2) วิทยฐานะ แบ่งออกเป็น ไม่มีวิทยฐานะ และมีวิทยฐานะ 3) อายุ แบ่งออกเป็น ไม่เกิน 30 ปี, 30 - 40 ปี และ 40 ปีขึ้นไป 4) ประสบการณ์ทำงาน แบ่งออกเป็น ไม่เกิน 10 ปี, 10 - 20 ปี และ 20 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร 2) ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร 3) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 4) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร กำหนดข้อคำถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 40 ข้อคำถาม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ตามที่กำหนดในกรอบ และแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ นำมาสร้างแบบสอบถาม และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

2. สร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร กำหนดเกณฑ์อยู่ในช่วง 1 ถึง 5 ระดับ เรียงลำดับความคิดเห็นตามมาตราวัดตามวิธีการของ Likert (1967 : 90-95) โดยแต่ระดับมีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถาม โครงสร้างของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษา และทำการปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับขอบข่ายและเนื้อหาที่กำหนดให้มีความสมบูรณ์

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องของรูปแบบ ความถูกต้องของภาษา และความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 103) และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์และเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 0.50 – 1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .99

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 191 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญ และหนังสือขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูส่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ที่โรงเรียนด้วยตนเอง และขอความอนุเคราะห์โรงเรียนในการแจกแบบสอบถาม จากวันที่ 25 กรกฎาคม 2568 ถึงวันที่ 10 สิงหาคม 2568

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม โดยเดินทางไปรับแบบสอบถามด้วยตนเอง ได้รับแบบทดสอบกลับคืน จำนวน 191 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. พิจารณาตรวจความสมบูรณ์เรียบร้อยของคำตอบที่ผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีการหาค่าสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง โดยการคำนวณแจกแจง ค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ เพื่อจำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน

2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกตามองค์ประกอบเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณา และใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2553 : 103) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน โดยในกรณีตัวแปร 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent) และกรณีตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และใช้การทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe's Method เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 191

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	142	74.35
สูงกว่าปริญญาตรี	49	25.65
2. วิทยฐานะ		
ไม่มีวิทยฐานะ	93	48.69
มีวิทยฐานะ	98	51.31
3. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	47	24.61
30 – 40 ปี	100	52.36
40 ปีขึ้นไป	44	23.03
4. ประสบการณ์ทำงาน		
ไม่เกิน 10 ปี	111	58.12
10 – 20 ปี	66	34.55
20 ปีขึ้นไป	14	7.33

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 191 คน ส่วนใหญ่เป็นระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 74.35 มีวิทยฐานะ จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 51.31 ส่วนใหญ่มีอายุ 30 - 40 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 52.36 และมีประสบการณ์ทำงานส่วนใหญ่ไม่เกิน 10 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 58.12

ตอนที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

n = 191

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร	4.04	.73	มาก	1
2. ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร	3.95	.77	มาก	3
3. ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	3.86	.77	มาก	4
4. ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์	4.01	.73	มาก	2
รวม	3.96	.70	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.96, S.D. = .70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับแรก ได้แก่ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .73) รองลงมา ได้แก่ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ($\bar{X}$= 4.01, S.D. = .73) ต่อมาด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร ($\bar{X}$= 3.95, S.D. = .77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($\bar{X}$= 3.86, S.D. = .77)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน

n = 191

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร	ระดับการศึกษา		วิทยฐานะ		อายุ		ประสบการณ์ทำงาน	
	T	P	T	P	F	P	F	P
1. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร	.846	.399	.609	.543	1.359	.259	.165	.848
2. ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร	.979	.329	.566	.572	1.720	.182	.052	.949
3. ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	1.498	.136	2.237	.026	2.636	.074	.101	.904
4. ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์	1.534	.127	.947	.345	1.529	.219	.114	.892
รวมเฉลี่ย	1.296	.196	1.166	.245	1.769	.173	.027*	.973

* P<.05

จากตารางที่ 5 พบว่า 1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามวิทยฐานะโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มดังกล่าว มีการกำหนดกลยุทธ์และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวปฏิบัติ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก และภายในกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ที่เหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมการตัดสินใจที่สร้างสรรค์และพัฒนาความสามารถของทีม มีความสามารถในการสื่อสารอย่างชัดเจน และเป็นผู้ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่เพื่อนครูในสถานศึกษา สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายองค์กร โดยมีองค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ การกำหนดกลยุทธ์ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล สอดคล้องกับคธาวุฒิ ผดุงชาติ (2563:61) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมถึงสอดคล้องกับมัทนิตา คงช่วย (2563 : 100-102) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวนิดา หยั่งบุญ (2565 : 118 - 121) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยจำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ทำงาน พบว่า

1) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารจำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้การบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมของครู มีการสื่อสารกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และปรากฏชัดเจนอย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลให้ข้าราชการครูเข้าใจและมีมุมมองในการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ตรงกัน สอดคล้องกับเปมิกา

โชติทองชัย (2564 : 96) ที่ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อยของข้าราชการครู จำแนกตามระดับการศึกษาด้วยการประเมินของข้าราชการครู พบว่า ข้าราชการครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันประเมินภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ สมชาย ยิ่งดัง และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2567 : 224) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมไม่แตกต่างกัน

2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารจำแนกตามวิทยฐานะโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีวิทยฐานะมีบทบาทและความรับผิดชอบที่ลึกซึ้งในระดับปฏิบัติการและบริหารงานวิชาการ ทำให้สามารถประเมินและวิเคราะห์ความสอดคล้อง รวมถึงผลกระทบของการจัดสรรทรัพยากรและการขับเคลื่อนกลยุทธ์ได้อย่างละเอียดและเป็นระบบมากกว่าครูที่ไม่มีวิทยฐานะ สอดคล้องกับ Mansour, Mazen and Samy (2020 : 23) ที่ได้ศึกษาแนวปฏิบัติความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ และความสัมพันธ์กับการปรับปรุงคุณภาพบริการทางการศึกษาในมหาวิทยาลัยปาเลสไตน์ พบว่า ตำแหน่งงานไม่ทำให้มุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หรือคุณภาพบริการแตกต่างกัน

3) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารจำแนกตามอายุโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูง ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามกรอบแนวคิดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน ส่งผลให้ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตสะพานสูงได้รับการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน มีกรอบการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน และสามารถแสดงออกถึงภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในทางปฏิบัติต่อครูทุกคนได้โดยตรงและสม่ำเสมอ ทำให้ความแตกต่างด้านอายุไม่มีผลต่อความแตกต่าง แม้จะสัมพันธ์กับประสบการณ์ทำงาน สอดคล้องกับ วราภรณ์ อิสสระ และสุนทรี วรรณไพเราะ (2561 : 1211) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ธัญรัตน์ มุทาพร (2565:118) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเหล่าปลาแซว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามอายุโดยรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

4) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีการกำหนดนโยบายและจุดเน้น รวมไปถึงรูปแบบการบริหารงาน การกำกับนิเทศติดตามที่ชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้ครูมองว่าเป็นผู้บริหารที่มีกลยุทธ์ไม่ต่างกัน สอดคล้องกับ จันทร์ทิพย์ จิตอ่ำ (2566 : 78) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ และสอดคล้องกับ สมชาย ยิ่งดัง และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม (2567 : 224) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนงาน และการปฏิบัติตามแผนงาน ให้ความสำคัญในเรื่องการจัดสรรและสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน หรือการสร้างระบบติดตามประเมินผลกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้การทำงานของผู้บริหารหรือครู สามารถแปลงแผนกลยุทธ์ไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมได้สำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาแนวทาง วิธีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา และปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพสถานศึกษา พร้อมเสนอแนะแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อเป็นข้อมูลในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

คธาวุฒิ ผดุงชาติ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. **การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จันทร์ทิพย์ จิตอ่ำ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. **สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

จุฑามาศ แสนสุข. (2564, มกราคม – มิถุนายน). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, 13(1), 54-77.

ซาฝีน๊ะ แอหลัง. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. **การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ธัญรดี วิชาจารย์. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ธัญรัตน์ มุทาพร. (2565, กรกฎาคม – ธันวาคม). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเหล่าปลาแซว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. **วารสารศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2(ฉบับพิเศษ), 111-116.

นันท์นภัส สุทธิการ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ประภาส พริพล (2565). **รูปแบบการบริหารโรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้าสู่ความเป็นเลิศ.** ภารกิจวิจัยนวัตกรรมการบริหารงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เปมิกา โชติทองชัย. (2564, มกราคม – มิถุนายน). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย. **วารสารศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต** มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2(1), 9-20.

พจนันทน์ จารุเลิศพิศุทธิ์. (2562, กรกฎาคม-ธันวาคม). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายลาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. **วารสารการบริหารการศึกษา** มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 261-262.

มยุรี วรรณสกุลเจริญ. (2563,มกราคม – เมษายน). ประสิทธิผลขององค์การ. **วารสารศิลปการจัดการ**,4(1), 193-204.

มัทนิตา คงช่วย. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ริญญาภัทร์ สุภาศิริธนานนท์ (2563). บทบาทผู้บริหารกับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัด**นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และคณะ. (2562). **สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

วนิดา หยั่งบุญ. (2567, มกราคม-มิถุนายน). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการศิลปะศาสตร์ และวิทยาศาสตร์** มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 11(1), 42-54.

วรรณฤดี มณฑลจรัส. (2562, มกราคม – กรกฎาคม). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโครงการโรงเรียนประชารัฐ กรณีศึกษาจังหวัดพัทลุง. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร,** 10(2), 244-260.

วรวรรษ เทียมสุวรรณ. (2562, พฤษภาคม – สิงหาคม). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21**. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย** มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(2), 228.

วราภรณ์ อิสสระ และสุนทรี วรรณไพเราะ. (2561). **ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนตามความคิดเห็นของครู สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสงขลา,** ในการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 : 1211-

1222.

วุฒิชัย พวงพิลา. (2566). การศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สมชาย ยิ่งดัง และวิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2567, มกราคม - มีนาคม). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารเสียงธรรมจากมหายาน**, 10(1), 215-225.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2567). **รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2566** [Online]. Available: http://www.sesao2.go.th/data_16580. [2567, กันยายน 10].

สุทธิพงษ์ อันทรบุตร. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.

อภิชญา จะเรียมพันธ์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 5th ed. New York : Harper Collins.

DuBrin, A.J. (2018). **Leadership: research findings, practice, and skills.** 7th ed. Eighth Edition : Cengage Learning.

Gill, C.. (2006, July). **Super Flexibility for Pelleting and More**. Feed International, 27(1), 5-12.

Likert, R.. (1967). **The human organization: Its management and value**. New York: McGraw-Hill.

Mansour M.A., et al. (2020, March). **Strategic Leadership Practices and their Relationship to Improving the Quality of Educational Service in Palestinian Universities**. International Journal of Business Marketing and Management (IJBMM), 5(3), 11-26.

Nahavandi, A. and A. R. Malekzadeh. (1993, May). **Leader Style in Strategy and Organizational Performance An Integrative Framework.** Journal of Management Studies, 30(3), 5-25.

Robbins, S. P., and Coulter, M. (2012). **Management.** 11st ed. NJ : Pearson Education.

Wheelen, L. Thomas and Hunger, J. David. (2012). **Strategic mangement and businesspolicy: toward global sustainability.** 13th ed. Boston : Pearson.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

DIGITAL LEADERSHIP OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS AFFECTING THE MANAGEMENT OF DUAL VOCATIONAL EDUCATION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE SOUTHERN VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTE 2

สุลัดดา ศุภพันธ์[1], ทับทิมทอง กอบัวแก้ว[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suladda Supaphan[1], Tubtimthong Korbuakaew [2]
Program in Department Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail : s66561802051@ssru.ac.th[1], tubtimthong.ko@ssru.ac.th[2]

(Received : January 11, 2026; Edit : January 23, 2026; accepted : January 25, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 2) เพื่อศึกษาระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 และ 5) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครู จำนวน 254 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับมากทั้งภาพรวมและรายด้าน ซึ่งด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .628 ถึง .770 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวก 4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการเรียนรู้ดิจิทัลส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา โดยมีอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 68.50 และแนวทางการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ทั้งนี้ควรมุ่งบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดหลักสูตร ความร่วมมือกับสถานประกอบการ และการวัดประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงและยกระดับสมรรถนะวิชาชีพให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำดิจิทัลที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำดิจิทัล, การจัดการอาชีวศึกษา, ระบบทวิภาคี, สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

Abstract

The research aimed to: 1) study the level of digital leadership of school administrators in vocational education institutions in Southern Thailand 2; 2) study the level of management of dual vocational education in schools under the Southern Thailand 2 Vocational Education Institute; 3) study the relationship between digital leadership of school administrators and the management of dual vocational education in schools under the Southern Thailand 2 Vocational Education Institute; 4) study the impact of digital leadership of school administrators on the management of dual vocational education in schools under the Southern Thailand 2 Vocational Education Institute; and 5) study approaches to managing dual vocational education in schools under the Southern Thailand 2 Vocational Education Institute. The sample consisted of 254 administrators and teachers, and 5 key informants. The research instruments were questionnaires and interviews. Data were analyzed using percentages, means, standard deviations, Pearson correlation coefficients, stepwise multiple regression analysis, and content analysis. The research findings showed that: 1) Digital leadership was at a high level both overall and in each aspect, particularly in the area of creating digital networks for learning. The research findings indicate that: 1) Digital leadership significantly influences the management of dual vocational education; 2) Digital leadership has a high level of positive correlation with the management of dual vocational education at the 0.01 statistical significance level, with correlation coefficients ranging from .628 to .770, showing a positive and positive correlation; and 3) Digital vision, digital communication, and digital learning significantly impact the management of dual vocational education in educational institutions, with a predictive power of 68.50%. Furthermore, the research suggests that the integration of digital technology and digital leadership into curriculum design, collaboration with businesses, and assessment should align with real-world work practices and enhance vocational competencies to meet labor market demands. The research highlights the importance of digital leadership in the management of dual vocational education in educational institutions, highlighting its role as a crucial guideline for developing school administrators with appropriate digital leadership skills for the changing times.

Keywords : Digital leadership, Vocational education management, Dual vocational education system, Educational institutions under the Southern Vocational Education Institute 2

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561 - 2580) กล่าวถึง สถานภาพการพัฒนาด้านดิจิทัลในประเทศไทยว่ามีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนากำลังคนทั้งปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ พัฒนากลุ่มทักษะที่เป็นที่ต้องการ นอกจากนี้ยังต้องมีการปรับโครงสร้างกำลังคนทางด้านดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ในลักษณะของการบูรณาการ เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านกำลังคนดิจิทัลร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ไปสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคม ที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ที่จะเกิดวิชาชีพใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลแห่งอนาคต (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561 : 11) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 -2580) ซึ่งได้กำหนดกรอบการพัฒนาระยะยาวเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสูง สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันในตลาดแรงงานระดับสากลได้ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2561 : 5)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 10) สอดคล้องกับนโยบายแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579 ที่มีแนวคิดในการจัดการอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ ระดับเทคนิค ระดับเทคโนโลยี และการฝึกอบรมวิชาชีพซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอาชีพระยะสั้นและระยะยาว ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการอาชีวศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานการอาชีวศึกษาในแต่ระดับเพื่อให้สอดคล้องกับการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและการประกอบอาชีพอิสระให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับสากล และส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอาชีวศึกษาภายใต้หลักธรรมาภิบาลโดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการจัดการอาชีวศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560 : 1-2) เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) พบว่าประเด็นดังกล่าวมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับหมุดหมายที่ 12 ที่มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนที่มีสมรรถนะสูงและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566 : 23) จากการวิเคราะห์สถานการณ์และความสอดคล้องกับแผนระดับชาติ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในยุคดิจิทัล ซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาสถานการณ์วิกฤต และยังเป็นการวางรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาการศึกษาของประเทศในระยะยาว

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 20 การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 12) และตามที่พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 3-4) กำหนดหมวดที่ 1 บททั่วไป มาตราที่ 6 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทาง ทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพโดยอิสระได้ มาตรา 8 การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ (3) การศึกษาระบบทวิภาคีเป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันสามารถจัดการศึกษาตามวรรคหนึ่งในหลายรูปแบบรวมกันก็ได้ ทั้งนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันนั้นต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีเป็นสำคัญ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี โดยภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวด้านการใช้เทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ การเตรียมความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คิดเชิงกลยุทธ์แบบอนาคต รู้จักกระจายความเป็นผู้นำในองค์กร และการบูรณาการ

ระหว่างความรู้เดิมกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่มาใช้ในการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้โดยนำไปกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายในการบริหารจัดการสถานศึกษา (พรวิภา เชยกลิ่น , 2566 : 39) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (จตุพร ทองจิตร, 2566 : 269) ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกด้านกับการบริหารงานวิชาการ เช่นเดียวกับ (กันตชาติ กุดนอก, 2565 : 171) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันในทางบวก สอดรับกับการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัล โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญ ให้มีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เปิดรับโอกาสและแนวคิดในการยกระดับการจัดการอาชีวศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยการเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัล มุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา ให้เป็นกำลังคนสมรรถนะสูงมุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกมิติของกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัล (นิรุตต์ บุตรแสนลี, 2565 : 1)

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษา หรือ สถาบันการอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการฝึกอาชีพ และการวัดและประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งเรียนในสถานศึกษา หรือสถาบันการอาชีวศึกษา และ เรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งเน้นการผลิตและ พัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้มีสมรรถนะสูง มีคุณภาพตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ สามารถปรับตัวเท่าทันเทคโนโลยีปัจจุบันและเชื่อมโยงองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบัน และอนาคต พัฒนากำลังคนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมและลักษณะบุคคล ทั้งด้าน ความรู้ ด้านทักษะ และด้านความสามารถในการประยุกต์ใช้และความรับผิดชอบ ตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละ ระดับการศึกษา เป็นไปตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ กรอบคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ และมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับ สามารถยึดโยงกับมาตรฐานอาชีพ โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการทำงานและเครือข่ายความร่วมมือในการผลิตและพัฒนากำลังคน ร่วมกับสถานประกอบการที่มีศักยภาพในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีร่วมกัน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจึงเป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่กำหนดสมรรถนะของผู้สำเร็จการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการในโลกอาชีพอย่างแท้จริง (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567 : 1) สถานศึกษาของสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มีพันธกิจสำคัญในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือและระดับเทคนิค ให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามหลักสูตรมาตรฐานการอาชีวศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพ รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภายในและต่างประเทศ และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ชุมชน สังคม สถานประกอบการ ในการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้มีความรู้ ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะ ผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้ รวมทั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนและสังคม (สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2, 2567 : 16) ซึ่งได้มุ่งผลสัมฤทธิ์ไปตามแนวทางการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง และการเพิ่มปริมาณผู้เรียนทวิภาคีในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เป็นหนึ่งในนโยบายเร่งด่วน (Quick win) ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนในการยกระดับคุณภาพการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีและการเพิ่มปริมาณ ผู้เรียนทวิภาคีในสถานศึกษาทั้งรัฐและเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้มีจำนวนผู้เรียนทวิภาคี 50% ของผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด ภายในปี พ.ศ. 2568 ดังนั้น หน่วยงานในสังกัดทุกแห่งจึงต้องเร่งขับเคลื่อนเรื่องนี้ให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม โดยตั้งเป้าหมายการเพิ่มการเรียนการสอน ในรูปแบบทวิภาคีแบบขั้นบันได โดยปี พ.ศ. 2565 จำนวนผู้เรียนทวิภาคีมีอยู่เพียง 151,511 คน คิดเป็นสัดส่วน 15% ของผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2566 ตั้งเป้าหมายจะเพิ่มขึ้นเป็น 25% ของผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด คิดเป็นจำนวนผู้เรียนทวิภาคี 255,589 คน และในปี พ.ศ. 2568 ผู้เรียนทวิภาคีจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วน 50% ของผู้เรียนอาชีวศึกษาทั้งหมด คิดเป็นจำนวนผู้เรียนทวิภาคี 511,177 คน ซึ่งเป็นเป้าหมายใหม่ที่มีความท้าทายอย่างยิ่ง ทั้งนี้ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีจะเกิดประโยชน์ กับผู้เรียนในหลายด้าน คือ ผู้เรียนจะมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ เมื่อสำเร็จการศึกษา สามารถปฏิบัติงานในสาขาวิชาที่ฝึกอาชีพได้ทันที เบี้ยเลี้ยงและสวัสดิการต่าง ๆ เรียนใช้ในการดำรงชีวิต ระหว่างเรียนได้อย่างดี ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่ดี ความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ (สุรพงษ์ เอิมอุทัย และ ภาคภูมิ พู่สกุลสถาพร, 2566 : 15)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการ

อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 เพื่อนำผลการวิจัยมาพัฒนาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2
5. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น เพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัยได้ ดังนี้

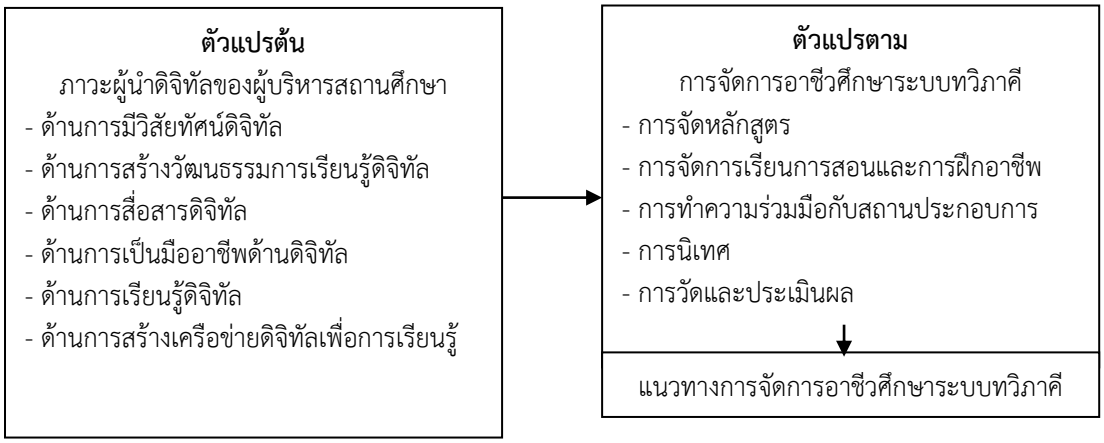

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 มีความสัมพันธ์ในทางบวก
2. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7 แห่ง จำนวน 731 คน (สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2, 2567)
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 จำนวน 254 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610)

เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อที่จะศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบแนวคิดของลิเคิร์ท

2. แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานประกอบการ แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตร 2) ด้านการทำความร่วมมือกับสถานประกอบการ 3) ด้านการวัดและประเมินผล

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสอบถามและการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาและทบทวนเอกสาร ตำรา บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 เพื่อนำแนวคิดและกรอบทฤษฎีมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม

1.2 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นและเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3 นำแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

1.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity)

1.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

1.7 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูลแห่งละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

1.8 ดำเนินการตรวจสอบผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบและประเมินคุณภาพแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. แบบสอบสัมภาษณ์ การสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

2.1 นำผลสรุปจากการวิเคราะห์แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ในด้านการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ที่มีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวม ไปสร้างแบบสัมภาษณ์ด้านการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

2.2 เสนอแบบสัมภาษณ์ฉบับร่างที่สร้างขึ้นต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด และมีความเหมาะสมของภาษา

2.3 ดำเนินการปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้มีความสมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้เสนอแนะ

2.4 สัมภาษณ์ตัวแทนสถานประกอบการ ถึงแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ที่จัดการศึกษาร่วมกับสถานประกอบการ จำนวน 5 สถานประกอบการ ประกอบด้วย 1) สถานประกอบการ บ้านบูลสกาย จำกัด สาขาเกาะพยายาม 2) สถานประกอบการ ฮ็อปอินน์ โฮเต็ล จำกัด (มหาชน) 3) สถานประกอบการ แกรนด์มารีน ระนอง 4) สถานประกอบการ เจริญสุขพาณิช 5) สถานประกอบการ Sook Hotel

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 254 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ภายใต้สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 และมีการเก็บข้อมูลโดยการสร้างแบบสอบถามออนไลน์และแนบ QR Code

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัส เพื่อนำไปประเมินผลของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

4. นำแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างเป็นแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานประกอบการที่ร่วมกันจัดการศึกษาทวิภาคีกับสถานศึกษา

5. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ตัวแทนสถานประกอบการทั้ง 5 คน

5.1 ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

5.2 ผู้วิจัยสรุปรวบรวมความคิดเห็นทันทีที่จบการสัมภาษณ์ในแต่ละขั้นตอน

5.3 เมื่อการสัมภาษณ์สิ้นสุดลง ผู้วิจัยจะสรุปอีกครั้งซึ่งหากตัวแทนสถานประกอบการแต่ละคนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมก็จะบันทึกเพิ่มเติมอีกครั้ง

5.4 การสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ในการแสดงความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์และได้จดบันทึก โดยขออนุญาตในการบันทึกต่อผู้ให้สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพ คือ ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

3. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 ระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 จากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) (Hinkle et al., 1998, p. 120)

5. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

6. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structure Interview) ตัวแทนสถานประกอบการ จำนวน 5 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นและแนะแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และการจัดอันดับความถี่ (Ranking) รวมทั้งการสรุปผลการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถี่ และค่าร้อยละ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 254)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	102	40.20
หญิง	152	59.80
2. อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	20	7.90
31 – 40 ปี	93	36.60
41 – 50 ปี	92	36.20

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 254)	ร้อยละ
51 – 60 ปี	49	19.30
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	120	47.20
ปริญญาโท	134	52.80
ปริญญาเอก	0	0
4. ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน		
น้อยกว่า 6 ปี	60	23.62
6 – 10 ปี	57	22.45
11 – 15 ปี	63	24.80
16 – 20 ปี	15	5.90
มากกว่า 20 ปี	59	23.23
5. ตำแหน่งปัจจุบัน		
ผู้อำนวยการสถานศึกษา	1	0.40
รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	11	4.30
ครูผู้สอน	242	95.30
6. ประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี		
น้อยกว่า 3 ปี	60	23.60
3 – 5 ปี	78	30.70
6 – 10 ปี	70	27.60
มากกว่า 10 ปี	46	18.10

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 254 คน พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 และเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.20 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 36.60 รองลงมาคืออายุ 41 – 50 ปี จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 36.20 อายุ 51 – 60 ปีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 และ อายุต่ำกว่า 31 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 ตามลำดับ วุฒิการศึกษาในระดับสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากจะจบการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 52.80 รองลงมาคือระดับปริญญาตรี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 47.20 ตามลำดับประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้ว 11 - 15 ปี จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 รองลงมาคือ น้อยกว่า 6 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 23.62 มากกว่า 20 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 23.23 6 – 10 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 22.45

และ16-20 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.90 ตามลำดับ ตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีตำแหน่ง ครูผู้สอน จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 95.30 รองลงมาคือ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.40 ตามลำดับ และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์มาแล้ว 3 – 5 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 30.70 รองลงมาคือ 6 – 10 ปีจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 และมากกว่า 10 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 18.10 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยรวมทุกด้าน

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 254		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.32	.34	มาก	4
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	4.33	.38	มาก	2
3. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.29	.44	มาก	5
4. ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล	4.25	.41	มาก	6
5. ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล	4.32	.40	มาก	3
6. ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้	4.36	.43	มาก	1
รวมเฉลี่ย	**4.31**	**.40**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = .40) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = .43) รองลงมาคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = .38) ด้านการเรียนรู้ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = .40) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = .34) ด้านการสื่อสารดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .44) และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = .41) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยรวม

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2	n = 254		ระดับ	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การจัดหลักสูตร	4.39	.48	มาก	5
2. การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ	4.46	.41	มาก	3
3. การทำความร่วมมือกับสถานประกอบการ	4.44	.42	มาก	4
4. การนิเทศ	4.53	.43	มากที่สุด	1
5. การวัดและประเมินผล	4.50	.39	มากที่สุด	2
รวมเฉลี่ย	**4.46**	**.39**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .39) เมื่อพิจารณาประเด็นการดำเนินงานโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิเทศอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = .43) รองลงมาคือ การวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = .39) การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = .41) การ

ทำความร่วมมือกับสถานประกอบการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = .42) และการจัดหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = .48) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	-	-	-	-	-	.628**	ปานกลาง
X_2	.714**	1.000	-	-	-	-	.671**	ปานกลาง
X_3	.655**	.774**	1.000	-	-	-	.727**	สูง
X_4	.624**	.713**	.668**	1.000	-	-	.626**	ปานกลาง
X_5	.521**	.708**	.687**	.728**	1.000	-	.764**	สูง
X_6	.599**	.724**	.778**	.696**	.837**	1.000	.770**	สูง
X	-	-	-	-	-	-	.809**	สูง

** $p < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (X_2) ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล (X_4) ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) และด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X_6) กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p < .01$) ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .628 ถึง .770 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวก โดยด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) และด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X_6) มีความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรอยู่ในระดับสูง และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล (X_4) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (X_2) มีความสัมพันธ์กันภายในตัวแปรอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณารายด้านพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบ ทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 สูงสุด คือ ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (X_6) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .770 รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .764 ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .727 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล (X_2) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .671 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .628 และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล (X_4) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ .626 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ภาวะผู้นำดิจิทัล	R	R^2	Adj R^2	SEE	F
X_1	.628	.394	.392	.305	163.892**
X_1 X_3	.754	.569	.566	.258	165.814**
X_1 X_3 X_5	.828	.685	.681	.221	181.354**

** $p < .01$

จากตารางที่ 5 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 จากภาวะผู้นำดิจิทัลทั้ง 6 ด้าน มีภาวะผู้นำดิจิทัลที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ดังนี้ รูปแบบที่ 1 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.394 ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ร้อยละ 39.40 รูปแบบที่ 2 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) และด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัด

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.569 ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ร้อยละ 56.90 รูปแบบที่ 3 สามารถพยากรณ์ได้ว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) และด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) และด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย หรือมีอำนาจพยากรณ์เท่ากับ 0.685 ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 68.50

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2	b	SE_b	β	t	Sig.t
Constant	.582	.184		3.161*	.002
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1)	.233	.054	.206	4.348*	.000*
ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3)	.235	.049	.268	4.821*	.000*
ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5)	.428	.045	.473	9.596*	.000*
R = .828 R^2 = .685 Adj R^2 = .681 SEE = .221 F = 101.354 a = .582					

* $p < .05$

จากตารางที่ 5.1 พบว่าด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_3) และด้านการเรียนรู้ดิจิทัล (X_5) สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 68.50 มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .233, .235, .428 ตามลำดับ และได้ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .206, .268 และ .473 ตามลำดับ โดยค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์ (การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2) และด้านตัวแปรพยากรณ์ (X_1,X_3,X_5) มีค่าเท่ากับ .828 และอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 68.50 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นที่ได้จากการพยากรณ์เท่ากับ .221

สมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = a + b_1X_1 + b_3X_3 + b_5X_5 \quad \text{(สมการที่ 1)}$$
$$= 0.582 + 0.233X_1 + 0.235X_3 + 0.428X_5$$

สมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = \beta_1Z_1 + \beta_3Z_3 + \beta_5Z_5 \quad \text{(สมการที่ 2)}$$
$$= 0.206Z_1 + 0.268Z_3 + 0.473Z_5$$

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 แนวทางการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานประกอบการ ซึ่งได้นำด้านที่มีค่าเฉลี่ยแต่ละด้านน้อยกว่าค่าเฉลี่ยรวม 5 ด้าน มาจัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการอาชีวศึกษาของสถานประกอบการ ได้แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตร ควรพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและสภาวะเศรษฐกิจ บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้แพลตฟอร์มในการบริหารจัดการ และส่งเสริมการฝึกประสบการณ์จริง พร้อมทั้งพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารและผู้เรียน 2) ด้านความร่วมมือกับสถานประกอบการ ควรดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือประสานงาน จัดทำหลักสูตรและการอบรมร่วมกัน รวมถึงกิจกรรมแลกเปลี่ยนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ยั่งยืน 3) ด้านการวัดและประเมินผล ควรเปิดโอกาสให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมพัฒนาเกณฑ์และเครื่องมือด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล ให้ทันสมัย โปร่งใส และเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานจริง เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ มาอภิปรายผลตามรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจาก ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลตามลำดับ ทั้งนี้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านอยู่ในระดับมาก สะท้อนความพร้อมของผู้บริหารในการนำพาองค์กรเข้าสู่ยุคดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ได้คะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นความสามารถในการสร้างเครือข่ายดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษา อย่างไรก็ตาม ด้านการสื่อสารดิจิทัลและด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัลยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม การมีภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับมากทุกด้านจะส่งผลดีต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและนักเรียน นักศึกษา ทำให้บัณฑิตมีความพร้อมในการทำงานในสังคมดิจิทัล ผลการวิจัยนี้จึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการวางแผนและพัฒนานโยบายการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต (มนัญชยา พัฒนประดิษฐ์ 2565 : 11-13) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงถึงความสามารถในการ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลและพัฒนาตนเองก้าวทันเทคโนโลยี ดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรร่วมมือร่วมใจในการทำงาน มีการสื่อสารด้วยวิธีการดิจิทัล รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรมเพื่อการพัฒนาของ องค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ให้องค์กรเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ลัทธวรรณ วงษ์โพย, 2566) ศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ที่ระดับมาก และผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีเพศต่างกัน มีภาวะผู้นำดิจิทัลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีภาวะผู้นำดิจิทัลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการนิเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา ด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ ด้านการทำความร่วมมือกับสถานประกอบการ และด้านการจัดหลักสูตร อยู่ในระดับมากทุกด้าน ตามลำดับ การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 พบว่าการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนความสำเร็จของการบูรณาการการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ และด้านการนิเทศมีระดับคะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นประสิทธิภาพของระบบการติดตามและให้คำแนะนำนักเรียนนักศึกษาในสถานประกอบการ ตามด้วยการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนการสอนและการฝึกอาชีพ การทำความร่วมมือกับสถานประกอบการ และด้านการจัดหลักสูตร ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษามีความพร้อมในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งเป็นรูปแบบการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและสร้างนักเรียน นักศึกษา ที่มีทักษะการปฏิบัติงานจริง การที่ภาพรวมอยู่ในระดับมากแสดงถึงการพัฒนาที่สมดุลและความสำเร็จของการสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคเอกชน ผลการวิจัยนี้จึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาและขยายผลการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการและจุดมุ่งหมายของ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2567 : 2) กล่าวว่า การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หมายความว่า การจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในเรื่องการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดการฝึกอาชีพ การวัดและการประเมินผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภาตะวัน บุญจี๊ด, 2565) ศึกษาวิจัย แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาในการดำเนินงานการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอศรีราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลพบปัญหาในด้านการจัดการฝึกอาชีพและด้านการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล ส่วนด้านการจัดการหลักสูตรและด้านการนิเทศ ไม่พบสภาพปัญหาในการดำเนินงาน โดยเมื่อลำดับปัญหาในการดำเนินงาน พบปัญหามากที่สุดในด้านการจัดการฝึกอาชีพ ซึ่งแนวทางการบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคี จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทาง 5 แนวทาง 1) การสร้างแรงจูงใจ

ให้กับสถานประกอบการ 2) การสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี 3) การส่งเสริมให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนอบรมครูฝึกในสถานประกอบการร่วมกับสำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรอาชีวศึกษา 4) การให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในภาพรวม 5) การบริหารจัดการศึกษาระบบทวิภาคีในทุกมิติโดยมีสภาอุตสาหกรรมเป็นศูนย์กลาง เพื่อการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานต่อไป

3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 พบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล สามารถร่วมกันพยากรณ์การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ได้ร้อยละ 68.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับจากด้านของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา มากที่สุด ไปยังด้านของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา น้อยที่สุด พบว่า ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษามากที่สุด อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีความสามารถในการเข้าถึง ทำความเข้าใจ วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถนำเทคโนโลยีมาพัฒนาความรู้ ทักษะ และการแก้ปัญหาในบริบทการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้อย่างเหมาะสมและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ (พรมา จันทรโคตร, 2566 : 170-172) ได้ให้ความหมายของ ด้านความรู้ดิจิทัล หมายถึง ผู้บริหารมีความรู้พฤติกรรมหรือทักษะที่แสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่นำเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาการทำงานหรือระบบงานในองค์กร การใช้และเข้าใจดิจิทัล การรู้สารสนเทศ ที่มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กนกกาญณ์ สุรันนา, 2566) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร พบว่ามี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีความรู้ด้านดิจิทัล 2) การมีวิสัยทัศน์ 3) การพัฒนาตนเอง 4) การสื่อสาร และแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร มี 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านการมีความรู้ด้านดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านการสื่อสาร

ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นภารกิจสำคัญของผู้นำที่มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย และเป้าหมายของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือขับเคลื่อน พร้อมทั้งสร้างภาพอนาคตที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้ดิจิทัลในการพัฒนาการศึกษา รวมถึงการจูงใจบุคลากรให้เข้าใจและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ (ณัฐกานต์ วรรณสาร, 2567 : 61-66) ได้ให้ความหมายของ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึง การดาเนินงานในสถานศึกษาสามารถกาหนดภาพอนาคตของสถานศึกษาว่าต้องการก้าวหน้าไปในทิศทางใด ในการนาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรม สอดคล้องกับ (กนกกาญณ์ สุรันนา, 2566 : 7-9) ได้ให้ความหมายของ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่แสดงออกถึงการรู้จักและเข้าใจสภาพการณ์ขององค์การเป็นอย่างดี การมองเห็นอะไรก่อนและไกลกว่าคนอื่น สามารถสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้ดิจิทัลเพื่อยกระดับความเป็นเลิศขององค์กร

ด้านการสื่อสารดิจิทัล คือความสามารถของผู้บริหารในการใช้เครื่องมือและช่องทางการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรงประเด็น รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และแนวคิดระหว่างบุคลากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านระบบดิจิทัลอย่างเหมาะสมและปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ (มนัญชยา พัฒนประดิษฐ์ ,2565 : 11-13) กล่าวว่า การสื่อสาร หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถทางการ สื่อสาร ใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อสื่อสารกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับ (ณัฐกานต์ วรรณสาร, 2567 : 61-66) กล่าวว่า การสื่อสารดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ และการสร้างเครือข่าย โดยใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการสื่อสารกับนักเรียน ครู บุคลากรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. จากการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ไม่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อสังเกตผลการวิเคราะห์ ค่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา นับได้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา โดยมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .671 , .628 , .626 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับปานกลางมีความเป็นไปได้ว่าการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล เป็นตัวแปรที่คล้ายกับด้านการเรียนรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการเรียนรู้เทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปปรับใช้ในการบริหารจัดการ การตัดสินใจ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองและบุคลากรในองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (กิตติภัฏ ฤทธิ์สุวรรณ, 2567 : 201-211) ได้ให้ความหมายของ การรู้ดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่ใช้เครื่องมือในการสืบค้น จัดการ แบ่งปันสารสนเทศ รวมถึงการสร้างระบบสารสนเทศ ผ่านสื่อโซเชียลมีเดีย พร้อมการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากสื่อโซเชียลมีเดีย เพื่อวิเคราะห์ ประเมินผล สร้างเนื้อหา เพื่อใช้ภายในโรงเรียน และสะท้อนผลการใช้ความรู้ผ่านสื่อโซเชียล เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ (กนกกาญณ์ สุรันนา ,2566 : 7-9) ได้ให้ความหมายของ การมีความรู้ด้านดิจิทัล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสามารถในการใช้สารสนเทศและใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร การมีความรู้ ทักษะและทัศนคติด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงมีการตระหนักด้านจริยธรรมและมารยาทบนอินเทอร์เน็ต ดังนั้น สถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ควรนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดนโยบายและพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีที่มีคุณภาพและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการเป็นมืออาชีพด้านดิจิทัล ด้านการเรียนรู้ดิจิทัล ด้านการสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ไปปฏิบัติ ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ซึ่งมีทั้งหมด 6 ด้าน ให้มีระดับคะแนนมากที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนในทุกมิติ ตลอดจนสถานประกอบการ

2. ข้อเสนอแนะของการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการดำเนินการศึกษาและวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษาอาชีวศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้รับมาใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาความร่วมมือในการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลสูงยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับประสิทธิผลในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญณ์ สุรันนา. (2566). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามุกดาหาร **วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). **นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580)** (สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2567).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545**. https://www.bic.moe.go.th/images/stories/5Porobor._2542pdf.pdf

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **การปฏิรูปการศึกษา.** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กันตชาติ กุดนอก. (2565). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 **วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กิตติภัฏ ฤทธิ์สุวรรณ. (2567). การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 26(2), 201–218.

จตุพร ทองจิตร. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. **Journal of Academic for Public and Private Management**, 6(3), 268–284.

ณัฐกานต์ วรรณสาร. (2567). **การส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นพลเมืองดิจิทัล.** 7, 1. http://www.journalgrad.ssru.ac.th/index.php/miniconference/article/view/4652

นิรุตต์ บุตรแสนลี. (2565). การเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นดิจิทัลของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา: การผลิตกำลังคนสมรรถนะสูงแห่งศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยและนวัตกรรม สถาบันอาชีวศึกษา** กรุงเทพ, 5(1).

พรมา จันทรโคตร. (2566). องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. **The Journal of Research and Academics**, 7(2), 163–180.

พรวิภา เชยกลิ่น. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล **วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** ภาควิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาตะวัน บุญจี๊ด. (2565). แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอ ศรีราชา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา **วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

มนัญชยา พัฒนประดิษฐ์. (2565). ปัจจัยลักษณะองค์การและปัจจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีในยุคดิจิทัล **ปริญญานิพนธ์ ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ราชกิจจานุเบกษา. (2551, มีนาคม 5). **พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ.2551.** https://ops.moe.go.th/wp-content/uploads/2023/03/1.-%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%9A.-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%8A%E0%B8%B5%E0%B8%A7%E0%B8%A8%E0%B8%B6%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%B2-2551.pdf

ลัทธวรรณ วงษ์โพย. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์ **วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2. (2567). **รายงานผลการดำเนินงาน ปี 2567 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 2.** https://veis2.ac.th/annual-report/

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). **แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560-2579**. http://www.vec.go.th

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2567). **แนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ประจำปี 2567 ตามประกาศคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เรื่อง มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ. 2563.** https://drive.google.com/file/d/1x-eaK6fibb5lMfrZMdpdNsTNbOkz8Gmr/view

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (2560-2579).** http://www.onec.go.th

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565, ตุลาคม 21). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570).** กรุงเทพฯ: สศช.https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20230307173518.pdf

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580).** กรุงเทพฯ: สศช. https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF

สุรพงษ์ เอิมอุทัย, & ภาคภูมิ พู่สกุลสถาพร. (2566). แนวทางการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีคุณภาพสูง และการเพิ่มปริมาณผู้เรียนที่วิภาคี. **วารสารวิชาการ สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้** 3, 3(1), 11–24.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Likert, R. (1961). **New Pattern of Management**. New York : McGraw-Hill.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

WORK MOTIVATION OF EXTRA-LARGE SECONDARY SCHOOLS' TEACHERS IN WITTHAYA PRAKAN CLUSTER UNDER SAMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ศิริลักษณ์ คำนึงถึง[1], นิวัตต์ น้อยมณี[2], จินตนา ถาคำ[3]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1,2], โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง[3]
Sirilak Khamnuengthueng[1], Niwat Noymanee[2], Jintana Thakham[3]
Faculty of Graduate, Bangkok Suwarnbhumi University [1,2], RattanakosinSomphotladkrabang School[3]
Corresponding Author E-mail : 64130290014@bsu.ac.th[1], nw.noymanee@gmail.com[2], Jthakham071@gmail.com[3]

(Received : December 29, 2025; Edit : January 16, 2026; accepted : January 19, 2026)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 2) เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ พิเศษ ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 191 คน ได้มาจากวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .949 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ รองลงมาคือ ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ และด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ และ 2) ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นเอกภาพและความสม่ำเสมอในระดับแรงจูงใจของกลุ่มตัวอย่าง อย่างไรก็ตามในด้านการยอมรับนับถือพบว่า ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกือบมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p = .050) ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลต่อไป

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ, ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the work motivation of extra-large secondary schools' teachers in Witthaya Prakan Cluster under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, and 2) compare the work motivation of extra-large secondary schools' teachers in Witthaya Prakan Cluster under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office classified by gender, educational level, age, and work experience. The sample group consisted of 191 extra-large secondary schools' teachers in Witthaya Prakan Cluster under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, randomized by stratified sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of .949. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA).

The research findings revealed that: 1) The extra-large secondary schools' teachers in Witthaya Prakan Cluster under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office had an overall high level of work motivation. When considering each aspect, the work motivation was also at a high level in all aspects, and the highest mean was Achievement, followed by Interpersonal Relations, while the lowest mean was Job Security. 2) The extra-large secondary schools' teachers in Witthaya Prakan Cluster under Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office with different genders, educational levels, ages, and work experience did not show a statistically significant difference in work motivation. These findings highlight a high degree of unity and consistency in motivation levels among the sample group. However, in the aspect of Recognition, the comparison based on work experience approached statistical significance ($p = .050$), suggesting a critical area that warrants further consideration in human resource management.

Keywords : Motivation, Work, Extra-Large Secondary Schools, Herzberg's Two-Factor Theory

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 กำหนดเป้าหมายหลักของสถานศึกษาคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และเป็นบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จุดมุ่งหมายนี้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน เพื่อให้สามารถแข่งขันในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความร่วมมือจากหลายฝ่าย รวมถึงครูผู้สอน ที่เป็นอีกหนึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในด้านต่าง ๆ ทั้งในเชิงวิชาการและการพัฒนาบุคลิกภาพ อีกทั้งครูต้องมีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561 : 25)

การส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่นั้น จำเป็นต้องอาศัยกลไกด้านแรงจูงใจที่ครอบคลุมทั้ง 2 มิติ ตามทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg et al., 1959 : 59-83) โดยปัจจัยค้ำจุน (Hygiene) เป็นปัจจัยภายนอก อาทิ สภาพแวดล้อมการทำงาน ค่าตอบแทน และนโยบายการบริหาร ซึ่งหากปัจจัยเหล่านี้บริหารจัดการไม่เหมาะสมอาจจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในงาน โดยปัจจัยค้ำจุนนี้ทำหน้าที่เป็นรากฐานความมั่นคงที่ช่วยรักษาบุคลากรที่มีความสามารถให้อยู่กับองค์กร และลดสภาวะความตึงเครียดที่อาจนำไปสู่ความย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ในขณะเดียวกันการกระตุ้นให้ครูทุ่มเทศักยภาพอย่างเต็มกำลังต้องอาศัยปัจจัยกระตุ้น (Motivator) ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหางานโดยตรง เช่น ความสำเร็จของงาน การได้รับการยอมรับนับถือ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งปัจจัยจูงใจถือเป็นเครื่องยนต์หลักในการขับเคลื่อนพลังสร้างสรรค์และความคิดริเริ่มที่ช่วยให้ครูเพียรพยายามพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ก้าวข้ามขีดจำกัดท่ามกลางสภาพสังคมที่มีการแข่งขันสูง

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา อีกทั้งควรจะต้องรู้จักตระหนักถึงความสำคัญของแรงจูงใจให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้บุคลากรทางการศึกษาในองค์มีกำลังใจ มีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ซึ่งจะส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าขององค์การและความสำเร็จของตัวบุคลากรทางการศึกษาด้วย เนื่องด้วยบุคลากรทางการศึกษาจะเป็นผู้นำนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติซึ่งผลจะออกมาดีมากน้อยเพียงใดนั้น ปัจจัยที่สำคัญคือขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจที่ดี (สุรพล เพชรไกร, 2554 : 25) ซึ่งแรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานด้วยความกระตือรือร้น และด้วยความสมัครใจซึ่งจะมีผลทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด บุคคลในองค์กรจะทำงานได้มีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำนั้นเป็นผลมาจากความพอใจในการทำงานของบุคลากรซึ่งมาจากแรงจูงใจในการทำงาน (มลฤดี ปุริเส, 2565 : 271) แรงจูงใจในการทำงานจึงมีอิทธิพลต่อบุคลากรอย่างมาก เปรียบเสมือนเป็นแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้นที่ช่วยให้บุคลากรมีความรู้สึกอยากทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทำให้พนักงานแสดงออกถึงการกระทำที่ตั้งใจทำงานมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่า เป็นวิธีการสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารสามารถ ที่จะทำให้บุคลากรมีความรัก มีความจงรักภักดี อยู่กับองค์กรได้นานเพราะความผูกพันต่อองค์กร (มณีรัตน์ ทองโอน, 2564 : 2-3)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงสภาพบริบทเชิงพื้นที่พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีพลวัตสูงและมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในลักษณะกึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว (สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ, 2568: 21-25) สภาพแวดล้อมดังกล่าวนำมาซึ่งความท้าทายและความกดดันอย่างมากต่อการปฏิบัติงานของครู เนื่องจากเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีจำนวนนักเรียนเป็นจำนวนมาก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567: 14) ส่งผลให้ครูต้องเผชิญกับภาระงานที่ซับซ้อน ทั้งในด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนขนาดใหญ่ การตอบสนองต่อความคาดหวังเชิงวิชาการที่สูงจากผู้ปกครองในพื้นที่ปริมณฑลที่ต้องการให้บุตรหลานมีความสามารถในการแข่งขัน ตลอดจนการปรับตัวต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรมองค์กรและเทคโนโล ยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ปัจจัยด้านความกดดันจากสภาพแวดล้อมและภาระงานนี้ทำให้ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานกลายเป็นประเด็นสำคัญ ที่ต้องศึกษา เพราะหากครูขาดแรงผลักดันที่มีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะความกดดันสูงเช่นนี้ ย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการเรียนการสอนและความสำเร็จของผู้เรียนตามเป้าหมายของหลักสูตร

ข้อมูลการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการในช่วงปี 2566 ถึง 2567 ที่ผ่านมา พบว่า รายงานการประเมินตนเอง ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ (โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ, 2566 : 90-91) ระบุถึงข้อมูลที่สะท้อนถึงจุดที่ควรพัฒนาว่า ควรส่งเสริมครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้เข้ารับการพัฒนาตนเองตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตามค่า

เป้าหมายที่กำหนดของโรงเรียน อีกทั้งรายงานประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ (โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ, 2567 : 78) ระบุถึงข้อมูลที่สะท้อนถึงจุดที่ควรพัฒนา ว่า ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้น และควรพัฒนาอาคารสถานที่ให้มีสภาพที่สมบูรณ์ตลอดเวลาพร้อมใช้งาน ซึ่งข้อมูลจากรายงานในข้างต้นนี้ เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงปัญหาด้านการพัฒนาวิชาชีพของครูที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย และเป็นปัญหาด้านความไม่พร้อมของเทคโนโลยีรวมถึงสภาพอาคารสถานที่ อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่บั่นทอนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของความก้าวหน้าในงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ เป็นต้น

ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการของโรงเรียน จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อทำความเข้าใจระดับของแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในประเด็นข้างต้น เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งได้มาจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ อิสริยา รัฐกิจวิจารณ์ (2557) สุนิดา วงศ์ชารี (2559) ธีรดา ไชยบรรดิษฐ (2562) กอบกุล ต๊ะปะแสง (2563) มัณฑนา ชุมปัญญา (2563) เฮิร์ซเบิร์กและคณะ (Herzberg et al., 1959) แมคเกรเกอร์ (McGregor, 1960) แมคเคลแลนด์ (McClelland, 1961) อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer, 1972) และบาร์มาร์ด (Barmard, 1974) ซึ่งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูประกอบด้วย 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ 2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน 3) ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ 4) ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ 5) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน 6) ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ 7) ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และ 8) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ดังแผนภาพที่ 1

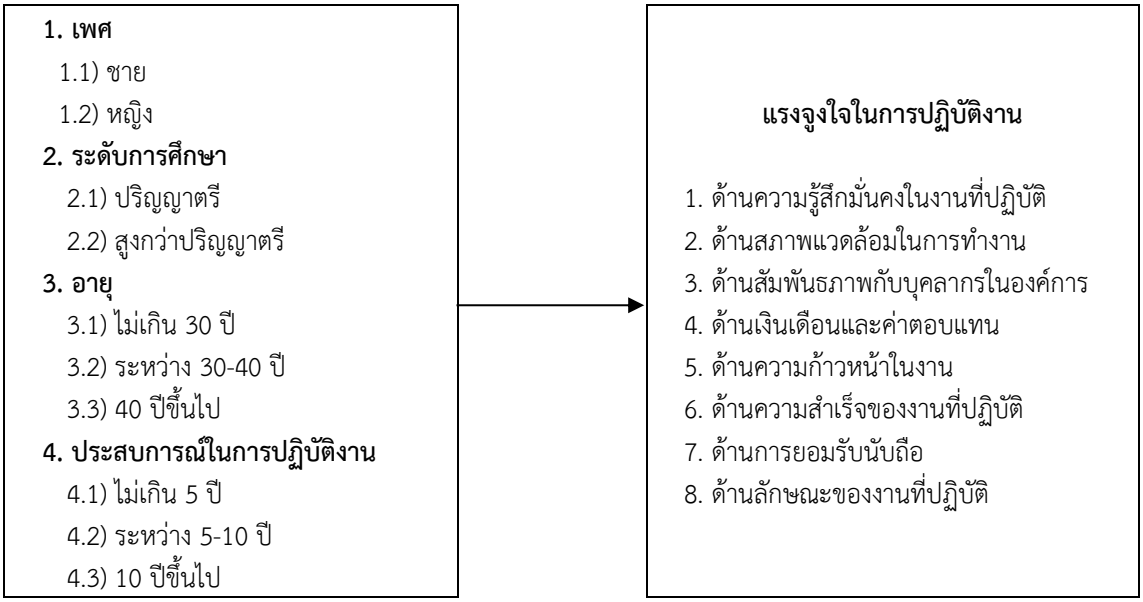

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ครูที่มีเพศต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
2. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. ครูที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
4. ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประจำปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 191 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากนั้นกำหนดสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของแต่ละโรงเรียน แล้วสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรต้น จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ดังนี้

1.1 เพศ ประกอบด้วย (1) ชาย และ (2) หญิง

1.2 ระดับการศึกษา ประกอบด้วย (1) ปริญญาตรี และ 2) สูงกว่าปริญญาตรี

1.3 อายุ ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 30 ปี (2) ระหว่าง 30-40 ปี และ (3) 40 ปีขึ้นไป

1.4 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 5 ปี (2) ระหว่าง 5-10 ปี และ (3) 10 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม คือ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน จำนวน 8 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ประกอบด้วย 8 ด้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 46 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด และทฤษฎีตามที่กำหนดในกรอบและแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence : IOC) โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า โดยพบว่ามีค่าเท่ากับ 1.00 (ทุกข้อคำถาม) และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่า มีค่าเท่ากับ .949

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิเพื่อประสานงานขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่จัดเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองระหว่างเดือนกรกฎาคม 2568 ถึงเดือนตุลาคม 2568 ซึ่งได้รับข้อมูลกลับคืนครบถ้วนจำนวน 191 ชุด (ร้อยละ 100) จากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบตรวจสอบรายการ มาแจกแจงความถี่ แล้วนำมาคำนวณหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง วิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู รายด้านและรายข้อ โดยใช้สถิติพื้นฐานวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายของคะแนน และวิเคราะห์ข้อมูลและเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ส่วนอายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 191

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
(1) ชาย	72	37.70
(2) หญิง	119	62.30
รวม	**191**	**100.00**
2. ระดับการศึกษา		
(1) ปริญญาตรี	125	65.45
(2) สูงกว่าปริญญาตรี	66	34.55
รวม	**191**	**100.00**
3. อายุ		
(1) ไม่เกิน 30 ปี	44	23.04
(2) ระหว่าง 30 – 40 ปี	111	58.12
(3) 40 ปีขึ้นไป	36	18.84
รวม	**191**	**100.00**
4. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
(1) ไม่เกิน 5 ปี	56	29.32
(2) ระหว่าง 5-10 ปี	77	40.31
(3) 10 ปีขึ้นไป	58	30.37
รวม	**191**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบดังนี้ 1) เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 62.30 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 37.70 2) ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 65.45 รองลงมาคือระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55 3) อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 30 – 40 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 58.12 รองลงมาคืออายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 23.04 และอันดับสุดท้ายคืออายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 18.84 และ 4) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ระหว่าง 5 –10 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 40.31 รองลงมาคือ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 30.37 และอันดับสุดท้ายคือ ไม่เกิน 5 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็น ร้อยละ 29.32

2. การศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีรายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน

n = 191

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
ปัจจัยค้ำจุน (Hygiene)				
1. ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ	4.15	.32	มาก	8
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.24	.58	มาก	6

3. ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ	4.43	.49	มาก	2
4. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	4.26	.60	มาก	5
ปัจจัยกระตุ้น (Motivator)				
5. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	4.38	.48	มาก	4
6. ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	4.47	.50	มาก	1
7. ด้านการยอมรับนับถือ	4.18	.36	มาก	7
8. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.40	.53	มาก	3
รวม	**4.31**	**.37**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = .37) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ สูงสุดอันดับที่ 1 คือ ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = .50) รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = .49) และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3 อันดับสุดท้าย คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.24, S.D. = .58) ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = .36) และด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .32)

3. การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตาม 1) เพศ 2) ระดับการศึกษา 3) อายุ และ 4) ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3 ถึง 6 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้าน

n = 191

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	เพศ				t	P
	ชาย (n = 72)		หญิง (n = 119)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ	4.17	.35	4.14	.31	.662	.509
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.22	.66	4.25	.53	-.349	.727
3. ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ	4.43	.44	4.44	.51	-.188	.851
4. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	4.25	.66	4.27	.57	-.190	.849
5. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	4.35	.42	4.41	.52	-.761	.448
6. ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	4.43	.44	4.49	.53	-.853	.395
7. ด้านการยอมรับนับถือ	4.23	.36	4.15	.36	1.435	.153
8. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.46	.47	4.37	.56	1.163	.246
รวม	**4.31**	**.37**	**4.31**	**.31**	**.053**	**.958**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเพศหญิง ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = .31) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูเพศชาย ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = .37) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเพศหญิงและเพศชายแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

n = 191

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	ระดับการศึกษา				t	P
	ปริญญาตรี (n = 125)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 66)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ	4.13	.35	4.20	.26	-1.593	.113
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.21	.63	4.31	.47	-1.114	.267
3. ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ	4.41	.50	4.48	.46	-1.062	.290
4. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	4.26	.62	4.27	.58	-.149	.882
5. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	4.39	.50	4.37	.45	.365	.715
6. ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	4.48	.51	4.45	.48	.418	.676
7. ด้านการยอมรับนับถือ	4.15	.31	4.25	.44	-1.657	.101
8. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.38	.53	4.45	.52	-.917	.361
รวม	**4.29**	**.37**	**4.34**	**.36**	**-.875**	**.383**

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = .36) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = .37) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีและระดับการศึกษาปริญญาตรี แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทุกด้าน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน

n = 191

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
1. ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	.271	2	.136	1.289	.278
	ภายในกลุ่ม	19.772	188	.105		
	รวม	20.043	190			
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	.776	2	.388	1.156	.317
	ภายในกลุ่ม	63.102	188	.336		
	รวม	63.877	190			
3. ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ	ระหว่างกลุ่ม	.504	2	.252	1.069	.345
	ภายในกลุ่ม	44.321	188	.236		
	รวม	44.826	190			
4. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	ระหว่างกลุ่ม	.861	2	.431	1.180	.310
	ภายในกลุ่ม	68.594	188	.365		
	รวม	69.455	190			
5. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	.066	2	.033	.140	.869
	ภายในกลุ่ม	44.407	188	.236		
	รวม	44.473	190			

6. ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	.641	2	.321	1.302	.275
	ภายในกลุ่ม	46.299	188	.246		
	รวม	46.940	190			
7. ด้านการยอมรับนับถือ	ระหว่างกลุ่ม	.698	2	.349	2.773	.065
	ภายในกลุ่ม	23.666	188	.126		
	รวม	24.364	190			
8. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	1.054	2	.527	1.918	.150
	ภายในกลุ่ม	51.672	188	.275		
	รวม	52.726	190			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.468**	**2**	**.234**	**1.731**	**.180**
	ภายในกลุ่ม	**25.421**	**188**	**.135**		
	รวม	**25.889**	**190**			

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีอายุต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีอายุต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแปรปรวนแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้าน

n = 191

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	**แหล่งความแปรปรวน**	**ss**	**df**	**MS**	**F**	**P**
1. ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	.480	2	.240	2.308	.102
	ภายในกลุ่ม	19.563	188	.104		
	รวม	20.043	190			
2. ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	1.109	2	.554	1.661	.193
	ภายในกลุ่ม	62.769	188	.334		
	รวม	63.877	190			
3. ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ	ระหว่างกลุ่ม	.893	2	.447	1.911	.151
	ภายในกลุ่ม	43.932	188	.234		
	รวม	44.826	190			
4. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	ระหว่างกลุ่ม	.417	2	.208	.568	.568
	ภายในกลุ่ม	69.039	188	.367		
	รวม	69.455	190			
5. ด้านความก้าวหน้าในอาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	.105	2	.052	.222	.801
	ภายในกลุ่ม	44.368	188	.236		
	รวม	44.473	190			
6. ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	.361	2	.181	.729	.484
	ภายในกลุ่ม	46.579	188	.248		
	รวม	46.940	190			
7. ด้านการยอมรับนับถือ	ระหว่างกลุ่ม	.766	2	.383	3.050	.050
	ภายในกลุ่ม	23.599	188	.126		
	รวม	24.364	190			

8. ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	1.231	2	.616	2.248	.108
	ภายในกลุ่ม	51.495	188	.274		
	รวม	52.726	190			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.462**	**2**	**.231**	**1.708**	**.184**
	ภายในกลุ่ม	**25.427**	**188**	**.135**		
	รวม	**25.889**	**190**			

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการเปรียบเทียบโดยรวมของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิเคราะห์ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมักได้รับโอกาสทางวิชาชีพมากกว่า เช่น การอบรม การพัฒนาตนเอง และระบบการประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายในอย่างยั่งยืน ซึ่งเชื่อมโยงไปยังความพึงพอใจในงาน ความมุ่งมั่นตั้งใจ และการเห็นคุณค่าของบทบาทตนเองในวิชาชีพครู โดยสิ่งดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์กและคณะ (Herzberg et al., 1959 : 113) ที่ระบุว่า แรงจูงใจเกิดจากปัจจัยกระตุ้น (Motivators) เช่น ความสำเร็จ การยอมรับ และความรับผิดชอบ โดยเมื่อครูได้รับปัจจัยอย่างเหมาะสม ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานสูงขึ้น และยังสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ที่บริหารจัดการระบบการบริหารบุคคลที่มีคุณ ภาพ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาและการเสริมแรงทางบวกให้บุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคูนตซ์ และโอดอนเนลล์ (Koontz and O'Donnell, 1976 : 485) ที่ระบุว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน และสร้างความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของนฤมล ศาลาคาม และรัตนา กาญจนพันธุ์ (2564 : 46-47) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของศักรินทร์ ศรีตระกูล และคึกฤทธิ์ ศิลาลาย (2565 : 268) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของวารุณี กุลรัตน์ (2568 : 94) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเสมาสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นลำดับแรก ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ และด้านที่อยู่อันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ ซึ่งสามารถจำแนกการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในผลงานที่ตนปฏิบัติได้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จ เชิงคุณภาพของการบริหารงานภายในโรงเรียนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ของงาน โดยการที่ครูรู้สึกว่างานที่ทำสำเร็จและได้รับการยอมรับ สอดคล้องกับแนวคิดของเฮิรซ์เบิร์กและคณะ (Herzberg et al., 1959 : 113) ที่ระบุว่า ความสำเร็จของงาน (Achievement) ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสร้างแรงจูงใจ (Motivator Factors) ที่ส่งผลให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจและทุ่มเทในการทำงานมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยมธุรส แผ่นทอง (2561 : 68) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนกลุ่มเขาเขียว สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดย

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

1.2 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีความเชื่อมั่นในระบบการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนและหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งอาจเกิดจากความมั่นคงของตำแหน่งทางราชการ การมีประเมินอย่างเป็นระบบ และนโยบายที่ชัดเจนในการพัฒนาวิชาชีพครู ที่ช่วยให้ครูสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ โดยไม่กังวลต่อความไม่แน่นอนในอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดลำดับขั้นความต้องการ (Maslow's Hierarchy of Needs) ของมาสโลว์ (Maslow, 1970 : 45) ที่ระบุว่า ความต้องการความมั่นคง (Safety Needs) เป็นพื้นฐานสำคัญของแรงจูงใจ เมื่อบุคคลรู้สึกมั่นคงแล้ว ย่อมพร้อมที่จะก้าวสู่การพัฒนาระดับสูงขึ้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของณัฐวุฒิ พรมเสน (2566 : 79) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา โดยผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

2. การปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

2.1 ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามเพศโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในปัจจุบัน มีระบบการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานและเป็นสากลมากขึ้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากระบบราชการครูในปัจจุบัน การเลื่อนวิทยฐานะหรือการพิจารณาความดีความชอบ ถูกกำหนดด้วยเกณฑ์ประเมิน (KPIs) ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม (Objective Criteria) ทำให้ทั้งครูเพศชายและเพศหญิงต่างรับรู้ถึงโอกาสในการก้าวหน้าที่มีความเสมอภาคกัน อีกทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมักมีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน (Achievement-Oriented) มากกว่าการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวหรืออคติทางเพศ ทำให้ความต้องการความสำเร็จในงาน (Need for Achievement) ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนภายใน กลายเป็นเป้าหมายร่วมกันของครูทุกคนโดยไม่แยกแยะเพศสภาพ และในปัจจุบัน บทบาทและภาระหน้าที่ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่ได้มีความจำเพาะเจาะจงกับเพศใดเพศหนึ่งอีกต่อไป ทั้งด้านวิชาการ งานกิจกรรม หรือการบริหาร ต่างเปิดกว้างให้ทุกเพศแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์กและคณะ (Herzberg et al., 1959 : 113-115) ที่ระบุว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานประกอบด้วย "ปัจจัยจูงใจ" (Motivation Factors) เช่น ความสำเร็จของงานและการได้รับการยอมรับนับถือ และ "ปัจจัยค้ำจุน" (Hygiene Factors) เช่น นโยบายการบริหารและสภาพการทำงาน ซึ่งหากสถานศึกษาสามารถจัดปัจจัยเหล่านี้ให้มีความเหมาะสมและยุติธรรมสำหรับบุคลากรทุกคน ย่อมส่งผลให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการทำงานโดยไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเพศใด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของรอบบินส์และจัดจ์ (Robbins and Judge, 2017 : 252-255) ที่อธิบายว่าในสภาพแวดล้อมการทำงานสมัยใหม่ที่มีมาตรฐานการกำกับดูแลชัดเจน ความแตกต่างทางเพศจะไม่ส่งผลต่อระดับแรงจูงใจอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้หากพิจารณาในเชิงสังคมวิทยาและบริบทเฉพาะของจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ ความไม่แตกต่างของแรงจูงใจระหว่างเพศยังสะท้อนให้เห็นถึงภาวะการหลอมรวมทางบทบาท ภายใต้สภาพแวดล้อมที่กดดันและมีมาตรฐานเดียวกัน เนื่องจากสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในพื้นที่ปริมณฑลต้องเผชิญกับกระแสความคาดหวังจากสังคมและผู้ปกครองที่สูงมาก ทำให้ครูทั้งเพศชายและเพศหญิงถูกหล่อหลอมด้วยสภาวะ ความเป็นมืออาชีพที่ไร้เพศสภาพ กล่าวคือ ไม่ว่าครูจะมีเพศสภาพใด ต่างต้องแบกรับภาระงานหนักและเผชิญกับค่าครองชีพที่สูงในเมืองอุตสาหกรรมในระดับที่ใกล้เคียงกัน ความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความต้องการความมั่นคงในวิชาชีพจึงกลายเป็นตัวขับเคลื่อนหลักที่ทรงอิทธิพลเหนือกว่าความแตกต่างทางเพศ อีกทั้งสภาพบริบทของสมุทรปราการที่เป็นพื้นที่เชื่อมต่อเมืองหลวง ทำให้ครูได้รับอิทธิพลจากค่านิยมสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีแห่งตัวบุคคลและการยอมรับจากความสามารถมากกว่าบทบาทตามขนบประเพณีแบบเดิม ส่งผลให้แรงจูงใจในการแสวงหาความก้าวหน้าและการพัฒนาตนเองของครูชายและครูหญิงในสหวิทยาเขตวิทยปราการถูกผนึกเข้าเป็นเนื้อเดียวกันภายใต้มาตรฐานของการเป็นครูในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สอดคล้องกับผลการวิจัยของวารุณี กุลรัตน์ (2568 : 95) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเสมาสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธาทิพย์ ทองอ้น (2566 : 134) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบ

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามเพศ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2 ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความรู้หรือวุฒิการศึกษาไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดแรงจูงใจในการทำงานของครู แต่แรงจูงใจน่าจะเกิดจากการได้รับการยอมรับ ความมั่นคงในอาชีพ และบรรยากาศในโรงเรียนมากกว่า โดยคุณวุฒิของครู ไม่ว่าจะจบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่านั้น ต่างอยู่ภายใต้โครงสร้างค่าตอบแทนและเส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจนตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงทำให้แรงจูงใจไม่แตกต่างกันมากนัก ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์กและคณะ (Herzberg et al., 1959 : 115) ที่อธิบายว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจที่แท้จริงไม่ใช่ระดับการศึกษา แต่คือการยอมรับและความสำเร็จในงาน ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกผ่านมิติทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในจังหวัดสมุทรปราการ พบปรากฏการณ์ความเสมอภาคภายใต้ความกดดันเชิงหน้าที่ กล่าวคือ แม้ครูจะมีระดับคุณวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่ในทางปฏิบัติจริง ครูทุกคนถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐานของภาระงาน และมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาเดียวกัน ความเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในพื้นที่กึ่งเมืองที่มีความขยายตัวสูง บีบบังคับให้ครูไม่ว่าจะมีระดับการศึกษาสูงเพียงใด ต่างต้องทำหน้าที่เป็นฟันเฟือง สำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรท่ามกลางการแข่งขันที่สูง แรงกดดันจากระบบการประเมินวิทยฐานะและเป้าหมายเชิงผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เป็นมาตรฐานสากล ได้ทำให้ระดับการศึกษาลดบทบาทลงในฐานะปัจจัยที่สร้างความแตกต่างของแรงจูงใจ เพราะไม่ว่าครูจะจบปริญญาตรีหรือปริญญาโท ต่างต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่คาดหวังผลลัพธ์ของงานในระดับที่สูงเท่ากัน สอดคล้องกับวิถีชีวิตในสังคมปริมณฑลที่มุ่งเน้นความเป็นวิชาชีพนิยม ซึ่งให้คุณค่ากับผลสัมฤทธิ์ของงานที่ปรากฏชัดเจนมากกว่าระดับปริญญาเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับผลการวิจัยของเปรมปภัสร์ เพชรจรัสศรี ภูษิตย์ วงษ์เล็ก ปฏิมา รุ่งเรือง ตรีวิทย์ อัศวศิริศิลป์ และจตุพร สังขวรรณ (2565 : 120) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนอรรถวิทย์ โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศลักษณ์ ศรีสมพงษ์ (2565 : 7) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีระบบบริหารที่สามารถตอบสนองความต้องการของครูทุกช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน การพัฒนาอาชีพ และระบบสนับสนุนทางวิชาการ และนอกจากนี้อาจเป็นเพราะครูที่อายุน้อยอาจได้รับแรงจูงใจจากการเติบโตและการยอมรับ ขณะที่ครูอาวุโสอาจได้รับแรงจูงใจจากความมั่นคงและเกียรติยศทางวิชาชีพ แต่ทั้งสองกลุ่มต่างได้รับการสนับสนุนและโอกาสในลักษณะที่เหมาะสมภายใต้ระบบเดียวกัน จึงทำให้ค่าเฉลี่ยแ รงจูงใจโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของมาสโลว์ (Maslow, 1970 : 47) ที่ระบุว่า ความต้องการของบุคคลแม้แตกต่างตามวัย แต่สามารถตอบสนองได้ผ่านระบบแรงจูงใจที่ออกแบบอย่างรอบด้าน นอกจากนี้หากวิเคราะห์ในมิติทางสังคมเกี่ยวกับพลวัตของช่วงวัย (Generational Dynamics) ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปรากฏการณ์การหลอมรวมค่านิยมข้ามรุ่น มีส่วนสำคัญที่ทำให้แรงจูงใจไม่แตกต่างกัน แม้ครูรุ่นใหม่ (Generation Z และ Y) และครูผู้อาวุโส (Baby Boomer และ Generation X) จะมีฐานความคิดที่ต่างกัน แต่ในสภาพแวดล้อมปริมณฑลที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ครูทุกช่วงวัยต่างต้องปรับตัวเข้าสู่มาตรฐานความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence) และการทำงานเชิงรุกในลักษณะเดียวกัน ครูรุ่นใหม่ได้รับแรงจูงใจจากโอกาสในการแสดงศักยภ าพด้านเทคโนโลยี ขณะที่ครูอาวุโสได้รับแรงจูงใจจากการปรับบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ (Mentor) และการได้รับการยอมรับในฐานะผู้เชี่ยวชาญท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงภาวะการพึ่งพาอาศัยกันทางวิชาชีพภายใต้ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษนี้เอง ที่ช่วยทลายกำแพงแห่งวัยและเปลี่ยนจากความต่างทางชีวภาพให้กลายเป็นพลังร่วมทางวิชาชีพ ทำให้แรงจูงใจในการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนกลายเป็นเป้าหมายสูงสุดที่ครูทุกช่วงวัยมีร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเปรมปภัสร์ เพชรจรัสศรี ภูษิตย์ วงษ์เล็ก ปฏิมา รุ่งเรือง ตรีวิทย์ อัศวศิริศิลป์ และจตุพร สังขวรรณ (2565 : 120) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนอรรถวิทย์ โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุธาทิพย์ ทองอ้น (2566 : 134) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุ

ราษฎร์ธานี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามอายุ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 จากผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ระบบบริหารงานบุคคลของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีมาตรฐานเดียวกันในการจัดสวัสดิการ การให้รางวัล และการพัฒนาศักยภาพครูทุกช่วงอายุงานอย่างทั่วถึง ผู้บริหารอาจมีการออกแบบนโยบายบริหารทรัพยากรมนุษย์ ที่เน้นความเท่าเทียมและความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูที่เพิ่งเข้ามาใหม่และครูอาวุโสรู้สึก ได้รับคุณค่าในบทบาทของตนไม่ต่างกันมากนัก อีกทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมีสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรแบบการมีส่วนร่วมที่ลดช่องว่างระหว่างวัย ส่งผลให้แรงจูงใจของทุกช่วงประสบการณ์มีความใกล้เคียงกัน ความสอดคล้องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตขององค์กรที่ว่า ภายใต้สภาพสังคมของจังหวัดสมุทรปราการที่เป็นพื้นที่รอยต่อของความเจริญเติบโตแบบก้าวกระโดด ครูทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในช่วงประสบการณ์ใด ต่างถูกหลอมรวมด้วยภาวะความจำเป็นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในพื้นที่นี้ต้องเผชิญกับโจทย์การทำงานที่ซับซ้อนขึ้นทุกขณะ ทั้งในแง่พฤติกรรมผู้เรียนในสังคมกึ่งเมืองที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และความกดดันจากการแข่งขันเชิงวิชาการที่สูง ครูบรรจุใหม่ที่มีประสบการณ์น้อยอาจมีแรงจูงใจจากการแสวงหาความมั่นคงและการสร้างตัวตนในวิชาชีพ ขณะที่ครูผู้มีประสบการณ์สูงต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้เท่าทันต่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา มาตรฐานการปฏิบัติงานที่เข้มงวดนี้เองที่กลายเป็นตัวกลางในการสลายกำแพงแห่งประสบการณ์ และเปลี่ยนจากความต่างด้านระยะเวลาการทำงาน ให้กลายเป็นเป้าหมายร่วมในการรักษาเกียรติภูมิของสถานศึกษา แรงจูงใจของครูในทุกระดับประสบการณ์จึงถูกดึงเข้าสู่จุดร่วมเดียวกันเพื่อความอยู่รอดและความก้าวหน้าในวิถีวิชาชีพท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของวารุณี กุลรัตน์ (2568 : 95) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเสมาสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตติกาล จันทราตรี จิติยาภรณ์ เชาวรากุล และสาลินี มีเจริญ (2567 : 168) ที่ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเอกชน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับสุดท้ายจากทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่าความกังวลเกี่ยวกับการถูกโยกย้ายหรือลาออกจากงานอย่างไม่เป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย และโรงเรียนมีภาพลักษณ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอก มีค่าเฉลี่ยเป็นรองอันดับสุดท้าย ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดควรกำหนดนโยบายสร้างความมั่นคงในวิชาชีพครู โดยส่งเสริมระบบบริหารงานบุคคลที่โปร่งใส ยุติธรรม และเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนความก้าวหน้าในสายอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

1.2 จากผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูด้านการยอมรับนับถือพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในลำดับรองสุดท้ายจากทุกด้าน และเมื่อพิจารณารายข้อคำถามพบว่าการได้รับความไว้วางใจในการมอบหมายภารกิจจากผู้บังคับบัญชา มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย และการขอคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานทั้งในเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว มีค่าเฉลี่ยเป็นรองอันดับสุดท้าย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนกลยุทธ์เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจในองค์กร โดยพัฒนาระบบสื่อสารสองทาง การให้คำปรึกษา และการมอบหมายภารกิจตามความสามารถของบุคลากร เพื่อให้ครูรู้สึกได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่าในบทบาทของตน

1.3 จากผลการศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความรู้สึกมั่นคงในงานที่ปฏิบัติ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเร่งยกระดับโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เอื้อต่อการทำงานในยุคดิจิทัล โดยการจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงเทคโนโลยีสารสนเทศในห้องเรียนให้พร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการอาคารสถานที่ให้มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความสุขในการทำงานและกระตุ้น แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.3 ควรศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

เอกสารอ้างอิง

กอบกุล ต๊ะปะแสง. (2563). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรโรงเรียนเบญจมราชูทิศราชบุรี. **รายงานการวิจัย.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ณัฐวุฒิ พรมเสน. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. **สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยพะเยา.

ธีรดา ไชยบรรดิษฐ์. (2562). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันองค์การของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

นฤมล ศาลาคาม และรัตนา กาญจนพันธุ์. (2564, มีนาคม). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสำนักงานเขตห้วยขวาง สังกัดกรุงเทพมหานคร. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 6 (3), 42-55.

เปรมปภัสร์ เพชรจรัสศรี ภูษิตย์ วงษ์เล็ก ปฏิมา รุ่งเรือง ตรีวิทย์ อัศวศิริศิลป์ และจตุพร สังขวรรณ. (2565, มกราคม - มิถุนายน). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรโรงเรียนอรรถวิทย์. **วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.)**, 28 (1), 114-123.

มณีรัตน์ ทองโอน. (2564). แรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. **การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มธุรส แผ่นทอง. (2568). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนกลุ่มเขาเขียว สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. **สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา.

มลฤดี ปุริเส. (2565, มกราคม – มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทางานกับความผูกพันองค์กรของครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสานักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสงคราม. **วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ,** 8 (1), 270-285.

มัณฑนา ชุมปัญญา. (2563). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัตติกาล จันทราตรี จิติยาภรณ์ เชาวรากุล และสาลินี มีเจริญ. (2567, กันยายน - ธันวาคม). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเอกชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ**, 11 (3), 162-174.

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ. (2566). **รายงานการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ประจำปีการศึกษา 2566 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ.** โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สวนกุหลาบวิทยาลัย สมุทรปราการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ.

โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ. (2567). **แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ.** สมุทรปราการ : โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรปราการ.

วารุณี กุลรัตน์. (2568). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู บุคลากรทางการศึกษา กลุ่มโรงเรียนเสมาสิงห์ อำเภอแหลมสิงห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. **สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศศลักษณ์ ศรีสมพงษ์. (2565, ตุลาคม – ธันวาคม). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนขยายโอกาสกลุ่มโรงเรียนศรีพุทธ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. **วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์,** 7 (4), 1-12.

ศักรินทร์ ศรีตระกูล และคึกฤทธิ์ ศิลาลาย. (2565, กันยายน - ธันวาคม). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตเบญจสิริ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ**, 9 (3), 268-281.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ 2560 ของสำนักงานปลัดกระทรวง**

ศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

สุธาทิพย์ ทองอ้น. (2566). แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. **สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุนิดา วงศ์ชารี. (2559). การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูศูนย์วิชาการวังโบสถ์-บ่อไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3**. การค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรพล เพชรไกร. (2554). เทคนิคการจูงใจ = Motivation techniques. กรุงเทพฯ : เทียนวัฒนา.

อิสริยา รัฐกิจวิจารณ์ ณ นคร. (2557). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 (จันทบุรี-ตราด). **สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา.

Alderfer, C. P. **Existence Relatedness and Growth**. New York : The Free Press, 1972.

Barnard, C. I. (1974). **The Functions of the Executive**. Cambridge : Harvard University Press.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York : Harper and Row.

Herzberg, F., Mausner, B., and Snyderman, B. B. (1959). **The Motivation to Work. 2nd ed**. New York : John Wiley and Sons.

Koontz, H., and O'Donnell, C. (1976). **Management : A Systems and Contingency Analysis of Managerial Functions.** 6th ed. New York : McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970, September). **Determining Sample Sizes for Research Activities.Educational and Psychological Measurement**, 30, 607-610.

Maslow, A. H. (1970). **Motivation and Personality**. 2nd ed. New York: Harper & Row.

McClelland, D. C. (1961). **Power : The Inner Experience**. New York : Irvington.

McGregor, D. (1960). **The Human Side of Enterprise.** New York : McGraw–Hill.

Robbins, S. P., and Judge, T. A. (2017). **Organizational Behavior. England : Pearson Education Limited**.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

PARENTAL PARTICIPATION IN THE OPERATION OF THE STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM IN SECONDARY SCHOOLS, PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS

พุทธชาติ สมร่าง[1], นิวัตต์ น้อยมณี[2], จินตนา ถาคำ[3]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1,2], โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง[3]
Puttachart Somrang[1], Niwat Noymanee[2], Jintana Thakham[3]
Faculty of Graduate, Bangkok Suwarnbhumi University [1,2], RattanakosinSomphotladkrabang School[3]
Corresponding Author E-mail : sr.putthachad@gmail.com [1], nw.noymanee@gmail.com[2], jthakham071@gmail.com[3]

(Received : December 31, 2025; Edit : January 17, 2026; accepted : January 19, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จำแนกตามเพศ ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 313 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครจซี่และมอร์แกน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .82 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งต่อ และ 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า 2.1) ผู้ปกครองที่มีระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ผู้ปกครองที่มีช่วงอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3) ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2.4) ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นสถานศึกษาควรพัฒนาระบบการส่งต่อให้มีความคล่องตัวและสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองถึงความสำคัญของการช่วยเหลือต่อเนื่อง พร้อมทั้งออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่นตามบริบทและความแตกต่างของผู้ปกครองและระดับชั้นนักเรียน เพื่อยกระดับการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง, ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of parental participation in the operation of the student care and support system of secondary schools in Prawet District, Bangkok; and 2) to compare the levels of parental participation when classified by gender, the grade level of the student under guardianship, the age range of the parents, and the educational level of the parents. The sample consisted of 313 parents of students at Suwit Serianuson School, Prawet District, Bangkok, in the 2025 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table and selected via stratified random sampling. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire with an overall reliability coefficient of .82. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way Analysis of Variance (ANOVA).

The research findings revealed that: 1) Overall, parental participation in the operation of the student care and support system in secondary schools under Prawet District, Bangkok, was at a high level. When considering each aspect, the aspect with the highest mean was Student Promotion and Development, followed by Student Prevention and Problem-Solving, while the aspect with the lowest mean was Referral. 2) The comparison of the level of parental participation in the operation of the student care and support system revealed that: 2.1) Parents with different student grade levels had parental participation in the operation of the student care and support system that differed with statistical significance at the .05 level. 2.2) Parents with different age ranges had parental participation in the operation of the student care and support system that differed with statistical significance at the .05 level. 2.3) Parents with different educational levels had parental participation in the operation of the student care and support system that differed with statistical significance at the .05 level. 2.4) Parents with different genders had parental participation in the operation of the student care and support system that differed without statistical significance. Therefore, educational institutions should streamline the referral system and enhance parental understanding of the importance of continuous support. Furthermore, participation activities should be designed to be flexible and aligned with the diverse backgrounds of parents and student grade levels to maximize the efficiency of student care and support.

Keywords : Parental Participation, Student Care and Support System, Secondary School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญและกำหนดแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาโดยกล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการหนึ่งในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ที่จะดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอน วิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อาทิ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ฯลฯ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดนโยบายสำคัญให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง จัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนนักเรียน และทุกคนจะต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือ พิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองอย่างรอบด้านด้วยกระบวนการที่ถูกต้อง เหมาะสมและทันการณ์ ได้รับการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อให้เป็นคนดี เรียนดี มีความสุข และปลอดภัย ในสภาพสังคมปัจจุบัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562 : Online)

การจัดการศึกษากรุงเทพมหานครส่งเสริมให้สถานศึกษาดำเนินการอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีโครงการ กิจกรรม เพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูล เอกสาร หลักฐาน วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติงานทุกอย่างให้ได้มาตรฐานอย่างมีระบบ วิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการวางแผนเพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานประจำปี มีการกำกับติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน สรุปผลการประเมินอย่างเป็นระบบ แจ้งผลให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้รับทราบ และมีการติดตาม แก้ไข ป้องกัน ข้อบกพร่องอันอาจจะเกิดขึ้นได้ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ อย่างครบถ้วน มีทักษะชีวิตและทักษะในการประกอบอาชีพสามารถนำไป

ปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยสถานศึกษาในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาหลายระดับชั้น ทั้งระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และสถานฝึกอาชีพ การจัดการศึกษาของโรงเรียนในเขตประเวศจึงต้องดำเนินงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของเมืองใหญ่ ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทั้งทางสังคม ครอบครัว และเศรษฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้อาจเสริมสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ แต่ก็ทำให้เด็กบางกลุ่มมีความเสี่ยงทางพฤติกรรม สุขภาวะ และการเรียนรู้มากขึ้น จำเป็นต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจากครู ผู้ปกครอง และชุมชน ด้วยเหตุนี้โรงเรียนในสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จึงได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นมาตรฐานมาใช้ในการดำเนินงาน ทั้งด้านการเก็บข้อมูลรายบุคคล คัดกรองความเสี่ยง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพตามรายกรณี รวมถึงการติดตามและส่งต่อร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม ตอบสนองเป้าหมายของการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่เด็กในสังกัดกรุงเทพมหานคร (สำนักงานเขตประเวศ, 2567 : 3-22) ซึ่งสอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริงของพื้นที่เขตประเวศที่มีประชากรหนาแน่นกว่า 183,622 คน และมีครัวเรือนสูงถึง 96,426 ครัวเรือน กระจายตัวอยู่ในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวิถีชีวิตและวัฒนธรรมกว่า 45 แห่ง ท่ามกลางบริบททางเศรษฐกิจที่ต้องเผชิญกับสภาวะรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนลดน้อยลง ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของผู้ปกครองและครอบครัว (สำนักงานเขตประเวศ, 2568 : 3-10) สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นข้อจำกัดสำคัญที่ส่งผลต่อเวลาและความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา อีกทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นยังนำมาซึ่งปัจจัยเสี่ยงด้านอาชญากรรมและยาเสพติดในพื้นที่ อันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสุขภาวะและพฤติกรรมของผู้เรียน ด้วยลักษณะทางสังคมและเศรษฐกิจที่ซับซ้อนนี้ ผู้ปกครองจึงถือเป็นตัวแปรต้นทางที่สำคัญที่สุดในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากเป็นผู้ที่เข้าถึงข้อมูลเชิงลึกของนักเรียนรายบุคคลและสามารถสะท้อนภาพการคัดกรองที่เที่ยงตรงที่สุด หากปราศจากความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครองที่มีข้อจำกัดด้านเวลาและทรัพยากรเหล่านี้ ระบบการดูแลช่วยเหลือย่อมขาดฐานรากที่มั่นคงและไม่สามารถแก้ไขปัญหาของผู้เรียนได้อย่างตรงจุดและยั่งยืน

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2567–2571) โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร พบว่า มีการได้รับข้อเสนอแนะให้สถานศึกษาเพิ่มความเข้มแข็งของกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การติดตามผลการเรียนรายบุคคล และการแก้ปัญหาผู้เรียนร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ การเสริมสร้างวินัยในตนเอง และการมีทักษะการใช้ชีวิตอย่างเหมาะสมกับบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงเร็วในปัจจุบัน (โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์, 2567 : 15)

สภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงในข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างสำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะบทบาทของผู้ปกครอง ซึ่งถือเป็นตัวแปรต้นทางที่สำคัญที่สุดในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากการดำเนินงานในขั้นตอนการรู้จักนักเรียนรายบุคคลและการคัดกรองนักเรียน จะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพได้ หากปราศจากการให้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองเป็นผู้ที่สามารถรู้และเข้าถึงของพฤติกรรมของนักเรียนในเบื้องลึก ในบริบทที่โรงเรียนไม่สวามารถเข้าถึงได้ ทั้งในด้านพัฒนาการย้อนหลัง ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และปัจจัยเชิงสภาพแวดล้อมที่เป็นต้นตอของปัญหา หากขาดความร่วมมือและการให้ข้อมูลที่สะท้อนข้อเท็จจริงจากต้นทางแล้ว ระบบการดูแลช่วยเหลือย่อมขาดฐานรากที่มั่นคง และส่งผลให้การคัดกรองเพื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมายคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ซึ่งความผิดพลาดตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นนี้จะทำให้การส่งเสริมพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาในลำดับถัดไปไม่ตรงจุดและขาดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความสัมพันธ์แบบความเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ระหว่างครอบครัวและโรงเรียนตามรูปแบบของ Epstein ที่วางรากฐานบนทฤษฎีขอบข่ายอิทธิพลที่ทับซ้อนกัน โดยเน้นย้ำว่าโรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ต่างมีบทบาทสำคัญร่วมกันในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการสนับสนุนทรัพยากร แต่หัวใจสำคัญคือการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนข้อมูลสองทางที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของเด็กในแต่ละบริบท การร่วมมือกันในฐานะหุ้นส่วนตามแนวคิดนี้จะช่วยทลายกำแพงระหว่างบ้านและโรงเรียน นำไปสู่การประสานพลังในการดูแลช่วยเหลือและป้องกันปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาศักยภาพและสุขภาวะของผู้เรียนเป็นสำคัญ (อาภรณ์ สอาดเอี่ยม และคณะ, 2564 : 5-7)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อันเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพในทุกมิติ และการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากทั้งภายในสถานศึกษาและสถานภาพทางครอบครัวได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 125) ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อ ดังแผนภาพที่ 1

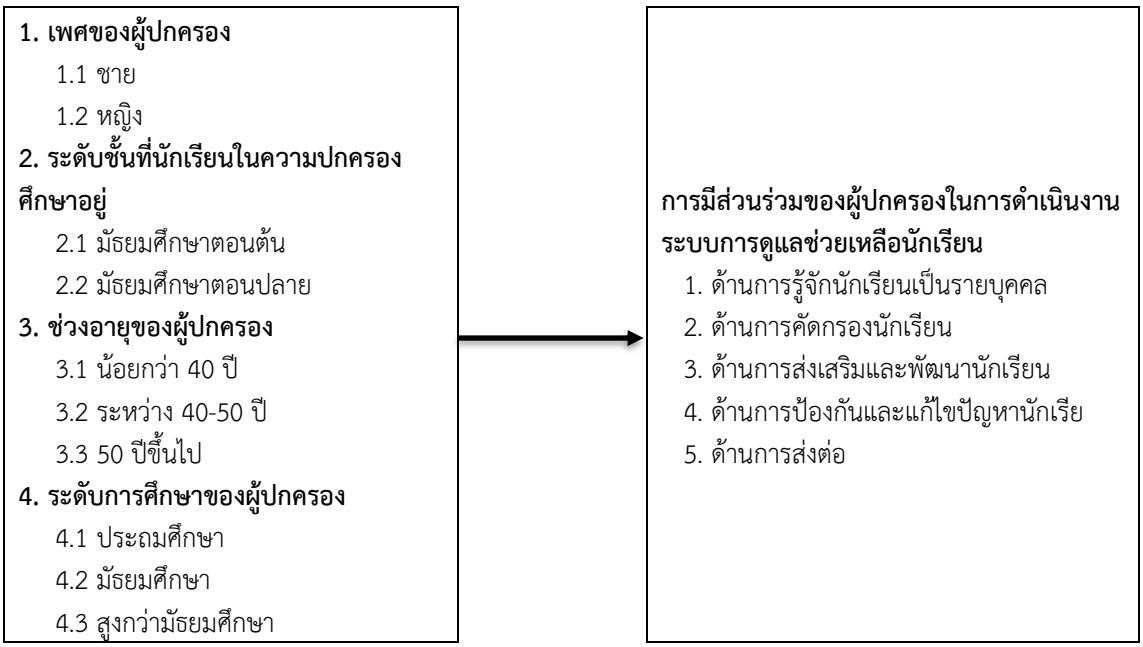

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ปกครองที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ต่างกัน

2. ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ระดับชั้นแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ต่างกัน

3. ผู้ปกครองที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ต่างกัน

4. ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,601 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ปี

การศึกษา 2568 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตารางเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 607-610) แล้วทำการแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แล้วสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 313 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรต้น จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ดังนี้

1.1 เพศของผู้ปกครอง

(1) ชาย

(2) หญิง

1.2 ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่

(1) มัธยมศึกษาตอนต้น

(2) มัธยมศึกษาตอนปลาย

1.3 ช่วงอายุของผู้ปกครอง

(1) น้อยกว่า 40 ปี

(2) ระหว่าง 40-50 ปี

(3) 50 ปีขึ้นไป

1.4 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

(1) ประถมศึกษา

(2) มัธยมศึกษา

(3) สูงกว่ามัธยมศึกษา

2. ตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ 5) ด้านการส่งต่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศของผู้ปกครอง ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ด้าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด และทฤษฎีตามที่กำหนดในกรอบและแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence : IOC) โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า โดยพบว่ามีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่า มีค่าเท่ากับ .82

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิเพื่อประสานงานขออนุญาตเก็บข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยลงพื้นที่จัดเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองระหว่างเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม 2568 ซึ่งได้รับข้อมูลกลับคืนครบถ้วนจำนวน 313 ชุด (ร้อยละ 100) จากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์

ของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศของผู้ปกครอง ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 313

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศของผู้ปกครอง		
(1) ชาย	98	31.31
(2) หญิง	215	68.69
รวม	**313**	**100.00**
2. ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่		
(1) มัธยมศึกษาตอนต้น	178	56.87
(2) มัธยมศึกษาตอนปลาย	135	43.13
รวม	**313**	**100.00**
3. ช่วงอายุของผู้ปกครอง		
(1) น้อยกว่า 40 ปี	102	32.59
(2) ระหว่าง 40-50 ปี	143	45.69
(3) 50 ปีขึ้นไป	68	21.72
รวม	**313**	**100.00**
4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง		
(1) ประถมศึกษา	44	14.06
(2) มัธยมศึกษา	172	54.95
(3) สูงกว่ามัธยมศึกษา	97	30.99
รวม	**313**	**100.00**

จากตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 313 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองเพศหญิง จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 68.69 เป็นผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 56.87 มีช่วงอายุระหว่าง 40 - 50 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 45.69 และมีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 54.95

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.12	.69	มาก	3
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.07	.70	มาก	4
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.35	.61	มาก	1
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.28	.62	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อ	3.96	.74	มาก	5
รวม	**4.16**	**.66**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D. = .66) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ($\bar{X}$ = 4.35, S.D. = .61) รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = .62) และด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .69) ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = .70) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งต่อ ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = .74)

3. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังตารางที่ 3 ถึง 6 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	เพศของผู้ปกครอง				t	P
	ชาย (n = 98)		หญิง (n = 215)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.05	.70	4.14	.66	1.08	.281
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.00	.73	4.10	.69	1.15	.251
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.30	.63	4.39	.59	1.37	.171
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.21	.65	4.31	.61	1.28	.202
5. ด้านการส่งต่อ	3.91	.76	4.02	.73	1.17	.243
รวม	**4.16**	**.67**	**4.19**	**.66**	**1.24**	**.217**

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ โดยรวมและรายด้าน

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่				t	P
	มัธยมศึกษาตอนต้น		มัธยมศึกษาตอนปลาย			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.15	.66	4.06	.69	1.17	.242
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.13	.68	4.02	.71	1.39	.165
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	4.44	.58	4.27	.62	2.49	.013*
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	4.34	.61	4.21	.64	1.83	.068
5. ด้านการส่งต่อ	4.05	.73	3.89	.76	1.89	.060
รวม	**4.22**	**.65**	**4.12**	**.68**	**2.25**	**.026***

*p < .05

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ระดับชั้นต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามช่วงอายุของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.19	2	.10	3.40	.034*
	ภายในกลุ่ม	8.78	310	.03		
	รวม	8.97	312			
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.10	2	.05	1.79	.169
	ภายในกลุ่ม	8.88	310	.03		
	รวม	8.98	312			
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.19	2	.09	3.92	.021*
	ภายในกลุ่ม	7.44	310	.02		
	รวม	7.63	312			
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.13	2	.07	2.21	.112
	ภายในกลุ่ม	9.37	310	.03		
	รวม	9.50	312			
5. ด้านการส่งต่อ	ระหว่างกลุ่ม	.18	2	.09	3.18	.043*
	ภายในกลุ่ม	8.62	310	.03		
	รวม	8.80	312			

*p < .05

ตารางที่ 5 (ต่อ)

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	.29	2	.15	**3.57**	**.030***
	ภายในกลุ่ม	12.76	310	.04		
	รวม	13.05	312			

*p < .05

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามช่วงอายุของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการส่งต่อ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน

n = 313

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	.24	2	.12	4.02	.019*
	ภายในกลุ่ม	9.14	310	.03		
	รวม	9.38	312			
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.16	2	.08	2.31	.101
	ภายในกลุ่ม	10.03	310	.03		
	รวม	10.19	312			
3. ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.29	2	.15	5.18	.006*
	ภายในกลุ่ม	8.68	310	.03		
	รวม	8.97	312			
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	.27	2	.14	3.81	.024*
	ภายในกลุ่ม	11.22	310	.04		
	รวม	11.49	312			
5. ด้านการส่งต่อ	ระหว่างกลุ่ม	.15	2	.08	2.05	.131
	ภายในกลุ่ม	11.01	310	.04		
	รวม	11.16	312			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**.34**	**2**	**.17**	**3.68**	**.027***
	ภายในกลุ่ม	**14.57**	**310**	**.05**		
	รวม	**14.91**	**312**			

*p < .05

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง โดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้ปกครองที่มีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้ปกครองที่มีที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยจำแนกการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตประเวศ มีความตระหนักรู้ถึงบทบาทสำคัญของตนเองในการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ทั้งด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านการแก้ไขปัญหา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนในเขตเมืองที่มีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง และอีกเหตุผลสำคัญอาจเป็นเพราะพื้นที่กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่เมืองที่มีความพร้อมด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร มีระบบสารสนเทศโรงเรียน การสื่อสารออนไลน์อื่น ๆ ทำให้ผู้ปกครองได้รับข้อมูลจากโรงเรียนอย่างสะดวกรวดเร็ว กรุงเทพมหานครมีนโยบายส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค มีโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง เพิ่มบทบาทความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและครอบครัว ทำให้ผู้ปกครองตระหนักถึงบทบาทตนเองในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน ทั้งในด้านการสนับสนุน การติดตาม และการร่วมมือกับครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีความคาดหวังสูงเกี่ยวกับการศึกษาและอนาคตของบุตรหลาน ทำให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น นอกจากนี้ครอบครัวในสังคมไทยยุคใหม่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสำเร็จทางการเรียน มีการแข่งขันสูง เพื่ออนาคตของบุตรหลาน ส่งผลให้ผู้ปกครองพยายามมีบทบาทในทุกกระบวนการของโรงเรียนเพื่อสนับสนุนบุตรหลานของตนอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของโชต รัตนประพันธ์ (2567 : 79) ที่ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครองในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนโรงเรียนตะโหมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครองในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพของนักเรียนโรงเรียนตะโหมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ยังใกล้เคียงกับงานวิจัยของสุริยา สงทอง (2565 : 273) ที่ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเกาะ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของชุติมา ถาวรแก้ว (2559 : 50) ที่ได้ศึกษาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผลต่อคุณภาพชีวิตนักเรียนของสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 4 (ปทุมธานี - สระบุรี) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรดา มลิลา (2564 : 31) ที่ได้ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ตามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ด้านการส่งต่อ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ปัญหาในการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ยังมีรอยต่อค่อนข้างมาก เนื่องจากการส่งต่อโดยเฉพาะการส่งต่อภายนอกไปยังหน่วยงานสาธารณสุขหรือนักสังคมสงเคราะห์นั้น มักมีขั้นตอนทางธุรการและเอกสารที่ซับซ้อนและต้องใช้เวลาดำเนินการนาน กระบวนการที่ล่าช้าเหล่านี้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องเกิดความยุ่งยากในการประสานงาน ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของนักเรียนไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็วเท่าที่ควร นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างยิ่งต่อความสำเร็จคือ บทบาทของผู้ปกครองซึ่งในบางกรณีพบว่าขาดการดูแลเอาใจใส่หรือขาดความเข้าใจในความสำคัญของการส่งต่อ ทำให้ไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนขั้นตอนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้แผนการช่วยเหลือสะดุดลงและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างแท้จริง ยิ่งไปกว่านั้นในมิติของการมีส่วนร่วม ยังมีประเด็น

เรื่องทัศนคติและความกังวลของผู้ปกครองที่อาจมองว่าการส่งต่อปัญหาของนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก โดยเฉพาะด้านสุขภาพจิตหรือพฤติกรรม เป็นเรื่องที่เสื่อมเสียชื่อเสียงหรือเป็นการตีตราตัวเด็ก ความกังวลใจนี้ทำให้ผู้ปกครองเลือกที่จะปฏิเสธหรือเพิกเฉยต่อกระบวนการส่งต่อ จนกลายเป็นกำแพงที่ขวางกั้นความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียน เมื่อผนวกกับภาระทางเศรษฐกิจและสังคมในบริบทเมืองใหญ่ที่ผู้ปกครองต้องดิ้นรนประกอบอาชีพ ทำให้มีเวลาจำกัดในการติดตามผลการช่วยเหลือร่วมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันยังขาดกลไกการประสานงานเชิงรุก และกระบวนการสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งหากรอยต่อเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขผ่านการทำงานเป็นทีมระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างเป็นระบบ ปัญหานักเรียนที่มีความซับซ้อนย่อมมีโอกาสลุกลามและไม่ได้รับการเยียวยาอย่างตรงจุด การพัฒนาระบบข้อมูลและการลดทอนขั้นตอนเชิงเอกสารให้มีความคล่องตัวมากขึ้น ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งต่อในฐานะโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุตรหลาน จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับการดำเนินงานในด้านนี้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัฐิพร จีนสายใจ และสายสุดาเตียเจริญ (2558 : 15) ที่ได้ศึกษาระบบดูแลชวยเหลือนักเรียนในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลชวยเหลือนักเรียนในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมจำแนกตามวุฒิการศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการส่งต่อ

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง ระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ ช่วงอายุของผู้ปกครอง และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

2.1 จำแนกตามเพศของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ บริบทสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะในเขตเมืองใหญ่ มีรูปแบบการแบ่งบทบาทภายในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต โดยทั้งบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการสนับสนุนการศึกษาและการพัฒนาพฤติกรรมของบุตรหลานมากขึ้น การเข้าถึงช่องทางการสื่อสารทางการศึกษาที่ทันสมัย เช่น ระบบออนไลน์หรือโทรศัพท์มือถือ ทำให้ผู้ปกครองทั้งเพศชายและหญิงสามารถติดตามและประสานงานกับโรงเรียนได้สะดวกเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ค่านิยมใหม่ในสถาบันครอบครัวให้ความสำคัญต่อความเสมอภาค ทำให้ความร่วมมือกับโรงเรียนไม่ขึ้นกับเรื่องเพศอีกต่อไป เพศของผู้ปกครองไม่ใช่ปัจจัยกำหนดพฤติกรรมการสนับสนุนบุตรหลานในปัจจุบัน ทั้งบิดามารดาต่างมีความคาดหวังต่อการเรียนและความประพฤติของบุตรเท่าเทียมกัน อีกทั้งบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเขตเมืองที่บทบาทครอบครัวมีความสมดุลมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา ปัญญานนท์ (2564 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านผึ้ง (มธุลีห์ประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองนักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านผึ้ง (มธุลีห์ประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 จำแนกตามระดับชั้นที่นักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ พบว่า ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในความปกครองศึกษาอยู่ระดับชั้นแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นยังคงให้ความสำคัญต่อการดูแลใกล้ชิด ติดตามพฤติกรรม การเรียน และการปรับตัวในโรงเรียนมากกว่ากลุ่มมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยที่พ่อแม่เริ่มลดการควบคุมเพื่อส่งเสริมความเป็นอิสระและการเตรียมความพร้อมสู่ระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ส่งผลให้ระดับการประสานงานกับโรงเรียนลดลงตามพัฒนาการและอิสระของผู้เรียน ผลนี้สะท้อนแนวคิดการพัฒนาวัยรุ่นของฮาวิกเฮิร์สต์ (Havighurst, 1953 : 2) ที่อธิบายว่า ความต้องการพึ่งพาตนเองจะเพิ่มสูงขึ้นในช่วงมัธยมปลาย จึงลดบทบาทการดูแลจากครอบครัวลง ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมต้นยังต้องมีบทบาทชัดเจนในการป้องกันปัจจัยเสี่ยงและสนับสนุนพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานของนภัสสร มูลตรีภักดี (2556 : ง) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริม การเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนนานาชาติมนตรีภักดีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 โดยผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นของนักเรียนในปกครองโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 จำแนกตามช่วงอายุของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองที่มีช่วงอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากกลุ่มผู้ปกครองที่มีช่วงอายุ 41–50 ปีมีระดับการมีส่วนร่วมสูง

ที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมด้านบทบาทความเป็นพ่อแม่ในช่วงวัยดังกล่าว ทั้งในด้านประสบการณ์การเลี้ยงดู ความมั่นคงทางอาชีพ รวมถึงความสามารถในการบริหารเวลาเพื่อติดตามการเรียนและพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิด ขณะที่ผู้ปกครองที่ช่วงอายุน้อยกว่าอาจยังอยู่ในช่วงสร้างฐานะและประสบการณ์ชีวิต จึงมีข้อจำกัดในด้านเวลาและทรัพยากรในการร่วมมือกับโรงเรียน ส่วนผู้ปกครองที่มีช่วงอายุมากกว่านั้นมักเริ่มลดบทบาทในการกำกับดูแลเพราะมองว่าผู้เรียนสามารถดูแลตนเองได้มากขึ้น สอดคล้องกับปรียาภรณ์ ธีระวรากุล และสมใจ สืบเสาะ (2566 : 142) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกตามอายุของผู้ปกครอง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง พบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากผู้ปกครองที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมสูงที่สุด สะท้อนว่าผู้ปกครองที่มีพื้นฐานการศึกษาที่ดีมักมีความเข้าใจต่อบทบาทการสนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ชัดเจนกว่า มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลด้านการศึกษา การสื่อสารกับครู และการวางแผนส่งเสริมผู้เรียนอย่างมีระบบ อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อการประสานงานกับโรงเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนี แจ่มใส รสริน พิมลบรรยงค์ และวราภรณ์ โพธิ์งาม (2565 : 23) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพืชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้ปกครองที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการส่งต่อ โรงเรียนควรดำเนินการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับขั้นตอนการส่งต่อ เช่น การจัดประชุมให้ความรู้รายภาคเรียน การจัดทำคู่มือหรือสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการส่งต่อที่กระชับ เข้าใจง่าย ตลอดจนพัฒนาช่องทางการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการช่วยเหลือนักเรียนให้ทันท่วงทีเมื่อพบปัญหาที่เกินศักยภาพของโรงเรียนในการดูแล

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โรงเรียนควรดำเนินมาตรการพัฒนาการสื่อสาร และสร้างความไว้วางใจให้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลคัดกรอง เช่น การให้คำชี้แจงด้านความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล และการจัดอบรมเพื่อสร้างความตระหนักในการสังเกตพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจำแนกและจัดกลุ่มช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

1.3 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้ปกครองมีการให้ข้อมูลแก่ครูที่ปรึกษาเป็นอย่างดี แต่ควรมีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการอย่างสม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น โรงเรียนสามารถส่งเสริมได้โดยการจัดประชุมผู้ปกครองรายบุคคล และนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้ในการรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนและพฤติกรรม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

1.4 สถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารจากเชิงวิชาการมาเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและเป็นรูปธรรม เช่น อินโฟกราฟิกหรือวิดีโอสั้น เพื่อลดอุปสรรคด้านระดับการศึกษาที่แตกต่างกันของผู้ปกครอง พร้อมทั้งจัดกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงและการใช้ระบบเครือข่ายผู้ปกครองพี่เลี้ยงในการให้คำแนะนำแก่กลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อสร้างความมั่นใจและลดช่องว่างด้านทักษะ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครองทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.5 สถานศึกษาควรส่งเสริมการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อาทิ Line OA หรือ แอปพลิเคชันของโรงเรียน เพื่อเพิ่มความสะดวกให้แก่ผู้ปกครองในยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปยังโรงเรียนในเขตอื่นในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่อาจได้รับอิทธิพลจากสภาพบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้สามารถสรุปอ้างอิงผลวิจัยได้กว้างและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเพิ่มเติม เช่น ระดับรายได้ครอบครัว เวลาในการประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หรือความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้สามารถวางมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้ตรงประเด็นและสอดคล้อง

2.3 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อค้นหาวิธีการบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมในการสนับสนุนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรดา มลิลา. (2564, กุมภาพันธ์). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**, 8 (2), 31-41.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562, ตุลาคม 22). **ข่าว ศธ. 360 องศา.** [Online]. Available: https://www.moe.go.th. [2562, ตุลาคม 22].

จิรัฐิพร จีนสายใจ และสายสุดาเตียเจริญ. (2558, มกราคม-มิถุนายน). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม. **วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร**, 5 (2), 11-22.

ชุติมา ประทุมชาติ. (2568, มกราคม-มีนาคม). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก**, 3 (1), 50-61.

โชต รัตนประพันธ์ (2567, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของเครือข่ายผู้ปกครองในการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพของนักเรียน โรงเรียนตะโหมด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. **วารสารการวิจัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน**, 4 (1), 79-97.

นภัสสร มูลตรีภักดี. (2556). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนนานาชาติมูลตรีภักดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. **สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยบูรพา.

ปรียาภรณ์ ธีระวรากุล และสมใจ สืบเสาะ (2566, มีนาคม). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย**, 7(1), 142–156.

รัชนี แจ่มใส รสริน พิมลบรรยงค์ และวราภรณ์ โพธิ์งาม (2565, เมษายน). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดพืชนิมิต (คำสวัสดิ์ราษฎร์บำรุง) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. **Journal of Modern Learning Development**, 7 (3), 23-39.

โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์. (2567). **รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์ ปีการศึกษา 2567.** กรุงเทพฯ : โรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์.

สำนักงานเขตประเวศ. (2567). **แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตประเวศ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตประเวศ.

สำนักงานเขตประเวศ. (2568). **แผนการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเขตประเวศ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานเขตประเวศ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). **การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้วิกฤตสังคม.** กรุงเทพฯ : ชวนทิพย์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). **คู่มือครูระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตแก้วิกฤติสังคม.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สุกัญญา ปัญญานนท์. (2564, เมษายน). การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านผึ้ง (มธุลีห์ประชาสรรค์) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. **Education Journal**, 4 (3), 81-93.

สุริยา สงทอง. (2565, พฤศจิกายน). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบ้านเกาะ อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. **Journal of Roi Kaensarn Academi,** 7 (11), 273-292.

อาภรณ์ สอาดเอี่ยม ชนิดา มิตรานันท์ ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ และอรชุลี นิราศรพ. (2564, กรกฎาคม–ธันวาคม). ความเป็นหุ้นส่วน: บทบาทของครอบครัวและโรงเรียน. **วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ**, 10 (2), 1-13.

Cronbach, L.J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York : Harper and Row.

Havighurst, R.J. (1953). **Human development and education**. New York : Longmans, Green and Co.

Krejcie, R. V. and Morgan, D.W. (1970, September). **Determining Sample Sizes for Research Activities.** Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

MANAGERIAL LEADERSHIP AFFECTING THE EFFECTIVENESS OF PERSONNEL ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE PRACHIN BURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

พัชรีวรรณ ภาสบุตร[1], บรรจบ บุญจันทร์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Patchareewan Bhasaputra[1], Banjob Boonchan[2]
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : patchareewan01982@gmail.com[1], banjobbun21@gmail.com[2]

(Received : December 13, 2025; Edit : January 4, 2026; accepted : January 5, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษา 2) ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ภาวะผู้นำการจัดการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ ที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวมทั้งสิ้น 285 คน โดยใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป การบริหารงาน บุคคลและภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าความเชื่อมั่นรวมของแบบสอบถาม ด้านการบริหารงานบุคคลเท่ากับ 0.964 และภาวะผู้นำการจัดการเท่ากับ 0.975 จัดส่งแบบสอบถามผ่านช่องทางออนไลน์ การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งวิเคราะห์ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับการบริหารงานบุคคล ตรวจสอบปัญหา Multicollinearity โดยพิจารณาค่า VIF และ Tolerance และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่ศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานบุคคล และภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการบริหารงานบุคคลที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ ด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง ในขณะที่ด้านที่ควรได้รับการพัฒนา คือด้านการพัฒนาบุคลากร นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และไม่มีปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยพิจารณาจากค่า VIF และ Tolerance ที่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดสำหรับการวิเคราะห์การถอถอยพหุคูณ พบว่า ภาวะผู้นำการจัดการสามารถพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลได้ร้อยละ64.5 โดยด้านของภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลมากที่สุดคือ ด้านการจัดระบบงาน ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน เท่ากับ 0.452 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสรุปดังนี้ 1. ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประเมิน ผลการปฏิบัติงาน และการธำรงรักษาบุคลากร รองลงมาคือ การสรรหา และบรรจุแต่งตั้งและ การพัฒนาบุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลในทุกด้านในระดับสูงมาก2. การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีค่าอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประสานงาน รองลงมาคือ ด้านการสั่งการ และด้านการควบคุม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการวางแผน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทุกด้านในระดับสูงสุด3. ตัวแปรด้านการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการประสานงาน (β = 0.310), ด้านการจัดองค์การ (β = 0.292) , ด้านการสั่งการ (β = 0.169), ด้านการควบคุม (β = 0.181) และด้านการวางแผน (β = 0.134) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของ สถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ

ด้านการประสานงาน รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ และด้านการควบคุม ตามลำดับ ทั้งนี้ค่า R = .796 และค่า Adjusted R^2 = .626 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลได้ร้อยละ 62.6 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล ภาวะผู้นำการจัดการ การบริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to investigate: 1) the effectiveness of personnel administration among school administrators, 2) the managerial leadership of school administrators, and 3) the influence of managerial leadership on the effectiveness of personnel administration of school administrators under the Prachinburi Primary Educational Service Area office 2. The sample consisted of 285 participants, including school administrators and teachers, selected through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire divided into three sections: general information, personnel administration, and managerial leadership. The content validity index (CVI) of all items was 1.00. Reliability, measured using Cronbach's alpha, was 0.964 for personnel administration and 0.975 for managerial leadership. Data were collected via online distribution. Descriptive statistics—including frequency, percentage, mean, and standard deviation—were used for data analysis, along with Pearson's correlation coefficient to examine the relationship between managerial leadership and personnel administration. Multicollinearity was assessed using variance inflation factor (VIF) and tolerance values. Stepwise multiple regression analysis was conducted to develop a predictive model of managerial leadership influencing personnel administration effectiveness.

The research findings indicate that the overall level of Personnel Management and Managerial Leadership among school administrators was at a high level. For personnel management, the dimension with the highest level of practice was Manpower Planning and Position Specification, while the dimension that requires development was Personnel Development. Furthermore, the diagnostic results showed that the model was consistent with empirical data and had no multicollinearity problem, as evidenced by the VIF and Tolerance values being within the acceptable range. The Stepwise Multiple Regression Analysis revealed that managerial leadership could predict the effectiveness of personnel management by 64.5 percent. The dimension of managerial leadership that had the greatest influence on the effectiveness of personnel management was Organizing, with a standardized regression coefficient of 0.452, which was statistically significant at the .01 level.

1. The overall effectiveness of personnel administration among school administrators was at a high level. All dimensions were rated at the highest level, with the highest mean scores in performance evaluation and personnel retention, followed by recruitment and appointment, and personnel development. The lowest mean score was found in manpower planning and job placement.

2. The overall level of management among school administrators was also high. Coordination had the highest mean, followed by directing and controlling, while planning had the lowest.

3. All five management variables—coordination (β = 0.310), organizing (β = 0.292), directing (β = 0.169), controlling (β = 0.181), and planning (β = 0.134)—significantly influenced personnel administration effectiveness at the .01 level. Coordination was the most influential predictor, followed by organizing and controlling. The multiple correlation coefficient (R) was .796 and the adjusted coefficient of determination (Adjusted R^2) was .626, indicating that these five predictors jointly accounted for 62.6% of the variance in personnel administration effectiveness.

Keywords: Personnel administration, Managerial leadership, School administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาภายใต้กระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมายสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิภาพของระบบการศึกษา โดยประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการธำรงรักษาบุคลากร ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการคาดหวังให้การดำเนินงานในแต่ละด้านมีความสอดคล้องและมุ่งผลสัมฤทธิ์ เช่น การวางแผนอัตรากำลังที่เหมาะสมเพื่อรองรับความต้องการการสรรหาบุคลากรที่มีคุณภาพ การพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะและมาตรฐานวิชาชีพสูงสุด การประเมินผลที่ยุติธรรมและโปร่งใส(กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลในปัจจุบันกำลังเผชิญกับความท้ายทายใหม่ที่ซับซ้อน ซึ่งต้องการกลไลการบริหารจัดการที่ประสิทธิภาพสูง เพื่อรับมือกับความท้าทายดังกล่าว ภาวะผู้นำการจัดการจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ โดยมุ่งเน้นการจัดระบบงาน การกำหนดโครงสร้างการควบคุม และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Yukl, G. 2013)

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยที่เชื่อมโยงกัน แต่หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานบุคคลคือภาวะผู้นำการจัดการของ ผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสามารถสร้างแรงบันดาลใจและ กำหนดทิศทางในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิผล (Armstrong, 2012) ผู้บริหารที่มีความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์และการสนับสนุนการพัฒนาอาชีพครูมีผลโดยตรงต่อการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน (Postholm, 2018) การบริหารที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูและการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างมีระบบมีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จของการเรียนการสอน (Taylor & Tyler, 2011) ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและการบริหารงานบุคคลที่ดีช่วยให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว (Day, Gu, & Sammons, 2016) โดยการสนับสนุนและการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ถือเป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการศึกษาและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

ภาวะผู้นำการจัดการ (Managerial leadership) ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม มีผลกระทบ ต่อการ บริหารงานบุคคลอย่างมากในสถานศึกษา โดยเริ่มจากการวางแผนที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามเป้าหมาย (Armstrong, 2012) การจัดองค์การช่วยให้ผู้บริหารสามารถจัดระเบียบและกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการทำงาน (Day, Gu, & Sammons, 2016) การสั่งการในที่นี้คือการตัดสินใจและการกระจายงานอย่างชัดเจนเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (Postholm, 2018) การประสานงานระหว่างบุคลากรในองค์กรจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาบุคลากรในด้านต่างๆ (Taylor & Tyler, 2011) และการควบคุม การปฏิบัติงานช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลการดำเนินงานของบุคลากรและประเมินความคืบหน้าของการพัฒนาได้ (Datahan, 2020) ทั้งหมดนี้เชื่อมโยงกันเพื่อสร้างสภาพ แวดล้อมที่สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรและประสิทธิภาพในการทำงานในสถานศึกษา

จากสภาพปัญหาและความต้องการที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากภาวะผู้นำการจัดการเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคล ซึ่งครอบคลุมทั้งการวางแผนการพัฒนาบุคลากร การจัดการทรัพยากรบุคคล การส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงาน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องการศึกษาภาวะผู้นำการจัดการจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้เครื่องมือและแนวทาง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษานั้นๆ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาวะผู้นำการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบในการวิจัย ดังนี้

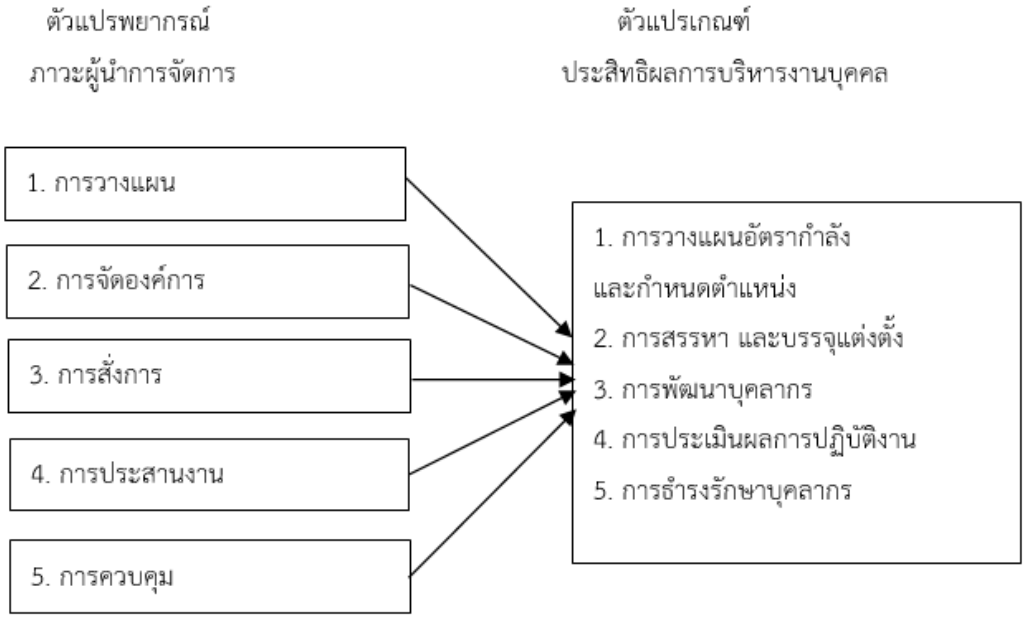

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้การจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,007 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 75 คน และครู 932 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสังสัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 285 คน กำหนดขนาด ของกลุ่มตัวอย่างโดยอ้างอิงจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้วิธี การสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยจัดแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จากนั้นสุ่มตัวอย่างภายในแต่ละชั้นด้วยวิธีการสุ่ม อย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากตามสัดส่วนของแต่ละชั้นที่คำนวณไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check lists) ได้แก่ ขนาดของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตอนที่ 2 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (1967) โดยมีเกณฑ์ดังนี้

5 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นแบบสอบถาม โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎี วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล และภาวะผู้นำการจัดการ

2. กำหนดรูปแบบและโครงสร้างเนื้อหาของแบบสอบถาม เป็นคำถามตรวจสอบรายการ (Check list) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ของ Likert โดยนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดการบริหารงานบุคคลและภาวะผู้นำการจัดการ

3. นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถามโครงสร้างของเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและแบบสอบถามเพื่อขอคำแนะนำและทำการปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของภาษา (Wording) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .05 ขึ้นไป จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์และเหมาะสม ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1990) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

5.1 การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวม เท่ากับ 0.964

5.1.1 การวางแผน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.923

5.1.2 การจัดองค์การ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.931

5.1.3 การสั่งการ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.913

5.1.4 การประสานงาน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.924

5.1.5 การควบคุม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.922

5.2 ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นโดยภาพรวม เท่ากับ 0.975

5.2.1 การวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.935

5.2.2 การสรรหา และบรรจุแต่งตั้ง มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.920

5.2.3 การพัฒนาบุคลากร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.918

5.2.4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.912

5.2.5 การธำรงรักษาบุคลากร มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.927

6. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 จำนวน 285 คน

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 พร้อมด้วยแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และครู ผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ ช่องทางออนไลน์โดยใช้ Google Forms

3. เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามที่ได้กลับคืนทางออนไลน์และเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4. พิจารณาความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

2. วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละตอนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพการปฏิบัติงานนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2.2 ตอนที่ 2 การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกตามองค์ประกอบ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยพิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ตามแนวคิด ของบุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 103) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง การบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.3 ตอนที่ 3 ภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จำแนกตามองค์ประกอบเกณฑ์การแปลผล ค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class interval) ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2553, น. 103) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการอยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการอยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ภาวะผู้นำการจัดการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.4 นำข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 3 มาหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรีเขต 2 โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ Pearson (Pearson's product moment correlation) ทั้งนี้เพื่อป้องกันการเกิด Multicolinearity คือ การมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรพยากรณ์มากกว่า 2 ตัว ซึ่งการที่ตัวแปรพยากรณ์มีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูงอาจส่งผลให้สมการตัวแปรที่ใช้ในการพยากรณ์ตัวแปรมีความคลาดเคลื่อน ดังนั้นจึงต้องตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยาพรณ์เพื่อให้แน่ใจว่าตัวแปรพยากรณ์สามารถคงอยู่ในสมการตัวแบบได้ (อโนทัย ตรีวานิช, 2553)

เมื่อ r	แทนค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์
r < 0.20	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรน้อย
0.21 < r < 0.40	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างน้อย
0.41 < r < 0.60	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลาง
0.61 < r < 0.80	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่อนข้างมาก
r < 0.80	ระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมาก

จากแนวคิดของอุทัยวรรณ สายพัฒนะ (2547) ในการทดสอบนัยสำคัญของ สหสัมพันธ์นี้มีตำราบางเล่มเสนอแนะว่าเป็นวิธีการที่ยุ่งยากให้ใช้วิธีง่าย ๆ คือใช้เกณฑ์ค่า สมบูรณ์ของสหสัมพันธ์ที่มากกว่า 0.80 คือ r > .80 ถือว่ามีความสัมพันธ์กันแสดงว่าเกิด Collinearity ซึ่งเกณฑ์นี้สามารถยืดหยุ่นได้ ขึ้นอยู่กับผู้วิจัยด้วย อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันของอโนทัย ตรีวานิช (2552, น. 55-57)

หากค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ด้วยกันมีค่า r มากกว่า .08 ผู้วิจัยจะดำเนินการพิจารณา จากค่า VIF และ Tolerance ซึ่งค่า VIF ควรมีค่าน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มีค่าไม่น้อยกว่า .01 จึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการใช้สถิติวิเคราะห์การถดถอย (วริศรา อรุณกิตติพร, 2561)

2.5 สร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหูคูณแบบขั้นตอน(Stepwise multiple regression analysis) เพื่อพยากรณ์ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลสถานภาพตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลสถานภาพในการดำรงตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	ความถี่	ร้อยละ
ตำแหน่ง		
1. ครู	263	92.28
2. ผู้บริหารสถานศึกษา	22	7.72
รวม	285	100.00
ขนาดสถานศึกษา		
1. ขนาดเล็ก	127	44.56
2. ขนาดกลาง	148	51.93
3. ขนาดใหญ่	10	3.51
รวม	285	100.00

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 263 คน คิดเป็นร้อยละ 92.28 ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษามีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.72 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนในด้านขนาดของสถานศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในสถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 51.93 รองลงมาคือขนาดเล็ก จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 44.56 และขนาดใหญ่มีเพียง 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.51 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งอาจส่งผลต่อแนวโน้มความคิดเห็นและ

ประสบการณ์ที่สะท้อนผ่านผลการวิจัยในภาพรวม และตัวแปรพยากรณ์ทุกด้านมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.406 ถึง 1.563 และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .640 ถึง .711 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขเบื้องต้นของ การวิเคราะห์ Regression ที่กำหนดให้ค่า VIF ต้องน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มากกว่า .10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Collinearity ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ทั้งนี้ช่วยยืนยันความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของโมเดลการวิเคราะห์พหุคูณได้อย่างเหมาะสม

2. ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ภาพรวม

ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล	□	SD	ระดับ
1. การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง	4.41	0.57	มากที่สุด
2. การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	4.95	0.10	มากที่สุด
3. การพัฒนาบุคลากร	4.95	0.10	มากที่สุด
4. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.96	0.10	มากที่สุด
5. การธำรงรักษาบุคลากร	4.96	0.08	มากที่สุด
โดยเฉลี่ย	4.95	0.07	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (□ = 4.95, SD = 0.07) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประเมินผลการปฏิบัติงาน (□ = 4.96, SD = 0.10) และการธำรงรักษาบุคลากร (□ = 4.96, SD = 0.08) รองลงมาคือ การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง และการพัฒนาบุคลากร (□ = 4.95, SD = 0.10) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการวางแผน อัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (□ = 4.92, SD = 0.12) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีประสิทธิผล ในการบริหารงานบุคคลในทุกด้าน ในระดับสูงมาก

3. ภาวะผู้นำการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวม

การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา	□	SD	ระดับ
1. ด้านการวางแผน	4.90	0.14	มากที่สุด
2. ด้านการจัดองค์การ	4.93	0.12	มากที่สุด
3. ด้านการสั่งการ	4.94	0.12	มากที่สุด
4. ด้านการประสานงาน	4.95	0.09	มากที่สุด
5. ด้านการควบคุม	4.94	0.12	มากที่สุด
โดยเฉลี่ย	4.94	0.08	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (□ = 4.94, SD = 0.08) โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประสานงาน (□ = 4.95, SD = 0.09) รองลงมาคือ ด้านการสั่งการ และ ด้านการควบคุม (□ = 4.94, SD = 0.12) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการวางแผน (□ = 4.90, SD = 0.14) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทุกด้านในระดับสูงสุด

4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X	Y

ด้านการวางแผน (X_1)	-	.501**	.304**	.329**	.308**	.722**	.489**
ด้านการจัดองค์การ (X_2)		-	.372**	.421**	.270**	.736**	.602**
ด้านการสั่งการ (X_3)			-	.474**	.516**	.729**	.565**
ด้านการประสานงาน (X_4)				-	.481**	.729**	.644**
ด้านการควบคุม (X_5)					-	.673**	.532**
การบริหารจัดการ (X)						-	.783**

** $\alpha \leq .01$

จากตาราง 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน (X1), การจัดองค์การ (X2), การสั่งการ (X3), การประสานงาน (X4) และการควบคุม (X5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการบริหารจัดการโดยรวม (X) โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละด้านกับการบริหารจัดการอยู่ในช่วง .489 ถึง .783 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทุกด้านส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการบริหารจัดการ นอกจากนี้ตัวแปรพยากรณ์แต่ละด้านยังมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญและในระดับปานกลางถึงสูง (ค่า r ตั้งแต่ .270 ถึง .736) สะท้อนว่าการบริหารจัดการในภาพรวมได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้านที่เชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ตามแนวคิดของอุทัยวรรณ สายพัฒนะ (2547) หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน .80 จะเกิดปัญหา Collinearity ซึ่งอาจกระทบการวิเคราะห์ พหุคูณ สำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ของอโนทัย ตรีวานิช (2553) โดยหากพบค่า r เกิน .80 จะตรวจสอบ VIF (<10) และ Tolerance (>.01) ซึ่งเป็นไปตามหลักการวิเคราะห์ ถดถอยพหุคูณของวริศรา อรุณกิตติพร (2561) ผลการวิเคราะห์จึงอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมไม่มีปัญหา Collinearity ที่ส่งผลต่อความถูกต้องของโมเดล

5. ค่า Tolerance และ VIF ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตารางที่ 5 ค่า Tolerance และ VIF ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	Tolerance	VIF
ด้านการวางแผน (X_1)	.711	1.406
ด้านการจัดองค์การ (X_2)	.657	1.523
ด้านการสั่งการ (X_3)	.640	1.563
ด้านการประสานงาน (X_4)	.640	1.562
ด้านการควบคุม (X_5)	.650	1.539

จากตาราง 4.15 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทุกด้านมีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.406 ถึง 1.563 และค่า Tolerance อยู่ระหว่าง .640 ถึง .711 ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขเบื้องต้นของ การวิเคราะห์ Regression ที่กำหนดให้ค่า VIF ต้องน้อยกว่า 10 และค่า Tolerance มากกว่า .10 แสดงว่าไม่มีปัญหา Collinearity ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ ทั้งนี้ช่วยยืนยันความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของโมเดลการวิเคราะห์พหุคูณได้อย่างเหมาะสม

6. การวิเคราะห์การถดถอย ภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์การถดถอยภาวะผู้นำการจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์การถดถอยจากคะแนนดิบไม่ปรับมาตรฐาน (b)	สัมประสิทธิ์การถดถอย จากคะแนนมาตรฐาน (β)	t	p
ค่าคงที่	1.432		8.72**	.000

ด้านการประสานงาน (X_4)	0.256	0.310	6.83**	.000
ด้านการจัดองค์การ (X_2)	0.171	0.292	6.52**	.000
ด้านการสั่งการ (X_3)	0.105	0.169	3.76**	.000
ด้านการควบคุม (X_5)	0.111	0.181	3.99**	.000
ด้านการวางแผน (X_1)	0.069	0.134	3.10**	.002
R=.796, R^2=.633, Adjusted R^2=.626, p=.002				

** $\alpha \leq .01$

จากตาราง 4.16 พบว่า ตัวแปรด้านการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการประสานงาน (β = 0.310), ด้านการจัดองค์การ (β = 0.292), ด้านการสั่งการ (β = 0.169), ด้านการควบคุม (β = 0.181) และด้านการวางแผน (β = 0.134) มีอิทธิพลต่อการบริหาร การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรที่มี อิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านการประสานงาน รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การและด้านการควบคุม ตามลำดับ ทั้งนี้ ค่า R = .796 และค่า Adjusted R^2 = .626 แสดงว่า ตัวแปรทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงาน บุคคลได้ร้อยละ 62.6 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดและเมื่อลงลึกรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นกัน โดยเฉพาะด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานและการธำรงรักษาบุคลากรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประเมินผลการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร รวมทั้งการรักษาขวัญ กำลังใจและสร้างความมั่นคงในสายอาชีพให้กับบุคลากรภายในสถานศึกษา ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิษณุกร แตงแก้ว, 2563) ที่ชี้ว่าการบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพช่วยให้ บุคลากรพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และส่งเสริมความเจริญเติบโตขององค์กร

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลด้านการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นที่สถานศึกษามีการ จัดทำคู่มือการบริหารงานด้านนี้ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่เป็นระบบและสามารถใช้อ้างอิงได้ชัดเจนส่งผลให้การวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งเป็นไปอย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร โดยมีการวิเคราะห์ภารกิจและเป้าหมายของหน่วยงานควบคู่กับคุณสมบัติของบุคลากรอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิษณุกร แตงแก้ว, 2563) ที่เน้นการวางแผนอัตรากำลังอย่างเป็นระบบเพื่อรองรับแผนการดำเนินงานในอนาคต และสนับสนุนให้บุคลากรมีคุณสมบัติสอดคล้องกับภารกิจขององค์กร

1.2 จากข้อค้นพบที่ว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและโดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษามี กระบวนการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใสและยุติธรรมนั้น อาจเป็นผลมาจากที่สถานศึกษาให้ความสำคัญกับหลักความเป็นธรรม ความชัดเจน และความโปร่งใสใน กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งถือเป็นฐานสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ บุคลากรภายในและภายนอกองค์กร การดำเนินการตามหลักเกณฑ์อย่างเป็นระบบและเปิดเผย ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (วิษณุกร แตงแก้ว, 2563) ที่มองว่าการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งที่มีประสิทธิภาพคือกระบวนการคัดเลือกบุคคล ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่ง และภารกิจขององค์กรซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลด้านการพัฒนา บุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ทุกรายการอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่นกัน โดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ สถานศึกษามีกระบวนการพิจารณาคัดเลือกบุคลากรอย่างโปร่งใสและยุติธรรม ที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีความตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะในด้านการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ ซึ่งไม่เพียงแต่เน้นที่การอบรมหรือพัฒนาเท่านั้น แต่ยังให้ให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดเลือกบุคลากรที่มีคุณภาพอย่างโปร่งใส เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเชิงคุณภาพในระยะยาว ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการสร้างความไว้วางใจภายในองค์กร และยกระดับคุณภาพของบุคลากรอย่างยั่งยืน

1.4 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลด้านการประเมินผล การปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือการนำผล การประเมินไปประกอบการพิจารณาความดีความชอบและการเลื่อนตำแหน่ง สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานบุคคลในด้านนี้ได้รับการดำเนินการอย่างมีระบบ โปร่งใส และเป็นธรรม ซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งอาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงบทบาท ของการประเมินผลการปฏิบัติงานว่าเป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจ

และพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับการให้รางวัลและความก้าวหน้าในสายงาน อย่างเป็นรูปธรรม ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากแนวปฏิบัติด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน ในสถานศึกษานั้น มุ่งเน้นความเป็นระบบ มีเกณฑ์มาตรฐานชัดเจน และยึดหลักความเป็นธรรม ดังที่ (วิไลลักษณ์ สีดา, 2562) กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าการประเมินผลการปฏิบัติงาน ควรอยู่บนพื้นฐานของความเป็นระบบ มีมาตรฐานและเกณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยให้ผลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาการทำงานของบุคลากรให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ขณะที่ (ภัควัฒก์ พองพรหม, 2563) เสริมว่าผลการประเมินควรใช้ในการพิจารณาในหลากหลายวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายขององค์กร ผลการวิจัยข้างต้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิษณุกร แตงแก้ว, 2563) ที่มองว่าการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่ควรอยู่บนรากฐานของความยุติธรรม โดยนำไปใช้ประกอบการให้รางวัล ความดีความชอบ และการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ซึ่งเชื่อมโยงโดยตรงกับการเลื่อนขั้นเงินเดือนและความก้าวหน้าในวิชาชีพ

1.5 ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลด้านการธำรงรักษาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกรายการมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะรายการที่มี ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การพัฒนากฎระเบียบให้ทันสมัยเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสามัคคีในองค์กร ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการรักษาบุคลากรไว้อย่างมั่นคง ผ่านการปรับปรุงระเบียบให้ทันสมัย มีความเป็นธรรม และสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้สึกมั่นคงในการทำงานและเกิดความผูกพันต่อองค์กรอีกทั้งการส่งเสริมความสามัคคีภายในหน่วยงานผ่านกิจกรรมร่วมกันยังเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร ทำให้เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกัน อันส่งผลให้บุคลากรมีความตั้งใจในการทำงานร่วมกับองค์กรในระยะยาว ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (เตือนใจ คล้ายแก้ว, 2560) ที่อธิบายว่า การธำรงรักษาบุคลากรหมายถึง การจัดสวัสดิการ การยกย่องชมเชย การเผยแพร่ผลงาน รวมถึงการกำหนดหลักเกณฑ์ที่เป็นธรรมในการเลื่อนขั้น ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผล ต่อขวัญกำลังใจและความจงรักภักดีของบุคลากร ดังนั้นการบริหารงานบุคคลนี้เน้นการธำรงรักษาบุคลากรด้วยแนวทางที่ทันสมัย และเน้นความเป็นมนุษย์ มีส่วนสำคัญต่อการเสริมสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรและส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาในภาพรวม

2. จากข้อค้นพบที่ว่า การบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเฉพาะด้าน การประสานงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจเป็นผลมาจากลักษณะของการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันที่เน้นความร่วมมือ การเชื่อมโยงข้อมูล และการบูรณาการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาระดับพื้นที่ที่ต้องอาศัยการประสานงานระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ (Boella and van der Torre, 2006) ที่อธิบายว่า การประสานงาน (Coordination) คือกระบวนการจัดการหรือเชื่อมโยงการปฏิบัติงาน ต่าง ๆ ให้มีระบบ มีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผ่านการแบ่งปันข้อมูลการกำหนด บทบาทหน้าที่ และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคที่การทำงานต้องตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว

2.1 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการวางแผนของผู้บริหารสถานศึกษา มีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำแผนเพื่อให้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจและความรอบคอบในการเตรียมความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถจัดการและบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิผลสาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนที่เป็นระบบและเป็นขั้นตอน โดยมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อเชื่อมโยงสถานการณ์ปัจจุบันไปสู่อนาคตที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Koontz and O'Donnell, 1968) ที่ให้ความหมาย การวางแผนว่าเป็นกระบวนการเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคตที่ต้องการ แม้ว่าอนาคตจะมีมีความไม่แน่นอนแต่การวางแผนยังคงมีความสำคัญมากกว่าการปล่อยให้เหตุการณ์เกิดขึ้นตามยถากรรม เพราะการวางแผนช่วยให้มีการติดตามและประเมินผล เพื่อปรับปรุงแผนงานในครั้งถัดไปได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การวางแผนที่ดีช่วยให้การทำงานมีทิศทางและสามารถจัดการกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ไม่คาดคิดได้อย่าง เหมาะสมทำให้องค์กรสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2.2 จากข้อค้นพบในงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า การบริหารจัดการด้านการจัดการองค์การของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุดโดยทุกด้านได้รับการประเมิน ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีปริมาณงานที่เหมาะสม กับจำนวนบุคลากร ซึ่งอาจเนื่องมาจากการจัดสรรงานและความรับผิดชอบที่เหมาะสมรวมถึงการวางแผนกำลังคนอย่างรัดกุม ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิผลโดยไม่เกิดภาระงานที่มากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Robbins and Coulter, 2021) ที่ให้ความหมายว่า การจัดองค์การเป็นกระบวนการในการออกแบบโครงสร้างองค์กรกำหนด บทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ ระหว่างตำแหน่งงาน เพื่อสร้างระบบที่ช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการแบ่งงานการประสานงานและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่นและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การจัดองค์การที่ดี ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน

จัดสรรงานและกำลังคนที่เหมาะสมมีส่วนช่วยสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาและเป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิผล

2.3 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการสั่งการของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการติดตามผลการสั่งการทุกครั้งที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหา หรือปรับปรุงกระบวนการได้ทันทีเหตุผลที่ทำให้ผลการสั่งการมีประสิทธิภาพสูงนี้อาจมาจากการที่ผู้บริหารใช้การสั่งการในลักษณะที่เน้นการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน รวมถึงการติดตามผลและการตัดสินใจที่เหมาะสมส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิผล

2.4 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการประสานงานของผู้บริหาร สถานศึกษามีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด ซึ่งข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประสานงานที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักและให้ความสำคัญกับการจัดระบบการประสานงานที่ชัดเจน รวมทั้งการแบ่งหน้าที่และบทบาทอย่างเหมาะสมส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมที่สอดคล้องและต่อเนื่อง

2.5 จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านการควบคุมของผู้บริหาร สถานศึกษามีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยทุกด้านได้รับการประเมินในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การได้รับอิสระในการทำงานโดยไม่ถูกบังคับบัญชาอย่างเข้มงวด ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการสร้างความรับผิดชอบ และความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผลในองค์กร สาเหตุที่ทำให้การควบคุมในลักษณะนี้มีประสิทธิภาพ อาจเนื่องมาจากการที่ผู้บริหารสามารถตั้งมาตรฐานและติดตามผลได้อย่างเหมาะสม พร้อมทั้งให้ความไว้วางใจและเสรีภาพในการปฏิบัติงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาซึ่งช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องการบริหาร

3. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าตัวแปรด้านการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การประสานงาน (β = 0.310), การจัดองค์การ (β = 0.292), การสั่งการ (β = 0.169), การควบคุม (β = 0.181) และการวางแผน (β = 0.134) มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดคือ ด้านการประสานงาน รองลงมาคือ ด้านการจัดองค์การ และ ด้านการควบคุม ตามลำดับ ขณะที่ด้านการสั่งการ และด้านการ วางแผนแม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่ำกว่าแต่ยังคงมีอิทธิพลต่อประสิทธิผล ในระดับที่มีนัยสำคัญ ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .796 และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ .626 สะท้อนว่าตัวแปรด้านการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความ แปรปรวนของประสิทธิผลในการบริหารงานบุคคลได้คิดเป็นร้อยละ 62.6 ซึ่งจัดอยู่ในระดับสูง อันแสดงถึงความสำคัญของการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้านในการส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านบุคลากรของสถานศึกษาให้มีประสิทธิผล โดยสามารถอภิปรายในรายตัวแปรได้ดังนี้

3.1 ด้านการประสานงาน (Coordination) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการประสานงานในองค์กรสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานเป็นทีม โดยการสร้าง ความเข้าใจร่วมกัน การสื่อสารที่ชัดเจน และการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากร ช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความไว้วางใจและส่งเสริมให้การดำเนินงานด้านบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Glickman et al., 2001) ที่ชี้ว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลมักมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีส่วนร่วม ของครูและบุคลากร และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งล้วนอาศัยการประสานงานที่ดีภายในองค์กร

3.2 ด้านการจัดองค์การ (Organizing) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการจัดองค์การที่ดี เช่น การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน การแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญ และการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ทำให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตรงเป้าหมายและลดความซ้ำซ้อนของงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ (Bedenik, 2015) ที่กล่าวว่า การควบคุมและการจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้กระบวนการดำเนินงานเป็นไปตามแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีมาตรฐานที่ชัดเจนและระบบติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านการควบคุม (Controlling) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การควบคุมที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ทำให้ผู้บริหารสามารถติดตามความคืบหน้าของงาน แต่ยังช่วยให้สามารถปรับเปลี่ยนแผนได้อย่างทันท่วงทีหากเกิดข้อบกพร่องสอดคล้อง กับแนวคิดของ Mocanu (2014) ที่อธิบายว่า การควบคุมคือกระบวนการสำคัญที่ทำให้มั่นใจ ว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผน โดยผ่านการตรวจสอบผลลัพธ์และปรับเปลี่ยนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

3.4 ด้านการสั่งการ (Commanding) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการสั่งการที่ ที่ชัดเจนและเป็นธรรมส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีทิศทาง และเกิดแรงจูงใจในการทำงาน อีกทั้งช่วยลดความสับสนในการดำเนินงานสอดคล้อง กับแนวคิดของ (Widodo, 2021) ที่เสนอว่ารูปแบบการเป็นผู้นำมีผลโดยตรง ต่อผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารซึ่งรวมถึงการสั่งการและการตัดสินใจในบริบทของการบริหารงานบุคคล

3.5 ด้านการวางแผน (Planning) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก แม้การวางแผนจะมีค่าน้ำหนัก β ต่ำที่สุดแต่ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะจุดเริ่มต้น ของการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพการวางแผนที่ชัดเจนช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมาย และสามารถดำเนินการได้อย่างมีทิศทางและสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ (Ďedečková, 2020) ที่เสนอว่าการควบคุมการจัดการที่ดี ต้องเริ่มจากการวางแผนที่มีเป้าหมายและมาตรฐานชัดเจน เพื่อให้สามารถดำเนินการควบคุม และปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนว่าการบริหารจัดการในทุกมิติล้วนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการประสานงาน การจัดองค์การ และการควบคุม ที่มีน้ำหนักผลกระทบสูงที่สุด การส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะรอบด้านในการบริหาร ทั้ง 5 ด้าน จะช่วยให้สามารถบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพสนับสนุนการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรด้านการบริหารจัดการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การประสานงาน การจัดองค์การ การสั่งการ การควบคุม และการวางแผน มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านการประสานงานและการจัดองค์การ ซึ่งมีอิทธิพลสูงที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ส่งเสริมกระบวนการประสานงานภายในโรงเรียนระหว่างฝ่ายบริหาร ครู และบุคลากร เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ลดความซ้ำซ้อน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรบุคคล

1.2 พัฒนาโครงสร้างและการจัดองค์การให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบ และสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน

1.3 เสริมสร้างระบบการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานด้านบุคลากรได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งนำข้อมูลมาใช้ ในการปรับปรุงการบริหารอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้ได้ความรู้ที่ลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณา ประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานบุคคล เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การ ความพึงพอใจของบุคลากร และการมีส่วนร่วม ของครูและชุมชน

2.2 ขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนประเภทต่าง ๆ และหลากหลายพื้นที่ เพื่อให้ผลการวิจัยมี ความทั่วไป (Generalizable) มากขึ้น

2.3 ใช้แนวทางการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) โดยควบคู่การเก็บ ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มุมมองที่ลึกซึ้งทั้งในเชิงสถิติ และบริบททางพฤติกรรมหรือความคิดของผู้บริหารและบุคลากร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). **สรุปให้รู้ ตามทันโลกการศึกษา ep.24 นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2567**. https://www.aksorn.com/ac1educationalpolicy2024(https://www.aksorn.com/ac1educationalpolicy2024)

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ภัควัฒก์ พองพรหม, (2563). ประสิทธิผลการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วริศรา อรุณกิตติพร. (2561). ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยบูรพา.

วิไลลักษณ์ สีดา. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศราวุธ สายตา. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้การบริหารงานบุคคลโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 23. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศรีรุ้ง ศรีสุวรรณ. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมบัติ จักรสมศักดิ์. (2541). สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียน. **การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนันต์ เกตุวงศ์. (2543). **การบริหารการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อโนทัย ตรีวานิช. (2553). **สถิติธุรกิจ.** ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อุทัยวรรณ สายพัฒนะ. (2547). การเปรียบเทียบประสิทธิภาพของผลการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อสอบในแบบทดสอบที่มีการให้คะแนนแบบหลายค่าระหว่างวิธี GMH และวิธี Poly-SIBTEST. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Armstrong, M. (2012). **Armstrong's handbook of management and leadership: Developing effective people skills for better leadership and management.** :Kogan Page Publishers.

Castañer, X. & Oliveira, N. (2020). **Collaboration, coordination, and cooperation among organizations: Establishing the distinctive meanings of these terms through a systematic literature review.** Journal of Management, 46(6), 965–1001.

Datahan, P. J. (2020). **School monitoring evaluation and adjustment in public secondary schools: Practices and performance of administrators.** Journal of World Englishers and Educational Practices, 2(2), 146–157.

Day, C., Gu, Q. & Sammons, P. (2016). **The impact of leadership on student outcomes: How successful school leaders use transformational and instructional strategies to make a difference.** Educational Administration Quarterly, 52(2), 221–258.

Dědecková, N. (2020). **Control, controlling and its objectives in the organization**. In SHS Web of Conferences (Vol. 83, p. 01009). EDP Sciences. https://doi.org/10.1051/shsconf/20208301009.Dressler, G. (2013). Human resource management (13th ed.). England: Pearson Education Limited.

Jafarzadeh, F. (2014). **Administrative skills and effectiveness of primary schools in Karachi,** Iran. N. J. : Prentice–Hall International.

Karim, A. et al. (2023). **A study on managerial leadership in education: A systematic literature review**. Heliyon, 9(6), Article e16770. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e16770.

Kaur, R. & Kaur, G. (2024). **Managerial leadership and turnover intentions with the mediating role of employee happiness: An empirical study based on private universities**. The TQM Journal, 36(2), 616–633.

Khan, M. L., Langove, N., Shah, F. A. & Javid, M. U. (2015). **The modes of conflicts and managerial leadership styles of managers**. Global Business & Management Research, 7(2), 23–33.

Koontz, H. D. & O'Donnell, C. (1968). **Principle and management: An analysis of managerial functions** (5th ed.). New York: McGraw-Hill.

Kovaleva, V. D., Rusetskiy, M. G. E., Okorokova, O. A., Frantsisko, O. Y. & Antoshkina, A. V. (2018). Historical and cultural aspects of controlling. **Journal of History Culture and Art Research**, 7(3), 163–174.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities**. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Likert, R. (1967**). The method of constructing and attitude scale**. New York : Wiley & Son.

Mocanu, M. (2014). **Towards a definition of controlling.** Studies and Scientific Researches: Economics Edition, 20(20), 62–66.

Postholm, M. B. (2018). **Teachers' professional development in school: A review study**. Cogent Education, 5(1), Article 1522781.

Robbins, S. P. & Coulter, M. (2021). **Management (15th ed.).** Hoboken, New Jersey: Pearson Education.

Schultz, E. M. & McDonald, K. M. (2014). **What is care coordination?.** International Journal of Care Coordination, 17(1–2), 5–24.

Taylor, E. S. & Tyler, J. H. (2011). **The effect of evaluation on performance: Evidence from longitudinal student** achievement data of mid-career teachers (No. w16877). National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/papers/w16877.

Widodo, D. S. (2021). **Influence of managerial performance: Work motivation**, leadership style and work experience (literature review study). International Journal of Digital Business Management, 2(6), 1079–1089.

Yukl, G. (2013). **Leadership in Organizations**. Pearson Education.

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGY AFFECTING THE EFFICIENCY OF PERSONNEL ADMINISTRATION IN EDUCATIONAL SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

กษิดิศ พรหมดนตรี[1] , ทับทิมทอง กอบัวแก้ว[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Kasidit Promdontree[1] , Tubtimthong Korbuakaew[2]
Program in Development Administration, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail : s66561802067@ssru.ac.th

(Received : November 25, 2025; Edit : December 7, 2025; accepted : December 8, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาศึกษา 2) ศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา และ 4) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษารองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 364 คน เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานบุคคลอยู่ในระดับมาก โดยครอบคลุมการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส 2) ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความคุ้มค่า ความปลอดภัย และความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบ 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง .849–.865 และ 4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล และการใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร โดยโมเดลถดถอยสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลได้ร้อยละ 95.30

ผลการวิจัยสะท้อนว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีโครงสร้างข้อมูลที่เป็นระบบ ความถูกต้องของข้อมูล การประมวลผลที่รวดเร็ว และความสามารถในการสื่อสารอย่างโปร่งใส มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ซึ่งช่วยสนับสนุนการวางแผน การพัฒนา การประเมิน และการตัดสินใจเชิงบริหารให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารงานบุคคล, ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล

Abstract

The findings revealed that: (1) the overall level of information technology utilization in personnel administration was high; (2) the overall level of personnel administration efficiency was also high; (3) information technology utilization and personnel administration efficiency were positively and highly correlated, with statistical significance at the 0.1 level; and (4) information technology utilization demonstrated a predictive power of 95.30 percent in explaining the efficiency of personnel administration in educational institutions.

The findings revealed that: (1) the overall level of information technology utilization in personnel administration was high. The utilization encompassed the use of human resource information systems, the application of large-scale data analytics for personnel management, the use of technology-based learning management systems for personnel development, personnel data management through database systems, internal organizational information integration, and technology applications that promote transparency. (2) Personnel administration efficiency among schools was also found to be at a high level across five dimensions: timeliness, accuracy, cost-effectiveness, security, and user satisfaction. (3) Information technology utilization demonstrated a high positive correlation with personnel administration efficiency, with statistical significance at the 0.1 level, yielding correlation coefficients ranging from .849 to .865. (4) The key technological factors influencing personnel administration efficiency were personnel data management through database systems, internal organizational information integration, human resource information systems, technology applications that enhance transparency, large-scale data analytics for personnel management, and technology-based learning management systems for personnel development. The regression model accounted for 95.30 percent of the variance in personnel administration efficiency.

The results indicate that information technology characterized by systematic data structures, data accuracy, efficient processing, and transparent communication plays a crucial role in enhancing personnel administration efficiency in educational institutions. Such technological applications support planning, development, evaluation, and administrative decision-making, thereby strengthening the overall effectiveness of personnel administration in the digital era.

Keywords : The Use of Information Technology, ,Personnel Administration, Efficiency of Personnel Administration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคสมัยที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในทุกมิติของการดำเนินชีวิต สังคมโลกได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) อย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้องค์กรในทุกภาคส่วนต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงเชิงระบบดังกล่าวมีความสำคัญโดยเฉพาะต่อการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา เนื่องจากกระบวนการบริหารงานบุคคลเป็นกลไกหลักในการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะรองรับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ในขณะเดียวกัน เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดเก็บข้อมูล การสื่อสาร การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษามีความซับซ้อนและต้องอาศัยกระบวนการที่หลากหลาย ตั้งแต่การสรรหาบรรจุแต่งตั้ง พัฒนา ติดตามผล ไปจนถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน การบริหารงานบุคคลที่ขาดระบบข้อมูลกลางหรือขาดความถูกต้องอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความคลาดเคลื่อน และความไม่โปร่งใส อันเป็นอุปสรรคต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย การบริหารงานบุคคลที่ไม่มีประสิทธิภาพยังนำไปสู่ปัญหาที่สำคัญ เช่น การกระจายงานไม่เป็นธรรม การขาดการวางแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล การติดตามความก้าวหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง และความไม่พึงพอใจของบุคลากร สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนของสถานศึกษาในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลให้เหมาะสมกับพลวัตของระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชี้ให้เห็นว่าความท้าทายสำคัญของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาคือการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประสิทธิภาพใน 5

ด้าน ได้แก่ ความรวดเร็ว ความถูกต้อง ความคุ้มค่า ความปลอดภัย และความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนคุณภาพของระบบบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในปัจจุบันสำนักงาน(คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) นอกจากนี้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มความสามารถขององค์กรในการจัดการข้อมูลบุคลากร การติดตามผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากร และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Kavanagh et al., 2021) ทำให้องค์กรสามารถยกระดับสมรรถนะของบุคลากรให้ตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ระบบบริหารงานบุคคลยังคงต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมากและการประสานงานระหว่างหน่วยงานหลายระดับ ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความล่าช้า ความซ้ำซ้อน และความคลาดเคลื่อนของข้อมูล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในกระบวนการต่าง ๆ เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ระบบจัดการข้อมูลบุคลากร ระบบสนับสนุนการปฏิบัติงาน ระบบรับสมัครบุคลากรออนไลน์ รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้มีความทันสมัย โปร่งใส และมีคุณภาพ

ผลการวิจัยเบื้องต้นหลายฉบับชี้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความรวดเร็วของการประมวลผล และความสามารถในการให้บริการข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านี้สอดคล้องกับผลการทดสอบทางสถิติในงานวิจัยนี้ ซึ่งใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Regression) พบว่า ปัจจัยเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลสูงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการข้อมูลบุคลากร การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศ และการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญต่อการค้นหาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้สถานศึกษามีระบบบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2
4. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วย 1) การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล 2) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล 3) การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร 4) การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล 5) การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร

สำหรับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้มาจากจากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ได้แก่ 1) ความรวดเร็ว 2) ความถูกต้อง 3) ความคุ้มค่า 4) ความปลอดภัย และ 5) ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

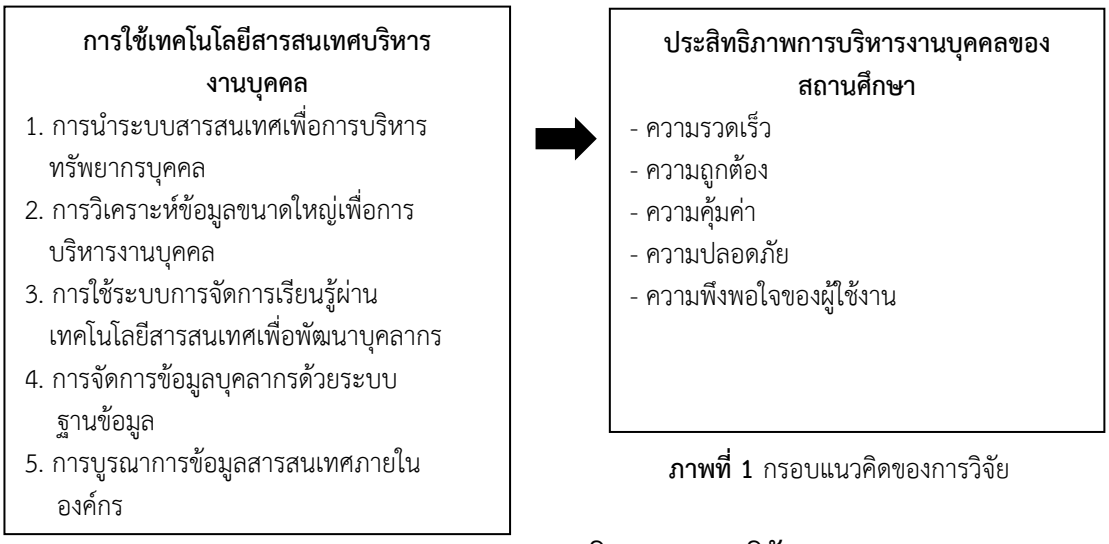

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวก

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อย่างน้อย 1 ด้าน ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู ทั้งหมด 52 แห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 6,055 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 364 คนซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคำนวณตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607)

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคล โดยครอบคลุม 6 ลักษณะ ได้แก่1) การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล 2) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล3) การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร 4) การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล 5) การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร 6) การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล

2. ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ของการบริหารงานบุคคลในด้านต่าง ๆ ที่ได้รับผลจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศครอบคลุม 5 ลักษณะ ดังนี้ 1) ความรวดเร็ว 2) ความถูกต้อง 3) ความคุ้มค่า 4) ความปลอดภัย 5) ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตัวตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตามวิธีมาตราส่วนลิเคิร์ต (Rensis Likert Method, 1932 : 90 - 95)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อหาแนวทางในการนำเนื้อหามาสร้างแบบสอบถาม

2. ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่าและการสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมขอบข่าย การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แล้วกำหนดคำถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ ตรามาตราส่วนลิเคิร์ต (Rensis Likert Method, 1932 : 90 - 95)

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5. นำร่างแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้องทั้งความเที่ยงตรงข้อคำถาม ผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ 1 ท่าน และผู้บริหารโรงเรียน 2 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ แปลผลได้ว่า สามารถนำข้อคำถามมาใช้ได้

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) โดยเป็นครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 สถานศึกษาละ 3 คน จำนวน 10 แห่ง รวมทั้งสิ้น 30 คน

7. นำคะแนนที่ได้จากการทดลองใช้ (Try-out) มาวิเคราะห์แบบสอบถามเป็นรายข้อเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค (Cronbach’s alpha coefficient) = 0.980

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา และครูผู้สอน ได้ตอบแบบสอบถามใน การวิจัย

2. ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อส่งต่อให้ให้ครูในกลุ่มโรงเรียนทั้งหมด 52 แห่ง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบกลับทางอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ผ่าน Google Form โดยการเข้าผ่านลิงค์ URL หรือผ่าน QR CODE

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างผ่าน QR CODE

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากผู้ตอบแบบสอบถามที่ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์แล้วไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยของแบบสอบถามทุกฉบับ และนำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณค่าสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพคือค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม ซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล เพื่อทราบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของ ลิเคิร์ท (Likert, 1961)

3. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวมซึ่งพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูลเพื่อทราบประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวความคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการ บริหารงานบุคคลของสถานศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (rxy) (Hinkle, et al, 1998 : 120)

5. การวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถี่ และค่าร้อยละ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n= 364)	ร้อยละ
1.เพศ		
ชาย	135	37.10
หญิง	229	62.90
2. อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	65	17.86
31 - 40 ปี	119	32.69
41 - 50 ปี	99	27.20
51 - 60 ปี	81	22.25
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	226	62.10
ปริญญาโท	129	35.40
ปริญญาเอก	9	2.50
4. ประสบการณ์การทำงาน		
1 - 5 ปี	71	19.51
6 - 10 ปี	85	23.35
11 - 15 ปี	89	24.45
16 - 20 ปี	78	21.43
มากกว่า 20 ปี	41	11.26

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 254 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.60 และเพศหญิง ร้อยละ 48.40 แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายทางเพศของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งอาจส่งผลให้ผลการวิจัยมีมุมมองที่หลากหลายจากทั้งสองเพศ ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.10 รองลงมาคือต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.10 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.50 และอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.30 สามารถบ่งชี้ได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูรุ่นใหม่หรือช่วงกลางวัยทำงาน ซึ่งมักมีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี จึงน่าจะมีทัศนคติที่เปิดรับต่อภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล การศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 81.50 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 18.50 ระดับปริญญาเอก ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามสะท้อนถึงการมีพื้นฐานความรู้ทางวิชาการในระดับที่สามารถเข้าใจและประเมินภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัลได้ดี ประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้ว 1 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.30 รองลงมาคือ อายุ 16 - 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.40 อายุ 11 - 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.80 อายุ 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.20 และอายุมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 6.30 แสดงถึงการมีส่วนผสมของครูรุ่นใหม่และครูที่มีประสบการณ์สูง ซึ่งช่วยให้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมีมุมมองทั้งจากผู้ที่เพิ่งเข้าระบบและผู้ที่อยู่มานาน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมทุกด้าน

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคล	n = 364		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{x}$	S.D.		
1.การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล	3.77	0.55	มาก	5
2.การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล	3.79	0.56	มาก	1
3.การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร	3.78	0.54	มาก	3
4. การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล	3.77	0.55	มาก	6
5. การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร	3.79	0.53	มาก	1
6. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล	3.78	0.54	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.78	0.55	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล และ การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.56 และ 0.53 ตามลำดับ) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.54 และ 0.54) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.55) และการจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล ($\bar{X}$ = 3.76, S.D. = 0.55) มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ แต่อยู่ในระดับมากเช่นกัน ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวม

ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา	n = 364		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{x}$	S.D.		
1. ความรวดเร็ว	3.75	0.55	มาก	5
2. ด้านความถูกต้อง	3.78	0.55	มาก	2
3. ความคุ้มค่า	3.79	0.55	มาก	1
4. ความปลอดภัย	3.77	0.53	มาก	4
5. ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน	3.78	0.54	มาก	2
รวมเฉลี่ย	**3.77**	**0.54**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.77, S.D. = 0.54) เมื่อพิจารณาประเด็นการดำเนินงานจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.55) รองลงมาคือ ความถูกต้อง $\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.55) อยู่ในระดับมาก และ ความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.54) ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	X	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	–	–	–	–	–	–	.865**	สูง
X_2	.835**	1.000	–	–	–	–	–	.850**	สูง
X_3	.833**	.826**	1.000	–	–	–	–	.857**	สูง

X_4	.829**	.853**	.858**	1.000	–	–	–	.863**	สูง
X_5	.857**	.835**	.863**	.862**	1.000	–	–	.849**	สูง
X_6	.855**	.841**	.865**	.858**	.857**	1.000	–	.854**	สูง
X	.911**	.904**	.913**	.913**	.914**	.912**	1.000	.859**	สูง

** p < .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านต่าง ๆ กับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอยู่ในช่วง .849 ถึง .865 ซึ่งอยู่ในระดับสูงทุกตัว และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สะท้อนให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา กล่าวคือ เมื่อระดับการใช้เทคโนโลยีเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลย่อมสูงขึ้นตามไปด้วย โดยรายด้านพบว่า การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล (X_1) การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยฐานข้อมูล (X_4) และการใช้ระบบการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (X_3) มีค่าสัมประสิทธิ์ในระดับสูงมาก (r = .857–.865) ขณะที่ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (X_2) การบูรณาการข้อมูลในองค์กร (X_5) และการเสริมสร้างความโปร่งใส (X_6) ก็มีค่าสัมประสิทธิ์ในระดับสูงเช่นกัน (r = .849–.854) แสดงให้เห็นว่าทุกมิติของการใช้เทคโนโลยีล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งตอกย้ำว่าเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในปัจจุบัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา	R	R^2	AdJ R^2	SEE	F
X_4	0.932	0.869	0.869	0.18900	2,405.167**
X_4, X_1	0.960	0.921	0.921	0.14665	240.236**
X_4, X_1, X_6	0.968	0.937	0.936	0.13161	88.219**
X_4, X_1, X_6, X_5	0.972	0.944	0.943	0.12421	45.168**
X_4, X_1, X_6, X_5, X_2	0.974	0.949	0.948	0.11873	34.932**
X_4, X_1, X_6, X_5, X_2, X_3	0.976	0.953	0.952	0.11423	29.780**

** p < .01

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทั้งหมด 6 ด้าน (X_1–X_6) สามารถเข้าสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรแรกที่เข้าสมการคือ การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล (X_4) ซึ่งมีค่า R^2 = 0.869 บ่งชี้ว่าเพียงตัวแปรเดียวก็สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพได้ถึงร้อยละ 86.90 จากนั้นการเพิ่มตัวแปร X_1, X_6, X_5 และ X_2 ทำให้ค่า R^2 เพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึง 0.949 แสดงให้เห็นว่าแต่ละด้านของการใช้เทคโนโลยีล้วนมีส่วนช่วยเสริมพลังการพยากรณ์อย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเพิ่มตัวแปรด้านการใช้ระบบจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_3) เข้ามาในรูปแบบที่ 6 ทำให้ค่า R^2 สูงสุดเป็น 0.953 (Adj R^2 = 0.952) และมีค่า SEE ต่ำที่สุดที่ 0.11423 บ่งชี้ว่าสมการดังกล่าวเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลได้สูงถึงร้อยละ 95.30 โดยมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ต่ำและมีความเสถียรสูง ในภาพรวม ผลการวิเคราะห์ยืนยันว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างบูรณาการในด้านฐานข้อมูล ระบบบริหารบุคลากร ความโปร่งใส การบูรณาการข้อมูล และ Big Data เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา	b	SE_b	β	t	Sig.t
Constant	0.472	0.081	-	5.827*	0.000
X_4	0.416	0.056	0.458	7.389*	0.000
X_1	0.285	0.051	0.322	5.559*	0.000
X_6	0.198	0.048	0.244	4.125*	0.001
X_5	0.153	0.049	0.191	3.122*	0.002
X_2	0.112	0.045	0.135	2.498*	0.013
X_3	0.096	0.043	0.108	2.062*	0.040
R = 0.976, R^2 = 0.953, Adj R^2 = 0.952, SEE = 0.114, F = 29.780, a = 0.472					

* $p < .05$

จากตารางที่ 5.1 พบว่า สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้ร้อยละ 95.30 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนดิบ (b) ของตัวแปรที่เข้าสมการตามลำดับ ได้แก่ X_4 = 0.416, X_1 = 0.285, X_6 = 0.198, X_5 = 0.153, X_2 = 0.112 และX_3 = 0.096 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) ตามลำดับ ได้แก่ X_4 = 0.458, X_1 = 0.322, X_6 = 0.244, X_5 = 0.191, X_2 = 0.135 และ X_3 = 0.108 ซึ่งล้วนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ค่าพยากรณ์ร่วม (R^2) เท่ากับ 0.953 และค่า Adjusted R^2 เท่ากับ 0.952 แสดงว่าแบบจำลองสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลได้ ร้อยละ 95.30 ขณะที่ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของประมาณการ (SEE) เท่ากับ 0.114 และค่า F = 29.780 ชี้ให้เห็นว่าสมการถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์สูงที่สุดคือ X_4 (การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล) รองลงมา ได้แก่ X_1, X_6, X_5, X_2 และ X_3 ตามลำดับ

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = a + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + b_4X_4 + b_5X_5 + b_6X_6 \text{ (สมการที่1)}$$

$$= 0.472 + 0.285X_1 + 0.112X_2 + 0.096X_3 + 0.416X_4 + 0.153X_5 + 0.198X_6$$

สมการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = \beta_1Z_1 + \beta_2Z_2 + \beta_3Z_3 + \beta_4Z_4 + \beta_5Z_5 + \beta_6Z_6 \text{ (สมการที่ 2)}$$

$$= 0.322Z_1 + 0.135Z_2 + 0.108Z_3 + 0.458Z_4 + 0.191Z_5 + 0.244Z_6$$

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 4) เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ มาอภิปรายผลตามรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการวิจัยโดยภาพรวมพบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.50, S.D. = 0.55) สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาในพื้นที่ดังกล่าวมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่พร้อมต่อการปรับใช้ในกระบวนการบริหารบุคคล ทั้งในด้านระบบข้อมูลบุคลากร การพัฒนาครู การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก และการเสริมสร้างความโปร่งใสในระบบราชการโรงเรียน ผลนี้แสดงถึงการเปลี่ยนผ่านจาก “การบริหารแบบเอกสาร” สู่ “การบริหารเชิงดิจิทัล” (Digital Administration) อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในยุคข้อมูลเป็นฐาน (Kavanagh et al., 2021) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่ชี้ว่า ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล (HRIS) เป็นหัวใจของการบริหารงานบุคคลยุคใหม่ เพราะช่วยให้การจัดการข้อมูลมีความถูกต้อง โปร่งใส และสามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Laudon & Laudon, 2020) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่มองว่าเทคโนโลยีสารสนเทศมิใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุน แต่เป็น “โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการ” (Infrastructure of Management) ที่ส่งผลต่อทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืนขององค์กร ในบริบทของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่มุ่งขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษาด้วยข้อมูล (Data-Driven Administration) โดยเน้นการเชื่อมโยงข้อมูลบุคลากรเข้ากับระบบการวางแผน การติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้การตัดสินใจของผู้บริหารอยู่บนฐานข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ซึ่งเป็นทิศทางสำคัญของการบริหารงานบุคคลในยุคดิจิทัลโดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ด้านนี้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.55) แสดงให้เห็นว่าหลายสถานศึกษาได้มีการจัดทำระบบ HRIS เพื่อรวบรวมข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ เช่น ข้อมูลการบรรจุแต่งตั้ง การประเมินผล และประวัติการพัฒนาอบรม ระบบเหล่านี้ช่วยให้การเข้าถึงและการอัปเดตข้อมูลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ตัวแปรนี้มีค่าเฉลี่ยสูงสะท้อนว่า สถานศึกษาเริ่มเปลี่ยนแนวคิดจาก “การบริหารโดยใช้เอกสาร” ไปสู่ “การบริหารด้วยข้อมูล” ซึ่งช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนและความผิดพลาดที่เกิดจากมนุษย์ ทั้งยังเพิ่มความโปร่งใสในการจัดการกำลังคน (Kavanagh et al., 2021) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่อธิบายว่า HRIS ช่วยลดขั้นตอนในการบริหารงานบุคคล สนับสนุนการตัดสินใจด้วยข้อมูลจริง และเพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินการ ซึ่งนำไปสู่การบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สาวิตตรี สุมามาลย์, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่ชี้ว่าการใช้ HRIS ในสถานศึกษาไทยทำให้การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง และการพัฒนาครูเป็นระบบมากขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการศึกษาในระยะยาว ประโยชน์เชิงปฏิบัติ สถานศึกษาควรพัฒนา HRIS ให้มีความเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลส่วนกลางของ สพฐ. เพื่อให้การติดตามและการประเมินบุคลากรเป็นไปแบบ Real-Time และลดความซ้ำซ้อนของข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยพบว่าด้านนี้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.79, S.D. = 0.56) สะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษามีความตระหนักถึงการใช้ Big Data และ HR Analytics ในการบริหารงานบุคคล เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มการลาออก การวางแผนสรรหาครูในอนาคต และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร (Papaevangelou et al., 2023) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่พบว่าการใช้ Big Data สามารถช่วยให้องค์กรเข้าใจพฤติกรรมของบุคลากรและออกแบบกลยุทธ์การบริหารได้ตรงตามศักยภาพ อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความโปร่งใสในการตัดสินใจ เช่น การประเมินผลงานหรือการให้รางวัล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล การใช้ Big Data ระดับโรงเรียนจะช่วยให้ผู้บริหารเข้าใจภาพรวมของกำลังคนในแต่ละกลุ่มสาระ และช่วยในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์เชิงปฏิบัติสถานศึกษาควรจัดตั้งหน่วย “Data Center ด้านทรัพยากรบุคคล” เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพยากรณ์ เช่น แนวโน้มการย้ายครู การขาดแคลนสาขาวิชา หรือการพัฒนา ID Plan ของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

3. การใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าด้านนี้อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.78, S.D. = 0.54) แสดงว่าสถานศึกษามีการนำระบบ LMS เช่น OBEC LMS หรือ D-School มาใช้จริงในการพัฒนาครูบุคลากร และผู้บริหาร โดยระบบดังกล่าวช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้และอบรมออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง (Chukwuemeka-Nworu et al., 2024) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ยืนยันว่า LMS เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคลากรทางการศึกษา และช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ในบริบทของไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่ให้ครูจัดทำ ID Plan ผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามผลพัฒนาครูแต่ละคนได้อย่างชัดเจน ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนมี “ศูนย์เรียนรู้ดิจิทัลสำหรับครู (Digital Learning Hub)” เพื่อให้ครูสามารถเข้าถึงหลักสูตรออนไลน์และระบบติดตามผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. การบูรณาการข้อมูลสารสนเทศภายในองค์กร ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) ซึ่งแสดงว่าสถานศึกษามีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เช่น งานบุคลากร งบประมาณ และวิชาการ ผ่านระบบสารสนเทศเดียว

แนวคิดนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบเปิด (Open System Theory) ซึ่งชี้ว่าองค์ประกอบภายในองค์กรต้องทำงานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความสมดุลและประสิทธิภาพ (Papaevangelou et al., 2023) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล โดยระบุว่าการบูรณาการข้อมูลจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มการประสานงานระหว่างหน่วยงานในสถานศึกษา ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรพัฒนาระบบ “School Integration Platform” ที่เชื่อมโยงข้อมูลด้านบุคลากร งบประมาณ และแผนกลยุทธ์ไว้ในระบบเดียว เพื่อให้ผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจได้แบบองค์รวม

5. การใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, S.D. = 0.57) แสดงว่าหลายโรงเรียนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้สร้างความโปร่งใส เช่น ระบบติดตามการประเมินผล การประกาศแต่งตั้งผ่านเว็บไซต์ หรือระบบร้องเรียนออนไลน์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ส่งเสริมแนวทางนี้ผ่านการใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับ (Audit Trail System) เพื่อให้ทุกขั้นตอนการบริหารบุคคลสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล (Chukwuemeka-Nworu et al., 2024) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ยังยืนยันว่าการใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใสเป็นส่วนหนึ่งของ e-Governance ที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจภายในองค์กร ประโยชน์เชิงปฏิบัติ สถานศึกษาควรมี “ศูนย์ข้อมูลสาธารณะออนไลน์ (Transparency Portal)” เพื่อเปิดเผยข้อมูลการแต่งตั้ง โยกย้าย และผลการประเมินอย่างต่อเนื่อง

6. ประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.77, S.D. = 0.54) ครอบคลุม 5 มิติ ได้แก่ ความคุ้มค่า ความถูกต้อง ความพึงพอใจ ความปลอดภัย และความรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีช่วยยกระดับประสิทธิภาพทุกด้านของการบริหารบุคคล (Laudon & Laudon, 2020) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่ระบุว่าเทคโนโลยีช่วยเพิ่มทั้ง efficiency และ effectiveness ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะความคุ้มค่าและความรวดเร็วในการดำเนินงาน ประโยชน์เชิงปฏิบัติ สถานศึกษาควรใช้ข้อมูลจากระบบ HRIS และ LMS เพื่อพัฒนามาตรการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และยกระดับความพึงพอใจของบุคลากร เช่น ระบบตอบกลับอัตโนมัติหรือระบบรายงานผลออนไลน์

7. การจัดการข้อมูลบุคลากรด้วยระบบฐานข้อมูล ด้านนี้มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุดกับประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคล ($r = .863$, $p < .01$) แสดงให้เห็นว่าการมีฐานข้อมูลบุคลากรที่ครบถ้วนและถูกต้องคือหัวใจสำคัญของการบริหารยุคใหม่ (Laudon & Laudon, 2020) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล อธิบายว่าฐานข้อมูลคือ “โครงสร้างของระบบสารสนเทศ” ที่เชื่อมโยงทุกกระบวนการเข้าด้วยกัน ทั้งการจัดเก็บ ค้นหา และวิเคราะห์ ทำให้ข้อมูลบุคลากรสามารถใช้ในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ในประเทศไทย (ภานุมาต พงษ์เส็ง, 2566) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผลพบว่าการจัดการฐานข้อมูลที่ดีช่วยลดภาระงานเอกสารและสร้างความเชื่อมั่นต่อกระบวนการบริหารบุคคลในระบบราชการ ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ควรจัดทำ “ฐานข้อมูลบุคลากรกลาง (Central HR Database)” ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้การโยกย้าย บรรจุแต่งตั้ง และประเมินผลดำเนินไปอย่างเป็นระบบและโปร่งใส

8. ความสัมพันธ์และการพยากรณ์ ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปร X_1–X_6 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับ Ytot ($r = 0.849 – 0.865$, $p < .01$) และจากการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ ($R^2 = 0.953$, $p < .01$) พบว่าทั้ง 6 ตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพได้ถึง 95.30% ซึ่งถือว่าสูงมาก (Rogers, 2003) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผล ที่กล่าวว่าการยอมรับและนำนวัตกรรมไปใช้ภายในองค์กร (Innovation Adoption) จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพเชิงระบบขององค์กรอย่างยั่งยืน ประโยชน์เชิงปฏิบัติ ผลนี้แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและกำหนด “นโยบายการพัฒนา HR Digital Transformation” เพื่อคงประสิทธิภาพในระยะยาว

ดังนั้นผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เทคโนโลยีได้กลายเป็น “กลไกหลักในการขับเคลื่อนองค์กร” ไม่ใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุน ส่งผลให้การบริหารงานบุคคลมีความรวดเร็ว ถูกต้อง โปร่งใส และตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กรได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาการศึกษายุคใหม่ที่มุ่งเน้นการบริหารบนฐานข้อมูลและความยั่งยืนของระบบดิจิทัลผู้บริหารในยุคนี้ควรนำการเทคโนโลยีสารสนเทศไปพิจารณาเพื่อกำหนดเป็นนโยบายที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานโรงเรียนและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารบุคคลเชิงดิจิทัล เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรอย่างมีระบบ โดยเฉพาะในหกมิติของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคล, การวิเคราะห์ข้อมูลบุคลากร , ระบบการจัดการเรียนรู้ LMS, การ

จัดการฐานข้อมูลบุคลากร, การบูรณาการสารสนเทศภายในองค์กร และเทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใส ทั้งหกมิตินี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถบริหารทรัพยากรบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว โดยเน้น การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคลมาใช้ในการเก็บข้อมูล พัฒนา และประเมินผลครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การนำระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรบุคคลจะช่วยให้เกิดฐานข้อมูลที่ถูกต้อง โปร่งใส และเข้าถึงได้รวดเร็ว เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกำลังคน การจัดสรรภาระงาน และการพัฒนาศักยภาพครูอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังควรใช้ Big Data และ HR Analytics เพื่อวิเคราะห์แนวโน้มการทำงานของบุคลากร เช่น ผลการประเมิน ผลการอบรม หรือความก้าวหน้าในสายอาชีพ ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้จะช่วยให้การบริหารงานบุคคลเป็นไปอย่างมีทิศทางและตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทุกคนมี ทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านการอบรม พัฒนาและการเรียนรู้ร่วมกันในรูปแบบของ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพดิจิทัลเพื่อให้บุคลากรสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างคล่องตัว

2) ข้อเสนอแนะสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา ครูและบุคลากรควรตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาตนเอง โดยควรใช้ ระบบการจัดการเรียนรู้ LMS เพื่อวางแผนและติดตามความก้าวหน้าของแผนพัฒนารายบุคคลอย่างต่อเนื่อง LMS จะช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา เพิ่มความคล่องตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมอบรมและพัฒนา รวมทั้งสามารถสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้สู่ผู้บริหารได้แบบเรียลไทม์ บุคลากรควรมีส่วนร่วมในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานประจำ เช่น การใช้ฐานข้อมูลกลางในการเก็บข้อมูลการสอน การใช้ระบบออนไลน์ในการส่งผลการปฏิบัติงาน และการใช้ HRIS ในการประเมินตนเอง เพื่อให้การบริหารบุคลากรมีมาตรฐานเดียวกันในทุกระดับ ทั้งนี้ การสร้างความเข้าใจและทักษะด้านเทคโนโลยีในกลุ่มครูจะช่วยลดความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลง และทำให้การเปลี่ยนผ่านสู่ระบบบริหารดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น

3) ข้อเสนอแนะเชิงสังคมและชุมชนการศึกษา ผลการวิจัยสะท้อนว่า การใช้เทคโนโลยีในการบริหารบุคคลไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อองค์กรภายในเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก เช่น ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และชุมชนทางการศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาควรใช้เทคโนโลยีในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เช่น รายงานการประเมินคุณภาพบุคลากร หรือกิจกรรมพัฒนาครู เพื่อให้สังคมสามารถตรวจสอบได้ เพิ่มความไว้วางใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการบริหารบุคคล เช่น ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของครู และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อขยายความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกการใช้เทคโนโลยีในระบบบริหารงานบุคคล

2) ควรศึกษาความแตกต่างระหว่างระดับการศึกษาและภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการนำเทคโนโลยีไปใช้ในการบริหารงานบุคคลในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจให้แนวทางเฉพาะพื้นที่

3) ควรวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบทบาทของเทคโนโลยีในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในยุคดิจิทัล

4) ควรพัฒนานวัตกรรมต้นแบบของระบบสารสนเทศในการบริงานงานบุคคล (HRIS) สำหรับสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา เพื่อทดลองใช้ในบริบทจริง และวัดผลเชิงประสิทธิภาพ

5) ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลสัมฤทธิ์ทางการบริหาร เพื่อสร้างแบบจำลองเชิงโครงสร้างสำหรับใช้ในการกำหนดนโยบายการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ภานุมาต พงษ์เส็ง. (2566). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. (การบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยพะเยา.

สาวิตตรี สุมามาลย์. (2564). **การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษาของโรงเรียนสบโป่งวิทยา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2564). **ประวัติสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา**. สืบค้นจาก https://www.sesao2.go.th

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). **แนวทางการบริหารเทคโนโลยีในสถานศึกษา**. OBEC.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **คู่มือการปฏิบัติงานบุคคล (ฉบับปรับปรุง)**. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570**. สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. https://www.bopp-obec.info

สุชาดา คำพิทูรณ์. (2565). การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุภาวดี ใจดี. (2564**). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับและใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถาบันอุดมศึกษา.** (**ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา).

เสาวนิต แก้วกระจ่าง, & พรเทพ รู้แผน. (2567). แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานงบประมาณของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. **วารสารสิรินธรปริทรรศน์,** 25(2), 499–501.

Chukwuemeka-Nworu, S., Ugwu, G. C., & Nwafor, B. (2024). **Digitalizing personnel management practices in public secondary schools: Implications for developing economies. International Journal of Educational Management and Policy**, 36(2), 155–173.

Hinkle, D. E., Wiersma, W., & Jurs, S. G. (1998). **Applied Statistics for the Behavioral Sciences (4th ed.)**. Boston, MA: Houghton Mifflin..

Kavanagh, M. J., Johnson, R. D., & Thite, M. (2021). **Human resource information systems: Basics, applications, and future directions** (5th ed., pp. 206–207). SAGE Publications.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). **Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610.

Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2020). **Management information systems: Managing the digital firm** (16th ed.). Pearson.

Likert, R. (1961). **New patterns of management**. McGraw-Hill.

Papaevangelou, O., Syndoukas, D., Kalogiannidis, S., & Kontsas, S. (2023). **Information technology and human resource management in educational institutions**. Journal of System and Management Sciences, 13(2), 258– 272. https://doi.org /10.33168/JSMS.2023.0218

Rogers, E. M. (2003). **Diffusion of innovations** (5th ed.). Free Press.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

THE DEVELOP A SET OF LEARNING ACTIVITIES ON THE TOPIC OF “CREATIVE THAI DANCE BASED ON THAI CLASSICAL DANCE TERMINOLOGIES” FOR MATTHAYOM 2 STUDENTS IN NAKHON SI THAMARAT COLLEGE OF DRAMATIC ARTS.

สิริกานต์ ทองสงฆ์[1] ,ชมนาด กิจขันธ์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Sirikarn Thongsong[1] ,Chommanad Kijkhun[2]
Chandrakasem Rajabhat University
Corresponding Author E-mail :sirikanaut@gmail.com[1],Kijkhan@hotmail.com[2]

(Received : January 9, 2026; Edit : January 16, 2026; accepted : January 20, 2026)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช (2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง มีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาขานาฏศิลป์ไทยละคร ภาควิชานาฏศิลป์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน ใช้วิธีคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีทั้งหมด 1 ชุด ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนาฏยศัพท์, ท่ารำเพลงช้า - เพลงเร็ว เพลงแม่บทใหญ่, การสร้างสรรค์ท่ารำ 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ และ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (**S.D.**) และค่า t-test

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ พบว่า (1) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 81.42 /83.12 ซึ่งตรงตามเกณฑ์ 80/80 ที่ได้กำหนดไว้ (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยหลังเรียน ($\bar{X}$ = 24.93 , **S.D.** = 1.84) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}$ = 16.06, **S.D.** = 3.04) (3) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.86 , **S.D.** = 0.28) อยู่ในระดับดีมาก (4) แบบสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.54 , **S.D.** = 0.27) อยู่ในระดับดีมาก (5) ความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18 ($\bar{X}$ = 4.86 , **S.D.** = 0.18) นอกจากนี้ยังได้ข้อค้นพบจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนด้านเจตคติ นักเรียนรู้สึกประทับใจ มีความสุข และภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำกิจกรรมออกแบบท่ารำนาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ตามจินตนาการของนักเรียน

คำสำคัญ : ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, ความพึงพอใจ

Abstract

This present research study was conducted to serve the following objectives: (1) to develop a set of learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students studying in the first semester of academic year 2025 in Nakhon Si Thamarat College of Dramatic Arts; (2) to examine learning achievement of students after the implementation of this present set of learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students studying in the first semester of academic year 2025 in Nakhon Si Thamarat College of Dramatic Arts; and (3) to investigate students' satisfactory level towards the implementation of this present set of learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students studying in the first semester of academic year 2025 in Nakhon Si Thamarat College of Dramatic Arts.

This quasi-experimental study was conducted on the target sample of 16 Matthayom 2 students studying in the first semester of academic year 2025 in Nakhon Si Thamarat College of Dramatic Arts derived from stratified purposive sampling. Research instruments used were 1) the set of learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students there is a total of 1 set consisting of the following content: Basic knowledge of vocabulary, Basic dance moves, Creation of dance moves; 2) lesson plans to implement the learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students; 3) learning achievement test; 4) creative thinking skill assessment form; and 5) satisfactory survey to evaluate students' satisfaction towards the implementation of the learning activities. Data derived were analysed using prescriptive statistics including mean, standard deviation, and t-test.

The following findings could be observed in the results of this study. (1) The development of this present set of learning activities on the topic of creative Thai dance based on Thai classical dance terminologies for Matthayom 2 students yielded efficacy coefficient E_1 / E_2 of 81.42 /83.12 according to the predetermined criteria of 80/80. (2) It could also be observed that students' learning achievement after the implementation of this present learning activities was at $\bar{x}$ = 24.93, **S.D.** = 1.84 higher than pre-implementation ($\bar{x}$ = 16.06, **S.D.** = 3.04) with statistical significance of .05. The average of students' creative thinking skill assessment was $\bar{x}$ = 3.86 , **S.D.** = 0.28 at very good level in addition to (4) the result from students' creative thinking behavior observation which ranked at very good level with $\bar{x}$ = 3.54, **S.D.** = 0.27. Furthermore, (5) students' satisfaction towards the implementation of this present set of learning activities was also found at very good level with $\bar{x}$ = 4.86, **S.D.** = 0.18 In addition, I got the findings from the students' comments on the attitude. The students are impressed, happy and proud of themselves. From doing creative dance design activities from Thai Dance Terminologies according to the student's imagination.

Keywords : learning activities, Creative Thai Dance from Thai Dance Terminologies, learning achievement, satisfaction.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นาฏศิลป์ไทย เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความงดงาม ประณีต ซึ่งผสมผสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาแต่ละยุคสมัย ทำให้นาฏศิลป์ไทยเป็นศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของครูอาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์และดนตรีไทย ถือได้ว่าเป็นศาสตร์คู่บ้านคู่เมือง และเป็นเครื่องหมายแสดงถึงความเป็นอารยะของชาติไทย (สุมนมาลย์ นิ่มเนติพันธ์ และสุมนรตี นิ่มเนติพันธ์, 2551 : 2) นอกจากนั้นมิติของนาฏศิลป์ ยังมีการร้องรำทำเพลงให้เกิดความบันเทิงใจ รวมถึงเป็นการสื่ออารมณ์และความรู้สึก ศิลปะประเภทนี้จำเป็นต้องอาศัยดนตรีและการขับร้องเข้าร่วมด้วยเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณค่าในศิลปะตามสภาพหรืออารมณ์ต่างๆ (สุมิตร เทพวงษ์, 2541 : 2) โดยต้องอาศัยสุนทรียภาพของการแสดงนาฏศิลป์ไทย นั่นคือ การรู้สึกถึงคุณค่าของความงามอันเกิดจากประสบการณ์ที่ได้เห็น ลีลาท่ารำ ได้ยินเสียงขับร้องและบรรเลงเพลงที่ไพเราะ ได้ฟังบทร้องที่ประณีตมีอรรถรส ซึ่งสอดคล้องกับธรากร จันทนะสาโร (อ้างถึงใน จารุวรรณ ส่งเสริม, 2559 : 59) กล่าวในเรื่องสุนทรียภาพของการแสดงนาฏศิลป์ ไว้ว่า “ต้องเข้าใจองค์ประกอบของงานนาฏศิลป์เสียก่อน มีอยู่ 8 ประการ ได้แก่ บทการแสดง นักแสดง ท่ารำ ดนตรี อุปกรณ์ เครื่องแต่งกาย สถานที่แสดง และแสงประกอบการแสดง ทั้ง 8 องค์ประกอบควรจะต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสม สอดคล้องกับประเด็นและทัศนคติที่จะนำเสนอในงานนาฏศิลป์ไทยชุดนั้น ๆ” ด้วยความสำคัญของนาฏศิลป์ไทยจึงเกิดเป็นการจัดองค์ความรู้สู่นักเรียนสืบไป

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ไทย ได้จัดให้อยู่ในหลักสูตรการศึกษาทุกช่วงระดับการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะควบคู่ไปกับพื้นฐานทางทฤษฎี และมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย นำไปสู่การประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) วิมลศรี อุปรมัย (2553 : 315) กล่าวถึง ข้อดีของศาสตร์ทางนาฏศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะประเภทการเคลื่อนไหวช่วยส่งเสริมการสร้างลักษณะนิสัย พัฒนาบุคลิกภาพ และความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ โดยการสอนนาฏศิลป์มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับองค์ประกอบของนาฏศิลป์ การแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก พัฒนาทักษะการคิดอย่างอิสระ มีจินตนาการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งศาสตร์ที่กล่าวถึงนี้เป็นพื้นฐานที่จะส่งเสริมให้เกิดการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ต่อไป

การส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งถูกบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรของชาติมีกระบวนการจัดลำดับเนื้อหาซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะ พัฒนาการ และความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่การเรียนการสอนนาฏศิลป์ในระดับขั้นพื้นฐานมุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกการวิเคราะห์ในการใช้ทักษะการคิดขั้นสูง ประกอบด้วย ทักษะการคิดซับซ้อน ทักษะพัฒนาลักษณะการคิด และทักษะกระบวนการคิด โดยมีเป้าหมายให้ครูผู้สอนได้มีแนวทางในการนำทักษะการคิดสู่การพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 อ้างถึงใน จันทรา ด่านคงรักษ์, 2561 : 14) สอดคล้องกับหลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ได้ระบุเนื้อหาไว้ในคำอธิบายรายวิชาว่า ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดด้านนาฏศิลป์ไทย ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ รักความเป็นไทย มีความสามารถในการ สื่อสาร และวิเคราะห์ข้อมูลในการนำไปใช้ได้ถูกต้อง (หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, 2562 : 277) ซึ่งเนื้อหาข้างต้นได้ระบุไว้ในรายวิชานาฏศิลป์ไทย (ละคร 3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ และเป็นช่วงชั้นที่สามารถบูรณาการความรู้จากประสบการณ์สู่การสร้างผลงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้สอนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในรายวิชานาฏศิลป์ไทย (ละคร 3) อุปสรรคที่ทำให้เกิดการต่อยอดศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย คือ นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้ ตัวแบบซึ่งเป็นครูผู้สอน โดยจะยึดวิธีการสอนตามระเบียบแบบแผนของจารีตประเพณี ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดความท้าทายในการนำพื้นฐานความรู้มาต่อยอดแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างสมาชิกในห้องเรียนกับเพื่อนในชั้นเรียน (ชไมพร จันทรวิบูลย์. 2564 : 12) รูปแบบวิธีการสอนส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนรู้จากครูผู้สอนโดยตรง คือใช้วิธีการสอนแบบสาธิตให้นักเรียนสังเกตและฝึกปฏิบัติตามในแต่ละขั้นตอนโดยให้นักเรียนเลียนแบบท่าทางตามครูผู้สอน ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นการเรียนการสอนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับวิธีการสอนแบบเลียนแบบครู สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) เป็นการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะสังเกตจากครูผู้สอนและฝึกปฏิบัติตามเพื่อทำให้ออกมาดีที่สุด (Albert Bandura, 2004 อ้างถึงใน นุชลี อุปภัย, 2555 :139-143) ทำให้ผู้เรียนไม่ได้ใช้ทักษะการคิดสร้างสรรค์ที่เกิดจากความคิดของตัวผู้เรียนโดยตรง ส่งผลทำให้ผู้เรียนไม่กล้าจะแสดงความคิด หรือไม่กล้าคิดนอกกรอบ รวมถึงรู้สึกกังวลเมื่อผู้สอนสร้างกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะกระบวนการคิด ซึ่งปัจจุบันครูผู้สอนได้นำรูปแบบอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ในอนาคตมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการเรียนรู้จากการคิดสร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถ

ในการพัฒนาการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด ควรเริ่มจากสิ่งรอบตัว ความต้องการ หรือความรู้พื้นฐานที่เรียนมา ซึ่งการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ไทย สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนทุกคนต้องได้ฝึกปฏิบัติทักษะเบื้องต้น คือ การฝึกนาฏยศัพท์ เพลงช้า เพลงเร็ว แม่บทใหญ่ และระบำเบ็ดเตล็ด โดยเฉพาะนาฏยศัพท์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปฏิบัติลักษณะท่ารำต่างๆ ที่ปรากฏขึ้น และสามารถนำไปใช้ฝึกทักษะเบื้องต้นในทุกๆ เนื้อหา กล่าวได้ว่า นาฏยศัพท์หากไม่ได้นำมาออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ก็เป็นเพียงการปฏิบัติท่าพื้นฐานในรูปแบบเดิม แต่หากนำความรู้เรื่องนาฏยศัพท์มาใช้เป็นฐานในการออกแบบและสร้างสรรค์ท่ารำใหม่ให้มีความสวยงาม เหมาะสม และสัมพันธ์กับทำนองเพลง จะสามารถพัฒนาไปสู่ผลงานนาฏศิลป์ที่มีคุณภาพและมีความหมายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “นาฏยสร้างสรรค์” เพื่ออธิบายกระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จากนาฏยศัพท์ โดยนำทักษะพื้นฐานของผู้เรียนมาพัฒนาต่อยอดผ่านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ

จะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์ท่ารำ จำเป็นต้องใช้ทักษะพื้นฐานเดิมเพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งในรายวิชานาฏศิลป์ไทย (ละคร 3) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในการนำไปใช้ได้ถูกต้อง โดยให้ผู้เรียนฝึกสร้างสรรค์ท่ารำจากทักษะพื้นฐานเดิม แต่เมื่อนักเรียนได้ศึกษาในระดับที่สูงขึ้นทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษา ของสังกัดวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ บริบทของหลักสูตรได้กำหนดให้มีการคิดออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำเป็นชุดการแสดงเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ของนักเรียน อีกทั้งเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ทักษะการสร้างสรรค์ตามรูปแบบการเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์ท่ารำครูผู้สอนต้องออกแบบการคิดค้นหากระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่สามารถส่งผลต่อการเชื่อมโยงองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้นำมาใช้เป็นลำดับขั้นตอน จึงได้นำแนวคิดกระบวนการสอนโดยใช้รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นฐาน คือเน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดอย่างสร้างสรรค์(วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์, 2558) มาใช้ในการสร้างสรรค์ท่ารำ และได้ศึกษาขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมเพื่อสอดแทรกให้มีความสัมพันธ์ตรงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้มีความสามารถบูรณาการความรู้จากนาฏยศัพท์สู่นาฏยสร้างสรรค์ เพื่อ ต่อยอดไปยังผลงานการแสดงที่แปลกใหม่แต่คงไว้ซึ่งแก่นของนาฏศิลป์ไทย ผู้วิจัยจึงได้คิดพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ขึ้นโดยนำแนวคิดกระบวนการสอนโดยใช้รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นฐาน มาออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เพื่อกระตุ้นความคิด ส่งเสริมการแสดงออกของตัวนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้ผ่านการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานและจากสิ่งรอบตัวที่นักเรียนสามารถพบเจอในชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปเสริมสร้างทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการนำไปใช้และเป็นการต่อยอดการคิดผลงานการแสดงในระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปะนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
   - ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ตามแนวคิดกระบวนการสอนโดยใช้รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ดังนี้
     1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ
     2. ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม
     3. ขั้นการค้นคว้าและคิด
     4. ขั้นนำเสนอ
     5. ขั้นประเมินผล

→

2. ตัวแปรตาม ได้แก่
   - ประสิทธิภาพจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์
   - ผลสัมฤทธิ์จากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
   - ความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องนาฏยสร้างสรรค์จาก นาฏยศัพท์

สมมติฐานการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช สูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนมีความพึงพอใจจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาขานาฏศิลป์ไทยละคร ภาควิชานาฏศิลป์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (PURPOSIVE SAMPLING) โดยใช้เกณฑ์นักเรียนที่มีพื้นฐานด้านนาฏศิลป์ไทย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับนาฏยศัพท์ เพลงช้าเพลงเร็ว และเพลงแม่บทใหญ่ และกำลังศึกษาในรายวิชานาฏศิลป์ไทยละคร 3

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ - ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ตามแนวคิดกระบวนการสอนโดยใช้รูปแบบการสร้างสรรค์เป็นฐาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ - ประสิทธิภาพจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์
   - ผลสัมฤทธิ์จากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
   - ความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จาก นาฏยศัพท์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์

4) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์

5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1) การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง คือ ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยศัพท์ และการคิดสร้างสรรค์ จากนั้นกำหนดขอบข่ายเนื้อหา นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินคุณภาพและความสอดคล้องของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามหลักของลิเคิร์ท แล้วจึงนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2562 ซึ่งได้กำหนดเนื้อหา เวลาเรียน และกิจกรรมที่นำมาออกแบบการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผล ในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ จากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วจึงนำแผนการจัดการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการวิจัย

3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยศึกษาเอกสาร ตำรา ได้แก่ คู่มือการสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื้อหาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ นาฏยศัพท์ ความงามของนาฏยศิลป์ ท่ารำเพลงแม่บทใหญ่ และนกกินปลีหางยาวเขียว โดยสร้างแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แล้วจึงนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา วิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของเนื้อหา ให้สอดคล้องกับแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยดัชนีความสอดคล้อง IOC จากนั้นนำแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับสมบูรณ์ ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการวิจัย

4) แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยวัดจากการคิดสร้างสรรค์ท่ารำของนักเรียนจากการนำเสนอผลงาน ซึ่งได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ ท่านาฏยศัพท์ ท่ารำเพลงช้า และเพลงเร็ว และท่ารำเพลงแม่บทใหญ่ โดยสร้างเกณฑ์การประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้คะแนน (Rubricscore) มี 4 ระดับ ซึ่งได้นำแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

5) แบบสอบถามความพึงพอใจ ของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ในรูปแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามหลักของลิเคิร์ท แล้วจึงเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ จากนั้นนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาขานาฏศิลป์ไทย ละคร จำนวน 16 คน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยได้ได้ดำเนินขั้นตอนดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียนเพื่อชี้แจงให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2

2. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขานาฏศิลป์ไทยละคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง

4. ประเมินแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช โดยใช้แบบวัดฉบับเดียวกันกับก่อนเรียน เพื่อทดสอบผลสัมฤทธิ์หลังเรียน แล้วบันทึกคะแนนจากการทดสอบครั้งนี้เป็นคะแนนหลังเรียน (Post-test)

5. ประเมินแบบทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สาขานาฏศิลป์ไทย ละคร ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน โดยการนำเสนอผลงาน

6. ประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียน จากการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประเมิน

7. นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สาขานาฏศิลป์ไทย ละคร วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช เป็นผู้ประเมินคุณภาพ จากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์

8. นำผลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และคุณภาพความพึงพอใจจากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1) การหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยหาค่าจากสูตร E_1 / E_2 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 44-51)

2.2) การวิเคราะห์หาคุณภาพค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร ดังนี้

2.2.1) การหาค่าความเที่ยงเชิงเนื้อหา (Index of Content Congruence) และค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน (Index of Objective Congruence : IOC) (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2561 : 94 - 95)

2.3) การหาคุณภาพของแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้สูตร เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีระดับ 5

ระดับ ตามหลักการของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556 : 121)

3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน

3.1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ด้วยการทดสอบค่าที่ (t - test for Dependent sample) โดยได้ใช้สูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 112-114)

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปะนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยได้จัดทำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการพัฒนาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้			
1.1 ลำดับขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าใจง่าย มีความชัดเจน	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
1.2 เนื้อหาและภาษาที่ใช้มีความครอบคลุม	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
1.3 องค์ประกอบของชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยการประเมินคำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้			
2.1 คำอธิบายมีความชัดเจน	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2.2 แนะนำการใช้ชุดกิจกรรมของครูได้อย่างครบถ้วน	5	0	เหมาเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2.3 แนะนำการใช้ชุดกิจกรรมของนักเรียนได้อย่างครบถ้วน	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2.4 เนื้อหามีความเหมาะสมในการนำไปใช้	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยการประเมินคู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	4.83	0.24	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3. เนื้อหาของชุดกิจกรรม			
3.1 เนื้อหามีความสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.67	0.67	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.2 เนื้อหามีความเหมาะสมกับผู้เรียน	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.3 เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยการประเมินเนื้อหาของชุดกิจกรรม	4.89	0.16	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4. แผนการจัดการเรียนรู้			
4.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับชุดกิจกรรม	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4.2 กิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลายส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้อง	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
4.3 กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับระดับของนักเรียน	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้	4.78	0.31	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
5. สื่อการเรียนการสอน			
5.1 สื่อที่ใช้มีความหลากหลาย น่าสนใจ	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประเด็นการประเมิน	$\overline{x}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
5.2 การใช้สื่อมีความทันสมัย สอดคล้องกับเนื้อหา	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
5.3 สื่อมีความเหมาะกับระดับของนักเรียน	5	0	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยการประเมินสื่อการเรียนการสอน	4.78	0.31	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
6. การวัดและประเมินผล			
6.1 การประเมินผลมีความครอบคลุมของเนื้อหา	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
6.2 การวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
6.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีความเหมาะสม	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยการประเมินการวัดและประเมินผล	4.67	0.47	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
สรุปผลค่าเฉลี่ยการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรม	4.79	0.28	เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ตารางแสดงผลการพัฒนาคุณภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จากผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรมโดยในภาพรวมความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.79 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.28

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน ตามเกณฑ์ 80/80

การประเมิน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\overline{x}$	S.D.	ประสิทธิภาพ
ระหว่างเรียน	16	75	977	61.06	5.54	E_1 = 81.42
หลังเรียน	16	30	399	24.94	1.84	E_2 = 83.12

จากตาราง 2 พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ซึ่งได้พัฒนาขึ้น โดยกำหนดประสิทธิภาพ E_1 / E_2 เท่ากับ 80/80 จากการหาค่าประสิทธิภาพของกระบวนการระหว่างเรียน (E_1) เท่ากับ 81.42 และค่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) เท่ากับ 83.12 ซึ่งตรงตามเกณฑ์ 80/80 ที่ได้กำหนดไว้

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\overline{x}$	S.D.	T	Sig
ก่อนเรียน	16	30	16.06	3.04	11.71	0.000*
หลังเรียน	16	30	24.93	1.84		

*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

t-Test: Paired Two Sample for Means

	หลังเรียน 30	ก่อนเรียน 30
Mean	24.938	16.0625

Variance	3.396	9.2625
Observations	16.000	16
Pearson Correlation	0.310	
Hypothesized Mean Difference	0.000	
df	15.000	
t Stat	11.715	
P(T<=t) one-tail	0.000	
t Critical one-tail	1.753	
P(T<=t) two-tail	0.000	
t Critical two-tail	2.131	

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิเคราะห์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 16.06 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 3.04 คะแนน เฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ = 24.93 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 1.84 เมื่อนำมาหาค่าสถิติโดยใช้ T-test ได้ = 11.71 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ตารางแสดงผลแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ที่	รายการประเมิน	N = 3		ระดับคะแนน
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ท่ารำมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน	3.67	0.58	ดีมาก
2.	การสร้างสรรค์โดยประยุกต์จากท่ารำแบบดั้งเดิม	3.67	0.58	ดีมาก
3.	การสร้างสรรค์แบบผสมผสานนาฏศิลป์	4.00	0.00	ดีมาก
4.	การคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ท่ารำใหม่	3.67	0.58	ดีมาก
5.	ท่ารำมีความสวยงาม แปลกใหม่ดึงดูดน่าสนใจ	3.33	0.58	ดี
6.	ความสอดคล้องตามจังหวะและทำนองเพลง	3.33	0.58	ดี
7.	การแปรแถว เคลื่อนไหวบนเวที	3.67	0.58	ดีมาก
8.	ปฏิภาณไหวพริบ	3.00	0.00	ดี
	สรุปค่าเฉลี่ยการประเมิน แบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์	**3.54**	**0.27**	**ดีมาก**

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยแสดงผลแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ในการให้นักเรียนคิดออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำ สรุประดับค่าเฉลี่ยรวม $\bar{x}$ = 3.54 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน **S.D.** = 0.27 อยู่ในระดับดีมาก

ตารางที่ 5 ตารางแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียนจากแผนการจัดการเรียนรู้ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ที่	รายการประเมิน	N = 3		ระดับคะแนน
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานด้านนาฏศิลป์	3.67	0.58	ดีมาก
2.	ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์ท่ารำ	4	0	ดีมาก
3.	สังเกตและออกแบบท่ารำให้สอดคล้องกับเนื้อหา	3.33	0.58	ดี
4.	มีอิสระเสรีในการแสดงออกทางความคิด	4	0	ดีมาก
5.	มีความสามัคคีในหมู่คณะ	4	0	ดีมาก
6.	ความสนใจในการทำกิจกรรม	4	0	ดีมาก
7.	การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	4	0	ดีมาก
	สรุปค่าเฉลี่ยการประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียน	3.86	0.28	**ดีมาก**

จากตาราง 5 พบว่า ค่าเฉลี่ยแสดงผลการสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียน (รายกลุ่ม) จากแผนการจัดการเรียนรู้ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ในการให้นักเรียนคิดออกแบบสร้างสรรค์ท่ารำและครูได้สังเกตและประเมินแบบสังเกตพฤติกรรมการสร้างสรรค์ของนักเรียน สรุประดับค่าเฉลี่ยรวม $\bar{x}$ = 3.86 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 0.28 อยู่ในระดับดีมาก

ตอนที่ 3 ผลความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปะนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 4.6 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ที่	รายการประเมิน	N = 16		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{x}$	S.D.	
1.	ครูชี้แจงการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน	4.93	0.25	มากที่สุด
2.	ครูอธิบาย ให้คำปรึกษา และแนะนำ นักเรียนในการเรียนรู้กิจกรรมอย่างทั่วถึง	5	0	มากที่สุด
3.	ครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ และอยากเรียนรู้ตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหา	4.87	0.34	มากที่สุด
4.	เนื้อหาของชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน	4.81	0.40	มากที่สุด
5.	เนื้อหา และภาษาที่ใช้ในชุดกิจกรรมเข้าใจง่าย	4.81	0.40	มากที่สุด
6.	เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมสอดคล้องกับชุดกิจกรรม	4.75	0.44	มากที่สุด
7.	ชุดกิจกรรมมีความหลากหลายในการคิดสร้างสรรค์	4.87	0.34	มากที่สุด
8.	การเรียนด้วยชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานในการทำกิจกรรม	4.81	0.40	มากที่สุด
9.	การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมช่วยส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออกในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น	4.81	0.54	มากที่สุด
10.	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์อย่างอิสระตามกระบวนการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม	5	0	มากที่สุด
	สรุปค่าเฉลี่ยการประเมินความพึงพอใจ	**4.86**	**0.18**	**มากที่สุด**

จากตาราง 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน สรุประดับค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X}$ = 4.86 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน **S.D.** = 0.18 อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการหาข้อค้นพบด้านเจตคติ โดยใช้แบบสอบถามการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนจากการได้ออกแบบท่ารำ นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เพื่อหาข้อค้นพบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนรู้สึกประทับใจ มีความสุข และภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำกิจกรรมออกแบบท่ารำนาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ ตามจินตนาการของนักเรียน โดยได้ใช้ความคิดร่วมกันกับเพื่อน ๆภายในกลุ่ม ได้ช่วยกันแก้ปัญหาลองผิดลองถูกเพื่อทดลองการสร้างสรรค์งาน ได้รับฟังและเสนอความคิดเห็นร่วมกัน รวมถึงการสื่อสารให้เข้าใจความหมาย ฝึกความสามัคคี และความรับผิดชอบในการทำงาน และที่สำคัญฝึกการใช้องค์ความรู้พื้นฐานเดิม มาประยุกต์ดัดแปลงท่ารำ และวิธีการเชื่อมท่ารำ ให้มีความสวยงามสอดคล้องตามแนวคิดที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช นำไปสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช จำนวน 16 คน ในภาพรวมมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 81.42/83.12 ซึ่งตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปุณณดา แจ้งพลอย (2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดเวหวัน โดยมีค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 81.68/82.06 เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 และมีขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ (1) คู่มือและแผนการสอน (2) คำสั่งหรือคำชี้แจง (3) เนื้อหาสาระและสื่อ (4) แบบวัดและประเมินผลชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการเดียวกับ กิดานันท์ มลิทอง (2546 : 39) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของชุดการสอนและชุดการเรียน ไว้ดังนี้ 1. คู่มือ สำหรับผู้สอนในการใช้ชุดกิจกรรมจะมีรายละเอียดต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสอนรวมถึงการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การสอน ส่วนคู่มือสำหรับนักเรียนในชุดการเรียน จะเป็นรายละเอียดเพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ในการเรียน 2. คำสั่ง เพื่อกำหนดแนวทางในการสอนหรือการเรียน 3. เนื้อหาบทเรียน จัดอยู่ในรูปของสไลด์ ฟิล์มสตริป เทปบันทึกเสียง วัสดุกราฟิก ม้วนวีดีทัศน์ หนังสือบทเรียน บทเรียนคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ซึ่งเป็นเนื้อหาตามหลักสูตร 4. กิจกรรมการเรียน เป็นการให้ผู้เรียนทำรายงาน กิจกรรมที่กำหนดให้ หรือ ค้นคว้าต่อจากที่เรียนไปแล้วเพื่อความรู้ที่กว้างขวางขึ้น 5. แบบทดสอบ เป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียนนั้นเพื่อการประเมินผู้เรียน

โดยในการออกแบบชุดกิจกรรม ได้เอาแนวคิดของวิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล (2562 : 83-84) กล่าวถึง กระบวนการเรียนรู้ของวิธีสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) มี 5 ขั้นตอนดังนี้ 1. ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2. ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่ม 3. ขั้นการค้นคว้าและคิด 4. ขั้นนำเสนอ และ 5. ขั้นประเมินผล มาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างชุดกิจกรรมเรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ขึ้นโดยได้นำทั้ง 5 ขั้นตอนมาบรรจุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นทั้ง 10 แผนการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 16.06 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 3.04 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ = 24.93 คะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. = 1.84 เมื่อนำมาหาค่า T-test ได้ = 11.71 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ ไชยลังการ และศิริวัฒน์ ขำเกิด (2561) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์ชัน ผลวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐานตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์ชันสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นอกจากนี้การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ ได้ใช้แนวคิดงานวิจัยของ นงนภัส ขจรมาลี (2562) ทำการวิจัย เรื่อง การทดลองสร้างท่ารำไทยจากหลักการวิเคราะห์ การเคลื่อนไหวร่างกายของลาบาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ท่ารำไทยรูปแบบใหม่ในลักษณะท่าสำเร็จรูป มีแนวคิดในการออกแบบท่ารำด้วยการตีบท หรือเลียนแบบท่าธรรมชาติตาม

ความหมายของคำกลอนแม่บทเล็ก โดยมีการเปลี่ยนแปลงอวัยวะในร่างกายด้วยการจัดวางระดับ ทิศทาง และอิริยาบถของแขนและมือเป็นส่วนใหญ่ และใช้นาฏยศัพท์มาเป็นพื้นฐานในออกแบบท่ารำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษา สบฤกษ์ (2545) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนาฏยสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ของผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ไทยในสถาบันอุดมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า วิธีการสอนนาฏยสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ได้แก่ การสอนท่ารำต้นแบบ การคิดสร้างสรรค์ท่ารำอย่างอิสระ การนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการประเมินผลย้อนกลับ ประกอบด้วยขั้นตอนการสอน 6 ขั้นตอน คือ การนำเข้าสู่เนื้อหา การฝึกปฏิบัติ ฝึกการสังเกตและการวิเคราะห์ การฝึกคิดประดิษฐ์ท่ารำอย่างอิสระ การนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ การสรุปและประเมินผล โดยมีแบบวัดนาฏยสรรค์ที่พัฒนาขึ้น เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ท่ารำจากกระบวนการเชื่อมโยงสัมพันธ์ลีลาท่ารำ การปรับปรุงท่ารำเดิม การจินตภาพและจินตนาการ ด้วยการบันทึกท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น ในแบบทดสอบตามเวลาที่กำหนด ลักษณะเด่นของแบบวัดนาฏยสรรค์ คือการวัดระดับความสามารถของผู้เรียน ระดับอุดมศึกษาในการสร้างสรรค์ท่ารำ โดยสรุปผลการทดลองเป็นตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ดังนี้

1. หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์สูงกว่านักศึกษา กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. หลังการทดลองนักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยทักษะการปฏิบัติผลงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ไทยสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. นักศึกษากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์และทักษะการปฏิบัติผลงาน สร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ไทยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ทั้งนี้ในการคิดค้นการสร้างแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิดของอุษา สบฤกษ์ (อุษา สบฤกษ์, 2545 : 85) คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการประเมินผลผลิตงานสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ไทย โดยนำองค์ประกอบและเกณฑ์การประเมินกระบวนการคิดสร้างสรรค์สำหรับการทดสอบแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. ความแปลกใหม่ น่าสนใจ 2. ความกลมกลืนของท่ารำ จังหวะ ทำนองเพลง 3. การลำดับท่ามีความต่อเนื่อง และ 4. การเคลื่อนไหวบนเวที นอกจากนี้ยังได้ใช้แนวคิดผลงานทางนาฏศิลป์ของ พีรพงศ์ เสนไสย (2546 : 74-76) ซึ่งได้ตั้งประเด็นการนำเสนอ ดังนี้ 1. การสร้างสรรค์โดยประยุกต์จากท่ารำแบบดั้งเดิม 2. การสร้างสรรค์แบบผสมผสานนาฏศิลป์ และ 3. การคิดประดิษฐ์สร้างสรรค์ท่ารำใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นแนวคิดของนักการศึกษาทั้ง 2 คนในการสร้างแบบประเมินทักษะความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนี้ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ได้ใช้หลักการของพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2545: 97) กล่าวถึงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ โดยครูสร้างขึ้นเอง มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เฉพาะกลุ่มที่ครูสอน เป็นแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้นใช้กันทั่วไปในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบทดสอบ ข้อเขียนซึ่งแบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่กำหนดคำถามหรือปัญหาให้แล้วให้ผู้ตอบเขียนโดยแสดงความรู้ความคิด เจตคติได้อย่างเต็มที่

1.2 แบบทดสอบปรนัย หรือแบบให้ตอบสั้น ๆ เป็นแบบทดสอบที่กำหนดให้ผู้สอบ เขียนตอบสั้น ๆ หรือมีคำตอบให้เลือกแบบจำกัดคำตอบ ผู้ตอบไม่มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดได้อย่างกว้างขวางหมือนแบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบชนิดนี้แบ่งออกเป็น 4 ชนิด คือ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบจับคู่ และแบบทดสอบเลือกตอบ 2. แบบทดสอบมาตรฐาน หมายถึง แบบทดสอบที่มุ่งวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั่ว ๆ ไป ซึ่งสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญมีการวิเคราะห์และปรับปรุงอย่าตีจนมีคุณภาพ มีมาตรฐาน กล่าวคือมีมาตรฐาน ในการดำเนินการสอบ วิธีการให้คะแนนและการแปลความหมายของคะแนน

3. ผลความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช พบว่า ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง นาฏยสร้างสรรค์จากนาฏยศัพท์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 16 คน สรุประดับค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.18 ($\bar{X}$ = 4.86 , **S.D.** = 0.18) ในภาพรวมความพึงพอใจของนักเรียนจากการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของปุณณดา แจ้งพลอย (2564) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดเวฬุวัน ผลการทดลอง พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยของวิไลวรรณ ไชยลังการ และศิริวัฒน์ ขำเกิด (2561) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซัน ผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้สาระนาฏศิลป์เรื่อง รำวงมาตรฐาน ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์ซันโดยรวมอยู่ใน

ระดับดีมาก

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของสมลักษณ์ สุวรรณวงศ์ (อ้างถึงใน ทาริกา สมพงษ์. 2563 : 86) กล่าวถึง ความหมายของความพึงพอใจ ว่า ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคลที่มีต่อการทำงาน หรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก สอดคล้องกับอรรถพร คำคม (อ้างถึงใน สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 2563 : 5) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจ ไว้ว่า ทัศนคติหรือระดับความพึงพอใจ ของบุคคลต่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกิจกรรมนั้น ๆ โดยเกิดจากพื้นฐานของการรับรู้ ค่านิยมและประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับ ระดับของความพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อกิจกรรมนั้น ๆ สามารถตอบสนองความต้องการแก่บุคคลนั้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรวางแผนลำดับขั้นตอนการวิจัยเพื่อให้เหมาะสมกับระยะเวลาตามเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.2 ควรหากลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมเพียงพอกับการวิจัย เพื่อให้สะดวกในการจัดกิจกรรม

1.3 ควรปรับเปลี่ยนแบบฝึกหัดในชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ ไม่ยากหรือไม่ง่ายจนเกินไป และควรสร้างลิงค์ออนไลน์เพื่อให้เข้าใช้งานได้สะดวก

1.4 การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจควรแบ่งหัวข้อองค์ประกอบและรายละเอียดย่อยในการประเมินให้มากขึ้นเพื่อให้คะแนนเฉลี่ยหัวข้อแต่ละองค์ประกอบมีคุณภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดอื่นๆเพื่อให้ชุดกิจกรรมมีความหลากหลาย น่าสนใจ

2.2 ควรนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่น เช่น นาฏศิลป์พื้นเมือง หรือนาฏศิลป์สากลตามความเหมาะสมของสาขาวิชาด้านการพัฒนาทักษะ

เอกสารอ้างอิง

กิดานันท์ มลิทอง. (2546). **เทคโนโลยีทางการศึกษา : สื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

จันทรา ด่านคงรักษ์. (2561). **การพัฒนาการสอนทักษะการคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จารุวรรณ ส่งเสริม. ความงามทางด้านนาฏศิลป์ไทย. (2559). **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม.** ปีที่ 4 (ฉบับที่ 2), 59

ชไมพร จันทรวิบูลย์. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้ : ระบำกฤษดาภินิหารโดยทักษะปฏิบัติของเดวีส์ **(วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชมงคลธัญบุรี.

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง. (2561). **การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทาริกา สมพงษ์. (2563). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการกำกับตนเอง เรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** (หลักสูตรและการสอน). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นุชลี อุปภัย. (2555). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัท วี.พริ้นท์. (1991) จำกัด.

นงนภัส ขจรมาลี (2562). **การทดลองสร้างท่ารำไทยจากหลักการวิเคราะห์ การเคลื่อนไหวร่างกายของลาบาน**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

_____. (2556). **การวิจัยเบื้องต้น**. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปุณณดา แจ้งพลอย. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2545). **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : เฮ้าท์ออฟเคอร์ มีสท์.

พีรพงศ์ เสนไสย. (2546). **นาฏยประดิษฐ์.** พิมพ์ครั้งที่ 1. มหาสารคาม : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning (CBL). **วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้**, 1(2), 23-37.

วิริยะ ฤๅชัยพาณิชย์ และวรวรรณ นิมิตพงษ์กุล. (2562). **สอนสร้างสรรค์ เรียนสนุกยุค 4.0**. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

วิมลศรี อุปรมัย. (2553). **นาฏกรรมและการละคร**. กรุงเทพฯ : บริษัทแอคทีฟพริ้นท์ จำกัด.

วิไลวรรณ ไชยลังการ และศิริวัฒน์ ขำเกิด (2561). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระนาฏศิลป์ เรื่องรำวงมาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์**,มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2563). **ความพึงพอใจของบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินการตามจุดเน้น และจุดเด่น หรือความเชี่ยวชาญเฉพาะของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ประจำปีการศึกษา 2563**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

สุมิตร เทพวงษ์ (2541) นาฏศิลป์ไทย : **นาฏศิลป์ไทยสำหรับครูประถมและมัธยม**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุมลมาลย์ นิ่มเนติพันธ์ และสุมนรตี นิ่มเนติพันธ์. (2551). **นาฏศิลป์ไทย ม.4**. พิมพ์ครั้งที่ 7.กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์ อจท.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

หลักสูตรนาฏดุริยางคศิลป์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ปรับปรุง พุทธศักราช 2562). สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพ : บริษัท ไทภูมิ พับลิชชิ่ง จำกัด.

อุษา สบฤกษ์ (2545). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนาฏยสรรค์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ ของผู้เรียนวิชานาฏศิลป์ไทยในสถาบันอุดมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ปริญญา** ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

THE DEVELOPMENT OF FLIPPED LEARNING FOCUSING ON IMPROVEMENT OF COMPETENCY OF DANCE EDUCATION ON RAM MAE BOT NANG NARAI (MAE BOT LEK) FOR MATTHAYOM 3 STUDENTS

พัชรกรณ์ คำทอง[1] ,ชมนาด กิจขันธ์[2],ชวนิดา สุวานิช[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Phatcharakorn Khumthong[1], Chommanad Kijkhun[2], Chawanida Suwanich[3]
Chandrakasem Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : 6551600262@chandra.ac.th[1],Kijkhan@hotmail.com[2], palmmy2002@hotmail.com[3]

(Received : December 30, 2025; Edit : January 12, 2026; accepted : January 15, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะให้มีคุณภาพ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้ 1. ระดับทักษะการรำแม่บทเล็กของนักเรียน 2. ระดับการคิดเชิงสร้างสรรค์ 3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน-หลังเรียน 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ จำนวน 30 คน (N = 30) ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ตัวแปรต้น คือ กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) การคิดเชิงสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินทักษะการรำ แบบประเมินการคิดเชิงสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ ค่าความเที่ยงตรง และค่าที t-test (Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะให้มีคุณภาพที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก $\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.35 2) นักเรียนมีทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.57) มีการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.59) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ขณะที่ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ มีระดับคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.53)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการวิจัยสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านสื่อมัลติมีเดียร่วมกับการฝึกปฏิบัติจริงในชั้นเรียน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรนำรูปแบบดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในรายวิชานาฏศิลป์และรายวิชาเชิงปฏิบัติอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน,รำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) ,การคิดเชิงสร้างสรรค์, ระดับทักษะการรำแม่บทเล็ก ,ความพึงพอใจ,สมรรถนะ

ABSTRACT

This present research study entitled the Development of Flipped Learning Focusing on Improvement of Competency of Dance Education on Ram Mae Bot Nang Narai (Mae Bot Lek) for Matthayom 3 Students was conducted with the following objectives: 1) to develop learning quality of flipped learning process; 2) to examine effectiveness of flipped classroom focusing on improvement of competency for Matthayom 3 students including students' skills to perform Ram Mae Bot Lek, creative thinking skills, and learning achievement after the implementation; and 3) to examine satisfactory level of students towards the present implementation of flipped classroom.

This quasi-experimental study was governed by one-group-pretest-posttest design with sample of 30 (N = 30) Matthayom 3 students studying in the first semester of 2568 B.E. academic year in Aksorntheppasit school derived via simple random sampling. The implementation of flipped classroom learning process was operated as independent variable whereas dancing skills to perform Ram Mae Bot Nang Narai (Mae Bot Lek), creative thinking skills, learning achievement, and students' satisfactory level were dependent variables. Instruments used in this study were including learning achievement test, skill assessment form, creative thinking skill assessment, form, and satisfactory assessment form. Data derived were analysed using average, standard deviation, percentage, validity coefficient, and dependent t-test.

It could be observed in the results that 1) the effectiveness of this present implementation of flipped classroom focusing on improvement of competency was at very good level with $\bar{X}$ = 4.89, S.D. = 0.35 Furthermore, 2) assessment result of students' skills to perform Ram Mae Bot Nang Narai (Mae Bot Lek) was found at good level with $\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.57 with creative thinking skills at good level ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.59), and learning achievement after the implementation higher than before implementation with significant coefficient of .001. In addition, 3) students' satisfactory level towards the implementation of flipped classroom focusing on improvement of competency was found to be at very good ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.53).

It could be concluded based on the results of this present study that flipped classroom learning process focusing on improvement of dance education on Ram Mae Bot Nang Narai (Mae Bot Lek) was very well effective to develop students' learning achievement and reflecting that self-learning via multimedia combined with actual practice in classroom were effectively supporting deeper level of learning. Therefore, this format of implementation could be applied to dance education and other skill-based subjects to leverage learning effectiveness in 21st century education.

Keywords: Flipped classroom, Ram Mae Bot Nang Narai (Mae Bot Lek), creative thinking, level of skills of Ram Mae Bot Lek, satisfaction, competency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรม และค่านิยมใหม่ ส่งผลให้การสื่อสารไร้พรมแดนและกระทบต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะด้านการแต่งกาย การสื่อสาร และภาษาพูด อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมไทยยังคงได้รับการธำรงรักษาในฐานะเอกลักษณ์ของชาติที่หล่อหลอมจิตสำนึกและค่านิยมร่วมของสังคม นาฏศิลป์ไทยนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญที่บรรพชนสืบทอดมา และเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเจริญของชาติ การพัฒนาการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย (สุภาวรรณ ฤๅกำลัง, 2564: 37–38) ผู้วิจัยตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านนาฏศิลป์ไทยให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนต่อไป

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กำหนดให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ควบคู่คุณธรรมและอัตลักษณ์ความเป็นไทย อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระศิลปะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการรับรู้คุณค่าและความงามของศิลปะ อันส่งเสริมการพัฒนา

อย่างรอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยเฉพาะนาฏศิลป์ที่มุ่งพัฒนาทักษะการแสดงควบคู่กับการคิดวิเคราะห์และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งเชื่อมโยงศิลปะกับประวัติศาสตร์ ประเพณี และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมไทยอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 182)

นาฏศิลป์ไทยเป็นศาสตร์ที่สะท้อนคุณค่าและความงดงามของวัฒนธรรมไทยซึ่งสืบทอดมาอย่างยาวนาน ท่ารำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) นับเป็นรากฐานสำคัญของการแสดงนาฏศิลป์ไทย อาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเพื่อพัฒนาความชำนาญ อย่างไรก็ตาม ในบริบทการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน พบว่านักเรียนยังประสบปัญหาด้านการฝึกซ้อมที่ขาดรูปแบบและความต่อเนื่อง ส่งผลให้การพัฒนาจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบและนำเสนอการแสดงไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่พึงประสงค์ ทั้งนี้การเรียนรู้และฝึกปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยไม่เพียงมุ่งพัฒนาทักษะทางศิลปะ หากยังส่งเสริมบุคลิกภาพ ความมั่นใจ ความจำ และปฏิภาณไหวพริบ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแสดงที่มีคุณภาพ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเอกลักษณ์และความโดดเด่นของการแสดง ควบคู่กับการพัฒนาทักษะการคิดอย่างคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น และการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมจึงมีความจำเป็น โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้นวัตกรรมรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ซึ่งเปิดโอกาสให้นักเรียนเตรียมความรู้ล่วงหน้า และใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้นและมีประสิทธิภาพ (Dunn, J. 2014) และยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยผู้เรียนศึกษาความรู้ล่วงหน้าผ่านสื่อการสอน และใช้เวลาในชั้นเรียนเพื่อฝึกปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ความรู้ และอภิปรายร่วมกันภายใต้การชี้แนะของครู รูปแบบดังกล่าวมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดของ Bergman และ Sams เพื่อตอบสนองข้อจำกัดด้านเวลาและโอกาสในการเข้าเรียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้มากขึ้น (ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน, 2560) ห้องเรียนกลับด้านยังเป็นแนวทางการเรียนรู้ในยุค Next Normal ในการบูรณาการการจัดการเรียนรู้กับเทคโนโลยีดิจิทัล และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ภายใต้หลักการสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ เนื้อหาที่เหมาะสม และความเป็นมืออาชีพของผู้สอน แนวทางนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ (เชรษฐรัฐ กองรัตน, 2565)

ในการศึกษาเรียนรู้ฝึกปฏิบัติในรายวิชานาฏศิลป์นั้น ครั้งอดีตการสอนวิชานาฏศิลป์มักใช้วิธีการสาธิตท่ารำและเทคนิคต่าง ๆ โดยครูผู้สอน ซึ่งวิธีนี้อาจจะมีประสิทธิภาพสำหรับนักเรียน ที่มีความจำดี แต่สำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางทักษะการจำ การทบทวนท่ารำจากการสาธิต เพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ ส่งผลต่อผลการเรียนที่ต่ำ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหา และความสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก จึงมุ่งเน้นไปที่การนำหลักการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) มาประยุกต์ใช้กับวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) ถือเป็นท่ามาตรฐานสำคัญของนาฏศิลป์ไทยที่รวบรวมนาฏยศัพท์พื้นฐานองค์ประกอบของจังหวะ การเคลื่อนไหว และการถ่ายทอดอารมณ์ไว้อย่างครบถ้วน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนรู้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านการรับรู้และการควบคุมร่างกายเพียงพอสำหรับการต่อยอดทักษะเชิงสร้างสรรค์ ในบริบทนี้ไม่ได้มุ่งเพียงให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่ารำตามต้นแบบได้อย่างถูกต้อง (Performance) แต่มุ่งพัฒนาสมรรถนะนาฏศิลป์ (Dance Competency) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการนำองค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ สร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนรูปแบบการรำได้อย่างเหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งหวังพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้นักเรียนคำนึงถึงความสำคัญ โดยการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมาใช้ นอกจากจะช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถทบทวนเนื้อหาและท่ารำได้ด้วยตนเองตามศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ยังส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียนมุ่งเน้นการฝึกปฏิบัติ การให้ข้อเสนอแนะ และการพัฒนาทักษะอย่างลึกซึ้ง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ควบคู่กับการปลูกฝังให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีนาฏศิลป์ไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านและปัญหาการสอนวิชานาฏศิลป์เรื่อง แม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) พบว่า การนำสื่อออนไลน์มาใช้ในการเรียนการสอนมีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคดิจิทัล ช่วยให้นักเรียนเข้าถึงและทบทวนเนื้อหาได้สะดวกทุกที่ทุกเวลาอีกทั้งยังส่งเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยี การค้นคว้าข้อมูล ยังช่วยเตรียมความพร้อมให้รับมือกับความเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังเป็นการสร้างนักเรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ให้นักเรียนมีทักษะในการสร้างพื้นฐานที่แข็งแรงในการปฏิบัติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะให้มีคุณภาพ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
   - 2.1 ระดับทักษะการรำแม่บทเล็กของนักเรียน
   - 2.2 ระดับการคิดเชิงสร้างสรรค์
   - 2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน-หลังเรียน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

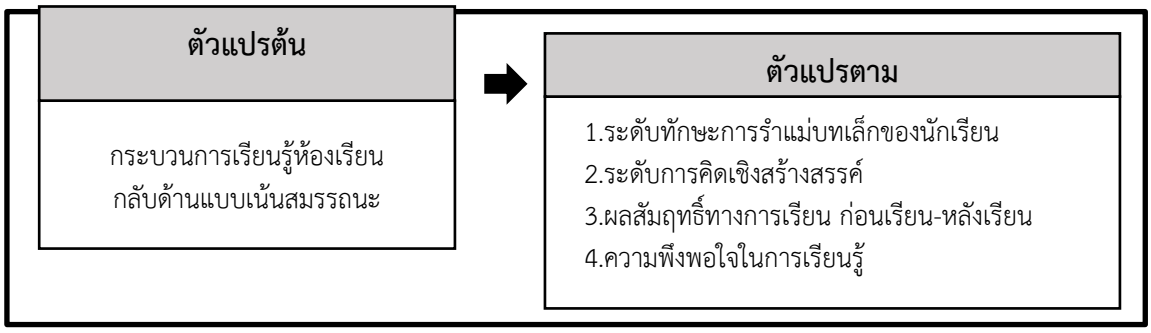

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนาจะมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ผ่านกระบวนการห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนดีกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะในระดับมาก

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี รวมนักเรียนทั้งหมด จำนวน 57 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวนทั้งสิ้น 30 คน ใช้ทั้งหมดทุกคน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบอย่างง่าย (Random Sampling) โดยพิจารณานักเรียนของปีการศึกษานั้น และยังไม่เคยเรียนรู้เนื้อหาเรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) มาก่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน

2.3 แบบประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

2.4 แผนการจัดการเรียนรู้

2.5 แบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

2.6 บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)

2.7 แบบประเมินคุณภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา และด้านเทคโนโลยีการศึกษา

2.8 แบบประเมินทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)

2.9 แบบประเมินทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

2.10 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเอกสารตำราและงานวิจัยรวมถึงทฤษฎีและรูปแบบกิจกรรมห้องเรียนกลับด้านแผน กระบวนการการจัดการเรียนรู้ บทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) แบบประเมินความคิดเชิงสร้างสรรค์แบบประเมินคุณภาพความพึงพอใจ

3.2 ทำการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนเป็นแบบปรนัยสี่ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อหากคุณภาพแบบอิงเกรนโดยศึกษาจากหนังสือการวัดผล และประเมินผลการศึกษาของ (สมนึก ภัทธิยธนี, 2560 : 50-56) และหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 90-100)

3.3 สร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทำการวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกระบวนการการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกับด้านจัดเรียงข้อมูลในตารางเพื่อสังเคราะห์เป็นกระบวนการการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน และสร้างชุดเครื่องมือการวิจัย การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีเกณฑ์แบบประเมินกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท

3.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้พิจารณาความสอดคล้องของข้อสอบกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 (ไพศาล วรคำ, 2558: 269) รวมถึงชุดเครื่องมือการวิจัย การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์ 3 ท่านและผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดประเมินผลการวิจัยทางการศึกษา 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์แบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (สมชาย รัตนทองคำ, 2556 : 147)

3.5 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง แม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง แม่บทนางนารายณ์(แม่บทเล็ก) ทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชุดเครื่องมือการวิจัย การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้งหมดที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบหาค่าดัชนีความสอดคล้องเละเลือกข้อที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.6 หลังจากทำการทดลองสอบโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง แม่บทนางนารายณ์(แม่บทเล็ก) แล้วจึงนำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยาก (p) รายข้อ หาค่าอำนาจจำแนก (B – Index) รายข้อแบบอิงเกณฑ์ (B – Index) โดยวิธีของเบรนแนน (Bernnan) ได้ค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40 – 0.80 .และ หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยวิธีของโลเวท (Lovett) และนำรูปแบบเครื่องมือทั้งหมดที่สร้างขึ้น ทำการปรับปรุงให้เหมาะสมตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

3.7 จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) ฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปทดลองใช้จริงในภาคเรียนที่หนึ่งปีการศึกษา 2568 และนำรูปแบบเครื่องมือทั้งหมดที่สร้างขึ้น ที่พร้อมใช้ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ผ่านการตรวจสอบพิจารณามาใช้กับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกับด้านแบบเน้นสมรรถนะวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่3

วิธีดำเนินการวิจัย

4.1ขั้นเตรียมการ ผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาพร้อมทั้งประสานงานกับผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อมด้านสถานที่ กำหนดวันและเวลาที่ใช้ในการทดลอง ตลอดจนจัดเตรียมสถานที่สำหรับการดำเนินกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ อย่างเป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทการวิจัย

4.2 ขั้นดำเนินการทดลอง

ขั้นเตรียมก่อนการเรียนการสอน ผู้วิจัยดำเนินการปฐมนิเทศนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงจุดประสงค์ของการเรียนรู้ เกณฑ์การผ่าน และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้และเสริมสร้างความสามารถในการกำกับตนเองของผู้เรียน โดยดำเนินการในลักษณะการพบปะเผชิญหน้า

ขั้นการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะวิชานาฏศิลป์เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการดำเนินการทดลองขั้นนี้ จะทดลองทั้งสิ้น จำนวน 4 สัปดาห์ ดังนี้

1.ขั้นนำปฐมนิเทศ ชี้แจงหัวข้อบทเรียน ขั้นตอนการเรียน และเกณฑ์การผ่าน (เผชิญหน้า)

2.ขั้นการจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และสมรรถนะอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการทดสอบความรู้ก่อนเรียนผ่านการสนทนาถาม–ตอบกับครูผู้สอน (เผชิญหน้า) เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงระดับความสามารถของตนเอง จากนั้นผู้เรียนศึกษาบทเรียนจากสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้จัดเตรียมไว้ในระบบการจัดการเรียนการสอน และเรียนรู้องค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เน้นสมรรถนะ ในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) ในรูปแบบกลุ่มเรียนรู้แบบออนไลน์ ต่อมา ผู้เรียนร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นกลุ่มในชั้นเรียนแบบเผชิญหน้า โดยเลือกประเด็นที่สนใจเป็นหัวข้อการเรียนรู้ สุดท้ายผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมและสร้างผลงานสร้างสรรค์ท่ารำแม่บทเล็ก โดยประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ด้วยตนเองมาสู่การเรียนในชั้นเรียน ซึ่งครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดกระบวนการ

3.ขั้นการประเมินผล ให้ผู้เรียนนำเสนอชิ้นงานที่ผลงานสร้างสรรค์ท่ารำแม่บทเล็กเสร็จแล้วหน้าชั้นเรียน (เผชิญหน้า) จากนั้นผู้สอนประเมิลผลงานสร้างสรรค์ท่ารำแม่บทเล็กของผู้เรียน และทำการทดสอบหลังเรียน

4. 3 ขั้นการประเมินผลวิจัย ภายหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยแจ้งผลคะแนนจากการทำกิจกรรมให้นักเรียนทราบ จากนั้นประเมินความสามารถของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบประเมินที่ครอบคลุมด้านความถูกต้องของท่ารำ ความคิดสร้างสรรค์ ความพร้อมเพรียง และความสามารถในการประยุกต์ใช้ท่ารำจากเพลงแม่บทเล็ก ควบคู่กับการให้ผู้เรียนประเมินความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว ทั้งนี้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimentel Research) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้รวมทั้งสิ้น 24 ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอักษรเทพประสิทธิ์ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ขั้นก่อนการทดลอง ขั้นดำเนินการทดลอง และขั้นหลังการทดลอง

ในขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการวิจัยจากฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา และชี้แจงวัตถุประสงค์ แนวทางการวิจัย บทบาทของผู้วิจัยและผู้เรียน รวมถึงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) พร้อมทั้งเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน และดำเนินการทดสอบก่อนเรียนเพื่อประเมินระดับความรู้เบื้องต้น

ในขั้นดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ โดยจัดการเรียนรู้สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ครั้งละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยและครูผู้สอนร่วมกันเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ และบันทึกการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์

ในขั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้ รวมถึงข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และบันทึกภาคสนาม มาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่เหมาะสม และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์เชิงอธิบายเพื่อนำมาประมวลผลและเรียบเรียงในรูปแบบความเรียงที่สอดคล้องกับผลการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มตัวอย่างด้วยการ

ทดสอบค่าที (t-test Dependent) (Ferguson, 1976:167) แบบกลุ่มสัมพันธ์ และวิเคราะห์ผลการวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง, 2561 : 94) จากแบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำค่าเฉลี่ยของคะแนนมาทำการแปลผลระดับความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งศึกษาผลการใช้กระบวนการดังกล่าว ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และข้อคำถามการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่1 ผลการพัฒนากระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)ให้มีคุณภาพ

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพกระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
1. อธิบายกระบวนการและวิธีการ	4.93	0.26	คุณภาพระดับดีมาก
2.การทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test)	4.87	0.35	คุณภาพระดับดีมาก
3. สำรวจและสืบค้นข้อมูล	4.87	0.35	คุณภาพระดับดีมาก
4.สรุปและอภิปรายในรูปแบบผังมโนทัศน์	4.87	0.35	คุณภาพระดับดีมาก

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
5.อภิปรายผลตอบรับจากกิจกรรมนอกชั้นเรียน	5.00	0.00	คุณภาพระดับดีมาก
6. สร้างความสนใจและขยายความรู้	4.93	0.26	คุณภาพระดับดีมาก
7.สาธิตการประยุกต์ใช้	4.80	0.41	คุณภาพระดับดีมาก
8.การสร้างโจทย์ปัญหาและขยายองค์ความรู้	4.80	0.41	คุณภาพระดับดีมาก
9. ทดสอบภารกิจที่มอบหมาย	5.00	0.00	คุณภาพระดับดีมาก
10.การทดสอบหลังเรียน (Post-Test)	4.67	0.58	คุณภาพระดับดีมาก
11.สร้างความสนใจและขยายความรู้	4.73	0.46	คุณภาพระดับดีมาก
ค่าเฉลี่ยระดับคุณภาพกระบวนการการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ	**4.89**	**0.35**	**คุณภาพระดับดีมาก**

จากตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินคุณภาพกระบวนการ การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) จำแนกตามประเด็นการประเมิน 11 ด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีระดับคุณภาพอยู่ในระดับ ดีมาก ทุกด้าน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2 ผลการประเมินทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์(แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
1. การฝึกซ้อม	4.37	0.56	ระดับคุณภาพดี
2. การเตรียมความพร้อม	4.23	0.63	ระดับคุณภาพดี
3. ทำนองจังหวะเพลงประกอบการแสดง	4.50	0.57	ระดับคุณภาพดีมาก

4. ปฏิบัติท่ารำถูกต้องตามแบบแผนท่ารำ	4.37	0.61	ระดับคุณภาพดี
5. ความตั้งใจ	4.47	0.57	ระดับคุณภาพดี
6. ความกล้าแสดงออก	4.50	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
7. ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย	4.47	0.57	ระดับคุณภาพดี
8. การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น	4.40	0.56	ระดับคุณภาพดี
9. การถ่ายทอดอารมณ์	4.33	0.66	ระดับคุณภาพดี
10.การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	4.37	0.61	ระดับคุณภาพดี
11.การควบคุมสมาธิ	4.53	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
12.ความคล่องแคล่วการเคลื่อนไหวร่างกาย	4.57	0.50	ระดับคุณภาพดีมาก
ค่าเฉลี่ยการวัดประเมินระดับทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์(แม่บทเล็ก)	**4.34**	**0.57**	**ระดับคุณภาพดี**

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินทักษะการรำแม่บทนาฏยศิลป์ (แม่บทเล็ก) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการปฏิบัติท่ารำได้อย่างเหมาะสมและมีพัฒนาการด้านทักษะที่ชัดเจน

ตารางที่ 3 ผลการประเมินการคิดเชิงสร้างสรรค์ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
1. นักเรียนสามารถสร้างแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ	4.37	0.61	ระดับคุณภาพดี
2. นักเรียนแสดงถึงความกล้าและความมั่นใจในการเสนอความคิดเห็นต่อผู้อื่น	4.37	0.67	ระดับคุณภาพดี
3. นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหา	4.40	0.62	ระดับคุณภาพดี

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
4. นักเรียนสามารถประดิษฐ์หรือสร้างวิธีการใหม่เพื่อแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ	4.37	0.61	ระดับคุณภาพดี
5. นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดหรือมุมมองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง	4.33	0.66	ระดับคุณภาพดี
6. นักเรียนยอมรับและนำความคิดเห็นใหม่ ๆของผู้อื่นมาปรับใช้ได้	4.53	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
7. นักเรียนสามารถเชื่อมโยงข้อมูล ความรู้แนวคิดจากหลากหลายแหล่ง เพื่อนำมาสร้างสรรค์แนวคิดใหม่	4.43	0.63	ระดับคุณภาพดี
8. นักเรียนมีความสามารถเชื่อมโยงการบูรณาการแนวคิดที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างแนวคิดใหม่อย่างสร้างสรรค์	4.53	0.63	ระดับคุณภาพดีมาก
9. นักเรียนสามารถสื่อสารแนวคิดของตนเองได้ชัดเจนเป็นลำดับเข้าใจง่าย	4.43	0.57	ระดับคุณภาพดี
10. นักเรียนนำเสนอแนวคิด ด้วยวิธีการที่น่าสนใจและดึงดูดความสนใจ	4.50	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
11. นักเรียนสามารถพัฒนาแนวคิดของตนเองให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมและนำไปปฏิบัติได้จริง	4.50	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
12. ผลงานที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสมบูรณ์ เหมาะสม และมีคุณภาพ	4.53	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
ค่าเฉลี่ยการประเมินการวัดประเมินระดับทักษะการรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)	**4.44**	**0.59**	**ระดับคุณภาพดี**

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินการคิดเชิงสร้างสรรค์ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดี แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ใน

ระดับที่สูงและมีพัฒนาการด้านการคิดที่หลากหลาย แสดงพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ได้เด่นชัด โดยเฉพาะด้านความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการประยุกต์ใช้ท่ารำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์เชิงสนับสนุนระหว่างทักษะการรำและความคิดสร้างสรรค์กล่าวคือ เมื่อผู้เรียนมีพื้นฐานทักษะการรำที่มั่นคงและมีความเข้าใจในหลักการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง จะช่วยเอื้อให้เกิดการปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์และเพิ่มความมั่นใจในการแสดงออกทางการเคลื่อนไหวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ภายใต้กรอบการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการทักษะเชิงปฏิบัติเข้ากับกระบวนการคิด ซึ่งทั้งสององค์ประกอบทำหน้าที่เสริมแรงซึ่งกันและกัน และส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

ตารางที่ 4 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การทดสอบ	นำนวนนักเรียน (N)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D	t	p
ก่อนเรียน	30	30	12.73	1.93	18.17	<0.001
หลังเรียน	30	30	28.03	1.44		

จากตารางที่ 4 ผลการใช้กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะยังส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ตอนที่ 3 ผลของความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)

ตารางที่ 5 ผลของความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก)

ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับคุณภาพ
1.ด้านสื่อ	4.49	0.53	ระดับคุณภาพดี
2.ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.51	0.51	ระดับคุณภาพดีมาก
3.ด้านคุณค่าและประโยชน์	4.55	0.52	ระดับคุณภาพดีมาก
4.ด้านการวัดและการประเมินผล	4.44	0.54	ระดับคุณภาพดี
ค่าเฉลี่ย	**4.50**	**0.53**	**ระดับคุณภาพดีมาก**

จากตารางที่ 5 ผลด้านความพึงพอใจของผู้เรียนต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในทุกมิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำมาใช้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถอธิบายผลจากการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ วิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ผลการศึกษาสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะที่มีคุณภาพ จำเป็นต้องเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติได้จริง การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างสร้างสรรค์ โดยการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ต้องวิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมทั้งด้านเนื้อหา วิธีการจัดกิจกรรม และการประเมินผล อีกทั้งผลการประเมินคุณภาพกระบวนการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความเหมาะสมในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ภัทราวรรณ อุทธสิงห์, 2567) และงานวิจัยของ (Clark, K. R., 2015) ที่เน้นการพัฒนาบทเรียนออนไลน์และการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านส่งผลให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และพัฒนาทักษะได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียพบว่ามีความครบถ้วนทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้เรียน ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กัลยาณี ยังสังข์, 2568) และ

งานวิจัยของ (กนิษฐา สังขรัตน์, 2567) ซึ่งพบว่าการใช้สื่อดิจิทัลและบทเรียนมัลติมีเดียช่วยเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติจริง และเพิ่มความสนใจ ความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

ประการที่สอง ผลการศึกษาสำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การใช้กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะวิชานาฏศิลป์ เรื่อง การรำแม่บทนางนารายณ์ (แม่บทเล็ก) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ในกา รปฏิบัติจริง นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาในมิติของ สมรรถนะเน้นความยั่งยืน พบว่ากระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวไม่ได้เพียงส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเชิงปริมาณเท่านั้น หากยังเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะภายในของผู้เรียน โดยเฉพาะ ความมั่นใจในการแสดงออกหรือความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ปัทวรรณ ประทุมดี, 2564) และงานวิจัยของ (เสฏฐวุฒิ บรรดาศักดิ์, 2568) ซึ่งพบว่าการใช้สื่อดิจิทัล วิดีทัศน์ และรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน สามารถส่งเสริมทักษะการปฏิบัติท่า รำของผู้เรียนให้มีความถูกต้องสวยงาม และต่อเนื่องในระดับสูง นอกจากนี้ผลวิจัยพบว่านักเรียนที่มีพื้นฐานทักษะการรำที่มั่นคงมักมีความสามารถในการควบคุมร่างกาย การจดจำลำดับท่าทาง และการรักษาจังหวะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้มี “พื้นที่ทางความคิด” มากขึ้นในการประยุกต์ดัดแปลง และถ่ายทอดอารมณ์ผ่านการแสดงอย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกัน นักเรียนที่มีระดับความคิดสร้างสรรค์สูงมักแสดงออกถึงความยืดหยุ่นทางความคิด การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และการนำเสนอท่ารำในลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพการแสดงโดยรวม ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะการรำมิใช่กระบวนการเชิงกลเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นกระบวนการที่หลอมรวมทักษะทางกาย กระบวนการคิด และมิติทางอารมณ์เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เน้นสมรรถนะจึงเอื้อต่อ การเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างทักษะการรำและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน มีความสอดคล้องกับผลการศึกษางานวิจัยของ (ศุภรัศมิ์ ปาระธง, 2568) ผลการประเมินสมรรถนะด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ พบว่านักเรียนสามารถแสดงความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหา และ สะท้อนการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน การสื่อสาร และการสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ผลการประเมินอยู่ในระดับดี ซึ่งยังสอดคล้องกับงานของ (มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ, 2568) ที่แสดงให้เห็นว่าการทำงานกลุ่มและการแบ่งบทบาทอย่างเหมาะสมช่วยพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนิสิต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ธรรมวิทย์ ลิ้มเอิบไทย, 2567) ที่เน้นความสำคัญของทักษะคิดสร้างสรรค์ในการเตรียมผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองและสร้างนวัตกรรมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและปัญหาในอนาคต

ประการสุดท้าย การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะ พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เน้นสมรรถนะส่งผลให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเข้าใจบทเรียนได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองก่อนเรียนและร่วมแลกเปลี่ยนภายในชั้นเรียน นักเรียนเกิดความมั่นใจในการนำเสนอและปฏิบัติกิจกรรมทางนาฏศิลป์ ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มิได้สะท้อนเพียงความสำเร็จด้านผลลัพธ์ทางการเรียนรู้เชิงปริมาณเท่านั้น หากยังบ่งชี้ถึงการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในเชิงคุณภาพ โดยเฉพาะ “ความมั่นใจในตนเองในการแสดงออก” หรือ Self-efficacy ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะที่นำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืน ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ (น้ำฝน ชมภูพื้น, 2568) และงานวิจัยของ (Langdon, J., & Sturges, D., 2018) ที่พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมาก และมีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน พร้อมแรงจูงใจในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้จึงสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมายและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำรูปแบบห้องเรียนกลับด้านแบบเน้นสมรรถนะไปใช้สอนวิชานาฏศิลป์ เรื่องการรำแม่บทนางนารายณ์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการปฏิบัติจริงอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ควรพัฒนาบทเรียนรายวิชาอื่นด้วยรูปแบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย เพื่อเพิ่มความสนใจและประสิทธิผลในการเรียนรู้

1.3 ควรพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูศิลปะ เพื่อออกแบบบทเรียนมัลติมีเดียตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงสมรรถนะและยกระดับคุณภาพการสอน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรติดตามความคงทนของผลการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อประเมินการคงอยู่ของทักษะการรำ ความเข้าใจนาฏศิลป์ และสมรรถนะด้านความคิดสร้างสรรค์

2.2 ควรเปรียบเทียบประสิทธิผลของการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านกับรูปแบบอื่น เช่น Blended Learning หรือ Project-based Learning เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์เชิงสมรรถนะ

2.3 ควรขยายการใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านไปยังระดับชั้นและกลุ่มสาระอื่น เพื่อศึกษาความเหมาะสมและประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กนิษฐา สังขรัตน์. (2567). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ไทยเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางนาฏศิลป์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ศึกษา. **วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 3, 145-158.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กัลยาณี ยังสังข์. (2568). การพัฒนาทักษะการวัดและประเมินผลของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุงผ่านการจัดการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ. **วารสารเสียงธรรมจากมหายาน**, ปีที่ 11 ฉบับที่ 4, 207-219.

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน. (2560). ห้องเรียนกลับด้าน: ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (ฉบับพิเศษ).

เชรษฐรัฐ กองรัตน. (2565). **ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom):** การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุคความปกติถัดไป. **วารสารราชพฤกษ์,** ปีที่ 20 ฉบับที่ 2.

ณัฏฐภรณ์ หลาวทอง. (2561). **การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธรรมวิทย์ ลิ้มเอิบไทย. (2567). **แนวทางการใช้ห้องสมุดมีชีวิตกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์**.

น้ำฝน ชมภูพื้น. (2568). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับชุดฝึกทักษะรายวิชานาฏศิลป์ พื้นเมือง.**

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีดำเนินการวิจัย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยสาส์น.

ปัทวรรณ ประทุมดี. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับบทเรียนบนเว็บ เรื่อง การเคลื่อนที่ 2 มิติ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (**วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต**). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไพศาล วรคำ. (2558). **การวิจัยทางการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

ภัทราวรรณ อุทธสิงห์. (2567). ผลการใช้บทเรียนออนไลน์ร่วมกับวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง กระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.),** ปีที่ 30 ฉบับที่ 2, 213-226.

มณฑนา พิพัฒน์เพ็ญ. (2568). **การพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการพัฒนาโครงร่างการวิจัยของนิสิตโดยใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานบูรณาการกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ.** มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง.

ศุภรัศมิ์ ปาระธง. (2568). ผลของการใช้การสอนแบบสาธิตร่วมกับเทคนิคสแกมเปอร์ที่มีต่อทักษะการปฏิบัติท่ารำและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในวิชานาฏศิลป์. **วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม**, ปีที่ 9 ฉบับที่ 5, 373-385.

สมนึก ภัทธิยธนี. (2560). **การวัดผลการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

สุภาวรรณ ฤๅกำลัง. (2564). นวัตกรรมห้องเรียน: การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารครุศาสตร์** มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ปีที่ 15 ฉบับที่ 2.

เสฏฐวุฒิ บรรดาศักดิ์. (2568). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัล เรื่องท่ารำนาฏยศัพท์เบื้องต้นเพื่อส่งเสริมทักษะท่ารำโขน. **วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ**, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2, 57-70.

Clark, K. R. (2015). **The effects of the flipped model of instruction on student engagement and performance in the secondary mathematics classroom.** Midwestern State University.

Dunn, J. (2014). **The 6 - step guide to flipping your classroom**. Medium. Medium. https://onlineteachingtoday.wordpress.com/2014/08/01/the-6-step-guide-to-flipping-your-classroom-daily-genius/

Ferguson, G. A. (1976). **Statistical analysis in psychology and education** (4th ed.). New York, NY:McGraw-Hill.

Langdon, J., & Sturges, D. (2018). **Flipping the classroom: Effects on course experience, academic motivation, and performance.** Georgia Southern University.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี

LEARNING MANAGEMENT BY USING THE FLIPPED CLASSROOM APPROACH FOR ENHANCING LEARNING ACHIEVEMENT IN CREATIVE DANCE MOVEMENT COMPOSITION FOR PRATOM SUKSA 3 STUDENTS, PREMPRACHA WATTANA SCHOOL NONTHABURI PROVINCE.

กฤติยาณี นาราษฎร์[1] ,ชมนาด กิจขันธ์[2],นิรมล ชอุ่ม[3]
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Kritiyanee Narad[1], Chommanad Kijkhun[2],Niramon Chaum[3]
Chandrakasem Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : kae.kritiyanee@gmail.com[1],Kijkhan@hotmail.com[2],niramon.c@chandra.ac.th[3]

(Received : December 23, 2025; Edit : January 9, 2026; accepted : January 11, 2026)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ออกแบบและพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านเรื่อง การสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน 8 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 30 ข้อ แบบประเมินทักษะปฏิบัติ และแบบประเมินความพึงพอใจ 15 ข้อ การวิจัยเป็นแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest–Posttest Design) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละและการทดสอบค่าทีแบบพึ่งพากัน

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.67/85.69 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 48.37 (ร้อยละ 40.31) และ 102.83 (ร้อยละ 85.69) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียนเท่ากับ 4.55 และหลังเรียนเท่ากับ 4.18 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.16) โดยเฉพาะด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้สื่อคลิปความรู้ผ่านช่องทางyoutube สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านเรื่อง การสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว เป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการเคลื่อนไหว และความพึงพอใจของผู้เรียน ผู้วิจัยเสนอให้ครูผู้สอนนาฏศิลป์นำรูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อศิลปะการแสดงไทย

คำสำคัญ : ห้องเรียนกลับด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะปฏิบัติการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

ABSTRACT

This research study was conducted to serve the following objectives: 1) to design and develop instruction framework with flipped classroom entitled creation of movements to achieve efficacy according to 75/75 criterion; 2) to examine learning achievement of students after receiving the instruction; and 3) to investigate satisfaction of students towards the aforementioned instruction.

Sample consisted of 30 primary students in Prathomsuksa 3 of Premprachawattana School in Nonthaburi during the first semester of academic year 2025 derived from stratified purposive sampling. Research instruments used were 8 lesson plans of flipped classroom instruction, 30-item achievement test, performance assessment form, and satisfaction assessment form. Data collected in this one-group pretest-posttest study were analysed using average, standard deviation, percentage, and dependent t-test.

The following findings could be observed in the results. Flipped classroom lesson plans were found to yield an efficiency of 82.67/85.69, which exceeded the 75/75 criterion proposed. The mean pretest and posttest scores were 48.37 (40.31%) and 102.83 (85.69), respectively, with standard deviations of 4.55 and 4.18. It was also found that students' learning achievement after receiving instruction implemented following flipped classroom lesson plans appeared to be significantly higher than pre-instruction at the .05 level of statistical significance. In addition, students' satisfaction toward the instruction was found at the highest level ($\overline{x}$ = 4.65, S.D. = 0.16), especially regarding learning activities and media usage. Based on the findings, the following conclusions could be established. This present flipped classroom instructional framework for developing creative movement based on the active learning concept could support the development of learning achievement, psychomotor skills, and the learners' affective domain. Dance instructors are therefore recommended to apply this instructional framework to enhance their pedagogical practice and promote positive attitudes toward Thai traditional dance and performing arts.

Keywords: Flipped classroom, creation of movements, performing art, learning achievement, instruction development

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การที่โลกในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ย่อมมาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิตที่ล้วนแต่ต่างพัฒนาไปในทางดีขึ้น และทำให้คนรุ่นใหม่รวมถึงนักการศึกษาทั่วโลกให้การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ภายใต้กรอบแนวคิดของศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งพัฒนาเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มีศักยภาพพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้โลกในศตวรรษ 21 สร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ให้กับชีวิตผู้คนในสังคมไทยและสังคมโลกในทุกด้านอีกด้วย

เรื่องของการศึกษาได้มีการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบการบูรณาการเรียนการสอนให้เข้าเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้กำหนดเป้าหมายในการเรียนการสอนให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเรียกอีกอย่างว่า “Active Learnning” โดยคุณลักษณะของเด็กไทยยุคใหม่จะต้องมีความรู้และทักษะที่สำคัญ 3 อย่างคือ มีทักษะอาชีพทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมจะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ให้เข้ากับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผลการเรียนจะขึ้นอยู่กับการจัดการเรียนของผู้สอนว่าจะสามารถพัฒนาการสอนได้ตามที่หลักสูตรและสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาการ การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เท่าทันต่อบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้พัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ขึ้น เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับสถานศึกษาทั่วประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรม จริยธรรมนอกจากนี้ หลักสูตรยังเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งยังมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความเป็นไทย การมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมอย่างเหมาะสม ซึ่งนับเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้สามารถดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 23)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ซึ่งทุกด้านเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในทักษะที่จำเป็นต่างๆ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างยิ่ง ตัวผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีพื้นฐานในการพัฒนาทักษะให้ครบทุกด้านจึงจะสามารถทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดียิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 182)

รายวิชานาฏศิลป์นับเป็นวิชาสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเน้นการเรียนรู้แบบองค์รวม การคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้เรียนจะได้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของนาฏศิลป์ ประวัติความเป็นมา ตลอดจนสามารถแสดงออกทางด้านนาฏศิลป์อย่างมีศิลปะ ใช้คำศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ได้อย่างเหมาะสม และสามารถวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่าทางนาฏศิลป์ได้อย่างอิสระและมีวิจารณญาณ นอกจากนี้ การเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางร่างกายและอารมณ์ผ่านการเคลื่อนไหวที่สร้างสรรค์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ในปัจจุบันจะมีความพยายามในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) แต่ยังพบว่าในบางกรณียังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชั้นเรียนที่ยังคงเน้นการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งครูเป็นศูนย์กลาง และมุ่งเน้นการให้ผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งมากกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจและความเพลิดเพลินในการเรียนรู้ จากปัญหาดังกล่าว โดยการออกแบบการจัดการเรียนรู้ควรคำนึงถึงองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะสามารถช่วยให้การเรียนรู้วิชานาฏศิลป์เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียนในทุกด้านอย่างแท้จริง (เสาวรี ภูบาลชื่น, 2565: 13-16)

การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) เป็นวิธีการจัดการสอนที่มีแนวคิดทางกลับกันกับการเรียนการสอนในปัจจุบัน ถูกพัฒนาขึ้นโดยนักการศึกษาชาวอเมริกัน 2 คนคือ Jonathan Bergman และ AaronSams เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงการใช้เวลาการสอนในการสอนแบบบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนเป็นการทำกิจกรรมแทน โดยการเรียนการสอนปัจจุบันจะสอนในห้องเรียนและให้นักเรียนนำการบ้านกลับไปทำที่บ้าน แต่การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านจะกลับกันโดยให้นักเรียนไปศึกษาจากสื่อวีดีทัศน์ที่ครูจัดทำขึ้นและนำการบ้านหรือแบบฝึกกลับมาทำในห้องเรียนโดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางแทน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนเปลี่ยนไปจากเดิมพร้อมทั้งสร้างศักยภาพในการค้นคว้าเพิ่มเติมของผู้เรียนได้อีกด้วย จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านกลายเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างประสบการณ์จริงให้กับนักเรียนและสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้

น่าสนใจมากขึ้นอีกด้วย (Bergmann, J. & Sams, A., 2012)

ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 เด็กอยู่ในช่วงพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวและกล้ามเนื้อ (Motor Development) ที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานไปสู่ทักษะที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งตามแนวคิดพัฒนาการการเคลื่อนไหวของ Gallahue และ Ozmun (2006) ชี้ว่าเด็กในช่วงวัยนี้จำเป็นต้องได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้เคลื่อนไหว ฝึกการทรงตัว การควบคุมร่างกาย และการประสานสัมพันธ์ของอวัยวะอย่างเหมาะสมกับวัย เพื่อส่งเสริมทั้งความแข็งแรงของกล้ามเนื้อและความคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในบริบทปัจจุบันยังขาดรูปแบบกิจกรรมที่ออกแบบอย่างเป็นระบบเพื่อสนับสนุนพัฒนาการด้านดังกล่าวอย่างชัดเจน จึงนำไปสู่ความจำเป็นในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางร่างกายของผู้เรียนในระดับนี้

การจัดการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ในเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวนั้น ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระที่มีทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยการสอนทั่วไปมักใช้การสอนแบบบรรยายถ่ายทอดความรู้ในส่วนของความหมายและการปฏิบัติแบบเดิมซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบเดิม ทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนไม่ตื่นเต้น และทำให้ผู้เรียนไม่สนใจเท่าที่ควร จนบางครั้งทำให้เสียเวลากับการสอนท่ารำพื้นฐาน และเมื่อครบกำหนดเวลาทำให้การจดจำท่ารำทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจทำให้จุดประสงค์ในการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวทำได้ไม่ดี เมื่อกลับบ้านนักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แม้จะตั้งใจปฏิบัติตามแล้ว บางครั้งก็ไม่เข้าใจท่าที่ครูสาธิตหน้าชั้นเรียนว่าควรทำลักษณะเช่นไรจึงจะถูกต้องตามเนื้อหาในบทเรียน อันเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูผู้สอนตามมา (วิวัฒน์ เพชรศร, 2563: 60-61)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน จึงได้นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านมาปรับใช้การเรียนการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ในส่วนของเนื้อหาของการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนาจังหวัดนนทบุรี ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาต่อยอดในรายวิชาอื่นๆได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

กรอบแนวคิดในการวิจัย

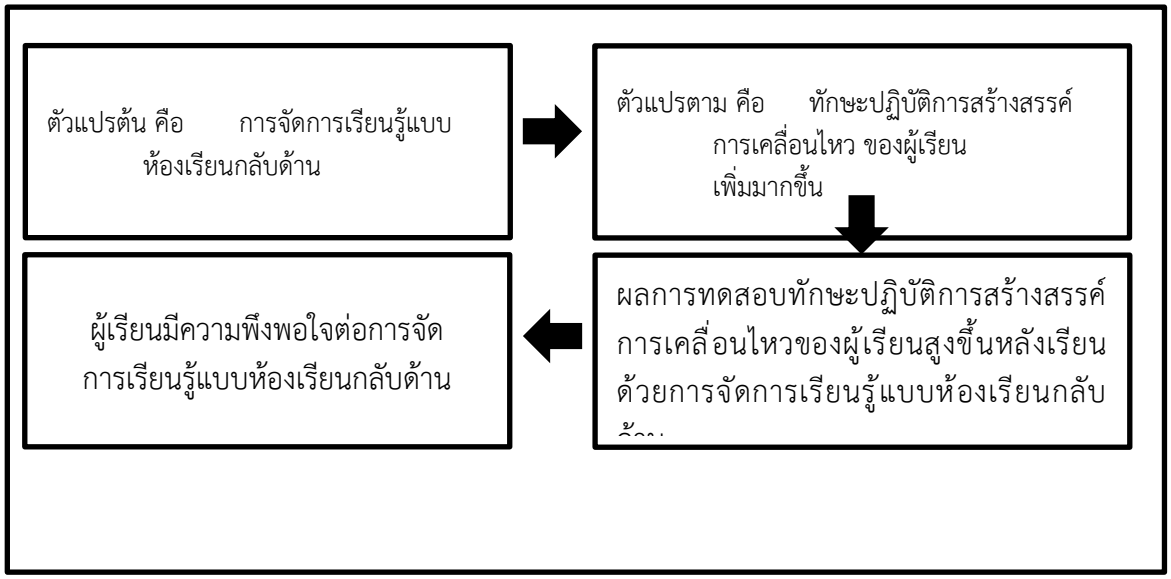

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1.แผนการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนเรียน

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี มีความพึงพอใจมากในการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว อยู่ในระดับดี

วิธีดำเนินงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นวิจัยกึ่งทดลอง (Qusi-Experimental Reseasrh)มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนาจังหวัดนนทบุรี โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 155 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/5 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเปรมประชาวัฒนาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา2568 จำนวน 30 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

2.2 แบบทดสอบก่อนเรียน

2.3 สื่อวีดีทัศน์เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

2.4 แบบประเมินทักษะการปฏิบัติการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

2.5 แบบทดสอบหลังเรียน

2.6 แบบประเมินความพึงพอใจ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้

3.1.1 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จาการศึกษาหลักสูตร ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกแบบแผนทั้งหมด 8 แผน ระยะเวลา 22 ชั่วโมง โดยโดยนำแนวคิดทฤษฎีทักษะปฏิบัติ ของ Harrow (1972) และ Simpson (1972) นำมาสังเคราะห์

3.1.2 นำแผนส่งที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และแก้ไขตามคำแนะนำ

3.1.3 นำแผนที่ได้รับการปรับปรุงแล้วส่งผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ด้านดังนี้ 1. ด้านนาฏศิลป์ไทย 2. ด้านหลักสูตรและการสอน 3. ด้านสถิติ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ใช้วิธีการตรวจสอบสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3.1.4 นำแผนการจัดการเรียนที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try-out คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3/4 จำนวน 36 คน และนำมาปรับปรุงแก้ไข

3.2 แบบประเมินทักษะปฏิบัติการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

3.2.1 สร้างแบบประมินทักษะปฏิบัติเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จาการศึกษาหลักสูตร ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสังเคราะห์

3.2.2 นำแบบประเมินทักษะปฏิบัติส่งที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และแก้ไขตามคำแนะนำ

3.2.3 นำแบบประเมินทักษะปฏิบัติที่ได้รับการปรับปรุงแล้วส่งผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ด้านดังนี้ 1. ด้านนาฏศิลป์ไทย2. ด้านหลักสูตรและการสอน 3. ด้านสถิติ ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ใช้วิธีการตรวจสอบสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

3.2.4 นำแบบการจัดการเรียนที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try-out คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่3/4 จำนวน 36 คน และนำมาปรับปรุงแก้ไข นำผลคะแนนที่ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นระหว่างผู้ประเมินด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

3.3 แบบสอบความพึงพอใจ

3.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อ ไว้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรายวิชานาฏศิลป์ไทย

3.3.2 กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนของเนื้อหาที่ต้องการวัด

3.3.3 จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว ตามเนื้อหาของบทเรียน 6 เรื่องโดยแบ่งเป็นด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านครูผู้สอน ด้านบรรยากาศ ด้านกิจกรรม และด้านสื่อการสอนของการจัดการแบบห้องเรียนกลับด้าน ลักษณะของรูปแบบการวัดเป็นแบบใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert Scale, 1932 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2551: 57-58) โดยเกณฑ์การแปลความหมายระดับความพึงพอใจของ (อุเทน ปัญโญ,2553)

3.3.4 นำแบบสอบถามความพึงพอใจนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความตรงของเนื้อหาและนำมาปรับปรุง

3.3.5 นำแบบสอบถามความพึงพอใจนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านตรวจให้คะแนนด้านความตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามจากนั้นนำข้อมูลที่รวบมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง

3.3.6 นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่แก้ไขไปทดลองใช้กับกลุ่ม Try out เพื่อนำมาแก้ไขและหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาคอนบาด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอความร่วมมือและประสานงาน
2. เตรียมสถานที่และเครื่องมือวิจัย
   2.1 ใช้โรงเรียนเปรมประชาวัฒนาเป็นสถานที่ดำเนินการทดลอง
   2.2 เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินทักษะปฏิบัติ แบบทดสอบก่อน-หลังเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ
3. ชี้แจงกลุ่มตัวอย่าง อธิบายวัตถุประสงค์และวิธีใช้บทเรียนให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบ
4. ดำเนินการทดลอง
   4.1 ทำแบบทดสอบก่อนเรียนล่วงหน้า 1 คาบเรียน
   4.2 จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 6 เรื่อง ภายใน 22 คาบเรียน

ช่วงที่ 1 เรียนนอกห้องเรียนจากบทเรียนที่บ้าน อย่างน้อย 1 ชั่วโมง
ช่วงที่ 2 เรียนในห้องเรียน 13 วัน โดยแลกเปลี่ยนความรู้และทำกิจกรรมกลุ่ม

5. ประเมินผลหลังการเรียน
   5.1 ทำแบบทดสอบหลังเรียน
   5.2 ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับบทเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบ **Pre-experimental Design** โดยใช้รูปแบบ **One Group Posttest Only Design** ทำการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว รวมทั้งประเมินผลหลังการทดลองตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

ผู้วิจัยชี้แจงแนวคิด วิธีการเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ของบทเรียนแก่นักเรียน จากนั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านจำนวน 8 แผน รวม 22 คาบ ซึ่งพัฒนาบนพื้นฐานทฤษฎีทักษะปฏิบัติของ Harrow (1972) และ Simpson (1972) ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวรูปแบบต่าง ๆ การเลียนแบบสัตว์ การประกอบสถานการณ์ การใช้อารมณ์ประกอบการเคลื่อนไหว การเคลื่อนไหวประกอบนิทาน และการเคลื่อนไหวประกอบเพลงพระราชนิพนธ์ ตลอดจนกิจกรรมสรุปและอภิปรายผลการเรียนรู้

เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยประเมินทักษะปฏิบัติการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของผู้เรียนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค และให้นักเรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สุดท้ายนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ด้วยสถิติที่เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บมาจากลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลจากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติดังนี้

1.หาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมโดยหาค่าก่อนเรียนและหลังเรียน

2.ทำการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 75 โดยใช้การทดสอบ t-test แบบ one Simple test

3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลและอภิปรายผลโดยใช้ตารางพรรณนา

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ หาค่าเฉลี่ย หาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าประสิทธิภาพ หาค่าความเที่ยงตรง หาค่า t-test แบบ one S Simple test

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จังหวัดนนทบุรี โดยประเมินจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจของผู้เรียน

ผลการวิจัยพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์ทางการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้เรียนมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเคลื่อนไหวได้อย่างสร้างสรรค์ อันเป็นผลจากการออกแบบการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน และเน้นการเตรียมความรู้ล่วงหน้าผ่านสื่อวีดิทัศน์โดยการใช้สื่อการสอนที่เข้าถึงได้ง่ายและสะดวกร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติและการมีส่วนร่วม และยังสามารถเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้อื่นๆได้

นอกจากนี้ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Harrow และ Simpson ที่ชี้ให้เห็นว่าทักษะด้านการเคลื่อนไหวต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยรูปแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถเพิ่มเวลาในชั้นเรียนสำหรับการฝึกฝน วิเคราะห์ และทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการทดลองก่อนและหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหว

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

ครั้งที่	ผลการประเมินระหว่างเรียน				ผลการประเมินหลังเรียน			
	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
1	120	16.97	1.07	84.83	120	102.80	4.18	85.69
2		17.50	0.68	87.50				
3		16.37	0.85	81.83				
4		15.37	1.10	76.83				
5		15.80	1.16	79.00				
6		17.20	0.76	86.00				

E1/E2 = 82.67/85.69

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน (E1) ร้อยละ **82.67** และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (E2) ร้อยละ **85.69** ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนดไว้ที่ 75/75 อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพทั้งในกระบวนการจัดกิจกรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยคะแนนระหว่างเรียนชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและความเข้าใจเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนคะแนนหลังเรียนแสดงถึงการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหวและความคิดสร้างสรรค์ในระดับที่สูงขึ้น

เมื่อพิจารณาแนวโน้มคะแนนเป็นรายครั้ง พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง โดยช่วงแรกยังอยู่ในขั้นการเรียนรู้พื้นฐานการเคลื่อนไหว แต่เมื่อได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นระบบและมีการสะท้อนผลการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงการเคลื่อนไหวกับอารมณ์ ความหมาย และจังหวะดนตรีได้ดีขึ้น ส่งผลให้ผลคะแนนเพิ่มสูงขึ้นหลังการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียน พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน และรู้สึกสนุกสนานกับการเรียนรู้ รวมทั้งมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในการเรียนรู้ของตนเอง สื่อวีดิทัศน์ที่ออกแบบให้เหมาะสมกับวัยยังช่วยเพิ่มความเข้าใจและความสนใจในการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ผู้เรียน พบข้อมูลเชิงคุณภาพที่สอดคล้องกับผลการประเมินเชิงปริมาณ เช่น ผู้เรียนรายหนึ่งให้ความเห็นว่า “หนูชอบดูวิดีโอที่บ้านก่อน ทำให้ตอนเรียนในห้องเข้าใจง่ายขึ้นและกล้าถามครูมากขึ้น” ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านช่วยส่งเสริมทั้งความเข้าใจในเนื้อหาและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติและความมีส่วนร่วม สามารถยกระดับทักษะทางนาฏศิลป์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การควบคุมการเคลื่อนไหว การประสานงานของร่างกาย และความมั่นใจในการนำเสนอ อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้านศิลปะการแสดง

โดยสรุป แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างเด่นชัด ทั้งในด้านกระบวนการเรียนรู้และผลลัพธ์ทางทักษะนาฏศิลป์ แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของลำดับขั้นการจัดกิจกรรมและความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ ตลอดจนได้รับความพึงพอใจในระดับมากจากผู้เรียน ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประการแรก แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ซึ่งสะท้อนว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตรงตามจุดประสงค์และสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเคลื่อนไหวได้อย่างสร้างสรรค์ อันเป็นผลจากการที่แผนการจัดการเรียนรู้ถูกออกแบบให้มีขั้นตอนที่เป็นระบบ โดยมีการเตรียมความรู้ล่วงหน้าผ่านสื่อวีดิทัศน์ ประกอบกับกิจกรรมในชั้นเรียนที่เน้นการปฏิบัติและการแสดงออกตามบริบทของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Bergmann และ คณะ,2012) ผู้บุกเบิกแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ที่ชี้ว่าการเรียนรู้แบบกลับด้านช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ควบคุมเวลาและจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง และใช้เวลาชั้นเรียนสำหรับการลงมือทำจริงและการแลกเปลี่ยนเชิงลึก

ประการที่สอง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ารูปแบบห้องเรียนกลับด้านสามารถส่งผลเชิงบวกต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะการเคลื่อนไหว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Harrow,1972) และ (Simpson,1972) ที่เน้นว่า ทักษะปฏิบัติต้องอาศัยการฝึกฝน ซ้ำซ้อน และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาไปสู่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และเป็นธรรมชาติ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาล่วงหน้าทางออนไลน์ทำให้มีเวลาในชั้นเรียนเพิ่มขึ้นสำหรับการฝึกปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย

ประการสุดท้าย ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อรูปแบบการเรียนรู้ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ(วิภาดา, 2560) และ(ภัทรภร,2564) ที่พบว่าห้องเรียนกลับด้านช่วยส่งเสริมแรงจูงใจภายในของผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกสนานในการเรียน และรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ สื่อวีดิทัศน์ที่ถูกออกแบบให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ยังช่วยสร้างความเข้าใจและส่งเสริมการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านในเรื่องการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวมีประสิทธิภาพและส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งยังได้รับความพึงพอใจจากผู้เรียนในระดับมาก ดังนั้น จึงสามารถเสนอแนะแนวทางการนำไปใช้ได้ดังนี้

1.1 สถานศึกษาและครูผู้สอนสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนกลับด้านไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชานาฏศิลป์ ศิลปะ หรือกิจกรรมสร้างสรรค์อื่น ๆ ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีส่วนร่วม และสามารถพัฒนาทักษะตามเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนด้านทรัพยากร อุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบห้องเรียนกลับด้าน เช่น สื่อวีดิทัศน์ แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มศักยภาพของครูและความพร้อมของผู้เรียน

1.3 ควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอนในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยเน้นการบูรณาการสื่อดิจิทัลและกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนรู้มีความหลากหลายและสามารถปรับใช้ได้ในบริบทที่แตกต่างกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะให้ผลในทางบวกต่อผู้เรียน แต่ก็มีข้อจำกัดด้านกลุ่มตัวอย่างและขอบเขตของเนื้อหา ดังนั้น เพื่อพัฒนาความรู้ในประเด็นนี้อย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในอนาคตดังนี้

2.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ทั้งในแง่ของระดับชั้นเรียนหรือบริบทของสถานศึกษาต่างประเภท เช่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือโรงเรียนในต่างจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปอ้างอิงได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบห้องเรียนกลับด้านกับสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นกิจกรรมปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ เช่น วิชาศิลปะ ดนตรี หรือสุขศึกษา เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้กับเนื้อหาที่หลากหลาย

2.3 ควรมีการศึกษาผลในระยะยาว เช่น ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้หรือทักษะของผู้เรียนหลังจากจบการเรียนในรูปแบบดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ความยั่งยืนของการเรียนรู้และผลกระทบต่อพัฒนาการในด้านอื่น ๆ

2.4 ควรพัฒนาและศึกษานวัตกรรมด้านสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น สื่ออินเทอร์แอคทีฟ เกมการศึกษา หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเสริมศักยภาพของรูปแบบห้องเรียนกลับด้านให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับวิถีการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

กิตติมา ปรีดีดิลก. (2559). **ทฤษฎีบริหารองค์กร.** กรุงเทพฯ: ชนะการพิมพ์.

ชวลิต ชูกำแพง. (2551). **การพัฒนาหลักสูตร.** มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ธนภร วัฒนนวลสกุล. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการกำกับตนเอง สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. **วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต.** สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ล้วน สายยศ, และอังคณา สายยศ. (2553). **เทคโนโลยีวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: ส.เจริญการพิมพ์.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **ครูเพื่อศิษย์ สร้างห้องเรียนกลับทาง.** กรุงเทพ: บริษัท เอส อาร์ พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด

ศุภสิริ โสมาเกตุ. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชนประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการเรียนรู้โดยโครงงานกับการเรียนรู้ตามคู่มือครู. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อมรา กล่ำเจริญ. (2535). **วิธีสอนนาฏศิลป์.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

อรุณ รักธรรม. (2557). **หลักมนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). **หลักการสอน.** กรุงเทพฯ: โอ เอส พริ้นติ้งเฮาส์.

Bergmann, J., & Sams, A. (2012). **Flip your classroom: Reach every student in every classevery day.** Washington DC: OR: International Society for Technology in Education

Erikson, E. H. (1963). **Childhood and society.** (2nd Ed.). New York: Norton.

Gallahue, D., & Ozmun, J. (2006). **Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults (6th ed.).** New York: McGraw-Hill.

Gallahue, D.L., Ozmun, J.C. and Goodway, J. (2012) **Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults**. New York: McGraw-Hill.

Johnson, G. B. (2013). **StudentPerceptions of the Flipped Classroom.Okanagan. The College of Graduate Studies Educational.** Columbia: The University of British Columbia.

Piaget. J. (1952). **The Original of intelligence in children.** Trans, by Marget Cook. New York: International University Press.

Simpson E. J. (1972). **The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor Domain.** Washington, DC: Gryphon House.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

RELATIONSHIP BETWEEN THE TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND THE TEAM WORKING IN SCHOOL UNDER PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภวิศ ปรีกราน[1], สมนึก การมีเวท[2]
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[1], มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ[2]
Pawit Preekran[1], Somnuk Kareevate[2]
North Bangkok University[1], North Bangkok University[2]
Corresponding Author E-Mail : Preekranbhawit@Gmail.Com [1], Somnuk.Ka@Northbkk.Ac.Th[2]

(Received : December 26, 2025; Edit : January 9, 2026; Accepted : January 11, 2026)

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 2) เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 322 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษากลุ่มอำเภอ โดยใช้การเทียบบัญญัติไตรยางค์ และสุ่มอย่างง่าย ตามสัดส่วนประชากรแต่ละอำเภอ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามได้ค่าความเชื่อมั่น .987 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r = .935) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การทำงานเป็นทีม

Abstract

The objectives of this study were 1) to examine the transformative leadership of educational administrators under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani office 1, 2) to study teamwork in schools under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani office 1, and 3) to investigate the relationship between the transformative leadership of educational administrators and teamwork in schools under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani office 1. The sample group included 322 educational administrators and teachers, selected through cluster sampling based on educational districts and simple random sampling according to the population proportion of each district. The research instrument used was a questionnaire a reliability coefficient of .987, and the statistical analysis included frequency, percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.), and simple correlation coefficient. The results found that 1) The transformative leadership of educational administrators under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani office 1, In an overall and in each aspect, was at a high level. Teamwork in schools under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani Zone 1 was also at a high level overall and in each aspect, and the relationship between the transformative leadership of educational administrators and teamwork in schools was positively correlated at a high level, with statistical significance at the .01 level. 2) Teamwork in Schools Under the Pathum Thani Primary Educational Service Area Office , office 1 Overall and in each aspect, teamwork was at a high level When considering specific aspects, interaction was at the highest average score followed by open communication The lowest average score was found in participation 3) The relationship between the transformative leadership of educational administrators and teamwork in schools under the Office of the Primary Educational Service Area in Pathum Thani office 1 , as a whole, with a positive relationship at was moderate level Correlation coefficient (r = .935), with statistical significant at the .01

Keywords : Transformative leadership, teamwork

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความเจริญก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลาทั้งทางด้านสังคม ศาสนา เศรษฐกิจและการเมือง มีเทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้น โครงสร้างของสังคมเปลี่ยนไปทำให้การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศในทุกด้านให้มีความเจริญก้าวหน้าทันกับกระแสโลกในยุคปัจจุบัน จากการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลกระทบต่อองค์การต่างๆ รวมทั้งสถานศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ต้องรู้จักเรียนรู้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่มีคุณภาพ มีการบริหารงานที่ทันสมัย เหมาะสม มีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารงานให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้นั้น ต้องอาศัยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีความเข้าใจในหลักการของภาวะผู้นำ สามารถจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาก่อให้เกิดความศรัทธา ความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถและมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับเปลี่ยนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีคุณภาพ

ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ มีทักษะเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้เอื้ออำนวยต่อการทำงาน สร้างแรงจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ให้มีพฤติกรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายขององค์กร ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสของโลก ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ปฏิบัติตนตามหน้าที่อย่างเหมาะสม มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะสามารถบริหารงานได้อย่างเป็นระบบ สนับสนุนการร่วมมือร่วมใจกันในหมู่คณะ โดยคำนึงถึงประโยชน์และเป้าหมายขององค์กรเป็นสำคัญ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งความสำเร็จในการปฏิบัติงานในองค์กรนี้ นอกจากผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีในการบริหารงานแล้ว การทำงานเป็นทีมของบุคลากรก็เป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกระบวนการบริหารสถานศึกษา ที่ต้องใช้การสื่อสาร วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างชัดเจน จะเกิดความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียว ลดความขัดแย้งส่วนตัว และมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายส่วนรวมทำให้ทีมมีทิศทางที่ชัดเจน การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดของการทำงานเป็นทีม เมื่อสมาชิกในทีมเชื่อใจผู้นำสมาชิกภายในทีมจะเริ่มเชื่อใจกันและกัน และกล้าที่จะทำงานร่วมกันอย่างเปิดใจ การใส่ใจและพัฒนาเป็นรายบุคคล ผู้บริหารเข้าใจว่าสมาชิกในทีมแต่ละคนมีความเก่งและข้อจำกัดที่ต่างกัน จึงให้การสนับสนุนและคำแนะนำที่เหมาะสมกับแต่ละคน

การทำงานเป็นทีม เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จขององค์กรในปัจจุบัน จึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้การบริหารจัดการของผู้บริหารบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น มิอาจอาศัยการทำงานของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และมิใช่การทำงานแบบต่างคนต่างทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเพียงเท่านั้น อาจทำให้งานไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย แต่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถประสบการณ์ การร่วมมือร่วมใจของทีมงานทุกคน โดยมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกันของสมาชิกในทีม จึงจะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้กำหนดให้ครูทุกคนต้องมีสมรรถนะหลัก ในด้านการทำงานเป็นทีมโดยครูจะต้องมีการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน ส่งเสริม และให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน มีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ปฏิบัติตนเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสัมพันธภาพของสมาชิกในทีม ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย แสดงให้เห็นว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีสมรรถนะหลักด้านการทำงานร่วมกันเป็นทีมทุกคน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นไปตามเกณฑ์ ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา ซึ่งบรรยากาศภายในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษา เนื่องจากบรรยากาศองค์กรมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา ส่งผลต่อการทำงานร่วมกันเป็นทีมของครูภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุวัฒน์ อินทวงศ์, 2550) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษามีความสัมพันธ์กันในทางบวกค่อนข้างสูงทั้งทางด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งผู้บริหารได้มีการพยายามปรับปรุงตนเอง มุ่งเน้นในการมีส่วนร่วมในกระบวนการของการบริหารโรงเรียน มีการกระตุ้นทางปัญญา กระตุ้นความพยายามของผู้ร่วมงานให้คิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ และสร้างสรรค์และการสร้างแรงบันดาลใจ ให้โอกาสผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติตามที่รับมอบหมายอย่างเต็มที่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สำเร็จบรรลุเป้าหมายขององค์กร

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รับผิดชอบการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่ทั้ง 4 อำเภอในเขตจังหวัดปทุมธานี ประกอบด้วย อำเภอเมือง

ปทุมธานี อำเภอคลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว และอำเภอสามโคก มีหน้าที่ในการรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 102 โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียน ความแตกต่างของขนาดโรงเรียน มีการติดต่อประสานงานทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียน ทั้งภายในกลุ่มเครือข่ายและระหว่างกลุ่ม ซึ่งในการบริหารโรงเรียนนั้นมีความสำคัญ เพราะการดำเนินกิจกรรมต่างๆ จะนำไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อปรับปรุงพัฒนา และมีการบริหารจัดการที่ดี บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจบทบาทของตนปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นทีมงานที่ดีเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สภาพปัจจุบันของอีกหลายๆ โรงเรียนนั้นในทางปฏิบัติยังมีทีมงานที่ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร มีการทำงานแค่เฉพาะบางกลุ่ม หรือบางคนเท่านั้น ขาดบรรยากาศความมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทำให้งานส่วนใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างทำขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การติดต่อสื่อสารประสานงานล่าช้า ครูขาดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มีการแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย มีความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่ม และความขัดแย้งของครูและผู้บริหารสภาพดังกล่าวจึงทำให้การปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการนำทีมดำเนินการปฏิบัติงานที่เหมาะสมเพียงใด แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อที่จะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานทางด้านการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อคุณภาพทางด้านการศึกษาต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารจัดการและการดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความรู้ความสามารถและต้องมีภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ส่วนการทำงานเป็นทีมของครูผู้สอนนั้น มีนักวิชาการให้แนวคิดไว้หลายท่านด้วยกันซึ่งแต่ละท่านได้แสดงทัศนะลักษณะการทำงานเป็นทีม มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก และจำแนกสภาพการทำงานเป็นทีม โดยแบ่งออกได้เป็น 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ 2) ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย 3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน 5) ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน 6) ด้านการยอมรับนับถือ เพื่อประสานแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังภาพ

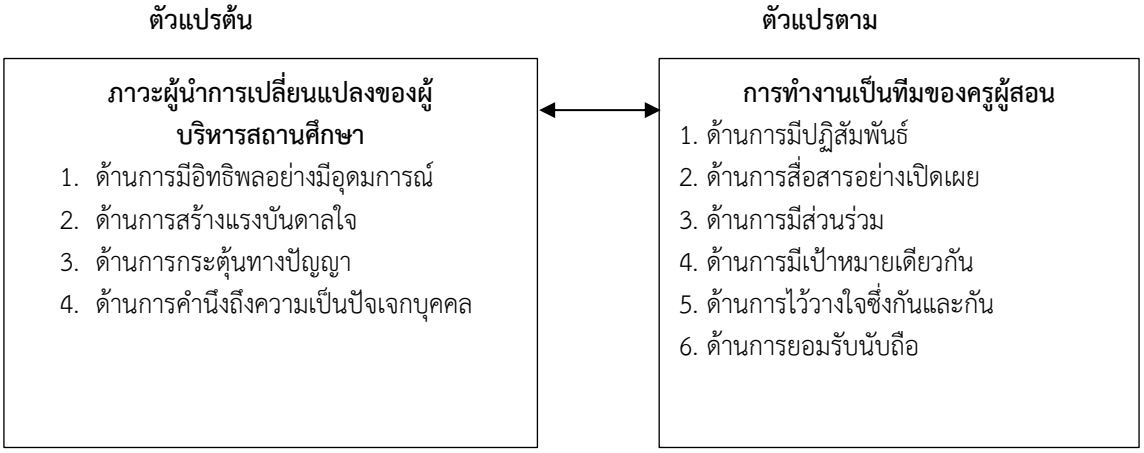

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมมีความ สัมพันธ์กันในทางบวก โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 โดยให้ข้อมูลที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 136 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,855 คน รวมทั้งสิ้น 1,991 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2567)

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 1) ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

2. ตัวแปรตาม คือ การทำงานเป็นทีม ประกอบด้วย 1) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ 2) ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย3) ด้านการมีส่วนร่วม 4) ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน 5) ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน 6) ด้านการยอมรับนับถือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ตอนที่ 3 เกี่ยวกับกานทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษาทฤษฎี หลักการ เอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล กำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อดำเนินการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหาและกรอบแนวคิดของการวิจัยภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมสารนิพนธ์

3. วิเคราะห์ข้อคำถาม เพื่อสร้างแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

4. เสนอแบบสอบถามฉบับร่างต่ออาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องและเหมาะสมของเนื้อหาและสำนวนภาษาที่ใช้ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง สมบูรณ์ เพื่อนำไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือต่อไป

5. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของการใช้ภาษาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index Of Item Objective Congruence หรือ IOC) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.8-1

6. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และนำข้อมูลหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบัค (Cronbach; อ้างอิงจาก บุญชม ศรีสะอาด. 2554: 96) ได้ค่าความเชื่อมั่น .987

7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ เพื่อขอความอนุเคราะห์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในการขอความร่วมมือในเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

3. ดำเนินการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านการใช้ Google form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถานศึกษา โดยผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 322 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. เมื่อได้รับคำตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล คัดแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนครบตามจำนวนที่ต้องการ

5. นำแบบสอบถามมาบันทึกลงรหัสและตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยนำกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เพื่อสร้างแบบสอบถาม แล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อพิจารณาแก้ไขข้อบกพร่อง และนำแบบสอบถามที่ปรับแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและปรับแก้ไขเนื้อหาของแบบสอบถาม ให้ได้ข้อคำถามที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งค่าความตรงตามเนื้อหา (IOC = index of item objective congruence) โดยจะมีการกำหนดการให้คะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. นำแบบสอบถามที่ปรับ (Try Out) เพื่อหาความเชื่อมั่นกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1987) โดยแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ

3. นำแบบสอบถามที่ได้หาค่าความเที่ยงตรงและหาค่าความเชื่อมั่น มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีความสมบูรณ์ แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบ

4. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จนครบจำนวนที่กำหนดไว้ คือ จำนวน 322 ชุด

5. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ โดยนำมาแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) เป็นรายข้อ ใช้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

6. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

7. นำข้อมูลจากแบบสอบถาม ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) นำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนัก 5 ระดับ จากนั้นนำไปบันทึกและวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) และให้ความหมายของคะแนน

8. นำข้อมูลที่ได้จากการแปลความหมายของ ระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมาย (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

9. การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยนำมาแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) เป็นรายข้อ ใช้วิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage)

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	135	41.90
หญิง	187	58.10
รวม	322	100.00
อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	62	19.30
31-40 ปี	112	34.80
41-50 ปี	104	32.30
51 ปีขึ้นไป	44	13.70
รวม	322	100.00
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	0	0.00
ปริญญาตรี	303	94.10
ปริญญาโท	15	4.70
สูงกว่าปริญญาโท	4	1.20
รวม	322	100.00
สถานภาพ		

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผู้บริหารสถานศึกษา	99	30.70
ครูผู้สอน	223	69.30
อื่นๆ	0	0.00
รวม	322	100.00
ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน		
ไม่เกิน 5 ปี	27	8.40
6-10 ปี	136	42.20
11-15 ปี	151	46.90
16-20 ปี	8	2.50
มากกว่า 20 ปี	0	0.00
รวม	322	100.00
ขนาดโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	76	23.60
ขนาดกลาง	193	59.90
ขนาดใหญ่	53	16.50
รวม	322	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 58.10 อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ อยู่ระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 303 คน คิดเป็นร้อยละ 94.10 สถานภาพเป็น ครูผู้สอน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 69.30 ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 11-15 ปีจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 46.90 และขนาดโรงเรียน อยู่โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 59.90

2. ผลการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้คะแนนเฉลี่ยซึ่งกำหนดตามแนวทางของ (Bast 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ตาราง 2 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสภานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวม

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 322		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	$S.D.$		
1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	3.92	0.49	ปานกลาง	4
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.09	0.68	มาก	3
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.23	0.85	มาก	2
4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.28	0.82	มาก	1
รวม	**4.13**	**0.16**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.13, S.D. = 0.16) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.82) รองลงมา ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.85) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ =3.92, S.D. = 0.49)

3. ผลการศึกษาการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้คะแนนเฉลี่ยซึ่งกำหนดตามแนวทางของ (Bast 1993, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ตาราง 3 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับของการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวม

การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน	n = 322		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	$S.D.$		
1. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์	4.41	0.82	มาก	1
2. ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย	4.34	0.85	มาก	2
3. ด้านการมีส่วนร่วม	4.10	0.93	มาก	6
4. ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน	4.15	0.91	มาก	5
5. ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน	4.19	0.92	มาก	4
6. ด้านการยอมรับนับถือ	4.21	0.88	มาก	3
รวม	**4.23**	**0.12**	**มาก**	

จากตารางที่ 3 พบว่า การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.12) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.82) รองลงมาด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผย ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.85) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.93)

4. ผลการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับ การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยจำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม ว่ามีความสัมพันธ์กันมากน้อยเพียงใดตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย และทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

	X_1	X_2	X_3	X_4	X	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y
X_1	1											
X_2	-.161**	1										
X_3	-.114*	.827**	1									
X_4	-.122*	.825**	.986**	1								
X	.1 72 **	.867**	.937**	.934**	1							
Y_1	.002	.677**	.931**	.956**	.8 8 7 **	1						
Y_2	-.043	.7 4 9 **	.975**	.9 7 6 **	.9 2 0 **	.9 7 6 **	1					
Y_3	-.276**	.914**	.9 3	.9 2	.874**	.7 9	.8 5	1				

	X_1	X_2	X_3	X_4	X	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y
			3**	9**		1**	6**					
Y_4	-.212**	.893**	.967**	.956**	.908**	.844**	.910**	.976**	1			
Y_5	-.168**	.875**	.976**	.964**	.921**	.860**	.925**	.974**	.994**	1		
Y_6	-.157**	.859**	.986**	.981**	.928**	.902**	.955**	.964**	.978**	.986**	1	
Y	-.151**	.857**	.992**	.991**	.935**	.921**	.965**	.959**	.983**	.989**	.996**	1

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r = .935) โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการกระตุ้นทางปัญญามีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนสูงสุด (r = .992) รองลง คือ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (r = .991) และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีความสัมพันธ์ต่ำสุด (r = -.151) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

1. ภาวะผู้นำด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ อยู่ในระดับต่ำ (r = .002)

2. ภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงบันดาลใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r = .857) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง 4 ด้าน และในระดับค่อนข้างสูง 2 ด้าน ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง (r = .914) รองลงมา คือ ด้านการมีเป้าหมายเดียวกัน อยู่ในระดับสูง (r = .893) และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = .677)

3. ภาวะผู้นำด้านการกระตุ้นทางปัญญาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r = .992) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง 6 ด้าน ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับสูง (r = .986) รองลงมา คือ ด้านการไว้วางใจซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับสูง (r = .976) และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ อยู่ในระดับสูง (r = .931)

4. ภาวะผู้นำด้านการการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง (r = .991) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับสูง 6 ด้าน ด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับสูง (r = .981) รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารอย่างเปิดเผยอยู่ในระดับสูง (r = .976) และด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (r = .929)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุวัฒน์ อินทวงศ์, 2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับ การทำงานเป็นทีมตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก ในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุวัฒน์ อินทวงศ์, 2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย พบว่า ความสัมพันธ์โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณารายด้าน ความสัมพันธ์ภาพรวมระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา รองลงมาคือ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูต้องการให้ผู้บริหาร คำนึง ใส่ใจ ถึงความต้องการและความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาต้องให้โอกาสครูในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการสนับสนุนหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัจชรา วรีฤทธิ์, 2553 : 114) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1-3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน ด้านการสนับสนุนเป็นรายบุคคล มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ความสัมพันธ์ภาพรวมระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ควรนำไปปรับปรุง คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยภาพรวมเป็นไปในทิศทางตรงข้ามกัน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรทำให้ครูยอมรับ ศรัทธา และไว้วางใจ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนตน มีศีลธรรมจริยธรรมประกอบการตัดสินใจในการทำงาน ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความเชื่อมั่นให้กับครูว่าจะผ่านอุปสรรคปัญหาต่างๆ ได้ และเป็นตัวอย่างในเรื่องการอุทิศตนปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2) การทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่ควรนำไปปรับปรุง คือ ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริม สนับสนุนครูผู้สอนในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติงาน สามารถแสดงความคิดเห็นในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน และมีโอกาสได้ทบทวนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป้าหมาย กระบวนการปฏิบัติงานตามโครงการต่างๆ เมื่อจบปีการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) ความสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับสูง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุด คือ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ดังนั้น ผู้บริหาร

สถานศึกษาควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับครูว่าจะผ่านอุปสรรคปัญหาต่างๆ ได้ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ดีในการทำงาน ให้ความสำคัญเกี่ยวกับค่านิยมที่ดีในการทำงานร่วมกัน และเป็นตัวอย่างในเรื่องการอุทิศตนปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษารูปแบบภาวะผู้นำอื่น ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน
2) ควรมีการศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมในโรงเรียนด้านอื่นๆ
3) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางทางพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา
4) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการทำงานเป็นทีมในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2554). **หลักการวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 8).** กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบการทางศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุวัฒน์ อินทวงศ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีม ตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อัจชรา วรีฤทธิ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1-3**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต,** มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

Cronbach, L. J. (1987). **Essentials of Psychological Test.** (5th ed.). New York: Harper Collins.

การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในวรรณกรรมเยาวชน เรื่อง “คุณปู่แว่นตาโต คุณปู่แว่นตาแตก อาม่าบนคอนโด และขวัญสงฆ์” ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง

THE CONSTRUCTION OF IMPARTIALITY BASED ON THE BUDDHIST PATH IN YOUTH 'S LITERATURE IN KHUN PU WAEN TA TAEK, KHUN PU WAEN TA TO, AMA BON CONDO, AND KHWAN SONG OF CHAMAIPORN SAENGKRAJANG

ประภาพร ธนกิตติเกษม
สาขาวิชาสหวิทยาการ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
Dr.Prapaporn Tanakittikasame
Interdisciplinary Studies. Faculty of Science and Technology. Pathumwan Institute of Technology
Corresponding Author E-mail : Prapaporn.t@pit.ac.th

(Received : November 25, 2025; Edit : December 12, 2025; accepted : December 12, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาตัวละครในวรรณกรรมสะท้อนหลักธรรมดำเนินชีวิตของมนุษย์ เมื่อใดมนุษย์ถูกอคติครอบงำจิตใจ ทำให้เกิดความไม่เที่ยงธรรมต่อตนเองและผู้อื่น ไม่สามารถดำเนินชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างปกติสุข การสร้างความเที่ยงธรรมจึงเป็นหลักสำคัญเพื่อลดความขัดแย้ง เป็นการสร้างทัศนคติที่ดีให้อยู่ร่วมกันสันติสุข การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในวรรณกรรมเยาวชนของผู้แต่ง ชมัยภร แสงกระจ่าง โดยวิเคราะห์ตัวบท จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาแตก คุณปู่แว่นตาโต อาม่าบนคอนโด ขวัญสงฆ์ ประเด็นที่วิเคราะห์ ได้แก่ 1) องค์ประกอบการสร้างความเที่ยงธรรม 2) กลวิธีสร้างความเที่ยงธรรม โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำและความหมายของคำ การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธ การแก้ไขข้อขัดแย้ง การพัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุป ดังนี้ 1) องค์ประกอบการสร้างความเที่ยงธรรม ได้แก่ การผูกเรื่อง ตัวละคร เหตุการณ์ บทสนทนา 2) กลวิธีสร้างความเที่ยงธรรมด้วยหลักพุทธธรรม ประกอบด้วย 1. การบริหารจัดการความสัมพันธ์ ได้แก่ 1.1 ปราศจากอคติ 4 ประการ คือ ลำเอียงเพราะชอบ ลำเอียงเพราะชัง ลำเอียงเพราะหลงผิด ลำเอียงเพราะกลัว 1.2 การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4 ประการ คือ การให้ การพูดสุภาพไพเราะ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสมอต้นเสมอปลาย 2. การปฏิบัติเชิงเมตตา ได้แก่ การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น 4 ประการ คือ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ชื่นชมยินดี วางใจเป็นกลาง 3. การปฏิบัติเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง 4 ประการ คือ พัฒนาความคิด มุมมอง ประพฤติดีทางวาจาและการกระทำ ทำมาหาเลี้ยงชีพสุจริต ตั้งใจทำสิ่งใดด้วยความเพียร 4. การพัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์ แบ่งได้ 2 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับบุคคล ประกอบด้วย 1.1 เรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน 1.2 ร่าเริง เบิกบาน มีอารมณ์ขัน 1.3 กระตือรือร้น เพียร รับผิดชอบ อดทน 2) ระดับสังคม ดังนี้ 2.1 สนใจผู้อื่น เห็นคุณค่าผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น ทำให้ผู้อื่นรู้สึกมีความหมาย เป็นมิตรแท้ 2.2 เต็มใจร่วมกิจกรรมสังคม 2.3 เก็บความลับ ไม่นินทา ไม่อิจฉาริษยา ไม่กล่าวถึงปมด้อยผู้อื่น

คำสำคัญ: ความเที่ยงธรรม วิถีพุทธ วรรณกรรมเยาวชน

Abstract

This research aims to analyze the creation of impartiality according to the Buddhist way of life in the young adult literature of author Chamaiporn Saengkrajang. The analysis focuses on four works: Khun Pu waen Ta Taek, Khun Pu Waen Ta To, Ama Bon Condo, and Khwan Song. The analyzed issues are: 1) Components of establishing fairness, and 2) Strategies for establishing fairness. The study utilizes concepts related to word usage and meaning, the creation of fairness according to the Buddhist way of life, conflict resolution, and the development of human relations.The research findings are summarized as follows: 1. Components of establishing fairness include the plot, characters, events, and dialogue. 2.Strategies for establishing fairness using Buddhist principles comprise: 1. Principles of Relationship Management: 1.1 Freedom from the Four Biases: partiality due to love, partiality due to hatred, partiality due to delusion (ignorance), and partiality due to fear. 1.2 The Four Bases of Sympathy: giving (generosity), kindly speech, rendering services, and treating all equally. 2. Principles of Compassionate Practice (Metta-based Practice): The Four Sublime for living together: loving-kindness (wishing others well), compassion (wishing others freedom from suffering), appreciative joy (rejoicing in others' happiness), and equanimity (neutrality of mind). 3. Principles of Practice for Conflict Resolution: The Fourfold Path of Right Practice: developing one's thoughts and perspectives, good conduct in speech and action, earning an honest living, and acting with diligent effort. 4. Principles for Developing and Building Human Relations: Divided into two levels: 1. Individual Level: Consists of 1.1 Simplicity and humility, 1.2 Cheerfulness, joy, and a sense of humor, 1.3 Enthusiasm, diligence, responsibility, and patience. 2. Social Level: Consists of 2.1 Showing interest in others, valuing others, understanding others, making others feel significant, and being a true friend, 2.2 Willing participation in social activities, 2.3 Keeping secrets, refraining from gossip, not being jealous, and not mentioning others' flaws.

Keywords: Impartiality, Buddhist Way, Youth Literature

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าเกิดจากการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด การดำเนินชีวิตตามกระแสนิยมทางวัตถุ การให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ล้วนทำให้เยาวชนขาดวิจารณญาณไตร่ตรอง กระทำสิ่งที่เป็นโทษ ปัญหาและความสับสนวุ่นวายจึงเกิดขึ้น จากรายงานการสำรวจความคิดของเด็กและเยาวชน (กรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย, 2563: 10) กล่าวถึงเด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่ใช้เวลาไปกับการเล่นอินเทอร์เน็ตมากกว่าการทำกิจกรรมหรือการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง พฤติกรรมติดการใช้อินเทอร์เน็ตจะมีลักษณะแยกตัว ไม่สนใจร่วมกิจกรรมของครอบครัว ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในโลกออนไลน์ บางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าวกับผู้ปกครอง ไม่รับผิดชอบการเรียน ละเลยสุขภาพ บางคน รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ถูกหลอกล่อหรือกระทำการอันใดที่ไม่ดี (ลาวัลย์ นาคดิลก, 2561: บทคัดย่อ) วิเคราะห์เหตุจูงใจที่เยาวชนกระทำความผิดเกิดจากปัญหาหลายประการ ได้แก่ ครอบครัวขาดความอบอุ่น บิดามารดาไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลใกล้ชิด ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน เยาวชนรู้สึกว่าตนเองมีปมด้อยจึงต้องหาหนทางทำให้ผู้อื่นยอมรับโดยวิธีที่ผิดกฎหมายและผิดศีลธรรม เหตุผลดังกล่าว นำไปสู่ความเสื่อมถอยและความล้มเหลวในการตัดสินใจเลือกทางออก ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์นี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม การพาดหัวข้อข่าวในสื่อต่างๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ สะท้อนให้เห็นแนวโน้มพฤติกรรมกระทำความผิดของเยาวชนมีความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้น (ข่าวบีบีซีนิวส์, 2566) รายงานเหตุการณ์เด็กชายวัย 14 ปี ก่อเหตุใช้อาวุธปืนกราดยิงผู้ประสบเหตุจนได้รับบาดเจ็บและมีผู้เสียชีวิตทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สถานที่เกิดเหตุกลางห้างสรรพสินค้าใจกลางกรุงเทพมหานคร ขณะจับกุมนั้นผู้ก่อเหตุยังมีอาการสับสน มีอาการทางจิตเวช (ข่าวไทยพีบีเอส, 2567) รายงานเหตุการณ์ถูกอริต่างสถาบัน ตะลุมบอน และอริใช้มีดพกรุมแทงจนเสียชีวิตหน้าสถาบันการศึกษาชื่อดังใจกลางกรุงเทพมหานคร (ข่าวพีพีทีวีเฮชดี 36, 2567) รายงานเกิดเหตุระทึกภายในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร นักเรียนรายหนึ่งชักมีดปอกผลไม้แทงเพื่อนนักเรียนจนเสียชีวิต หลังเลิกแถวกิจกรรมหน้าเสาธง เพื่อนให้การว่ามีการท้าทายกันและผู้ก่อเหตุมีลักษณะเก็บกด มักโดนกลั่นแกล้งเป็นประจำ สถานการณ์รุนแรงดังกล่าว นำไปสู่การสะท้อนคิดวิธีหาทางออกเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ปกติสุข ทางเลือกหนึ่ง คือ การส่งเสริมคุณธรรมผ่านการรับสารจากหนังสือดี มีคุณค่า มีคติธรรมคำสอน ให้คติในการดำเนินชีวิต (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2516: 35) กล่าวว่าวรรณกรรมเป็นผลผลิตทางภาษาที่บันทึกประสบการณ์ชีวิต สื่อความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ เป็นงานศิลปะที่พัฒนาสืบทอดจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรม วรรณกรรมเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความเจริญของประเทศชาติ การศึกษาวรรณกรรมทำให้รู้และเข้าใจวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม (ประภาพร ธนกิตติเกษม, 2563: 1) กล่าวว่า นักเขียนใช้จินตนาการผ่านภาษาเล่าเรื่องราว สื่อความรู้สึกอารมณ์ ตัวละครทำหน้าที่แสดงบทบาทสมมติที่ทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบ บทพูดสื่อสารทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง เข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง (ดวงมน จิตร์จำนงค์, 2541: 158) กล่าวว่า ตัวละครที่ครองใจผู้อ่าน ต้องมีความซับซ้อนในบุคลิกภาพ ความคิด อารมณ์ตัวละครที่เห็นได้รอบด้าน

ชมัยภร แสงกระจ่าง เป็นนักเขียนที่มีผลงานวรรณกรรมโดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ ตัวละครจำลองชีวิตได้สมจริง เนื้อหาสร้างสรรค์ส่งเสริมคุณธรรม (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2553: คำนิยม) กล่าวคุณูปการถึงผลงานเขียนของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ไว้ว่า เป็นหนังสือดี มีสาระเต็มไปด้วยคุณค่าของการเรียนรู้และการอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตาอาทรของบุคคลทุกวัยในครอบครัว ตัวละครในเรื่องมีบทบาทสมจริงชัดเจน การนำเสนอเรื่องด้วยบทสนทนาตามเหตุการณ์ ชวนให้ติดตาม แทรกสาระความรู้ได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันก็นำเสนอภาพที่งดงามของสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของสังคมไทย ผู้เขียนใช้ภาษาได้เหมาะสมกับตัวละคร เหตุการณ์ ก่อให้เกิดจินตภาพที่สมจริง บรรยากาศการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่นและชาญฉลาด

ผลงานวรรณกรรมหลายเรื่อง ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง อาทิ คุณปู่แว่นตาโต ผู้เขียนสร้างตัวละครทุกตัวให้มีบทบาทสมจริงชัดเจน แทรกสาระความรู้ นำเสนอภาพที่งดงามของสถาบันครอบครัว ความเอาใจใส่กันและกัน ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะสังคมไทย พลังของการอ่านหนังสือที่ส่งเสริมคุณธรรมช่วยกล่อมเกลาจิตใจให้มีคุณธรรม (เจตนา นาควัชระ, อ้างในขวัญสงฆ์, 2555: 160) กล่าวถึงคุณค่าของ ขวัญสงฆ์ ผลงานของชมัยภร แสงกระจ่าง ในยามที่บ้านเมืองกำลังจ่อมจมอยู่ในห้วงแห่งความสับสน ขวัญสงฆ์เป็นวรรณกรรมที่ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพอันมหาศาลที่จะช่วยฉุดเราขึ้นมาจากความท้อแท้สิ้นหวังได้ อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วเกิดกำลังใจอย่างมหาศาล ที่ใดรู้จักปลุกและปลูกสัญชาตญาณใฝ่ดีที่นั่นก็จะเจริญงอกงาม ในโลกของขวัญสงฆ์ ไม่มีบัวใต้น้ำแต่มนุษย์ทุกผู้ทุกนามสามารถจะผลักดันตัวเองขึ้นสู่แสงสว่างแห่งปัญญาได้

ชมัยภร แสงกระจ่างเป็นทั้งอดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย นักวิจารณ์วรรณกรรม อาจารย์ทางด้านอักษรศาสตร์ ได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ประจำปี พ.ศ. 2557 กรมส่งเสริมวัฒนธรรม (กระทรวงวัฒนธรรม, 2563: 614) กล่าวถึง ชมัยภร แสงกระจ่าง นำเสนอประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัวและสังคม เช่น ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ สิทธิสตรี ปัญหาความพิการทางร่างกายและจิตใจ ปัญหาทางการเมือง ฯลฯ โดยผสานลักษณะของวรรณกรรมพาฝัน

เข้ากับวรรณกรรมเพื่อสังคม ทำให้ผู้อ่านได้รับสาระและความรื่นรมย์ ชมัยภร แสงกระจ่าง เป็นนักเขียนที่มีพลังสร้างสรรค์ผลงานวรรณกรร บ่มเพาะให้เยาวชนเป็นนักเขียนตามความใฝ่ฝัน สร้างกระแสการอ่าน การเขียน และการวิจารณ์วรรณกรรม เป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนรุ่นหลัง กระตุ้นให้ตระหนักถึงคุณค่าของจริยธรรม การมองโลกในแง่ดีในงานเขียนของชมัยภร แสงกระจ่าง สื่อสารผ่านวรรณกรรมสร้างความหวังให้ผู้อ่าน ทุกชีวิตคือพลังในการสร้างสังคมที่ดีและโลกที่งดงาม แม้จะมีการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนเพื่อคุณธรรมจำนวนหนึ่งแล้วก็ตาม แต่ผู้วิจัยเห็นว่ายังขาดการวิเคราะห์ที่เน้นกลไกทางภาษาและองค์ประกอบการเล่าเรื่องที่ใช้ในการสร้างความเที่ยงธรรมตามหลักพุทธธรรม การสอดแทรกหลักพุทธธรรมผ่านตัวละคร เป็นประเด็นชวนคิดเพื่อแสวงหาคำตอบว่า การปฏิบัติตามหลักธรรมนั้น ลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขความอยุติธรรมได้อย่างไร และความเที่ยงธรรมก่อให้เกิดสันติสุขจริงหรือไม่ ผู้วิจัยเลือกศึกษาผ่านงานวรรณกรรมของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ที่สะท้อนกลวิธีทางพุทธธรรมคลี่คลายปัญหาปมขัดแย้งของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง โดยเลือกประเด็นวิเคราะห์กลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรมตามหลักพุทธธรรม และองค์ประกอบของการสร้างความเที่ยงธรรมผ่านมุมมองของผู้เขียน โดยเลือกวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลยกย่องให้เป็นหนังสือดี 4 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาโต ขวัญสงฆ์ คุณปู่แว่นตาแตก และอาม่าบนคอนโด นำมาใช้ศึกษา

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในคุณปู่แว่นตาโต ขวัญสงฆ์ คุณปู่แว่นตาแตก อาม่าบนคอนโด
2. เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในคุณปู่แว่นตาโต ขวัญสงฆ์ คุณปู่แว่นตาแตก อาม่าบนคอนโด

สมมติฐานการวิจัย

1. ลักษณะนิสัยของตัวละครที่แตกต่างกัน เมื่ออยู่ร่วมกันกับผู้อื่น อาจทำให้เกิดปัญหา การหาทางออกด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ทำให้ลดความรุนแรงของสถานการณ์ หรือคลี่คลายปัญหาลง และผลของการสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธทำให้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นปกติสุข
2. การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธผ่านตัวละครเป็นการสะท้อนชีวิตจริงที่สอดแทรกคุณธรรม คติธรรมการดำเนินชีวิต

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาตามแนวคิดการสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในวรรณกรรมเยาวชน ได้แก่ แนวคิดองค์ประกอบของการสร้างความเที่ยงธรรม และแนวคิดกลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรม รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดองค์ประกอบของการสร้างความเที่ยงธรรม ผู้วิจัยปรับประยุกใช้แนวคิด
   1.1 ลักษณะสำคัญของการเขียนนวนิยาย (เปลื้อง ณ นคร, 2514: 118-124)
   1.2 การใช้คำและความหมาย (ประสิทธิ์ กาพย์กลอนและคณะ, 2542: 109-120)
2. แนวคิดกลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรม ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิด
   2.1 พัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์ (ปัณฉัตร หมอยาดี, 2566: 5-25-27)
   2.2 ศิลปวิธีการพูดโน้มน้าวใจ (วรวรรธน์ ศรียาภัย, 2560: 177)
   2.3 การแก้ไขความขัดแย้ง ของ (โครเกอรัส มิคาเอล และเซพเพล่า โรมาน, 2557: 45-47)
   2.4 การสร้างความเที่ยงธรรมแนววิถีพุทธ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ประยุทธ์ ปยุตโต, 2566: 282-390)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดนำมาจากบทพูดของตัวละครในนวนิยาย นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยศึกษาการผูกเรื่อง เหตุการณ์ ตัวละคร ความสัมพันธ์ของตัวละคร บทสนทนา 4 เรื่อง ของ ชมัยภร แสงกระจ่าง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาโต ขวัญสงฆ์ คุณปู่แว่นตาแตก อาม่าบนคอนโด ผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์โดยกำหนดขอบเขตของข้อมูลไว้ และมีขั้นตอนเก็บข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวม รายละเอียดของการผูกเรื่อง ตัวละคร ฉากหรือเหตุการณ์ และบทสนทนา
2. เก็บข้อมูลองค์ประกอบของการสร้างความเที่ยงธรรมในวรรณกรรม 4 ประเด็น ประเด็นแรก คือ การผูกเรื่อง แบ่งเป็น

การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และสรุปเรื่อง ประเด็นที่สอง คือ ตัวละคร แบ่งเป็น ตัวละครเอก ตัวละครรอง ตัวละครอื่นๆ ประเด็นที่สาม คือ ฉากหรือเหตุการณ์ ได้แก่ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เป็นอุปสรรค ปัญหาหรือเกิดความขัดแย้ง ประเด็นที่สี่ คือ บทบรรยายหรือบทสนทนา ในส่วนของบทบรรยาย แบ่งเป็น เปิดการสนทนา ดำเนินการสนทนา และสรุปการสนทนา

3. วิเคราะห์ข้อมูลกลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรมในวรรณกรรม ประเด็นแรก คือ หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติตน ประเด็นที่สอง การแก้ไขข้อขัดแย้ง ประเด็นที่สาม ศิลปวิธีในการพูดโน้มน้าวใจ ประเด็นที่สี่การพัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการจัดทำ 3 ขั้นตอน ได้แก่ สร้างเครื่องมือ ประเมินคุณภาพเครื่องมือ และพัฒนาเครื่องมือ มีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างเครื่องมือ ในการเก็บข้อมูลบทสนทนาของตัวละครหรือบทบรรยายในเรื่อง ผู้วิจัยออกแบบเครื่องมือวิจัย โดยใช้เครื่องมือวิจัย 6 ชนิด คือ (1) แบบบันทึกการวิเคราะห์หลักธรรมปราศจากอคติ (2) แบบบันทึกการวิเคราะห์หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น (3) แบบบันทึกการวิเคราะห์หลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4) แบบบันทึกการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในตัวบท และแสดงให้เห็นถึงปัญหา/อุปสรรคหรือความขัดแย้งของตัวละครที่ต้องการแก้ไขหรือหาทางออก

ส่วนที่ 1 บอกชื่อเรื่อง ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ บอกหน้า

ส่วนที่ 2 บอกชื่อตัวละคร บทบาทตัวละคร เพศตัวละคร

ส่วนที่ 3 บอกฉากหรือสถานที่

ส่วนที่ 4 บอกเหตุการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญปัญหาที่ต้องการหาทางออก

ส่วนที่ 5 บอกแนวทางการพัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์

ส่วนที่ 6 บอกหลักพุทธธรรม

ส่วนที่ 7 บอกรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 8 บอกผลของการเลือกปฏิบัติตามหลักธรรมในการแก้ไขปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์

3. การประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยมีการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการสร้างความเที่ยงเธรรมและกลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธ จากนั้นจึงออกแบบเครื่องมือวิจัยทั้งหมดแล้วได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงของเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสร้างความเที่ยงธรรม และ**กลวิธีสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธในวรรณกรรม** ผู้วิจัยพิจารณาจากการตีความ ทำความเข้าใจตัวละครว่าเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา/อุปสรรค เกิดจากใครหรือสิ่งใด ตัวละครแก้ปัญหาอย่างไร จากข้อมูลทั้งหมดที่เก็บได้ จัดระบบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะสำคัญของการเขียน ได้แก่ ลักษณะสำคัญของการเขียน ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดลักษณะสำคัญของการเขียน (เปลื้อง ณ นคร, 2514: 118-124) ได้แก่ การผูกเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละคร ฉาก การพรรณนาและการเจรจา การสื่อสารหลักธรรมในตัวบท นอกจากนี้ด้านการเลือกใช้คำให้สัมฤทธิผลทางการสื่อสาร ผู้วิจัยใช้แนวคิดการใช้คำและความหมาย (ประสิทธิ์ กาพย์กลอนและคณะ, 2542: 109-120) ได้แก่ การใช้คำพูดขอร้องให้ปฏิบัติ การใช้คำบอกห้าม การใช้คำแทนความรู้สึก การใช้คำตรงตามตัว การใช้คำแสดงความหมาย การใช้คำขยายเฉพาะเจาะจง การใช้คำแสดงเหตุผล การใช้คำความหมายเชิงลบ การใช้คำบอกข้อเท็จจริง การตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ การใช้คำสั่งแกมบังคับ การใช้คำอุปมาอุปมัย การใช้สำนวน การใช้คำแสดงหลักธรรมคำสอน

2. การจำแนกตัวละคร แบ่งตัวละครเอก ตัวละครรอง และตัวละครสนับสนุน

3. การจำแนกเหตุการณ์ที่เป็นอุปสรรค ปัญหาหรือความขัดแย้ง การแก้ไขปัญหา/อุปสรรค หรือความขัดแย้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดี

4. การจำแนกหลักปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมความเที่ยงธรรมเพื่อแก้ปัญหา

4.1 การปฏิบัติตามหลักธรรมความเที่ยงธรรม

4.2 ข้อมูลการปฏิบัติตามหลักธรรมสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

4.3 ข้อมูลการปฏิบัติตามหลักธรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่น

4.4 ข้อมูลการปฏิบัติตามหลักธรรมดำเนินชีวิตอันประเสริฐ

5. กลวิธีการพัฒนาและการสร้างมนุษยสัมพันธ์เพื่อความสัมพันธ์ในสังคม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาและสร้างมนุษยสัมพันธ์ (ปัณฉัตร หมอยาดี, 2566: 5-25-27) การพัฒนามนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ เรียบง่าย ร่าเริงเบิกบาน อารมณ์ขัน สนใจผู้อื่น เห็นคุณค่าผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น เข้าร่วมกิจกรรมสังคม เป็นมิตร ทำให้ผู้อื่นรู้สึกมีความหมาย เก็บความลับ ไม่นินทา ไม่อิจฉาริษา ไม่กล่าวถึงปมด้อยผู้อื่น การสร้างมนุษยสัมพันธ์ ได้แก่ การยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ ยอมรับความต้องการของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีความเป็นกันเอง ศิลปวิธีการพูดโน้มน้าวใจ (วรวรรธน์ ศรียาภัย, 2560: 177) ได้แก่ การใช้ภาษาสะดุดใจ ภาษาเร้าอารมณ์ความรู้สึก ภาษาบอกคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

6. กลวิธีการแก้ไขข้อขัดแย้ง ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดแก้ไขความขัดแย้ง (โครเกอรัส มิคาเอล และเซพเพล่า โรมาน, 2557: 45-47) ได้แก่ ประนีประนอม หาฉันทามติ หลีกเลี่ยง ยอมแพ้ โต้กลับและผลักความรับผิดชอบ

7. กลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรม ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดปฏิบัติตามหลักธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ประยุทธ์ ปยุตโต, 2566: 282-390) ได้แก่ การปราศจากอคติ 4 ได้แก่ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ, การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตา, การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา, การดำเนินชีวิตอันประเสริฐ 8 ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ และสัมมาสมาธิ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับสมมุติฐานงานวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 2 ประเด็น (1) ลักษณะนิสัยของตัวละครที่แตกต่างกัน เมื่ออยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมทำให้เกิดปัญหา เช่น ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาเทคโนโลยีในโลกดิจิทัล การหาทางออกด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ทำให้สถานการณ์คลี่คลาย เข้าใจกันมากขึ้น ผลของการสร้างความเที่ยงธรรม ทำให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ปกติสุข (2) การสร้างความเที่ยงธรรมตามแนววิถีพุทธผ่านตัวละครเป็นการสะท้อนชีวิตจริงที่สอดแทรกคุณธรรมดำเนินชีวิต ผลการวิจัย ดังนี้ 1) กลวิธีสร้างความเที่ยงธรรมด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1. การบริหารจัดการความสัมพันธ์ รายละเอียด ดังนี้

1.1 ปราศจากอคติ 4 ประการ ได้แก่ ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลงผิด) และภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) ผลการศึกษา พบว่า การสร้างความเที่ยงธรรมผ่านตัวละคร มีส่วนช่วยกำหนดบทบาทตัวละคร กำหนดทิศทางในการดำเนินเรื่อง คลี่คลายเหตุการณ์ รายละเอียด ดังนี้

(1) ฉันทาคติ เช่น ตัวละคร “เชิญโชค” สะท้อนอคติครอบงำจิตใจอันเกิดจากอำนาจแห่งความชอบอันเป็นพิเศษ ทำให้เกิดทัศนคติไม่เป็นธรรม ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 21-22) ดังว่า ผมเปิดเครื่องคอมพิวเตอร์ เปิดเฟซบุ๊กแล้วเขียนข้อความสถานะ “เซ็ง ตูมีเพื่อนบ้านใหม่เป็นยัยแก่ อายุน่าจะเกือบแปดสิบ หนังเหี่ยว หน้าตกกระ ตกยันหนังหัว เมื่อกี้ยังด่าตูว่าไม่มีมารยาทเพราะไปจ้องหน้าแก” จากตัวบท สะท้อนพฤติกรรมตัวละครติดโลกดิจิทัล ขาดปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ส่งผลทำให้มองข้ามคุณค่าความเป็นมนุษย์ ทัศนะของเขา อาม่าเป็นคนแก่น่ารำคาญ พูดมาก ตัวละครพี่สาวเลือกใช้กลยุทธ์โน้มน้าวใจเพื่อปรับทัศนคติ ผู้เขียนสะท้อนคิดหลักการสร้างความเที่ยงธรรม พึงให้ความสำคัญกับสัมพันธภาพ และคุณค่าความเป็นมนุษย์ปราศจากอคติ ทำให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

(2) โทสาคติ เช่น ตัวละคร “เชิญโชค” สะท้อนอคติครอบงำจิตใจอันเกิดจากความรู้สึกเกลียดชัง เมื่อไม่ชอบก็เห็นเป็นศัตรู หากเกิดสถานการณ์ไม่พึงประสงค์ก็พร้อมจะกล่าวโทษ เกิดความไม่เป็นธรรม ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 21-22) ดังว่า “เป็นเด็กเป็นเล็กไม่รู้จักเคารพผู้ใหญ่...ใช้ไม่ได้” “ใช้ไม่ได้ก็ไม่ต้องใช้” ผมสวนตอบทันควัน “ยัยแก่เอ๊ย” ผมตบท้ายด้วยความสะใจ” จากตัวบท สะท้อนพฤติกรรมความเกลียดชังของตัวละครนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรง สถานการณ์เลวร้ายบาดหมาง ไม่มีฝ่ายใดได้ประโยชน์ ต่างคนต่างปิดใจ การแก้ไขเพื่อให้เกิดความเที่ยงธรรมทำได้ด้วยการเปิดใจฟัง เปิดใจยอมรับ ฟังด้วยความเข้าใจ ใช้คำพูดที่สุภาพ และไม่ตัดสินผู้อื่นก่อนทำความรู้จัก จะทำให้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข

(3) โมหาคติ เช่น ตัวละคร “ขวัญสงฆ์” สะท้อนอคติเพราะหลงผิด ในตัวบท เรื่อง ขวัญสงฆ์ (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 137) ดังว่า ขวัญสงฆ์ฟังน้ำตาไหลอยู่ในอก ตั้งแต่เป็นทารกอกระสำ่า อยากมีพ่อมีแม่แต่แสนซ้ำ...“ผมจะบวชแทนคุณหลวงตาครับ” หลวงตา...เอ่ยตอบ...“ขอเจ้าจงรู้ว่า...หากจะบวชจงบวชเพราะใจพร้อม บวชเพราะน้อมใจจงลงจิตมั่น เชื่อว่าทุกข์เป็นธรรมดาสามัญ...” จากตัวบท สะท้อนผลของการฝึกปัญญาเพื่อเข้าใจโลกตามความเป็นจริง ไม่ตัดสินโลกด้วยใจที่เศร้าหมองแต่ให้พิจารณาตามความเป็นจริงของชีวิต ปราศจากโมหาคติ จะทำให้คิดอย่างมีเหตุมีผล จะเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง ทำให้รู้เท่าทันตนเอง ทำให้มีสติและเกิดปัญญา

(4) ภยาคติ เช่น ตัวละคร “ขวัญสงฆ์” สะท้อนอคติเพราะความกลัว ในตัวบท เรื่อง ขวัญสงฆ์ (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 146) ดังว่า พยาบาลแสนสวยมาช่วยบ้าง หัวใจเณรก็สั่นคว้างกล้าไม่กล้า ต้องนั่งลงนิ่งสนิทภาวนา นี่เองคือตัณหาที่พาจน... หากริปลูกต้นกิเลสไร้เหตุผล จะสืบเนื่องเกี่ยวพันกันอลวน ที่จะพ้นไปได้ย่อมไม่มีเพราะฉะนั้นขวัญสงฆ์คงภาวนา กราบที่อกหลวงตาภาวนาหนี...“จงจำไว้ให้ดี...นี่แหละมาร” จากตัวบท สะท้อนคิดการฝึกจิตใจต่อสู้กับกิเลส เริ่มต้นจากความกลัว ไม่มั่นคง เมื่อเรียนรู้ฝึกตนและเติบโตทางธรรม เผชิญกับความจริง มองเห็นกิเลส รู้เหตุแห่งทุกข์ ให้เจริญสติภาวนา เห็นรูป-นาม เป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ มีเกิดย่อมมีดับ ให้กลัวอย่างรู้เท่าทัน และเปลี่ยนความกลัวเป็นปัญญา เพื่อทำให้หลุดพ้นจากกิเลส

1.2 สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน 4 ประการ ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดสุภาพไพเราะ) อัตถจริยา (การช่วยเหลือผู้อื่น) สมานัตตา (เสมอต้นเสมอปลาย) ผลการศึกษา พบว่า สงเคราะห์ซึ่งกันและกันผ่านพฤติกรรมตัวละครและบทสนทนา ช่วยในการกำหนดบทบาทตัวละคร กำหนดทิศทางการดำเนินเรื่อง คลี่คลายเหตุการณ์ สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มี 4 ประการ ได้แก่

(1) การให้ แบ่งได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

(1.1) ทาน หรือ การเสียสละแบ่งปันด้วยการให้วัตถุ สิ่งของ เงินทอง เป็นการฝึกทานบารมี ลดความเห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นรากฐานของความสงบสุขในครอบครัว สังคม เช่น ตัวละคร “คุณย่านิจ” ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาโต (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2553: 28) ดังว่า คุณย่านิจเอาร่มคันใหญ่ออกมากางสองคัน คันหนึ่งให้น้ำแข็งกดถือเดินไปกับน้องหมวยและประสิทธิ์ศักดิ์ ส่วนคุณย่านิจเองเอาเด็กสองคนที่เหลือมาอยู่ในร่มด้วย แล้วร่มคันซึ่งมีผู้ใหญ่หนึ่งเด็กห้าก็ค่อย ๆ คล้อยเคลื่อนไปตามถนน...คุณย่านิจส่งเด็กเข้าบ้านทีละคน ๆ จนกระทั่งครบแล้วจึงเดินกลับบ้าน จากตัวบท สะท้อนการเสียสละแบ่งปัน ช่วยทำให้สถานการณ์นุ่มนวล อบอุ่นสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ คุณย่ายอมลำบากถือร่มสองคันเพื่อให้เด็ก ๆ เดินทางกลับบ้านปลอดภัย ไม่เปียกฝน

(1.2) วิทยาทาน หรือ การให้ความรู้ เช่น ตัวละคร “อาม่า” ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด(ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 212) ดังว่า “อั๊วจะบอกให้นะ ถ้าลื้อรักผู้หญิง แล้วลื้อออกหักนะ มันเรื่องขี้ปาติ๋ว ลื้อไม่ต้องไปสนใจมันหลอก เดี๋ยวมันก็ผ่านไป ลื้ออย่าโง่” จากตัวบท สะท้อนการให้วิทยาทาน คือ พลังสำคัญที่สามารถคลี่คลายความทุกข์ ช่วยให้ผู้รับกลับมาตั้งหลักในชีวิตได้อีกครั้ง ประสบการณ์ของอาม่าคือบทเรียนสำคัญ การให้คำแนะนำด้วยความจริงใจเป็นพลังบวกช่วยเยียวยาหัวใจ ทำให้เกิดพลังในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

(1.3) อภัยทาน หรือ การให้อภัย เช่น ตัวละคร “อาม่ากับเชิญโชค”สะท้อนการไม่ถือโทษโกรธแค้นกัน เป็นการสงเคราะห์ทางใจ ปลดปล่อยตนเองจากความทุกข์ เป็นทานอันประณีต ยากกว่าการให้สิ่งของหลายเท่า ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 212) ดังว่า ผมอยากจะเลิกทำสิ่งที่กำลังทำ อยากจะกลับบ้านไปกิน ไปทำการบ้าน ไปนอน แต่ผมก็ทำไม่ได้ ...สี่ทุ่มแล้ว... อาม่าได้เตียงบนชั้น 3 ของอาคารฉุกเฉิน ผมแวะเข้าไปหาอาม่า แกดูเบลอ ๆ ทำตาหลับ ๆ ลืม ๆ พอเห็นผมแกก็เรียก “อาตี๋” ทำราวกับผมเป็นเหลานของแกจริง ๆ ทำให้ผมพูดไม่ออก “ผมจะกลับแล้วนะ”...แกพูดกับผมด้วยน้ำเสียงแหบ ๆ ว่า “อาตี๋กลับบ้านเถอะ...กำเสี่ยกำเสี่ยนะ...” จากตัวบท สะท้อนการให้โอกาสและการให้อภัย การมีจิตสำนึกช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาได้รับความยากลำบาก หล่อหลอมให้คนในสังคมรู้ทุกข์รู้สุขเกิดความเห็นใจ มีมิตรภาพที่ดีต่อกัน เป็นธรรมะที่จรรโลงจิตใจและสร้างสังคมให้เกิดความร่มเย็นอย่างยั่งยืน

(2) ปิยวาจา หรือ การพูดสุภาพไพเราะ น้ำเสียงน่าฟัง ชวนติดตาม และพูดในสิ่งที่มีประโยชน์ ถูกกาลเทศะ เช่น ตัวละคร “เด็ก ๆ กับคุณปู่” ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาแตก (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2554: 93) ดังว่า คุณปู่ที่เคารพรัก พวกเราคิดถึงคุณปู่กันทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนูเอง เราไม่ได้เรียนวิชาชีวิตวิทยามาสองอาทิตย์แล้ว รู้สึกเหมือนต้นไม้ที่ไม่ได้รดน้ำ เพราะคุณปู่เป็นเหมือนฝนตกหนักในชีวิตพวกหนู...คุณปู่ไม่อยู่ ชีวิตขาดหาย...อยากให้คุณปู่กลับมาสอนเร็ว ๆ...คุณปู่ขา คุณปู่ไม่อยู่พวกเราก็เหงามากค่ะ จากตัวบท สะท้อนหลักธรรมปิยวาจา ผ่านเนื้อหาจดหมายที่เด็กๆ เขียนถึงคุณปู่ ถ้อยคำงดงาม มีพลังปลอบโยน “อันเป็นที่รัก” เป็นการพูดที่สุภาพ อ่อนโยน สร้างพลังบวกและสัมพันธภาพที่ดีได้อย่างลึกซึ้ง

(3) อัตถจริยา หรือ การช่วยเหลือผู้อื่น ด้วยกำลัง ความคิดและความสามารถที่มีอยู่ ช่วยด้วยความเต็มใจ ไม่หวังผล เป็นหลักธรรมส่งเสริมความสามัคคี สังคมสันติสุข เช่น ตัวละคร“เชิญขวัญ” มีไมตรีจิต เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 38) ดังว่า “เราก็ควรไปช่วยแกหน่อย คนแก่อยู่คนเดียว พยอมก็เป็นแค่คนใช้ไม่ใช่ลูกไม่ใช่หลานสักหน่อย...เราก็ไปเคาะประตูถามแก ถ้าแกต้องการความช่วยเหลือ เราก็ช่วย ช่วยไม่ได้ก็ช่วยพาไปโรงพยาบาล” จากตัวบท สะท้อนการช่วยเหลือผู้อื่นเป็นความสุขพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำด้วยความเต็มใจและจริงใจ การกระทำเล็กน้อยสามารถสร้างคุณค่าได้ ผลของการปฏิบัติ ไม่เพียงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม แต่ยังช่วยปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความเมตตาให้เกิดขึ้นในใจของผู้อื่นอีกด้วย

4) สมานัตตา หรือ เสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติตนเหมาะสม เป็นคนดี ไม่เอารัดเอาเปรียบ ร่วมรับมือแก้ไขปัญหาเพื่อความสุขและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น ตัวละคร “คุณปู่” ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาโต (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2553:

206) ดังว่า คุณปู่ยิ้ม...แล้วตอบว่า “เราจงมาปลูกสวนของเรากันเถิด” นัยย์ตาของเด็กๆ เป็นประกายระยิบระยับ...ถ้าดอกไม้ในสวนเล็ก ๆ แต่ละแปลงออกดอกสะพรั่ง ทั่วทั้งผืนโลกก็จะงามสะพรั่งตามไปด้วย” จากตัวบท สะท้อนผลการวางตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้เด็ก ๆ รักและเคารพผู้ใหญ่โดยไม่ต้องถูกบังคับ เด็กๆ เกิดแรงจูงใจในการใฝ่รู้ใฝ่เรียนแรงบันดาลใจที่ได้รับการสนับสนุน ทำให้สังคมมีพื้นที่ต่อยอดความรู้ทางวิชาการ สืบสานศิลปวัฒนธรรมและสร้างความสุข ทำให้เด็ก ๆ เติบโตในสภาพแวดล้อมที่ดี มีทัศนคติที่เปิดใจยอมรับ

2. การปฏิบัติเชิงเมตตา ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ผลการศึกษา พบว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำคัญในการอยู่ร่วมกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจ สงบสุข สังคมเข้มแข็ง วรรณกรรมจึงไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิง แต่ยังปลูกฝังจริยธรรมให้แก่ผู้อ่านได้ลึกซึ้งและเป็นธรรมชาติ ผ่านการดำเนินเรื่อง บทสนทนา ตัวละคร ดังนี้ **(1) การมีเมตตา หรือ ปรารถนาดีต่อผู้อื่น** เห็นอกเห็นใจผู้อื่น พร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อน เช่น ตัวละคร “คุณปู่” ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาแตก (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2554: 168) ดังว่า คุณปู่เป็นคนสั่งอาหารเด็ก หญิงรัชฎากับเด็กหญิงสะท้านขวัญอ้าปากเตรียมจาม เอาแบบไม่เผ็ดนะ...แล้วคุณปลูกก็สั่งอาหาร ผัดกระเพรากุ้งแบบไม่เผ็ดผัดผักรวมมิตร ผัดไทยกุ้งสด ต้มยำทะเลแบบไม่เผ็ด...และที่ขาดไม่ได้ไข่เจียวหมูสับ...เด็ก ๆ หันไปอมยิ้มให้กัน จากตัวบท สะท้อนเมตตาโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่แบ่งแยกใครเป็นพิเศษ เมตตาไม่เพียงทำให้เกิดความสุขภายในครอบครัว แต่ยังขยายออกไปถึงสังคมรอบข้าง เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นทุกระดับวัย เมตตาทำให้เกิดความราบรื่นและความอบอุ่นในสังคม

(2) การมีความกรุณา หรือ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ สงสาร จะช่วยให้เราไม่นิ่งดูดายเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความทุกข์ยาก และพร้อมที่จะช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ เช่น ตัวละคร “ขวัญสงฆ์” ในตัวบท เรื่อง ขวัญสงฆ์ (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2555, หน้า 138) ดังว่า “เจ้าเห็นไหมว่ามนุษย์มีแค่นี้ กลับมานี่มายืนอยู่ตรงหน้า นั่งลงสิ...ขวัญสงฆ์ภาวนา อยู่กับลมสักคราจะเข้าใจ นี่คือคูณมูตรเน่ากายเจ้าด้วย นี่คือร่างแสนสวยจำได้ไหม นี่คือเปลือกประกอบครอบภายใน แท้ตัวเจ้าไม่มีอะไรเหมือนเหมือนกัน หากเจ้าโตเติบใหญ่เป็นชายชาติ เจ้าก็อาจเป็นคนใหญ่ได้ดังฝัน มีลูกเมียมีฐานะสารพัน เพราะเจ้านั้นฉลาดโลกพอสมควร แต่ประโยชน์อะไรอันใดเล่า ในเมื่อเจ้ารู้แล้ว...อย่าคืนหวน คนเราเกิดมาทั้งที...จงใคร่ครวญให้ทบทวนชีวิตคิดให้ทัน” จากตัวบท สะท้อนผลของความกรุณา เมื่อมนุษย์ได้รับการชี้แนะด้วยความกรุณาอย่างแท้จริง ย่อมนำไปสู่การตื่นรู้ ความสงบภายในและพ้นจากทุกข์ ตัวอย่าง ขวัญสงฆ์พนมมือนั่งภาวนา คือสัญญาณของการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงภายใน เขายอมรับความจริงด้วยความเข้าใจ ไม่ใช่ด้วยความกลัวหรือปฏิเสธ และเมื่อหลวงตาให้ขวัญสงฆ์ภาวนาอยู่กับลมหายใจ แสดงให้เห็นว่าทางที่จะนำชีวิตให้หลุดพ้นจากทุกข์จริงคือการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนที่เชื่อว่า ความกรุณา ตั้งอยู่บนปัญญา สามารถช่วยผู้คนพ้นทุกข์และเปลี่ยนชีวิตได้ **(3) การมีมุทิตา หรือ ชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี** จะช่วยให้เรามีความสุขเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ และไม่รู้สึกอิจฉา เช่น ตัวละคร “น้าดอกไม้” ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาโต (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2553, หน้า 105) ดังว่า น้องหมวยติดใจน้าดอกไม้ จึงกระแซะเข้าไปใกล้...หนูนาหนูเขียดมองน้าดอกไม้กันทุกกระเบียดนิ้ว พลางกระซิบกระซาบ “สวยนะ น้าคนนี้สวย” ...น้าดอกไม้หัวเราะเสียงใส...ในกระเป๋าของน้าดอกไม้เป็นของจุกจิก มีตั้งแต่เครื่องแต่งหน้าแต่งผม กิ๊บ ไม้บรรทัด แว่นตา ไปจนกระทั่งผ้าผืนเล็ก น้าดอกไม้หันมายิ้มกับเด็กๆ แล้วเปิดกระเป๋าใบโตที่วางไว้ข้างๆ “เด็กๆ มาดูอะไรนี่...ใครอยากเป็นอะไร” จากตัวบท สะท้อนผลของการปฏิบัติตามหลักธรรมมุทิตาจิต รู้สึกดีใจและชื่นชมเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว การงานหรือด้านอื่น ๆ เป็นอาการที่เกิดขึ้นเองโดยมิได้บังคับ เกิดขึ้นเมื่อจิตใจปราศจากความอิจฉาหรือริษยา เปิดใจกว้าง ยอมรับความดีของผู้อื่น พร้อมที่จะแสดงความชื่นชมยินดีอย่างจริงใจ น้าดอกไม้เปี่ยมด้วยมุทิตาจิตในสายตาของเด็ก ๆ เป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจให้เด็ก ๆ กล้าคิด กล้าเรียนรู้ในสิ่งใหม่ สร้างความสุขและบรรยากาศการเรียนรู้ ด้วยท่าทีอ่อนโยน

(4) การมีอุเบกขา หรือ การวางใจเป็นกลาง จะช่วยให้เราไม่ลำเอียง ไม่ว่าผู้อื่นจะอยู่ในสถานการณ์ใด และสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสงบ เช่น ตัวละคร“อาม่า” ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 151-152) ดังว่า “ได้ยินเสียงพวกเขานินทาอาม่า “ทำไมเลือกยายแก่คนนี้ว้า...หน้าก็เหี่ยวป่านนี้ แล้วจะโฆษณาสินค้าตัวไหนวะ...กินให้เหี่ยวหรือไง... แล้วพวกเขาก็หัวเราะกันดังลั่น ผมรู้สึกโกรธอย่างบอกไม่ถูก...ผมไม่อยากให้อาม่าเป็นตัวตลกของใคร” จากตัวบท สะท้อนคำสอนอุเบกขาหรือการวางเฉยอย่างลึกซึ้ง ผ่านตัวละครที่ต้องเผชิญเหตุการณ์ไม่ยุติธรรม สื่อให้เห็นว่าการวางเฉยนั้นไม่ใช่การไม่รู้สึกรู้สา แต่คือการวางใจให้สงบในสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ ยอมรับความจริงของชีวิตด้วยความเข้าใจ ไม่หวั่นไหวแม้จะมีสิ่งเร้าภายนอกมากระทบจิตใจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนด้วยใจที่มั่นคงและกล้าหาญ

1.4 การปฏิบัติเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้ง ผลการศึกษา พบว่า วรรณกรรมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม พัฒนาการทางความคิด มุมมอง จิตใจ และคุณธรรม ของตัวละคร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทัศนคติให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องและดีงาม ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้ง การแฝงหลักธรรมคำสอนช่วยจรรโลงสังคมให้น่าอยู่และเกิดความสุขสงบ รายละเอียด ดังนี้

(1) การพัฒนาความคิดและมุมมองของตัวละคร เป็นการปรับทัศนคติ หรือแนวคิดให้ตรงตามความเป็นจริงในทางที่ถูกต้อง ปฏิบัติตามหลักธรรมทำให้เข้าใจชีวิตอย่างมีเหตุผล ไม่ยึดมั่นถือมั่นจนเกิดความทุกข์ คิดในทางที่ดี และมีเจตนาดีต่อผู้อื่น เช่น ในตัวบท เรื่อง ขวัญสงฆ์ จากสถานการณ์ที่ว่า เณรน้อยขวัญสงฆ์แอบขโมยหุ่นตุ๊กตากลับมาเล่นที่วัด ต่อมาหลวงตารู้จึงเทศนาสั่งสอนและกดดันจนกระทั่งขวัญสงฆ์ขอหลวงตาพากลับไปส่งที่ร้าน ขวัญสงฆ์นำหุ่นตุ๊กตาไปคืนแก่เจ้าของร้าน ดังว่า “ไม่ต้องกลัว จงยืดอกรับผิดคิดแก้ไข อย่าเหลวไหลยกตัวดีทั้งที่ชั่วสารภาพกับเขาว่าเมามัว หุ่นกี่ตัวเอาออกไปให้เขาดู” (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2555: 47) วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นตัวอย่างที่ทรงคุณค่าของพัฒนาการทางจิตใจของเด็กคนหนึ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนด้วยความเมตตาจากหลวงตาที่เข้าใจธรรม ขวัญสงฆ์แสดงออกถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอย่างเป็นลำดับขั้น โดยเริ่มต้นจากการติดยึดและกลัวโทษนำไปสู่ความกล้าหาญ กล้ายอมรับความจริง รู้ผิด รู้ชอบ รู้ตัว และพร้อมที่จะแก้ไขในสิ่งที่ผิด การปฏิบัติตามหลักธรรม ทำให้เข้าใจชีวิตอย่างมีเหตุผล คิดในทางที่ดี เป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยให้ตัวละครเติบโตได้อย่างแท้จริงและเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อ่าน

(2) การประพฤติดีทางวาจาและการกระทำ เป็นหลักปฏิบัติทำให้ คิดดี พูดดีและทำดีในสิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพูดอื่น ละเว้นกระทำชั่ว ไม่พูดเท็จ ไม่พูดให้แตกแยก และไม่ประพฤติผิดทางศีลธรรม ในตัวบท เรื่อง คุณปู่แว่นตาแตก จากสถานการณ์ นายวนคนขับรถนำพวงมาลัยมามอบให้คุณปู่ซึ่งคุณปู่เป็นแบบอย่างผู้ใหญ่ที่น่ายกย่อง ดังว่า คุณปู่รับพวงมาลัยแล้วบอกกับนายวนว่า “ผมขอโทษนะคุณวนบางทีผมอาจจะดูเหมือนพวกหอคอยงาช้างไปสักหน่อย พูดภาษาต่างประเทศบ้างอะไรบ้าง นั่นก็เป็นความเบิกบานของพวกครูภาษาต่างประเทศ ประการหนึ่ง แต่ผมยืนยัน นั่งยัน นอนยันได้ว่า ผมไม่เคยดูถูกคุณเลย...เพราะผมคิดเสมอว่าคุณคือแผ่นดินแม่ตัวจริง...คุณมีอะไรอีกเยอะที่ผมภาคภูมิใจ...” (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2554, หน้า 246-248) วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนถึงผลที่เกิดจากการประพฤติดี ให้เกียรติ สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล สร้างแรงบันดาลใจและพลังใจให้แก่ผู้รับ และช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้น สร้างสังคมที่เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ชี้ให้เห็นว่า การประพฤติดีทางวาจาและการกระทำแม้เพียงเล็กน้อย ก็สามารถสร้างความหมายทางใจให้ผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรมและสร้างสังคมที่เปี่ยมด้วยความเคารพ ความเมตตา และความเข้าใจ

(3) การทำมาหาเลี้ยงชีพอย่างสุจริต ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ใช้วิธีที่ผิดจริยธรรม เป็นการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับหลักศีลธรรมและเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่า ในตัวบท เรื่อง อาม่าบนคอนโด จากสถานการณ์ สมศรีเป็นเจ้าหน้าที่จากศูนย์ดูแลคนชราแห่งหนึ่ง เธอได้รับมอบหมายให้ดูแลอาม่า แต่นับวันอาม่ายิ่งอาการไม่ดี เพื่อนบ้านต่างแวะมาเยี่ยมอาม่า ภาพที่เห็นคืออาม่านอนหลับตลอดเวลา สิ่งผิดสังเกตนี้ทำให้ทุกคนต่างพากันสงสัยและร่วมกันตัดสินใจแจ้งมูลนิธิให้ตรวจสอบ ดังว่า “คุณหมอบอกว่าน่ากลัวอาม่าจะกินยานอนหลับมากเกินไป” สายตาของทุกคนมองไปที่สมศรี เธอสั่นหัวปฏิเสธ “อาม่ากินเองหนูไม่ได้เอาให้แกกิน” ว่าแล้วก็ร้องไห้โฮ ๆ (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2557: 52) วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนผลของการทำมาหาเลี้ยงชีพไม่สุจริตเบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรม เช่น สมศรี บทลงโทษที่เธอได้รับ มีมูลค่าสูงมาก ทำลายชีวิต ทำลายโอกาส ทำลายความไว้เนื้อเชื่อใจ และจะไม่ได้รับโอกาสในการเติบโตทางสายวิชาชีพจากหน่วยงานหรือองค์กรใดอีกต่อไป

(4) การตั้งใจทำสิ่งใดด้วยความเพียร สติ และสมาธิ การดำเนินชีวิตอย่างมีจิตใจตั้งมั่น เป็นผู้ที่มีความพากเพียรในการทำความดี ละเว้นความชั่ว มีสติในการดำเนินชีวิต ไม่ประมาท มีวินัยและตั้งใจมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่ถูกต้อง คิด พูดและทำในสิ่งที่ถูกต้องตามเหตุผล ไม่ตามอารมณ์ ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาและหลักธรรม เป็นผู้เจริญทางธรรม ในตัวบทเรื่อง คุณปู่แว่นตาโต จากสถานการณ์ เด็ก ๆ พูดคุยกับคุณปู่เกี่ยวกับการสนใจความงดงามของศิลปะการแสดง ซึ่งคุณปู่สอนเด็กๆ ว่าต้องมีความตั้งใจและความเพียรพยายาม มีสติและมีสมาธิและใช้หัวใจสัมผัสจึงจะพบความงดงามที่แท้จริงได้ ดังว่า “นิจจาเอ๋ย...ศิลปะของเราเดี๋ยวนี้เสพผ่านสื่อเสียแล้ว ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ประดังกันเข้ามา ได้เห็นแต่คนเล่นคำตัดผ่านโทรศัพท์ ไม่ได้เห็นสีหน้าจริงๆ ไม่ได้เป็นเรื่องของมนุษย์กับมนุษย์ แต่เป็นเรื่องของมนุษย์กับเครื่องจักรกับเครื่องไฟฟ้า ความงามทางศิลปะก็เปลี่ยนไป คนรุ่นใหม่จำนวนมหาศาลไม่เห็นความสำคัญของการได้สัมผัสจริง” (ชมัยภร แสงกระจ่าง, 2553: 196) วรรณกรรมเรื่องนี้สะท้อนหลักธรรมในการดำเนินชีวิตด้วยความเพียร สติ และสมาธิ เน้นการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งจากประสบการณ์จริง การสัมผัสด้วยหัวใจ มิใช่แค่เสพผ่านสื่อหรือเทคโนโลยี คุณปู่เป็นตัวแทนของปัญญาและประสบการณ์ คำพูดสะท้อนคุณค่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิม พร้อมชี้ให้เด็กเห็นความสำคัญของการใช้หัวใจและจินตนาการ เด็ก ๆ เป็นตัวแทนของคนรุ่นใหม่ยุคเทคโนโลยี แต่เมื่อได้รับการชี้นำ ก็เปิดรับแนวคิดใหม่และแสดงความสงสัยอย่างสร้างสรรค์ การตั้งใจทำสิ่งใดด้วยความเพียร สติ และสมาธิ จึงเป็นรากฐานของการเป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพียงผู้บริโภคเทคโนโลยี แต่มีจิตใจมั่นคง มีความคิดลึกซึ้ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีคุณภาพ

4. การปฏิบัติตามหลักมนุษยสัมพันธ์ ความสัมพันธ์ที่มีปัญหาหรือมีความขัดแย้ง เกิดจากตัวละครมีแนวคิด ทัศนคติ มุมมองแตกต่างกัน ทำให้ไม่เข้ากัน การสร้างความเที่ยงธรรมเพื่อคลี่คลายปัญหาหรือลดความขัดแย้ง ทำให้ชีวิตสุขสงบ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน อย่างมีความสุขและยั่งยืน ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แบ่งได้ 2 ระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับสังคม

1. ระดับบุคคล แบ่งเป็น 3 แบบ รายละเอียด ดังนี้

(1.1) ความเรียบง่ายและอ่อนน้อมถ่อมตน ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาแตก และ อาม่าบนคอนโด ตัวละครมีความขัดแย้งกันในเรื่องช่องว่างระหว่างวัย ความเห็นต่าง ไม่เข้าใจกัน และไม่เปิดใจยอมรับ ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ไม่ดีต่อกัน ผลของการสร้างความเที่ยงธรรมด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทำให้เกิดการยอมรับผิดอย่างจริงใจ ปรับตัว เปิดใจ และสื่อสารอย่างสุภาพช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดความเข้าใจและอยู่ร่วมกันอย่างสันติ แม้เริ่มต้นด้วยความไม่เข้าใจกันความเรียบง่ายและความอ่อนน้อมถ่อมตนเป็นกุญแจสำคัญในการฟื้นฟูความสัมพันธ์

(1.2) ความร่าเริง เบิกบาน และอารมณ์ขัน ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาแตก คุณปู่แว่นตาโต อาม่าบนคอนโด ตัวละครมีความเห็นต่าง ไม่เข้าใจกัน โดยเฉพาะช่องว่างระหว่างวัย ความรู้ไม่เท่าทันในเทคโนโลยีของวัยชรา ความไม่เข้าใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรมของเยาวชน ทำให้เกิดปัญหาด้านสัมพันธภาพ และขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การสื่อสารไม่เข้าใจกัน การสร้างความเที่ยงธรรมด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นพลังเชิงบวก ช่วยลดความตึงเครียด เสริมสร้างบรรยากาศเป็นมิตร กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้อย่างมีความสุข ช่วยให้คนต่างวัยหรือต่างทักษะเปิดใจรับฟังและยอมรับกัน นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน และอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกัน ทำให้ชีวิตสงบสุข

(1.3) ความกระตือรือร้น เพียรพยายาม รับผิดชอบ อดทน ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาแตก คุณปู่แว่นตาโต อาม่าบนคอนโด ตัวละครขาดความใส่ใจในเพื่อนมนุษย์ สื่อสารผ่านโลกดิจิทัล ทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ผู้อื่น ขาดการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคม ทำให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสาร ขาดสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและสังคม ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ ความไม่เข้าใจกัน ความคิดเห็นที่แตกต่าง ทำให้เกิดความขัดแย้ง การสร้างความเที่ยงธรรมด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ ในทุกสถานการณ์ เช่น การแบ่งปัน การดูแลเอาใจใส่ หรือการตอบแทนน้ำใจ เป็นการสร้างรากฐานของความสัมพันธ์ที่งดงามและยั่งยืน การสร้างองค์ประกอบการสร้างความเที่ยงธรรม โดยกำหนดตัวละครให้ขาดความใส่ใจแต่พร้อมปรับตัวเมื่อรู้ว่าตนทำผิด รับฟังเมื่อได้รับการตักเตือนและชี้ให้เห็นข้อผิดพลาด พร้อมที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ เมื่อปรับใช้ในชีวิต สามารถแก้ไขความเหลื่อมล้ำ ลดความขัดแย้ง และคลี่คลายสถานการณ์ที่เป็นปัญหา

2. ระดับสังคม แบ่งเป็น 3 แบบ รายละเอียด ดังนี้

(2.1) การสนใจผู้อื่น เห็นคุณค่าผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาโต อาม่าบนคอนโด ขวัญสงฆ์ การสร้างความเที่ยงธรรม โดยกำหนดให้ตัวละครเลือกการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ด้วยการแสดงออกถึงการให้ความรัก การเอาใจใส่อย่างจริงใจ ทำให้ผู้รับรู้สึกมีคุณค่า ชีวิตมีความหมาย มนุษยสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างความผูกพัน สร้างความอบอุ่น ความสามัคคี และความเข้าใจกัน

(2.2) การเต็มใจร่วมกิจกรรมทางสังคม ปรากฏในวรรณกรรม จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คุณปู่แว่นตาโต อาม่าบนคอนโด การสร้างความเที่ยงธรรม โดยกำหนดให้ตัวละครมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการยินดีรับบทบาทใหม่ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเสรีโดยไม่ถูกบังคับ ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความผูกพัน และความภาคภูมิใจในตนเอง

(2.3) เก็บความลับ ไม่นินทา ไม่อิจฉาริษยาและไม่กล่าวถึงปมด้อยผู้อื่น ปรากฏในวรรณกรรมจำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ อาม่าบนคอนโด การสร้างความเที่ยงธรรม โดยกำหนดให้ตัวละครมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นพื้นฐานสำคัญของความไว้วางใจและการฟื้นฟูความสัมพันธ์แม้จะเคยมีความขัดแย้ง ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสุขสงบ ผลการศึกษา พบว่า การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและยั่งยืน วรรณกรรมของชมัยภร แสงกระจ่างสะท้อนคุณค่าภายใน เช่น ความเรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน ความร่าเริง อารมณ์ขัน ความกระตือรือร้น รับผิดชอบ อดทน การสนใจและเห็นคุณค่าผู้อื่น การเต็มใจร่วมกิจกรรม และการรักษาความลับ ซึ่งช่วยลดความขัดแย้ง เชื่อมความต่างระหว่างวัย ทักษะ และมุมมอง สร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความผูกพันในสังคมอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบเฉพาะ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยในปัจจุบัน พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพุทธปรัชญานั้นมีลักษณะการศึกษาที่นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว นำเสนอแนวคิดผ่านโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ผ่านตัวละครเพื่อสะท้อนปัญหา ชวนคิด แก้ไขปัญหาเพื่อสันติสุข และนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความเที่ยงธรรม เพื่อลดความขัดแย้ง ลดความเหลื่อมล้ำ แก้ไขความอยุติธรรมคลี่คลายสถานการณ์ นำไปสู่ทางออก เพื่อสัมพันธภาพที่ดี เพื่อความเข้าใจ เพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นถึงการสร้างความเที่ยงธรรมเชื่อมโยงกับวรรณกรรมเยาวชน เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่เกิดจากครอบครัวไม่สมบูรณ์ ผู้ใหญ่ไม่เคารพความคิดเห็นของเด็ก ใน (สวี ไห่เซิ่ง, 2557) การวิเคราะห์เด็กและเยาวชนไทยในสังคมผ่านวรรณกรรม ทำให้เห็นว่า ชมัยภร แสงกระจ่าง นำความเป็นจริงของปัญหาต่างๆ

มาเป็นวัตถุดิบในการเขียน ผู้เขียนนำเสนอแนวคิดตัวละคร แนวคิดการเรียนรู้ชีวิตและแนวคิดคุณค่าเพื่อสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนได้เรียนรู้และเข้าใจตนเองเข้าใจสังคม ใน (ธัชวิน ยศเฉลิมวงศ์, 2560) ภาพสะท้อนของเยาวชนไทย ที่มีคุณลักษณะที่ดีปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม คือ มีความอดทน มีความกตัญญูต่อบิดามารดา มีความน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ใน (ลู่ จั้วซี, 2561) การวิเคราะห์วรรณกรรมกับเยาวชน ศึกษาแนวคิด ชีวิตและธรรมะ ความแตกต่างระหว่างวัยและทัศนะในการมองโลก ใน (อุภาวัณณ์ นามหิรัญ, 2563) การศึกษากลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเชิงพุทธธรรมในวรรณกรรมซึ่งนักเขียนได้อธิบายเนื้อหาธรรมะเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ วิถีชีวิต สังคมสมัยใหม่ ผ่านเรื่อง ผ่านบทสนทนา ผ่านตัวละคร ทำให้เห็นถึงกระบวนการการสร้างความเที่ยงธรรมตามหลักปฏิบัติพุทธธรรม ใน (สุธีรา สัตยพันธ์, 2551) ในส่วนการศึกษาวิเคราะห์ตัวบท มีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอให้เห็นถึงศิลปะและลีลาการใช้ภาษา การสรรคำ สำนวน ประโยค นำมาใช้ในการสื่อสาร มีประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ใน (อรทิพย์ อังศุธรรังสี, 2550) การวิเคราะห์ภาพสะท้อนตัวละคร ลักษณะการแสดงออกของตัวละคร พฤติกรรมตัวละคร คำสอนด้านคุณธรรม จริยธรรม ใน (ประภาพร ธนกิตติเกษม, 2563) (ประภาพร, 2565) (พัชรพร สาลี, 2560) (เกษม ฐิติสิทธา, 2561) และการเชื่อมโยงประเด็นศึกษาเรื่องการวิเคราะห์คำสอนคุณธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม ซึ่งคุณธรรมถูกถ่ายทอดและถูกปลูกฝังได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม สะท้อนผ่านมุมมองของนักเขียน ผ่านบทสนทนา บทบรรยาย ตัวละคร ฉากหรือเหตุการณ์สำคัญ ใน (จีรภัทร อาดนารีและสิริวรรณ นันทจันทูล, 2559)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษากลวิธีการสร้างความเที่ยงธรรมในวรรณกรรม ทำให้ผู้วิจัยได้รู้ถึงการลดความขัดแย้ง การคลี่คลายสถานการณ์ที่ไม่เข้าใจกัน การแก้ไขปัญหาที่ตกลงกันไม่ได้ ฯลฯ เมื่อแก้ไขด้วยการปฏิบัติตามหลักพุทธธรรม เริ่มจากหลักการปฏิบัติธรรมพื้นฐาน โดยเริ่มจากการปราศจากอคติทั้ง 4 นำไปสู่หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สังหวัตถุ 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักในการปฏิบัติธรรมสงเคราะห์ซึ่งกัน และหลักคุณธรรมพรหมวิหาร 4 ประการ ซึ่งปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยหลักแห่งความเมตตา เป็นการปฏิบัติต่อผู้อื่นทำให้อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นด้วยความสันติสุข และหลักการครองตน ครองคนตามคุณธรรมดำเนินชีวิตอันประเสริฐ การหาทางเลือกด้วยธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการหาทางออกที่ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง ไม่เกิดความบาดหมาง เป็นทางเลือกที่ทำให้ชีวิตเกิดความสุขสงบสันติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการสร้างความเที่ยงธรรมเพื่อลดความขัดแย้ง ลดความบาดหมางในบริบทอื่น ๆ ที่เยาวชนเข้าถึงง่ายเพื่อการเรียนรู้และได้ข้อคิดเตือนใจจากการศึกษา สภาพหรือปัญหาที่สื่อสะท้อนให้เห็นผ่านงานวิจัย อาจเป็นแบบอย่างในการหาทางเลือก เพื่อหาทางออกหรือคลี่คลายเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา และอาจเป็น แนวคิดสำคัญต่อการดำเนินชีวิตวัยรุ่นให้เติบโตและพัฒนาชีวิตอย่างมีคุณภาพ

2.2 ควรมีการศึกษากลยุทธ์ในการสร้างความเที่ยงธรรมเพื่อลดความขัดแย้งในบริบทสังคม เพื่อสั่งสอนหรือให้ข้อคิด คติเตือนใจทุกช่วงวัยและอาชีพ

เอกสารอ้างอิง

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2516). **วรรณคดีวรรณกรรมและวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.

กรมกิจการเด็กและเยาวชนร่วมกับสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย. (2563). **รายงานการสำรวจความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน ในหัวข้อ เด็กและเยาวชนคิดและทำอะไรในแต่ละวัน**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรมกระทรวงวัฒนธรรม. (2563). **ทอรักถักลายสืบสายวรรณศิลป์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การ สงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

เกษม ฐิติสิทธา. (2561, กรกฎาคม-ธันวาคม). อคติ4: หลักการบริหารจัดการของผู้นำ. **วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์.** 1 (2), 85-99.

โครเกอรัส มิคาเอลและเชพเพล่า โรมาน. (2557). **50 วิธีแก้ปัญหาการตัดสินใจอย่างฉลาด**. คมสัน ขจรชีพพันธุ์งามแปล. กรุงเทพฯ: เอ็กซเปอร์เน็ท.

จีรภัทร อาดนารี และสิริวรรณ นันทจันทูล. (2559, กรกฎาคม-ธันวาคม). “น้ำใจ” ที่ปรากฏในวรรณกรรมเยาวชน. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.** 10 (2), 102-118.

ชมัยภร แสงกระจ่าง. (2555). **ขวัญสงฆ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คมบาง.

ชมัยภร แสงกระจ่าง. **คุณปู่แว่นตาโต**. (2553). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คมบาง.

ชมัยภร แสงกระจ่าง. **คุณปู่แว่นตาแตก**. (2554). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คมบาง.

ชมัยภร แสงกระจ่าง. **อาม่าบนคอนโด**. (2557). พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คมบาง.

ดวงมน จิตร์จำนงค์. (2541). **สุนทรียภาพในภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

ไทยพีบีเอส. (2567). **ข่าวออนไลน์.** [online]. Available: https://www.thaipbs.or.th/news/content/336389. [2567, กุมภาพันธ์ 1].

บีบีซีนิวส์ไทย. (2566). **ข่าวออนไลน์.** [online]. Available: https://www.bbc.com/thai/articles/c0kxql0ggwro. [2566, ตุลาคม 1].

ปัณฉัตร หมอยาดี. (2566). **เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาทักษะชีวิต หน่วยที่ 5**. ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1. พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

เปลื้อง ณ นคร. (2514). **คำบรรยายวิชาการประพันธ์และหนังสือพิมพ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. พระนคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ประภาพร ธนกิตติเกษม. (2563). ศิลปะการเจรจาโน้มน้าวใจของตัวละครในนวนิยายไทยของศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์. **วิทยานิพนธ์** ศศ.ด.มหาวิทยาลัยพะเยา. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ประภาพร ธนกิตติเกษม. (2565, มกราคม-มิถุนายน). คบบัณฑิตพาไปหาผล มงคลชีวิตในนวนิยาย เรื่อง กุหลาบไร้ หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์. **วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย** วิทยาเขตร้อยเอ็ด. 11 (1), 59-69.

พัชรพร สาลี. (2560). กลวิธีสื่อคุณธรรมและจริยธรรมในนวนิยายเยาวชนที่ได้รับรางวัลยอดเยี่ยม พ.ศ.2556-2557. **วิทยานิพนธ์ศศ.**ม.มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พีพีทีวีเฮชดี36. (2567). **ข่าวออนไลน์.** [online]. Available:https://www.pptvhd36.com/news/อาชญากรรม/215789 [2567, กุมภาพันธ์ 1].

ลาวัลย์ นาคดิลก. (2561, มกราคม-เมษายน). แนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยของเยาวชน. **วารสารวิชาการ** มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 12 (1), 163.

พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ.ปยุตโต). (2559). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ลู่ จั้วซี. (2561). ภาพสะท้อนเยาวชนไทยในวรรณกรรมเยาวชนรางวัลแว่นแก้ว ประเภทนวนิยาย พ.ศ.2556-2557. **วิทยานิพนธ์ศศ.**ม. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

วรวรรธน์ ศรียาภัย. (2560). **พูดให้สัมฤทธิผลหลักการและศิลปวิธี.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธีรา สัตยพันธ์. (2551). งานของ “ดังตฤณ” ในฐานวรรณกรรมพุทธศาสนาแนววัฒนธรรมประชานิยม. **วิทยานิพนธ์ อ.ม.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สวี ไห่เซิ่ง. (2557). การวิเคราะห์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในนวนิยายของชมัยภร แสงกระจ่าง. **วิทยานิพนธ์. ศศ.ม.** มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2566). **พุทธธรรม ฉบับเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ 44. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน).

อุภาวัณณ์ นามหิรัญ. (2562). การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมเยาวชนของชมัยภร แสงกระจ่าง. **วารสารวิวิธวรรณสาร มหาวิทยาลัย**ราชภัฏบุรีรัมย์. 3 (1), 57-58.

อรทิพย์ อังศุธรรังสี. (2550). ลีลาการใช้ภาษาไทยในนวนิยายของ ชมัยภร แสงกระจ่าง. **วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

THE DEVELOPMENT OF MATHEMATICS ACHIEVEMENT AND LEARNING MOTIVATION THROUGH GAMIFICATION-BASED INSTRUCTION ON FUNCTIONS AMONG GRADE 10 STUDENTS

อธิญา ศรีอ่ำดี[1], พินดา วราสุนันท์[2]
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตกำแพงแสน)
Atiya Sriaumdee[1], Pinda Varasunan[2]
Major of Mathematics Education, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University (Kamphaeng Saen Campus)
Corresponding Author E-mail : atiya.sr@ku.th[1], pinda.v@ku.th[2]

(Received : December 22, 2025; Edit : January 8, 2026; accepted : January 9, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน กับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง ฟังก์ชัน 3) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง ฟังก์ชัน 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จำนวน 40 คน ด้วยการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยมีห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันซึ่งผู้วิจัยนำองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชัน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ คะแนนสะสม (Points) เหรียญตรา (Badges) ระดับชั้น (Levels) กระดานจัดอันดับ (Leaderboard) รางวัล (Rewards) การแข่งขัน (Competition) เป้าหมาย (Goals) และกฎกติกา (Rules) มาใช้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดแรงจูงใจในการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test Dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่า t เท่ากับ 3.56 และค่า P < .001 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 15.18, S.D. = 2.09 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่า t เท่ากับ 22.0 และค่า P < .001 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 5.55, S.D. = 1.81 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 15.18, S.D. = 2.09 3) แรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่า t เท่ากับ 3.42 และค่า P < .001 โดยมีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน = 3.60, S.D. = 0.71 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน = 4.14, S.D. = 0.66 ซึ่งแรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนอยู่ในระดับมาก 4) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41

คำสำคัญ: เกมมิฟิเคชัน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์, แรงจูงใจในการเรียน

Abstract

This research aimed to 1) compare the mathematics learning achievement of students after learning through a gamification-based instructional approach on the topic of functions with the criterion of 70 percent, 2) compare students' mathematics learning achievement before and after learning through the gamification-based instructional approach on the topic of functions, 3) compare students' learning motivation before and after learning through the gamification-based instructional approach, and (4) examine students' satisfaction with the gamification-based instructional approach on the topic of functions. The participants were 40 Grade 10 students from class 4/7 at Banhanjamsaiwittaya 3 School, selected by cluster sampling with the classroom as the sampling unit. The research instruments consisted of gamification-based lesson plans integrating eight gamification elements (points, badges, levels, leaderboards, rewards, competition, goals, and rules), a mathematics achievement test, a learning motivation questionnaire, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The results revealed that 1) students' mathematics learning achievement after learning through the gamification-based instructional approach on the topic of functions was significantly higher than the 70 percent criterion at the .01 level ($t = 3.56$, $p < .001$), with a mean score of 15.18 and a standard deviation of 2.09, 2) students' mathematics learning achievement after learning ($\overline{X} = 15.18$, S.D. = 2.09) was significantly higher than before learning ($\overline{X} = 5.55$, S.D. = 1.81) at the .01 level ($t = 22.00$, $p < .001$), (3) students' learning motivation after learning through the gamification-based instructional approach ($\overline{X} = 4.14$, S.D. = 0.66) was significantly higher than before learning ($\overline{X} = 3.60$, S.D. = 0.71) at the .01 level ($t = 3.42$, $p < .001$) , with motivation at a high level, and 4) students' satisfaction with the gamification-based instructional approach on the topic of functions was at a high level ($\overline{X} = 4.41$).

Keywords: Gamification, Mathematics Achievement, Learning Motivation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพราะช่วยพัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และสร้างสรรค์ ตลอดจนเสริมทักษะการวิเคราะห์ การวางแผน และการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์สมัยใหม่ มีบทบาทต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล ดังนั้น การเรียนการสอนคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากสภาพการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันพบว่า ผู้เรียนจำนวนมากยังมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ดังเห็นได้จากคะแนนเฉลี่ย O-NET คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 ที่อยู่เพียง 21.76 และคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ที่ 39.08 ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาในการเรียนรู้ ทั้งจากปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อม และรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของครู โดยเฉพาะในเนื้อหาเรื่องฟังก์ชันเป็นหัวข้อที่มีความเป็นนามธรรมสูง ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ทักษะการแปลความหมายเชิงสัญลักษณ์ การเชื่อมโยงระหว่างตาราง กราฟ และสมการ ซึ่งเป็นกระบวนการทางความคิดที่ซับซ้อน ส่งผลให้นักเรียนจำนวนมากเกิดความสับสน ขาดความมั่นใจ และนำไปสู่การลดลงของแรงจูงใจในการเรียน ซึ่งฟังก์ชันถือเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับหัวข้ออื่น ๆ เช่น กราฟ ความสัมพันธ์ เชิงเส้น ระบบสมการ ตรีโกณมิติ และแคลคูลัสในอนาคต พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่ามาตรฐาน อันเนื่องมาจากความเข้าใจคลาดเคลื่อนในแนวคิดพื้นฐาน การตีความสัญลักษณ์ที่ซับซ้อน และลักษณะของเนื้อหาที่เป็นนามธรรมยากต่อการเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง นอกจากนี้ ช่วงเวลาการจัดการเรียนรู้ในต้นภาคเรียนที่ 2 รวมทั้งการปรับตัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนขาดแรงจูงใจและมีผลการเรียนลดลง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่ครูต้องปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน โดยเน้นการมีส่วนร่วม การกระตุ้นความสนใจ และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อเสริมความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องฟังก์ชันและพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ให้สามารถต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยด้านจิตวิทยาการศึกษา พบว่าแรงจูงใจในการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญต่อการมีส่วนร่วมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะในบริบทของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเผชิญกับสิ่งเร้าและรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป ทฤษฎีการกำหนดตนเอง (Self-Determination Theory) อธิบายว่าแรงจูงใจที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการสนับสนุนความต้องการพื้นฐานด้านความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ความรู้สึกถึงความสามารถของตนเอง และความรู้สึกผูกพันกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่แรงจูงใจภายในและความตั้งใจในการเรียนมากขึ้น (Deci and Ryan, 2000) อย่างไรก็ตาม ในบริบทของผู้เรียนไทยในปัจจุบัน ผู้เรียนจำนวนมากยังขาดแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์ เนื่องจากเนื้อหามีความเป็นนามธรรมสูงและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนยังเน้นการถ่ายทอดความรู้มากกว่าการมีส่วนร่วมของผู้เรียน แม้การส่งเสริมแรงจูงใจภายนอก เช่น คำชม การยอมรับ และรางวัล จะช่วยกระตุ้นพฤติกรรมการเรียนรู้ในระยะเริ่มต้นได้ แต่การพัฒนาแรงจูงใจภายในยังคงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบให้สอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจสมัยใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์และแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์ของผู้เรียนไทยในยุคปัจจุบัน

เกมมิฟิเคชัน (Gamification) คือการนำองค์ประกอบหรือกลไกของเกมมาใช้ในบริบทที่ไม่ใช่เกม เพื่อกระตุ้นพฤติกรรมและเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียนหรือผู้ใช้ แนวคิดนี้ถูกบัญญัติชื่อโดย Nick Pelling ในปี 2002 ซึ่งมีการประยุกต์ใช้มาเป็นเวลานานแล้ว เช่น ระบบสะสมคะแนนหรือการให้รางวัลลูกค้า อิทธิพลของวิดีโอเกมในช่วงทศวรรษ 1970–1980 ทำให้เกิดความสนใจนำหลักการของเกมมาใช้ในบริบทอื่น โดยเฉพาะด้านการศึกษา ซึ่งเริ่มเห็นชัดเจนในทศวรรษ 1990 ผ่านเกมเพื่อการเรียนรู้ เช่น Math Blaster และ Carmen Sandiego ที่ช่วยให้การเรียนสนุกและมีปฏิสัมพันธ์มากยิ่งขึ้น (Gillis and Barney, 2025) หลักการของเกมมิฟิเคชันคือการเพิ่มแรงจูงใจทั้งภายนอก (Extrinsic) และภายใน (Intrinsic) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเรียนรู้และประสิทธิภาพของพฤติกรรมมนุษย์ (Kapp, et al., 2014) นักออกแบบกิจกรรมสามารถใช้กลไกของเกมเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Greitzer, et al., 2007) ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มุ่งมั่น และพร้อมพัฒนาตนเองมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวัง เช่น ความพยายาม ความรับผิดชอบ และการทำงานจนสำเร็จ (Hamari, et al., 2014) ในบริบททางการศึกษาเกมมิฟิเคชันถูกใช้เพื่อเพิ่มความสนุกสนานและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผ่านกลไกสำคัญ เช่น คะแนน ลำดับขั้น ความท้าทาย และรางวัล ซึ่งทำให้ผู้เรียนรู้สึกประสบความสำเร็จและอยากมีส่วนร่วมมากขึ้น (ศยามน อินสะอาด, 2566) การใช้กลไกเหล่านี้ช่วยกระตุ้นทั้งแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม และทัศนคติทางการเรียน โดยผู้เรียนใส่ใจในกิจกรรมมากขึ้น จดจ่อกับเป้าหมาย และพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (กมล โพธิเย็น, 2563) ซึ่งเกมมิฟิเคชันไม่ได้หมายถึงการนำเกมมาใช้ในการเรียนการสอนโดยตรง แต่เป็นการนำ “กลไกของเกม” เช่น ระบบคะแนน ระดับความก้าวหน้า และรางวัล มาออกแบบเป็นโครงสร้างของ

กิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันแบ่งเป็นสองส่วน คือ กลไกของเกม (Game Mechanics) เช่น คะแนน ระดับ ความท้าทาย ตารางคะแนน และเหรียญรางวัล ซึ่งช่วยกำหนดโครงสร้างและเป้าหมายของกิจกรรม และ พลวัตของเกม (Game Dynamics) เช่น ความต้องการได้รับการยอมรับ ความสำเร็จ ความเป็นเจ้าของ ความร่วมมือ และการแข่งขัน ซึ่งเป็นแรงผลักดันทางจิตใจของผู้เรียน (ภาสกร ใหลสกุล, 2562) เมื่อทั้งสองส่วนทำงานร่วมกัน เกมมิฟิเคชันจึงสามารถเพิ่มแรงจูงใจ ความสนใจ และการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมสูง การใช้กลไกของเกมช่วยทำให้การเรียนรู้สนุก น่าติดตาม และนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

ตามที่ได้กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำแนวคิดเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนโดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำแนวคิดนี้มาใช้ได้แก่ Karamert and Vardar ซึ่งศึกษาผลของการใช้เกมมิฟิเคชันต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องเศษส่วน พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ไม่พบความแตกต่างด้านทัศนคติก็ตาม (Karamert and Vardar, 2021) สอดคล้องกับ Setambah et al. ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันที่ไม่ใช้ดิจิทัล (NDGBL) ในรายวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ซึ่งพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมในชั้นเรียนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่าเกมมิฟิเคชันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพแม้ไม่พึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัล (Setambah, et al., 2023) เช่นเดียวกับงานวิจัยของธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์ ที่ศึกษาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับธนะรัชต์ ไชยรัชต์ พบว่า แม้การรับรู้ความสามารถและการมีเป้าหมายในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แต่การใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันสามารถเพิ่มผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องทฤษฎีบทพีทาโกรัส ได้ดีกว่าวิธีการสอนแบบปกติ (ธนะรัชต์ ไชยรัชต์, 2563) นอกจากนี้งานวิจัยของปัทมาสน์ งามอนันต์ พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมมิฟิเคชันช่วยเพิ่มแรงจูงใจและมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ปัทมาสน์ งามอนันต์, 2563) สอดคล้องกับมนธิรา ชื่นชมพุธ และคณะที่พบว่ากิจกรรมคณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนให้อยู่ในระดับสูง (มนธิรา ชื่นชมพุทธ และคณะ, 2563) และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกมมิฟิเคชันช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนได้อีกด้วย ดังในงานวิจัยของ Kickmeier-Rust and Niggli พบว่าการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมมิฟิเคชันในลักษณะการแข่งขันแบบกลุ่ม ช่วยเพิ่มทั้งแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยลดผลกระทบด้านลบจากการแข่งขันรายบุคคล และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้เรียน (Kickmeier-Rust and Niggli, 2023) งานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเกมมิฟิเคชันที่ออกแบบอย่างเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแรงจูงใจของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

จากข้อมูลและเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสามารถนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อการปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง ฟังก์ชัน และได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
3. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

กรอบแนวคิดการวิจัย

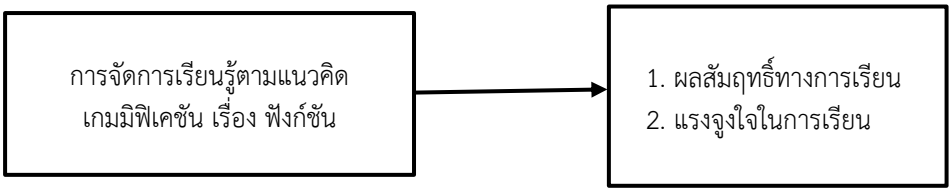

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน

3. แรงจูงใจในการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมาก

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 4 ห้องเรียน รวม 160 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เรื่อง ฟังก์ชัน

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชัน

2.2.2 แรงจูงใจในการเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผน

3.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3.3 แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผน รวม 10 คาบเรียน โดยผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินมีค่าอยู่ระหว่าง 4.33 – 5.00 ผ่านเกณฑ์ทุกแผน

4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นคำถามแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ผ่านการตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC (Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00 และปรับปรุงแบบทดสอบตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson Formular-20: KR-20) เท่ากับ 0.82 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.35 - 0.7 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.4 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

4.3 แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 10 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็นแรงจูงใจภายในจำนวน 5 ข้อ และแรงจูงใจภายนอกจำนวน 5 ข้อ ผ่านการตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC (Item Objective Congruence) เท่ากับ 1.00 และปรับปรุงแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบวัดแรงจูงใจในการเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน

4.4 แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 10 ข้อ ผ่านการตรวจสอบค่าความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน มีค่า IOC (Item Objective Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และปรับปรุงแบบสอบถามความพึงพอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เรื่อง ฟังก์ชัน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมฟิเคชัน และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามหลักฐานเลขเอกสารรับรอง COE No. COE68/060 ลงวันที่ 14 สิงหาคม 2568

2. ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชัน ก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทดสอบทั้งสิ้น 50 นาที

3. ผู้วิจัยทดสอบวัดแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนก่อนเรียนระบบออนไลน์ด้วย Google Form จำนวน 10 ข้อ และผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมการตอบกลับทั้งหมดด้วยตนเอง

4. ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ใช้เวลาในการสอน 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 คาบเรียน รวม 10 คาบเรียน ซึ่งไม่รวมระยะเวลาในการทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน

5. หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ฟังก์ชัน หลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในทดสอบทั้งสิ้น 50 นาที

6. ผู้วิจัยทดสอบวัดแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้แบบวัดแรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนระบบออนไลน์ ด้วย Google Form จำนวน 10 ข้อ

7. ผู้วิจัยประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ระบบออนไลน์ด้วย Google Form จำนวน 10 ข้อ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/7 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation), One sample T-test และ Dependent T-test โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 15.18 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D.) เท่ากับ 2.09 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	40	20	15.18	2.09	3.56	<.001**

**p < .01

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

ผู้วิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน มีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 15.18 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 2.09 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน มีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 5.55 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.81 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	S.D.	t	p
หลังเรียน	40	20	15.18	2.09	22.0	<.001**
ก่อนเรียน	40	20	5.55	1.81		

**p < .01

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยความก้าวหน้า (Gain Score) พบว่ามีคะแนนพัฒนาการเท่ากับ 66.64 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน มีระดับพัฒนาการอยู่ในระดับสูง

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

1. เปรียบเทียบแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

ผู้วิจัยเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน พบว่า แรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียนทั้งในด้านแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก โดยแรงจูงใจภายในก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.72, S.D. = 0.89) และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.24, S.D. = 0.78) ทั้งนี้ ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงที่สุดคือ ฉันสนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียนเพราะรู้สึกสนุกและได้รับความรู้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.78, S.D. = 0.42) ส่วนแรงจูงใจภายนอกก่อนเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.48, S.D. = 1.00) และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.14, S.D. = 0.98) โดยค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงที่สุดคือ ฉันตั้งใจทำกิจกรรมหรือภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อที่จะได้คะแนนดีขึ้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.42, S.D. = 0.81) ทั้งนี้ โดยภาพรวมแรงจูงใจภายในหลังการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าแรงจูงใจภายนอก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

ข้อคำถาม	ก่อนเรียน		ระดับของแรงจูงใจก่อนเรียน	หลังเรียน		ระดับของแรงจูงใจหลังเรียน
	$\overline{X}$	S.D.		$\overline{X}$	S.D.	
แรงจูงใจภายใน						
1. ฉันตั้งเป้าหมายในการเรียนที่ชัดเจนทุกครั้งก่อนเรียน	3.67	0.97	มาก	4.15	0.83	มาก
2. ฉันสนใจทำกิจกรรมในชั้นเรียน เพราะรู้สึกสนุกและได้รับความรู้	4.08	0.76	มาก	4.78	0.42	มากที่สุด
3. ฉันเกิดความภูมิใจ เนื่องจากได้แสดงความสามารถที่มีอยู่ผ่านกิจกรรมการเรียนในชั้นเรียน	3.88	0.94	มาก	4.28	0.85	มาก
4. ฉันอ่านหนังสือก่อนและหลังเรียนเพื่อให้เข้าใจบทเรียนมากยิ่งขึ้น	3.38	1.06	ปานกลาง	3.80	0.99	มาก
5. ฉันมีความสุขเมื่อได้เรียนคณิตศาสตร์	3.60	0.71	มาก	4.20	0.79	มาก
รวมเฉลี่ยแรงจูงใจภายใน	**3.72**	**0.89**	**มาก**	**4.24**	**0.78**	**มาก**
แรงจูงใจภายนอก						
6. ฉันพยายามทำคะแนนให้ได้ดี เพราะต้องการให้ครูและเพื่อน ๆ ยอมรับและยกย่องในความสามารถของฉัน	3.42	1.08	ปานกลาง	4.05	1.06	มาก
7. ฉันรู้สึกเป็นอิสระในการเรียน จึงเกิดความผ่อนคลายและไม่วิตกกังวล	3.77	0.73	มาก	4.40	0.81	มาก
8. ฉันตั้งใจเรียนในชั้นเรียนเพื่อให้ได้รับคำชมจากเพื่อนหรือครู	3.17	1.04	ปานกลาง	3.98	1.10	มาก
9. ฉันพยายามตอบคำถามของครู เพื่อต้องการได้รับรางวัลพิเศษ	3.02	1.25	ปานกลาง	3.85	1.10	มาก
10. ฉันตั้งใจทำกิจกรรมหรือภาระกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อที่จะได้คะแนนดีขึ้น	4.00	0.91	มาก	4.42	0.81	มาก
รวมเฉลี่ยแรงจูงใจภายนอก	**3.48**	**1.00**	**ปานกลาง**	**4.14**	**0.98**	**มาก**

2. ผู้วิจัยเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน โดยภาพรวม

ผู้วิจัยเปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน พบว่า แรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกม

มิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน มีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.14 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.66 และแรงจูงใจในการเรียนก่อนเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน มีคะแนนเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 3.60 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.71 ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบแรงจูงใจในการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน

คะแนน	N	คะแนนเต็ม	$\overline{X}$	SD	t	p
หลังเรียน	40	5	4.14	0.66	3.42	<.001**
ก่อนเรียน	40	5	3.60	0.71		

**p < .01

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.41, SD = 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ และมากที่สุด 1 ข้อ และพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับครูมีความเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด($\overline{X}$ = 4.53, SD = 0.85) โดยความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับกิจกรรมตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันช่วยให้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจเรื่องฟังก์ชันมากขึ้น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้และกิจกรรมช่วยส่งเสริมความมั่นใจของข้าพเจ้าในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากัน ($\overline{X}$ = 4.22, SD = 0.89) แต่ยังอยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ข้อคำถาม	$\overline{X}$	S.D.	ความหมาย
1. กิจกรรมตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันช่วยให้ข้าพเจ้ามีความเข้าใจเรื่องฟังก์ชันมากขึ้น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้	4.22	0.89	มาก
2. รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย และท้าทาย ช่วยทำให้การเรียนเป็นระบบและน่าสนใจยิ่งขึ้น	4.50	0.85	มาก
3. สื่อการเรียนรู้ที่ใช้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและช่วยเสริมความเข้าใจในเรื่องที่เรียน	4.38	0.93	มาก
4. ภาระงานทั้งรายบุคคลและกลุ่มช่วยเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ และส่งเสริมความรับผิดชอบของผู้เรียน	4.38	0.74	มาก
5. การทำงานร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรมช่วยให้ข้าพเจ้ารู้สึกสนุก มีส่วนร่วม และตั้งใจเรียนมากขึ้น	4.40	0.78	มาก
6. บรรยากาศในการเรียนรู้มีความเป็นกันเอง อบอุ่น และไม่กดดัน ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น	4.47	0.82	มาก
7. ครูมีความเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย	4.53	0.85	มากที่สุด
8. กิจกรรมช่วยส่งเสริมความมั่นใจของข้าพเจ้าในการเรียนรู้คณิตศาสตร์	4.22	0.92	มาก
9. ระบบการแข่งขันและคะแนนในกิจกรรมช่วยกระตุ้นให้ข้าพเจ้ามุ่งมั่นและตั้งเป้าหมาย	4.50	0.72	มาก

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ในการเรียนรู้			
10. โดยรวม ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยกิจกรรมแบบนี้เป็นเรื่องสนุก และทำให้อยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	4.47	0.64	มาก
รวมเฉลี่ย	**4.41**	**0.81**	**มาก**

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเป็นการนำกลไกของเกมมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งไม่ใช่การเล่นเกม แต่เป็นการนำกลไกต่าง ๆ ของเกม เช่น ความท้าทาย การจัดอันดับ และการให้รางวัลมาช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนุกสนาน การมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนจนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ที่ครูตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์ ที่ผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์, 2564) และเช่นเดียวกับเศรษฐภัทร ขจรโชคพิพัฒน์ ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เรื่อง สถิติ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สถิติ ของนักเรียนสูงขึ้น (เศรษฐภัทร ขจรโชคพิพัฒน์, 2565)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจและความสนใจของนักเรียน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ส่งผลให้การเรียนรู้มีความสนุกสนาน เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น และสามารถจดจำและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ Setambah et al. ที่ผลวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบเกมมิฟิเคชันที่ไม่ใช้ดิจิทัล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มที่เรียนด้วยวิธีปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Setambah, et al., 2023) เช่นเดียวกับณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ ที่ผลวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการกาลังสองตัวแปรเดียวด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์ และคณะ, 2566) ซึ่งสอดคล้องกับกัลยาณี ทองไสย ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง การคูณทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเล่นเกม(Gamification) สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กัลยาณี ทองไสย, 2566) และเช่นเดียวกับชนาภัทร์ สุทธิพันธ์ ที่ผลวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ความน่าจะเป็น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ชนาภัทร์ สุทธิพันธ์, 2564)

3. แรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันสามารถช่วยให้นักเรียนเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปสู่สิ่งที่ยากได้อย่างเป็นลำดับ การนำองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชันเข้ามามีส่วนร่วมสามารถกระตุ้นแรงจูงใจให้กับนักเรียนตามลำดับขั้นของความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ทำให้ค้นพบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง เมื่อผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้ บรรยากาศในการเรียนจะเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และมีแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Fuentes-Riffo et al. ที่ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันในการเรียนเรขาคณิต นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Fuentes-Riffo, et al., 2023) และสอดคล้องกับปัทมาสน์ งามอนันต์ ที่ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมมิฟิเคชันมีแรงจูงใจในการเรียนคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปัทมาสน์ งามอนันต์, 2563) เป็นเพราะการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมมิฟิเคชัน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน เป็นการแสดงออกถึงความต้องการหรือความปรารถนาของแต่ละบุคคลในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับวิชาคณิตศาสตร์ให้ประสบผลสำเร็จลุล่วงหรือบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

4. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) เรื่อง ฟังก์ชัน ของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับครูมีความเป็นกันเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออก และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความหมาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุชัญญา เยื้องกลาง ที่ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมิฟิเคชั่นเป็นฐานอยู่ในระดับมากซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ นักเรียนสามารถนาสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (สุชัญญา เยื้องกลาง, 2560) เช่นเดียวกับรพีพรรณ ชูเมือง และคณะ ที่ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด เกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์เรื่อง มิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (รพีพรรณ ชูเมือง และคณะ, 2565)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. หลังจากการทำกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน ควรจัดเวลาให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ความเข้าใจที่ได้รับ และการประยุกต์ใช้ความรู้ดังกล่าว ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความสนุกจากกิจกรรมเข้ากับความรู้เชิงวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูควรวางแผนระยะเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

2. ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันครูควรจัดเตรียมห้องเรียนและสื่อการสอนให้เอื้อต่อการเล่นเกมและการทำกิจกรรมเชิงโต้ตอบอย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการจัดพื้นที่ โต๊ะเรียน อุปกรณ์การเรียน และสื่อการสอนต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เต็มที่ นอกจากนี้ ครูควรให้คำแนะนำ ตอบคำถาม และให้ข้อเสนอแนะ (feedback) อย่างต่อเนื่องตลอดการทำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความมั่นใจในการเรียนรู้ กระตุ้นแรงจูงใจ และช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงประสบการณ์จากการทำกิจกรรมกับความรู้เชิงวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพิจารณานำแนวคิดเกมมิฟิเคชันไปปรับใช้กับเนื้อหาคณิตศาสตร์อื่น ๆ ที่นักเรียนมักมองว่าเป็นเรื่องยาก เป็นนามธรรม และน่าเบื่อ เช่น เรขาคณิตวิเคราะห์หรือตรรกศาสตร์ เพื่อใช้กลไกของเกมช่วยสร้างความกระตือรือร้นและช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพและขั้นตอนการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนา ระบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน เช่น ใช้ห้องเรียนออนไลน์ร่วมกับกิจกรรมในชั้นเรียน โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันเป็นฐาน เพื่อให้สามารถปรับใช้การเรียนรู้ให้เข้ากับความพร้อมด้านเทคโนโลยีและบริบทของโรงเรียนที่แตกต่างกันได้

เอกสารอ้างอิง

กมล โพธิเย็น. (2563). **จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กัลยาณี ทองไสย. (2566). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเล่นเกมที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่5. **สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ชนาภัทร์ สุทธิพันธ์. (2564). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องความน่าจะเป็น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**. The New Viridian Journal of Arts, Humanities and Social Sciences, 1(5), 1–11.

ณัฐธิดา ปิยนุสรณ์, กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล และกัญญา แก้วแกมเสือ. (2566). การพัฒนาแรงจูงใจในการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. **วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์**, 7(1), 13–27.

ธนะรัชต์ ไชยรัชต์. (2563). การใช้เกมมิฟิเคชันในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมการรับรู้ความสามารถการมีเป้าหมายในการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้: กรณีศึกษานักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในเขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาวิทยาการเรียนรู้และนวัตกรรมการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนาภรณ์ ลัดดาสวัสดิ์, น้ำผึ้ง ชูเลิศ และธนวัฒน์ ศรีศิริวัฒน์. (2564). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา (ฝ่ายมัธยม)**. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(7), 344–355.

ปัทมาสน์ งามอนันต์. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและเจตคติทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. **วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ภาสกร ใหลสกุล. (2562). **Gamification จากกลยุทธ์การตลาดสู่ห้องเรียนคณิตศาสตร์.** [Online]. Available: https://emagazine.ipst.ac.th/221/29/.

มนธิรา ชื่นชมพุทธ, พงศธร มหาวิจิตร และวิภารัตน์ แสงจันทร์. (2563). **การพัฒนากิจกรรมคณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างทักษะการสื่อสารและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.** CMU Journal of Education, 4(2), 98–101.

รพีพรรณ ชูเมือง, ชลิดา กิจขยัน, วรรดิตา อสิพงษ์, รัตนาภรณ์ เทชะ และสุภาภรณ์ สดวกดี. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันผ่านห้องเรียนออนไลน์ เรื่องมิติสัมพันธ์ของรูปเรขาคณิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 12(3), 93–103.

เศรษฐภัทร ขจรโชคพิพัฒน์, วรรณธิดา ยลวิลาศ และนพคุณ ทองมวล. (2566). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชันต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วารสารครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา,** 2(2), 62–70.

ศยามน อินสะอาด. (2566). **เกมและสถานการณ์จำลองเพื่อการเรียนรู้: Game and simulation for learning**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุชัญญา เยื้องกลาง. (2560). การพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานโดยใช้เกมมิฟิเคชันเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์สู่ชีวิตจริงระดับประถมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). **Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being**. *American Psychologist, 55*(1), 68–78.

https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68

Fuentes-Riffo, K., Salcedo-Lagos, P., Sanhueza-Campos, C., Pinacho-Davidson, P., Friz-Carrillo, M., Kotz-Grabole, G., & Espejo-Burkart, F. (2023). **The influence of gamification on high school students' motivation in geometry lessons**. Sustainability, 15(21), 15615. https://doi.org/10.3390/su152115615

Gillis, A. S., & Barney, N. (2025). **What is gamification? How it works and how to use it**. Available at https://www.techtarget.com/searchhrsoftware/definition/gamification

Greitzer, F. L., Kuchar, O. A., & Huston, K. (2007). **Cognitive science implications for enhancing training effectiveness in a serious gaming context**. Journal of Educational Resources in Computing, 7(3), 84–92.

Hamari, J., Koivisto, J., & Sarsa, H. (2014). **Does gamification work? A literature review of empirical studies on gamification.** Proceedings of the 47th Hawaii International Conference on System Sciences. IEEE, 3025–3034.

Kapp, K. M., Blair, L., & Mesch, R. (2014). **The gamification of learning and instruction**: Fieldbook ideas into practice. San Francisco, CA: John Wiley & Sons.

Karamert, Ö., & Kuyumcu Vardar, A. (2021). **The effect of gamification on young mathematics learners' achievements and attitudes.** Journal of Educational Technology & Online Learning, 4(2), 96–114.

Kickmeier-Rust, M., & Niggli, C. (2023). **The effects of gamifying mathematics lessons at high school level.** Proceedings of the 17th European Conference on Games Based Learning (ECGBL 2023). Academic Conferences International, 319–326.

Setambah, M. A. B., Rajoo, M., Othman, M. S., Shuib, T. R., & Ibrahim, M. A. (2023). **Non-digital gamification: Effects of teaching on mathematics achievement and student behavior**. Nurture, 17(4), 504–515.

ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete–Pictorial–Abstract (CPA) เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

THE EFFECTS OF CONCRETE-PICTORIALABSTRACT (CPA) APPROACH TO ENHANCE DIVISION CONCEPTS OF GRADE 3 STUDENTS

สิริมา ศิริฤกษ์[1], กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล[2]
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตกำแพงแสน)
Sirima Silileak, Kanitha Chaowatthanakun[2]
Major of Mathematics Education, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University (Kamphaeng Saen Campus)
Corresponding Author E-mail : sirima.sir@ku.th[1], feduktc@ku.ac.th[2]

(Received : December 29, 2025; Edit : January 20, 2026; accepted : January 23, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) และ2) เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2568 จำนวน 40 คนได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการหารโดยเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 32 ข้อ และข้อสอบอัตนัยจำนวน 1 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ one simple t – test

ผลการวิจัย พบว่า 1) นักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารหลังเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) อยู่ในระดับสูงมาก มีคะแนนเฉลี่ย 38.98 คะแนน จากคะแนนเต็ม 48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.21 2) นักเรียนมีคะแนนสอบหลังเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) พบว่านักเรียนมีพัฒนาการอย่างชัดเจน (Improvement Size) โดยคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 29.88 คะแนน (ร้อยละ 62.25) เพิ่มขึ้นเป็น 38.98 คะแนน (ร้อยละ 81.21) ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t = 15.06)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete–Pictorial–Abstract (CPA), มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์, การหาร

Abstract

This research aims to 1) study the mathematical concepts of division of third-grade students after learning activities based on the Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) concept, and 2) compare the mathematical concepts of division of third-grade students before and after learning activities based on the Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) concept. The sample group consisted of 40 third-grade students from the Demonstration School of Kasetsart University, Kamphaeng Saen Campus, Research and Development Center for Education, Semester 2, Academic Year 2025, obtained through cluster random sampling, with the classroom as the sampling unit. The research instruments included 1) eight mathematics lesson plans based on the Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) concept, and 2) a test to measure mathematical concepts. The study examined the mathematical concepts of division among third-grade students using a multiple-choice test with 32 questions and one essay question. Data was analyzed using percentages, means, standard deviations, and a simple t-test.

The research findings revealed that: 1) Students demonstrated a very high level of understanding of division after learning using the Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) concept, with an average score of 38.98 out of a possible 48 points, representing 81.21%. 2) Students showed significant improvement (Improvement Size) in their post-test scores based on the Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) concept. The average pre-test score increased from 29.88 points (62.25%) to 38.98 points (81.21%), a statistically significant improvement at the .05 level (t = 15.06).

Keywords: Learning based on the Concrete–Pictorial–Abstract (CPA) approach, Mathematical concepts, Division

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์พื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์และการขับเคลื่อนสังคมในทุกมิติ โดยเฉพาะในยุคแห่งเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คณิตศาสตร์ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนากระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ดังที่ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2563) ได้ระบุว่า คณิตศาสตร์เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า นักเรียนที่มีความเข้าใจในมโนทัศน์ (Concept) ทางคณิตศาสตร์อย่างลึกซึ้ง จะมีความสามารถในการแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่แข็งแกร่งตั้งแต่ระดับประถมศึกษายังเป็นปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการศึกษาระดับสูงและการประกอบอาชีพในอนาคต โดยเฉพาะในกลุ่มสาขา STEM ซึ่งมีความต้องการสูงในตลาดแรงงานโลกปัจจุบัน

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในมโนทัศน์และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า การบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (มาตรฐาน ค 1.1) ยังเป็นเรื่องท้าทาย เนื่องจากมโนทัศน์เรื่อง "การหาร" ในระดับชั้นนี้ถือเป็นจุดเชื่อมโยงทางมโนทัศน์ (Conceptual Bridge) ที่สำคัญยิ่ง หากนักเรียนขาดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในหลักการแบ่งส่วนที่เท่ากัน จะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสามารถในการเรียนรู้เนื้อหาที่ซับซ้อนขึ้นในระดับสูง เช่น เศษส่วน ทศนิยม อัตราส่วน และร้อยละ ซึ่งต้องอาศัยการคิดเชิงสัดส่วน (Proportional Reasoning) ที่มั่นคง ธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์ที่มีความเป็นนามธรรมสูงมักเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 7–9 ปี ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget, J., 1970) ระบุว่าเด็กวัยนี้ยังอยู่ในขั้นปฏิบัติการเชิงรูปธรรม (Concrete Operational Stage) จึงยังไม่สามารถเข้าใจแนวคิดเชิงนามธรรมที่ซับซ้อนได้อย่างสมบูรณ์หากขาดสื่อวัสดุช่วยในการเรียนรู้ มโนทัศน์เรื่อง "การหาร" เป็นเนื้อหาหนึ่งที่มีความซับซ้อนและเป็นปัญหาสำหรับนักเรียนไทยอย่างมาก ข้อมูลจากการศึกษาในระดับประเทศระบุว่า นักเรียนไทยมากกว่าร้อยละ 60 ยังคงมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในมโนทัศน์พื้นฐานของการหาร เนื่องจากนักเรียนมักจดจำเพียงขั้นตอนการหาคำตอบ (Procedural Knowledge) แต่ไม่สามารถเชื่อมโยงสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์เข้ากับความหมายเชิงรูปธรรมที่แท้จริงได้

ปัญหาที่เป็น "ช่องว่าง" (Gap) สำคัญในการจัดการเรียนการสอนปัจจุบัน คือครูผู้สอนส่วนใหญ่มักมุ่งเน้นให้นักเรียนท่องจำสูตรคูณหรือขั้นตอนวิธีการหารยาวโดยไม่เห็นที่มาของความหมาย ทำให้นักเรียนขาดความเข้าใจพื้นฐานที่ว่า การหารคือ "การแบ่งออกเท่าๆ กัน" (Partitive Division) หรือ "การหักออกซ้ำๆ" (Repeated Subtraction) อย่างเป็นระบบ ปัญหาที่พบบ่อยในการเรียนเรื่องการหารคือ นักเรียนมักเข้าใจมิติของการหารเพียงด้านเดียว เช่น การแบ่งออกเท่าๆ กัน (Partitive Division) แต่ขาดความเข้าใจในมิติการหาจำนวนกลุ่ม (Quotitive Division) ส่งผลให้นักเรียนขาดแรงจูงใจ เกิดเจตคติเชิงลบ และมีความวิตกกังวลต่อวิชาคณิตศาสตร์ หากปัญหามโนทัศน์คลาดเคลื่อนนี้ไม่ได้รับการแก้ไข จะส่งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการเรียนเนื้อหาที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นในระดับสูง

ด้วยเหตุนี้ การนำแนวคิด Concrete-Pictorial-Abstract (CPA) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิดของ Jerome Bruner มาประยุกต์ใช้จึงเป็นทางเลือกที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง แนวคิด CPA เป็นกระบวนการจัดลำดับการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติและพัฒนาการทางสมองของผู้เรียน โดยเริ่มจาก 1) ขั้นรูปธรรม (Concrete) ที่ให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการสัมผัสและลงมือปฏิบัติกับสื่อวัสดุจริงเพื่อสร้างประสบการณ์ตรง 2) ขั้นกึ่งรูปธรรม (Pictorial) ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญในการทำหน้าที่เป็น "สะพานเชื่อมโยง" (The Bridge) ระหว่างการลงมือทำด้วยสื่อของจริงไปสู่การใช้สัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม การใช้ภาพหรือแผนภาพเพื่อสร้างมโนภาพจำลองแทนวัตถุจริงจะช่วยให้นักเรียนสามารถถ่ายโอนความเข้าใจและไม่เกิดภาวะหลุดจากความเข้าใจ (Conceptual Gap) เมื่อต้องเผชิญกับตัวเลข และ 3) ขั้นนามธรรม (Abstract) การใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ตัวเลข และเครื่องหมายต่างๆ อย่างมีความหมาย กระบวนการนี้จะช่วยเปลี่ยนความรู้ที่เป็นนามธรรมให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น ช่วยให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการคูณและการหารได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ งานวิจัยจำนวนมากทั้งในและต่างประเทศได้ยืนยันถึงประสิทธิผลของแนวคิด CPA ในการพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยพบว่าช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและสร้างตัวแทนความคิด (Representations) ได้หลากหลายรูปแบบ การจัดการเรียนรู้แบบ CPA ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความคล่องแคล่วทางคณิตศาสตร์ และลดความผิดพลาดในการคิดคำนวณได้อย่างมีนัยสำคัญ

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA เพื่อส่งเสริมและพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งหวังว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านการสังเคราะห์ขั้นตอนอย่างเป็นระบบนี้ จะเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาความเข้าใจคลาดเคลื่อนของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ

เรียนรู้ที่ยั่งยืนและลึกซึ้ง (Deep Understanding) อันจะเป็นรากฐานสำคัญในการต่อยอดสู่การเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่ซับซ้อนในระดับชั้นที่สูงขึ้น ตลอดจนเป็นข้อมูลและแนวทางที่เป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ให้ก้าวหน้าและเท่าทันต่อมาตรฐานสากลสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

2.เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

กรอบแนวคิดการวิจัย

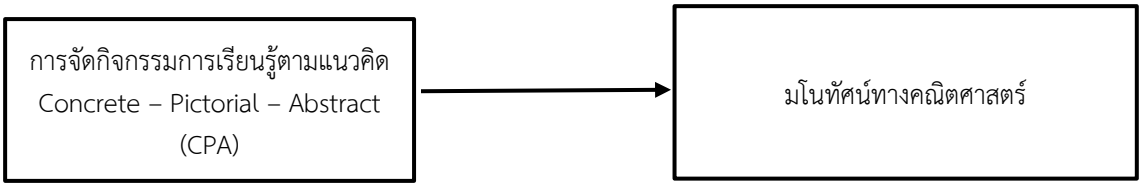

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1.มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) อยู่ในระดับสูงขึ้นไป

2.มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายในการสอนจำนวน 4 ห้องเรียนห้องเรียนละ 40 คนจำนวนทั้งสิ้น 160 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

1.2 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 40 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

2.2 ตัวแปรตาม คือ มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหาร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) จำนวน จำนวน 8 แผนการจัดการเรียนรู้

3.2 แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการหารโดยเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 32 ข้อ และข้อสอบอัตนัยจำนวน 1 ข้อ

4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) จำนวน จำนวน 8 คาบ โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ จากนั้นร่างแผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยมีผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

4.2 แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เรื่องการหารโดยเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 32 ข้อ และข้อสอบอัตนัยจำนวน 1 ข้อพร้อมเกณฑ์การให้คะแนน จากนั้นนำแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เสนอและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ นำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย มีค่าระหว่าง 0.45 ถึง 0.80และอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.2 ถึง 1.0 และตรวจสอบความความเชื่อมั่นด้วย วิธี KR20 (Kuder-Richardson) มีค่าเท่ากับ 0.89 จึงสรุปได้ว่าแบบวัดมีคุณภาพด้านความเที่ยง ความเชื่อมั่น ความยากง่าย และอำนาจจำแนกอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำแบบวัดที่ปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เรื่อง การหาร โดยใช้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เรื่อง จำนวนเชิงซ้อน โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผู้วิจัยปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทั้ง
3 ข้อ

2. ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ ฉบับก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลาทำแบบทดสอบ 50 นาที จากนั้นตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน

3. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) เป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที จำนวนทั้งสิ้น 8 แผนการจัดการเรียนรู้

4. หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ฉบับหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลาทำแบบทดสอบ 50 นาที จากนั้นตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา อ.กำแพงแสน จ.นครปฐม และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียนมาวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และร้อยละของคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ระดับคุณภาพที่กำหนดไว้ 5 ระดับ

2. นำคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากแบบทดสอบวัดมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ของคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร หลังการจัดการเรียนรู้ (N=40,คะแนนเต็ม 48 คะแนน)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
หลังเรียน	48	38.98	5.37	81.21	สูงมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 38.98 คะแนน จากคะแนนเต็ม 48 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 81.21 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.37 เมื่อเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย พบว่านักเรียนมีมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ทางผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) โดยแยกเป็นด้านตามองค์ประกอบของมโนทัศน์ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ของคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร หลังการจัดการเรียนรู้ โดยแยกเป็นด้านตามองค์ประกอบของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ (N=40,คะแนนเต็ม 48 คะแนน)

องค์ประกอบของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์	คะแนนเต็ม	การทดสอบ	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
1 ความเข้าใจในความหมาย	12	ก่อนเรียน	8.35	1.62	69.58	ปานกลาง
		หลังเรียน	10.35	0.80	86.25	สูงมาก
2 การเชื่อมโยงความสัมพันธ์	12	ก่อนเรียน	7.67	1.91	63.92	ปานกลาง
		หลังเรียน	10.02	1.12	83.50	สูงมาก
3 การประยุกต์ใช้	12	ก่อนเรียน	7.42	2.68	61.83	ปานกลาง
		หลังเรียน	9.65	1.95	80.42	สูงมาก
4 การสื่อสารและการให้เหตุผล	12	ก่อนเรียน	6.52	2.86	54.33	น้อย
		หลังเรียน	9.22	2.21	76.83	สูง
รวม	**48**	**ก่อนเรียน**	**29.88**	**7.98**	**62.25**	**ปานกลาง**
		หลังเรียน	**38.98**	**5.37**	**81.21**	**สูงมาก**

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาพัฒนาการของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์รายด้าน พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นในทุกด้าน โดยสามารถสรุปเรียงลำดับตามคะแนนร้อยละจากมากไปน้อยได้ดังนี้ด้านความเข้าใจในความหมาย มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 10.35 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 86.25 อยู่ในระดับคุณภาพ สูงมาก สะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจนิยามและพื้นฐานของการหารได้อย่างชัดเจนที่สุดรองลงมาคือด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ มีคะแนนเฉลี่ย 10.02 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 83.50 อยู่ในระดับคุณภาพ สูงมาก รองลงมาในลำดับถัดไปคือด้านการประยุกต์ใช้: มีคะแนนเฉลี่ย 9.65 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.42 อยู่ในระดับคุณภาพ สูงมากและด้านการสื่อสารและการให้เหตุผลมีคะแนนเฉลี่ย 9.22 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.83 อยู่ในระดับคุณภาพ สูง ซึ่งแม้ว่าจะมีพัฒนาการขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากก่อนเรียน (ระดับน้อย) แต่ยังคงเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ๆ และเป็นจุดที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติมต่อไป โดยสรุป ภาพรวมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ พัฒนาขึ้นจากระดับ ปานกลาง (ร้อยละ 62.25) ในช่วงก่อนเรียน ขึ้นมาอยู่ในระดับ สูงมาก (ร้อยละ 81.21) ในช่วงหลังเรียน เพื่อให้เห็นถึงความชัดเจนของพัฒนาการผู้วิจัยนำเสนอเป็นกราฟแท่งดังนี้

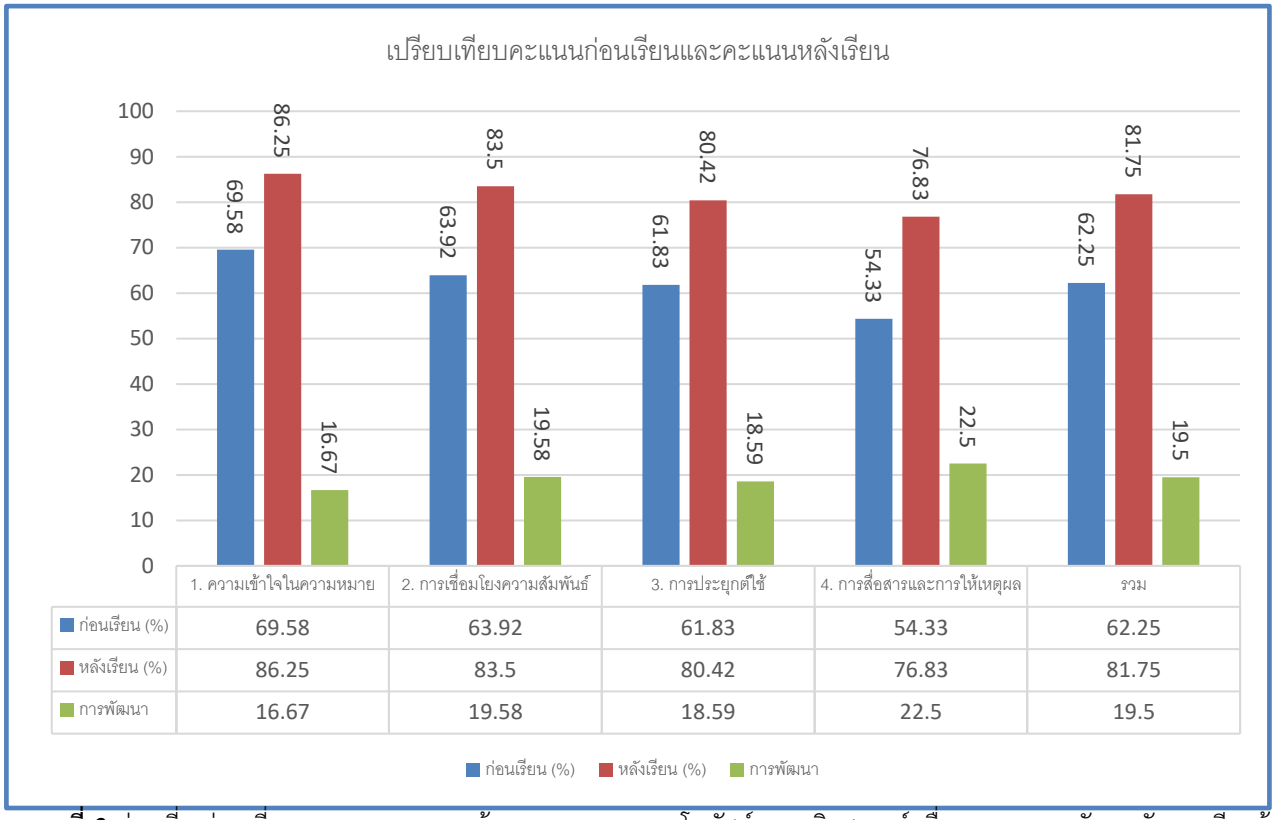

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ ของคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร หลังการจัดการเรียนรู้โดยแยกมโนทัศน์รายด้านจำแนกผลตามองค์ประกอบของการหาร

หัวข้อการประเมิน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ
1. การหารลงตัว	10	9.48	0.60	94.75
2. การหารไม่ลงตัว	10	9.35	0.86	93.50
3. โจทย์ปัญหาการหาร	10	8.80	1.32	88.00
ภาพรวมทั้งหมด	**30**	**27.62**	**2.01**	**92.08**

จากตารางที่ 3 พบว่าจากการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการหาร ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การหารลงตัว การหารไม่ลงตัว และโจทย์ปัญหาการหาร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนมีพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ "ดีเยี่ยม" โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 27.62 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 92.08 ของคะแนนทั้งหมดเมื่อพิจารณาเป็นรายหัวข้อ พบว่านักเรียนมีความเข้าใจในด้าน "การหารลงตัว" มากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงถึง 9.48 คะแนน (ร้อยละ 94.75) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพียง 0.60 ซึ่งบ่งบอกว่านักเรียนเกือบทุกคนสามารถทำคะแนนได้สูงและเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น รองลงมาคือเรื่อง "การหารไม่ลงตัว" ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 9.35 คะแนน (ร้อยละ 93.50) อย่างไรก็ตาม ในส่วนของ "โจทย์ปัญหาการหาร" แม้นักเรียนจะยังคงทำคะแนนได้ในเกณฑ์ดี (เฉลี่ย 8.80 คะแนน หรือร้อยละ 88.00) แต่เมื่อเทียบกับหัวข้ออื่นๆ พบว่าเป็นจุดที่นักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุดอยู่ที่ 1.32 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของระดับความเข้าใจในตัวเด็กนักเรียนที่มากกว่าหัวข้ออื่น โดยมีนักเรียนบางส่วนที่อาจยังต้องการการเสริมทักษะในด้านการตีความโจทย์และการวิเคราะห์ปัญหาเพิ่มขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ t-test for Dependent Samples ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	df	p-value (Sig.)
ก่อนเรียน	40	48	29.88	7.98	**15.06***	39	.000
หลังเรียน	40	48	38.98	5.37			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 จากตาราง พบว่าคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียน ($\bar{x} = 38.98, S.D. = 5.37) สูงกว่าก่อนเรียน $\bar{x}$ = 29.88, S.D. = 7.98) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 15.06, df = 39, p < .01)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) เพื่อส่งเสริมมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่องการหาร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) เพื่อเปรียบเทียบมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าตามแนวคิด Concrete – Pictorial – Abstract (CPA) เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนามโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนและยังเป็นแรงจูงใจต่อการเรียนรู้

1. มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การหาร หลังเรียนอยู่ในระดับสูงมากผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA โดยภาพรวมอยู่ในระดับ "สูงมาก" ($\bar{x}$ = 38.98, ร้อยละ 81.21)

การวิเคราะห์มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิด Concrete–Pictorial–Abstract (CPA) สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบใน 4 ด้านสำคัญได้รายละเอียดดังนี้

1.ด้านที่นักเรียนประสบความสำเร็จสูงสุดคือ ด้านความเข้าใจในความหมายของการหาร ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 86.25 โดยมี เหตุ สำคัญจากการที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงผ่านขั้นตอน Concrete และ Pictorial ที่ชัดเจน มีการใช้สื่อวัสดุที่จับต้องได้ประกอบกับการเขียนแผนภาพตัวแทน ผล ที่ตามมาคือผู้เรียนสามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการลงมือปฏิบัติจริงเข้ากับมโนทัศน์เชิงนามธรรม ทำให้นักเรียนเข้าใจอย่างลึกซึ้งว่าการหารคือการแบ่งออกหรือการหักออกครั้งละเท่า ๆ กัน มากกว่าการเป็นเพียงการจำสูตรการคำนวณแบบเดิม

2. ด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางคณิตศาสตร์ นักเรียนมีคะแนนร้อยละ 83.50 อยู่ในระดับสูงมาก โดยมี เหตุ มาจากขั้นตอนการสอนที่เน้นการทำความเข้าใจโครงสร้างของจำนวนและความสัมพันธ์ระหว่างตัวตั้ง ตัวหาร และผลหาร ผ่านสื่อและภาพวาด อีกทั้งยังมีการกระตุ้นให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิมเรื่องการคูณ ผล ที่เกิดขึ้นคือทำให้นักเรียนเข้าใจระบบการดำเนินการทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นเหตุเป็นผล และมองเห็นความจริงที่ว่าการหารคือการดำเนินการผกผันของการคูณอย่างชัดเจน

3.การนำมโนทัศน์ไปใช้ใน ด้านการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์โจทย์ พบว่านักเรียนมีคะแนนร้อยละ 80.42 อยู่ในระดับสูงมากเช่นกัน ซึ่งมี เหตุ จากการฝึกฝนที่เป็นลำดับขั้นตอน (CPA) ทำให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาจากชีวิตประจำวัน ผล ที่ได้รับคือนักเรียนสามารถเปลี่ยนถ่ายข้อมูลจากสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมไปสู่ประโยคสัญลักษณ์ (Abstract) ได้อย่างแม่นยำ แสดงให้เห็นถึงการจำลองสถานการณ์ปัญหาออกมาเป็นลำดับขั้นตอนการคิดที่มีประสิทธิภาพ

4.ด้านการสื่อสารและการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ แม้จะมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือร้อยละ 76.83 แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง โดยมี เหตุ จากการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายที่มาของคำตอบผ่านการวาดภาพและเขียนอธิบายแนวคิด ผล คือนักเรียนส่วนใหญ่สามารถสื่อสารความคิดและให้เหตุผลประกอบคำตอบได้อย่างน่าพึงพอใจ แม้ในนักเรียนบางส่วนจะยังคงมีข้อจำกัดด้านการใช้คำศัพท์ทางคณิตศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นจุดที่ควรได้รับการพัฒนาต่อยอดต่อไป

โดยสรุปแล้ว การที่คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นผลโดยตรงจากการที่แนวคิด CPA ช่วยลดความสับสนและลดความเป็นนามธรรมของเนื้อหาลง ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้เรื่องการหารได้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย

ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้และพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในขั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม (Concrete Operational Stage) ตามทฤษฎีของเพียเจต์

(Piaget, J., 1970) โดยกิจกรรมได้เริ่มจาก ขั้นรูปธรรม (Concrete) ที่ให้นักเรียนได้สัมผัสและจัดกลุ่มสิ่งของจริงเพื่อทำความเข้าใจความหมายของการหาร (การแบ่งกลุ่มเท่าๆ กัน) ทำให้เกิดภาพจำที่ชัดเจน ก่อนจะเชื่อมโยงไปยัง ขั้นรูปภาพ (Pictorial) และ ขั้นสัญลักษณ์ (Abstract) ตามลำดับ กระบวนการนี้ช่วยลดความสับสนและความเป็นนามธรรมของเนื้อหาลง ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ (Jerome Bruner, 1966) ที่ระบุว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรเริ่มจากประสบการณ์ตรงสู่นามธรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Zhang and Stephens, 2023) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนด้วย CPA มีความเข้าใจมโนทัศน์ลึกซึ้งกว่าการสอนแบบดั้งเดิม รวมถึงงานวิจัยของ (วชิรญาณ์ สาดส่าง, 2565) ที่พบว่าคะแนนมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยวิธี CPA สูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ

2. มโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์เรื่องการหารของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสถิติทดสอบ t สูงถึง 15.06 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA มีประสิทธิผลอย่างยิ่งในการยกระดับความเข้าใจของผู้เรียน พัฒนาการที่ก้าวกระโดดนี้มี "เหตุ" สำคัญมาจากโครงสร้างการสอนที่ออกแบบมาอย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอน ซึ่งทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงความรู้จากสิ่งที่จับต้องได้ไปสู่ความคิดเชิงนามธรรม ดังนี้ขั้นการใช้สื่อรูปธรรม (Concrete) เป็นการสร้าง "ประสบการณ์ตรง" (Enactive Representation) โดยให้นักเรียนได้ลงมือจัดการกับวัตถุจริง การที่นักเรียนได้แบ่งกลุ่มสิ่งของด้วยตนเองทำให้เกิดการรับรู้ทางสัมผัสที่ช่วยยืนยันความหมายของการหารว่าคือการลดลงครั้งละเท่าๆ กันอย่างเป็นรูปธรรมขั้นการใช้รูปภาพ (Pictorial) เมื่อนักเรียนมีความเข้าใจจากการสัมผัสแล้ว ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงไปสู่การสร้าง "มโนภาพ" (Iconic Representation) ผ่านการวาดภาพหรือใช้แผนภาพตัวแทน ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเพราะเป็นการช่วยให้นักเรียนสามารถถ่ายโอนความรู้จากวัตถุจริงไปสู่ภาพจำในสมอง ซึ่งเป็นรากฐานของการคิดเชิงสัญลักษณ์ในขั้นต่อไปขั้นการใช้จำนวนตัวเลขหรือสัญลักษณ์ (Abstract): ในขั้นนี้นักเรียนจะเริ่มใช้ตัวเลขและเครื่องหมายทางคณิตศาสตร์ (Symbolic Representation) โดยที่สัญลักษณ์เหล่านั้นไม่ได้มาจากการท่องจำ แต่เป็นสัญลักษณ์ที่ "มีความหมาย" เพราะนักเรียนสามารถอธิบายได้ว่าตัวเลขแต่ละตัวแทนภาพใดหรือสื่อรูปธรรมชิ้นใดที่ตนเคยลงมือปฏิบัติมาขั้นสรุปมโนทัศน์ (Conclusion): เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเคราะห์องค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการสะท้อนคิดและการอภิปรายในชั้นเรียน กระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระบบความคิดและแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน (Misconception) ได้อย่างยั่งยืนผล ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามลำดับขั้นดังกล่าว ทำให้นักเรียนเปลี่ยนจากการเรียนแบบ "จดจำสูตรหรือวิธีการหารยาว" มาเป็นการ "เข้าใจที่มาของความสัมพันธ์" ระหว่างตัวเลข ส่งผลให้ข้อผิดพลาดที่เคยเกิดจากการไม่เข้าใจความหมายของการหารลดลงอย่างชัดเจนผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Jerome Bruner, 1966) และงานวิจัยของ (Richards and Sahin, 2020) ที่ยืนยันว่าการสอนแบบ CPA ช่วยลดช่องว่างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้นักเรียนมองเห็นความเป็นพลวัตของการคูณและการหารที่ผกผันกันได้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังสนับสนุนผลการศึกษาของ (Hoong, Kin and Pien, 2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าลำดับการสอนแบบ CPA มีประโยชน์อย่างมากต่อนักเรียนกลุ่มอ่อนและกลุ่มปานกลาง เพราะช่วยให้เด็กที่ไม่ถนัดการคิดเชิงสัญลักษณ์สามารถพัฒนาตนเองผ่านสื่อและภาพจนสามารถเข้าถึงความรู้เชิงนามธรรมได้ทัดเทียมกับนักเรียนกลุ่มอื่น ส่งผลให้ภาพรวมของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในชั้นเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเตรียมความพร้อมด้านสื่อการสอน ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการเตรียมสื่อรูปธรรมที่หลากหลายและเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคนในขั้น Concrete เพื่อให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเกิดมโนทัศน์ที่ยั่งยืน

1.2 การเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอน ในการจัดกิจกรรม ครูควรเน้นการเชื่อมโยงระหว่างขั้นตอน Concrete, Pictorial และ Abstract อย่างชัดเจน ไม่ควรรีบเร่งข้ามขั้นตอน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนและสามารถสร้างภาพในใจได้

1.3 การสรุปองค์ความรู้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สะท้อนคิดและสรุปมโนทัศน์ด้วยตนเองในขั้นสุดท้าย (Conclusion) เพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจที่ถูกต้องและแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนก่อนจบบทเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA กับเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ ที่มีความเป็นนามธรรมสูงและนักเรียนมักมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น เศษส่วน ทศนิยม หรือเรขาคณิต

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เพิ่มเติม นอกเหนือจากมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เช่น ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ หรือความคงทนในการเรียนรู้ (Retention) เพื่อให้เห็นผลสัมฤทธิ์ที่รอบด้านมากขึ้น

2.3 ควรมีการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด CPA กับวิธีการสอนรูปแบบอื่นๆ หรือการนำแนวคิด CPA ไป

ประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคการสอนอื่น เช่น เทคนิค KWDL หรือ กลวิธี STAR เพื่อศึกษาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับผู้เรียนในบริบทต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2563). **คณิตศาสตร์สำหรับโรงเรียน.** สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วชิรญาณ์ สาดส่าง. (2565). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้แนวคิด Concrete Pictorial Abstract (CPA) ที่มีต่อมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ในการเรียนรู้เรื่องการบวก การลบ การคูณ และการหารเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 15**(2), 193–207.

Bruner, J. S. (1966). **Toward a theory of instruction.** Belkapp Press.

Piaget, J. (1970). **Science of Education and the Psychology of the Child**. Orion Press.

Hoong, L. Y., Kin, H. W., & Pien, C. L. (2021). Concrete-Pictorial-Abstract: Surveying its origins and charting its future. **The Mathematics Enthusiast, 18**(3), 547–580.

Richards, A., & Sahin, A. (2020). The effect of CPA on computational skills and conceptual understanding of division. **International Journal of Mathematical Education.**

Zhang, X., Stephens, M., & Wang, X. (2023). Developing mathematical concepts through CPA: A comparative study. **Educational Studies in Mathematics.**

การพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

DEVELOPING THAI LANGUAGE STUDENTS TO HAVE INNOVATOR SKILLS TO CREATE LEARNING MEDIA IN THE FUTURE THROUGH THE LEARNING COMMUNITY PROCESS

จตุพร บุญประเสริฐ[1], ศิวาพร พิรอด[2],
อุบลวรรณ สวนมาลี[3], ทนงศ์ จันทะมาตย์[4]
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Jatuporn Bunprasert [1], Siwaporn Pirod [2],
Ubolwan Suanmalee [3], Thanong Chanthamat [4]
Department of Thai, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : jatuporn.bun@mail.pbru.ac.th[1], siwaporn.pir@mail.pbru.ac.th[2],
nuiubol@gmail.com[3], thanong009@gmail.com[4]

(Received : November 27, 2025; Edit : December 12, 2025; accepted : February 14, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2. พัฒนาสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ และ 3.ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 51 คน ดำเนินการวิจัยตามวงจรคุณภาพ PDCA ร่วมกับขั้นตอนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้เป็นนักนวัตกรที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพิ่มเติมอีก 4 กระบวนการ ได้แก่ 1. การสร้างทีม 2. การวิเคราะห์ 3. การปฏิบัติ และ 4. การสะท้อนผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลงานสื่อสร้างสรรค์และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาสามารถสร้างสรรค์สื่อนวัตกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC จำนวน 12 เรื่อง มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 82.826/84.130 โดยเกิดทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล และทักษะการทำงานเป็นทีม 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.12) และ 3) นักศึกษาเกิดการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา สามารถเปลี่ยนอุปสรรคทางเทคนิคให้เป็นโอกาสในการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การเป็นนวัตกรทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ : นักนวัตกร, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC), การเรียนรู้เชิงรุก, สื่อสร้างสรรค์ภาษาไทย

Abstract

This research aimed to 1. Study the process of developing Thai language students to have innovator skills to create learning media in the future through the learning community process. 2. Develop Thai language learning media that promotes Active Learning through the learning community process to be effective criteria. 3. Study the satisfaction of Thai language students participating in the project to develop Thai language students to have innovator skills to create learning media in the future through the learning community process. The target group of the research was 51 second-year Thai language students, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University. The research was conducted according to the PDCA quality cycle with 4 additional processes of developing Thai language students to be innovators developed by the research team: 1. Team building, 2. Analysis, 3. Practice, and 4. Reflection. The research instruments used were creative media performance evaluation forms and satisfaction assessment forms. The statistics used for data analysis included means and standard deviations. The research results found that 1) students were able to create 12 innovative learning media through the PLC process with an efficiency value of E_1/E_2 equal to 82.826/84.130, developing digital technology skills. 2) Students' overall satisfaction with the project was at the highest level ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.12), 3) Students developed analytical thinking and problem solving processes, able to transform technical obstacles into opportunities for collaborative learning, leading to becoming quality educational innovators.

Keywords : Innovator, Professional Learning Community (PLC), Active Learning, Creative Thai Media

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้อธิบายถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก โดยได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งในหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และมาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542 : 18-19) โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัยและการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562, 2562 : 49-53) ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของ Senge ที่ชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้องค์กรอยู่รอดในยุคที่ซับซ้อน (Senge, 1991, อ้างถึงใน ยุรพร ศุทธรัตน์, 2552 : 23) เช่นเดียวกับงานวิจัยของพิรุฬห์พร แสนแพง ที่กล่าวว่าการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถปรับตัวรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ (พิรุฬห์พร แสนแพง, 2563) บริบทดังกล่าวทำให้บทบาทของครูภาษาไทย ไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงผู้ถ่ายทอดเนื้อหาหลักภาษาหรือวรรณคดีแบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องยกระดับสู่การเป็นครูนักนวัตกรที่สามารถออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บริบทเฉพาะของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย คือ การจัดการกับองค์ความรู้ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมและสุนทรียศาสตร์ ซึ่งแตกต่างจากสาขาวิชาที่เน้นหลักฐานเชิงประจักษ์ ดังนั้น สมรรถนะนวัตกรจึงเป็นกลไกสำคัญในการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์จากการเรียนรู้แบบท่องจำ ไปสู่การออกแบบนวัตกรรมที่บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อแปลงเนื้อหาทางหลักภาษาและวรรณคดีให้เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคดิจิทัล

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติพบว่าการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาเพื่อผลิตครูภาษาไทยยังประสบปัญหาสำคัญ คือ นักศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดพื้นที่และโอกาสในการฝึกทักษะการสำหรับนักนวัตกรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการขาดทักษะในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาทางวิชาการส่งผลให้เมื่อสำเร็จการศึกษา บัณฑิตอาจมีความรู้ที่แม่นยำในเนื้อหา แต่อาจขาดความมั่นใจในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการสอนภาษาไทยที่น่าสนใจและแก้ปัญหาผู้เรียนได้จริง

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) จึงถูกนำมาใช้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน โดย Sergiovanni ได้เสนอแนวคิดที่เปลี่ยนมุมมองจากโรงเรียนในฐานะองค์การที่เต็มไปด้วยระเบียบควบคุม มาสู่ความเป็นชุมชนที่ยึดโยงกันด้วยวิสัยทัศน์ร่วม และความเอื้ออาทร ซึ่งเอื้อให้สมาชิกกล้าที่จะสืบเสาะค้นหาวิธีการใหม่ ๆ ในการทำงาน (Sergiovanni, 1994 : 37-46) สอดคล้องกับองค์ประกอบของ PLC ตามแนวคิดของ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข ที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมพลังและการสะท้อนคิดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข, 2561) นอกจากนี้ วิราวรรณ์ เพ็ชรนาวา ยังค้นพบว่ากระบวนการกลุ่มกัลยาณมิตรทางวิชาการคือหัวใจสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้เข้มแข็ง การนำกระบวนการ PLC มาบูรณาการในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาครู จึงเป็นมากกว่าการฝึกเทคนิค แต่เป็นการบ่มเพาะวัฒนธรรม นักนวัตกรที่ช่วยเสริมสร้างทั้ง Hard Skills (การผลิตสื่อ) และ Soft Skills (การทำงานร่วมกัน) อันเป็นพื้นฐานที่สอดรับกับแนวปฏิบัติจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษา (วิราวรรณ์ เพ็ชรนาวา, 2563)

จากเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการวิจัยเรื่องการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถก้าวข้ามอุปสรรคทางเทคนิค สร้างสรรค์สื่อการสอนภาษาไทยที่มีคุณภาพ และเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ อันจะเป็นกำลังสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้
2. เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 80/80
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้เป็นนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของการเป็นนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยนำเอาวงจร PDCA มาบูรณาการร่วมกับขั้นตอนของการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้เป็นนักนวัตกรที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพิ่มเติมอีก 4 กระบวนการ ได้แก่ 1. การสร้างทีม 2. การวิเคราะห์ 3. การปฏิบัติ และ 4. การสะท้อนผล ดังภาพต่อไปนี้

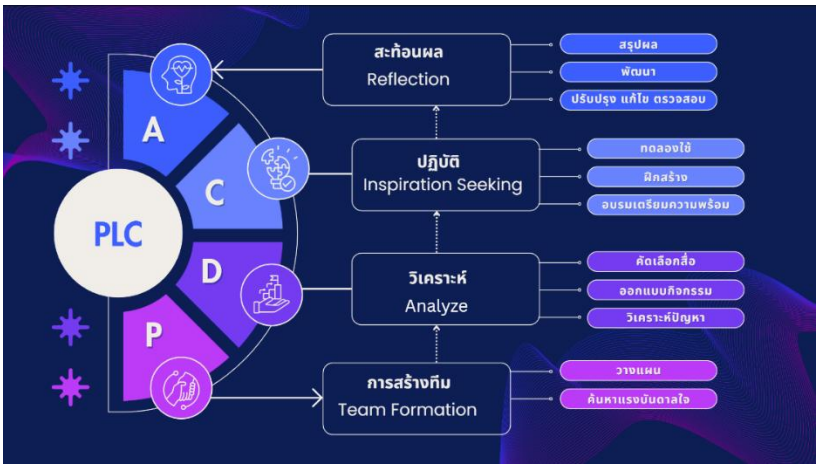

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของการเป็นนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

สมมติฐานการวิจัย

1. กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ สามารถพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของการเป็นนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์การเรียนรู้ในโลกอนาคตได้
2. สื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80
3. นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจต่อภาพรวมของการเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 51 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive or Judgmental sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555 : 123)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จำนวน 54 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive or Judgmental sampling) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555 : 123)

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

ตัวแปรตาม ได้แก่

1. ทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคต

2.. สื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เข้าร่วมโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. แบบประเมินผลงานสื่อสร้างสรรค์ แบ่งเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1. ความถูกต้องและสมบูรณ์ของเนื้อหา 2. การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร 3. รูปแบบและองค์ประกอบของสื่อ 4. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ5. ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ (การจัดการเรียนการสอน)

2. แบบประเมินความพึงพอใจ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านเนื้อหา/กิจกรรมของโครงการ (เน้นความเป็นนวัตกรและการเรียนรู้ในโลกอนาคต) 2.ด้านกระบวนการชุมชนแหล่งการเรียนรู้ (Learning Community) 3.ด้านวิทยากร/ผู้ดำเนินการโครงการ 4.ด้านการบูรณาการเนื้อหาภาษาไทยกับการออกแบบสื่อสร้างสรรค์ 5.ด้านการบริหารจัดการโครงการ (สิ่งอำนวยความสะดวก/ระยะเวลา) และ 6.ด้านผลลัพธ์และความคาดหวังโดยรวม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ให้มีทักษะของนักนวัตกร มีรายละเอียดดังนี้

1. คณะนักวิจัยร่วมกันประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อกำหนดวางแผนการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องการการสร้างเครื่องมือ และการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ

3. คณะนักวิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินผลงานสร้างสรรค์ และแบบประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

4. คณะนักวิจัยนำเครื่องมือเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความเที่ยวตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้

5. นำเครื่องมือที่สร้างไปใช้กับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มุ่งเน้นการวิจัยและพัฒนา (R&D: Research and Development) โดยนำการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจต่อภาพรวมของการเข้าร่วมโครงการ มีระยะเวลาของการวิจัย คือ เดือนกันยายน-ตุลาคม 2568 โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษา รวบรวมค้นคว้าความรู้จากงานวิจัย บทความวิชาการในประเด็นการพัฒนาทักษะของการเป็นนักนวัตกรทางการศึกษา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC)

2. ศึกษา รวบรวมค้นคว้าความรู้จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต เช่น เรื่องการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา รูปแบบของเทคโนโลยีที่นำมาใช้กับการจัดการเรียนรู้

3. สังเคราะห์กระบวนการดำเนินงาน และออกแบบกิจกรรมย่อย โดยมีการบูรณาการแนวคิด PDCA ร่วมกับขั้นตอนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้เป็นนักนวัตกรที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเพิ่มเติมอีก 4 กระบวนการ ได้แก่ 1. การสร้างทีม 2. การวิเคราะห์ 3. การปฏิบัติ และ 4. การสะท้อนผล

4. พัฒนาสื่อนวัตกรรมการเรียนรู้เนื้อหาหลักภาษาและเนื้อหาวรรณคดี วรรณกรรม

5. ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสื่อการเรียนรู้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

6. ทดลองใช้สื่อการเรียนรู้

7. กิจกรรมสะท้อนคิด ประเมินผลโครงการและกิจกรรม เขียนสรุปผลการดำเนินงาน

การวิจัยดำเนินการตามกรอบแนวคิดในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของการเป็น นักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนและการเตรียมการ (P)

ผู้วิจัยจัดประชุมคณะกรรมการและผู้รับผิดชอบ เพื่อวางแผนการดำเนินงานและกำหนดตัวชี้วัดของโครงการให้มีความชัดเจน ในกระบวนการนี้เริ่มจากการสร้างทีม (Team Formation) โดยประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักศึกษาที่มีความสนใจที่ต้องการพัฒนาทักษะด้านการผลิตสื่อเพื่อให้สำหรับการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และเตรียมความพร้อมในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ในขั้นสร้างทีมนี้ มีกิจกรรมย่อม 2 กิจกรรม ได้แก่ การให้สมาชิกในทีมร่วมวางแผน และค้นหาแรงบันดาลใจเพื่อกำหนดเป้าหมายที่การพัฒนา

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามแผน (D)

กระบวนการสำคัญ คือ การวิเคราะห์ (Analyze) โดยจัดกิจกรรมตามแผนที่ได้กำหนดไว้ มีกิจกรรมย่อย ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวโน้มที่เกิดจากผลิตสื่อการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในปัจจุบัน จากนั้นร่วมกันออกแบบกิจกรรมที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้นักศึกษาได้ปฏิบัติ ประกอบด้วย กิจกรรมการร่วมกันคัดเลือกรูปแบบของสื่อที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็กยุคใหม่ คือ สื่อมัลติมีเดีย โดยแบ่งกลุ่มนักศึกษาให้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) ในการกำหนดเนื้อหาตามความสนใจประกอบด้วยเนื้อหาหลักภาษาไทยและเนื้อหาวรรณคดีไทย จากนั้นร่วมกันจัดกิจกรรมประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) สะท้อนคิดด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติจริงเพื่อร่วมกันออกแบบสื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ตามที่กำหนด นักศึกษาได้ร่วมกันกำหนดเรื่องที่จะนำมาพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จำนวน 12 เรื่อง ได้แก่ 1. ไตรยางศ์ 2. คำนาม 3. คำวิเศษณ์ 4. คำพ้อง 5. คำประสม 6. ชนิดของประโยคแบ่งตามโครงสร้าง 7. ชนิดของประโยคแบ่งตามเจตนา 8.คณะฉันท์ 9. องค์ประกอบของบันเทิงคดี 10. การวิเคราะห์ภูมิหลังทางวรรณคดีไทย 11. บทบาทและคุณค่าของวรรณคดี และ 12. สุนทรียศาสตร์ในวรรณคดี

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลและการติดตาม (C)

ขั้นตอนนี้คณะผู้วิจัยได้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการจากการปฏิบัติ (Inspiration Seeking) ของนักศึกษา โดยจะร่วมกันประเมินผลลัพธ์ผ่านกิจกรรมย่อยที่กำหนด ได้แก่ กิจกรรมการอบรมเตรียมความพร้อมด้านการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาสื่อสร้างสรรค์ จากนั้นนักศึกษาจะได้ร่วมกันฝึกสร้างสื่อด้วยตนเองจากคำแนะนำของวิทยากร เมื่อนักศึกษาผลิตสื่อสร้างสรรค์เรียบร้อยแล้ว จะเข้าสู่กิจกรรมทดลองใช้สื่อ ซึ่งในระหว่างนี้นักศึกษาจะต้องนำสื่อที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และประเมินคุณภาพสื่อให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย ชั้นปีที่ 1 จำนวน 51 คน

ขั้นตอนที่ 4 การสรุปและปรับปรุงโครงการ (A) กระบวนการหลักของขั้นตอนนี้ คือ การสะท้อนผล (Reflection) มีกิจกรรมย่อยที่ผู้ร่วมโครงการต้องทำร่วมกัน คือ การปรับปรุง แก้ไข ตรวจสอบ สื่อสร้างสรรค์ที่นักศึกษาร่วมกันคิดร่วมกันพัฒนา จากนั้นร่วมกันเปิดเวทีประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อร่วมกันถอดบทเรียน สรุปผลการดำเนินโครงการและจัดทำรายงาน นำผลการประเมินและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขสำหรับการดำเนินงานในครั้งต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics)

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่พัฒนาขึ้นผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2546 : 42-43)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยที่เข้าร่วมโครงการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

3. วิเคราะห์คำตอบจากคำถามปลายเปิดและการอภิปรายกลุ่มด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์ สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีดังนี้

1.ผลการศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้

1.1 ผลด้านการสร้างทีม พบว่า กระบวนการของโครงการทำให้นักศึกษาเกิดวัฒนธรรมแห่งความไว้วางใจและการสนับสนุน เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มกล้าที่จะเปิดใจให้เพื่อนเข้ามาสังเกตและรับข้อเสนอแนะ แสดงให้เห็นถึงความไว้วางใจและมิตรภาพที่ดีงาม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนกระบวนการ PLC ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นักศึกษามีเป้าหมายร่วมกันที่จะมุ่งมั่นเพื่อที่ออกแบบและผลิตสื่อให้มีคุณภาพสำหรับจัดการเรียนการสอน และเกิดภาวะผู้นำที่สนับสนุนการเรียนวิชาภาษาไทยให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดวัฒนธรรมความร่วมมือที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในจัดการเรียนรู้แบบสืบสอบ (Inquiry Best Learning) และเกิดการร่วมมือรวมพลังของสมาชิกและสร้างให้เกิดภาวะผู้นำ นักศึกษาได้ร่วมกันพูดคุย แลกเปลี่ยน และร่วมกันปรับแนวทางจนสำเร็จ โดยใช้วิธีแบ่งหน้าที่กันศึกษาส่วนต่าง ๆ แล้วมาสอนแลกเปลี่ยนกัน ทำให้สมาชิกในทีมสามารถเข้าใจและใช้งานโปรมแกรมได้เร็วขึ้น

1.2 ผลด้านการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการคัดเลือกและออกแบบกิจกรรม พบว่า นักศึกษาต้องพยายามเอาชนะอุปสรรคทางเทคนิคในการเริ่มต้น เริ่มตั้งแต่การตั้งค่าภาพและเสียงใน OBS ที่ค่อนข้างซับซ้อน เพราะเป็นโปรแกรมใหม่สำหรับนักศึกษา การรวมแนวคิดที่มีมุมมองต่างกันให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน นักศึกษาใช้วิธีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดใจ และให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงสามารถสร้างผลงานที่ทุกคนภาคภูมิใจร่วมกันได้ นักศึกษายังพบปัญหาเรื่องเนื้อหาในการสอนมีความยากและมีข้อจำกัด ที่คลิปอาจจะสามารถอัปโหลดได้เพียงไม่กี่นาที แต่วิธีการแก้ปัญหา คือ นักศึกษาสรุปและรวบรวมประเด็นสำคัญและอธิบายประเด็นเหล่านั้นให้เข้าใจให้ง่ายที่สุด ปัญหาที่นักศึกษาเผชิญในการพูดนำเสนอ คือ นักศึกษาหลายคนเป็นคนที่เขินอาย กล้อง และตื่นเต้น สิ่งที่นักศึกษารับมือได้ก็คือ การฝึกพูดให้มากขึ้นจะช่วยลดความตื่นเต้นให้น้อยลงได้

1.3 ผลด้านการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาสื่อ พบว่า นักศึกษาเกิดทักษะด้านการสื่อสารเพิ่มเติม คือ ฝึกการพูดนำเสนอหน้ากล้องให้ชัดเจนและน่าสนใจ พัฒนา บุคลิกภาพ/การสื่อสาร นักศึกษาเกิดทักษะด้านเทคนิคเรียนรู้ เทคนิคการตัดต่อและการเพิ่มลูกเล่นในวิดีโอให้ดึงดูดผู้เรียนยิ่งขึ้น เน้นการพัฒนาคุณภาพสื่อให้มีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักศึกษาเข้าใจเนื้อหา การประเมินความถูกต้องของเนื้อหาหลักภาษาไทย และวรรณคดีไทย เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.4 ผลด้านการสะท้อนแนวทางการพัฒนา แบ่งเป็นประเด็น ดังนี้

1.4.1 ด้านความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสอน พบว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะเฉพาะทาง ได้แก่ การบันทึกหน้าจอและการตัดต่อวิดีโอเบื้องต้นด้วยโปรแกรม OBS มีการประยุกต์ใช้เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ คือ การนำวิดีโอไปสร้างกิจกรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ใน Edpuzzle ที่ทำให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกต่อผู้เรียน คือ ทำให้การสอนน่าสนใจและผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เนื้อหาหลักภาษาไทยและวรรณคดีไทยจากสื่อที่พัฒนาขึ้น

1.4.2 ด้านการเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้เชิงรุก พบว่า นักศึกษาได้เห็นต้นแบบที่ชัดเจน เป็นตัวอย่างจากครูรุ่น ใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ นักศึกษาเห็นเป้าหมายส่วนตัว คือ เกิดแรงผลักดันที่จะเป็นผู้พัฒนาทักษะ ด้านสื่อดิจิทัลเพื่อสร้างการเรียนรู้ แบบ Active Learning วิชา หลักภาษาไทย และวรรณคดีไทย ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากให้ง่ายต่อการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

1.5 ผลลัพธ์ของกระบวนการ PLC กับ การเชื่อมโยงแนวคิด PDCA ได้ข้อสรุป ดังนี้

1.5.1 การวิเคราะห์ปัญหาอย่างลึกซึ้ง พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้ที่จะมองปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน เช่น ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันในกลุ่ม ได้เห็นมุมมองของผู้อื่น จากการสังเกตในชั้นเรียน ทำให้เห็นสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด

1.5.2 การออกแบบและทดลองนวัตกรรมร่วมกัน พบว่า นักศึกษาได้เรียนรู้วิธีการออกแบบสื่อการสอนโดยใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ผสานกับการสอนแบบเชิงรุก (Active Learning) จากนั้นนำไปทดลองใช้จริงในชั้นเรียน แล้วนำผลลัพธ์มาแลกเปลี่ยนและสะท้อนผล ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างรวดเร็ว

1.5.3 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่เป็นระบบ พบว่า นักศึกษาต้องการพัฒนาเรื่องการบันทึกและจัดเก็บองค์ความรู้ หรือ Best Practice ที่ได้จากการทำกิจกรรมในโครงการ เทคนิค เนื้อหาหลักภาษาไทยและวรรณคดีไทย ผ่านกระบวนการ PLC ให้เป็นระบบมากขึ้น เพื่อจะได้นำกระบวนการ เทคนิค องค์ความรู้ที่ได้เรียนไปประยุกต์และสร้างให้เกิดนวัตกรรมที่สามารถนำไปปรับใช้ หรือขยายผลในวงกว้างได้

1.5.4 การสนทนาสะท้อนผลอย่างสุนทรียะและสร้างสรรค์ พบว่า นักศึกษาต้องการพัฒนาทักษะการเป็นผู้สะท้อนผลที่ดีในกลุ่ม PLC โดยเฉพาะการใช้สุนทรียสนทนา เพื่อให้การวิพากษ์กระบวนการต่าง ๆ การสังเกตการสอนเป็นไปอย่างเปิดใจ ให้กำลังใจ และนำไปสู่การปรับปรุงที่ดีขึ้น โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

1.5.5 การขยายผลและสร้างเครือข่าย PLC พบว่า นักศึกษาต้องการพัฒนาการทำงานร่วมกับกลุ่ม PLC อื่นๆ (ต่างช่วงชั้นหรือต่างโรงเรียน) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความเชี่ยวชาญให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.5.6 นักศึกษามีเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกัน หลังจากที่ได้เห็นเพื่อนร่วมงานมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกันอย่างแท้จริง ทำให้รู้สึกว่างานของครูมีความหมายและไม่โดดเดี่ยว

2. ผลจากการพัฒนาสื่อการเรียนรู้วิชาภาษาไทยที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้รูปแบบ Active Learning ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้(PLC) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 80/80 มีรายละเอียดดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของสื่อ

ก่อนเรียน	E_1	**หลังเรียน**	E_2
	82.826		84.130

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยสื่อสร้างสรรค์เนื้อหาหลักภาษาไทยและวรรณคดีไทย มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) ร้อยละ 82.826 คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ร้อยละ 84.130 สรุปว่าสื่อสร้างสรรค์เนื้อหาหลักภาษาไทยและวรรณคดีไทยมีค่าเท่ากับ 82.826/84.130 มีเกณฑ์ที่กำหนด E_1/E_2 คือ 80/80 แสดงว่าสื่อสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคต ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ จากผู้เข้าร่วมโครงการซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยชั้นปีที่ 2 จำนวน 51 คน แบ่งเป็น เพศชาย จำนวน 7 คน เพศหญิง จำนวน 44 คน แบ่งการประเมินออกเป็น 6 ด้าน สรุปผลดังนี้

1. ด้านเนื้อหา/กิจกรรมของโครงการ (เน้นความเป็นนวัตกรและการเรียนรู้ในโลกอนาคต) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87 S.D.= .14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า เนื้อหาของโครงการมีความสอดคล้องและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองให้เป็นนักนวัตกรอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00 S.D.= .00) รองลงมา คือ เนื้อหาของโครงการส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ด้านภาษาไทย (เช่น หลักภาษาไทย วรรณคดีไทย) เข้ากับการสร้างสรรค์นวัตกรรมได้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90 S.D.= .30) การนำเสนอเนื้อหาหรือกิจกรรมของโครงการมีความหลากหลายและน่าสนใจไม่น่าเบื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84 S.D.= .37) กิจกรรมของโครงการส่งเสริมให้เกิดทักษะด้านนวัตกรรม เช่น ทักษะการตั้งคำถาม การสังเกต การเชื่อมโยงความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84 S.D.= .37) และเนื้อหาของโครงการมีความทันสมัยและสอดคล้องกับทิศทางการเรียนรู้และการทำงานในโลกอนาคตของครูภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78 S.D.= .42) ตามลำดับ

2. ด้านกระบวนการชุมชนแหล่งการเรียนรู้ (Learning Community) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92 S.D.= .11) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กระบวนการกลุ่มหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นในโครงการส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00 S.D.= .00) มีการจัดสรรทรัพยากร/ช่องทางที่เหมาะสมสำหรับการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00 S.D.= .00) รองลงมา คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์และให้ความร่วมมือ (Collaboration) อย่างแท้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92 S.D.= .27) การมีส่วนร่วมในโครงการช่วยสร้างบรรยากาศของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88 S.D.= .33) และกิจกรรมของโครงการเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สร้างสรรค์ผลงานหรือนวัตกรรมร่วมกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84 S.D.= .37) ตามลำดับ

3. ด้านวิทยากร/ผู้ดำเนินการโครงการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90 S.D.= .14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิทยากร/ผู้ดำเนินการเปิดโอกาสให้ซักถามและตอบคำถามได้อย่างชัดเจนตรงประเด็น ด้านการให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมมีความเป็นประโยชน์ และด้านวิทยากร/ผู้ดำเนินการมีทัศนคติที่ดีและให้กำลังใจในการพัฒนาผลงานของนักศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94 S.D.= .24) รองลงมา คือ วิทยากร/ผู้ดำเนินการใช้เทคนิคการสอนที่กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (เช่น กิจกรรมลงมือปฏิบัติ, กรณีศึกษา) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88 S.D.=

.33) และ วิทยากร/ผู้ดำเนินการมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และสามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78 S.D.= .42) ตามลำดับ

4. ด้านการบูรณาการเนื้อหาภาษาไทยกับการออกแบบสื่อสร้างสรรค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90 S.D.= .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สื่อสร้างสรรค์ที่นักศึกษาออกแบบช่วยให้เข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาวิชาภาษาไทยได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.96 S.D.= .20) รองลงมา คือ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบสื่อสร้างสรรค์และถ่ายทอดเนื้อหาภาษาไทย และ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อผลงานสื่อสร้างสรรค์ที่ได้พัฒนาขึ้นจากโครงการนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94 S.D.= .24) นักศึกษาได้รับความรู้และทักษะในการใช้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์สื่ออย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92 S.D.= .27) และนักศึกษาเห็นแนวทางการใช้ความรู้ภาษาไทยเพื่อสร้างสื่อสมัยใหม่ (เช่น สื่อดิจิทัล, เกม, แอนิเมชัน) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90 S.D.= .30) ตามลำดับ

5. ด้านการบริหารจัดการโครงการ (สิ่งอำนวยความสะดวก/ระยะเวลา) ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89 S.D.= .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การจัดเตรียมเอกสารประกอบการอบรม/สื่อการเรียนรู้มีความครบถ้วนและเป็นระเบียบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.96 S.D.= .20) รองลงมา คือ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94 S.D.= .24) การเตรียมพร้อมและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของผู้จัดโครงการ (เช่น การปรับเปลี่ยนกิจกรรมเมื่อมีเหตุการณ์ไม่คาดฝัน) เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92 S.D.= .27) การประชาสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารในโครงการมีความชัดเจนและทั่วถึง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84 S.D.= .37) และสถานที่จัดกิจกรรมมีความเหมาะสม สะอาด และมีความพร้อมของอุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82 S.D.= .39) ตามลำดับ

6. ด้านผลลัพธ์และความคาดหวังโดยรวม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89 S.D.= .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมของผู้เข้าอบรมต่อการเข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94 S.D.= .24) รองลงมา คือ ผู้เข้าอบรมมองเห็นโอกาสในการพัฒนาอาชีพครูในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยและนวัตกรรมมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.92 S.D.= .27) ผู้เข้าร่วมอบรมมีความประสงค์จะเข้าร่วมโครงการลักษณะนี้อีกในอนาคต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90 S.D.= .30) ผู้เข้าอบรมมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นในการนำความรู้และทักษะที่ได้ไปใช้สร้างสรรค์ผลงานจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.86 S.D.= .35) และ โครงการนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพในฐานะนักศึกษาสาขาภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84 S.D.= .37) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

กระบวนการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยให้มีทักษะของนักนวัตกรเพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนรู้ในโลกอนาคตผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ พบว่า ช่วยพัฒนานักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการให้เกิดทักษะของการเป็นนักนวัตกรในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสอน ด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสารและผลิตสื่อขั้นสูง ด้านการเปลี่ยนแปลงสู่การเรียนรู้เชิงรุก 4. ด้านความท้าทายที่นักศึกษาต้องเผชิญ และด้านการเชื่อมโยงกับแนวคิด PLC ซึ่งทักษะการเป็นนักนวัตกรของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับทักษะของนักนวัตกรในงานวิจัยของ วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีรวัฒน์ จันทึก (วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีรวัฒน์ จันทึก, 2559) ที่กล่าวว่า นวัตกรต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะใน 5 ทักษะ คือ การเชื่อมโยงความคิด ตั้งคำถาม สังเกตปฏิสัมพันธ์และทดลอง นอกจากนี้ ต้องกล้าทำสิ่งใหม่ ไม่พอใจกับสถานภาพปัจจุบัน กล้าเสี่ยงอย่างชาญฉลาดในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีความกระตือรือร้นในการตั้งคำถาม และที่สำคัญ คือ นวัตกรต้องมีความฉลาดทางการค้นพบ (Discovery Quotient: DQ) ประกอบด้วย ทักษะการค้นพบ ได้แก่ เชื่อมโยงความคิด ตั้งคำถาม สังเกต ปฏิสัมพันธ์ และทดลอง รวมถึงทักษะการส่งมอบ ได้แก่ วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามรายละเอียด และปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงตามแผน (Dyer and et al, 2011, อ้างถึงใน วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีรวัฒน์ จันทึก, 2559 : 753) โดยสะท้อนออกทางบุคลิกภาพของนวัตกร (Innovator Personality) ซึ่งมีแนวโน้มที่จะมีพลังขับเคลื่อนเชิงบวกในการทำงานเชิงสร้างสรรค์ให้ประสบผลสำเร็จ และไม่ย่อท้อต่อการทำงานหนัก ทำงานเชิงรุกและรวดเร็ว อดทนต่อความกดดันได้ดี (Landrum, 1991, อ้างถึงใน วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีรวัฒน์ จันทึก, 2559 : 753) นอกจากนี้ เฟอร์ และ ดายเออร์ (Furr and Dyer, 2014, อ้างถึงใน วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีรวัฒน์ จันทึก, 2559 : 753) ได้กล่าวถึง 4 กระบวนการทำงาน ที่บ่งชี้ความเป็นนวัตกร คือ 1. ค้นหาข้อมูลเชิงลึก (Insight) 2. กำหนดปัญหาให้ชัดเจน (Problem) เพื่อพิจารณาสิ่งที่สมควรดำเนินการ (Job to be Done) ได้อย่างเหมาะสม 3. พัฒนาแนวทางแก้ปัญหา (Solution) และ 4. พัฒนารูปแบบเชิงกลยุทธ์ (Model)

การหาประสิทธิภาพของสื่อนวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า สื่อสร้างสรรค์เนื้อหาหลักภาษาไทยและวรรณคดีไทยมีค่าเท่ากับ 82.826/84.130 มีเกณฑ์ที่กำหนด E_1/E_2 คือ 80/80 แสดงว่าสื่อสร้างสรรค์ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับที่ วาโร เพ็งสวัสดิ์ (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2545) กล่าวว่า การจะยอมรับหรือไม่ยอมรับประสิทธิภาพของนวัตกรรม เมื่อทดลองนวัตกรรมภาคสนามแล้ว ให้เทียบ E_1/E_2 ที่หาได้จากนวัตกรรมกับค่า E_1/E_2 ของเกณฑ์ เพื่อดูว่าจะยอมรับประสิทธิภาพหรือไม่ การยอมรับประสิทธิภาพของนวัตกรรม คือ เกณฑ์ประสิทธิภาพที่ได้สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้มีค่าเกิน 2.5 % โดยสื่อนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นระดับที่ผู้ผลิตนวัตกรรมพึงพอใจว่า ถ้าหากนวัตกรรมมีประสิทธิภาพถึงระดับที่กำหนดแล้วก็มีคุณภาพพอที่จะนำไปใช้ได้ และคุ้มค่าแก่การลงทุนผลิตออกมา ซึ่งเป็นการประเมินพฤติกรรมพฤติกรรมต่อเนื่อง (E_1) และการประเมินพฤติกรรมขั้นสุดท้าย (E_2)

การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.89, S.D. = 0.12) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของนักศึกษา (n=51)

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community)	4.92	0.11	มากที่สุด
2. ด้านวิทยากร/ผู้ดำเนินการโครงการ	4.94	0.24	มากที่สุด
3. ด้านการบูรณาการเนื้อหาภาษาไทยกับการออกแบบสื่อสร้างสรรค์	4.90	0.12	มากที่สุด
4. ด้านเนื้อหา/กิจกรรมของโครงการ	4.87	0.14	มากที่สุด
5. ด้านการบริหารจัดการโครงการ (สิ่งอำนวยความสะดวก/ระยะเวลา)	4.89	0.12	มากที่สุด
6. ด้านผลลัพธ์และความคาดหวังโดยรวม	4.89	0.12	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	**4.89**	**0.12**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ด้านวิทยากร ($\bar{x}$ = 4.94) รองลงมาคือ ด้านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.92) และ ด้านการบูรณาการเนื้อหาภาษาไทย ($\bar{x}$ = 4.90) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการกลุ่มและการมีพี่เลี้ยงที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จ ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการใช้กระบวนการ PLC ร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถพัฒนานักศึกษาให้เป็นนวัตกรได้อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ใน 2 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1. การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานเป็นทีม ผลการวิจัยพบว่านักศึกษามีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปิดใจรับฟัง และสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ สัจจารักษ์ และคณะ ที่กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของวิชามีความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีความสุขและสนุกสนานในการทำงาน ส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้รูปแบบหรือเทคนิคการสอนใหม่ ๆ (สมเกียรติ สัจจารักษ์ และคณะ, 2563 : 116) 2. การพัฒนาทักษะนวัตกรและภาวะผู้นำการที่นักศึกษาได้เผชิญปัญหาและร่วมกันหาทางออกไม่ว่าจะเป็นด้านเทคนิคหรือด้านเนื้อหา ก่อให้เกิดภาวะผู้นำร่วม และทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งแสดงว่านักศึกษาไม่ได้เป็นเพียงผู้รับความรู้เท่านั้นแต่เป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นของครูนักนวัตกรในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมที่ได้ไปทดลองใช้จริงในโรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้นักศึกษาได้รับผลสะท้อนกลับจากผู้เรียนจริง (Feedback loop)

1.2 ผู้สอนหรือผู้นำกิจกรรมควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศของความไว้วางใจ และการเปิดใจ ดังที่ผลการวิจัยพบว่าการที่สมาชิกกล้าเปิดใจให้เพื่อนสังเกตและรับข้อเสนอแนะโดยไม่ขัดแย้ง เป็นรหลักสำคัญ ที่ขับเคลื่อน PLC

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1ควรมีการปูพื้นฐานด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์เบื้องต้น เช่น OBS, การตัดต่อ ก่อนเริ่มกิจกรรม PLC เพื่อลดความกังวลด้านเทคนิคในช่วงแรก

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทักษะนวัตกรระหว่างกลุ่มที่ใช้กระบวนการ PLC ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติ หรือรูปแบบ Active Learning อื่น ๆ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของโมเดลให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในเชิงสถิติ

เอกสารอ้างอิง

พิรุฬห์พร แสนแพง. (2563). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาตนเองด้วยกระบวนการ PLC ของครูศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพเยาว์ ยินดีสุข. (2561). **การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก., 1- 23.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 1 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 136 ตอนที่ 57ก, 49-53.

มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 7**). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ยุรพร ศุทธรัตน์. (2552). **องค์การเพื่อการเรียนรู้**. กรุงเทพ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วสันต์ สุทธาวาศ และ ธีระวัฒน์ จันทึก. (2559). วิธีพัฒนาศักยภาพความเป็นนวัตกรการศึกษา. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal,** *Silpakorn University*. *9* (1), 148-167.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2546). **การวิจัยในชั้นเรียน.** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

วิราวรรณ์ เพ็ชรนาวา. (2563). แนวทางการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมัธยมศึกษาในสห วิทยาเขตวิภาวดี. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมเกียรติ สัจจารักษ์ และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้ผ่านชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ (PLC) ของโรงเรียน เทศบาลปลูกปัญญา ในพระอุปถัมภ์สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอเจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัณณวดี. **วารสารสังคมศาสตร์วิจัย.** 11(2). 147-167.

Sergiovanni, T. J. (1994). **Leadership as pedagogy, capital development and school effectiveness**. International Journal of Leadership in Education, 1, 37-46.

ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม ที่มีต่อทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

THE EFFECTS OF GAME-BASED LEARNING THROUGH GROUP PROCESSES ON THE MATHEMATICAL COMMUNICATION SKILLS OF GRADE 11 STUDENTS

รัตนจันทร์ เหลืองสถิตย์[1], กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล[2]
สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (วิทยาเขตกำแพงแสน)
Rattanachan Leungsathit[1], Kanitha Chaowatthanakun[2]
Major of Mathematics Education, Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University (Kamphaeng Saen Campus)
Corresponding Author E-mail : rattanachan.l@ku.th[1], feduktc@ku.ac.th[2]

(Received : December 15, 2025; Edit : December 26, 2025; accepted : January 3, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม 2) เปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม เรื่อง จำนวนเชิงซ้อน ซึ่งเป็นกิจกรรมเกมในห้องเรียน แบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบวัดความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test Dependent

ผลการวิจัย พบว่า คะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีค่า t เท่ากับ 38.709 และค่า $p < 0.001$ โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียน $\overline{X}$ = 28.05, S.D. = 3.43 และมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน $\overline{X}$ = 49.56, S.D.= 1.83 2) คะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 มีค่า t เท่ากับ 25.779 และค่า $p < 0.001$ โดยคะแนนหลังเรียน $\overline{X}$ = 49.56 คิดเป็นร้อยละ 82.60 และ S.D. = 1.83 3) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม, ทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) compare students' mathematical communication skills before and after learning through a game-based learning approach with group processes, 2) to compare students' mathematical communication skills after receiving game-based leaning through group process instruction with the 70-percent criterion and 3) investigate students' satisfaction with game-based learning through group processes. The sample group consisted of 39 Mathayomsuksa 5 (11th Grade) students at Banhanjamsaiwittaya 3 School. The research instruments included the game-based learning through group process mathematics learning management plans on complex numbers, implemented as a classroom game activities, a mathematical communication skills test administered before and after instruction, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the dependent-sample t-test.

The findings revealed that 1) students' mathematical communication skills after receiving game-based leaning through group process instruction were significantly higher than before instruction at a statistical significance level of .05. The t-value was 38.709, with a p-value less than 0.001. The mean score of students' mathematical communication skills before instruction was 28.05, S.D. = 3.43, while the mean score after instruction was 49.56**,** S.D. = 1.83. Furthermore, 2) the students' mathematical communication skills after instruction were significantly higher than the 70-percent criterion at a statistical significance level of .05. The t-value was 25.779, with a p-value less than 0.001.

The posttest mean score was 49.56, representing 82.60%, with a standard deviation (S.D.) of 1.83. Finally, and 3) students' satisfaction toward the game-based learning through group processes was at the highest level with an overall mean score of 4.76.

Keywords: Game-based learning through group processes, Mathematical communication skills

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนานักเรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 บทบาทของครูในปัจจุบัน ไม่เพียงแค่จัดการเรียนการสอนแบบเดิม แต่ยังคงต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีทักษะศตวรรษที่ 21 อีกด้วย หลักสูตรฐานสมรรถนะ กำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญ 6 ด้าน ได้แก่ การจัดการตนเอง การคิดขั้นสูง การสื่อสาร การรวมพลังทำงานเป็นทีม การเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง และการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและวิทยาการอย่างยั่งยืน สมรรถนะที่สำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ สมรรถนะการสื่อสาร เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการรับรู้ ตีความ และส่งสารด้วยภาษาและสัญลักษณ์ต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการคิด และการแก้ปัญหาร่วมกันผ่านการสื่อสารอย่างฉลาดรู้และสร้างสรรค์ สามารถจัดระบบและกระบวนการทำงานของตนเองร่วมกับผู้อื่น มีแผนขั้นตอน มีการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและร่วมกันตัดสินใจและแก้ปัญหาร่วมกัน (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2566)

ทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าใจและแบ่งปันความคิดทางคณิตศาสตร์ โดยการสนทนาและการแสดงออกทั้งทางปากและการเขียนช่วยให้นักเรียนพัฒนาความเข้าใจและทักษะการคิดคณิตศาสตร์ การสื่อสารที่มีการสะท้อนและอภิปรายทำให้นักเรียนสามารถปรับปรุงและประเมินแนวคิดของตนเองและผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (NCTM, 2000) ครูควรมุ่งเน้นให้นักเรียนได้สำรวจและอธิบายแนวคิดผ่านการอ่าน พูด เขียน และนำเสนอ เพื่อพัฒนาความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ ครูควรสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ลดการพูดของตนเองเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสื่อสารกันมากขึ้น นอกจากนี้ การนำเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันมาใช้จะช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของคณิตศาสตร์และการตั้งคำถามปลายเปิดอย่างสม่ำเสมอจะช่วยกระตุ้นการคิดเชิงลึกและพัฒนาทักษะการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร, 2566)

จากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ผ่านมา พบว่ารูปแบบการเรียนรู้ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่การบรรยายเชิงทฤษฎี ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลมาจากปริมาณเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและจำนวนมาก ประกอบกับข้อจำกัดด้านเวลาเรียนที่ไม่เพียงพอ ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาองค์ความรู้ด้านคณิตศาสตร์ได้ แต่ขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่สำคัญ โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยให้นักเรียนสามารถอธิบายความคิดของตนเอง แสดงเหตุผลของการแก้ปัญหา และพูดคุยแลกเปลี่ยนแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน

การขาดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้โดยตรง เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถจัดระบบความคิด อธิบายเหตุผลเชิงตรรกะ และเชื่อมโยงความรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งการขาดโอกาสในการสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน ทำให้การเรียนรู้เป็นเพียงความรู้เชิงกลไก ไม่เกิดความเข้าใจเชิงลึก และไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง

การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ทำงานหรือกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และด้านกระบวนการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพไปพร้อมกัน การจัดการเรียนการสอนลักษณะนี้เน้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนขณะทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันในการบรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงเป็นแนวทางที่ช่วยพัฒนาทั้งความรู้ทางวิชาการและทักษะทางสังคมของผู้เรียนไปพร้อมกันอย่างสมดุล (ทิศนา แขมมณี, 2566)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning : GBL) เป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่ให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและผ่อนคลาย เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ แสดงความคิด และนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและทักษะการคิดสร้างสรรค์ (นลินี ดวงเนตร, 2564) อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมทั้งการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ โดยออกแบบให้มีจุดสำคัญในการเรียนรู้ (Learning Point) ภายในบริบทของเกม ทำให้ผู้เรียนได้รับความสนุก เพลิดเพลิน และกระตุ้นความสนใจไปพร้อมกับการเรียนรู้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและผู้สอนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกัน (วรัตต์ อินทสระ, 2562) นอกจากนี้เกมสามารถช่วยส่งเสริมการสื่อสารระหว่างผู้เรียนได้การทำงานเป็นทีมในเกมต้องการการสื่อสารที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพผู้เรียนต้องเรียนรู้ทักษะการสื่อสารที่เหมาะสม เกมสามารถสร้างพื้นที่สำหรับผู้เรียนฝึกทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นทีมคือเกมส่วนใหญ่มีการออกแบบให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันในทีมหรือฝ่ายต่าง ๆ โดยต้องมีการแบ่งหน้าที่และการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในเกมผู้เรียนต้องเรียนรู้วิธีการทำงานเป็นทีม เช่น การแบ่งหน้าที่การแชร์ข้อมูลการสนับสนุน และการช่วยเหลือเพื่อให้ทีมเติบโตและประสบความสำเร็จ (สุวัทนา สงวนรัตน์ และชัยวัฒน์ วารี, 2566) อีกทั้งเกมยังมีบทบาทในการฝึกฝนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในห้องเรียน การนำเกมเข้ามาใช้ในบทเรียนยังช่วยส่งเสริมการสะท้อนความคิดและเพิ่มความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้อีกด้วย (Sukran Ucus, 2015)

เกมแม้จะช่วยสร้างความสนุกและแรงจูงใจในการเรียนรู้ แต่การเล่นเกมคนเดียวยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เนื่องจากผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอธิบาย แลกเปลี่ยน หรือสรุปแนวคิดร่วมกับผู้อื่น ในขณะที่การใช้เกมร่วมกับกระบวนการกลุ่มทำให้ผู้เรียนต้องสื่อสาร ต้องใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการอธิบายแนวคิด อธิบายเหตุผล และตัดสินใจร่วมกัน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวคิด การตรวจสอบความเข้าใจ และการเรียนรู้เชิงลึก การเล่นเกมเป็นกลุ่มจึงเหมาะสมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนสร้างความหมายของภาษาคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวคิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีต่อทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากการใช้เกมเป็นฐานมีความสำคัญในการเสริมสร้างทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม

กรอบแนวคิดการวิจัย

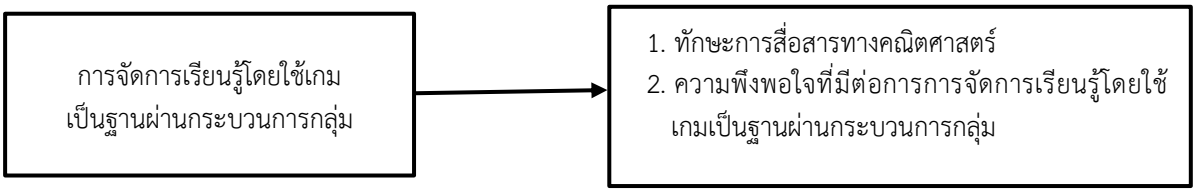

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม ในระดับพึงพอใจมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 363 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 1 ห้องเรียน โดยใช้การคำนวณขนาดตัวอย่างใช้โปรแกรม G*Power กำหนดระดับความคลาดเคลื่อน .05 ที่ความเชื่อมั่น 0.8 ค่า effect size 0.5 โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ dependent ค่าที่คำนวณได้ไม่ต่ำกว่า 27 คน โดยงานวิจัยครั้งนี้จำนวน 39 คน เป็นไปตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด

ตัวแปร

2.1 ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนกลุ่ม

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 ทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์

2.2.2 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม เรื่อง จำนวนเชิงซ้อน จำนวน 4 แผน

3.2 แบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ฉบับก่อนเรียนและหลังเรียน

3.3 แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 แผนการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม จำนวน 4 แผน โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ จากนั้นร่างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยมีผลการประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 4.93 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

4.2 แบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ฉบับก่อนเรียนและหลังเรียน โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์แบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ พร้อมเกณฑ์การให้คะแนน จากนั้นนำแบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เสนอและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์ค่าความยากง่าย มีค่าระหว่าง 0.424 – 0.750 และอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.333 – 0.652 และตรวจสอบความเที่ยงแบบเท่าเทียมกันของแบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ โดยหาค่าความเชื่อมั่นจากสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) เท่ากับ 0.927

4.3 แบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม โดยดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบวัดความพึงพอใจ จำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำแบบวัดความพึงพอใจเสนอและตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้เรื่อง จำนวนเชิงซ้อน โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นหนังสือขอรับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และผู้วิจัยปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทั้ง 3 ข้อ

2. ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียน โดยใช้แบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ฉบับก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลาทำแบบทดสอบ 50 นาที จากนั้นตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน

3. ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที จำนวนทั้งสิ้น 4 แผนการจัดการเรียนรู้

4. หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยทดสอบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียน โดยใช้แบบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ฉบับหลังเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลาทำแบบทดสอบ 50 นาที จากนั้นตรวจให้คะแนนโดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน

5. หลังจากทดสอบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม จากนั้นหาคะแนนเฉลี่ยและแปลผลตามเกณฑ์การให้คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำคะแนนการทดสอบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์คะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยใช้โปรแกรมทางสถิติด้วยสถิติ Dependent Sample t-test เพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดกรเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2. นำคะแนนแบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test for one sample และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3. นำคะแนนการประเมินความพึงพอใจมาวิเคราะห์และแปลผลความพึงพอใจของนักเรียน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียน

ผู้วิจัยเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	Mean difference	t	p
ก่อนเรียน	39	28.05	3.43	21.51	38.709	<0.001
หลังเรียน	39	49.56	1.83			

*p < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 28.05 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 3.43 และมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 49.56 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.83 อีกทั้งมีผลต่างของค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนและก่อนเรียน เท่ากับ 21.51 คะแนน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามความสามารถของนักเรียน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียนจำแนกเป็นกลุ่มตามความสามารถ

คะแนน	กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	F	p
ก่อนเรียน	กลุ่มอ่อน	11	23.82	1.83	84.448	<0.001
	กลุ่มกลาง	17	28.24	1.30		
	กลุ่มเก่ง	11	32.00	1.34		
หลังเรียน	กลุ่มอ่อน	11	47.18	0.75	92.233	<0.001
	กลุ่มกลาง	17	49.82	0.81		
	กลุ่มเก่ง	11	51.55	0.69		

*p < .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้

เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน กลุ่มอ่อนมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 23.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.83 กลุ่มกลางมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 28.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.30 กลุ่มเก่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 32.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.34 และกลุ่มอ่อนมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 47.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.75 กลุ่มกลางมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 49.82 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.81 และกลุ่มเก่งมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียน ($\overline{X}$) เท่ากับ 51.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.69

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เป็นรายด้าน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์รายด้านของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มก่อนเรียนและหลังเรียน

ด้านที่ประเมิน	คะแนน	N	$\overline{X}$	S.D.	Mean difference	t	p
1.การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทาคณิตศาสตร์	ก่อนเรียน	39	4.62	1.16	6.61	32.027	<0.001
	หลังเรียน	39	11.23	0.43			
2. การอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์	ก่อนเรียน	39	6.41	1.52	5.28	19.760	<0.001
	หลังเรียน	39	11.69	0.73			
3. ความถูกต้องของเนื้อหาทางคณิตศาสตร์	ก่อนเรียน	39	7.95	1.73	4.82	14.775	<0.001
	หลังเรียน	39	12.77	1.18			
4. ความพยายามในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์	ก่อนเรียน	39	9.08	1.78	4.79	16.293	<0.001
	หลังเรียน	39	13.87	0.95			

จากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อเปรียบเทียบผลต่างของค่าเฉลี่ยรายด้านพบว่า ด้านการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์มีผลต่างสูงที่สุดจำนวน 6.61 คะแนน รองลงมาคือด้านการอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์จำนวน 5.28 คะแนน ตามด้วยด้านความถูกต้องของเนื้อหาคณิตศาสตร์จำนวน 4.82 คะแนน และด้านความพยายามในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์จำนวน 4.79 คะแนน

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ผู้วิจัยเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
หลังเรียน	39	49.56	1.83	82.60	25.779	<.001

*p < .05

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 49.56 คิดเป็นร้อยละ 82.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 1.83

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาตามความสามารถของนักเรียน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 จำแนกเป็นกลุ่มตามความสามารถ

คะแนน	กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
หลังเรียน	กลุ่มอ่อน	11	47.18	0.75	78.63	25.779	<0.001
	กลุ่มกลาง	17	49.82	0.81	83.03		
	กลุ่มเก่ง	11	51.55	0.69	85.92		

*p < .05

จากตารางที่ 5 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มอ่อนมีคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 47.18 คิดเป็นร้อยละ 78.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.75 กลุ่มกลางมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 49.82 คิดเป็นร้อยละ 83.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.81 และกลุ่มเก่งมีคะแนนหลังเรียน ($\bar{X}$) เท่ากับ 51.55 คิดเป็นร้อยละ 85.92 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.69

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์เป็นรายด้าน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์รายด้านหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ด้านที่ประเมิน	คะแนน	N	$\bar{X}$	S.D.	%	t	p
1.การใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์	หลังเรียน	39	11.23	0.43	74.87	10.692	<0.001
2. การอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์	หลังเรียน	39	11.69	0.73	77.93	10.185	<0.001
3. ความถูกต้องของเนื้อหาทางคณิตศาสตร์	หลังเรียน	39	12.77	1.18	85.13	12.008	<0.001
4. ความพยายามในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์	หลังเรียน	39	13.87	0.95	92.47	22.144	<0.001

จากตารางที่ 6 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกม

เป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่มีร้อยละของคะแนนสูงสุดคือด้านความพยายามในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ร้อยละ 92.47 รองลงมาคือด้านความถูกต้องของเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ร้อยละ 85.13 ตามด้วยด้านการอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ ร้อยละ 77.93 และด้านการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ร้อยละ 74.87

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม

ผู้วิจัยศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มด้วยค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจด้วยค่าสถิติ

ตารางที่ 7 ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม

รายการ	$\bar{C}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
ด้านเนื้อหา				
1. เกมช่วยให้ฉันคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ดีขึ้น	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6
2. เนื้อหาในเกมเข้าใจง่ายและน่าสนใจ	4.74	0.47	พึงพอใจมากที่สุด	12
3. เกมทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้คณิตศาสตร์มากขึ้น	4.74	0.52	พึงพอใจมากที่สุด	12
4. เกมมีความท้าทายเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน	4.61	0.62	พึงพอใจมากที่สุด	20
เฉลี่ยรวมด้านเนื้อหา	**4.72**	**0.51**		
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
5. กิจกรรมมีความน่าสนใจและทำให้นักเรียนอยากมีส่วนร่วม	4.74	0.47	พึงพอใจมากที่สุด	12
6. นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกิจกรรม	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6
7. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม	4.82	0.45	พึงพอใจมากที่สุด	2
8. กิจกรรมช่วยส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีม	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6
เฉลี่ยรวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.78**	**0.44**		
ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
9. บรรยากาศในการจัดกิจกรรมเป็นมิตรและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม	4.79	0.46	พึงพอใจมากที่สุด	5
10. นักเรียนรู้สึกปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นหรือซักถาม	4.74	0.47	พึงพอใจมากที่สุด	12
11. บรรยากาศส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6
12. บรรยากาศทำให้นักเรียนมีสมาธิและตั้งใจเรียนมากขึ้น	4.64	0.54	พึงพอใจมากที่สุด	19
เฉลี่ยรวมด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	**4.74**	**0.47**		
ด้านผู้สอน				
13. ผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหา	4.80	0.34	พึงพอใจมากที่สุด	3
14. ผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิด	4.80	0.34	พึงพอใจมากที่สุด	3
15. ผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับนักเรียน	4.90	0.69	พึงพอใจมากที่สุด	1
16. ผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนคิดและถามคำถามมากขึ้น	4.74	0.52	พึงพอใจมากที่สุด	12
เฉลี่ยรวมด้านผู้สอน	**4.81**	**0.47**		
ด้านการประเมินผล				
17. นักเรียนเข้าใจวิธีการประเมินผลของกิจกรรมนี้ได้อย่างชัดเจน	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6

รายการ	$\bar{C}$	S.D.	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
18. นักเรียนได้รับคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะที่ช่วยให้พัฒนาตัวเองได้	4.72	0.43	พึงพอใจมากที่สุด	17
19. หลังจบกิจกรรม นักเรียนได้มีโอกาสทบทวนหรือสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้	4.69	0.48	พึงพอใจมากที่สุด	18
20. การประเมินผลช่วยให้นักเรียนรู้จุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา	4.77	0.41	พึงพอใจมากที่สุด	6
เฉลี่ยรวมด้านการประเมินผล	**4.74**	**0.46**		
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	**4.76**	**0.46**	**พึงพอใจมากที่สุด**	

จากตารางที่ 7 พบว่า นักเรียนนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม มีระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มโดยรวม เท่ากับ 4.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46 หมายถึงพึงพอใจมากที่สุด โดยระดับความพึงพอใจเฉลี่ยต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มมากที่สุด คือ หัวข้อผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับนักเรียนอยู่ในเท่ากับ 4.90 อยู่ระดับพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ หัวข้อ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกันในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม เท่ากับ 4.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.45 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด และลำดับที่สาม คือ หัวข้อ ผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหา และผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเท่ากับ 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.34 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด

เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม เป็นรายด้าน พบว่า ความพึงพอใจด้านเนื้อหา เท่ากับ 4.72 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 4.78 ด้านบรรยากาศในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 4.74 ด้านผู้สอน เท่ากับ 4.81 และด้านการประเมินผล เท่ากับ 4.74

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มที่มีต่อทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวต่อพัฒนาการด้านทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน รวมถึงศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการเรียนรู้และส่งเสริมการทำงานกลุ่ม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลทั้งในด้านการส่งเสริมทักษะและสร้างแรงจูงใจทางการเรียนรู้

ประการแรก ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งในภาพรวมและในทุกด้านของทักษะ ได้แก่ ด้านการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ด้านการอธิบายแนวคิดทางคณิตศาสตร์ ด้านความถูกต้องของเนื้อหา และด้านความพยายามในการสื่อสาร โดยเฉพาะด้านการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ซึ่งมีผลต่างของค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดทางคณิตศาสตร์ได้ชัดเจนและถูกต้องมากขึ้น การเรียนรู้ผ่านเกมที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เกิดแรงจูงใจภายใน และกล้าแสดงออกมากขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนได้สื่อสาร อภิปราย และตรวจสอบความคิดของตนเองผ่านการเล่นเกมซ้ำ ๆ ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นธรรมชาติและยั่งยืน ทั้งนี้ยังสะท้อนถึงบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวกที่ใช้คำถามชี้นำ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อธิบายและตรวจสอบแนวคิดของตนเอง ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในระหว่างการเรียนรู้ผู้วิจัยสังเกตได้ว่านักเรียนมีการช่วยกันอธิบายแนวคิด แก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของเพื่อน และใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสารระหว่างกลุ่มได้ถูกต้องมากขึ้น ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rahayu และ Widayanti ที่ศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TGT สามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักศึกษาในรายวิชาคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Rahayu และ Widayanti, 2018) และสอดคล้องกับงานของ นลินี ดวงเนตร ที่รายงานว่าการใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถพัฒนาการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนประถมศึกษาให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการเรียนรู้แบบปกติ (นลินี ดวงเนตร, 2564)

ประการที่สอง การเปรียบเทียบคะแนนทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 49.56 คิดเป็นร้อยละ 82.60 ซึ่งจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยมเมื่อเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในชั้นเรียน ผู้เรียนได้รับโอกาสฝึกฝนการสื่อสารอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอธิบายวิธีคิดของตนต่อเพื่อนและการฟังแนวคิดจากกลุ่มอื่น ผู้วิจัยคอยให้ข้อเสนอแนะทันทีหลังจากกิจกรรมแต่ละรอบ ทำให้ผู้เรียน

ตระหนักถึงข้อผิดพลาดและสามารถปรับปรุงวิธีการสื่อสารของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของวรัตต์ อินทสระ ที่ชี้ว่าการใช้เกมเป็นฐานสามารถกระตุ้นความมีส่วนร่วมทางการเรียนรู้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรัตต์ อินทสระ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพรัช เจริญตรีเพชร ที่รายงานว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยกิจกรรมคณิตศาสตร์แบบบูรณาการเน้นกระบวนการกลุ่มมีความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ไพรัช เจริญตรีเพชร, 2564) นอกจากนี้ยังพบว่าทักษะในทุกด้านมีคะแนนสูงกว่าเกณฑ์ โดยเฉพาะด้านความพยายามในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ที่มีร้อยละสูงที่สุด รองลงมาคือด้านความถูกต้องของเนื้อหา การอธิบายแนวคิด และการใช้ภาษาและสัญลักษณ์ตามลำดับ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของผู้เรียนในการสื่อสารแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมผลลัพธ์นี้คือการได้รับข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง (Feedback) ทั้งจากเพื่อนร่วมกลุ่มและครูผู้สอน ซึ่งช่วยให้นักเรียนตระหนักรู้ข้อบกพร่องของตนเองและปรับปรุงพัฒนาการสื่อสารให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งลักษณะของกิจกรรมที่ผสมผสานการแข่งขันระหว่างกลุ่มและความร่วมมือภายในกลุ่ม ยังช่วยกระตุ้นแรงจูงใจภายในและความมุ่งมั่นในการทำงาน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความพยายาม ฝึกการอธิบายแนวคิด และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาซ้ำ ๆ จนเกิดการเรียนรู้ที่มั่นคงและลึกซึ้ง

ประการที่สาม ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่ม พบว่าผู้เรียนมีระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.76) และทุกด้านมีค่าความพึงพอใจในระดับสูง ทั้งในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ บรรยากาศ ผู้สอน และการประเมินผล โดยหัวข้อที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ หัวข้อผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับนักเรียน รองลงมาคือนักเรียนสามารถทำงานร่วมกันในกลุ่มได้อย่างเหมาะสม และลำดับที่สาม คือ ผู้สอนให้คำแนะนำและช่วยเหลือเมื่อนักเรียนมีปัญหา และผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยมีการสื่อสารกับนักเรียนอย่างใกล้ชิด ใช้น้ำเสียงและท่าทีที่เป็นมิตร ทำให้นักเรียนกล้าที่จะพูดคุยและสอบถามเมื่อตนเองไม่เข้าใจ นอกจากนี้ระหว่างการเล่นเกม นักเรียนแต่ละกลุ่มมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีการช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อหาคำตอบร่วมกัน บรรยากาศในห้องเรียนเป็นไปอย่างสนุกสนานและไม่กดดัน ผู้เรียนร่วมมือกันอย่างกระตือรือร้น ผู้วิจัยคอยให้คำชมเชยและกำลังใจเมื่อกลุ่มสามารถแก้โจทย์ได้ถูกต้อง หรือแม้ในกรณีที่ตอบผิดก็ใช้โอกาสนั้นอธิบายแนวคิดเพิ่มเติม ทำให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องท้าทายแต่ไม่ตึงเครียดจนเกินไป ทำให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง นักเรียนหลายกลุ่มแสดงออกว่ามีความมั่นใจและกล้าอธิบายวิธีคิดของตนเองต่อเพื่อนมากขึ้น การที่นักเรียนรู้สึกพึงพอใจในระดับสูงเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ เนื้อหาที่ออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นฐานและประสบการณ์ของผู้เรียน เกมที่ใช้มีความท้าทายแต่ไม่ซับซ้อนเกินไป ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและอยากเรียนรู้ต่อเนื่อง อีกทั้งกิจกรรมในลักษณะกลุ่มเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนวิธีคิด และร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้และภาคภูมิใจในความสำเร็จของกลุ่ม สอดคล้องกับแนวคิดของ Qian และ Clark ที่เสนอว่าการออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ควรมีความสมดุลระหว่างความยากง่ายและความท้าทาย เพื่อสร้างแรงขับภายในให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Qian และ Clark, 2016) นอกจากนี้บทบาทของครูที่เป็นมิตรและคอยสนับสนุนผู้เรียนอย่างใกล้ชิดก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นกันเอง ครูทำหน้าที่ตั้งคำถามชี้นำ ใช้คำถามปลายเปิด และเปิดโอกาสให้นักเรียนสะท้อนแนวคิดของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกว่าความคิดของตนได้รับการยอมรับและให้คุณค่า ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและพัฒนาทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ผู้เรียนสามารถใช้ภาษา สัญลักษณ์ และเหตุผลทางคณิตศาสตร์ได้อย่างถูกต้องและมั่นใจ อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง เนื่องจากรูปแบบดังกล่าวช่วยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน เอื้อต่อการมีส่วนร่วม และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายใน ทั้งนี้ การใช้เกมร่วมกับกระบวนการกลุ่มจึงเป็นกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อแนวทางการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้อย่างมีความหมายในบริบทที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ครูควรอธิบายวิธีการและกติกาการเล่นเกมให้ชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามก่อนเริ่มกิจกรรม และควรจัดกิจกรรมในคาบเรียนต่อเนื่อง 2 คาบ เนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มใช้เวลาค่อนข้างมาก

2. ควรศึกษาการใช้เกมเป็นฐานผ่านกระบวนการกลุ่มในเนื้อหาอื่นของคณิตศาสตร์ หรือเพื่อพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านอื่น ๆ รวมถึงศึกษาวิธีการสอนอื่นที่ส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ และการบูรณาการเกมร่วมกับแนวทางการสอนรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิผลของการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

ไพรัช เจริญตรีเพชร. (2564). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนคณิตศาสตร์แบบบูรณาการเน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ,** 6(2), 59–72.

ทิศนา แขมมณี. (2566). **ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

นลินี ดวงเนตร. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่มีต่อการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนประถมศึกษา [**วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2566). **การเรียนรู้เชิงรุกเสริมสร้างสมรรถนะ**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรัตต์ อินทสระ. (2562). **เปลี่ยนห้องเรียนเป็นห้องเล่น**. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

เวชฤทธิ์ อังกนะภัทรขจร. (2566). **การสอนเพื่อพัฒนามโนทัศน์ และทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์**. สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวัทนา สงวนรัตน์ และ ชัยวัฒน์ วารี. (2566). **เกมทางการศึกษา: ความสนุกบนพื้นฐานทางวิชาการ**. Roi KaensarnAcademi,754–772.

Qian, M., & Clark, K. R. (2016). **Game-based learning and 21st century skills: A review of recent research. Computers in Human Behavior**, 63, 50–58. https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.023

Rahayu, W. A., & Widayanti, L. (2018). **The application of game-based learning to increase English communication skills on mathematics subject**. In Proceedings of the 5th International Conference on Learning Innovation (ICLI 2018)(pp. 247–251). SCITEPRESS – Science and Technology Publications. https://doi.org/10.5220/0008412302470251

Sukran, U. (2015). **Elementary school teachers' views on game-based learning as a teaching method. Procedia – Social and Behavioral Sciences**, 186, 401–409. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.216

NCTM. (2000). **Principles and standards for school mathematics**. NCTM.

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

DIGITAL SKILLS OF SECONDARY SCHOOL ADMINISTRATORS IN NONG CHOK DISTRICT, UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

ฐิติรัตน์ เที่ยงตรง[1], วิภาวรรณ สุขสถิตย์[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1,2]
Thitirat Thiengtrong [1], Wipawan Suksathid[2]
Program in Education Administration, Bangkok Suvarnabhumi University, Thailand[1,2]
Corresponding Author E-mail : 66130290105@bsu.ac.th[1], graduate@bsu.ac.th[2]

(Received : December 21, 2025; Edit : January 4, 2026; accepted : January 5, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร 2) เปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 171 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยเทียบสัดส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ระดับ .97 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.92, S.D.= .69) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.11, S.D.= .74) และด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.81, S.D.= .80) 2. การเปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกความคิดเห็นของครูตามระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อจำแนกความคิดเห็นของครูตามวิทยฐานะ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ทักษะดิจิทัล, ผู้บริหาร, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed 1) to study the digital skills of administrators, and 2) to compare these digital skills when classified by educational qualification, academic rank, age, and work experience. The study's sample comprised 171 teachers from secondary schools in Nong Chok District, under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, during the 2024 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table. A stratified random sampling technique, proportional to the population, was employed, followed by simple random sampling. The research instrument was a 5-level Likert scale questionnaire with a total reliability coefficient of .97. The data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics, including t-test and one-way analysis of variance (ANOVA). The results were as follows 1. The overall digital skills of secondary school administrators in Nong Chok District, under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, were rated at a high level ($\overline{X}$ = 3.92, S.D. = .69). When considered by dimension, Communication and Collaboration had the highest mean score ($\overline{X}$= 4.11, S.D. = .74), while Digital Safety and Ethics had the lowest mean score ($\overline{X}$= 3.81, S.D. = .80).2. The comparison of digital skills of secondary school administrators in Nong Chok District, under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, classified by teachers' opinions according to educational qualification, age, and work experience showed no statistically significant differences. when classified by academic rank, showed a statistically significant difference at the .05 level.

Keywords : Digital Skills, School Administrators, Secondary School

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรด้านการศึกษามีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการการศึกษา, 2561 : 1-2) ครูเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบการศึกษา จึงต้องปรับบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะโดยเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ (ราณี จีนสุทธิ์ และหทัยภัทร จีนสุทธิ์, 2564 : 21) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีจึงถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานวิชาชีพตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพ และการทำงานมีความทันสมัยสอดคล้องกับนโยบายระบบการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (Digital Performance Appraisal : DPA) ที่ช่วยให้ครูใช้นวัตกรรมและระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในวางแผนการทำงาน และจัดทำข้อมูลการเรียนการสอนได้คล่องตัวขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร, 2564 : 6-7) การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล จึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวเดินไปพร้อมกับความเปลี่ยนแปลง (ทินกร เผ่ากันทะ และกันยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2565 : 37) สอดคล้องกับ สุกัญญา แช่มช้อย (2562 : 65) ที่ได้กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจบริบทสถานศึกษา โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีเข้ามาบริหารจัดการการศึกษาสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม และพัฒนาตนเองให้มีประสบการณ์การบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญในด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล จึงได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566 : 14) ด้านการส่งเสริมการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดิจิทัล (Digital Live & Learning) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (2566 : 9) มีเขตพื้นที่บริการจำนวน 27 เขต ซึ่งแต่ละเขตมีสถานศึกษาที่มีความพร้อมและความต้องการด้านเทคโนโลยีดิจิทัลต่างกันตามบริบทของสภาพแวดล้อม ในบทบาทขององค์กรที่มีภารกิจส่งเสริมสนับสนุน และบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง จึงต้องอาศัยข้อมูลการวิจัยด้านทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในแต่ละพื้นที่ที่ครอบคลุมถึงระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน มาใช้ในการจัดเตรียมความพร้อมพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนอุปกรณ์การสอน และพัฒนาทักษะแก่บุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีทักษะด้านดิจิทัลในสถานศึกษา เขตหนองจอก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ 236.261 ตารางกิโลเมตร ผังเมืองโดยรวมเป็นพื้นที่สีเขียว ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีชุมชนมากที่สุดในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และมีแนวโน้มที่จะมีจำนวนประชากรเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ในด้านการศึกษาเขตหนองจอกมีโรงเรียนในพื้นที่เปิดครบทุกระดับชั้น แต่เนื่องด้วยอุปสรรคด้านกายภาพเกี่ยวกับพื้นที่ที่กว้างขวาง และโครงสร้างพื้นฐานที่อาจยังไม่ทั่วถึง จึงส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในเขตหนองจอก ทั้งข้อจำกัดด้านพื้นที่ห่างไกล สภาพภูมิประเทศเป็นคลองและพื้นที่เกษตรทำให้การวางสายเคเบิล และเสาสัญญาณมีค่าใช้จ่ายสูง สภาพถนนที่ยากต่อการติดตั้งอุปกรณ์ดิจิทัลและการบำรุงรักษาอุปกรณ์ โรงเรียนในเขตหนองจอกหลายแห่งยังคงเผชิญกับข้อจำกัดนี้ ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี (Digital divide) ทั้งกับครูและตัวนักเรียนเอง กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน (สำนักงานเขตหนองจอก, 2568 : 2 - 7) ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ วิธีการ กระบวนต่าง ๆ ในองค์กรให้เอื้อต่อการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องสั่งสมความรู้ เทคนิค และผสานความรู้เข้ากับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้โรงเรียนเติบโตอย่างยั่งยืน (สราวุธ ปัดตังทานัง และคณะ, 2568 : 29) สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชู ใจใส (2564 : 5) ได้กล่าวถึง การบริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัลให้ก้าวสู่ความเป็นเลิศต้องประกอบไปด้วย การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลให้มีคุณภาพสูง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาในนิเทศกำกับติดตามการใช้

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อจะได้นำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูล หรือแนวทางในการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการบริหารที่ดี มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งผลต่อการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ให้เป็นองค์กรดิจิทัลที่มีความทันสมัย มีความเจริญก้าวหน้าทันเทคโนโลยีดิจิทัล รองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่อสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดกับองค์ประกอบของทักษะดิจิทัลของผู้บริหารจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ผลการสังเคราะห์แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร

องค์ประกอบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	Anusca Ferrari (2012 : 43-44)	Allan Martin (2015 : 249-267)	Riina Vourikari (2016 : 8-9)	สัญญา พันพิลา (2562 : 6)	กิตติพงศ์ สมชอบ (2563 : 6)	ชบา โพธิ์มณี (2563 : 7)	เอกรัตน์ เชื้อวังคำ (2564 : 890)	สุนันทา กุศลประเสริฐ (2565 : 5-6)	อรวรรณ กันละนนท์ (2565 : 34-	กาญจนา นาวงศ์ (2566 : 11)	ความถี่	ร้อยละ
1. ภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล		✓		✓			✓	✓	✓	✓	6	60.00*
2. การรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	✓		✓		✓	✓		✓	✓		6	60.00*
3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	✓		✓			✓	✓	✓	✓		6	60.00*
4. การสร้างนวัตกรรมและดิจิทัลในสถานศึกษา	✓		✓	✓				✓		✓	5	50.00
5. ความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	✓		✓	✓				✓	✓	✓	6	60.00*
6. การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาดิจิทัล	✓		✓					✓	✓		4	40.00

จากตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า มีทักษะดิจิทัลที่เป็นเชิงทฤษฎี จำนวน 6 ด้าน ผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบที่มีค่าสูงสุดตั้งแต่ร้อยละ 60 เพื่อคัดสรรเป็นทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ 3) ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และ 4) ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล และสรุปเป็นกรอบแนวคิดทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ดังภาพที่ 1

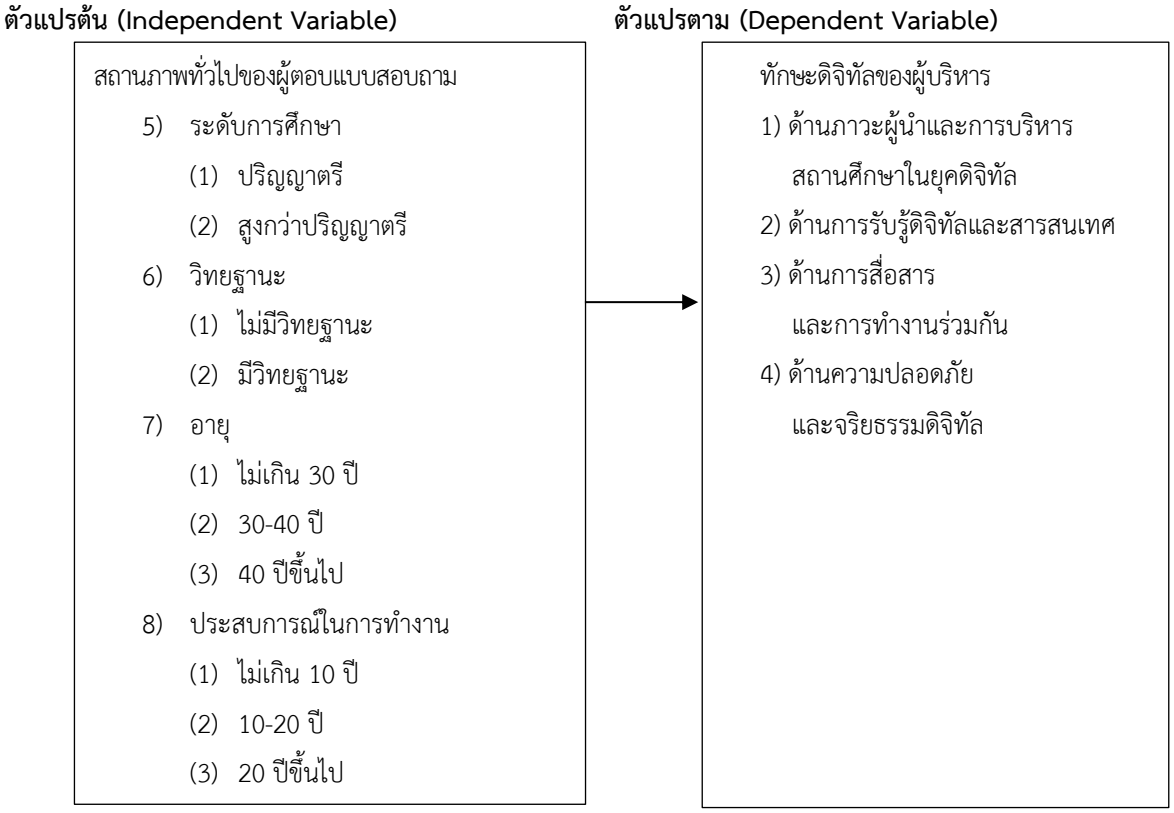

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน

2. ครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน

3. ครูที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน

4. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษา 3 แห่ง จำนวน 308 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 ได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 608) ได้กลุ่มตัวอย่าง 171 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบสัดส่วน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตหนองจอก	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
มัธยมวัดหนองจอก	136	76
เตรียมอุดมศึกษาสุวินทวงศ์	87	48
บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ๔	85	47
รวม	308	171

ตัวแปร

1. ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) ระดับการศึกษา แบ่งออกเป็น ระดับปริญญาตรี และระดับสูงกว่าปริญญาตรี 2) วิทยฐานะ แบ่งออกเป็น ไม่มีวิทยฐานะ และมีวิทยฐานะ 3) อายุ แบ่งออกเป็น ไม่เกิน 30 ปี, 30 - 40 ปี และ 40 ปีขึ้นไป 4) ประสบการณ์ในการทำงาน แบ่งออกเป็น ไม่เกิน 10 ปี, 10 - 20 ปี และ 20 ปีขึ้นไป

2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 2) ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ 3) ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน และ 4) ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาขึ้นจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ซึ่งกำหนดข้อคำถามได้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีข้อคำถาม 40 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินการวัดระดับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในช่วง 1 ถึง 5 ระดับ ตามมาตราวัดตามวิธีการของลิเคอร์ท (Likert) มีความหมาย ดังนี้

5 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก อยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก อยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก อยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก อยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ตามที่กำหนดในกรอบและแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร นำมาสร้างและพัฒนาขึ้นเป็นแบบสอบถามแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

2. ร่างแบบสอบถามทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ของประเด็นคำถาม โครงสร้างของเนื้อหา และทำการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) ความถูกต้องของภาษา (Wording) และประเมินความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา ข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 70-71) ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.66-1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์

4. นำแบบสอบถามที่ได้มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูที่มิใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการ Cronbach (1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97

5. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 171 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ เพื่อออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเพื่อการวิจัย และหนังสือส่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผ่านระบบสำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (My Office)

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ตรวจสอบจากข้อมูลการตอบกลับแบบสอบถามแบบออนไลน์ ได้รับการตอบกลับคืนจำนวน 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ100

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

2. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการคำนวณแจกแจง ค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อจำแนกตาม ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

3. วิเคราะห์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จำแนกตามองค์ประกอบ เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย พิจารณาและใช้หลักเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2560 : 121) ซึ่งแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1.00-1.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.51-2.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับน้อย

2.51-3.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับปานกลาง

3.51-4.50 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก

4.51-5.00 หมายถึง ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับมากที่สุด

4. วิเคราะห์และเปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โดยจำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis - of Variance) เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใช้การทดสอบเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

การศึกษาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 3 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 171

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	116	67.84
สูงกว่าปริญญาตรี	55	32.16
2. วิทยฐานะ		
ไม่มีวิทยฐานะ	87	50.88
มีวิทยฐานะ	84	49.12
3. อายุ		
ไม่เกิน 30 ปี	68	39.77
30-40 ปี	87	50.88
40 ปีขึ้นไป	16	9.35
4. ประสบการณ์ในการทำงาน		

ไม่เกิน 10 ปี	104	60.82
10-20 ปี	60	35.09
20 ปีขึ้นไป	7	4.09

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 171 คน แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกได้ดังนี้ จำแนกตามระดับการศึกษาได้แก่ ปริญญาตรี จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 67.84 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 32.16 จำแนกตามวิทยฐานะได้แก่ ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 50.88 มีวิทยฐานะ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 49.12 จำแนกตามอายุส่วนใหญ่ได้แก่ 30-40 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 50.88 รองลงมาได้แก่ ไม่เกิน 30 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 39.77 ลำดับสุดท้ายได้แก่ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 9.35 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานส่วนใหญ่ได้แก่ ไม่เกิน 10 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 60.82 รองลงมาได้แก่ 10-20 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 35.09 และลำดับสุดท้ายได้แก่ 20 ปีขึ้นไปจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.09

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 4 ลำดับของค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

n = 171

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.11	.74	มาก	1
2. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	3.89	.69	มาก	2
3. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	3.86	.75	มาก	3
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	3.81	.80	มาก	4
รวม	3.92	.69	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.92 , S.D. = .69)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 5 ค่าสถิติของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

n = 171

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	ระดับการศึกษา		วิทยฐานะ		อายุ		ประสบการณ์ในการทำงาน	
	T	P	T	P	F	P	F	P
1. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	.065	.948	1.635	.104	.009	.991	.368	.693
2. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	-.094	.925	2.524	.013*	.668	.514	.717	.489
3. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	-.904	.367	.812	.418	.092	.912	.200	.819
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	-.103	.918	2.258	.025*	.303	.739	1.439	.240
รวมเฉลี่ย	-.283	.778	1.975	.050*	.158	.854	.665	.516

* P<.05

จากตารางที่ 5 พบว่า เมื่อพิจารณาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านตามความคิดเห็นของครูที่มี ระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน พบว่า ครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูที่มีวิทยฐานะแตกต่างกัน พบว่า ครูมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้น

ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละตัวแปรได้ ดังนี้

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร จำแนกตามระดับการศึกษา

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	ระดับการศึกษา (n =171)			
	ปริญญาตรี (n =116)		สูงกว่าปริญญาตรี (n =55)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	3.90	.71	3.90	.66
2. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	3.87	.79	3.88	.66
3. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.08	.74	4.19	.75
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	3.81	.80	3.82	.81
รวม	3.91	.70	3.94	.65

จากตารางที่ 6 พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.91 , S.D.= .70) ส่วนครูที่มีระดับการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.94 , S.D.= .65)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร จำแนกตามวิทยฐานะ

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	วิทยฐานะ (n = 171)			
	ไม่มีวิทยฐานะ (n =87)		มีวิทยฐานะ (n =84)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	3.98	.70	3.81	.67
2. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	4.00	.75	3.72	.72
3. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.16	.68	4.06	.80
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	3.95	.82	3.68	.75
รวม	4.02	.69	3.82	.67

จากตารางที่ 7 พบว่า ครูที่ไม่มีวิทยฐานะมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.02 , S.D.= .69) ส่วนครูที่มีวิทยฐานะมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.82 , S.D.= .67)

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร จำแนกตามอายุ

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	อายุ (n = 171)					
	ไม่เกิน 30 ปี (n = 68)		30-40 ปี (n = 87)		40 ปีขึ้นไป (n = 16)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	3.90	.72	3.90	.66	3.88	.79
2. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	3.90	.75	3.81	.72	4.02	.88
3. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.14	.69	4.09	.75	4.13	.92
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	3.80	.81	3.80	.79	3.97	.84
รวม	3.94	.70	3.90	.66	4.00	.82

จากตารางที่ 8 พบว่า พบว่า ครูที่อายุไม่เกิน 30 ปี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.94, S.D.= .70) ส่วนครูที่มีอายุ 30-40 ปี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.90, S.D.= .66) และครูที่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00, S.D.= .82)

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร	ประสบการณ์ในการทำงาน (n = 171)					
	ไม่เกิน 10 ปี (n = 104)		10-20 ปี (n = 60)		20 ปีขึ้นไป (n = 7)	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านภาวะผู้นำและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล	3.93	.71	3.86	.67	3.74	.65
2. ด้านการรับรู้ดิจิทัลและสารสนเทศ	3.92	.75	3.77	.75	3.90	.81
3. ด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.14	.72	4.06	.78	4.10	.79
4. ด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล	3.90	.81	3.68	.79	3.80	.65
รวม	3.97	.69	3.84	.69	3.89	.66

จากตารางที่ 9 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานไม่เกิน 10 ปี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.97, S.D.= .69) ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.84 , S.D.= .69) และครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.89 , S.D.= .66)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาเรื่องทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร ผู้วิจัยขอนำเสนอประเด็นการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถที่จำเป็นในการจัดการข้อมูลออนไลน์ ครอบคลุมถึงการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มีการจัดการการทำงานร่วมกัน และจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเกิดการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์ และคณะ (2565 : 8) ได้กล่าวว่า ทักษะดิจิทัล เป็นความสามารถในการเข้าถึง ประเมิน การจัดการ ใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อสร้างสารสนเทศสื่อสารไปยังกลุ่มชุมชนอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงกฎหมายลิขสิทธิ์ ประเภทที่คุ้มครองสารสนเทศนั้นเอาไว้ สอดคล้องกับ กาญจนา นามวงศ์ (2566 : 7) ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิติ ญานะ และคณะ (2566 : 33) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ในการทำงาน

1) ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามระดับการศึกษาโดยรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการแสดงออกทางทักษะดิจิทัลแก่ครูทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่แบ่งแยกตามระดับการศึกษา มีการพัฒนาการรับรู้ การทำงานร่วมกันด้านดิจิทัลในระดับที่ชัดเจนระหว่างครูและผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้มุมมองเกี่ยวกับทักษะดิจิทัลของผู้บริหารสอดคล้องกัน สอดคล้องกับ ณัฐกฤตา กันทาใจ (2565 : 86) ได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับจินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ (2567 : 119) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามวิทยฐานะโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูที่ไม่มีวิทยฐานะ มักเป็นกลุ่มครูรุ่นใหม่ เมื่อผู้บริหารแสดงออกถึงความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ครูที่ไม่มีวิทยฐานะจึงรับรู้ว่าทักษะดิจิทัลของผู้บริหารอยู่ในระดับที่สูงและเพียงพอ ในกลุ่มครูที่มีวิทยฐานะเป็นกลุ่มครูอาวุโส ชำนาญการ หรือชำนาญการพิเศษ ซึ่งมีความคาดหวังต่อภาวะผู้นำดิจิทัลในเชิงกลยุทธ์ที่ซับซ้อนในระดับที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ เพื่อการตัดสินใจได้อย่างลึกซึ้ง หากผู้บริหารทำได้เพียงการใช้งานในระดับปฏิบัติการ ครูที่มีวิทยฐานะอาจมองว่าทักษะเหล่านั้นยังไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความแตกต่าง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2567) กล่าวถึง ความสำคัญของทักษะดิจิทัลไว้ว่า เป็นตัวช่วยสำคัญในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะ “ทำน้อยได้มาก” และช่วยสร้างคุณค่าในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ ศรีสุดา แสงไกร และคณะ (2565 : 13-14) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อทักษะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตบางนา พบว่า ความคิดเห็นของครูจำแนกตามวิทยฐานะ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) ทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตหนองจอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามอายุโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากครูทุกช่วงวัยถูกบังคับให้ปรับตัวเข้ากับยุคดิจิทัล ปรับระบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทำให้การสนับสนุนด้านดิจิทัลของผู้บริหารสร้างแรงจูงใจ ทัศนคติต่อเทคโนโลยีและโอกาสในการเรียนรู้ให้ครูทุกวัยได้รับอย่างเท่าเทียม สอดคล้องกับ สัญญา พันพิลา (2562 : 89) ได้ศึกษาความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ พบว่า ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามอายุโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ นฤมล ปูปินตา (2565 : 91) ได้ศึกษาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามอายุโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ กฤษฎาพร ชาพิศร (2566 : 123) ได้ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามอายุ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การหมุนเวียนโยกย้ายหรือการบรรจุผู้บริหารสถานศึกษารุ่นใหม่ เข้ามาดำรงตำแหน่งอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าครูจะมีประสบการณ์การทำงานที่โรงเรียนนั้นยาวนานเพียงใด การรับรู้ทักษะดิจิทัลของผู้บริหารจึงเป็นไปอย่างเท่าเทียม เป็นระบบและสม่ำเสมอต่อครูทุกคนโดยไม่แบ่งแยกว่ามีประสบการณ์ในการทำงานมากหรือน้อย สอดคล้องกับ นฤมล ปูปินตา (2565 : 92) ได้ศึกษาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 พบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ จินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ (2567 : 119) ได้ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่าทักษะดิจิทัลของผู้บริหารด้านความปลอดภัยและจริยธรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในเรื่อง การกำหนดนโยบายและการกำกับดูแลด้านความปลอดภัยไซเบอร์และจริยธรรมดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของครูและนักเรียน สร้างแบบอย่างด้านจริยธรรมในการใช้สื่อดิจิทัล ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงจากการถูกคุกคามทางไซเบอร์และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบตามกฎหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะดิจิทัลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

3) ควรมีการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎาพร ชาพิศร. (2566, กรกฎาคม-ธันวาคม). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเอกชน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. **วารสารบริหารการศึกษา มศว** , 20(39), 115-126.

กาญจนา นามวงศ์. (2566). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. **วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กิตติพงศ์ สมชอบ. (2563). **การศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ดิจิทัลสำหรับบุคลากรสายสนับสนุนมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย,** ใน เอกสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 21 : 700-708.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (2556, 4 ตุลาคม). **ราชกิจจานุเบกษา.** เล่ม 130 ตอนพิเศษ 130 ง.หน้า 65-71.

จินตนา สวยขุนทด และพจน์ เจริญสันเทียะ. (2567, เมษายน-มิถุนายน). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. **วารสารเสียงธรรมจากมหายาน**, 10(2): 108-121.

เจนจบ สุขแสงประสิทธิ์ และคณะ. (2565). **ทักษะดิจิทัลของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี**. รายงานการวิจัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

ชบา โพธิ์มณี. (2563). การศึกษาเชิงประจักษ์ด้านทักษะการรู้เท่าทันนวัตกรรมดิจิทัลของข้าราชการทหารอากาศ. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยรังสิต.

ณัฐกฤตา กันทาใจ. (2565). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา.** การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.

ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2565, เมษายน - มิถุนายน). แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. **วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย**, 4(2), 37-45.

นฤมล ปูปินตา. (2565). **การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1.** การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น

บุญชู ใจใส. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนมัธยมศึกษา. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ราณี จีนสุทธิ์ และหทัยภัทร จีนสุทธิ์ (2564, พฤษภาคม - สิงหาคม). แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. **วารสารคุรุสภาวิทยาจารย์**, 2(2), 16-31.

ศรีสุดา แสงไกร และคณะ (2565, มิถุนายน). **ความคิดเห็นของครูที่มีต่อทักษะการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร**. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(6), 1–16.

สัญญา พันพิลา. (2562). **ความสามารถด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ**. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2566). **แผนพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา ปีงบประมาณ 2566.** กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.

สำนักงานเขตหนองจอก. **แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ.2567**. [Online]. Available: https://webportal.bangkok.go.th/nongchok, [2567, พฤศจิกายน 9].

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). **นโยบายและแนวทางการพัฒนาทักษะดิจิทัลสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). **คู่มือการดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินตำแหน่งและวิทยฐานะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตำแหน่งครู.** กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. **Digital literacy**. [Online]. Available: https://www.ops.go.th/th/119-knowledgebase/ictc-knowledge/854-zxfdgsdgs, [2567, พฤศจิกายน 9].

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). **รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะดิจิทัลในระบบการศึกษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการการศึกษา.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2562). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุนันทา กุศลประเสริฐ. (2565). **การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดพิษณุโลก.** การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อรวรรณ กันละนนท์. (2565, กรกฎาคม - กันยายน). ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. **วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**, 5(3), 27-37.

เอกรัตน์ เชื้อวังคำ. (2564). **องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4**, ใน เอกสารการประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 22 : 886-893.

Allan Martin. (2015, December). **DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development**. Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences, 5(4), 249-267.

Anusca Ferrari. (2012). **Digital Competence in Practice: An Analysis of Frameworks**. Luxembourg : Publications Office of the European Union.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of psychological testing**. 5th ed. New York : Harper Collins.

Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Journal of Education and Psy Chological Measurement. 30(3), 607-610.

Riina Vourikari. (2016). **DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens**. Update Phase 1: the Conceptual Reference Model.

การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

THE ADMINISTRATION OF STUDENT SUPPORT SYSTEM OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO TEACHER' PERCEPTIONS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA

จุฑามาศ สุขงาม[1], รัตนา กาญจนพันธุ์[2]
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Juthamad Sukngam[1], Rattana Kanchanaphan[2]
Ramkhamhaeng University[1], Ramkhamhaeng University[2]
Corresponding Author E-mail :6714470052@rumail.ru.ac.th[1],arjarnratana@gmail.com[2]

(Received : December 29, 2025; Edit : January 17, 2026; accepted : January 25, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1.เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา 2.เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะ และประสบการณ์ในการสอน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2568 จำนวน 297 คน จากทั้งหมด 29 โรงเรียนซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน(Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเรื่องการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านการคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 5)ด้านการส่งต่อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ ใน การวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบ ค่าF(f-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One -way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่าง ของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe' Multiple Comparison Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ครูที่มีระดับวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย

3. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัย

4. ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน,ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to: 1) To study the level of student support system administration of school administrators according to teachers' perceptions under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya. 2) To compare Student Support System administration of School Administrators according to teachers' perceptions under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya, in terms of educational qualification, academic rank, and teaching experience. The sample group of this study consisted of 297 teachers who were teaching in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya, in the academic year 2025. The sample was obtained using a multi-stage random sampling method. The research instrument used was a questionnaire on administration of Student Support Systems of School Administrators according to teachers' perceptions under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya. The instrument had a reliability coefficient of 0.988. The statistical methods used in this study included mean (x), standard deviation (SD), t-test, f-test, one-way analysis of variance (One-way ANOVA), and pairwise comparison of mean scores using Scheffe's Multiple Comparison Method.

The results of the study were as follow:

1. Teachers' perceptions of the administration of the student support system by school administrators, under the Secondary Educational Service Area Office, Phra Nakhon Si Ayutthaya were overall at the highest level.

2. Teachers with different professional levels did not differ in their overall perceptions of the administration of the student support system by school administrators.

3. Teachers with different educational levels did not differ in their overall perceptions of the administration of the student support system by school administrators.

4. Teachers with different levels of work experience had significantly different overall perceptions of the administration of the student support system by school administrators at the .05 level. When analyzed by specific aspects, significant differences were found at the .05 level in the following areas: knowing students individually, student classification, student promotion and development, prevention and problem solving, referring.

Keywords : The Administration of Student Support Systems, School Administrators

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วยสภาพสังคมที่มีความวุ่นวายและมีการเปลี่ยนแปลงทำให้วิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง หรือสังคมชนบท โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตด้วยความรู้เท่าไม่ทันการณ์ ขาดการยับยั้งชั่งใจจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ การกลั่นแกล้งออนไลน์ ปัญหาสุขภาพจิต ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางสังคม ขาดการดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว และสังคมรอบข้าง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหากับเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เช่น ความรุนแรง ยาเสพติด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (ปิยะพร ป้อมเกษตร์, 2564) เยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความดูแลช่วยเหลือส่งเสริมจากผู้ใหญ่ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วยสถานการณ์ปัจจุบันสภาพแวดล้อมและความคาดหวังของผู้ปกครองต่อตัวเด็ก รวมทั้งสิ่งยั่วยุที่ก่อให้เกิดปัญหากับเด็กซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง ขาดทักษะและประสบการณ์ ในการเผชิญกับปัญหามีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างเหมาะสมอาจก่อให้เกิดปัญหารุนแรงในอนาคตได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประจำปีงบประมาณพ.ศ.2567-2568และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567 กำหนด ข้อ 9 เพิ่มโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา ช่วยพัฒนาระบบการป้องกันการเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน เด็กไร้สัญชาติ เด็กพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ ตามความต้องการจำเป็นรายบุคคล เพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา โดยบูรณาการความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เด็กพิการและเด็กด้อยโอกาสได้รับโอกาสเข้าถึงการศึกษา แหล่งเรียนรู้ และการฝึกอาชีพ ที่หลากหลายเหมาะสมตามศักยภาพ เพื่อให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต สามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาซึ่งมีโรงเรียนมัธยมในสังกัดที่มีสภาพพื้นที่ และสภาพบริบทที่ต่างกัน ทำให้การดำเนินชีวิตของนักเรียนมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจด้านครอบครัวด้านสภาพความเป็นอยู่ และปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านยาเสพติด ปัญหาด้านการเรียนและอาชีพ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาภัยจากการใช้สื่อออนไลน์ทางสังคมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ พฤติกรรมความความรุนแรงทางสังคม Social หรือเรียกว่า Cyber Bully จึงเป็นเหตุให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา(2567) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 – 2567 มีปัญหาด้านโอกาส ทางการศึกษาเรียนไม่จบหลักสูตรภายในเวลาที่กำหนด และปัญหาการออกกลางคันสาเหตุมาจาก มีปัญหาต่าง ๆ เช่น ด้านการปรับตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ในกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากร ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

ด้วยเหตุข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางให้ผู้บริหารนำไปกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาการบริหารพัฒนาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นระบบและเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวิทยฐานะวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการสอน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้

1)ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2)ด้านการคัดกรองนักเรียน 3)ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4)ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 5)ด้านการส่งต่อ

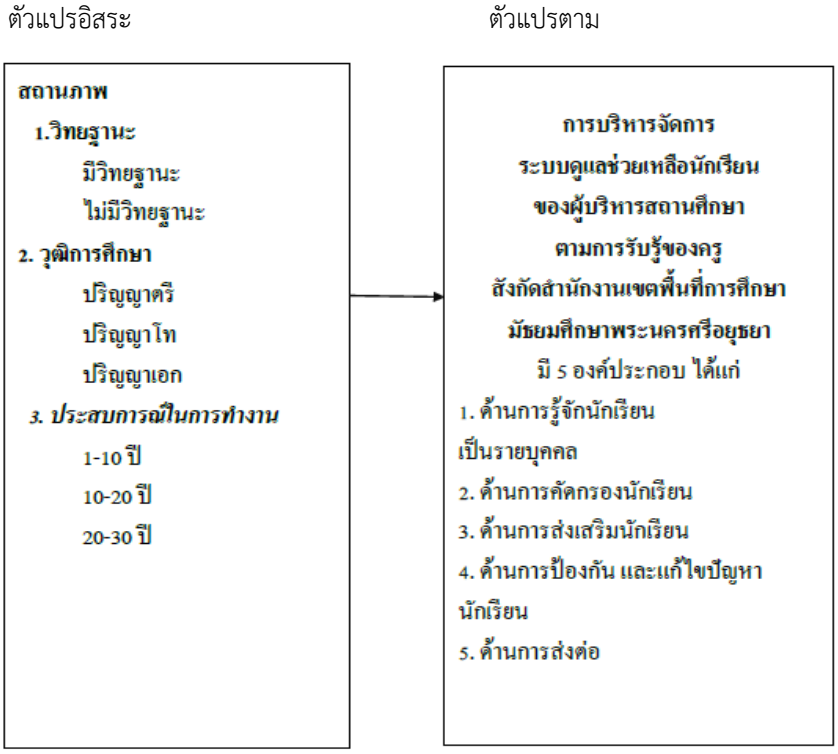

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูผู้ปฏิบัติงานสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 29 โรงเรียน จำนวน 1,206 คน ปีการศึกษา2568 ข้อมูล ณ 11 มิถุนายน 2568 จำแนกตามขนาดโรงเรียน 4 ขนาด ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Cohen, Manion and Morrison, 2011) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 297 คน จากนั้นทำการเปรียบเทียบสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างระหว่างจำนวนประชากรของครูทั้งหมดกับประชากรของครูในแต่ละกลุ่ม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสุ่มจากขนาดของโรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างคือ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified RandomSampling) โดยแบ่งเป็น ขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)) ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างสถานศึกษาจำนวน 4 แห่ง เป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละขนาดของโรงเรียน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ จำแนกตามวุฒิการศึกษา วิทยฐานะและประสบการณ์ในการสอน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 5) ด้านการส่งต่อ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ประกอบด้วยตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ วิทยฐานะ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้านโดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale) 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 50 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน
4. ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียน
5. ด้านการส่งต่อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยมีขั้นตอน และรายละเอียดในการสร้างดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่ข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษามาร่างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในแต่ละด้านให้ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ

3. ผู้วิจัยนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารยที่ปรึกษาการศึกษาอิสระให้คำแนะนำเพิ่มเติม และนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในด้านความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คนพิจารณาความเหมาะสม ระหว่างนิยามศัพท์เฉพาะแต่ละองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กับข้อคำถามใน (ร่าง) แบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยได้นำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (Rovinelli and Hambleton, 1977) โดยกำหนดและแปลงระดับความสอดคล้องเป็นคะแนนดังนี้

+1 หมายถึง	ข้อคำถามที่จะนำมาใช้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
0 หมายถึง	ไม่แน่ใจข้อคำถามที่จะนำมาใช้มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1 หมายถึง	ข้อคำถามที่จะนำมาใช้ไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.8-1.0 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อคำถาม จำนวน 50 ข้อ ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

5. ปรับปรุง (ร่าง) แบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และพิมพ์เป็นแบบสอบถาม

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนศรีบุณยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี จำนวน 30 คน นำผลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ หาค่าอำนาจจำแนก โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.30 - 0.80 ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มาสร้างเครื่องมือแบบฟอร์มออนไลน์ (Google Forms) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและสร้างแบบสอบถามโดยใช้Google Form ทั้งนี้ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามออนไลน์ (Google Forms) จากกลุ่มตัวอย่างตามระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนด แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

ศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสภาพปัจจุบัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จากการตอบแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยของข้อมูล $\bar{x}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำข้อมูลมาเสนอในรูปแบบตารางกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ย ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ย

คะแนนค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบัน ระดับ มากที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบัน ระดับ มาก

คะแนนค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบัน ระดับ ปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบัน ระดับ น้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ตรงกับสภาพปัจจุบัน ระดับ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม และรายด้าน

การจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับที่
1.ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.56	0.43	มากที่สุด	2
2.ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.46	0.47	มาก	5
3.ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.57	0.41	มากที่สุด	1
4.ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียน	4.47	0.47	มาก	4
5.ด้านการส่งต่อ	4.48	0.46	มาก	3
รวม	**4.51**	**0.40**	**มากที่สุด**	

1.ระดับการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับ จากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน อยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อ เมื่อพิจารณาในรายละเอียด ปรากฏผลดังนี้

1.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารดำเนินการให้ครูศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียนและรายงานผล ผู้บริหารจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารรู้จักและเข้าใจถึงความแตกต่างของนักเรียน

1.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก

ที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารมีการกำหนดระยะเวลาในการคัดกรองนักเรียนอย่างชัดเจน ผู้บริหารกำหนดให้มีการนำผลคัดกรองไปใช้ในการช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารกำหนดให้ครู คัดกรองนักเรียนอย่างครอบคลุม ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารกำหนดให้ครูใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อคัดกรองนักเรียน

1.3 ด้านการส่งเสริมนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก

ที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองทุกภาคเรียน

ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนของครูที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่องผู้บริหารส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการติดตามผลการส่งเสริม และพัฒนานักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

1.4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่

ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ผู้บริหารจัดให้มีระบบป้องกันและแก้ไขปัญหาได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของนักเรียน ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูที่ปรึกษามีความสม่ำเสมอในการติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารมีการอบรมพัฒนาทักษะในการให้คำปรึกษาของครูที่ปรึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการจัดอบรมให้ครูด้านการใช้จิตวิทยากับผู้เรียน

1.5 ด้านการส่งต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียง

ลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย3 อันดับแรก ดังนี้ผู้บริหารมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย ให้นักเรียนฟังเกี่ยวกับการรักษาเมื่อถูกส่งตัวไป ผู้บริหารมีการประสานงานการส่งต่อนักเรียนไปยังหน่วยงานด้านสาธารณสุขและเครือข่ายอื่น ๆ อย่างรวดเร็วและทันการณ์ ผู้บริหารมีการจัดทำสรุปบันทึกผลการช่วยเหลือการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาไว้เป็นหลักฐานตามงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างรวดเร็วและทันการณ์

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา

ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามระดับวิทยฐานะ

วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า

2.1 ครูที่มีระดับวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร

สถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหาร

สถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา

ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1.การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันเข้าไปแก้ไขปัญหาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับแนวคิดของนูรมาน พิทักษ์สุขสันต์.(2567) กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันเข้าไปแก้ไขปัญหาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาตนเองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ แก้วทุย.(2567) เรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าโดยภาพรวม อยู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของผกากรอง ด้วงสุข .(2565) เรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1 พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของธีระยุทธ กิตตินภวัฒน์.(2563) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านน้ำฉา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชุมพร เขต 2 พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จึงนำมาอภิปราย ดังนี้

1.1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานนักเรียนรายบุคคล ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการข้อมูลนักเรียนรายบุคคล รวมถึงด้านการให้ความรู้ ความร่วมมือกับผู้ปกครอง การปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน การส่งเสริมการเยี่ยมบ้าน การใช้แบบประเมินพฤติกรรม การใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และการใช้แบบวัดแววความสามารถพิเศษ โดยทั้งหมดมีเป้าหมายในการเสริมสร้างความเข้าใจและสนับสนุนการพัฒนานักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับแนวคิดกิ่งกาญจน์ ประสม กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนรายบุคคล หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลด้วยเครื่องมือและวิธีที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสำรวจ การเยี่ยมนักเรียน การใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน (SDQ) การใช้แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) และการใช้แบบวัดแววความสามารถพิเศษ โดยครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนในการเก็บ รวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำระเบียนสะสมที่ให้ข้อมูล ข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ร่างกาย ด้านความสามารถของนักเรียนและด้านครอบครัว รวมถึงข้อมูลด้านความปลอดภัย และความเสี่ยงด้านสิ่งเสพติดสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบูรณ์ แก้วทุย.(2567) เรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าโดยภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของนรารัตน์ หงษ์สกุล .(2563) เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวคิดพลังสุขภาพจิต ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมัธยมขนาดใหญ่พิเศษ จังหวัดสุพรรณบุรี ตามแนวคิดพลังสุขภาพจิตที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ ประสม.(2565) เรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา อำเภอพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 2 พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

1.2) ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการ

จัดทำเกณฑ์และคู่มือการคัดกรองนักเรียน รวมถึงการอบรมครูในการใช้เครื่องมือที่หลากหลายการคัดกรองนักเรียนอย่างครอบคลุมทั้งด้านต่าง ๆ และการใช้ผลการคัดกรองในการช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาช่วย ในการคัดกรองนักเรียน นอกจากนี้ยังคำนึงถึงการรักษาความลับข้อมูลและการแบ่งกลุ่มนักเรียน เพื่อให้สามารถช่วยเหลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของกิ่งกาญจน์ ประสม .(2566)กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อจัดกลุ่มนักเรียนตามเกณฑ์ที่ สถานศึกษาได้มีการประชุมจัดทำขึ้นและกำหนดใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยการมีส่วนร่วม ของคณะครู ในการแบ่งกลุ่มนักเรียนนั้นเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดกลุ่มนักเรียนจะต้อง เป็นที่ยอมรับจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งสามารถจัดกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โดยมีครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาเป็นผู้คัดกรองและสรุปผลการคัด กรองนักเรียนซึ่งครูต้องเก็บเป็นความลับ ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาครูที่ปรึกษาควรมีการติดตามและประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อการช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของนูรมาน พิทักษ์สุขสันต์. (2564) เรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศิวา ขุนชำนาญ .(2563) เรื่อง การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูที่ปรึกษาผู้ปกครอง และการพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับศักยภาพของแต่ละคน พร้อมทั้งการติดตามผลและการยกย่องนักเรียนที่มีผลงานดีเพื่อเสริมสร้างแรงบันดาลใจ สอดคล้องกับแนวคิดกิ่งกาญจน์ ประสม กล่าวว่า การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มที่มีปัญหาโดยจะต้องปฏิบัติต่อนักเรียนในแต่ละกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน มีการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ในกลุ่มปกติ และกลุ่มพิเศษให้สามารถพัฒนาศักยภาพตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมที่จัดให้แก่ นักเรียน ครูที่ปรึกษาต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนในแต่ละคน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงการส่งเสริมวินัยเชิงบวก ซึ่งจะส่งผลทำให้นักเรียนมีคุณภาพและมีความภาคภูมิใจ ตนเองในด้านต่าง ๆ การจัดกิจกรรมควรให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมผ่านการประชุม ผู้ปกครองชั้นเรียน มีการสรุปรายงานและจัดทำเอกสารหลักฐานในการประชุมแต่ละครั้ง และมีการนิเทศติดตามและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิจัย ของสมบูรณ์ แก้วทุย.(2567) เรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัย โดยภาพรวม

อยู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับวิจัยของอาซู วิเศษณ์ศิริ.(2566) เรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับวิจัยของชนกมณฐ์ แสงสี .(2564) เรื่อง แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรีและพระนครศรีอยุธยา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

1.4) ด้านการแก้ไขปัญหานักเรียน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยเน้นความเท่าเทียมและการเอาใจใส่การประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ การพัฒนาทักษะของครูที่ปรึกษาและการติดตามนักเรียนกลุ่มเสี่ยงอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังมีการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาไปยังหน่วยงานภายนอกและจัดการอบรมให้ครู เพื่อเสริมทักษะการใช้จิตวิทยากับนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดกิ่งกาญจน์ ประสม กล่าวว่า การป้องกันและแก้ปัญหานักเรียน หมายถึง การเอาใจใส่ผู้เรียนทุกกลุ่มไม่ปล่อยปะละเลย โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาต้องดูแลอย่างใกล้ชิด มีการดำเนินงานให้ความรู้ต่อประเด็นที่เป็นปัญหา ของนักเรียนให้นักเรียนทราบ โดยให้ความรู้ เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนแก่ ผู้ปกครองและตัวนักเรียน ในการที่จะป้องกันและการแก้ไขปัญหานักเรียนต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สาเหตุปัญหาของนักเรียนที่มีพฤติกรรมอยู่ในกลุ่มมีปัญหา กำหนดวิธีการให้ ความช่วยเหลือที่หลากหลายแก่นักเรียน ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประเมินและติดตาม ผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิจัยของวศินี วนรัตน์ .(2564) เรื่อง การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ระดับมาก ได้สอดคล้องกับวิจัยของฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอาง .(2563) เรื่อง การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าโดยภาพรวมอยู่ระดับมาก สอดคล้องกับวิจัยของประยูร อิ่มสวาสดิ์ .(2560) เรื่อง ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.5)ด้านการส่งต่อ พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการดูแลนักเรียนที่ต้อง

ได้รับการส่งต่อด้วยการสื่อสารอย่างชัดเจน ประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพให้การช่วยเหลือทันเวลา ติดตามผล

อย่างใกล้ชิด และดูแลด้านข้อมูลอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งคำนึงถึงความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีของนักเรียนทุกคน สอดคล้องกับแนวคิดกิ่งกาญจน์ ประสม กล่าวว่า การส่งต่อนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา อย่างเป็นระบบ โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา วิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหายากต่อการ ช่วยเหลือมีประสานงานกับผู้ปกครองในการสร้างความเข้าใจในกรณีที่ต้องมีการส่งต่อ นักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการส่งต่อภายนอกจะส่งต่อไปยังหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาของนักเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญกับปัญหาของนักเรียนโดยตรงมีเครือข่ายสห วิชาชีพ มีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศและบันทึกการส่งต่อเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้ในการ ติดตามผลนักเรียนที่ส่งต่อทุกกรณีครูสามารถส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงให้ได้รับการแก้ไขและช่วยเหลือ อย่างถูกทาง มีแผนดำเนินงานและมีกิจกรรมการประสานงานร่วมดำเนินงานป้องกัน แก้ไข และดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่องและสถานศึกษามีการติดตามผลการส่งนักเรียน ที่มีปัญหาให้ไปรับการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิจัยของอรรถพล สุนทรพงศ์.(2565) เรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับวิจัยของปรมาภรณ์ สนธิ.(2560) เรื่องแนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี พบว่า การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการส่งต่อนักเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

2.ผลการเปรียบเทียบการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามวิทยฐานะ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า

2.1) ครูที่มีระดับวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยรวมไม่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับวิจัย ของพรศักดิ์ ผกากรอง .(2562) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ครูที่มีระดับวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับวิจัยของศิวา ขุนชำนาญ .(2564) ได้วิจัย การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาสงขลาเขต 1 พบว่าความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำแนกตามเพศ ตำแหน่งวิทยฐานะและขนาดสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับวิจัยของนูรมาน พิทักษ์สุขสันต์.(2564) ได้วิจัย เรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสายบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3 จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.2) ครูที่มีระดับวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โดยรวมไม่แตกต่างกันเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้สอดคล้องกับวิจัยของจันจิรา ไชยรัตน์.(2561) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12 พบว่า ความคิดเห็นของครู จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับวิจัยของขวัญเนตร มูลทองจาด .(2564) ได้วิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน วัดอุดมรังสี พบว่า ความคิดเห็นของครูโรงเรียนวัดอุดมรังสี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3) ครูที่มีระดับประสบการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับวิจัยของศิวา ขุนชำนาญ .(2564) ได้วิจัย การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวิจัยของสุจิรา มีทอง .(2560) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในเครือข่ายการจัดการศึกษาที่ 5 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระนอง พบว่า ความคิดเห็นของครู จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวิจัยของสาวิตรี บุญแน่น .(2568) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า ความคิดเห็นของครูจำแนกตามประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน มีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ผู้บริหารควรแสดงบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการและขับเคลื่อนให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนสามารถดำเนินการดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดเป็นรายบุคคล และให้ความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และการเรียน เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ผู้บริหารควรตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารต้องสร้างระบบ และบรรยากาศที่สนับสนุน ให้ครูทุกคนสามารถเข้าใจ เข้าถึงและดูแลนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลแบบองค์รวม และพัฒนาเต็มศักยภาพ

3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน ผู้บริหารต้องหมั่นแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่ทันสมัยในการส่งเสริมนักเรียนเป็นภารกิจสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างสูงสุด ผู้บริหารจึงต้องมีบทบาทในการวางระบบ สนับสนุนครู ส่งเสริมกิจกรรมและสร้างความร่วมมือ เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมอย่างรอบด้าน และเหมาะสมกับแต่ละบุคคล

4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ผู้บริหารต้องมีกระบวนการดูแลอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยความเข้าใจความร่วมมือ และการบริหารจัดการที่ดีจากผู้บริหารผู้บริหารจึงมีบทบาทในการ กำหนดทิศทาง สร้างระบบ สนับสนุนครูและสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ดูแลนักเรียนด้วยความเข้าใจ

5) ด้านการส่งต่อ ผู้บริหารควรวางนโยบายและแนวทางการส่งต่อกำหนดขั้นตอนแนวทางและนโยบายในการส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา เพื่อให้การช่วยเหลือเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ แต่งตั้งและจัดระบบบุคลากร มอบหมายบทบาทหน้าที่ให้ครูและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง พร้อมจัดทีมส่งต่อที่ชัดเจน ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก สร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น หน่วยงานสาธารณสุข พัฒนาสังคม หรือองค์กรชุมชนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุม ติดตามและประเมินผล กำกับติดตามและประเมินผลการส่งต่อว่ามีความต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ ต่อนักเรียนหรือไม่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง สร้าง

ความร่วมมือกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือ และสนับสนุนแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2) ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

3) ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ ไชยศิลป์และคณะ.(2566).แนวทางการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนชายขอบสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 2 .**วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น**,5(8),97–108.

กิ่งกาญจน์ ประสม.(2566).**การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา อำเภอพาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 2**. การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยพะเยา.

จักรภพ เนวะมาตย.(2560).**การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของวิทยาลัยเทคนิคตาก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ชนกมณฐ์ แสงสี และทินกฤตพัชร์ รุ่งเมือง.(2564).แนวทางการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี และพระนครศรีอยุธยา.**วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาพุทธปัญญาปริทรรศน์**,6(3),12–23.

ชัชวาล จำแนกวุธ และธีระวัฒน์ มอนไธสง.(2564).แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดประดู่ทรงธรรม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.**วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา,9(1),97–112.

ธีระยุทธ กิตตินภวัฒน์ (2563).**การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านน้ำฉา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2**.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2,ชุมพร.

นิภารัตน์ แสงสว่าง และพิมพ์พร จารุจิตร์.(2566).แนวทางการบริหารงานด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1.**วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์**,9(3),145–161.

ปรมาภรณ์ สนธิ.(2560).**แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ประทีป เนตรพุกกณะ.(2563).**การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ประยูร อิ่มสวาสดิ์.(2560).**ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสอยดาววิทยา จังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยบูรพา

ปานรวี พุ่มสวย และคณะ.(2566).แนวทางพัฒนาการดำเนินงานตามมาตรการฟื้นฟูภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1.**วารสารมณีเชษฐาราม** วัดจอมมณี,7(4),804–827.

ปิยะพร ป้อมเกษตร์ .(2564).การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. **วารสารครุศาสตร์.** 49(4),1-13.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผกากรอง ด้วงสุข .(2568).**การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

พรศักดิ์ ผกากรอง.(2562).**การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา,มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มาโนช ตัญยงค์ และวัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง.(2565).การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดสุพรรณบุรี สหวิทยาเขตพุเตย. **วารสารการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย**,8(1),19–28.

ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอางค์ .(2563). **การศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน**

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลัดดาวัลย์ โคตรพิมพ์ และอัฐพล อินต๊ะเสนา.(2564).แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27.**วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น** มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ,5(2),26–34.

วศินี วนรัตน์.(2564).การบริหารงานด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนตามกระบวนการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35.**วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**,7(2),229–242.

ศิวา ขุนชำนาญ.(2565**).**การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 1.การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 12 **(วารสารออนไลน์),** 12(1), 1313 – 1328.

สมบูรณ์ แก้วทุย .(2567).**การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกลุ่มเพชรชนแดน อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์**.วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์,10(1),37–52.สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2568).**ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา**.

สุมนรันต์ เหล่าอยู่คง. (2566). **การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษของศูนย์การศึกษาพิเศษส่วนกลาง กรุงเทพมหานคร**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา.

สุมิตร เหพูลอย.(2566).การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง.**วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาพุทธปัญญาปริทรรศน์**,7(2),503–512.

ใหม่ พลเพชร และนวรัตน์ ไวชมภู.(2566).แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง.**วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร**,6(4),330–343.

อรรถพล สุนทรพงศ์.(2565).**ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร**.การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

อินทุอร วังทะพันธ์ และคณะ.(2567).แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาวะถดถอยทางการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนมเขต 1.**วารสารบัณฑิตศึกษา** มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ,21(94),60–72.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011).**Research Methods in Education**.(7th ed). Routledge U.S.A.

Douglas, Cheney. (2017).**Transition of Secondary Student with Emotional or Behavioral Disoders.** ค้นจาก http://digitallibrary.usc.edu/cdm/ref/collection/p15799coll/16id/77364.

Likert, R. (1967). **The Human Organization: Its Management and Value. New York**, McGraw – Hill Book.

การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์

DESIGNING AN INTEGRATED SMART LEARNING ECOSYSTEM IN HIGHER EDUCATION IN THE AGE OF AI

ประโยชน์ มีสกุล
วิทยาลัยนาฏศิลปเชียงใหม่ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Prayoch Meesakul
Chiangmai College of Dramatic Arts Bunditpatanasilpa Institute of Fine Arts
Corresponding Author E-mail : drprayoch@gmail.com

(Received : January 8, 2026; Edit : January 20, 2026; accepted : January 23, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สังเคราะห์องค์ประกอบเชิงโครงสร้างของระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ (SLE) 2) วิเคราะห์พลวัตของทักษะการคิดขั้นสูงภายใต้การสนับสนุนของปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ 3) นำเสนอกรอบสมรรถนะใหม่สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสารอย่างเป็นระบบ คัดเลือกแหล่งข้อมูลวิชาการและรายงานนโยบายระดับนานาชาติ รวม 50 รายการ (พ.ศ. 2563-2569) ตามเกณฑ์มาตรฐาน PRISMA

ผลการศึกษาพบว่า ไอเอสแอลอีโมเดล (ISLE Model) ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 มิติหลัก ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะที่ใช้การวิเคราะห์การเรียนรู้ 2) พื้นที่ฟิจิตอล (Phygital Space) ที่ผสานโลกจริงและดิจิทัลไร้รอยต่อ 3) ครุวิธีเสริมพลังด้วย AI ที่เน้นการสร้างสรรค์ร่วมกัน และ 4) การกำกับดูแลเชิงจริยธรรม และยังชี้ให้เห็นว่าระบบนิเวศนี้ช่วยลดภาระทางปัญญาในงานพื้นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนยกระดับสู่การคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ระดับสูง นอกจากนี้ยังพบการเปลี่ยนแปลงบทบาทอาจารย์สู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Learning Facilitator) เชิงข้อมูลและที่ปรึกษาด้านจริยธรรม ซึ่งมีสมรรถนะสำคัญที่ค้นพบ ได้แก่ (1) ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน (2) การใช้ข้อมูลจาก AI และ Learning Analytics เพื่อกำกับและปรับการเรียนรู้ตามความแตกต่างรายบุคคล และ (3) การทำหน้าที่ชี้นำ กระตุ้น และสะท้อนคิด เพื่อให้ผู้เรียนประเมินเหตุผล ความน่าเชื่อถือ และผลกระทบของคำตอบที่ได้จาก AI อย่างมีวิจารณญาณ งานวิจัยสรุปว่าการออกแบบระบบนิเวศในลักษณะองค์รวมที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างบัณฑิตที่พร้อมสู่อนาคตในยุคดิจิทัล โดย (ISLE Model) ทำหน้าที่เป็นกลไกที่เปลี่ยน AI จากเครื่องมือให้คำตอบไปเป็นตัวเร่งกระบวนการคิดขั้นสูง ผ่านการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงระบบ และการสังเคราะห์ความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการศึกษาร่วมสมัยที่มองว่าเป้าหมายของการเรียนรู้ในยุค AI คือการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มากกว่าการจดจำหรือการค้นหาคำตอบ

คำสำคัญ : ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ, ปัญญาประดิษฐ์, อุดมศึกษา, พื้นที่ฟิจิตอล, ไอเอสแอลอีโมเดล

Abstract

This research aims to (1) synthesize the structural components of a Smart Learning Ecosystem (SLE), (2) analyze the dynamics of higher-order thinking skills under the support of artificial intelligence (AI), and (3) propose a new competency framework for university instructors. The study employed a systematic document research methodology, reviewing 50 academic sources and international policy reports published between 2020 and 2026, selected in accordance with the PRISMA standards.

The findings reveal that the developed ISLE Model consists of four core dimensions: (1) smart infrastructure supported by learning analytics, (2) a phygital learning space that seamlessly integrates physical and digital environments, (3) AI-augmented pedagogy emphasizing co-creation, and (4) ethical governance. The results further indicate that this ecosystem reduces cognitive load associated with routine tasks, thereby enabling learners to progress toward higher levels of critical thinking and creative synthesis. In addition, the study identifies a transformation in the role of university instructors toward data-informed learning facilitators and ethical advisors. The newly identified key competencies include: (1) the ability to design learning activities that foster higher-order thinking skills, (2) the use of AI and learning analytics to guide and personalize learning based on individual differences, and (3) the ability to guide, stimulate, and facilitate reflective thinking, enabling learners to critically evaluate the reasoning, credibility, and implications of AI-generated outputs. The study concludes that the holistic, human-centered design of a smart learning ecosystem is a critical factor in preparing future-ready graduates in the digital era. The ISLE Model functions as a mechanism that transforms AI from a tool for providing answers into a catalyst for higher-order thinking processes, including critical thinking, systems thinking, and knowledge synthesis from diverse sources. This perspective aligns with contemporary educational frameworks that emphasize the development of critical judgment over rote memorization or mere information retrieval in the AI era.

Keywords: Smart Learning Ecosystem, Artificial Intelligence, Higher Education, Phygital Space, ISLE Model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บริบทความท้าทายของอุดมศึกษาในยุคแห่งความฉลาดเทียม นับตั้งแต่การประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ของประเทศไทย และยุทธศาสตร์การพัฒนาอุดมศึกษา พ.ศ. 2566–2570 มุ่งเน้นไปที่การสร้างกำลังคนสมรรถนะสูงเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การอุบัติขึ้นของปัญญาประดิษฐ์แบบสร้างสรรค์ (Generative AI) ได้ทำให้ทักษะทางเทคนิค (Hard Skills) หลายประการที่เคยเป็นบรรทัดฐานของอุดมศึกษา เช่น การเขียนเรียงความเชิงวิชาการ หรือการเขียนโปรแกรมพื้นฐาน ถูกลดทอนความสำคัญลงอย่างฉับพลัน (Williamson, 2024) สอดคล้องกับรายงานของ (UNESCO, 2023) ที่ระบุว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการสอนอีกต่อไป แต่ได้กลายเป็นโครงสร้างพื้นฐานใหม่ (New Infrastructure) ที่เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ความรู้ และสถาบันการศึกษา ความท้าทายนี้ส่งผลให้เกิดสภาวะที่เรียกว่า The Great Decoupling หรือการแยกตัวระหว่างความรู้ในตำรากับทักษะที่ใช้จริงในยุค AI ซึ่งหากมหาวิทยาลัยไม่สามารถออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้ จะส่งผลให้บัณฑิตขาดความสามารถในการแข่งขันในระดับสากล จากห้องเรียนอัจฉริยะสู่ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ (The Paradigm Shift) ในอดีตการสร้างห้องเรียนอัจฉริยะมักให้ความสำคัญกับอุปกรณ์ (Hardware-centric) เช่น จอสัมผัสอัจฉริยะหรือแท็บเล็ต แต่ในยุคปัญญาประดิษฐ์ กรอบแนวคิดดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนไปสู่ ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ (Smart Learning Ecosystem: SLE) ซึ่งครอบคลุมมิติที่ซับซ้อนกว่า โดยเฉพาะการใช้ Learning Analytics และ Adaptive Learning Platforms เพื่อตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน (Learner Diversity) (จินตวีร์ คล้ายสังข์, 2565) ได้เสนอว่าการออกแบบการเรียนรู้อัจฉริยะต้องมุ่งเน้นไปที่การสร้างสมรรถนะ ไม่ใช่แค่การบรรลุเนื้อหาตามรายวิชา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Molenaar, 2022) ที่กล่าวถึงระบบ Hybrid-Human AI หรือการผสานพลังระหว่างมนุษย์และ AI โดยที่ AI ทำหน้าที่จัดการภาระงานด้านข้อมูลมหาศาล (Big Data) ส่วนมนุษย์ทำหน้าที่ในส่วนของการให้คุณค่า (Value Creation) และความเข้าใจในบริบทเชิงอารมณ์และสังคม (Social-Emotional Context) ซึ่งระบบนิเวศดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อพื้นที่ทางกายภาพและดิจิทัลถูกออกแบบมาเพื่อรองรับกระบวนการนี้อย่างเป็นเอกภาพ ท่ามกลางความตื่นตัวด้านเทคโนโลยี บทความวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งสำรวจช่องว่างสำคัญที่มักถูกละเลย นั่นคือความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงปัญญาประดิษฐ์ (AI Divide) และความซื่อสัตย์ทางวิชาการ (Academic Integrity) หากการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้มุ่งเน้นเพียงประสิทธิภาพของเครื่องมือโดยขาดการวางรากฐานด้านจริยธรรมอาจนำไปสู่ปัญหาวิจารณญาณบกพร่องของนักศึกษา หรือการพึ่งพาเทคโนโลยีจนสูญเสียทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking Erosion) (วิจารณ์ พานิช, 2566) ได้ย้ำเตือนว่า การเรียนรู้ในยุค AI ต้องเป็นการเรียนรู้ที่สร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การวิจัยนี้จึงไม่ได้มุ่งหวังเพียงการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ แต่เป็นการค้นหากลไกที่จะทำให้ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย มีจริยธรรม และลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน การวิจัยเชิงเอกสารในครั้งนี้จึงเปรียบเสมือนการปักหมุดทางวิชาการ เพื่อเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติ (Actionable Insights) ให้แก่ผู้บริหารมหาวิทยาลัย และคณาจารย์ในการเตรียมความพร้อม ทั้งด้านงบประมาณ การพัฒนาบุคลากร และการปรับปรุงหลักสูตร ให้สอดรับกับพลวัตของโลกในยุค AI-First ต่อไป โดยผลลัพธ์ที่คาดหวังคือกรอบแนวคิดที่เป็นรูปธรรมในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่อัจฉริยะ ในเชิงเทคโนโลยี แต่ยังชาญฉลาด ในเชิงการสร้างมนุษย์ที่เหนือกว่าเครื่องจักร และ

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวทางระดับสากล (Global vs. Local Perspectives) จากการสำรวจเอกสารเชิงนโยบายในระดับสากล พบว่ามหาวิทยาลัยชั้นนำในฝั่งตะวันตก เช่น Arizona State University (ASU) และ Massachusetts Institute of Technology (MIT) มุ่งเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ในลักษณะ Scalable Personalized Learning โดยใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Learning Analytics) เพื่อลดอัตราการตกค้างของนักศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้รายบุคคล ในขณะที่มหาวิทยาลัยในแถบเอเชีย เช่น National University of Singapore (NUS) และมหาวิทยาลัยชั้นนำในจีน มุ่งเน้นไปที่การบูรณาการ AI เข้ากับโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ (Smart Campus) และการพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกอบการเทคโนโลยี (Tech-Entrepreneurship) สำหรับประเทศไทย ความท้าทายสำคัญคือการปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณและทักษะดิจิทัลของบุคลากร (Digital Skill Gap) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ถนอมพร เลาหจรัสแสง, 2566) ที่ระบุว่ามหาวิทยาลัยไทยส่วนใหญ่ยังติดกับดักการใช้เทคโนโลยีเพื่อความสะดวกสบาย (Efficiency-oriented) มากกว่าการใช้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงลึก (Transformative-oriented) การเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นว่าระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะในบริบทของไทยจำเป็นต้องได้รับการออกแบบอย่างจำเพาะเจาะจง เพื่อไม่ให้เป็นเพียงการนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ แต่ต้องเป็นการสร้าง "นิเวศวิทยาแห่งการเรียนรู้" ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและขีดความสามารถของท้องถิ่น มิติด้านจิตวิทยาการเรียนรู้และการส่งเสริมความเป็นอิสระของผู้เรียน (Psychological Aspect) การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะในยุค AI ไม่สามารถละเลยมิติทางจิตวิทยาการเรียนรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายด้วยตนเอง (Self-Determination Theory: SDT) ซึ่งให้ความสำคัญกับความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ ความมีอิสระ (Autonomy), ความสามารถ (Competence), และความสัมพันธ์ (Relatedness)

ระบบนิเวศที่ขับเคลื่อนด้วย AI จะทำหน้าที่เป็นเครื่องทุ่นแรงทางสติปัญญา ที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถก้าวข้ามขีดจำกัดด้านการรับรู้ข้อมูล และหันไปให้ความสำคัญกับการกำหนดเส้นทางการเรียนรู้ของตนเอง (Self-Regulated Learning) เมื่อนักศึกษามีระบบ AI เป็นผู้ช่วยส่วนตัวที่คอยให้คำแนะนำ (AI Tutor) และให้ข้อมูลป้อนกลับที่รวดเร็ว (Instant Feedback) จะส่งผลให้ความรู้สึกถึงความสามารถ (Perceived Competence) เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งประเด็นไปที่การรักษาสมดุลไม่ให้ความอัจฉริยะของระบบ เข้ามาบดบังการตัดสินใจของผู้เรียน (Learner Agency) จนกลายเป็นการเรียนรู้ที่ถูกตีกรอบโดยอัลกอริทึม (Algorithmic Determinism) การออกแบบระบบนิเวศจึงต้องให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่นักศึกษาสามารถเลือก ล้มเหลว และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ความเชื่อมโยงกับพลวัตของตลาดแรงงานในอนาคต (Market Alignment) หัวใจสำคัญของการปฏิรูประบบนิเวศการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาคือการเตรียมพร้อมสู่อนาคตของการทำงาน (Future of Work) รายงานจาก (World Economic Forum: WEF, 2024) ระบุชัดเจนว่าภายในปี พ.ศ. 2570 ทักษะที่นายจ้างให้ความสำคัญสูงสุดไม่ใช่ทักษะทางเทคนิคพื้นฐานแต่เป็นทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ (Analytical Thinking) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ซึ่งเป็นทักษะที่ AI ยังไม่สามารถลอกเลียนแบบได้สมบูรณ์ในบริบทที่ซับซ้อน ในยุคปัญญาประดิษฐ์ แนวคิดเรื่อง “ทักษะการคิดขั้นสูง” จำเป็นต้องได้รับการนิยามใหม่ โดยเฉพาะเมื่อ AI สามารถสืบค้นข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบ และให้คำตอบเชิงข้อเท็จจริงหรือคำตอบระดับพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Selwyn, 2019; UNESCO, 2023) บทบาทของมนุษย์จึงเปลี่ยนจากผู้สร้างคำตอบไปสู่ผู้ประเมิน ตรวจสอบ และตีความความหมายของคำตอบเหล่านั้น ภายใต้บริบทนี้ การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) จึงกลายเป็นสมรรถนะที่มีความสำคัญมากกว่าเดิม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการตั้งคำถาม การพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตรวจจับอคติของแหล่งข้อมูลและอัลกอริทึม รวมถึงการตัดสินใจบนฐานคุณค่าและจริยธรรม ซึ่งเป็นขีดจำกัดที่ AI ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์ (Facione, 2015; Williamson & Eynon, 2020) การขาดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์อาจนำไปสู่ภาวะ การสึกกร่อนทางการคิด (Critical Thinking Erosion) ซึ่งผู้เรียนยอมรับผลลัพธ์ที่ AI สร้างขึ้นโดยไม่ผ่านการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล งานวิจัยด้านการศึกษาในยุคดิจิทัลชี้ให้เห็นว่าการพึ่งพาเทคโนโลยีอย่างไม่วิพากษ์สามารถลดความสามารถในการคิดอย่างอิสระและการตัดสินใจเชิงเหตุผลของผู้เรียนได้ (OECD, 2021; Selwyn, 2019) ดังนั้น การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ในยุค AI ไม่ควรมุ่งเพียงการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการเข้าถึงคำตอบ แต่ควรสร้างเงื่อนไขการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ AI เป็นเครื่องมือในการลดภาระงานเชิงกลหรือเชิงปฏิบัติการ (Cognitive Offloading) และนำทรัพยากรทางปัญญาที่เพิ่มขึ้นไปใช้ในการประเมินเชิงลึก การคิดเชิงวิพากษ์และการสังเคราะห์เชิงสร้างสรรค์ (Williamson & Eynon, 2020) ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ จึงถูกออกแบบมาเพื่อเป็นห้องปฏิบัติการแห่งโลกจริง (Real-world Simulator) ที่นักศึกษาจะได้ใช้ AI จัดการงานเชิงกลและงานที่ทำซ้ำ (routine and mechanical tasks) เช่น การสืบค้นข้อมูลหรือการสรุปผลเชิงสถิติ เพื่อเปิดพื้นที่ว่างให้สมองส่วนหน้า (Prefrontal Cortex) ได้ทำงานในด้านการวางแผนกลยุทธ์การตัดสินใจเชิงจริยธรรม และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิผลการวิจัยนี้จึงตอกย้ำว่าการมีระบบนิเวศที่ชาญฉลาดในมหาวิทยาลัย ไม่ใช่แค่เรื่องของการเรียนการสอนแต่คือการสร้างภูมิคุ้มกันทางวิชาชีพ (Career Resilience) ให้กับบัณฑิตในยุคที่ตลาดแรงงานถูกขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึม

อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยจำนวนมากยังคงเผชิญ จุดติด (Pain Points) ที่สำคัญ ได้แก่ ความล่าช้าในการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันต่อเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานที่ไม่รองรับการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ การขาดแนวทางบูรณาการ AI กับครุวิธีอย่างเป็นระบบ และความเสี่ยงจากการใช้ AI โดยขาดกรอบจริยธรรมที่ชัดเจน ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างทางวิชาการและเชิงปฏิบัติในการออกแบบระบบการเรียนรู้ที่สามารถใช้ AI เพื่อ “เสริมพลังมนุษย์” มากกว่าการแทนที่มนุษย์ และจากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าความจำเป็นในการศึกษาเรื่องการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะไม่ได้เกิดจากเพียงความต้องการตามกระแสเทคโนโลยี แต่เป็นความจำเป็นเร่งด่วนในการรักษาคุณค่าของอุดมศึกษาไว้ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลง หากปราศจากกรอบแนวคิดการออกแบบ ที่ชัดเจน มหาวิทยาลัยอาจเผชิญกับภาวะสูญเสียความหมาย (Irrelevance) บทนำนี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การทบทวนวรรณกรรมและการสังเคราะห์รูปแบบระบบนิเวศที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในส่วนถัดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1 เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบเชิงโครงสร้างและระบบสนับสนุนของระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษา

2 เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางการยกระดับทักษะการคิดขั้นสูงของนักศึกษาผ่านการปฏิสัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์

3 เพื่อเสนอรูปแบบสมรรถนะ (Competency Model) ของอาจารย์มหาวิทยาลัยในบทบาทผู้อำนวยการเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์

กรอบแนวคิดการวิจัย

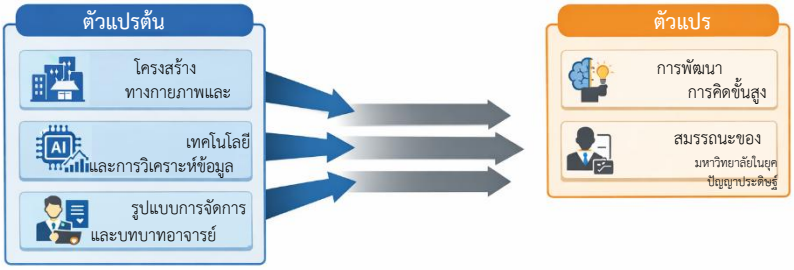

แผนภาพ 1 กรอบแนวคดการวจย

จากแผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างองค์ประกอบทางกายภาพและเทคโนโลยี (Input) ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางครุวิธีและบทบาทของคณาจารย์ (Process) โดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับสมรรถนะผู้เรียนสู่การคิดขั้นสูงและการทำงานร่วมกับปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรม (Output) ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างความฉลาดของมนุษย์และความฉลาดเทียมเข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม

สมมติฐานการวิจัย

การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบด้านโครงสร้างทางกายภาพ เทคโนโลยีดิจิทัลที่ขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ และกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะส่งผลต่อการยกระดับทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนและการพัฒนาบทบาทและสมรรถนะของอาจารย์ในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์อย่างมีนัยสำคัญเชิงแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้แนวทางการคัดเลือกเอกสารตามระบบ PRISMA มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบ แนวคิด และรูปแบบการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ ทั้งในมิติด้านโครงสร้าง เทคโนโลยี และการจัดการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งมีลักษณะเป็นงานทางวิชาการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย บทความวิจัย บทความทางวิชาการ รายงานเชิงนโยบาย และเอกสารจากองค์กรระดับชาติและนานาชาติที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ ปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสารของ (Scott, 1990, 2006) ซึ่งประกอบด้วย 4 ประการ ดังนี้ 1. ความจริง (Authenticity) หมายถึง การเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิที่มีความแท้จริงของแหล่งที่มา (Origin) เป็นเอกสารทางวิชาการที่ผ่านการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ และมีความสำคัญในเชิงวิชาการ รวมถึงมีความน่าเชื่อถือในวงวิชาการ 2. ความถูกต้องน่าเชื่อถือ (Credibility) หมายถึง การพิจารณาเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิที่มีข้อมูลถูกต้อง ไม่คลาดเคลื่อน มีการอ้างอิงแหล่งที่มาอย่างชัดเจน และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ 3. การเป็นตัวแทน (Representativeness) หมายถึง การเลือกเอกสารระดับทุติยภูมิที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มเอกสารในประเด็นเดียวกัน และสะท้อนภาพรวมขององค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาได้อย่างครอบคลุม และ 4. ความหมาย (Meaning) หมายถึง การเลือกเอกสารที่มีเนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย และมีข้อมูลครบถ้วนตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบแล้วว่าสามารถตีความนัยและข้อเท็จจริงได้อย่างเหมาะสมเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบการคัดเลือกเอกสารตามระบบ PRISMA (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses) เพื่อเพิ่มความเป็นระบบและความโปร่งใสในกระบวนการสืบค้นและคัดเลือกเอกสาร โดยดำเนินการตามขั้นตอนหลัก ได้แก่ การระบุเอกสาร (Identification) การคัดกรองเอกสาร (Screening) การตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสาร (Eligibility) และการคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Included) การใช้ระบบ PRISMA ช่วยลดอคติในการเลือกเอกสาร และทำให้กระบวนการวิจัยสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารตามระบบ PRISMA ได้รับการบูรณาการร่วมกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสารของ (Scott, 1990, 2006) เพื่อให้เอกสารที่นำมาศึกษามีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ เป็นตัวแทนขององค์ความรู้ในสาขา

ที่ศึกษา และมีความหมายสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย เอกสารที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกตามระบบ PRISMA และเกณฑ์ของ Scott จะถูกนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดและข้อค้นพบเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นผลลัพธ์หลักของการวิจัยครั้งนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยคือเอกสารทางวิชาการด้านระบบนิเวศการเรียนรู้ ปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศ กลุ่มตัวอย่างคือเอกสารที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 50 รายการ ซึ่งประกอบด้วยบทความวิจัยที่ผ่านการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และรายงานเชิงนโยบายจากองค์กรระดับชาติและนานาชาติ

ตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ ซึ่งประกอบด้วย

โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและดิจิทัล

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และการวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้และบทบาทอาจารย์

ตัวแปรตาม ได้แก่

การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน

สมรรถนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยในยุคปัญญาประดิษฐ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) ซึ่งครอบคลุมข้อมูลด้านแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เทคโนโลยีที่ใช้ และผลลัพธ์ด้านผู้เรียนและอาจารย์

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือจากกรอบแนวคิดการวิจัย และตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาโดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้ข้อมูลระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารทางวิชาการและรายงานเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ ปัญญาประดิษฐ์ทางการศึกษา และการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา ทั้งในบริบทระดับชาติและนานาชาติ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบตามกรอบการคัดเลือกเอกสาร PRISMA เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วน ถูกต้อง และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยฐานข้อมูลวิชาการระดับนานาชาติ ได้แก่ Scopus, Web of Science และ ScienceDirect รวมถึงฐานข้อมูลวารสารระดับชาติ คือ ฐานข้อมูล TCI (Thai-Journal Citation Index) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังรวบรวมข้อมูลจาก รายงานเชิงนโยบาย (Policy Reports) และเอกสารจากองค์กรที่มีบทบาทด้านการอุดมศึกษาและเทคโนโลยีการศึกษา ทั้งในระดับประเทศและระดับสากล เพื่อให้การสังเคราะห์องค์ความรู้มีมุมมองที่ครอบคลุมทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ การสืบค้นเอกสารใช้คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้การเชื่อมคำแบบตัวดำเนินการเชิงตรรกะ (Boolean Operators) เช่น Smart Learning Ecosystem, AI in Higher Education, Personalized Learning, Learning Analytics, AI Ethics in Education และคำที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้และบทบาทอาจารย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้ได้เอกสารที่ตรงประเด็นและสอดคล้องกับคำถามการวิจัย โดยใช้กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนของระบบ PRISMA ดังนี้ 1. การระบุเอกสาร (Identification) ผู้วิจัยสืบค้นเอกสารจากฐานข้อมูลที่กำหนดและรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ปรากฏจากผลการสืบค้น 2. การคัดกรองเอกสาร (Screening) ผู้วิจัยพิจารณาคัดกรองเอกสารจากชื่อเรื่องและบทคัดย่อ โดยตัดเอกสารที่มีเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องหรือซ้ำซ้อนออก 3. การตรวจสอบความเหมาะสมของเอกสาร (Eligibility) ผู้วิจัยอ่านเอกสารฉบับเต็มเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย คุณภาพของเนื้อหา และความชัดเจนของข้อมูล 4. การคัดเลือกเอกสารเพื่อนำมาศึกษา (Included) เอกสารที่ผ่านการคัดเลือกจะถูกนำมาใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ เอกสารที่ผ่านกระบวนการคัดเลือกดังกล่าวจะถูกนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย ได้แก่ เอกสารด้านโครงสร้างและองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ เอกสารด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคล และเอกสารด้านบทบาท สมรรถนะอาจารย์ และจริยธรรมการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูลในลักษณะดังกล่าวช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเชื่อมโยงข้อมูลจากงานวิจัย วรรณกรรมเชิงทฤษฎี และกรณีศึกษาจริงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การวิเคราะห์เนื้อหาและการสังเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อพัฒนากรอบแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างมีความน่าเชื่อถือ

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บรวบรวมเอกสาร

แหล่งข้อมูล	ประเภท
Scopus	ฐานข้อมูลวารสารนานาชาติ
Web of Science	ฐานข้อมูลอ้างอิงคุณภาพสูง
ScienceDirect	วารสารด้านเทคโนโลยีและการศึกษา
TCI	วารสารวิชาการระดับชาติ
รายงานนโยบาย / Grey Literature	องค์กรระดับชาติและสากล

ตารางที่ 2 กลุ่มเอกสารที่ใช้ในการสังเคราะห์ตามลักษณะเนื้อหา

กลุ่มเอกสาร	ลักษณะเนื้อหา	จำนวน (รายการ)
กลุ่มที่ 1	ระบบนิเวศการเรียนรู้และโครงสร้าง	18
กลุ่มที่ 2	การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคลและทักษะการคิดขั้นสูง	17
กลุ่มที่ 3	บทบาทอาจารย์ สมรรถนะ และจริยธรรม AI	15
รวม		**50**

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อแสดงภาพรวมของเอกสารที่ผ่านการคัดเลือกตามระบบ PRISMA และเกณฑ์การประเมินคุณภาพเอกสารของ (Scott 1990, 2006) ผู้วิจัยได้จัดทำตารางสรุปจำนวนและการจัดกลุ่มเอกสารตามประเด็นการวิจัย เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยตารางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการกระจายตัวของเอกสารตามคำถามการวิจัย ได้แก่ ด้านโครงสร้างของระบบนิเวศการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน และด้านบทบาทและสมรรถนะของอาจารย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ ตารางสรุปดังกล่าวทำหน้าที่เป็นผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเป็นขั้นตอนสำคัญก่อนการสังเคราะห์เชิงคุณภาพในลำดับถัดไป จากการจัดกลุ่มเอกสารดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล (Coding) และจำแนกหมวดหมู่ (Categorization) เพื่อสกัดประเด็นร่วม แนวโน้ม และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสาร ก่อนนำไปสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์

ตารางที่ 3 รายการเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการสังเคราะห์ตามประเด็นการวิจัย

ประเด็นการวิจัย	เอกสารสากล (International)	เอกสารไทย (Thai)	รวม
RQ1: ระบบนิเวศและโครงสร้างการเรียนรู้	13	5	18
RQ2: การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง	12	5	17
RQ3: บทบาทและสมรรถนะอาจารย์ในยุค AI	10	5	15
รวม	**35**	**15**	**50**

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษามีลักษณะเป็นระบบบูรณาการที่ประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ มิติทางกายภาพ มิติทางเทคโนโลยี และมิติทางครุวิธี ซึ่งมิได้ทำงานแยกส่วน หากแต่มีความสัมพันธ์เชิงระบบและทำงานประสานกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อองค์ประกอบทั้งสามมิติดังกล่าวถูกบูรณาการเข้าด้วยกัน จะเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคล การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และการเรียนรู้ร่วมกับปัญญาประดิษฐ์ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลไม่เพียงแต่ในมิติของการเข้าถึงเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติของ ความเสมอภาค (Equity) โดยระบบสามารถปรับรูปแบบ เนื้อหา และจังหวะการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับระดับความพร้อมของผู้เรียนรายบุคคลผ่านการใช้ AI และ Learning Analytics ซึ่งช่วยลดความได้เปรียบเสียเปรียบที่เกิดจากความแตกต่างด้านทักษะดิจิทัลและทรัพยากรการเรียนรู้ (OECD, 2021; UNESCO, 2023) นอกจากนี้ การออกแบบระบบนิเวศในลักษณะ Phygital Learning Space และการกำกับเชิงจริยธรรมของการใช้ AI ยังช่วยป้องกันไม่ให้เทคโนโลยีกลายเป็นปัจจัยซ้ำเติมช่องว่างทางการเรียนรู้ โดยมุ่งใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนผู้เรียนที่มีความพร้อมต่ำหรือกลุ่มเปราะบางอย่างเชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ Equity-by-Design ในการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล (OECD, 2021; UNESCO, 2023)

จากการสังเคราะห์เชิงลึก ผู้วิจัยพบว่ามิติทางเทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นฐานรากด้านข้อมูลและระบบอัจฉริยะ (Smart Infrastructure) มิติทางกายภาพสะท้อนการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างโลกจริงและโลกดิจิทัล (Phygital Space) ขณะที่มิติทางครุวิธีสะท้อนการเปลี่ยนผ่านของกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อหนุนเสริมการเรียนรู้ (AI-Augmented Pedagogy) โดยมีผู้เรียนและการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงเป็นศูนย์กลางของระบบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (ISLE Model) ในลำดับถัดไป

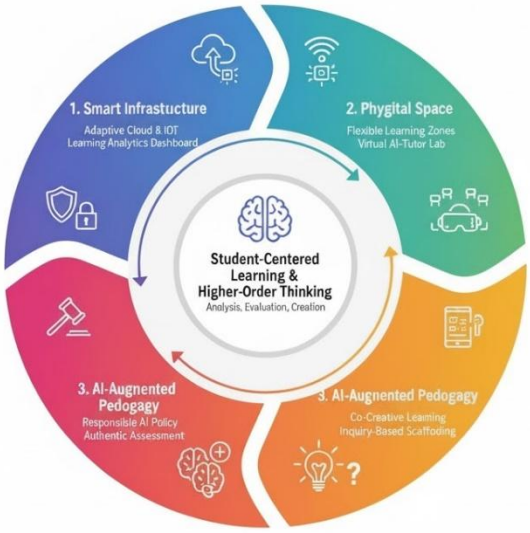

ภาพที่ 1 ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (ISLE Model)

โมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (Integrated Smart Learning Ecosystem : ISLE) ได้รับการพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารวิจัยและรายงานนโยบายด้านการศึกษาและเทคโนโลยีระดับนานาชาติ จำนวนทั้งสิ้น 50 รายการ ซึ่งผ่านกระบวนการคัดเลือกตามแนวทาง PRISMA และการประเมินคุณภาพเอกสารตามเกณฑ์ของ (Scott, 1990, 2006) การพัฒนาโมเดลดำเนินการโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการจัดกลุ่มประเด็นอุบัติใหม่ (Emerging Themes) เพื่อสกัดองค์ประกอบหลักและความสัมพันธ์เชิงระบบที่ปรากฏซ้ำอย่างมีนัยสำคัญในเอกสาร ผลการสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบของระบบการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาไม่สามารถพัฒนาแยกส่วนได้ แต่จำเป็นต้องออกแบบในลักษณะของระบบนิเวศที่องค์ประกอบต่าง ๆ ทำงานประสานกันอย่างเป็นองค์รวม โดยมีที่มาเชิงแนวคิดที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การสังเคราะห์จากช่องว่างทางการศึกษา (Research Gap Analysis) จากการวิเคราะห์เอกสารกลุ่มนโยบายและกรอบแนวคิดระดับนานาชาติ เช่น (UNESCO, 2023) และ (Siemens, 2022) พบช่องว่างสำคัญของระบบการเรียนรู้แบบเดิม คือ แม้สถาบันอุดมศึกษาจะมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์มาใช้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กลับไม่สามารถตอบสนองต่อความ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เอกสารส่วนใหญ่ชี้ว่าปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่การขาดแคลนเทคโนโลยี หากแต่อยู่ที่ การขาดการเชื่อมโยงเชิงระบบระหว่างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล พื้นที่การเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ช่องว่างดังกล่าวนำไปสู่การสังเคราะห์มิติ Smart Infrastructure ซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานรากด้านข้อมูลและเทคโนโลยี และมิติ Phygital Space ซึ่งเชื่อมโยงพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพและดิจิทัลเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาการทำงานแบบแยกส่วนของระบบการเรียนรู้ในปัจจุบัน โดยที่การผสมผสานโลกจริงและโลกดิจิทัลแบบไร้รอยต่อหมายถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถสลับและเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมทางกายภาพในห้องเรียนกับกิจกรรมดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่เกิดการขาดตอนของกระบวนการคิด ตัวอย่างเชิงรูปธรรมคือ การใช้เทคโนโลยี AR เพื่อซ้อนทับข้อมูลเชิงแนวคิดหรือโครงสร้างที่มองไม่เห็นลงบนวัตถุหรือสถานการณ์จริงในห้องเรียน จากนั้นผู้เรียนร่วมอภิปราย วิเคราะห์ และตั้งคำถามเชิงลึกต่อข้อมูลที่ปรากฏ โดยอาจารย์ทำหน้าที่ชี้นำและกระตุ้นการคิดเชิงวิพากษ์แบบทันที อีกตัวอย่างหนึ่งคือ การใช้ VR จำลองสถานการณ์หรือปัญหาเชิงซับซ้อนที่ผู้เรียนไม่สามารถเข้าถึงได้ในโลกจริง เช่น สถานการณ์วิชาชีพหรือบริบททางสังคม จากนั้นนำประสบการณ์ที่ได้จากโลกเสมือนกลับมาสู่การอภิปรายร่วมกันในห้องเรียนจริง เพื่อวิเคราะห์เหตุผล ผลกระทบ และทางเลือกในการตัดสินใจ การเชื่อมโยงดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาการคิดเชิงระบบและการสังเคราะห์ความรู้จากประสบการณ์หลากหลายมิติอย่างเป็นรูปธรรม (Radianti et al., 2020; Makransky & Petersen, 2019)

2. การเปลี่ยนผ่านทางครุวิธี (Pedagogical Shift) การวิเคราะห์เอกสารด้านการจัดการเรียนรู้และบทบาทอาจารย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์ เช่น งานของ (Molenaar, 2022) และ (วิจารณ์ พานิช, 2566) พบประเด็นร่วมกันอย่างชัดเจนว่า การนำ AI มาใช้ในการศึกษาไม่ควรอยู่ในลักษณะของการทดแทนมนุษย์ แต่ควรทำหน้าที่เป็นนั่งร้านทางปัญญา (Cognitive Scaffolding) เพื่อสนับสนุนกระบวนการคิดของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์แนวคิดดังกล่าวออกมาเป็นมิติ AI-Augmented Pedagogy ซึ่งเน้นการใช้ AI เพื่อหนุนเสริม (Augment) ความสามารถในการคิด การตั้งคำถาม และการเรียนรู้เชิงสืบสอบของผู้เรียน โดยยังคงบทบาทของอาจารย์ในฐานะผู้ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และผู้อำนวยความสะดวกทางปัญญา

3. การวิเคราะห์พลวัตของทักษะการคิด (Cognitive Dynamics Analysis) จากการวิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับทักษะแห่งอนาคต เช่น รายงานของ (World Economic Forum, 2023) และ (Dwivedi et al., 2023) พบข้อค้นพบร่วมกันว่า เมื่อปัญญาประดิษฐ์สามารถจัดการงานเชิงรูทีนและการประมวลผลข้อมูลขั้นพื้นฐานได้ มนุษย์จำเป็นต้องขยับบทบาทไปสู่การใช้ทักษะการคิดขั้นสูงมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำแนวคิด Cognitive Offloading มาใช้เป็นแกนกลางของโมเดล ISLE เพื่อสะท้อนบทบาทของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ช่วยลดภาระทางความคิดในระดับต่ำ และเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสามารถมุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแกนกลางของโมเดลที่เน้น Student-Centered Learning & Higher-Order Thinking

4. การสังเคราะห์ด้านความยั่งยืน จริยธรรม และการกำกับดูแล (Ethics & Governance) จากการวิเคราะห์เอกสารด้านนโยบายและจริยธรรม เช่น รายงานของ (European Commission, 2022) และ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) พบว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนหากขาดความเชื่อมั่น (Trust) จากผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เอกสารจำนวนมากเน้นย้ำถึงความสำคัญของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์มิติ Governance & Ethics เข้าเป็นองค์ประกอบสำคัญของโมเดล ISLE เพื่อทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับและกลไกป้องกันความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการศึกษา

กล่าวโดยสรุป โมเดล ISLE มิได้ถูกพัฒนาขึ้นจากจินตนาการหรือแนวคิดเชิงนามธรรม หากแต่เป็นผลลัพธ์ของการร้อยเรียงจิ๊กซอว์เชิงระบบ จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและนโยบายที่เกี่ยวข้องในสี่มิติหลัก ได้แก่ 1. โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Infrastructure) 2. พื้นที่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Phygital Space) 3. วิธีการจัดการเรียนรู้และบทบาทอาจารย์ (Pedagogy) และ 4. เป้าหมายด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน (Higher-Order Thinking) การบูรณาการองค์ประกอบดังกล่าวนำไปสู่การพัฒนาโมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบองค์รวม ซึ่งทุกมิติทำงานประสานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะระดับอุดมศึกษามิได้เกิดจากการพัฒนาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งโดยลำพัง หากแต่ต้องอาศัยการบูรณาการมิติทางกายภาพ มิติทางเทคโนโลยี และมิติทางครุวิธีเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ การค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งสังเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของระบบการเรียนรู้ที่สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษา ในเชิงทฤษฎี ผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) ที่มองการเรียนรู้เป็นระบบเชิงพลวัตซึ่งองค์ประกอบต่าง ๆ ทำงานประสานกัน มากกว่า

การจัดการเรียนรู้ในลักษณะเชิงเส้นแบบดั้งเดิม การที่ผลการวิจัยพบว่ามิติทางเทคโนโลยีทำหน้าที่เป็นฐานรากด้านข้อมูลและระบบอัจฉริยะ สอดคล้องกับงานของ (Siemens, 2022) และ (UNESCO, 2023) ที่ชี้ว่าการเปลี่ยนผ่านสู่การเรียนรู้อัจฉริยะจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถเก็บ วิเคราะห์ และส่งต่อข้อมูลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ขยายข้อค้นพบดังกล่าวโดยเน้นว่าการมีเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดการเชื่อมโยงกับมิติอื่นของระบบ ในด้านมิติทางกายภาพ ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่การเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในฐานะพื้นที่ปฏิบัติการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้แบบผสมผสาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Phygital Learning และ Smart Campus ที่ปรากฏในเอกสารร่วมสมัย การอภิปรายผลในประเด็นนี้สะท้อนว่า การออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและสามารถเชื่อมโยงโลกจริงกับโลกดิจิทัลได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์สามารถถูกนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีความหมาย มิใช่เพียงเครื่องมือเสริมภายนอกห้องเรียน ในด้านมิติทางครุวิธี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นการเปลี่ยนผ่านของบทบาทการจัดการเรียนรู้จากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อหนุนเสริมกระบวนการคิดของผู้เรียน ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ (Molenaar, 2022) และ (วิจารณ์ พานิช, 2566) ที่เสนอว่า AI ควรถูกใช้ในลักษณะของนั่งร้านทางปัญญา มากกว่าการทดแทนบทบาทของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ได้ต่อยอดแนวคิดดังกล่าวโดยเชื่อมโยงบทบาทของ AI เข้ากับระบบนิเวศการเรียนรู้ในภาพรวม ทำให้เห็นว่าประสิทธิผลของ AI ในการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับการออกแบบระบบโดยรวมมากกว่าตัวเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว เมื่อพิจารณาในมิติของผลลัพธ์การเรียนรู้ การที่ระบบนิเวศดังกล่าวเอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคลและทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน สอดคล้องกับรายงานเกี่ยวกับทักษะแห่งอนาคตของ (World Economic Forum, 2023) และ (Dwivedi et al., 2023) ซึ่งระบุว่าบทบาทของมนุษย์ในยุคปัญญาประดิษฐ์จะมุ่งไปสู่การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการสร้างสรรค์มากขึ้น การอภิปรายผลในประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่า โมเดล ISLE ทำหน้าที่เป็นกรอบเชิงระบบที่สนับสนุนการเปลี่ยนผ่านดังกล่าวผ่านการจัดสรรบทบาทระหว่างมนุษย์และปัญญาประดิษฐ์อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การอภิปรายผลยังชี้ให้เห็นความสำคัญของมิติการกำกับดูแลและจริยธรรม ซึ่งแม้จะไม่ได้ปรากฏเป็นหนึ่งในสามมิติหลักในผลการวิจัยเบื้องต้น แต่จากการสังเคราะห์เชิงลึกพบว่าเป็นองค์ประกอบที่ทำหน้าที่ค้ำจุนความยั่งยืนของระบบนิเวศการเรียนรู้ การเชื่อมโยงประเด็นนี้กับงานของ (European Commission, 2022) และหน่วยงานด้านนโยบายในประเทศ สะท้อนว่าการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จำเป็นต้องดำเนินไปพร้อมกับการสร้างความเชื่อมั่น ความโปร่งใส และการคุ้มครองผู้เรียน

โดยสรุป ผลการวิจัยและการอภิปรายผลชี้ให้เห็นว่า โมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (ISLE) เป็นการยกระดับกรอบแนวคิดการวิจัยจากการอธิบายองค์ประกอบเชิงมิติ ไปสู่การอธิบายความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์ประกอบต่าง ๆ ในบริบทการศึกษาอุดมศึกษา โมเดลดังกล่าวมีนัยสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการเรียนรู้อัจฉริยะ และในเชิงปฏิบัติสำหรับการออกแบบนโยบายและการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัญญาประดิษฐ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษา โดยองค์ความรู้ที่ได้มิได้อยู่เพียงการรวบรวมแนวคิดจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง หากแต่เป็นการสังเคราะห์เชิงระบบที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้าง พื้นที่ วิธีการจัดการเรียนรู้ และเป้าหมายการพัฒนาทักษะผู้เรียนในยุคปัญญาประดิษฐ์อย่างเป็นองค์รวม รายละเอียดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. องค์ความรู้เชิงแนวคิด การมองการเรียนรู้อัจฉริยะในฐานะ ระบบนิเวศ งานวิจัยนี้เสนอกรอบความคิดใหม่ที่มองการเรียนรู้อัจฉริยะไม่ใช่เพียงการใช้เทคโนโลยีหรือปัญญาประดิษฐ์ในห้องเรียน แต่เป็นระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่องค์ประกอบหลายมิติต้องทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้อง องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยขยายกรอบแนวคิดด้าน Smart Learning จากมุมมองเชิงเครื่องมือ (Technology-driven) ไปสู่มุมมองเชิงระบบ (System-driven) ซึ่งช่วยอธิบายได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าการเรียนรู้อัจฉริยะจะเกิดขึ้นได้จริงต้องอาศัยการบูรณาการมากกว่าการเพิ่มเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว

2. องค์ความรู้เชิงโครงสร้าง การจัดระเบียบองค์ประกอบเป็นโมเดล ISLE งานวิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบที่กระจัดกระจายในเอกสารทางวิชาการให้กลายเป็นโครงสร้างของโมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (ISLE Model) ซึ่งประกอบด้วย Smart Infrastructure, Phygital Space, AI-Augmented Pedagogy และ Governance & Ethics โดยมีผู้เรียนและทักษะการคิดขั้นสูงเป็นศูนย์กลาง องค์ความรู้เชิงโครงสร้างนี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างของงานวิจัยเดิมที่มักนำเสนอองค์ประกอบเหล่านี้แยกส่วน โดยงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงระบบและบทบาทของแต่ละมิติอย่างชัดเจน

3. องค์ความรู้เชิงกระบวนการ บทบาทของ AI ในฐานะเครื่องมือหนุนเสริมการคิด องค์ความรู้สำคัญอีกประการหนึ่งคือการอธิบายบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการเรียนรู้ในฐานะเครื่องมือหนุนเสริมการคิด (Cognitive Augmentation) มากกว่า

การทดแทนการเรียนรู้ของมนุษย์ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่า เมื่อ AI ถูกออกแบบให้ทำงานร่วมกับครูวิธีและพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสม จะสามารถช่วยลดภาระการคิดระดับต่ำ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการขยายความเข้าใจเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และ AI ในบริบทการศึกษา

4. องค์ความรู้เชิงผลลัพธ์ การเชื่อมโยงระบบนิเวศกับทักษะการคิดขั้นสูง งานวิจัยนี้สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้กับผลลัพธ์ด้านการเรียนรู้ โดยชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคล การคิดวิเคราะห์ การประเมิน และการสร้างสรรค์ ไม่ได้เกิดจากวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบเชิงระบบทั้งด้านเทคโนโลยี พื้นที่ และครูวิธี องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยอธิบายกลไกภายในของการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงในบริบทการเรียนรู้อัจฉริยะได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

5. องค์ความรู้เชิงนโยบายและการนำไปใช้ กรอบสำหรับการพัฒนาในระดับอุดมศึกษา นอกจากองค์ความรู้เชิงทฤษฎี งานวิจัยนี้ยังเสนอองค์ความรู้เชิงนโยบาย โดยโมเดล ISLE สามารถใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับการออกแบบนโยบาย การพัฒนาหลักสูตร และการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานในสถาบันอุดมศึกษา องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยให้ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นภาพรวมของระบบการเรียนรู้อัจฉริยะ และตัดสินใจบนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงระบบมากกว่าการพัฒนาแบบแยกส่วน

โดยสรุป องค์ความรู้จากการวิจัยนี้อยู่ที่การพัฒนาโมเดลเชิงระบบที่อธิบายการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นองค์รวม โมเดล ISLE ทำหน้าที่เชื่อมโยงองค์ประกอบเชิงโครงสร้าง เชิงกระบวนการ และเชิงผลลัพธ์เข้าด้วยกัน โดยมีผู้เรียนและการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงเป็นศูนย์กลาง องค์ความรู้ดังกล่าวมีคุณค่าในการต่อยอดงานวิจัยด้านการเรียนรู้อัจฉริยะ และสามารถนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาอุดมศึกษาในยุคปัญญาประดิษฐ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการมิติทางกายภาพ มิติทางเทคโนโลยี และมิติทางครุวิธีเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ สถาบันอุดมศึกษาสามารถนำโมเดลระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะแบบบูรณาการ (ISLE Model) ไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการด้านการเรียนรู้ดิจิทัลและการใช้ปัญญาประดิษฐ์ โดยควรมุ่งพัฒนาทั้งโครงสร้างพื้นฐานอัจฉริยะ พื้นที่การเรียนรู้แบบผสมผสาน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กัน เพื่อหลีกเลี่ยงการพัฒนาในลักษณะแยกส่วน นอกจากนี้ ผู้สอนและผู้พัฒนาหลักสูตรสามารถใช้โมเดล ISLE เป็นแนวทางในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะของการหนุนเสริมกระบวนการคิด การเรียนรู้แบบปรับเปลี่ยนตามบุคคล และกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง ควบคู่กับการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการลงมือปฏิบัติ การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ การออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ และการใช้ข้อมูลจากระบบอัจฉริยะเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ในด้านการกำกับดูแล ผลการวิจัยชี้ให้เห็นความสำคัญของการกำหนดกรอบจริยธรรมและนโยบายการใช้เทคโนโลยีอย่างชัดเจน สถาบันอุดมศึกษาจึงควรนำข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาแนวปฏิบัติด้านการใช้ปัญญาประดิษฐ์ การจัดการข้อมูลผู้เรียน และการคุ้มครองความเป็นส่วนตัว เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความยั่งยืนในการนำระบบการเรียนรู้อัจฉริยะไปใช้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป แม้งานวิจัยนี้จะนำเสนอองค์ความรู้เชิงแนวคิดและโมเดลเชิงระบบที่อธิบายการเรียนรู้อัจฉริยะในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นองค์รวม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอนาคตควรมุ่งศึกษาการนำโมเดล ISLE ไปใช้ในบริบทจริง เพื่อทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิผลของโมเดลในเชิงประจักษ์ โดยอาจศึกษาผลลัพธ์ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการคิดขั้นสูง การมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการยอมรับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในกระบวนการเรียนรู้ นอกจากนี้ ควรมีการต่อยอดงานวิจัยด้วยการออกแบบการวิจัยเชิงผสมหรือการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้อัจฉริยะ และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น งานวิจัยในอนาคตอาจมุ่งศึกษาบทบาทของแต่ละมิติในโมเดล ISLE ในเชิงลึก เช่น บทบาทของ AI-Augmented Pedagogy หรือผลของการออกแบบ Phygital Space ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจกลไกภายในของระบบนิเวศการเรียนรู้อย่างชัดเจน ท้ายที่สุด ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปสู่บริบทที่หลากหลายมากขึ้น เช่น สถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทาง การเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือบริบทการเรียนรู้นอกระบบ รวมถึงการศึกษาประเด็นด้านจริยธรรม ความเชื่อมั่น และการรับรู้ของผู้เรียนและผู้สอนต่อการใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลและการออกแบบระบบการเรียนรู้อัจฉริยะที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

วิจารณ์ พานิช. (2566). **การเรียนรู้ในยุคปัญญาประดิษฐ์ บทบาทครูและมหาวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2566). **แนวทางการกำกับดูแลปัญญา ประดิษฐ์ของประเทศไทย**. กรุงเทพฯ สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์.

Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., ... Williams, M. D. (2023). **Artificial intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy.** International Journal of Information Management, *71*, 102642. https://doi.org/ 10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642

European Commission. (2022). **Ethics guidelines for trustworthy artificial intelligence.** Publications Office of the European Union.

Facione, P.A. (2015). **Critical thinking: What it is and why it counts (2015 update).** Insight Assessment.

Makransky, G., & Petersen, G. B. (2019). **Immersive virtual reality and learning: A meta-analysis.** Computers & Education, *147*, 103778. https://doi.org/10.1016/j.com pedu. 2019.103778

Molenaar, I. (2022). **Personalized learning with artificial intelligence: What it does and what it should do.** Computers *and Education: Artificial Intelligence, 3*, 100040. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100040

OECD. (2021). **Beyond academic learning: First results from the Survey of Social and Emotional Skills.** OECD Publishing.

Radianti, J., Majchrzak, T. A., Fromm, J., & Wohlgenannt, I. (2020). **A systematic review of immersive virtual reality applications for higher education: Design elements, lessons learned, and research agenda.** *Computers & Education, 147*, 103778. https://doi.org/10.1016/j. compedu.2019.103778

Siemens, G. (2022). **Learning analytics and the evolution of learning ecosystems.** In C. Lang, G. Siemens, A. Wise, & D. Gašević (Eds.), Handbook of learning analytics (2nd ed., pp. 57–66). Society for Learning Analytics Research (SoLAR). https://doi.
org/10.18608/hla22.005

UNESCO. (2023). **Guidance for generative AI in education and research**. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. https://unesdoc.unesco.org/ark:/
48223/pf0000386693

Williamson, B., & Eynon, R. (2020). **Historical threads, missing links, and future directions in AI in education.** Learning, Media and Technology, *45*(3), 223–235. https://doi.org/10.1080/ 17439884.2020.1798995

World Economic Forum. (2023). **The future of jobs report 2023.** World Economic Forum. https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023/

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ADMINISTRATION OF STUDENT DEVELOPMENT ACTIVITIES IN SCHOOLS OF WITTAYAPRAKAN SCHOOL GROUP UNDER THE SAMUT PRAKAN SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ศิวรานนท์ นพคุณ[1], วิภาวรรณ สุขสถิตย์[2]
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิ[1,2]
Sivaranon Noppakoon[1], Wipawan Suksathid[2]
Faculty Of Graduate, Bangkok Suwarnbhumi University[1,2]
Corresponding Author E-Mail : Nonzusmar02@Gmail.Com[1], Suksathid2929@Gmail.Com[2]

(Received : December 27, 2025; Edit : January 15, 2026; Accepted : January 15, 2026)

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ และ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำนวน 226 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยเทียบสัดส่วนของประชากรกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .95 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่

ผลการวิจัยพบว่า (1) การศึกษาระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมแนะแนว และด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านกิจกรรมนักเรียน และ (2) การเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า (2.1) ครูที่มีระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน (2.2) ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (2.3) ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านกิจกรรมแนะแนว และด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2.4) ครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน, โรงเรียนมัธยมศึกษา, กลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of administration of student development activities in schools of the Wittayaprakan school group under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, and 2) to compare the administration of student development activities in schools of the Wittayaprakan school group under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, classified by personal factors, including educational level, academic position, age, and work experience. The sample group used in this research were 226 teachers in schools of the Wittayaprakan school group under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, obtained by using the sample size determination method according to the sample size table of Krejcie and Morgan, then randomly stratified and performed simple random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, with a reliability value of the entire questionnaire equal to .95. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics, including t-test, one-way ANOVA, and post hoc comparisons using Scheffé's Method.

The research results were as follows: (1) The level of administration of student development activities in schools under the Wittayaprakan school group, the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office, was found to be at a high level overall. When considering each aspect, the aspect with the highest mean was social and public service activities, followed by guidance activities, while the aspect with the lowest mean was student activities. (2) The comparison of opinions toward the administration of student development activities revealed that (2.1) teachers with different educational levels had significantly different opinions regarding the administration of student development activities, both overall and in all individual aspects, at the .05 statistical level. (2.2) Teachers with different academic positions showed no significant differences in their opinions, either overall or in each aspect. (2.3) Teachers with different ages had significantly different opinions overall at the .05 statistical level; when considering individual aspects, significant differences were found in guidance activities and social and public service activities at the .05 level. (2.4) Teachers with different work experience showed no significant differences in their opinions regarding the administration of student development activities, both overall and in each aspect.

Keywords : Administration of Student Development Activities, Student Development Activities, Secondary School, Wittayaprakan School Group

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ และได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หลักการตามนโยบายประจำปีงบประมาณ 2567 กระทรวงศึกษาธิการมีภารกิจรับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาของประเทศ หลักตามยุทธศาสตร์ชาติภายใต้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต (พ.ศ. 2561 – 2580) มุ่งเน้นการเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพคนไทยตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถพัฒนาตนและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย มีความสามารถในการวางแผนชีวิต และการวางแผนทิศทางทางการเงินที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: ค-จ)

สถานศึกษาทุกสังกัดที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นำกรอบและทิศทางในการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคุณภาพด้าน ความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญและมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข และกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสมดุลทางปัญญาที่มีอยู่หลากหลายด้านของมนุษย์ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และหลักสูตรแกนกลางนี้จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการ ทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 11)

ในยุคแห่งการเปลี่ยนผ่านของศตวรรษที่ 21 ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีและความผันผวนของสถานการณ์โลก ทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมหรือ Soft Skills นับเป็นสมรรถนะสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งภายใต้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเสริมเท่านั้น แต่ถือเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์หลักในการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะชีวิตที่หาไม่ได้จากการเรียนรู้ในเชิงทฤษฎีใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทำหน้าที่เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Active Learning) ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ดึงศักยภาพเฉพาะบุคคลออกมาใช้ในการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีวินัย และมีจิตสำนึกสาธารณะที่ดีงาม เป็นคนที่มีปัญญาในการใช้ทักษะชีวิต การคิด การสื่อสาร การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี และเป็นคนมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง โดยอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 1-3) ท่ามกลางความซับซ้อนของสังคมปัจจุบัน กิจกรรมเหล่านี้คือกลไกที่ช่วยเปลี่ยนความรู้ให้เป็นทักษะ และเปลี่ยนทักษะให้เป็นคุณลักษณะ เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายในการสร้าง Soft Skills ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมนั้น การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ คือหัวใจสำคัญและเป็นปัจจัยเกื้อหนุนหลัก (Key Success Factor) ที่จะช่วยจัดระบบสภาพแวดล้อม ทรัพยากร และกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งสติปัญญา คุณธรรม และมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

ในการนี้การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่กล่าวมา จำเป็นต้องอาศัยฐานคิดเชิงระบบ (General Systems Theory) ตามแนวคิดของ Bertalanffy (1968: 36-39) ที่มองว่าองค์กรประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อกันอย่างเป็นระบบ โดยการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสามารถพิจารณาได้ในฐานะระบบเปิดที่มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกอย่างต่อเนื่อง เริ่มตั้งแต่ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรทางการบริหาร นโยบายต้นสังกัด และศักยภาพของบุคลากร นำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการ (Process) ที่ต้องมีการวางแผน การจัดองค์กร และการดำเนินงานตามกรอบกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลผลิต (Output) คือคุณลักษณะอันพึงประสงค์และ Soft Skills ของผู้เรียนตามมาตรฐานหลักสูตร หากส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบทำงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพโดยรวมของการพัฒนาผู้เรียนทั้งระบบ

สภาพบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ มีความเป็นพลวัตสูง อีกทั้งเป็นพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจและสังคม และยังได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี

และแรงงานอุตสาหกรรม (สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ, 2568: 21-25) ซึ่งส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยโรงเรียนในสหวิทยาเขตนี้มีนักเรียนรวมกันนับหมื่นคน และมีความหลากหลายทั้งในด้านโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567: 14) ซึ่งปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงความท้าทายต่อการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาโดยตรง

จากความสำคัญของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นสารสนเทศเพื่อสำหรับวางแผนสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต่อไปของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยประยุกต์ใช้แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553: 19) จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมแนะแนว 2) ด้านกิจกรรมนักเรียน และ 3) ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ดังแผนภาพที่ 1

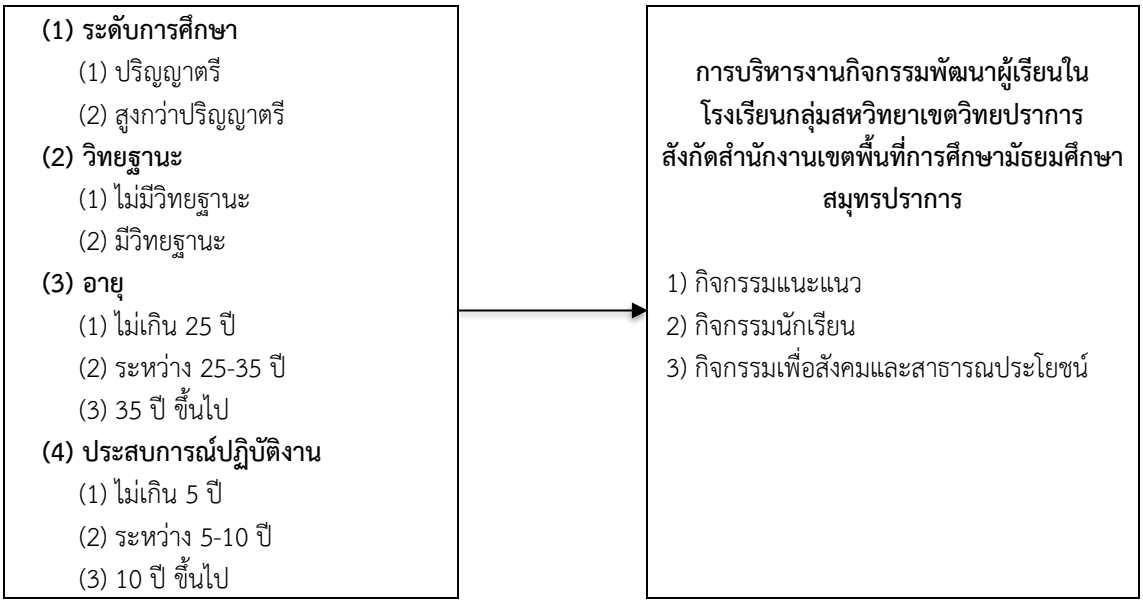

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการแตกต่างกัน

2. ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการแตกต่างกัน

3. ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการแตกต่างกัน

4. ครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 โรงเรียน ครูจำนวน 535 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของเคร์จซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 608) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คนโดยใช้วิธีการการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนของประชากรกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

ตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรต้น จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ดังนี้
   1.1) ระดับการศึกษา ประกอบด้วย (1) ปริญญาตรี และ (2) สูงกว่าปริญญาตรี
   1.2) วิทยฐานะ ประกอบด้วย (1) ไม่มีวิทยฐานะ และ 2) มีวิทยฐานะ
   1.3) อายุ ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 25 ปี (2) ระหว่าง 25-35 ปี และ (3) 35 ปี ขึ้นไป
   1.4) ประสบการณ์ปฏิบัติงาน ประกอบด้วย (1) ไม่เกิน 5 ปี (2) ระหว่าง 5-10 ปี และ (3) 10 ปี ขึ้นไป
2. ตัวแปรตาม คือ การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำนวน 3 ด้าน ประกอบด้วย
   2.1) กิจกรรมแนะแนว
   2.2) กิจกรรมนักเรียน
   2.3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ 1) ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะ ข้อคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ปฏิบัติงาน และ 2) ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 34 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารแนวคิด และทฤษฎีตามที่กำหนดในกรอบและแนวคิดในการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 (ทุกข้อคำถาม) และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงให้สมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try Out) จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหา ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990:

202-204) โดยค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่า มีค่าเท่ากับ .95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพสุวรรณภูมิเพื่อประสานงานขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยลงพื้นที่จัดเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองระหว่างวันที่ 30 มีนาคม 2567 ถึง 30 เมษายน 2568 ซึ่งได้รับข้อมูลกลับคืนครบถ้วนจำนวน 226 ชุด (ร้อยละ 100) จากนั้นจึงตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงใช้การทดสอบความแตกต่าง เน้นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้ดังนี้

1. การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

n = 226

ข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. ระดับการศึกษา		
(1) ปริญญาตรี	148	65.49
(2) สูงกว่าปริญญาตรี	78	34.51
รวม	**226**	**100.00**
2. วิทยฐานะ		
(1) ไม่มีวิทยฐานะ	119	52.65
(2) มีวิทยฐานะ	107	47.35
รวม	**226**	**100.00**
3. อายุ		
(1) ไม่เกิน 25 ปี	12	5.31
(2) ระหว่าง 25-35 ปี	136	60.18
(3) 35 ปี ขึ้นไป	78	34.51
รวม	**226**	**100.00**
4. ประสบการณ์ปฏิบัติงาน		
(1) ไม่เกิน 5 ปี	89	39.38
(2) ระหว่าง 5-10 ปี	65	28.76
(3) 10 ปี ขึ้นไป	72	31.86
รวม	**226**	**100.00**

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 226 คน พบดังนี้ 1) ด้านระดับการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 65.49 2) ด้านวิทยฐานะ ส่วนใหญ่ไม่มีวิทยฐานะ จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 52.65 3) ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-35 ปี จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 60.18 และ 4) ด้านประสบการณ์ปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานไม่เกิน 5 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 39.38

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่ม สหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน

n = 226

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. ด้านกิจกรรมแนะแนว	3.79	.62	มาก	2
2. ด้านกิจกรรมนักเรียน	3.79	.88	มาก	3
3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	3.89	.70	มาก	1
รวม	**3.82**	**.63**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมและรายด้าน พบว่า การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมแนะแนว และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านกิจกรรมนักเรียนตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน

n = 226

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	ระดับการศึกษา				t	P
	ปริญญาตรี (n = 148)		สูงกว่าปริญญาตรี (n = 78)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านกิจกรรมแนะแนว	3.68	.58	4.01	.64	-3.93	<.001*
2. ด้านกิจกรรมนักเรียน	3.68	.90	4.00	.81	-2.56	.011*
3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	3.78	.67	4.10	.70	-3.43	<.001*
รวม	**3.71**	**.60**	**4.03**	**.65**	**-3.76**	**<.001***

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวม ของครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี แตกต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้าน ของครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี พบว่า ค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวิทยฐานะ โดยรวมและรายด้าน

n = 226

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	วิทยฐานะ				t	P
	ไม่มีวิทยฐานะ (n = 119)		วิทยฐานะ (n = 107)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านกิจกรรมแนะแนว	3.75	.60	3.85	.64	-1.231	.220
2. ด้านกิจกรรมนักเรียน	3.69	.93	3.91	.82	-1.934	.054
3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	3.84	.67	3.95	.72	-1.193	.234
รวม	**3.75**	**.60**	**3.90**	**.65**	**-1.812**	**.071**

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามวิทยฐานะ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวมและรายด้าน ของครูที่ไม่มีวิทยฐานะ แตกต่างจากครูที่มีวิทยฐานะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละด้านของครูที่ไม่มีวิทยฐานะแตกต่างจากครูที่มีวิทยฐานะ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน

n = 226

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
1. ด้านกิจกรรมแนะแนว	ระหว่างกลุ่ม	3.510	2	1.755	4.724	.010*
	ภายในกลุ่ม	82.854	223	.372		
	รวม	86.364	225			
2. ด้านกิจกรรมนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	3.869	2	1.934	2.510	.084
	ภายในกลุ่ม	171.856	223	.771		
	รวม	175.725	225			
3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	4.127	2	2.064	4.394	.013*
	ภายในกลุ่ม	104.737	223	.470		
	รวม	108.864	225			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**3.741**	**2**	**1.871**	**4.853**	**.009***
	ภายในกลุ่ม	**85.945**	**223**	**.385**		
	รวม	**89.686**	**225**			

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแปรปรวนของการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวม ของครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมแนะแนว และด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ มีอย่างน้อย 1 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน

n = 226

การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	แหล่งความแปรปรวน	ss	df	MS	F	P
1. ด้านกิจกรรมแนะแนว	ระหว่างกลุ่ม	1.339	2	.669	1.756	.175
	ภายในกลุ่ม	85.025	223	.381		
	รวม	86.364	225			
2. ด้านกิจกรรมนักเรียน	ระหว่างกลุ่ม	2.409	2	1.205	1.550	.215
	ภายในกลุ่ม	173.316	223	.777		
	รวม	175.725	225			
3. ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์	ระหว่างกลุ่ม	1.129	2	.564	1.168	.313
	ภายในกลุ่ม	107.735	223	.483		
	รวม	108.864	225			
รวม	**ระหว่างกลุ่ม**	**1.611**	**2**	**.805**	**2.039**	**.133**
	ภายในกลุ่ม	**88.076**	**223**	**.395**		
	รวม	**89.686**	**225**			

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบความแปรปรวนของการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน ของครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ที่มุ่งส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศของผู้เรียน ให้มีสมรรถนะตามศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้บริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองทิศทางการพัฒนาประเทศ เต็มศักยภาพอย่างมีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นไปตามเป้าประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่อย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ มีความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย และเพื่อให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาที่เสมอภาค อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐาน สู่ความเป็นเลิศสอดคล้องกับศักยภาพ ให้เป็นผู้มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ, 2567: 34-35) ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการดำเนินการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้บริหารในการบริหารจัดการเชิงระบบที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนครบทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารโดยอาศัยการมีส่วนร่วมตาม ทฤษฎีระบบ (System Theory) ของลุดวิก ฟอน เบอร์ทาลันฟ์ฟี (Ludwig von Bertalanffy, 1968: 24-25) ที่มองว่าโรงเรียนเป็นองค์รวมที่แต่ละส่วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องบูรณาการทรัพยากร บุคลากร และกิจกรรมในทุกระดับอย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดผลลัพธ์คือความสำเร็จของผู้เรียนในภาพรวม สอดคล้องกับคมสัน พรมเสน และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์ (2563: 51-52) ที่ศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

โดยผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับเจนจิรา โทรักษา และสมกูล ถาวรกิจ (2564: 2) ที่ศึกษาการส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู โดยผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับสุทธินัน จันสิง (2566: 359) ที่ศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2 โดยผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ รายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านกิจกรรมนักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมในด้านนี้ (โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี และกิจกรรมชมรม) เป็นกิจกรรมที่มีโครงสร้างและกฎระเบียบเฉพาะตัวสูง รวมถึงต้องอาศัยทรัพยากรและการควบคุมดูแลที่ใกล้ชิด ในบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาสมุทรปราการ ซึ่งเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมและเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสูง ผู้เรียนอาจมีความสนใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก (Global Trends) ทำให้รูปแบบกิจกรรมนักเรียนแบบดั้งเดิม อาจไม่สามารถดึงดูดความสนใจได้เท่าที่ควร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการในด้านนี้ยังขาดการปรับประยุกต์ให้มีความยืดหยุ่นและทันสมัย ส่งผลให้การขับเคลื่อนกิจกรรมนักเรียนมุ่งเน้นไปที่การจัดกิจกรรมตามระเบียบงานสารบรรณหรือโครงสร้างหลักสูตรมากกว่าการมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของ Soft Skills ที่ผู้เรียนควรได้รับจริง เช่น ทักษะความเป็นผู้นำหรือการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์จำลองที่ท้าทาย ซึ่งสอดคล้องกับทักษิณ แน่นอุดร วิชาญ เหรัญวิไลรัตน์ และ ณัฐภูมินทร์ ยศแก้ว (2565 : 143-144) ที่ศึกษาการบริหารงานวิชาการด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของบุคลากรโรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง โดยผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านกิจกรรมนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ จำแนกตามสถานภาพส่วนตัว ได้แก่ ระดับการศึกษา วิทยฐานะ อายุ และประสบการณ์ปฏิบัติงาน

1) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การศึกษาต่อของครูที่มีคุณวุฒิในระดับที่สูงขึ้น ย่อมก่อให้เกิดความลุ่มลึก ซึ่งครูที่มีการศึกษาต่อระดับสูงขึ้น (เช่น ปริญญาโท หรือปริญญาเอก) ย่อมได้รับโอกาสในการเรียนรู้เชิงทฤษฎีที่ลึกซึ้งกว่า รวมถึงการฝึกทักษะการวิจัยและการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ ส่งผลต่อมุมมองและการให้เหตุผลเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความหลากหลายและลุ่มลึกมากกว่า ความแตกต่างด้านคุณวุฒิสะท้อนถึงทุนทางวิชาการของครูที่ช่วยให้มีมุมมองรอบด้าน จึงอาจให้ความสำคัญกับโครงสร้างระบบและกระบวนการบริหารทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ที่เข้าถึงและเล็งเห็นถึงองค์ประกอบย่อยที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้และการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง และคนดี อย่างรอบด้านได้อย่างแท้จริง อีกทั้งในทางปฏิบัติครูที่มีวุฒิสูงกว่ามักผ่านการอบรม ประชุมวิชาการ หรือมีประสบการณ์การจัดการเรียนรู้และการวิจัยที่กว้างขวางกว่า ทำให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมกับการพัฒนาผู้เรียนเชิงองค์รวมได้ดีกว่า และยังได้รับความไว้วางใจจากผู้บริหารสถานศึกษาในการเป็นหัวหน้างานในฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งมีโอกาสในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการดำเนินงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย และหากพิจารณาในแง่มุมของการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะพบว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทุกด้านสะท้อนให้เห็นว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้นเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีที่ครูมองกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในมิติการวางแผนและการตัดสินใจ ครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักมีมุมมองทางการบริหารที่อิงข้อมูลและหลักการมากกว่าการปฏิบัติงานตามความเคยชิน โดยให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สภาพปัญหาของผู้เรียนรายบุคคลและการประเมินความเสี่ยงก่อนการวางแผนโครงการ ในขณะที่ครูระดับปริญญาตรีอาจมองการบริหารในเชิงภารกิจที่เน้นการดำเนินการให้เสร็จสิ้นตามปฏิทินปฏิบัติงานเป็นหลัก ความแตกต่างนี้ส่งผลให้การกำหนดเป้าหมายของกิจกรรมในโรงเรียนมีความคลาดเคลื่อนกันระหว่างการทำงานเพื่อให้ครบถ้วนตามระเบียบ กับการทำงานมุ่งเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ และในมิติการควบคุมและการประเมินผล ซึ่งเป็นจุดที่เห็นความแตกต่างชัดเจนที่สุดในทุกด้านของการวิจัย ครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่ามักให้ความสำคัญกับมาตรฐานการประกันคุณภาพและการประเมินผลเชิงสมรรถนะ โดยมองว่าการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนต้องวัดผลที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงการบันทึกเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ในขณะที่ครูระดับปริญญาตรีอาจมองกระบวนการประเมินผลเป็นเพียง

ขั้นตอนการรายงานเอกสารตามลำดับชั้น ด้วยมุมมองที่แตกต่างกันในทั้งสองมิตินี้ ส่งผลให้ระดับความคาดหวังต่อระบบการนิเทศติดตามของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการมีความแตกต่างกันตามไปด้วย ดังนั้น ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องบูรณาการความเห็นจากทั้งสองกลุ่มเพื่อสร้างจุดสมดุลในการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีมีมุมมองต่อการบริหารกิจกรรมต่างจากครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี สอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาวิชาชีพครูของโชน (Schön, 1983: 54-56) ที่เสนอแนวคิดครูสะท้อนคิด (Reflective Practitioner) ซึ่งการศึกษาระดับสูงช่วยให้ครูมีทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และสะท้อนประสบการณ์การสอนอย่างเป็นระบบ จึงสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนกับการยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนได้เด่นชัดกว่า และสอดคล้องกับปรัชญา โชโต และธีระดา ภิญโญ (2561: 122) ที่ศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ โดยผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกตามวิทยฐานะ พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยรวม ของครูที่มีวิทยฐานะ ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนถูกกำหนดไว้ใน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนทุกแห่งจึงดำเนินการตามมาตรฐานเดียวกันโดยไม่ขึ้นกับวิทยฐานะของครู นอกจากนี้งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมักอยู่ในความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา ฝ่ายกิจการนักเรียน หรือคณะกรรมการกิจกรรม ซึ่งทุกคนต้องทำตามแนวทางของโรงเรียน จึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างกัน อีกทั้งการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นหน้าที่หลักที่ครูทุกคนต้องมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะมีวิทยฐานะหรือไม่ ครูทุกคนต่างให้ความสำคัญกับการดูแลและพัฒนาผู้เรียนอย่างเท่าเทียม ตลอดจนการกำหนดกลยุทธ์และแนวทางในการบริหารจัดการงานอย่างครอบคลุมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่กระจายอำนาจและงานต่าง ๆ ออกไปอย่างทั่วถึง ทั้งครูที่มีวิทยฐานะ และครูที่ไม่มีวิทยฐานะ ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน นอกจากนี้เมื่อผลการเปรียบเทียบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นถึงการยึดถือมาตรฐานและแนวปฏิบัติเดียวกัน ที่มีการกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมและเกณฑ์การประเมินผล ที่ชัดเจนจากส่วนกลาง ครูทุกวิทยฐานะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการต่างต้องยึดถือระเบียบและแนวปฏิบัติเดียวกันนี้ในการทำงาน ส่งผลให้มุมมองที่มีต่อขั้นตอนการบริหารจัดการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน ไปจนถึงการวัดผล มีความสอดคล้องกันโดยไม่ขึ้นอยู่กับลำดับวิทยฐานะ ซึ่งนำไปสู่ความเป็นเอกภาพของการขับเคลื่อนนโยบายตลอดจนการนิเทศ กำกับ และติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบกระจายอำนาจ (Decentralization Management Theory) ของเฮนรี่ ฟาโยล (Fayol, 1949: 36-38) ที่ให้ความสำคัญกับการมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบร่วมกันในองค์กร ผลลัพธ์คือครูทุกตำแหน่งมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับอภิเชษฐ ทาพิลา และวิรัลพัชร วงศ์วัฒนเกษม (2566: 119) ที่ศึกษาการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามการรับรู้ของครูในศูนย์เครือข่ายที่ 10 ชุมพวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7 โดยผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่แตกต่างกัน

3) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกตามอายุ พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบความแปรปรวนการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวม ของครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูที่มีอายุมากมักให้ความสำคัญกับการวางแผนที่เป็นระบบและการรักษาระเบียบแบบแผนตามนโยบายของโรงเรียน ขณะที่ครูอายุน้อยมักเน้นความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่แตกต่างกันในทางปฏิบัติ โดยครูรุ่นอาวุโสมักเป็นผู้นำและที่ปรึกษา ส่วนครูรุ่นใหม่ทำหน้าที่ผู้ปฏิบัติและริเริ่มกิจกรรมใหม่ ๆ นอกจากนี้ครูที่มีอายุมากกว่ามักปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมาเป็นเวลานาน ทำให้มีโอกาสได้รับการส่งเสริม สนับสนุน หรือเข้าร่วมโครงการพัฒนาครูที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งในเชิงวิชาชีพทั่วไปและเฉพาะทาง เช่น การอบรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้กำกับนักศึกษาวิชาทหาร (ผกท.) เป็นต้น นอกจากนี้ข้อมูลที่พบว่าครูต่างวัยมีความคิดเห็นแตกต่างกัน สะท้อนทัศนะและแนวการทำงานที่หลากหลายตามช่วงวัย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligences Theory) ของฮาเวิร์ด การ์ดเนอร์ (Gardner, 1983: 92-93) โดยแต่ละบุคคลมีศักยภาพและรูปแบบการทำงานแตกต่างกันไป ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นไปอย่างสร้างสรรค์หลากหลายและตอบสนองผู้เรียนได้ทุกมิติ และสอดคล้องกับปรัชญา โชโต และธีระดา ภิญโญ (2561: 122) ที่ศึกษาการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ

โดยผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน พบว่า ค่าเฉลี่ยของการเปรียบเทียบความแปรปรวนของการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมและรายด้าน ของครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนในสังกัดเดียวกันต้องปฏิบัติตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐาน วิธีการจัด และการประเมินที่คล้ายคลึงกัน ทำให้ครูทุกคน ไม่ว่าจะมีประสบการณ์มากหรือน้อย ย่อมรับรู้ เข้าใจ และปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน อีกทั้งครูทุกระดับประสบการณ์ได้รับการพัฒนาผ่านการอบรม การนิเทศภายใน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งผลให้ความแตกต่างด้านระยะเวลาการทำงานไม่ใช่ปัจจัยที่ทำให้ความคิดเห็นต่างกันชัดเจน ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นครูใหม่หรือครูอาวุโสที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน โรงเรียนมักมอบหมายให้มีบทบาทในกิจกรรม เช่น ลูกเสือ ชุมนุม กิจกรรมเพื่อสังคม ฯลฯ ทำให้ครูทุกช่วงอายุงานคุ้นเคยและเข้าใจลักษณะงานใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผลการวิจัยไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายด้วยแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร (Organizational Learning Theory) ของเซ็นจ์ (Senge, 1990: 19-21) ที่เสนอว่าบุคลากรในองค์กรเรียนรู้และพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความแตกต่างด้านประสบการณ์การทำงานไม่ส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติ เนื่องจากมีระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เข้มแข็งในโรงเรียน และสอดคล้องกับปฐมาวดี พัฒนสิงห์ นิรันดร์ จุลทรัพย์ และ อมลวรรณ วีระธรรมโม (2560: 57) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน มอ.วิทยานุสารณ์ สุราษฎร์ธานี โดยผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการศึกษาการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ด้านกิจกรรมนักเรียน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรออกแบบแผนและนโยบาย หรือวางกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมนักเรียนให้ครอบคลุมในทุกมิติ เพื่อตอบสนองและพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ และตามความสนใจได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้อาจประสานความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีส่วนร่วม และให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนอย่างแท้จริง

1.2 จากผลการศึกษาการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตวิทยปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่า ด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูดสุดเป็นอันดับแรก ผู้บริหารควรออกแบบกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาและต่อยอดผลจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ เพื่อยกระดับรูปแบบ แนวทาง และวิธีการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถนำไปสู่การถอดบทเรียนและสร้างแนวปฏิบัติที่ดีเพื่อพัฒนาเป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณะประโยชน์ ของสถานศึกษาได้อีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.2 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

คมสัน พรมเสน และสำเริง อ่อนสัมพันธุ์. (2563, มกราคม-มิถุนายน). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนวัดท่าพูด (นครผลประชานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. **วารสารการบริหารการศึกษา** มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11 (1), 51-66.

เจนจิรา โทรักษา และสมกูล ถาวรกิจ. (2564, มกราคม-มิถุนายน). การส่งเสริมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู. **วารสารราชนครินทร์**, 18 (1), 1-10.

ทักษิณ แน่นอุดร วิชาญ เหรัญวิไลรัตน์ และ ณัฐภูมินทร์ ยศแก้ว. (2565, มกราคม-มิถุนายน). การบริหารงานวิชาการด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของบุคลากร โรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ชลบุรี ระยอง. **วารสารสหวิทยาการพัฒนา**, 1 (1), 139-148.

ปฐมาวดี พัฒนสิงห์, นิรันดร์ จุลทรัพย์ และอมลวรรณ วีระธรรมโม. (2560, มกราคม-มิถุนายน). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน มอ.วิทยานุสารณ์ สุราษฎร์ธานี. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**, 17 (1), 57-64.

ปรัชญา โชโต และธีระดา ภิญโญ. (2561, กรกฎาคม–ธันวาคม). การบริหารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 จังหวัดสมุทรปราการ. **วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์,** 13 (26), 116-130.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2567). **แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ**. สมุทรปราการ: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. (2567). **แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ฉบับทบทวน พ.ศ. 2657 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ**. สมุทรปราการ: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ. (2568). **แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรปราการ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568**. สมุทรปราการ: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดสมุทรปราการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: บริษัท พริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.

สุทธินัน จันสิง. (2566, พฤษภาคม-มิถุนายน). การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 2. **วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ**, 3 (3), 353-364.

อภิเชษฐ ทาพิลา และวิรัลพัชร วงศ์วัฒนเกษม. (2566, มกราคม–มิถุนายน). การบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามการรับรู้ของครูในศูนย์เครือข่ายที่ 10 ชุมพวง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. **วารสารศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา**, 2 (1), 108-124.

Bertalanffy, L. V. (1968) . **General System Theory: Foundations, Development, Applications**. New York: George Braziller.

Cronbach, L. J. (1990). **Essentials of Psychological Testing**. 3rd ed. New York: Harper and Row.

Fayol, H. (1949). **General and Industrial Management**. London: Pitman.

Gardner, H. (1983). **Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences**. New York: Basic Books.

Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970, September). **Determining Sample Sizes for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.

Schön, D. A. (1983). **The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action**. New York: Basic Books.

Senge, P.M. (1990). **The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization**. New York: Doubleday.

การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

DEVELOPMENT OF GUIDANCE ACTIVITY PACKAGE USING CREATIVE TECHNIQUES AND GAMIFICATION TECHNIQUES TO ENHANCE DIGITAL QUOTIENT FOR EARLY ADOLESCENT

นววิช นวชีวินมัย
คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
Nawawit Navachewinmai
Faculty of Art Education Bunditpatanasilpa Institute
Corresponding Author E-mail :nawawit54@gmail.com

(Received : December 17, 2025; Edit : January 11, 2026; accepted : January 11, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น 2) เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 36 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมแนะแนว ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น ที่มีค่าเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เท่ากับ 4.93 และแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถิติการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทดสอบทีสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดความฉลาดทางดิจิทัลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ ดังนี้ 1) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 8 ชุด ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล และการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล 2) ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางดิจิทัลโดยรวมก่อนการทดลองเท่ากับ 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 หลังการทดลองเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองมีค่าเท่ากับ ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ : ความฉลาดทางดิจิทัล กิจกรรมแนะแนว เกมมิฟิเคชัน เทคนิคเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop guidance activity package using creative techniques and gamification techniques to enhance digital quotient for early adolescent; 2) compare digital quotient in an experimental group in the pre-experiment and post-experiment. The sample of research involved 36 secondary school students who were selected by multiple random sampling. The research instruments consisted of (1) a guidance activity package using creative techniques and gamification techniques to enhance digital quotient for early adolescent, which received a mean quality evaluation score of 4.93 from experts, and (2) digital quotient test, which demonstrated content validity indices ranging from 0.60 to 1.00 based on expert evaluation, and a reliability coefficient of 0.87. Data were analyzed using statistical methods, including mean, standard deviation and the dependent samples t-test. The findings were as follows: 1) A guidance activity program based on creative techniques integrated with gamification was developed to enhance the digital intelligence of early adolescents. The program consists of eight activity units: digital citizen identity, screen time management, cyberbullying management, cybersecurity management, privacy management, critical thinking, digital footprints, and digital empathy. 2) the experimental group showed The aggregate digital quotient level of the sample group prior to the experiment demonstrated a mean score of 3.64, accompanied by a standard deviation of 0.36. Following the experiment, the average score rose to 4.12, accompanied by a standard deviation of 0.27. A comparison of the pre-test and post-test outcomes demonstrated a statistically significant increase in digital quotient at the .01 level.

Keywords : Digital Quotient, Guidance activity, Gamification, Creative Techniques

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) มุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดี มีความสามารถ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุกช่วงวัย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจดังกล่าว โดยเฉพาะการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการศึกษาในยุค 4.0 ที่ประชาชนต้องใช้ชีวิต เรียนรู้ และประกอบอาชีพท่ามกลางสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลบนโลกออนไลน์ ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างเหมาะสม ทั้งด้านพฤติกรรม ความคิด และอารมณ์ เพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตในสังคมดิจิทัลตามวิถีใหม่ (New normal) ได้อย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น อีกทั้งต้องมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัย รู้เท่าทัน ไม่ตกเป็นเหยื่อ และไม่เป็นผู้ละเมิดผู้อื่นในโลกออนไลน์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับสมรรถนะข้อที่ 5 ของผู้เรียน ตามสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมี “ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี” ซึ่งหมายถึงการเลือกและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิตส่วนตัวและใช้ชีวิตในสังคมโลกดิจิทัล ทั้งด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน หรือการเผชิญปัญหา พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงอย่างอย่างเหมาะสม

เมื่อเข้าสู่สังคมยุค 4.0 ทุกกิจวัตรของคนทั้งการศึกษา การประกอบอาชีพ การทำกิจวัตรส่วนตัว และการเข้าสังคม ล้วนมีองค์ประกอบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตเข้ามามีส่วนในการดำเนินการให้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งสิ้น แต่ท่ามกลางความสบายกลับพบปัญหาที่น่าตกใจว่า การก่ออาชญากรรมกระทำความผิดทางออนไลน์ รวมถึงการกลั่นแกล้งกันทางโลกออนไลน์ กลับเพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ โดยข้อมูลจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติระบุว่า ในช่วงเดือนมีนาคม 2565 ถึงเดือนมิถุนายน 2567 ที่ผ่านมา พบว่ามีการแจ้งความเข้ามาทั้งหมด 575,507 เรื่อง คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวมกว่า 65,715 ล้านบาท (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2567) รวมถึงยังพบว่า ปัญหาที่ตามมาจากการใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์จนกระทั่งส่งผลต่อสุขภาพจิตของเยาวชนไทยสูงถึง ร้อยละ 55.3 เมื่อจำแนกเป็นปัญหาพบว่า มีทั้งปัญหาการคุกคาม การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ การล่อลวงทางออนไลน์ที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ปัญหาการหลอกลวงแพร่ข้อมูลเท็จทำให้สูญเสียทรัพย์สิน การใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัลที่เชื่อมออนไลน์เกินความพอดีจนกระทั่งต่อวิถีชีวิตอื่น ๆ (Unicef, 2025) เมื่อพิจารณาข้อมูลเป็นรายอายุพบว่า กลุ่มเยาวชนไทยร้อยละ 45 มีประสบการณ์ตกเป็นเหยื่อของการกระทำผิดทางออนไลน์และการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ (เบญจพร ตันตสูติ, 2562) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า ยิ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาแทรกซึมในวิถีชีวิตมากเท่าใด การกระทำผิดทางออนไลน์ก็ยิ่งแพร่กระจายและควบคุมได้ยากขึ้น ทั้งจากลักษณะการใช้งานที่ไร้ขอบเขตทางเวลาและสถานที่ รวมถึงความสามารถของผู้กระทำในการปกปิดตัวตน ซึ่งทำให้การติดตามตัวมีความซับซ้อน และยิ่งเพิ่มความกล้าให้ผู้กระทำละเมิดผู้อื่น

จากประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น วัยรุ่นจึงควรได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสมซึ่ง “ความฉลาดทางดิจิทัล” (Digital Quotient: DQ) ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้วัยรุ่นสามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เหมาะสม อีกทั้งยังเป็นทักษะที่เอื้อต่อการเผชิญและรับมือกับสถานการณ์ปัญหา ภัยอันตรายต่าง ๆ ที่ปรากฏบนโลกออนไลน์ได้อย่าง เหมาะสม (สรานนท์ อินทนนท์, 2563) โดยความฉลาดทางดิจิทัลนั้นเป็นความสามารถในการเข้าใจและการปฏิบัติตัวในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม สามารถใช้งานได้อย่างปลอดภัย ตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ในโลกออนไลน์ได้อย่างเท่าทัน เหมาะสม รวมถึงใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลในกลุ่มวัยรุ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นตอนต้นอายุประมาณ 13–15 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เริ่มใช้งานสื่อดิจิทัลและโลกออนไลน์อย่างจริงจัง อีกทั้งยังเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการดำเนินงานเชิงป้องกัน ก่อนเข้าสู่วัย 15–24 ปี ที่เป็นกลุ่มผู้ใช้งานเทคโนโลยีออนไลน์ในสัดส่วนสูงที่สุด (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคม, 2558) ไม่ว่าจะเพื่อการสื่อสารกับเพื่อน การทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือกิจกรรมงานอดิเรกต่าง ๆ ในด้านพัฒนาการ วัยรุ่นช่วงนี้กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และความคิด อีกทั้งยังเป็นช่วงของ “วิกฤตอัตลักษณ์” (Identity crisis) ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมของอิริค อิริคสัน (Erik Erikson, อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) วัยรุ่นจึงต้องการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง แสวงหาการยอมรับจากสังคมดิจิทัล และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทั้งกับเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามในเวลาเดียวกัน ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ ฌอง พีอาเจต์ (Jean Piaget, อ้างถึงใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2559) อธิบายว่า วัยรุ่นเป็นช่วงวัยที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและสติปัญญา และจำเป็นต้องได้รับการฝึกทักษะการคิดขั้นสูง เพิ่มพูนประสบการณ์ และพัฒนาความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทันเพื่อความปลอดภัย สามารถเข้าใจตนเอง เคารพผู้อื่น และอยู่ร่วมกับความหลากหลายบนสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสมจากเหตุผลทั้งหมดนี้ จึงเห็นได้ว่าการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้วัยรุ่นสามารถเติบโตเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ใช้เทคโนโลยีอย่างรับผิดชอบ ปลอดภัย และสร้างสรรค์บนโลกออนไลน์

การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลในบริบทสถานศึกษาสามารถดำเนินการผ่าน “กิจกรรมแนะแนว” ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในเชิงจิตวิทยาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดให้ทุกสถานศึกษาต้องมีการจัดกิจกรรมแนะแนวเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษา กิจกรรมแนะแนวมีบทบาทในการส่งเสริมพัฒนาการทางความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น ตระหนักรู้ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวรวมถึงสังคมดิจิทัล สามารถปรับตัวอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สำหรับวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มของ “Generation Z” ที่มีลักษณะโดดเด่น ได้แก่ ความกล้าแสดงออก เปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเรียนรู้ร่วมกับเทคโนโลยี จึงเป็นกลุ่มที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมรูปแบบใหม่ที่ดึงดูดความสนใจ หนึ่งในแนวคิดที่ตอบสนองต่อธรรมชาติวัยรุ่นได้ดีคือ “เกมมิฟิเคชัน” (Gamification) ซึ่งเป็นการประยุกต์รูปแบบและกลไกของเกมมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างความสนุกสนาน ความท้าทาย การสะสมแต้มและภารกิจต่าง ๆ ที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และสามารถบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเกมมิฟิเคชันยังมีองค์ประกอบสำคัญของเกมที่สอดคล้องกับธรรมชาติของวัยรุ่น ได้แก่ เป้าหมาย(Goal) เหรียญหรือแต้มสะสม (Taken or Badges) การเพิ่มระดับความยาก(Level) ความท้าทาย(Challenge) การแข่งขัน(Competition) ตารางคะแนน (Leaderboard) การให้ผลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง (Continuous Feedback) และความสนุกสนาน(Fun) การจัดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลwhich ต้องอาศัยองค์ความรู้ ทักษะ และเจตคติ จึงควรดำเนินการภายใต้บรรยากาศที่สร้างความสุข ความสนุกสนาน และส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้ เข้าใจตนเอง และเรียนรู้แนวทางในการพัฒนาตนเองในสังคมดิจิทัล นอกจากนี้ การบูรณาการ “เทคนิคเชิงสร้างสรรค์” (Creative Techniques) เช่น ดนตรี เกมกระดาน การวาดภาพ หรือกิจกรรมศิลปะอื่น ๆ ยังช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนความคิดและความรู้สึก สร้างความหมายต่อประสบการณ์ของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาในเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สกล วรเจริญศรี, 2560) ซึ่งถือเป็นเทคนิคสำคัญที่เข้ามาเชื่อมโยงกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ ให้วัยรุ่นซึ่งในกิจกรรมที่ต้องพัฒนาคุณลักษณะที่อยู่ในอย่างความฉลาดทางดิจิทัล ที่ต้องลงลึกถึงความคิดและอารมณ์ อาจจะยากต่อการเปิดใจแสดงความคิดความรู้สึกกับเพื่อนจำนวนมากโดยเฉพาะในประเด็นเชิงลบอย่างปัญหาที่พบในโลกออนไลน์ ดังนั้น เทคนิคเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นเสมือนตัวเชื่อมประสานกิจกรรมร่วมกับเกมมิฟิเคชันที่กำหนดทิศทางกิจกรรมให้วัยรุ่นสามารถสร้างสัมพันธภาพระหว่างกันภายในกิจกรรมได้ง่ายขึ้น เอื้ออำนวยในการสำรวจความคิด ประสบการณ์ รวมถึงความรู้สึก ที่แสดงออกผ่านกิจกรรมศิลปะด้วยบรรยากาศที่ดีปลอดภัยไม่ทำให้รู้สึกกังวล (สกล วรเจริญศรี, 2560) เพื่อนำผลจากการสำรวจเหล่านั้นมาสู่การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลที่อยู่บนฐานของประสบการณ์จริงของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงได้ร่วมกันใช้ความคิดในการหาแนวทางการแก้ไข รับมือ พัฒนาความคิดเพื่อป้องกัน ซึ่งเป็นผลมาจากการสำรวจด้วยกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น โดยมุ่งศึกษาและพัฒนากับนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นในภูมิภาคภาคกลางตอนล่าง ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย ความคิด ความรู้ และเจตคติที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปรับตัว การพัฒนาชุดกิจกรรมดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมที่เทคโนโลยีดิจิทัล สื่อสารสนเทศ และสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับปรัชญาของงานแนะแนวที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถช่วยเหลือตนเองและดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น
2. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรเพื่อการเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลเป็นวัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุ 13 – 15 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเพื่อการเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลเป็นวัยรุ่นตอนต้น ช่วงอายุ 13 – 15 ปี ซึ่งเป็นนักเรียนกำลังศึกษาในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 36 คน ได้มาด้วยสุ่มแบบหลายขั้นตอน

ตัวแปร

1. ตัวแปรจัดกระทำ คือ ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
2. ตัวแปรตาม คือ ความฉลาดทางดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น จำนวน 8 ชุดกิจกรรม ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity) การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management) การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management) การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management) การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) และการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy) โดยองค์ประกอบของชุดกิจกรรมแต่ละชุด ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว สื่อการเรียนรู้ และ ภาคผนวก

2. แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล แบ่งเป็นองค์ประกอบ 8 ด้าน จำนวน 49 ข้อ ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity) จำนวน 6 ข้อ การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management) จำนวน 6 ข้อ การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management) จำนวน 8 ข้อ การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management) จำนวน 6 ข้อ การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management) จำนวน 7 ข้อ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) จำนวน 5 ข้อ การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) จำนวน 5 ข้อ และการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy) จำนวน 6 ข้อ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

1.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมแนะแนว เกมมิฟิเคชัน เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ และการเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

1.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

1.3 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง มาพัฒนาเป็น (ร่าง) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

1.4 นำ (ร่าง) ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น ไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีเกณฑ์การประเมินเป็นมาตรส่วนประมาณค่า ได้แก่

ระดับ 5 เท่ากับ คุณภาพระดับ ดีมาก
ระดับ 4 เท่ากับ คุณภาพระดับ ดี
ระดับ 3 เท่ากับ คุณภาพระดับ ปานกลาง
ระดับ 2 เท่ากับ คุณภาพระดับ ควรปรับปรุง
ระดับ 1 เท่ากับ คุณภาพระดับ ใช้ไม่ได้

1.5 นำชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ช่วงอายุ 13 – 15 ปี) ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมเกี่ยวกับลำดับขั้นตอน ระยะเวลา เนื้อหาต่าง ๆ ตลอดจนการหาและปรับปรุงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลองก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล

2.1 ศึกษาเอกสาร งานวิจัย เกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลนำมากำหนดเป็นนิยามศัพท์ของฉลาดทางทางดิจิทัล แบ่งเป็นองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity) การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management) การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management) การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management) การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) และการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy)

2.3 ดำเนินการสร้างข้อคำถามพัฒนาเป็น (ร่าง) แบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล

2.4 นำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ มีค่าดัชนีความสอดคล้องจากการประเมินความเที่ยงตรงโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0 ถือว่านำข้อคำถามไปใช้ได้จริง

2.5 นำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลที่ผ่านการปรับตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง

2.6 นำแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ซึ่งควรมีค่าตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป โดยค่าความเชื่อมั่นของของแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล มีค่าเท่ากับ 0.87

2.7 ปรับปรุงแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัลตามข้อเสนอแนะของผทรงคุณวุฒิได้ข้อคำถาม จำนวน 49 ข้อ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

2. ผู้วิจัยทำการประเมินนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อเป็นการประเมินก่อนเข้าร่วมกิจกรรม

3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ชุดกิจกรรมกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วย 8 ชุด ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity), การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management), การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management), การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management), การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management), การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking), การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) และ การเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy)

4. ผู้วิจัยทำการประเมินนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบวัดความฉลาดทางดิจิทัล เพื่อเป็นการประเมินหลังเข้าร่วมกิจกรรม

5. นำผลคะแนนความฉลาดทางดิจิทัลก่อนและหลังการเข้าร่วมชุดกิจกรรมแนะแนวฯ มาวิเคราะห์และสรุปผล

6. ผู้วิจัยนำผลการทดลองและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมกิจกรรมมาปรับปรุงเพื่อทำการเผยแพร่ชุดกิจกรรมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าสถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

2. การวิเคราะห์ค่าสถิติทีเปรียบเทียบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (Dependent sample t-test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดความฉลาดทางดิจิทัลก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเกมมิฟิเคชัน เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับทฤษฎีจิตวิทยา พบว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลควรมุ่งพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยบูรณาการสาระสำคัญเกี่ยวกับการบริหารเวลาบนโลกดิจิทัลอย่างสมดุล การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล การปกป้องความเป็นส่วนตัว สิทธิ หน้าที่กฎหมาย และจริยธรรมดิจิทัล ตลอดจนการตระหนักถึงร่องรอยบนโลกออนไลน์ ความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการจัดการตัวตนออนไลน์ ควบคู่กับการเสริมสร้างความเข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่นเพื่อก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจในการสื่อสารออนไลน์ ชุดกิจกรรมออกแบบบนฐานแนวคิดและทฤษฎีที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผ่านสถานการณ์ใกล้ตัวและการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการกิจกรรม คอยเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับสาระการเรียนรู้ กระตุ้นการสื่อสาร การตอบโต้ การสะท้อนคิด และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผ่านการทำงานกลุ่มและการทำงานเป็นทีม กิจกรรมถูกออกแบบให้ลดความวิตกกังวล สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลองผิดลองถูกโดยไม่กดดัน มีระดับความท้าทายที่เหมาะสม พร้อมกลไกเกมมิฟิเคชัน เช่น ภารกิจเป้าหมายที่ชัดเจน ระบบสะสมคะแนน การรายงานความก้าวหน้า และเงื่อนไขผลลัพธ์เชิงบวก เพื่อเสริมแรงจูงใจและสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมีความหมาย โดยพิจารณาร่วมกับองค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัลในแต่ละด้าน ได้แก่ การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity) การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management) การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management) การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management) การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) และการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy) พัฒนาเป็นชุดกิจกรรมจำนวน 8 ชุด องค์ประกอบของแต่ละชุดประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรม แผนการจัดกิจกรรมแนะแนว สื่อการเรียนรู้ และ ภาคผนวก โดยได้ผลการตรวจสอบคุณภาพโดยใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ได้ค่าเฉลี่ยของชุดกิจกรรมแนะแนวฯ ทั้ง 8 ชุด เท่ากับ 4.93 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ .05 โดยแบ่งเป็นรายละเอียดของชุดกิจกรรม ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น

ชุดที่	องค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัล/ชื่อกิจกรรมแนะแนว	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	ทฤษฎี/ทักษะ/เทคนิคอ้างอิงกิจกรรม
1	การจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัล (Digital citizen identity) / ชื่อกิจกรรม: Identity Quest: ภารกิจแสดงตนบนโลกดิจิทัล	1. ส 1. สามารถแสดงตัวตนบนโลกออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม 2. สามารถสื่อสารบนโลกออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมบทบาทสมมติ เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ (Creative Techniques and Activities) - เทคนิคศิลปะของฉัน แนวคิดปฏิบัติการเชิงสมานฉันท์ (Restorative Practice) - แนวคิด Social Discipline Windows แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
2	การบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล (Screen time management) / ผู้จัดการเวลาแห่งโลกดิจิทัล	1. สามารถวิเคราะห์ความสอดคล้องของการดำเนินชีวิตของตนเองกับความต้องการ 2. สามารถวางแผนเวลาใช้ชีวิตประจำวันให้สมดุลกับ	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ ทฤษฎีจิตวิทยาการปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) - เทคนิค WDEP

ชุดที่	องค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัล/ชื่อกิจกรรมแนะแนว	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	ทฤษฎี/ทักษะ/เทคนิคอ้างอิงกิจกรรม
		การใช้เทคโนโลยี	แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
3	การจัดการการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyberbullying management) / พิชิต cyber bully เริ่มที่ตัวเรา	1. นักเรียนสามารถจัดการกับอารมณ์ทางลบเมื่อเจอการกลั่นแกล้งได้ 2. นักเรียนสามารถจัดการกับความคิดทางลบเมื่อเจอการกลั่นแกล้งได้ 3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ - เกมบทบาทสมมติ เทคนิคเชิงสร้างสรรค์(Creative Techniques and Activities) - เทคนิค อัลบั้มเพลงแห่งชีวิต เทคนิคการกำหนดลมหายใจเพื่อลดอารมณ์ทางลบ (Deep Breaths) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเน้นความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory) - เทคนิค Cognitive Restructuring แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
4	การจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล (Cybersecurity management) / เกราะกันภัยโลกไซเบอร์	1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ตัวอย่างภัยอันตรายจากโลกออนไลน์ได้ 2. นักเรียนสามารถใช้เหตุผลและหลักการตรวจสอบเทคโนโลยีออนไลน์ได้	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ - เกมตอบคำถาม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) - แนวคิดเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
5	การปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล (Privacy management) /เกราะคุ้มกันแห่งโลกดิจิทัล	1. นักเรียนเข้าใจลักษณะของข้อมูลส่วนตัวที่ไม่ควรเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ 2. นักเรียนสามารถประเมินข้อมูลส่วนตัวที่ควรเผยแพร่ทางออนไลน์ 3. นักเรียนระบุแนวทางการเผยแพร่ข้อมูลอย่างปลอดภัยได้	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
6	การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) / นักสืบความจริงบนโลกดิจิทัล	1. นักเรียนเข้าใจหลักการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ข้อมูลดิจิทัล 2. นักเรียนสามารถตรวจสอบความน่าเชื่อถือของ	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ - เกมตอบคำถาม ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเน้นความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory)

ชุดที่	องค์ประกอบของความฉลาดทางดิจิทัล/ชื่อกิจกรรมแนะแนว	วัตถุประสงค์ของกิจกรรม	ทฤษฎี/ทักษะ/เทคนิคอ้างอิงกิจกรรม
		ข้อมูลออนไลน์ได้	- เทคนิคการตั้งคำถามแบบโสเครติส (Socratic Question) หลักการ 5W1H เพื่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
7	การรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล (Digital footprints) / รู้ทันระวังร่องรอยโลกออนไลน์	1. นักเรียนสามารถระบุประเภทของร่องรอยบนโลกออนไลน์ได้ 2. นักเรียนสามารถเสนอแนวทาง “การจัดการ” หรือ “การป้องกัน” ร่องรอยออนไลน์ได้อย่างเหมาะสม	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมตอบคำถาม เทคนิคเชิงสร้างสรรค์(Creative Techniques and Activities) - เทคนิคความทรงจำที่ดีและไม่ดี แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)
8	การเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล (Digital empathy) / empathy together	1. นักเรียนเข้าใจความหมายและความสำคัญของการเข้าใจและเห็นใจผู้อื่นบนโลกดิจิทัล 2. นักเรียนสามารถสื่อสารในสื่อดิจิทัลอย่าง เห็นอกเห็นใจในสังคมออนไลน์	แนวคิดเกมมิฟิเคชัน - เกมจำลองสถานการณ์ เทคนิคเชิงสร้างสรรค์(Creative Techniques and Activities) - เทคนิค อัลบั้มเพลงแห่งชีวิต ทฤษฎีจิตวิทยาการปรึกษาแบบเน้นบุคคลเป็นศูนย์กลาง (Person-Centered Theory) - การรู้ซึ้งถึงความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) แนวคิดการปรับพฤติกรรมแบบเบี้ยอรรถกร (Token Economy)

2. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความฉลาดทางดิจิทัลโดยรวม ก่อนการทดลองเท่ากับ 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 หลังการทดลองเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองมีค่าเท่ากับ ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ พบว่า ด้านการบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการจัดการเอกลักษณ์ตนเองบนโลกดิจิทัลก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการบริหารเวลาบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 3.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 4.20 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการรู้เท่าทันร่องรอยภูมิหลังบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 4.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.42 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการจัดการความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 หลังการเข้าร่วม

กิจกรรมเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.41 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการปกป้องความเป็นส่วนตัวบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 4.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.44 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ด้านการเข้าใจ เห็นใจ ซึ่งกันและกันบนโลกดิจิทัล ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 หลังการเข้าร่วมกิจกรรมเท่ากับ 4.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.39 ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้น ผลการประเมินคุณภาพมีค่าเฉลี่ยของชุดกิจกรรมแนะแนวฯ ทั้ง 8 ชุด เท่ากับ 4.93 เนื่องจากการพัฒนาแผนกิจกรรมแนะแนวฯ มีกระบวนการที่ตรงตามหลักการออกแบบการจัดการเรียนรู้และวางแผนการจัดการเรียนรู้ รวมถึงมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการพัฒนาที่ชัดเจน โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัย มีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตามหลักการสัมภาษณ์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแผนกิจกรรมแนะแนวฯ อีกทั้งขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ของชุดกิจกรรมยังมีการผสมผสานแนวคิดของเกมมิฟิเคชันในรูปแบบของเกมมีการเก็บคะแนนสะสม การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ของที่มีกติกาชัดเจน เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจและเอื้ออำนวยในการเรียนรู้ ฝึกตอบโต้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ จิราภรณ์ ตั้งสกุล (2563) ที่ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชันเพื่อการเสริมสร้างสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชัน พบว่ามีสมรรถนะการคิดแก้ปัญหาแบบร่วมมือที่สูงกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งแสดงถึงการผสมผสานเกมมิฟิเคชันสามารถพัฒนาคุณลักษณะทางจิตวิทยาอย่างกระบวนการคิดได้อย่างประสิทธิภาพ รวมถึงมีการใช้เทคนิคเชิงสร้างสรรค์ ด้วยเทคนิคศิลปะของฉันเพื่อเป็นสื่อกลางในการแสดงประสบการณ์การแสดงตัวตนบนโลกออนไลน์ ความคิดเห็นผ่านการออกแบบงานศิลปะ การใช้เพลงด้วยเทคนิค อัลบั้มเพลงชีวิต และ การใช้เทคนิคความทรงจำที่ดีและไม่ดี เป็นสื่อกลางในการสำรวจประสบการณ์ปัญหาที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกลวรเจริญศรี (2560) ที่ได้ดำเนินการวิจัยในเรื่อง การพัฒนาเทคนิคเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น พบว่า เทคนิคศิลปะของฉันส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพเชิงบวกในการทำกิจกรรม และส่งเสริมการเปิดเผยความคิดความรู้สึก ประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งการเปิดเผยประเด็นปัญหาต่าง ๆ ถือเป็นพื้นฐานสำคัญไปสู่การพัฒนาที่ตรงประเด็นและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. การเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลของวัยรุ่นตอนต้นก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล ก่อนการทดลองเท่ากับ 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 หลังการทดลองเท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.27 พบว่า การเปรียบเทียบก่อนการทดลองกับหลังการทดลองมีค่าเท่ากับ ซึ่งแสดงว่ามีความฉลาดทางดิจิทัลขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่จัดด้วยกระบวนการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ของตัวบุคคลเอง การสะท้อนคิด มุ่งพัฒนาพัฒนาทักษะและสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมปัจจุบัน ซึ่งธรรมชาติของการพัฒนาคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยา อย่างความฉลาดทางดิจิทัล ถือว่ามีความสอดคล้องกับกระบวนการของกิจกรรมแนะแนว เนื่องด้วยเป็นการพัฒนากระบวนการคิด จึงต้องมีการฝึกการคิด เป็นฝึกตอบโต้กับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน จึงต้องมีการสำรวจประสบการณ์รวมถึงการฝึกปฏิสัมพันธ์กับบุคคลตามสถานการณ์สอดคล้อง ซึ่งผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอลวิน ธารไพศาลสมุทร (2566) เรื่อง การศึกษาและการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัลของนักเรียนวัยรุ่นโดยการจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวแบบผสมผสาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมแนะแนวแบบผสมผสานมีความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และติดตามผล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสาคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการจัยไปใช้

2.1 ควรนำชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลไปขยายผลใช้กับกลุ่มประชากรในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย

2.2 ควรดำเนินการศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลในกลุ่มช่วงวัยผู้ใหญ่ผ่านการพัฒนาชุดฝึกอบรมตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรดำเนินการติดตามผลการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบความฉลาดทางดิจิทัลหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามแนวคิดเทคนิคเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางดิจิทัลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.** ค้นเมื่อ 15 เมษายน 2568, จาก https://www.moe.go.th/แผนการศึกษาแห่งชาติ-พ-ศ-2560/

จิราภรณ์ ตั้งสกุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเกมมิฟิเคชั่นเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการแก้ปัญหาแบบร่วมมือสำหรับนักศึกษาพยาบาล. **ปริญญานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เบญจพร ตันตสูติ. (2562). **เมื่อลูกถูกแกล้ง.** กรุงเทพมหานคร: พราวโพเอท.

สกล วรเจริญศรี. (2560). การพัฒนาเทคนิคเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างสัมพันธภาพเชิงบวกในการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น. **วารสารวิจัยทางการศึกษา** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 11(2) : หน้า 1-19

_____. (2560). **Creative Techniques and Activities for Adolescent Group Counseling เทคนิคเชิงสร้างสรรค์และกิจกรรมสำหรับการให้คำปรึกษากลุ่มวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: ProTexts.com.**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). **การจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนว.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2567). **สถิติอาชญากรรมไซเบอร์ออนไลน์.** ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2568, จาก https://info.apexcircuit.com/?p=26036

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2559). **จิตวิทยาการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สรานนท์ อินทนนท์. (2563). **ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence).** ปทุมธานี: วอล์ค ออน คลาวด์

เอลวิน ธารไพศาลสมุทร. (2566). การศึกษาและการเสริมสร้างความฉลาดทางอารมณ์ในโลกดิจิทัลของนักเรียนวัยรุ่นโดยกาจัดการเรียนรู้กิจกรรมแนะแนวแบบผสมผสาน. **ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Unicef. (2025). **Online Safety Manual for Children and Young People 2025 By the Children and Youth Council of Thailand.** Retrieved December 10, 2025, from https://www.unicef.org/thailand/media/15331/file/Online%20Safety%20Manual%20CYCT%20April%202025%20one.pdf

การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPING INQUIRY-BASED E-LEARNING (5E) LESSONS TO PROMOTE COMPUTATIONAL THINKING ABILITIES FOR GRADE 6 STUDENTS

พลการณ์ จันทร์ทอง[1], ดร.ขรรค์ชัย แซ่แต้[2], ดร.รุ่งทิพย์ แซ่แต้[3]
โรงเรียนตันติวัตร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน[1], มหาวิทยาลัยทักษิณ[2,3]
Phonlakan Janthong[1], Dr. Khanchai Sae-tae [2], Rungthip Sae-tae[3]
Tantiwatra School Office of the Private Education Commission[1], Thaksin University[2,3]
Corresponding Author E-mail : 651997077@tsu.ac.th[1], khanchai@tsu.ac.th[2], rungthip@tsu.ac.th[3]

(Received : November 24, 2025; Edit : December 5, 2025; accepted : December 7, 2025)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนและหลังใช้บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตันติวัตร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 72 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการทดลองใช้จริง (Implementation) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถก่อน-หลังเรียน จำนวน 30 คน และ 2) กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพของบทเรียน E1/E2 จำนวน 42 คน (แบ่งเป็นแบบเดี่ยว 3 คน, แบบกลุ่ม 9 คน และแบบภาคสนาม 30 คน) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ซ้ำกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื้อหาตาม ตัวชี้วัด ว 4.2 ป.6/2 ออกแบบและเขียนโปรแกรมอย่างง่าย เพื่อแก้ปัญหาในชีวิต ประจำวัน ตรวจหาข้อผิดพลาดของโปรแกรมและแก้ไข 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินคุณภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิง แบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณ ได้แก่ แบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ และแบบทดสอบแบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน จำนวน 40 ข้อ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สูตรการหาประสิทธิภาพสื่อ (E1/E2) ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบสมมติฐาน T-Test Dependent sample

ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87/85 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด 2) ความสามารถการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t = 12.56) 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การคิดเชิงคำนวณ, การเรียนรู้ตามการสืบเสาะหาความรู้ 5E, บทเรียนอีเลิร์นนิง

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop a 5E inquiry-based e-learning lesson to enhance computational thinking ability for Prathomsuksa 6 students, 2) to compare the computational thinking ability of Prathomsuksa 6 students before and after using the 5E inquiry-based e-learning lesson for Prathomsuksa 6 students, and 3) to study students' satisfaction with the 5E inquiry-based e-learning lesson designed to enhance computational thinking ability for Prathomsuksa 6 students. The sample consisted of 72 Prathomsuksa 6 students from Tantiwatra School, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province, selected via Cluster Random Sampling. The procedure was divided into two distinct groups 1) an implementation group of 30 students used to compare pre- and post-learning abilities and 2) an efficiency testing group (E1/E2) of 42 students (comprising 3 students for one-to-one testing, 9 for small group testing, and 30 for field testing), which were mutually exclusive groups. The research instruments included: 1) Experimental Instruments: The 5E inquiry-based e-learning lesson to enhance computational thinking ability for Prathomsuksa 6 students, covering the indicator W4.2 P.6/2 (designing and writing simple programs to solve daily life problems, identifying program errors, and correcting them). 2) Data Collection Instruments: A quality assessment form for the e-learning lesson, computational thinking tests (40 pre-test items and 40 post-test items), and a satisfaction questionnaire for Prathomsuksa 6 students. The statistics used for data analysis were the media efficiency formula (E1/E2), mean, standard deviation (S.D.), and the Dependent Samples T-Test for hypothesis testing.

The result found that, 1) The efficiency of the 5E inquiry-based e-learning lesson was 87/85, which is higher than the set criterion of 80/80. 2) The post-test computational thinking ability was significantly higher than the pre-test ability at the .01 level (t = 12.56). 3) Students' satisfaction with the e-learning lesson was at the highest level.

Keywords : Computational Thinking, E-Learning Lesson, 5E Inquiry-Based Learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามแนวทาง Thailand 4.0 จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับยุคสมัยซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนานวัตกรรม ที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้ (ทวีศักดิ์ จินดานุ, 2560) การศึกษาในยุค 4.0 จึงมุ่งหวังให้นักเรียนเป็นบุคลากรที่มีศักยภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการคิดในระดับสูง ทักษะการคิดเชิงคำนวณถือเป็นทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา การออกแบบระบบ และความเข้าใจในการทำงาน โดยใช้กรอบแนวคิดพื้นฐานทางวิทยาการคอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การแบ่งปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อย (Decomposition) การพิจารณารูปแบบของปัญหา (Pattern Recognition) การพิจารณาสาระสำคัญของปัญหา (Abstraction) และการออกแบบขั้นตอนวิธี (Algorithms) (ฉัตรพงศ์ ชูแสงนิล, 2563)

ในยุคปัจจุบัน อีเลิร์นนิง (E-Learning) ได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองคือ กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ 5E (Inquiry-Based Learning 5E) ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าและสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ การบูรณาการอีเลิร์นนิงเข้ากับกระบวนการ 5E จึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ สื่ออีเลิร์นนิงยังมีจุดเด่นในการส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (Personalized Learning) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามจังหวะและความถนัดของตนเอง รวมถึงสามารถจำลองสถานการณ์ปัญหาที่ซับซ้อน (Simulation) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดเชิงคำนวณและการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนในชั้นเรียนปกติเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณและรูปแบบการสอนแบบ 5E แยกกันอยู่จำนวนมาก แต่การศึกษาที่มุ่งเน้นการบูรณาการกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (5E) เข้ากับการออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิง เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยเฉพาะ ยังขาดการศึกษาเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาบทเรียนนี้

จากมูลเหตุที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตการจัดการศึกษาตามแนวทาง Thailand 4.0 และความสำคัญของทักษะการคิดเชิงคำนวณในหลักสูตรปัจจุบันบทเรียนอีเลิร์นนิง จึงเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โรงเรียนตันติวัตรเป็นสถานศึกษาที่มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และได้ตั้งเป้าหมาย ปีการศึกษา 2567 ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้พื้นฐานในยุคดิจิทัล มีทักษะการใช้เทคโนโลยี และมีความสามารถในการคิดประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการที่ครูต้องพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอนและนำผลวิจัยมาพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นและช่องว่างในการนำเทคโนโลยีและรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมมาใช้ในการพัฒนาทักษะที่สำคัญนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตันติวัตร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนและหลังใช้บทเรียนอีเลิร์นนิง แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในมาตรฐานการเรียนรู้ว 4.2 ตัวชี้วัด ว 4.2 ป.6/2 อ้างอิงเนื้อหาตามหลักสูตรสาระเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ดังนี้

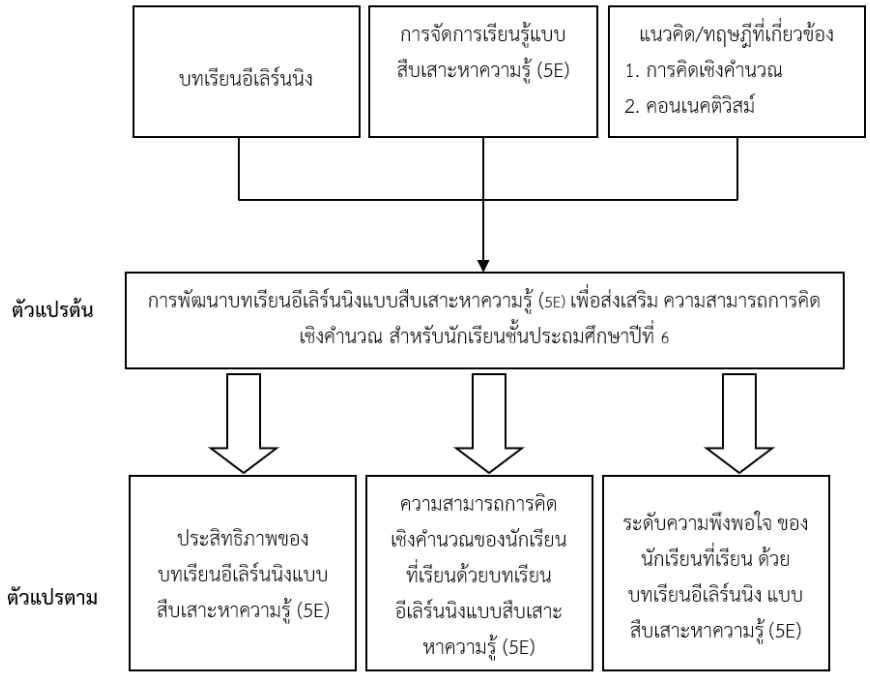

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความสามารถการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนตันติวัตร หลังใช้สูงกว่าก่อนใช้บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ห้องเรียนทั่วไป (General Program) โรงเรียนตันติวัตร อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เรียนวิชาวิทยาการ คำนวณ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนวิชาวิทยาการคำนวณในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนตันติวัตร อำเภอทุ่งสง จังหวัด นครศรีธรรมราช รวมจำนวนนักเรียน 72 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดสอบประสิทธิภาพ จำนวน 42 ประกอบด้วย กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว 1:1 จำนวน 3 คน กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม 1:10 จำนวน 9 คน กลุ่มทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม 1:100 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. กลุ่มที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ซ้ำกับกลุ่มทดลองหาประสิทธิภาพบทเรียนอีเลิร์นนิง

ตัวแปร

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E), ความสามารถการคิดเชิงคำนวณ และความพึงพอใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

2.1 แบบประเมินคุณภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สำหรับ ผู้เชี่ยวชาญใช้ประเมินคุณภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิง

2.2 แบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณ โดยสร้างเป็นแบบทดสอบ ชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก เรื่องการคิดเชิงคำนวณ ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียน

2.3 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิง

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริม ความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้รูปแบบ ขั้นตอนการพัฒนา ADDIE Model 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis) การพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงผู้วิจัยได้ศึกษาและ วิเคราะห์ผู้เรียน วิเคราะห์สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหาตามตัวชี้วัด ว 4.2 ป.6/2 วิเคราะห์หลักกการและโปรแกรมที่ใช้ในการสร้างบทเรียนอีเลิร์นนิง

2) ขั้นการออกแบบ (Design) โดยเขียนผังโครงสร้าง ของบทเรียนอีเลิร์นนิง เพื่อแสดงความ เชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของเนื้อหาแต่ละส่วน รวมไปถึงการจัดลำดับเนื้อหาของบทเรียน และ รายละเอียดการประเมินผลภายใต้แผนการจัดการเรียนรู้ของการเรียนบทเรียนอีเลิร์นนิง

แผนภาพที่ 2 โครงสร้างบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. ขั้นการพัฒนา (Development) นำบทเรียนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเรียนอีเลิร์นนิง โดยจะใช้ แบบสอบถามในการประเมินคุณค่าซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และความเหมาะสมในด้านความถูกต้องของการนำไปใช้ (Usability) ผู้เชี่ยวชาญจะ ประเมินตามแบบประเมินที่สร้างขึ้นในลักษณะของแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นิยมใช้มาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ค่าเฉลี่ยที่ได้จากแบบประเมินผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไปแทนค่าในสูตร สำหรับค่าเฉลี่ยของผู้เชี่ยวชาญที่ยอมรับจะอยู่ในระดับมากขึ้นไป ค่าที่คำนวณได้ต้องสูงกว่าค่าที่ปรากฏในตารางตามจำนวนผู้เชี่ยวชาญจึงจะยอมรับว่าบทเรียนผ่านเว็บไซต์มีคุณภาพ ตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert scale) จากนั้น นำไปทดลองใช้ (Try Out) มีการกำหนดสูตรเป็น E1 / E2 = 80 / 80 โดย E1 หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนที่ทำคะแนนได้จากแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้โดย นำคะแนนในแต่ ละแผนมารวมกันคิดเป็นร้อยละ และ E2 หมายถึง ความสามารถ

ของผู้เรียนที่ทำคะแนนได้ จากแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงคำนวณ รวมกันคิดเป็นร้อยละ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) โดยมีขั้นตอน ดังนี้นำบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ทำการทดสอบประสิทธิภาพ แบบ 1:1 (One to One Testing) กับนักเรียน จำนวน 3 และทำการทดสอบประสิทธิภาพแบบ 1:10 (Small Group Testing) กับนักเรียน จำนวน 9 คน และทำการทดสอบ ประสิทธิภาพแบบ 1:100 (Field Testing) กับนักเรียนจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงตามเกณฑ์ 80/80 แล้วนำข้อมูลที่ ได้มาปรับปรุงแก้ไข

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implement) นำบทเรียนอีเลิร์นนิง ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและการหาประสิทธิภาพ โดยการหาค่าประสิทธิภาพให้เป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

5. ขั้นการประเมินผล (Evaluation) นำผลการทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณก่อนและหลังเรียน ด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิง และผลของการสอบถามความพึงพอใจมาประเมินผลและวิเคราะห์ค่าทางสถิต

2. การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงคำนวณ ที่ใช้ในบทเรียนอิงเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในสาระที่ 4 เทคโนโลยีมาตรฐานการ เรียนรู้ ว 4.2 ตัวชี้วัด ว 4.2 ป.6/2

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงคำนวณสร้าง แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ โดยจัดทำ ข้อสอบแบบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 120 ข้อ ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิด ไม่ ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือก ให้ 0 คะแนน โดยนำ 4 องค์ประกอบของแนวคิดเชิงคำนวณมาร่วมออกแบบทดสอบ คือ 1) การคิดแยกส่วนย่อยปัญหา (Decomposition) 2) การคิดหารูปแบบ (Pattern recognition) 3) การคิดเชิงนามธรรม (Abstraction) 4) การคิดออกแบบขั้นตอน (Algorithms)

3. นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณที่สร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความสอดคล้องระหว่าง จุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้น ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบวัดความสามารถการคิดเชิงคำนวณ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ (IOC) นำมาหาค่าเฉลี่ย โดยถือเกณฑ์ว่า แบบทดสอบที่มีค่าเฉลี่ยความเห็นของผู้เชี่ยวชาญมากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 เป็นแบบทดสอบที่ใช้ได้

5. นำแบบทดสอบการคิดเชิงคำนวณของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นคนกลุ่มระดับความรู้เดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำผลคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย และค่า อำนาจจำแนก

6. นำกระดาษคำตอบที่นักเรียนตอบมาตรวจให้คะแนนโดยข้อที่ถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ไม่ตอบ ตอบเกินหรือตอบไม่ถูกให้ 0 คะแนน เมื่อตรวจแล้วนำคะแนนมาวิเคราะห์หาค่าความยาก ง่าย (P) ตั้งแต่ 0.20 – 0.80 และค่าอำนาจจำแนก (R) ที่มีค่าไม่ต่ำกว่า 0.20 – 1.0 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

7. นำแบบทดสอบที่เลือกไว้จำนวน 80 ข้อมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของ แบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR–20 ตั้งแต่ 0.7 - 0.8 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

8. คัดเลือกข้อที่ผ่านเกณฑ์ไว้ใช้ 40 ข้อใช้ในแบบทดสอบวัดการคิดเชิงคำนวณ และ 40 ข้อ ใช้ในแบบทดสอบวัดก่อน-หลังเรียนรายหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ละ 10 ข้อ โดยไม่ซ้ำกับแบบวัดการคิดเชิงคำนวณ

9. จัดทำแบบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงคำนวณ ที่ผ่านเกณฑ์เพื่อนำไปใช้จริงใน บทเรียนอิงเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. การสร้างและพัฒนาแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น การใช้งานของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. กำหนดสิ่งที่จะประเมินความคิดเห็น ได้แก่ 1) ด้านเนื้อหา 5 ข้อคำถาม 2) ด้านการนำเสนอและมัลติมีเดีย 4 ข้อคำถาม และ 3) ด้านการใช้งานบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) 4 ข้อคำถาม รวมข้อคำถามทั้งหมด 13 ข้อ

3. กาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กำหนดเกณฑ์ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert) แบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ประเมินความคิดเห็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับความคิดเห็นแต่ละช่วงคะแนนและความหมาย โดยยึดเกณฑ์แบบสอบถามความความคิดเห็น อยู่ในระดับ ค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป

4. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องขอคำแนะนำในการปรับเปลี่ยนข้อความให้สอดคล้องกับข้อคำถาม และ ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบประเมินความคิดเห็นตามคำแนะนำ

5. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยมี ด้านวัดเนื้อหาและหลักสูตร 2 ท่าน ด้านเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยนำผลรวมของคะแนนแบบสอบถามความคิดเห็นแต่ละข้อของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ยเพื่อพิจารณาดัชนีความสอดคล้อง โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

6. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไข

7. จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในรูปแบบเอกสาร และแบบฟอร์มออนไลน์

8. นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปใช้จริงในบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพการสร้างและการหาประสิทธิภาพบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและวิเคราะห์หาประสิทธิภาพโดยสรุปผลการทดลองออกเป็น 3 ระยะดังนี้

กลุ่มทดลองแบบเดี่ยว จำนวน 3 คน ประกอบด้วย เด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน อย่างละ 1 คน ประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนระหว่างเรียนเฉลี่ย 32.33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.83 และทำแบบทดสอบวัดหลังเรียนเฉลี่ย 33.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 84.17 สรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบเดี่ยว ได้ค่าประสิทธิภาพ 80.83/84.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

กลุ่มทดลองแบบกลุ่ม จำนวน 9 คน ประกอบด้วย เด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน อย่างละ 3 คน ประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนระหว่างเรียนเฉลี่ย 36.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 91.67 และทำแบบทดสอบวัดหลังเรียนเฉลี่ย 36.33 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 90.83 สรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบกลุ่ม (1:10) ได้ค่าประสิทธิภาพ 91.67/90.82 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80

กลุ่มทดลองแบบภาคสนาม จำนวน 30 คน ประกอบด้วย เด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อนในจำนวนที่เท่ากัน ประสิทธิภาพของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนระหว่างเรียนเฉลี่ย 34.83 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 87.08 และทำแบบทดสอบวัดหลังเรียนเฉลี่ย 34.23 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 85.58 สรุปผลการทดสอบประสิทธิภาพบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบภาคสนาม (1:100) ได้ค่าประสิทธิภาพ 87.08/85.58 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด จากนั้นนำบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป ผลการพัฒนาที่บรรลุเกณฑ์นี้ เป็นเครื่องยืนยันความน่าเชื่อถือของบทเรียนอีเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้น ว่ามีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วย บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

การทดสอบ	N	$\overline{X}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	30	26.80	6.83	12.56**	0.00
หลังเรียน	30	34.07	5.73		

**P < 0.01

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5 E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนเฉลี่ยของความสามารถการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนเท่ากับ 26.80 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 6.83 ($\overline{X}$ = 26.80, *S.D.* = 6.83) ส่วนคะแนนของความสามารถการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน เท่ากับ 34.07 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.73 ($\overline{X}$ = 34.07, *S.D.* = 5.73) เมื่อนำผลมาเปรียบเทียบกันโดยใช้การทดสอบแบบ t-test for Dependent Samples ซึ่งกลุ่มตัวอย่างไม่อิสระต่อกัน พบว่า ความสามารถการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าความสามารถการคิดเชิงคำนวณก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสถิติทดสอบ t = 12.56 แสดงว่าสมมติฐานของการวิจัยได้รับการยอมรับ

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)

รายการประเมิน	**ระดับคุณภาพ (n = 30)**		
	$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับคุณภาพ**
ด้านเนื้อหา			
1. ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง	4.96	0.53	พึงพอใจมากที่สุด
2. เนื้อหาของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ในการทำงาน	4.77	0.31	พึงพอใจมากที่สุด
3. เนื้อหาของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สามารถเข้าใจได้ง่าย	4.67	0.31	พึงพอใจมากที่สุด
4. ลำดับความยาก - ง่ายในการนำเสนอ	4.61	0.25	พึงพอใจมากที่สุด
5. เนื้อหามีความเหมาะสม	4.57	0.35	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านการนำเสนอและมัลติมีเดีย			
1. ความน่าสนใจของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)	4.96	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
2. รูปแบบตัวอักษร ขนาดและสีตัวอักษรมีความชัดเจนอ่านง่าย	4.93	0.35	พึงพอใจมากที่สุด
3. ความสะดวกในการใช้งาน	4.83	0.25	พึงพอใจมากที่สุด
4. ภาพที่นำเสนอในบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) มีความชัดเจน เข้าใจง่าย	4.62	0.25	พึงพอใจมากที่สุด
ด้านการใช้งานบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)			
1. ความชอบในการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E)	4.85	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
2. ช่วยให้ผู้เรียนทบทวนบทเรียนและเรียนรู้ ได้ด้วยตนเอง	4.78	0.53	พึงพอใจมากที่สุด
3. วิธีการใช้งานบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ไม่ซับซ้อน	4.70	0.31	พึงพอใจมากที่สุด
4. การเข้าถึงเนื้อหา และการลำดับเนื้อหาของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สามารถทำได้ง่าย	4.58	0.50	พึงพอใจมากที่สุด
รวม	4.76	0.40	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้งานบทเรียน อีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.76, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ความน่าสนใจในการดำเนินเรื่อง และ ความน่าสนใจของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ($\overline{X}$= 4.96) รองลงมาคือ รูปแบบตัวอักษร ขนาดและสีตัวอักษรมีความชัดเจนอ่านง่าย ($\overline{X}$= 4.93) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.08/85.58 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ หมายความว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการคิดเชิงคำนวณที่สูงขึ้น และเกิดทักษะจากการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) และทำแบบทดสอบระหว่างเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 87.08 และทำแบบทดสอบวัดผลหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.58 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 สืบเนื่องมาจาก บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) โดยใช้แนวคิดหลักการออกแบบและพัฒนาสื่ออย่างมีระบบตามหลักการของ ADDIE Model (สมจิต จันทร์ฉาย, 2557) และทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) 5E คือรูปแบบการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วยตนเองผ่านกระบวนการต่างๆ 5 ขั้นตอน โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะและอำนวยความสะดวก ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์การแก้ปัญหาและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง การจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ตามความสามารถเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน สามารถทบทวนการเรียนได้ตลอดเวลาจนกว่าจะเข้าใจ กิจกรรมก่อนเรียนในแต่ละหน่วยเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกระตุ้นความสนใจและความสงสัยของผู้เรียนเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน โดยเน้นไปที่สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนเข้ากับบทเรียนใหม่ และทำให้ผู้เรียนรู้สึกอยากที่จะเรียนรู้ต่อ จากขั้นตอนการพัฒนาบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักการออกแบบและพัฒนาสื่อของ ADDIE Model และทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) นั้น ส่งผลให้บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนหรือพัฒนาความสามารถการคิดเชิงคำนวณได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพัตรา ศิริเมืองราช ได้ศึกษาวิจัย เรื่องผลการจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์ตามวัฏจักรการ สืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้นำรูปแบบ ADDIE Model มาเป็นหลักในการสร้างสื่อ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์ตามกระบวนการสืบเสาะ (5E) มีประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน (E1/E2) เท่ากับ 83.00/84.50 ซึ่งเป็นไป ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (สุพัตรา ศิริเมืองราช, 2565)

2. ผลการศึกษาการการเปรียบเทียบความสามารถการคิดเชิงคำนวณระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วย บทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) เพื่อส่งเสริมความสามารถการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถการคิดเชิงคำนวณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เป็นผลมาจากเนื้อหาของบทเรียนอีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ที่พัฒนาขึ้น มีการวิเคราะห์เนื้อหา วัตถุประสงค์ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) วัดผลตามขั้นตอนวิจัย ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านเนื้อหา การหาค่าความยากง่าย ค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก มีการปรับปรุงแก้ไขและผ่านกระบวนการทดลองหาประสิทธิภาพ จนได้แบบทดสอบวัดความสามารถการคิดเชิงคำนวณที่มีคุณภาพและสามารถนำมาซ้ำได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิญญา ไทยลาว ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพผ่านเว็บไซต์ที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงคำนวณและชิ้นงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ความสามารถในการคิดเชิงคำนวณหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพผ่านเว็บไซต์สูงกว่า เกณฑ์ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($\overline{X}$ = 23.17, S.D. = 2.45 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.94) (อภิญญา ไทยลาว, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพรวัลย์ คิ้วสุนทรเนตร ที่ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่ส่งเสริมการใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณด้วยการเขียนโค้ดดิ้ง (Coding) โดยใช้หุ่นยนต์เป็นสื่อเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชา

เทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ส่งเสริมการใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณด้วยการเขียนโค้ดดิ้ง (Coding) โดยใช้หุ่นยนต์เป็นสื่อเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ไพรวัลย์ คิ้วสุนทรเนตร, 2565)

3. ผลจากที่ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับความพึงพอใจรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.76, S.D. = 0.40) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ศิริเมืองราช ศึกษา เรื่องผลการจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์ตามวัฏจักรการ สืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ วิชาวิทยาการคำนวณ สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (สุพัตรา ศิริเมืองราช, 2565) และสอดคล้องงานวิจัยของอภิญญา ไทยลาว ศึกษา เรื่องผลการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพผ่านเว็บไซต์ที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงคำนวณและชิ้นงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (อภิญญา ไทยลาว, 2565)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำหรับครูผู้สอนและสถานศึกษา บทเรียนอีเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะรายวิชาวิทยาการคำนวณ ครูสามารถใช้บทเรียนนี้เป็นทั้งสื่อหลักหรือสื่อเสริม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง และพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณตามแนวทางการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning) ซึ่งจะช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มประสิทธิผลทางการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 สำหรับนักออกแบบการสอนและนักเทคโนโลยีการศึกษา กระบวนการและผลลัพธ์จากการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นต้นแบบ (Prototype) และกรอบแนวทาง (Framework) สำหรับการพัฒนาสื่อดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงในบริบทอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้แนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบตามโมเดล ADDIE ควบคู่กับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างองค์ความรู้ของผู้เรียน เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) ซึ่งเป็นแนวทางที่พิสูจน์แล้วว่าสามารถนำไปสู่การออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนได้จริง

1.3 สำหรับหน่วยงานด้านการศึกษาและผู้กำหนดนโยบาย ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของการออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิงอย่างมีหลักการ ในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะทักษะการคิดเชิงคำนวณ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริม และจัดสรรทรัพยากรเพื่อบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับกระบวนการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยซ้ำเพื่อศึกษาความเที่ยงตรงภายนอก ควรมีการทำวิจัยซ้ำ โดยนำบทเรียนอีเลิร์นนิงที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่แตกต่างออกไป เช่น นักเรียนในระดับชั้นอื่น หรือสถานศึกษาที่มีบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบความคงที่ของประสิทธิผลและศึกษาปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการปรับใช้นวัตกรรม ซึ่งจะช่วยเพิ่มความสามารถในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผล ควรมีการออกแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ที่มีกลุ่มควบคุม (Control Group) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของบทเรียน อีเลิร์นนิงแบบสืบเสาะหาความรู้ (5E) กับกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning), การสอนตามคู่มือครูแบบปกติ หรือการเรียนรู้ผ่านเกม (Game-Based Learning) เพื่อให้สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่าองค์ประกอบใดของรูปแบบการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถการคิดเชิงคำนวณของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ

2.3 การศึกษาตัวแปรตามในมิติอื่น นอกเหนือจากการวัดความสามารถในการคิดเชิงคำนวณและความพึงพอใจ การวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังตัวแปรตามอื่นๆ ทั้งในมิติพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) และจิตพิสัย (Affective Domain) เช่น ศึกษาผลที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมถึงผลกระทบของนวัตกรรมที่มีต่อผู้เรียนในภาพรวม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). **ตัวชี้วัดและหลักสูตรแกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กุลนิษฐ์ วงศ์แก้ว. (2563). **การพัฒนาบทเรียนผ่านเว็บด้วย Google Site เรื่องโครงงานอาชีพเห็ดสวรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1.** กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา.

เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2559). **การออกแบบสื่อการศึกษาสร้างสรรค์ (Creative education media design).** สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2555). **อีเลิร์นนิงคอร์สแวร์ แนวทางสู่การปฏิบัติสำหรับการเรียนการสอนอีเลิร์นนิงในทุกระดับ.** กรุงเทพฯ: บริษัท วี. พริ้นท์ (1991) จำกัด.

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2547). **การออกแบบการเรียนการสอนบนเว็บในระบบการเรียนอิเล็กทรอนิกส์.** ศูนย์ตำราและเอกสารทาง วิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). **การทดสอบประสิทธิภาพชุดการสอน เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการสอนระดับประถมศึกษา.** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

ถนอมพร เลาหจรัสแสง. (2554). **อาจารย์มหาวิทยาลัยกับการใช้คอมพิวเตอร์ในการสอน.** สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ไพรวัลย์ คิ้วสุนทรเนตร. (2565). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) ที่ส่งเสริมการใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณด้วยการเขียนโค้ดดิ้ง (Coding) โดยใช้หุ่นยนต์เป็นสื่อเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2553). **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). **การวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์ศาสตร์.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สมจิต จันทร์ฉาย. (2557). **การออกแบบและพัฒนาการเรียนการสอน.** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สุพัตรา ศิริเมืองราช. (2565). ผลการจัดการเรียนการสอนด้วยเว็บไซต์ตามวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น เพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ วิชาวิทยาการคำนวณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อภิญญา ไทยลาว. (2565). การจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพผ่านเว็บไซต์ที่มีต่อความสามารถในการคิดเชิงคำนวณและชิ้นงานสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Davidson-Shivers, G. V., & Rasmussen, K. L. (2006). **Web-based learning: Design, implementation, and evaluation. Pearson.** Merrill Prentice Hall.

Khan, B. H. (1998). **Web-based instruction (wbi): An introduction.** Educational Media International, 35(2).

Rodriguez, B. R. (2015). **Assessing computational thinking in computer science unplugged activities.** Master's thesis. Colorado School of Mines.

MOTIVATION MODEL OF CHINESE STUDENTS TOWARDS STUDY ON GRADUATE SCHOOL IN EDUCATIONAL FACULTY IN BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY

แบบจำลองแรงจูงใจของนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ผศ.ดร.สถาพร พฤฑฒิกุล[1], รศ.ดร.ชวนชม ชินะตังกูร[2], ผศ.ดร.สุธิดา หอวัฒนกุล[3]
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี[1]
Asst. Prof. Dr Sataporn Pruettikul[1], Assoc. Prof. Dr Chuanchom Chinatangkul[2],
Asst. Prof. Dr Sutida Howattanakul[3]
Faculty of Education, Bangkokthonburi University
Corresponding Author E-mail : pruettikul20@gmail.com[1], Chuanchom.chi@BKKthon.ac.th[2],
Sutida.how@BKKthon.ac.th[3]

(Received : November 19, 2025; Edit : December 8, 2025; accepted : December 8, 2025)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มีดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของแรงจูงใจของนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (๒) เพื่อนำเสนอแบบจำลองแรงจูงใจของนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และ (3) เพื่อพัฒนาแนวทางเสริมสร้างการจูงใจนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี การวิจัยนี้ใช้การออกแบบวิธีวิทยาผสมผสาน ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนหลัก ดังนี้ ขั้นที่ ๑ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๗ คน, ขั้นที่ ๒ เป็นการใช้แบบสำรวจความคิดเห็น ซึ่งประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ปีการศึกษา ๒๕๖๘ กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมด ๑๖๘ คน ตามตารางของเครซี่และมอร์แกนและใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น และขั้นที่ ๓ เป็นการสนทนากลุ่ม กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน ๙ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบสอบถามมาตราส่วนห้าระดับ และแบบการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า (๑) องค์ประกอบหลักที่เป็นแรงจูงใจนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ดังนี้ การเรียนรู้แบบบูรณาเชิงประสบการณ์ ชื่อเสียงและการยอมรับ ความประหยัดและปลอดภัย และความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จตามเวลาที่กำหนด, (๒) องค์ประกอบหลักทั้ง ๔ องค์ประกอบของแรงจูงใจของนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี สามารถร่วมกันอธิบายแรงจูงใจของนักศึกษา ได้ร้อยละ ๗๑.๗๐ และมีโมเดลการวัดที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (RMSEA = 0.0588, p>.05) โดยมีนำแบบจำลอง “IRSC Model” และ (๓) แนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจนักศึกษาจีนในการเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ประกอบด้วยสามแนวทาง ดังนี้ ๑) แนวทางการเสริมสร้างคุณภาพการเรียนรู้ ๒) แนวทางการพัฒนาระบบประชาสัมพันธ์ และ ๓) แนวทางการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แบบจำลองการจูงใจ, นักศึกษาชาวจีน, ระดับบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Abstract

The objectives of this research were: (1) to explore the components of motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in Bangkokthonburi University (BTU); (2) to propose the motivation model of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU; and (3) to develop guidelines for motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. The research was mixed methodology design, which was consisted of quantitative research and qualitative research. This research was divided to 3 steps. Step 1) Studied on literature review and 7 experts' interview; step 2; the opinion survey on the population included 380 Chinese students of graduate school in educational faculty in BTU, academic year 2025. The sample size was determined by Krejcie and Morgan's Table, and obtained by stratified random sampling technique, totaling 168; and step 3) Using the focus group discussion with the 9 key informants selected by purposive sampling method. The instruments used for collecting data were a semi-structured interview form, a five-point rating scale questionnaire, and Focus Group Discussion form. The statistics used for data analysis were descriptive statistics, Exploratory Factor Analysis, as well as content analysis was employed. The research found that: (1) there were four main components of motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, namely; Integrated learning experience, Recognition and Reputation, Save and safety, and Confident successful in time; (2) The four main components of motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU as the "IRSC Model", there were explained at 71.70% of variance and model measurement fit well with empirical data (RMSEA = 0.058, $p>.05$) and (3) there were three guidelines for enhancing motivation, included; 1) Development promotion system, 2) Keep on academic quality, and 3) Building for the good image of university.

Keywords: Motivation model, Chinese students, Graduate school, Bangkokthonburi University

Background and significance of the problem

In recent decades, the mobility of students across national borders has increased substantially, especially from China. Chinese students make up one of the largest groups of international students worldwide. Many factors drive this trend, including economic globalization, competition in the domestic education system, and the desire to gain qualifications that improve employability and reputation. These trends have been observed in Southeast Asia (Nukitrangsan. 2023), with Thailand becoming one of the attractive destinations.

Thailand's higher education institutions, both public and private, have been increasingly active in internationalization strategies, including recruiting and supporting Chinese students. These strategies respond not only to declining domestic enrollments in some cases, but also to competition in the international education market. Understanding what motivates Chinese students to choose Thailand, and specifically graduate study, becomes important for universities seeking to improve recruitment, retention, and academic outcomes. (Poedloknimit & Punnanan. 2025). In particular, Bangkokthonburi University was a popular institution among Chinese students due to its well-known alumni and the availability of suitable and safe accommodation facilities.

Motivation in graduate study is especially critical: graduate students face different and often more complex pressures than undergraduates. Graduate study tends to demand more self-regulation, intrinsic interest, academic perseverance, and clear purpose (research, career advancement, personal growth). If motivation is low or poorly understood, the risks include dropout, low academic output, disengagement, and mismatch between expectations and experience. Therefore, building a model of motivation tailored to the population of Chinese students at a particular institution can help specify which motivational components are most salient, and how to design supports and interventions. (Urhahne & Wijnia, 2023)

Finally, enhancing motivation for international graduate students that universities should pay attention and seek appropriate approaches that align with their needs, expectations, and are consistent with changes in the current and future global education system which based on the motivation theory (Herzberg, 1966), expectancy theory (Vroom, (1964)., and achievement goal theory (Elliot & Church, 1997) in this research.

Research Objectives

(1) To explore the components of motivation on Chinses students towards study on graduate school in educational faculty in BTU.

(2) To propose the motivation model on Chinses students towards study on graduate school in educational faculty in BTU.

(3) To develop guidelines for enhancing motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU

Theory and Research Related

Motivation theory studies the internal and external factors that drive individuals toward a goal, including both psychological theories and workplace applications. Common theories suggest motivation comes from factors like satisfying basic human needs, achieving internal satisfaction and anticipating external rewards, consequences on expectation, and achievement goal theory As follows;

Maslow's Hierarchy of Needs: Proposes that people are motivated to fulfill a hierarchy of needs, from basic physiological and safety needs to higher-level needs like social belonging, esteem, and self-actualization. (Maslow, 1987).

Herzberg's Two-Factor Theory: Separates factors into "hygiene factors" (which can cause dissatisfaction if absent, like salary and working conditions) and "motivators" (which cause satisfaction and motivation, such as achievement and recognition). (Herzberg, 1966)

Expectancy Theory: Suggests that an individual's motivation is based on their belief that effort will lead to performance, that performance will lead to a reward, and that the reward is valued. All three components—

expectancy, instrumentality, and valence—must be present for motivation to occur. The theory uses a formula to represent the relationship. (Vroom, (1964).

Motivation = Valence x Instrumentality x Expectancy ($M=V\times I\times E$)

Achievement Goal Theory is a major motivational theory in educational psychology that explains why individuals engage in achievement-related tasks and how their goals influence learning, behavior, and performance outcomes. The theory focuses on the types of goals students adopt and how these goals shape their motivation, effort, persistence, and emotional responses. divides goals into four types: 1) Mastery-Approach 2) Mastery-Avoidance 3) Performance-Approach and 4) Performance-Avoidance (Elliot & Church, 1997)

Heckhausen & Heckhausen, (2018). The basic model is deliberately parsimonious, consisting of six stages of action: the situation, the self, the goal, the action, the outcome, and the consequences. Motivational constructs from each major theory are related to these determinants in the course of action, mainly revealing differences and to a lesser extent commonalities. In the integrative model, learning outcomes represent a typical indicator of goal-directed behavior. Associated recent meta-analyses demonstrate the empirical relationship between the motivational constructs of the six central theories and academic achievement. They provide evidence for the explanatory value of each theory for students' learning.

Poedloknimit & Punnanan (2025). Internationalization Strategies of Thai Private Higher Education: Recruiting and Supporting Chinese Students. The findings indicate that academic pressure in China, cultural and linguistic affinity with Thailand, and affordability are key factors influencing students' decisions. Successful institutions adopt integrated internationalization strategies across curriculum design, admissions processes, staffing, and student support services. This study contributes to the field of international education by highlighting Thailand's rise as a regional education hub beyond the dominant Anglophone model. It also proposes a strategic framework to strengthen institutional capacity, offering practical implications for higher education management and cross cultural student engagement.

Research Methodology

Research Framework

This research explored on Chinese students, finding main components for propose model of motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU and develop guide line for enhancing motivation, as the figure 1.

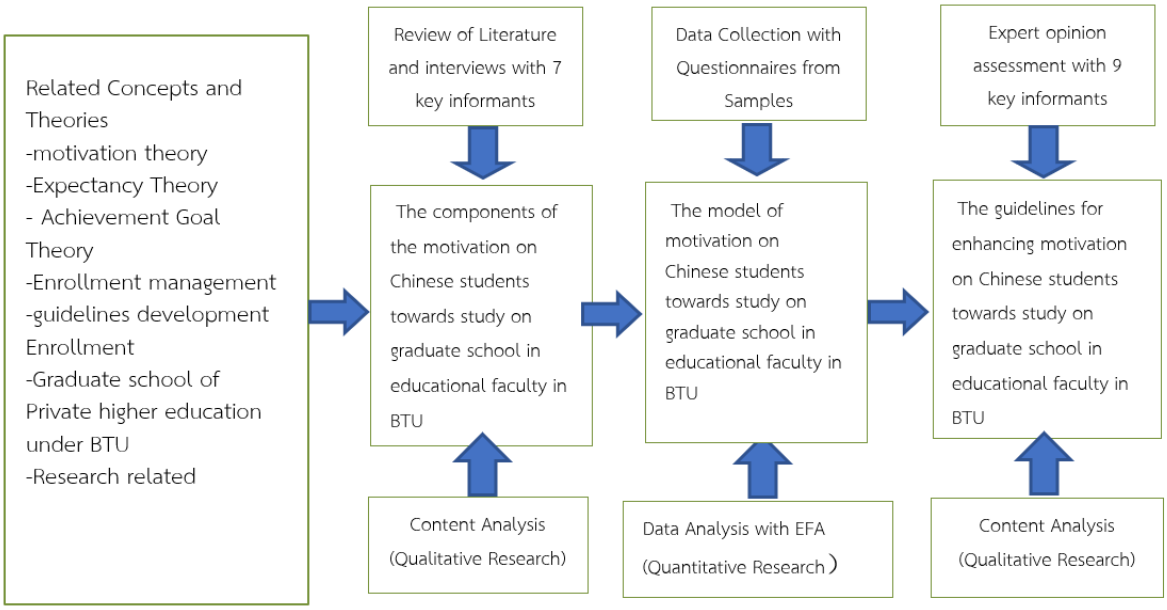

Research Design

According to the research objectives, this research would be divided into three steps:

Step 1: To explore the components of motivation on Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. The researcher reviewed the literature and related researches, then synthesized relevant articles and summarized some of the components and indicators on motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. And In-depth interviews were conducted with 7 key informants, who have work experience in universities in the China more than 10 years, and have experience in studying aboard, using by purposive selection.

Step 2: To propose the motivation model of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. In this step, the data was collected by a five-point rating scale questionnaire. The population was Chinese students of educational faculty in BTU, on academic year 2025., totaling 280. The Sample size was determined by Krejcie and Morgan's table (1970), a total of 162, and obtained by stratified random sampling technique, the data analyzed by descriptive statistic and EFA.

Step 3: To develop the guidelines for enhancing motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, In this step, using by expert opinion assessment for guidelines of enhancing motivation Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU with 9 key informants consisting of 5 instructors in China universities and they were completed graduate studies from BTU, and 4 instructors in faculty of education in BTU.

Research Instruments

Three research instruments were used to three type instruments to examine the objectives namely, a semi-structured interview form, a five-point rating scale questionnaire, (5 – strongly agree, 4 – agree, 3 – neutral 2 – disagree and 1 – strongly disagree), there were 24 items which each item of questionnaires had validity (Index of Item objective congruence: IOC) was between 0.6 to 1.0, Additionally, the reliability of the questionnaire was confirmed through Cronbach's alpha coefficients was 0.96. These results were good validity and reliability, (Cortina, 1993), and a focus group discussion form.

The data was collected through a questionnaire survey, which consisted of two parts. The first part collected basic information of samples such as; gender and age; The second part was a 5-point rating scale for exploratory factor analysis, and adjusted them according to research objectives. After had 5 experts evaluated the validity of the questionnaire content, they were the leader of administration affair of universities and had experience more 10 years, using the IOC index was value between 0.6 to 1.0, and revise the questionnaire to ensure that it accurately reflected the research objectives. and the reliability value.

Data Collection

(1) Researchers contacted key informants and interview online applications via WeChat Application.

(2) This part of the questionnaire could be distributed and collected through online links. totaling 162 questionnaires need to be completed. The sample had been directly informed of the content scope and research objectives; The researchers distributed a Likert (5-point) questionnaire to the participants. and collected data through online questionnaires star application.

(3) Expert opinion assessment for guidelines of enhancing motivation Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, by guideline assessment form.

Data Analysis

Data was analyzed by descriptive statistical methods; frequency percentages, mean and Exploratory Factor Analysis, and content analysis on the results by focus group discussion for the results of objective 3.

Research Result

On the step 1, to explore the motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, from literature or related research and the 7 expert's interviews, After the researchers analyzed and synthesized all of them, there were 8 dimensions and 24 indicators and used to create a questionnaire to collecting data in step 2.

On the step 2, From the data collected with questionnaire, the result was shown as below:

1) Demographic information

Table 1 Frequency and Percentage Demographic Information (n = 162)

Demographic Information	Frequency	Percentage
1. Gender		
1.1 Male	125	43.6
1.2 Female	162	56.4
Total	287	100.0
2. Age:		
2.1 26 – 35years old	143	49.8
2.2 36– 45years old	77	26.8
2.3 More than 45 years old	67	23.8
Total	287	100.0
3. Educational Level		
3.1 Master's degree or equivalent	199	69.3
3.2 Doctoral degree or equivalent	88	30.7
Total	287	100.0
2) **4. Working Experience**		
4.1 1 – 3years	135	47.0
4.2 4 – 6 years	91	31.7
4.3 More than 6 years	61	21.3
Total	287	100.0

From table 1, Showed that the respondents' information, on terms of gender, the majority of sample group were females, accounting for 56.4%, there had age between 26-35 years, accounting for 49.8%, there were 199 students studied in the master's degree, accounting for 69.3%, and were working experience on 1-3 years, accounting for 47%.

2) Data descriptive analysis on mean, standard deviation, Skewness and Kurtosis from the questionnaires, this scale consisted of 24 measurement items, the average value of each item was between 3.52 - 4.76, and the standard deviation was between 0.51 - 0.94, which indicated that the respondents had between high to very high level. when the questionnaire was testing for data distribution on the result of KMO-Meyer-Olkin and Bartlett's, as the Table2.

Table 2. KMO and Bartlett tests of questionnaires.

KMO and Bartlett's Test		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0.902
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4551
	df	276
	Sig.	.000

On the table 2, that shown KMO was 0.902 (more than 0.9, and Bartlett's test was significant at .000, that data set were suitable for using on exploratory factor analysis on next process.

3) the process of exploratory factor analysis, this studied on rotation varimax method, the measurement model fit well with empirical data as the criterions in table 3

Table 3 shown the model fit measures with the criterions

	RMSEA 90% CI				Model Test		
RMSEA	Lower	Upper	TLI	BIC	χ^2	df	p
0.0588	0.00	0.0953	0.937	-359	156	129	0.056

From the table 3 shown the criterion on RMSEA at .058 (less than .08), TLI at .937 (more than .9) and p>.05, that mean the model measurement was fit well with empirical data. (Revelle, W. 2023).

In addition, the factor loads and variables described in each component after the varimax rotation, were shown in Table 4

Table 4 Showed components of teachers' competencies

Components	Number of Variables	Factor Loading	SS Loading	% of Variance	Cumulative%
Component1	10	0.742-0.513	6.21	25.9	25.9
Component2	6	0.775-0.590	4.54	18.9	44.8
Component3	4	0.663-0.494	3.35	14.0	58.8
Component4	3	0.658-0.489	3.09	12.9	71.7
Total	23	0.775-0.489	-	-	-

From Table 4, there were four qualified components were explained total at 71.70% of variance; component 1 contained 10 sub variables or indicators, with factor loadings between 0.742-0.513; component 2 contained 6 sub variables or indicators, with factor loadings between 0.775-0.590; component 3 contained 4 sub variables or indicators, with factor loadings between 0.663-0.494; component 4 contained 3 sub variables or indicators, with factor loadings between 0.658-0.489. as the table 5-8

Table 5 Showed Component 1

Variable	Statement	Factor loading
VAR 13	Lecturers are knowledgeable and able to deliver lessons clearly.	0.852
VAR 14	Teaching methods are modern and appropriately use media/technology.	0.792
VAR 21	Research outcomes are disseminated or presented in academic forums.	0.760
VAR 20	Research activities enhance learning and analytical thinking skills.	0.736
VAR 16	The assessment methods are fair and appropriate.	0.729
VAR 17	Students receive continuous guidance and feedback from lecturers.	0.629
VAR 18	The evaluation reflects the students' actual knowledge and skills.	0.608

Variable	Statement	Factor loading
VAR 19	The university encourages students to conduct research or study projects.	0.575
Var 15	The course content is relevant to labor market demands.	0.552
Var 11	I have the opportunity to experience and learn about Thai culture alongside my studies.	0.517

From Table 5, Component 1 was described by 10 key variables. After rotating the axis, the variables were loaded factors between 0.825 to 0.517, which explained at 25.90% of the total variance, The researcher gave this components' name was "**Integrated Learning Experience**".**;** represented by **"I"**

Table 6 Showed Component 2

Variable	Statement	Factor loading
VAR 12	Traveling and gaining new experiences is an important reason for choosing to study here.	0.778
VAR 23	The degree awarded is credible and widely accepted.	0.697
VAR 22	The university has a good reputation and is recognized nationally and internationally.	0.688
VAR 10	Studying in Thailand allows me to conveniently travel and visit tourist attractions.	0.566
VAR 24	Graduates have better opportunities for employment or further studies.	0.565
VAR 6	The university environment makes me feel safe and friendly.	0.515
VAR 4	The university campus is safe and suitable for international students.	0.461

From Table 6, component 2 was described by 6 key variables. After rotating the axis, the factor loading in the component ranged from 0.778 to 0.461, which could explain at 18.90% of the total variance. The researcher gave this components' name was "**Recognition and reputation**" represented by **"R"**

Table 7 Showed Component 3

Variable	Statement	Factor Loading
VAR 7	Tuition fees are reasonable and not too expensive.	0.855
VAR 8	Living expenses (accommodation, food, transportation) are affordable.	0.733
VAR 5	The on-campus dormitories are convenient and secure.	0.593
VAR 9	Overall, studying at this university is worth the cost.	0.533

From Table 7, Component 3 was described by 4 key variables. After rotating the axis, the factor loading in the component ranged from 0.855 to 0.533, which could explain at 14.0% of the total variance. The researcher gave the components' name was "**Save and safety**".; represented by **"S"**

Table 8 Showed Component 4

Variable	Statement	Factor Loading
VAR 1	I am confident that I can complete my studies within the time specified by the program.	0.743
VAR 3	There is an advising or monitoring system to help students graduate on schedule	0.702

Variable	Statement	Factor Loading
VAR 2	The university provides teaching and learning management that supports on-time graduation.	0.518

From Table 8, Component 4 was described by 3 key variables. After rotating the axis, the factor loading in the component ranged from 0.743 to 0.518, which could explain at 12.90% of the total variance. The researcher gave this components' name was "**Confidence in timely successes**"; represented by **"C"**

From above, all four components could improvement on motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, for implement and easier on remember, the researcher would give the new name of this model was "**IRSC** model" for motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, as Figure 2

.

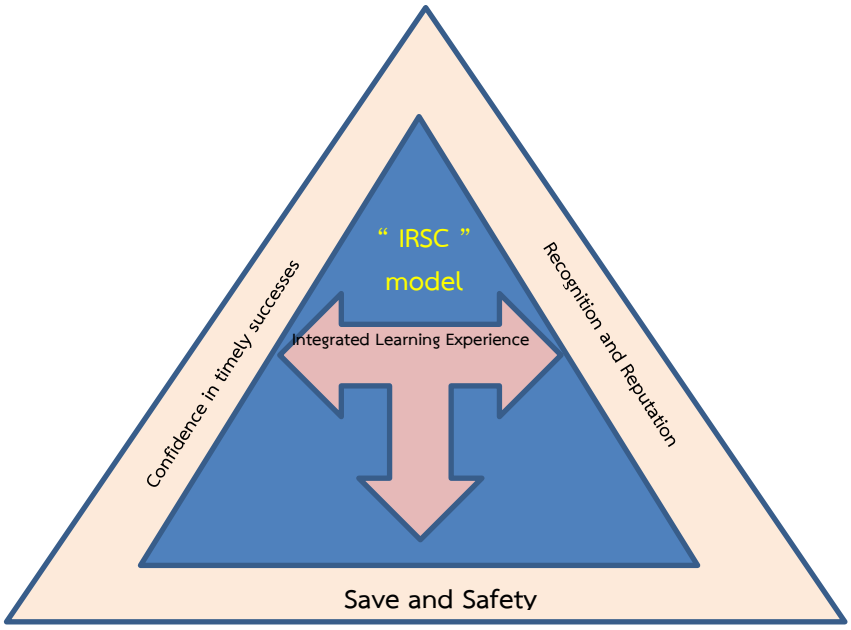

Figure 2, the IRSC Model for motivation of Chinese students at BTU.

On the Figure 2 The IRSC Model on motivation of Chinese students towards study on graduated school in educational faculty in BTU, there were four components detailed as follows:

1**) Integrated Learning Experience,** ("I") consisted of: Lecturers are knowledgeable and able to deliver lessons clearly, Teaching methods are modern and appropriately use media/technology, Research outcomes are disseminated or presented in academic forums, Research activities enhance learning and analytical thinking skills, The assessment methods are fair and appropriate, Students receive continuous guidance and feedback from lecturers, The evaluation reflects the students' actual knowledge and skills, The university encourages students to conduct research or study projects, The course content is relevant to labor market demands, and have the opportunity to integrated learning experience on teaching, research, technology and real-world application.

2) **Recognition and Reputation** ("R") consisted of: The degree awarded is credible and widely accepted, university has a good reputation and was recognized nationally and internationally, studying in Thailand were conveniently travel and visit tourist attractions, Graduates have better opportunities for

employment or further studies.

3) **Save and Safety** ("S") consisted of: Tuition fees were reasonable and not too expensive, living expenses (accommodation, food, transportation) are affordable, and The campus dormitories are convenient and secure, Overall, studying at this university was worth the cost. Moreover, the university environment makes me feel safe and friendly, and the university campus was safe and suitable for international students.

4) **Confidence in time successes,** ("C") consisted of: they were confident that I can complete my studies within the time specified by the program, there was an advising or monitoring system to help students graduate on schedule, and the university provides teaching and learning management that supports on-time.

On the step 3, from 9 experts' opinion discussion for guidelines of enhancing motivation Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. They had agreed with **IRSC** Model for motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU, there were three guidelines, as follow;

Guideline 1: Strengthen students' belief in timely program completion**,** by using activities;

- Orientation workshops on graduation requirements
- Mentor–mentee program with advisors and seniors
- Progress-tracking with academic advising
- Research and writing skill workshops, step by step

Guideline 2: Create a secure and supportive learning environment**,** by using activities;

- Safe & affordable housing options
- Campus safety patrols and emergency services
- Scholarship & financial aid fair
- Mental health and stress management programs
- Visa and cultural support for international students

Guideline 3: Enhance academic prestige and global visibility**,** by using activities;

- Annual research conferences/symposiums
- International university partnerships
- Public recognition campaigns (website, media)
- Participation in professional associations
- Alumni ambassador programs

Discussions

The findings reveal that the motivation of Chinese students toward pursuing graduate studies in the Faculty of Education at BTU comprises of four key components: (1) Integrated Learning Experience, (2) Recognition and Reputation, (3) Safety and Security, and (4) Confidence in Timely Success. These components collectively reflect a combination of academic, psychological, and social factors influencing international students' decisions and persistence in graduate school at BTU.

Integrated Learning Experience; The first component, *Integrated Learning Experience*, indicates that students value programs that blend theory with practice and promote cross-disciplinary learning. This aligns with the concept of **constructivist motivation**, which emphasizes the role of meaningful learning experiences in enhancing engagement and persistence (Biggs & Tang, 2011). For Chinese students, opportunities to apply knowledge in real-life contexts—such as internships, research collaboration, or community engagement enhance both intrinsic motivation and academic satisfaction. Studies by Gu & Schweisfurth (2015), and Zhao (2021) similarly highlight that international students are motivated by interactive, supportive, and integrated learning environments that encourage critical thinking and self-regulated learning.

Recognition and Reputation; The second component, *Recognition and Reputation*, reflects the

importance of institutional prestige and academic credibility in students' decision-making. Many Chinese students pursue overseas education as a means of obtaining social and professional recognition upon returning home (Bodycott, 2009, Mazzarol & Soutar, 2002). In this case, BTU's reputation in education, as well as its networks and partnerships, may serve as key motivational drivers. Moreover, this dimension also includes career-oriented motivation—students are concerned about aligning their education with labor-market demands and personal career planning (Chen, 2017). Hence, recognition not only refers to institutional reputation but also to the perceived value of the degree in global and domestic contexts.

Safety and Security; The third component, *Safety and Security*, captures both physical and psychological aspects of motivation. For international students, particularly those studying abroad for the first time, safety, financial stability, and emotional well-being are crucial factors influencing academic persistence (Lee, 2017). The integration of cross-disciplinary support systems—psychological counseling, financial guidance, and cultural orientation—contributes to a sense of belonging and reduces acculturative stress (Smith & Khawaja, 2011). Therefore, institutions that provide a secure, inclusive environment tend to sustain higher student motivation and satisfaction.

Confidence in Timely Success; Finally, *Confidence in Timely Success* highlights students' desire to complete their studies efficiently and successfully. This reflects the role of self-efficacy and goal orientation in motivation theory (Bandura, 1997). When students believe they can complete their programs within the expected timeframe and achieve tangible outcomes, their motivation increases. For many Chinese students, timely graduation is tied to both financial considerations and future career plans (Wang & Li, 2020). Universities that provide structured guidance, clear academic pathways, and proactive advising thereby strengthen students' confidence and motivation.

2) The **IRSC Model** for motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU; the overall interpretation taken together, these four components could be explain at 70.70% of Chinese students' motivation for graduate study at BTU, its was multifaceted, combining academic aspirations, career ambitions, safety concerns, and personal efficacy. This supports a holistic model of motivation in international education that integrates both intrinsic and extrinsic factors (Deci & Ryan, 2000). Importantly, it also implies that institutions seeking to attract and retain Chinese students should provide integrated curricula, enhance institutional reputation, ensure a safe and supportive environment, and help students build confidence in achieving their goals on time.

3) The guidelines for enhancing motivation of Chinese students towards study on graduate school in educational faculty in BTU. on the three guidelines; **Guideline 1**: **Enhance academic prestige and global visibility,** improve the cultivation and stimulation of teachers' innovative spirit, encourage teaching experiments and exploration, commend and encourage innovative achievements. Building and using a variety of platforms on technology communication; Activities on create a mentorship program, use monitoring tool and set up competency portfolios. All these guide lines can improve new knowledge and skill on teachers' competencies more according; **Guideline 2**: **Create a secure and supportive learning environment,** encourage teachers to learn and communicate across disciplines, improve teachers' professional reading and reflection, and establish a knowledge sharing and inheritance mechanism.; and **Guideline 3**: **Strengthen students' belief in timely program completion**, improved teaching new philosophy, knowledge, policy and educational change in accordance with their attitude and create an inclusive learning atmosphere. That due to globalization and internationalization are related but not the same thing. Globalization is the context of economic and academic trends that are part of the reality of the 21st century. Internationalization includes the policies and practices undertaken by academic systems and institutions and even individuals to cope with the global academic environment. The motivations for internationalization include commercial advantage, knowledge and language

acquisition, enhancing the curriculum with international content, and many others. Specific initiatives such as branch campuses, cross-border collaborative arrangements, programs for international students, establishing English-medium programs and degrees, and others have been put into place as part of internationalization. Efforts to monitor international initiatives and ensure quality are integral to the international higher education environment (Altbach & Knight, 2007) and according with Yang, S., Ye, X. & He, found provide new evidence on the factors influencing Chinese students' graduate school choices internationally. the model international student mobility as a function of schooling-constrained, international migration, and consumption values. Descriptive results from nested logit model and multinomial logit model support the model predictions, and also construct counterfactual policy simulations by examining what would have happened under different potential scenarios in both China and destination countries. The simulation results show that the changes in Chinese college quality and family income are likely to affect the number of Chinese students studying abroad but not their distribution patterns among destination countries. In the meanwhile, factors including scholarship opportunities, work visa policies, and recruitment efforts in the destination countries would substantially shift Chinese students' choice of destination country and therefore the specific graduate school location, and Killo (1995) studied on the relative influence of factors affecting the college choice decisions of graduate students. It is based on a 1986 survey of 2,834 admitted students at a major research university, to which 38 percent of the sample responded. Factor analysis of ratings of importance of 31 college characteristics yielded dimensions upon which student decisions are based. These results were used to build five scales of importance and preference, which were then tested with other variables in a regression model in which the dependent variable was the decision to enroll or not to enroll at the surveying institution. The following were found to influence decisions: residency status, quality and other academic environment characteristics, work-related concerns, spouse considerations, financial aid, and the campus social environment.

Recommendations

1. Recommendation for Policies Formulation

1.1 Formulate policy support: Governments at all levels should increase policy support for improving teacher competence, and formulate and implement policy measures that are conducive to teacher development.

1.2 Supervision and inspection: Establish a sound supervision and inspection mechanism to conduct regular inspections and evaluations of policy implementation. Units and individuals that fail to implement policies effectively should be dealt with in accordance with laws and regulations.

2. Recommendation for Practical Application

In the process of improving the competence of teachers in art colleges, the use of the PDCA cycle is a systematic and effective way. In terms of teaching adaptability, broad knowledge base, innovative teaching methods, educational leadership, inclusive classroom practice, timely and effective evaluation, and engaging teaching skills, the following steps can be followed for cyclical improvement:

3. Recommendation for Further Research

1) Study on the effectiveness of IRSC Model that were implementation in universities.

2) Find out some effect of factors affecting motivation of Chinses students towards study on graduate school in educational faculty in BTU by CFA and SEM.

3) Improvement for admission student affair for Chinses students towards study on graduate school in educational faculty in BTU by IRSC Model.

4) Find out the curriculum design on suitable workshops for Chinses students towards study on graduate school in educational faculty in BTU.

5) The BTU can develop planning on promoting system for the Chinese students.

References

Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). **The Internationalization of Higher Education: Motivations andRealities.** Journal of Studies in International Education, *11*(3-4), 290-305.

Bandura, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: Freeman.

Biggs, J., & Tang, C. (2011). **Teaching for quality learning at university**. McGraw-Hill Education.

Bodycott, P. (2009). **Choosing a higher education study abroad destination: What mainlandChinese parents and students rate as important**. Journal of International EducationResearch, 5(4), 19–32.

Chen, L. H. (2017). **Understanding Chinese students' motivations for studying abroad: A casestudy.** International Journal of Educational Development, 57, 44–52.

Cortina, J. M. (1993). **What Is Coefficient Alpha An Examination of Theory and Applications**.Journal of Applied Psychology**,** 78(1), 98-104.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). **The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs andself-determination of behavior**. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Elliot, A. J., & Church, M. A. (1997). **A hierarchical model of approach and avoidance achievement motivation**. Journal of Personality and Social Psychology*, 72*(1), 218–232.

Gu, Q., & Schweisfurth, M. (2015). **Transnational connections, competences and identities:Experiences of Chinese international students after their return 'home'**. British Educational Research Journal, 41(6), 947–970.

Heckhausen, J., & Heckhausen, H. (2018). **Entwicklung der Motivation**. In Motivation und Handeln (pp. 493-540). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.

Herzberg, F. (1966). **Work and the Nature of Man.** Cleveland**,** OH: World Publishing Company.

Kallio, R. E. (1995). **Factors influencing the college choice decisions of graduate students**. Research in higher education, *36*(1), 109-124.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educationaland Psychological Measurement. 30(3): 607 – 610

Lee, J. J. (2017). **Challenges and coping strategies of international students: A review**. Journal of International Students, 7(4), 1045–1064.

Maslow, A. H. (1987). **Motivation and personality (3rd ed.)**. Delhi, India: Pearson Education.

Mazzarol, T., & Soutar, G. N. (2002). "**Push-pull" factors influencing international studentdestination choice.** International Journal of Educational Management, 16(2), 82–90.

Nukitrangsan, Kulnaree (2023) **Exploring the expansion of Chinese Students in Thailand: Situations and Motivations**. Asian Review, 36(1), 3-37.

Poedloknimit, Chunipha & Punnanan, Chonnapha (2025). **Internationalization Strategies of ThaiPrivate Higher Education: Recruiting and Supporting Chinese Students**. Journal ofInternational Students**.** 15(9): 47-74.

Revelle, W. (2023). **psych: Procedures for Psychological, Psychometric, and Personality Research**. [R package]. Retrieved from https://cran.r-project.org/package=psych.

Smith, R. A., & Khawaja, N. G. (2011). **A review of the acculturation experiences of internationalstudents**. International Journal of Intercultural Relations, 35(6), 699–713.

Urhahne, D., & Wijnia, L. (2023). **Theories of motivation in education: An integrative framework.** Educational Psychology Review, *35*(2), 45.

Vroom, V. H. (1964). **Work and Motivation**. New York: Wiley.

Wang, L., & Li, Y. (2020). **Motivation and adjustment of Chinese postgraduate students overseas**.Asia Pacific

Education Review**,** 21(2), 201–212.

Yang, S., Ye, X., & He, D. (2023). **Global pathways: New evidence on the international graduate school choice of Chinese outbound students**. Higher Education, *86*(6), 1415-1454.

Zhao, C. (2021). **Learning motivation and academic engagement among international students In Chinese universities**. Frontiers in Psychology, 12, 67-89.

สรรพคุณและกระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ

THE PROPERTIES AND FERMENTATION PROCESS OF LONASOJIRAKA PHARMACY

ดร.เสพบัณฑิต โหน่งบัณฑิต[1], พัสกร อุ่นกาศ[2],
สมพงษ์ แซ่ท้อ[3], ดร.กิจชัย วงศ์ราช[4], และดร.ธนวิชญ์ กิจเดช[5]
วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Dr. Sapbandit Hnongbundit[1], Phatsakorn Unkat[2],
Somphong Saetho[3], Dr. Kitchai Wongrat[4], and Dr. Thanawit Kitdet[5]
Chiang Rai Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail : mcu.sepbandit@gmail.com[1], mommam2106@gmail.com[2],
Somphong.thor@gmail.com[3],kijandnok@gmail.com[4],Thanawitkitdet@gmail.com[5]

(Received : November 22, 2025; Edit : December 7, 2025; accepted : December 7, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรและสรรพคุณของ "เภสัชโลณโสจิรกะ" ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) ถอดบทเรียนกระบวนการหมัก และ 3) วิเคราะห์คุณค่าของผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการหมัก

ผลการศึกษาพบว่า เภสัชโลณโสจิรกะประกอบด้วยวัตถุดิบหลักคือสมุนไพร 32 ชนิด (จำแนกตามส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ผล เมล็ด ราก และสารสกัด) สำหรับกระบวนการผลิต เริ่มต้นจากการเตรียมวัตถุดิบด้วยการล้าง ตากแห้ง และบดละเอียด จากนั้นนำไปหมักร่วมกับส่วนผสมอื่นๆ ได้แก่ ปลานิล เนื้อวัวสด เกลือ ถั่ว งา พริก และน้ำผึ้งผสมน้ำอ้อยต้มละลาย ในภาชนะปิดสนิทและตั้งไว้ในที่ร่มเป็นเวลา 365 วัน ก่อนจะกรองแยกกากเพื่อให้ได้น้ำหมักบริสุทธิ์

จากการวิเคราะห์คุณค่าพบว่า น้ำหมักโลณโสจิรกะมีประโยชน์ครอบคลุมหลายด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ต้านการอักเสบ และควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ด้านโภชนาการ อุดมไปด้วยโปรตีนพืช วิตามิน แร่ธาตุ และใยอาหาร ด้านการบำบัดโรค มีฤทธิ์ต้านจุลชีพ ขับสารพิษ และบรรเทาอาการริดสีดวงทวาร นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์ใช้ใน ด้านการเกษตร และ ด้านความงาม ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การบริโภคควรคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมและข้อควรระวังเพื่อป้องกันอาการแพ้ ซึ่งข้อมูลจากการวิจัยนี้จะเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีความปลอดภัยและได้มาตรฐานต่อไป

คำสำคัญ: สรรพคุณ, กระบวนการหมัก, เภสัช, โลณโสจิรกะ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the medicinal plants and pharmacological properties of *"Bhesajjalonasociraka"* as recorded in the Tripitaka and Buddhist scriptures; 2) to investigate the fermentation process of Bhesajjalonasociraka; and 3) to analyze the value of the product derived from these fermented medicinal plants.

The results indicate that the primary ingredients of Bhesajjalonasociraka consist of 32 types of herbs, categorized by plant parts such as fruits, seeds, roots, and natural extracts. The fermentation process begins with the selection and preparation of raw materials, including washing, drying, and grinding the herbs. These are then mixed with sugar or honey and a solvent. The mixture is fermented in plastic containers alongside other ingredients, including Nile tilapia, fresh beef, salt, beans, sesame, chili, and a boiled mixture of honey and sugarcane juice. The containers are sealed and left to ferment in the shade for 365 days before the liquid is filtered to obtain the final product.

The analysis reveals that Bhesajjalonasociraka possesses value in multiple dimensions: **Healthwise**, it boosts immunity, acts as an anti-inflammatory, controls blood sugar levels, and supports the circulatory system. **Nutritionally**, it is rich in vitamins, minerals, plant proteins, and dietary fiber. **Therapeutically**, it exhibits detoxification and antimicrobial properties and aids in the treatment of hemorrhoids. Furthermore, it has applications in **agriculture** as a bio-fertilizer and insect repellent, as well as in **cosmetology** for skin care, hair care, and spa products. However, consumption requires caution regarding dosage and potential side effects, such as allergies or irritation. This research serves as foundational data for developing Bhesajjalonasociraka into a safe and effective health product in the future.

Keyword: Properties, Fermentation Process , Pharmacy, Lonasojiraka

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามพระดำรัสในพระไตรปิฎก และพระอรรถกาจารย์ อธิบายไว้ใน ปฐมสมันตปาสาทิกา ภาค 3 หน้าที่ 148 ความว่า “เรื่องยาดองพิเศษชื่อโลณโสจิรกะ ว่า “ยาโลณโสจิรกะนั้น กลั่นให้มีสี เหมือนรสน้ำชมพู เป็นเครื่องบริโภคอย่างสนิท (เป็นยาแก้โรคอย่างสงัด) แห่งบุคคลผู้เป็นโรคลม โรคไอ โรคเรื้อน โรคผอมเหลืองและบานทะโรคเป็นต้น และเป็นเครื่องดื่มภายหลัง แห่งบุคคลผู้รับประทานอาหารแล้ว เภสัชเป็นเครื่องย่อยอาหารที่บริโภคแล้ว เช่น ยาขนานนั้นย่อมไม่มี ก็ยาโลณโสจิรกะนี้นั้น ย่อมควรแก่ภิกษุทั้งหลาย แม้ในปัจฉาภัต สำหรับภิกษุผู้อาพาธ จัดเป็นยาตามปกติทีเดียว แต่ผู้ไม่อาพาธต้องผสมกับน้ำ (วิ.มหา.อ. (ไทย) ๑/๑๙๒/๑๔๘)จึงควร โดยความเป็นเครื่องดื่มและเครื่องบริโภคแล”

โลกมีความหลากหลายของภูมิประเทศ เช่น พื้นที่หนาวเย็น ร้อนแห้ง และชุ่มน้ำ ซึ่งมีพืชหลากหลายชนิดที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมนั้นๆ ซึ่งพืชเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในการบริโภค การใช้เป็นที่อยู่อาศัย การใช้เป็นพิษ และการรักษาโรค ภูมิปัญญาเกี่ยวกับพืชและสมุนไพรได้ถูกส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นตั้งแต่สมัยโบราณ พืชบางชนิดถูกใช้ในการรักษาโรคและได้รับการยอมรับในด้านการบำรุงสุขภาพ บางชนิดมีความสำคัญทางศาสนาและความเชื่อ วัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ส่งเสริมให้เกิดการใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรคและดูแลสุขภาพ

ประเทศไทยมีภูมิศาสตร์ที่หลากหลาย ประกอบด้วยสามฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว ซึ่งส่งผลให้แผ่นดินมีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชหลากหลายชนิด พืชเหล่านี้บางชนิดมีสรรพคุณในการรักษาโรคและบำรุงสุขภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นสมุนไพรในการรักษาโรคและปรับสมดุลร่างกาย โดยเฉพาะในสังคมพื้นบ้านที่มีการสั่งสมความรู้ในการใช้สมุนไพรจากประสบการณ์ตรง ความรู้เหล่านี้ถูกส่งต่อและสะสมผ่านรุ่นสู่รุ่น

ในปัจจุบันสมุนไพรยังคงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการแพทย์ การทำอาหาร และการบำรุงความงาม โดยการใช้สมุนไพรนั้นมีทั้งประโยชน์และโทษ การวิจัยเกี่ยวกับสมุนไพรเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นเพื่อเข้าใจสรรพคุณและโทษของสมุนไพรแต่ละชนิด โดยเฉพาะการวิจัยในด้านการแพทย์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การนำความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรมาใช้พัฒนาเป็นยารักษาโรคและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ซึ่งมีการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในหลาย ๆ แผนพัฒนาของประเทศ การพัฒนานวัตกรรมสมุนไพรเพื่อใช้ในการรักษาโรคและการสร้างรายได้จากการส่งออกก็มีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในการสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศ

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาพืชสมุนไพรและสรรพคุณเภสัชโลณโสจิรกะที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษากระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ และ 3) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรที่ใช้หมักทำเภสัชโลณโสจิรกะ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mix method) ซึ่งประกอบด้วย เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อรวบรวมองค์ความรู้จากปฐมภูมิสู่กระบวนการและขั้นตอนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงมือผู้บริโภคอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งรูปแบบการวิจัยตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพืชสมุนไพรและสรรพคุณเภสัชโลณโสจิรกะที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจักใช้รูปแบบการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อให้ได้ซึ่งข้อเท็จจริงด้านชื่อวัตถุดิบ สรรพคุณวัตถุดิบ ขนาดของวัตถุดิบ และสัพพันตรายของวัตถุดิบ อย่างครบถ้วน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษากระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจักใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อให้ทราบขั้นตอนการคัดสรร ขนาด จำนวน ของวัตถุดิบที่ปรากฏในคัมภีร์ และลงมือปฏิบัติหมักเพื่อให้ได้ตามจำนวนวัดเวลาที่กำหนดตามคัมภีร์กล่าวไว้ กระทั่งได้ผลผลิตออกมาเป็นเภสัชโลณโสจิรกะ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรที่ใช้หมักทำเภสัชโลณโสจิรกะ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจักใช้รูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์คุณค่า สรรพคุณ อันตราย ของวัตถุดิบต้นธาตุ จากนั้นสังเคราะห์ตามหลักการแนวคิดที่ทบทวนมาใช้ในงานวิจัย จากนั้นนำเสนอพรรณนาเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบข้อมูลสรรพคุณและอันตรายตามข้อเท็จจริงต่อไป

การเก็บข้อมูล (Data Collection)

1) เก็บข้อมูลสมุนไพร ศึกษาวัตถุดิบจากตำราสมุนไพร ตามรายชื่อที่ปรากฏในอรรถกถาและฎีกา แล้วบันทึกข้อมูลสรรพคุณของสมุนไพรไทย บันทึกสะสารที่ปรากฏในสมุนไพรหลังประกอบผ่านกระบวนผลิตแล้วพร้อมจะนำไปใช้

2) ระยะเวลาดำเนินการ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลา ตามปรากฏในอรรถกถาที่ว่า การหมักนั้นมีระยะเวลา 1 ปี สรุปผลสรรพคุณและผลการผลิต เพื่อให้เกิดความเชื่อมันในกระบวนการวิจัยเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์

เครื่องมือการวิจัย (Research Instrument)

ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต โปรแกรมพระไตรปิฎก เอกสารต่าง ๆ ลงมือจัดซื้อวัตถุดิบที่ปรากฏ จัดหาภาชนะในการหมัก ปฏิบัติการหมักตามขั้นตอน สังเกตการณ์ บันทึกและวิเคราะห์ สรุปข้อเท็จจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือศึกษาในลักษณะของการวิจัยในภาคเอกสารก่อนแล้วค่อยนำวัตถุดิบมาลงมือปฏิบัติจริง เมื่อรวบรวมเอกสารองค์ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรที่มีชื่อปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกา รวมถึงกระบวนการหมักที่เป็นองค์ความรู้ด้านการหมักสมุนไพรแบบการแพทย์แผนไทย จักวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์องค์ความรู้จากข้อมูลที่ได้จากการนำเภสัช เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ด้านสรรพคุณ ด้านอันตราย ด้านรูปแบบ ด้านการวัด-ตวง ของแต่ละชนิดของวัตถุดิบ ตามแนวคิดทฤษฎีการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM)

2) วิเคราะห์คุณค่าองค์ความรู้จากพระไตรปิฎกสู่คุณค่าทางโภชนาการ ตามแนวคิดการพัฒนา (Development)

3) วิเคราะห์ข้อมูลจากส่วนต่าง ๆ มาสังเคราะห์รวมกันเพื่อสร้างให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ การสร้างนวัตกรรมตามแนวคิดการสร้างนวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ (Innovation and Product)และบรรยายสรุป (Descriptive Statistic) ตามแนวคิดการใช้สมุนไพร (Concept of using herbs)ตามหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค (Using herbs to treat disease) และวิเคราะห์ตามหลักกระบวนการหมักสมุนไพร (Fermenting herbs Process)

4. วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดเพื่อสรุปและอภิปรายผลเปรียบเทียบความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related research) ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมมา

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคุณสมบัติทางการแพทย์ของสมุนไพร แต่ยังรวมถึงการศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิตและการควบคุมมาตรฐานยา การพัฒนาอุตสาหกรรมสมุนไพร และการส่งเสริมการใช้สมุนไพรในระดับพื้นฐานเพื่อเพิ่มความรู้และเสริมสร้างสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีการปรับใช้สมุนไพรในระบบการแพทย์แผนปัจจุบันและแผนโบราณในการรักษาโรคและส่งเสริมสุขภาพเชิงป้องกัน การพัฒนานวัตกรรมสมุนไพรเพื่อส่งออกจึงเป็นส่วนสำคัญในการขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและการยกระดับอุตสาหกรรมสมุนไพรของประเทศ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คณะวิจัยจักสรุปผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ตามลำดับ ดังนี้

1.พืชสมุนไพรและสรรพคุณวัตถุดิบเภสัชโลณโสจิรกะ

2.กระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ

3.วิเคราะห์คุณค่าผลิตภัณฑ์เภสัชโลณโสจิรกะ

1.1 พืชสมุนไพรและสรรพคุณวัตถุดิบเภสัชโลณโสจิรกะ

เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ที่ 1 สรรพคุณสมุนไพรที่นำมาหมักเป็นเภสัชโลณโสจิรกะ ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา พบวัตถุดิบคือสมุนไพร รวม 32 ชนิด ตามลำดับ คือ 1) กลุ่มชนิดวัตถุดิบ 2) สรรพคุณสมุนไพรแต่ละชนิดและ 3) สังเคราะห์สรรพคุณตามอาการของโรค ดังนี้

ก) กลุ่มชนิดตามลักษณะรูปร่างของสมุนไพร

1. ชนิดผล (Fruits) หรือ ส่วนที่เป็นผล

สมอไทย (Thai anchor) มะขามป้อม (Indian gooseberry) มะนาว (Green lime) สับปะรด (Pineapple) ขนุน (Jackfruit) ละมุด (Sapodilla) กล้วย (Banana) มะม่วง (Mangifera indica) มะกอกป่า (Spondias pinnata) พริกจินดาแดง (Red chili peppers)

2. ชนิดเมล็ด (Seeds) หรือ ส่วนที่เป็นเมล็ด

พริกไทย (Piper nigrum) ถั่วเขียว (Vigna radiata) ถั่วแดง (Red beans) ถั่วเหลือง (Soybean) ข้าวเปลือก (Paddy) เมล็ดงาดำ (Poppy seeds) เมล็ดงาขาว (White sesame seeds) ถั่วดำ (Black beans) ถั่วลิสง (Arachis hypogaea)

3. ชนิดราก (Roots, Rhizomes, or Underground Parts)

ขมิ้น (Turmeric) กระชาย (Zingiber cassumunar) ข่า (Galangal) ขิง (Ginger) ไพล (Plai) มันเทศ (Yam) เผือก (Colocasia esculenta)

4. อื่น ๆ (สารสกัด, เครื่องปรุง, หรือแร่ธาตุที่ไม่เข้ากลุ่มข้างต้น)

ดีปลี (Piper retrofractum) (เป็นผลแห้ง ใช้เป็นเครื่องเทศ) น้ำปลา (Fish sauce) (เป็นเครื่องปรุง ไม่ใช่พืช) น้ำอ้อยงบ (Sugar cane juice) (เป็นสารสกัดจากพืช) น้ำผึ้ง (Honey) (เป็นสารสกัดจากธรรมชาติ) เกลือป่น (Salt) (เป็นแร่ธาตุ) เกลือเม็ด (เป็นแร่ธาตุ)

ข) จัดกลุ่มตามลักษณะฤทธิ์ทางยา

1. ชนิดฤทธิ์ร้อน (Warm/Hot Nature) สมุนไพรหรืออาหารที่มีฤทธิ์ร้อน ช่วยกระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิต ขับลม และเพิ่มพลังงานในร่างกาย ขมิ้น (Turmeric) กระชาย (Zingiber cassumunar) ข่า (Galangal) ขิง (Ginger) ไพล (Plai) ดีปลี (Piper retrofractum) พริกจินดาแดง (Red chili peppers) พริกไทย (Piper nigrum) น้ำผึ้ง (Honey)

2. ชนิดฤทธิ์เย็น (Cool/Cold Nature) สมุนไพรหรืออาหารที่มีฤทธิ์เย็น ช่วยลดความร้อน ถอนพิษ ลดอักเสบ และให้ความสดชื่น สมอไทย (Thai anchor ball) มะขามป้อม (Indian gooseberry) มะนาว (Green lime) สับปะรด (Pineapple) ขนุน (Jackfruit) ละมุด (Sapodilla) กล้วย (Banana) มะม่วง (Mangifera indica) มะกอกป่า (Spondias pinnata) น้ำอ้อยงบ (Sugar cane juice)

3. สมุนไพรที่มีฤทธิ์สมดุล (Neutral or Mild Nature) มีฤทธิ์กลาง ๆ หรือสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามวิธีการใช้ ถั่วเขียว (Vigna radiata) (บางครั้งจัดเป็นฤทธิ์เย็น) ถั่วแดง (Red beans) ถั่วเหลือง (Soybean) ข้าวเปลือก (Paddy) เมล็ดงาดำ (Poppy seeds) เมล็ดงาขาว (White sesame seeds) ถั่วดำ (Black beans) ถั่วลิสง (Arachis hypogaea) มันเทศ (บางตำราจัดเป็นฤทธิ์อุ่นเล็กน้อย) เผือก (Colocasia esculenta) (ฤทธิ์กลาง ค่อนเย็นเล็กน้อย)

4. อื่น ๆ (แร่ธาตุ และเครื่องปรุง) เกลือป่น (Salt) & เกลือเม็ด มีฤทธิ์ปรับสมดุล ขึ้นอยู่กับปริมาณการบริโภคน้ำปลา (Fish sauce) มีฤทธิ์กลาง อาจร้อนขึ้นถ้าบริโภคมาก

ค) สังเคราะห์สรรพคุณตามอาการของโรค สังเคราะห์สรรพคุณของสมุนไพร จัดตามกลุ่มอาการของโรคที่สมุนไพรสามารถบรรเทาอาการได้ ดังนี้

1. แก้หวัด ลดไข้ บรรเทาอาการไอ และขับเสมหะ ช่วยบรรเทาอาการของไข้หวัด คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และช่วยละลายเสมหะ
2. แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขับลม และช่วยย่อยอาหาร ช่วยบรรเทาอาการแน่นท้อง ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย และลดอาการจุกเสียด
3. บำรุงหัวใจ และลดความดันโลหิต ช่วยบำรุงระบบไหลเวียนโลหิต ลดความเสี่ยงของโรคหัวใจ และช่วยปรับสมดุลความดันโลหิต
4. แก้ท้องผูก ล้างสารพิษ และบำรุงลำไส้ ช่วยขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย ลดอาการท้องผูก และล้างลำไส้
5. แก้ปวดฟัน และบรรเทาอาการในช่องปาก ช่วยบรรเทาอาการปวดฟัน ปากเป็นแผล และลดกลิ่นปาก
6. บำรุงกระดูก และลดอาการปวดข้อ ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของกระดูก และลดอาการอักเสบของข้อ
7. บำรุงเลือด และเพิ่มธาตุเหล็ก ช่วยเสริมสร้างเม็ดเลือดแดง ป้องกันภาวะโลหิตจาง
8. บำรุงสมอง เพิ่มความจำ และลดความเครียด ช่วยบำรุงระบบประสาท เพิ่มความจำ และลดความเครียด
9. เพิ่มพลังงาน และเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ช่วยให้ร่างกายมีพละกำลัง เหมาะสำหรับผู้ที่ออกกำลังกาย

สมุนไพร 32 ชนิด ดังกล่าว ช่วยอาการเหล่านี้ได้

ง) สังเคราะห์สรรพคุณเพื่อบรรเทาอาการโรคที่ปรากฏในอรรถกถา

1. โรคลม (วาตโรค) โรคลมเป็นคำที่ใช้เรียกอาการหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับลมในร่างกาย เช่น ลมในทางเดินอาหาร ท้องอืด ท้องเฟ้อ เรอ ผายลมบ่อย ลมในระบบไหลเวียนโลหิต หน้ามืด เวียนศีรษะ วูบ หมดสติ ลมในระบบประสาท ปวด

ศีรษะ ไมเกรน ลมชัก สมุนไพรที่ช่วยรักษาอาการเกี่ยวกับลม เภสัชโลณโสจิรกะ มีสมุนไพรหลายชนิดที่สามารถช่วยบรรเทาอาการที่เกี่ยวกับลมได้

กลุ่มช่วยขับลม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ ขิง ช่วยขับลม แก้อาการคลื่นไส้ และช่วยย่อยอาหาร ข่า ลดอาการท้องอืด แน่นท้อง และช่วยขับลม กระชาย ช่วยย่อยอาหารและบรรเทาอาการจุกเสียด พริกไทย กระตุ้นระบบย่อยอาหาร ลดการเกิดแก๊สในกระเพาะ ดีปลี ลดอาการท้องอืด และช่วยให้ร่างกายอบอุ่น

กลุ่มช่วยบำรุงระบบไหลเวียนโลหิต ลดอาการหน้ามืด เวียนศีรษะ มะขามป้อม มีวิตามินซีสูง ช่วยบำรุงหลอดเลือดและลดอาการวิงเวียน ขมิ้น ช่วยให้ระบบไหลเวียนเลือดดีขึ้น ลดอาการเลือดลมไม่ปกติ ไพล ช่วยขยายหลอดเลือด ลดอาการชาและเวียนศีรษะ น้ำผึ้ง ช่วยบำรุงร่างกายและให้พลังงาน ลดอาการหน้ามืด

กลุ่มช่วยลดอาการวูบ หมดสติ ลมชัก ขิง มีฤทธิ์กระตุ้นระบบไหลเวียนเลือด ช่วยให้ร่างกายอบอุ่น มะนาว ลดอาการหน้ามืด และช่วยปรับสมดุลความดันโลหิต เกลือ ใช้แก้อาการหน้ามืดจากความดันต่ำ

สมุนไพรที่ *อาจทำให้ “ลม” แย่ลง* พริกจินดาแดง อาจกระตุ้นกรดในกระเพาะ ทำให้เกิดอาการจุกเสียดมากขึ้น ถั่ว (ถั่วแดง ถั่วเหลือง ถั่วดำ ถั่วลิสง) อาจทำให้เกิดแก๊สในลำไส้มากขึ้น

วิธีใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคลม ขับลมในทางเดินอาหาร ดื่มน้ำขิง หรือทานขมิ้นผสมน้ำผึ้ง บำรุงระบบไหลเวียนเลือด ดื่มน้ำมะขามป้อม น้ำผึ้ง หรือทานขมิ้น แก้อาการหน้ามืด วูบ หมดสติ ดมมะนาว หรือเกลือช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือด

สรุป สมุนไพรโลณโสจิรกะ มีหลายชนิดที่สามารถช่วยบรรเทาอาการเกี่ยวกับลมได้ ไม่ว่าจะเป็น ลมในกระเพาะ ลมในหลอดเลือด หรือลมในระบบประสาท โดยเฉพาะ ขิง ข่า กระชาย ขมิ้น ไพล ดีปลี มะขามป้อม และน้ำผึ้ง

2. โรคไอ (กาสโรค) จากรายการ สมุนไพร 32 ชนิด มีหลายชนิดที่สามารถช่วย บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ และบรรเทาอาการเจ็บคอได้ สมุนไพรเหล่านี้ช่วยรักษาโรคไอได้ สมุนไพรที่มีฤทธิ์แก้ไอ ขับเสมหะ บรรเทาอาการเจ็บคอ ดังนี้

กลุ่มผลไม้ที่ช่วยแก้ไอ มะขามป้อม มีวิตามินซีสูง ลดการระคายเคืองคอ ช่วยขับเสมหะ มะนาว กรดซิตริกช่วยละลายเสมหะ ลดอาการไอแห้ง กล้วย เนื้อกล้วยช่วยเคลือบลำคอ ลดการระคายเคือง สับปะรด มีเอนไซม์โบรมีเลน (Bromelain) ช่วยลดเสมหะและอักเสบ

กลุ่มราก เหง้า และเครื่องเทศที่ช่วยบรรเทาอาการไอ ขิง มีสารจินเจอรอล (Gingerol) ช่วยขยายหลอดลม ลดการอักเสบ ข่า มีฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย ช่วยลดการระคายเคืองคอ กระชาย ช่วยลดเสมหะ ต้านเชื้อไวรัสที่เป็นสาเหตุของหวัดและไอ ขมิ้น มีสารเคอร์คูมิน (Curcumin) ต้านอักเสบ ลดอาการไอจากการติดเชื้อ ดีปลี เป็นสมุนไพรสำคัญในตำรับยาแก้ไอของแพทย์แผนไทย

กลุ่มสมุนไพรอื่น ๆ ที่ช่วยลดอาการไอ น้ำผึ้ง ช่วยเคลือบลำคอ ลดอาการไอแห้ง และมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย เกลือ ใช้กลั้วคอช่วยลดเสมหะและการอักเสบ

สมุนไพรที่ *อาจไม่เหมาะ* กับผู้ป่วยที่มีอาการไอ พริกจินดาแดง / พริกไทย อาจกระตุ้นให้เกิดการระคายเคืองคอมากขึ้น ถั่วบางชนิด (ถั่วแดง ถั่วเหลือง ถั่วดำ ถั่วลิสง) อาจทำให้เกิดเสมหะมากขึ้น

วิธีใช้สมุนไพรแก้ไอ น้ำขิงผสมน้ำผึ้ง ดื่มอุ่น ๆ เพื่อช่วยขับเสมหะและลดการอักเสบ น้ำมะนาวผสมน้ำผึ้ง ช่วยบรรเทาอาการไอแห้ง ชาขมิ้นผสมน้ำผึ้ง ต้านอักเสบ ลดการระคายเคืองคอ น้ำสับปะรดสด ช่วยละลายเสมหะ

สรุป จากสมุนไพร 32 ชนิด มีหลายชนิดที่สามารถช่วย บรรเทาอาการไอและขับเสมหะ ได้ โดยเฉพาะ มะขามป้อม มะนาว กล้วย สับปะรด ขิง ข่า กระชาย ขมิ้น ดีปลี และน้ำผึ้ง((พวงเพชร สีหาบูราณ, 2568)

3. โรคเรื้อน (กุฏฐโรค) สำหรับการรักษาโรคเรื้อน (Leprosy) ด้วยสมุนไพร 32 ชนิด นั้น การใช้สมุนไพรในการรักษาโรคเรื้อนยังไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลว่าเป็นการรักษาหลัก แต่สมุนไพรบางชนิดอาจช่วยในเรื่องของการบรรเทาอาการ เช่น การรักษาผิวหนังที่เกิดการติดเชื้อหรือการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในร่างกาย

สมุนไพรที่อาจช่วยบรรเทาโรคเรื้อน ขมิ้น (Turmeric) สรรพคุณ: มีสารเคอร์คูมิน (Curcumin) ที่ช่วยต้านการอักเสบและต่อต้านเชื้อจุลชีพ ช่วยบรรเทาอาการอักเสบและติดเชื้อบนผิวหนัง น้ำผึ้ง (Honey) สรรพคุณ: มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย ช่วยรักษาผิวหนังและลดการอักเสบ กระชาย (Fingerroot) สรรพคุณ: มีสารฟลาโวนอยด์ที่มีฤทธิ์ต่อต้านการติดเชื้อ ข่า (Galangal) สรรพคุณ: ข่ามีฤทธิ์ต้านเชื้อจุลชีพที่ช่วยลดการติดเชื้อภายนอก

สรุป แม้ว่าการใช้สมุนไพรบางชนิดอาจช่วยในแง่ของการบรรเทาอาการ เช่น การช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน หรือการลดอาการอักเสบ แต่การรักษาโรคเรื้อนควรได้รับการดูแลจากแพทย์ เพราะโรคเรื้อนต้องใช้ยาปฏิชีวนะเฉพาะที่มีการวิจัยและการยืนยันทางการแพทย์

4. โรคบานทะโรค (ภคนฺทรโรค) บานทะโรคหรือโรคริดสีดวงทวาร มีหลายชนิดที่สามารถช่วยบรรเทาอาการริดสีดวงทวาร ได้ โดยสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มที่ช่วยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

กลุ่มช่วยระบาย แก้ท้องผูก ลดการเบ่งขณะขับถ่าย สมอไทย มีฤทธิ์เป็นยาระบายอ่อน ๆ ช่วยให้ขับถ่ายสะดวก มะขามป้อม อุดมไปด้วยวิตามินซีและไฟเบอร์ ช่วยให้ระบบขับถ่ายดีขึ้น มะนาว มีกรดซิตริกและไฟเบอร์ ช่วยกระตุ้นการขับถ่าย กล้วย มีไฟเบอร์สูง ทำให้อุจจาระนุ่มขึ้น ลดการระคายเคืองที่ทวารหนัก สับปะรด มีเอนไซม์ช่วยย่อยอาหาร ลดอาการท้องผูก ดีปลี มีฤทธิ์ช่วยขับลม แก้ท้องอืด ลดอาการแน่นท้อง

กลุ่มช่วยลดอักเสบและสมานแผล ขมิ้น มีสารเคอร์คูมิน (Curcumin) ต้านการอักเสบ ลดอาการบวมของริดสีดวง ไพล มีฤทธิ์ลดอักเสบ ช่วยบรรเทาอาการปวด ขิง ลดอาการอักเสบและช่วยกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ข่า มีสารต้านการอักเสบ บรรเทาอาการปวดและบวม

กลุ่มช่วยบำรุงหลอดเลือด ลดอาการบวมของริดสีดวง มะขามป้อม ช่วยเสริมสร้างความแข็งแรงของหลอดเลือด เมล็ดงาดำ / เมล็ดงาขาว มีโอเมก้า 3 และสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยให้หลอดเลือดยืดหยุ่น ลดการอักเสบ

กลุ่มช่วยลดการติดเชื้อ และต้านอนุมูลอิสระ น้ำผึ้ง มีฤทธิ์ฆ่าเชื้อ สมานแผล และลดอาการอักเสบ เกลือ ใช้แช่น้ำอุ่นเพื่อลดอาการบวมและอักเสบ

สมุนไพรที่ *อาจไม่เหมาะ* กับผู้ป่วยริดสีดวงทวาร พริกจินดาแดง / พริกไทย อาจทำให้ระคายเคืองลำไส้และทำให้ริดสีดวงอักเสบมากขึ้น ถั่วต่าง ๆ (ถั่วแดง ถั่วดำ ถั่วเหลือง ถั่วเขียว ถั่วลิสง) แม้จะมีไฟเบอร์ แต่ถั่วบางชนิดอาจทำให้เกิดแก๊สในลำไส้และทำให้อาการของริดสีดวงแย่ลง

วิธีใช้สมุนไพรในการรักษาริดสีดวงทวาร

รับประทาน ดื่มน้ำมะนาวผสมน้ำอุ่นทุกเช้า รับประทานกล้วยเป็นประจำ ดื่มน้ำขมิ้นชัน หรือน้ำมะขามป้อม

ทาภายนอก ใช้น้ำผึ้งทาบริเวณริดสีดวงเพื่อลดการอักเสบ ใช้ขมิ้นผสมน้ำมันมะพร้าวทาเพื่อช่วยสมานแผล

แช่น้ำอุ่นผสมเกลือ ช่วยลดอาการบวมและอักเสบของริดสีดวง

สรุป จากสมุนไพรที่คุณระบุ มีหลายชนิดที่สามารถช่วยบรรเทาอาการ ริดสีดวงทวาร ได้ โดยเฉพาะกลุ่มที่ช่วยระบายอ่อน ๆ, ลดอักเสบ, และบำรุงหลอดเลือด เช่น สมอไทย, มะขามป้อม, กล้วย ขมิ้น ไพล และน้ำผึ้ง

5. โรคผอมเหลือง (ปณฺฑุโรค) โรคผอมเหลือง หมายถึง ภาวะขาดสารอาหาร โลหิตจาง หรือโรคที่เกี่ยวข้องกับตับ มักเกี่ยวข้องกับการขาดสารอาหาร การดูดซึมสารอาหารผิดปกติ หรือปัญหาเกี่ยวกับตับที่ส่งผลให้ร่างกายซูบผอมและมีอาการตัวเหลือง น้ำหมักสมุนไพรโลณโสจิรกะสามารถช่วยรักษาโรคผอมเหลืองได้ ดังนี้

สมุนไพรที่ช่วยบำรุงร่างกายและเพิ่มสารอาหาร มะขามป้อม (Indian gooseberry) มีวิตามินซีสูง กระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันและช่วยให้ร่างกายดูดซึมธาตุเหล็ก(สมบูรณ์ รักษ์ไทย,2559;55-63) สับปะรด (Pineapple) มีเอนไซม์โบรมีเลนช่วยย่อยอาหารและเพิ่มการดูดซึมโปรตีน กล้วย (Banana) มีโพแทสเซียมสูง ช่วยฟื้นฟูพลังงานและลดภาวะขาดสารอาหาร น้ำอ้อยงบ (Sugar cane juice) ช่วยเพิ่มพลังงานและบำรุงเลือด(วรนุช ศรีสุวรรณ,2558;133-141)

สมุนไพรที่ช่วยบำรุงตับและระบบเลือด ขมิ้น (Turmeric) มีสารเคอร์คูมินที่ช่วยบำรุงตับและลดการอักเสบของเซลล์ตับ(พรรณี สายบุญเรือง,2561;89-96) พริกไทย (Piper nigrum) ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต(สมศักดิ์ วรคามิน,2562;112-119)

สมุนไพรที่ช่วยกระตุ้นความอยากอาหารและการย่อย ขิง (Ginger) กระตุ้นระบบย่อยอาหารและช่วยให้ร่างกายดูดซึมสารอาหารดีขึ้น กระชาย (Zingiber cassumunar) ช่วยปรับสมดุลธาตุในร่างกายและบำรุงกำลัง(ณัฐกานต์ ภูมิไทย, วิชัย จันทร์สม,2560;77-85) ดีปลี (Piper retrofractum) ช่วยเพิ่มความอยากอาหาร โรคผอมเหลือง (ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับภาวะขาดสารอาหาร, โรคตับ, หรือการดูดซึมอาหารผิดปกติ) อาจแย่ลงจากการใช้สมุนไพรบางชนิดที่มีฤทธิ์ไม่เหมาะสม เช่น

สมุนไพรที่อาจทำให้ภาวะขาดสารอาหารแย่ลง พริกไทย (Piper nigrum) และ พริกจินดาแดง (Red chili peppers) มีสารแคปไซซิน (Capsaicin) ที่อาจระคายเคืองกระเพาะอาหารและทำให้ระบบย่อยอาหารแปรปรวน ส่งผลให้ร่างกายดูดซึมสารอาหารได้น้อยลง ดีปลี (Piper retrofractum) มีฤทธิ์ร้อน อาจทำให้ร่างกายเผาผลาญพลังงานมากขึ้น ส่งผลให้ร่างกายอ่อนแอลง

สมุนไพรที่อาจทำให้โรคตับแย่ลง ขมิ้น (Turmeric) แม้ว่าจะช่วยบำรุงตับในปริมาณที่เหมาะสม แต่ถ้าใช้มากเกินไปอาจกระตุ้นการทำงานของตับมากเกินไป ทำให้ตับทำงานหนักขึ้น ไพล (Plai) มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ แต่หากใช้มากเกินไป อาจมีผลต่อเอนไซม์ตับและทำให้ระบบเผาผลาญในร่างกายผิดปกติ

สมุนไพรที่อาจลดการดูดซึมสารอาหาร มะม่วง (Mangifera indica) และ มะขามป้อม (Indian gooseberry) มีสารแทนนิน (Tannins) ที่อาจรบกวนการดูดซึมธาตุเหล็กและแร่ธาตุอื่น ๆข้าวเปลือก (Paddy) และ ถั่วต่าง ๆ หากรับประทานในปริมาณมากโดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปที่เหมาะสม อาจมีสารต้านโภชนาการ เช่น กรดไฟติก (Phytic acid) ที่รบกวนการดูดซึมแร่ธาตุสำคัญ

สรุป สมุนไพรบางชนิดใน 32 ชนิด มีสรรพคุณช่วยบำรุงร่างกาย บำรุงเลือด ฟื้นฟูการทำงานของตับ และเพิ่มการดูดซึมสารอาหาร ซึ่งอาจช่วยบรรเทาอาการของโรคผอมเหลืองได้ อย่างไรก็ตาม การรักษาหลักยังต้องอาศัยการวินิจฉัยทางการแพทย์และโภชนาการที่เหมาะสม

สมุนไพรที่มีฤทธิ์ร้อน กระตุ้นการเผาผลาญมากเกินไป หรือรบกวนการดูดซึมสารอาหาร อาจทำให้อาการของโรคผอมเหลืองแย่ลง ดังนั้น ควรเลือกใช้สมุนไพรที่ช่วยบำรุงร่างกาย ฟื้นฟูระบบย่อยอาหาร และเสริมการทำงานของตับให้เหมาะสม

ฉ) อันตรายของสมุนไพร 32 ชนิด ที่ประกอบในเภสัชโลณโสจิรกะ

สมุนไพรและพืชหลายชนิดที่กล่าวมาล้วนมีทั้งคุณประโยชน์และอันตราย การใช้อย่างไม่ระมัดระวังอาจมีอันตรายหรือผลข้างเคียงได้ ขึ้นอยู่กับการใช้ในปริมาณที่มากเกินไปหรือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพเฉพาะบางอย่าง คณะผู้วิจัยพรรณนาของอันตรายจากสมุนไพร 32 ชนิด ที่เป็นสมุนไพร โดยรวมถึงกลุ่มแร่ธาตุและสะสารจากธรรมชาติทีละชนิด เพื่อให้เห็นข้อเสียของสมุนไพร หากใช้ในปริมาณที่มากเกินไป ดังนี้

1.สมอไทย (Phyllanthus emblica) อาจทำให้เกิดอาการท้องเสียในบางคน หากใช้มากเกินไป

2.มะขามป้อม (Emblica officinalis) อาจทำให้เกิดอาการแพ้ หรือระคายเคืองในระบบทางเดินอาหารหากใช้ในปริมาณมาก

3.ขมิ้น (Curcuma longa) อาจระคายเคืองกระเพาะอาหารและทำให้เกิดปัญหากับผู้ที่มีปัญหากระเพาะหรือท้องไส้

4.กระชาย (Boesenbergia rotunda) การใช้ในปริมาณสูงอาจส่งผลกระทบต่อตับและไต

5.มะนาว (Citrus limon) อาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองต่อผิวหนังและระบบทางเดินอาหารเมื่อบริโภคมากเกินไป

6.สับปะรด (Ananas comosus) อาจทำให้เกิดอาการท้องเสียในบางคน โดยเฉพาะผู้ที่มีระบบทางเดินอาหารที่บอบบาง

7.ขนุน (Artocarpus heterophyllus) สามารถทำให้เกิดอาการท้องอืดหรือท้องผูกหากทานในปริมาณมาก

8.ละมุด (Chrysophyllum cainito) หากทานเมล็ดในปริมาณมากอาจเป็นอันตราย

9.ข่า (Alpinia galanga) 10. ขิง (Zingiber officinale) อาจทำให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะหรือคลื่นไส้ในบางคน

11.ไพล (Zingiber zerumbet) มีสารที่อาจระคายเคืองต่อกระเพาะอาหาร

12.มันเทศ (Ipomoea batatas) การบริโภคในปริมาณมากอาจทำให้เกิดท้องอืด

13.เผือก (Colocasia esculenta) หากทานในปริมาณมากหรือทานไม่สุกอาจทำให้เกิดอาการคลื่นไส้

14.กล้วย (Musa spp.) อาจทำให้ท้องอืดหรืออาการท้องผูกในบางคน

15.มะม่วง (Mangifera indica) อาจทำให้เกิดอาการแพ้ในบางคน

16.ดีปลี (Piper retrofractum) การใช้ในปริมาณมากอาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองในกระเพาะอาหาร

17.มะกอกป่า (Spondias pinnata) อาจทำให้เกิดอาการท้องเสียหรือระคายเคือง

18.พริกจินดาแดง (Capsicum annuum) การใช้ในปริมาณมากอาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองในกระเพาะอาหาร

19.น้ำปลา (Fish sauce) มีเกลือสูง อาจทำให้ความดันโลหิตสูงหากใช้มากเกินไป

20.พริกไทย (Piper nigrum) อาจทำให้เกิดอาการระคายเคืองในกระเพาะหากใช้ในปริมาณมาก

21.ถั่วเขียว (Vigna radiata) 22.ถั่วแดง (Phaseolus vulgaris) 23.ถั่วเหลือง (Glycine max) 24.ถั่วดำ (Vigna unguiculata) หากทานในปริมาณมากอาจทำให้เกิดอาการท้องอืด

25.น้ำอ้อย (Sugarcane juice) การทานมากเกินไปอาจทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดสูง

26.ข้าวเปลือก (Oryza sativa) อาจทำให้เกิดอาการแพ้ในบางคน

27.เมล็ดงาดำ (Sesamum indicum) 28.เมล็ดงาขาว (Sesamum indicum) ใช้ในปริมาณมากอาจทำให้เกิดอาการท้องอืด

29.น้ำผึ้ง (Honey) อาจทำให้เกิดอาการแพ้ในบางคน

30-31.เกลือ (Salt) (เกลือเม็ด และเกลือป่น) การใช้มากเกินไปอาจทำให้เกิดความดันโลหิตสูงหรือปัญหาสุขภาพเกี่ยวกับไต

32.ถั่วลิสง (Arachis hypogaea) อาจทำให้เกิดอาการแพ้ในบางคน

การใช้สมุนไพรหรืออาหารทุกชนิดควรทำด้วยความระมัดระวัง โดยเฉพาะหากมีปัญหาสุขภาพหรือกำลังใช้ยาอื่น ๆ ควรปรึกษาแพทย์ก่อนใช้สมุนไพรหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อป้องกันผลข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น(**Mayo Clinic**,2020)

1.2 กระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ อธิบายวัตถุประสงค์ที่ 2 กระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะ โดยมีขั้นตอนดังนี้

จัดเตรียม 1. คัดเลือกวัตถุดิบ 2. ล้างทำความสะอาด 3. ตากให้แห้ง (บางชนิด) 4. เตรียมน้ำหมักและภาชนะ

วิธีทำ 1. หั่นหรือบดสมุนไพรให้ละเอียด 2. ผสมสมุนไพรกับน้ำตาลหรือน้ำผึ้ง 3. เติมสารตัวทำละลาย 4. หมักในถังพลาสติกแล้วปิดฝาให้แน่นมิดชิด เก็บไว้ในที่ร่ม 365 วัน 5. กลั่นหรือกรองใส่ภาชนะสะอาด

ปฏิบัติการ เตรียมภาชนะแกลลอน 200 ลิตร ล้างให้สะอาด ควั่ำตากให้แห้งสนิทเพื่อป้องกันแบคทีเรีย จากนั้นนำสมุนไพรที่หั่นหรือบดดีแล้วลงในภาชนะ โดยสูตรโลณโสจิรกะนี้ นำปลานิลถอดขี้เกล็ดเหงือกออกดีแล้ว ลงก่อน ตามด้วยเนื้อวัวสด จากนั้นสมุนไพรแต่ละชนิดลงพร้อมโปรยเกลือเม็ด เกลือป่นให้กระจายทั่วถึงสลับกับสมุนไพรประเภทถั่ว งา พริกไทย ดีปรี พริกป่น และน้ำผึ้ง จนเสร็จสิ้น นำน้ำอ้อยงบที่ต้มละลายน้ำจนเย็นแล้วเทลงผสมสุดท้ายเทน้ำปลาลง เป็นตัวทำละลาย จากนั้นปิดฝาให้สนิท นำไปเก็บไว้ในที่ร่ม ไม่แดด ไม่ร้อน อากาศถ่ายเทได้สะดวก ปล่อยไว้ 356 วัน จากนั้นเปิดฝา นำน้ำมากรองให้สะอาดแล้วนำมาบริโภค

1.3 วิเคราะห์คุณค่าผลิตภัณฑ์ เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ที่ 3 วิเคราะห์คุณค่าผลิตภัณฑ์ คณะผู้วิจัยจัดแบ่งคุณค่าออกเป็น 5 ประการ ดังนี้

1) คุณค่าด้านสุขภาพ ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะ มีส่วนช่วยเสริมภูมิคุ้มกันด้วยสรรพคุณของ สมอไทย มะขามป้อม ขมิ้น และน้ำผึ้งมีสารต้านอนุมูลอิสระ ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ช่วยต้านการอักเสบด้วยสรรพคุณของ ขมิ้น ขิง ไพล และดีปลี มีสารที่ช่วยลดการอักเสบ เช่น ปวดข้อ อักเสบภายในร่างกายบรรเทาปัญหาระบบทางเดินอาหารด้วยสรรพคุณของ กระชาย มะนาว ข่า ขิง พริกไทย และดีปลี ช่วยกระตุ้นระบบย่อยอาหาร ลดอาการแน่นท้อง ท้องอืด และช่วยขับลม ช่วยควบคุมน้ำตาลในเลือดด้วยสรรพคุณของ มะม่วง มันเทศ และเผือกมีใยอาหารที่ช่วยชะลอการดูดซึมน้ำตาล บำรุงหัวใจและระบบไหลเวียนโลหิตด้วยสรรพคุณของ พริกไทย พริกจินดาแดง และถั่วชนิดต่าง ๆ มีสารที่ช่วยให้ระบบไหลเวียนเลือดทำงานดีขึ้น ดีต่อสุขภาพตับและไตด้วยสรรพคุณของสมุนไพร เช่น สมอไทย และมะขามป้อมมีฤทธิ์ช่วยขับสารพิษ

2) คุณค่าด้านโภชนาการและอาหาร ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะอุดมด้วยสรรพคุณของ วิตามินและแร่ธาตุ มะขามป้อม มะม่วง กล้วย และสับปะรดให้วิตามินซีสูง ช่วยบำรุงผิวพรรณและเสริมภูมิคุ้มกัน เป็นแหล่งโปรตีนจากพืช ถั่วเขียว ถั่วแดง ถั่วเหลือง ถั่วดำ และถั่วลิสงให้โปรตีนที่ช่วยซ่อมแซมร่างกาย มีไขมันดี เมล็ดงาดำ เมล็ดงาขาว และถั่วลิสงมีกรดไขมันไม่อิ่มตัวที่ดีต่อสุขภาพหัวใจ ช่วยเสริมใยอาหาร กล้วย มะม่วง มันเทศ เผือก และข้าวเปลือกช่วยให้ระบบขับถ่ายดีขึ้น ลดอาการท้องผูก

3) คุณค่าด้านสมุนไพรและการบำบัดโรค ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะอุดมด้วยสรรพคุณ ช่วยขับสารพิษและล้างพิษในร่างกาย สมอไทย มะขามป้อม และน้ำอ้อยงบมีฤทธิ์ช่วยขับของเสียออกจากร่างกาย มีฤทธิ์ต้านจุลชีพและเชื้อโรค ขมิ้น ข่า ขิง และพริกไทยมีสารที่ช่วยต่อต้านเชื้อแบคทีเรียและไวรัส ช่วยรักษาอาการริดสีดวงทวาร สมอไทย ดีปลี และพริกไทยช่วยลดอาการบวมและอักเสบ

4) คุณค่าด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะอุดมด้วยสรรพคุณ ใช้เป็นปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักจากสมุนไพรและพืชผลสามารถนำมาใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ช่วยบำรุงพืช ใช้ไล่แมลงศัตรูพืช พริกไทย ดีปลี และพริกจินดาแดงมีสารที่ช่วยไล่แมลงและศัตรูพืชโดยธรรมชาติ ช่วยลดขยะอินทรีย์ การหมักสมุนไพรช่วยนำของเหลือจากพืชผลมาใช้ประโยชน์แทนการทิ้งขยะ

5) คุณค่าด้านความงามและเครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะอุดมด้วยสรรพคุณ ช่วยบำรุงผิวพรรณ น้ำหมักจากมะนาว ขมิ้น และน้ำผึ้งสามารถใช้เป็นส่วนผสมในผลิตภัณฑ์ดูแลผิว ช่วยบำรุงเส้นผม สมุนไพรบางชนิด เช่น มะขามป้อม และไพล ช่วยลดผมร่วงและบำรุงหนังศีรษะ ใช้เป็นน้ำหมักสำหรับทำสปา ขมิ้น ข่า และไพลสามารถใช้เป็นส่วนผสมของสมุนไพรแช่ตัวเพื่อช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

สรุปว่า ผลิตภัณฑ์น้ำหมักโลณโสจิรกะอุดมด้วยสมุนไพรที่มีคุณค่าหลายด้าน เช่น เสริมภูมิคุ้มกันและต้านการอักเสบด้วยสมอไทย มะขามป้อม ขมิ้น ขิง และดีปลี ช่วยบำรุงสุขภาพระบบทางเดินอาหารและลดน้ำตาลในเลือดจากกระชาย มะนาว และเผือก รวมถึงบำรุงหัวใจและไตด้วยสมุนไพรต่างๆ นอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางโภชนาการ เช่น วิตามินซีจากผลไม้ต่างๆ และโปรตีนจากถั่วต่างๆ และสามารถนำไปใช้เป็นปุ๋ยชีวภาพและไล่แมลงในเกษตรกรรม รวมถึงช่วยบำรุงผิวพรรณและเส้นผม

อภิปรายผล

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) พืชสมุนไพรและสรรพคุณวัตถุดิบที่ใช้ในเภสัชโลณโสจิรกะ 2) กระบวนการหมัก และ 3) คุณค่าของผลิตภัณฑ์

1. พืชสมุนไพรและสรรพคุณ พบว่าสมุนไพรและวัตถุดิบรวม 32 ชนิด สามารถจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ผล เมล็ด ราก/เหง้า และวัตถุอื่น ๆ เช่น เกลือ น้ำผึ้ง น้ำปลา โดยสรรพคุณสมุนไพรสอดคล้องกับงานวิจัยด้านการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาและส่งเสริมสุขภาพ เช่น งานของแสงเทียน กระภูฤทธิ์ จิรานุช มีสุวรรณ์ จันทร์จิรา ตรีเพชร และทศพล เมืองอินทร์ ที่ต่างชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดูแลสุขภาพชุมชน นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกตามฤทธิ์ทางยาเป็น 3 กลุ่ม คือ ฤทธิ์ร้อน เช่น ขิง ข่า ดีปลี พริกไทย ฤทธิ์เย็น เช่น มะนาว มะขามป้อม มะม่วง และฤทธิ์สมดุล เช่น ถั่ว งา เผือก มันเทศ รวมถึงแร่ธาตุและเครื่องปรุง เช่น เกลือ น้ำปลา

เมื่อสังเคราะห์ตามอาการ สมุนไพรเหล่านี้สามารถบรรเทาได้หลายด้าน เช่น แก้หวัด ลดไข้ บรรเทาอาการไอ ขับเสมหะ ช่วยระบบย่อยอาหาร บำรุงหัวใจ ลดความดัน บำรุงกระดูก เลือด สมอง และเสริมสร้างกล้ามเนื้อ ตลอดจนป้องกันโรคต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น อัจฉรา สุมังเกษตร ชี้ถึงการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การป้องกันโรคในชุมชน และการบูรณาการกับพุทธปรัชญาเถรวาท

อย่างไรก็ตาม สมุนไพรทั้ง 32 ชนิดมีข้อควรระวัง เช่น สมอไทยอาจทำให้ท้องเสีย ขมิ้นอาจระคายกระเพาะ มะนาวอาจกัดผิวหนัง มะม่วงและถั่วบางชนิดก่อให้เกิดอาการแพ้ เกลือและน้ำปลาอาจทำให้ความดันสูง หากบริโภคเกินควร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของอัจฉรา สุมังเกษตร นพรัตน์ จันทร์แสง และสุนทร ชัยเสถียร ที่ชี้ถึงอันตรายของสมุนไพรหากใช้ไม่เหมาะสม

2. กระบวนการหมัก กระบวนการหมักเภสัชโลณโสจิรกะเริ่มจากการคัดเลือกและทำความสะอาดสมุนไพร หั่นหรือบดให้ละเอียด แล้วหมักร่วมกับน้ำอ้อยงบ น้ำปลา น้ำผึ้ง เกลือ และวัตถุดิบโปรตีน เช่น ปลานิลและเนื้อวัว หมักในภาชนะปิดสนิทในที่ร่มนาน 365 วัน ก่อนกรองและนำมาใช้ ขั้นตอนนี้สะท้อนภูมิปัญญาโบราณที่เน้นความสะอาด การป้องกันเชื้อโรค และการสกัดตัวยาสมุนไพรอย่างเต็มที่

3. คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์หมักมีคุณค่า 5 ด้าน ได้แก่

สุขภาพ เสริมภูมิคุ้มกัน ลดการอักเสบ บำรุงหัวใจ ตับ ไต ระบบย่อย และควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด

โภชนาการ มีวิตามินซีสูงจากผลไม้ โปรตีนจากถั่ว กรดไขมันดีจากงาและถั่ว และใยอาหารจากธัญพืช

เศรษฐกิจ สามารถต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพ สร้างรายได้ให้ชุมชน

สังคมและวัฒนธรรม เป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและสะท้อนความเชื่อทางพุทธศาสนาที่เชื่อมโยงสุขภาพกายและใจ

การวิจัยและพัฒนา สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลต่อยอดการศึกษาทางเภสัชกรรม สมุนไพร และการแพทย์ทางเลือก

โดยสรุป การศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าสมุนไพร 32 ชนิดและกระบวนการหมักแบบโลณโสจิรกะ ไม่เพียงสะท้อนภูมิปัญญาโบราณ แต่ยังมีคุณค่าต่อสุขภาพ โภชนาการ เศรษฐกิจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทั้งนี้ควรใช้สมุนไพรอย่างระมัดระวัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและปลอดภัยต่อผู้บริโภค

สรุป

"เภสัชโลณโสจิรกะ: ภูมิปัญญาแห่งการรักษาและดุลยภาพของสมุนไพร 32 ชนิด" เภสัชโลณโสจิรกะ นับเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและอรรถกถา เป็นตำรับยาที่รวบรวมสมุนไพรถึง 32 ชนิดเข้าด้วยกัน โดยจำแนกตามลักษณะและฤทธิ์ยาเพื่อมุ่งเน้นการปรับสมดุลและบรรเทาความเจ็บป่วยในหลายระบบของร่างกาย ประโยชน์อันหลากหลายของตำรับยานี้ครอบคลุมตั้งแต่การดูแลระบบทางเดินหายใจ เช่น การแก้หวัด ลดไข้ และขับเสมหะด้วยสมุนไพรอย่างขิง ข่า และมะขามป้อม ไปจนถึงการดูแลระบบทางเดินอาหาร โดยอาศัยฤทธิ์ของกระชายและพริกไทยในการขับลม แก้ท้องอืด ช่วยย่อย และใช้มะม่วงหรือมะนาวในการล้างพิษและแก้ท้องผูก นอกจากนี้ยังช่วยบำรุงหัวใจ สมอง และเสริมสร้างพลังงานให้แก่ร่างกาย

หัวใจสำคัญของตำรับยานี้คือการทำงานสอดประสานกันของ "ฤทธิ์ยา" ทั้งฤทธิ์ร้อนที่ช่วยกระตุ้นการไหลเวียนโลหิต ฤทธิ์เย็นที่ช่วยถอนพิษลดความร้อน และฤทธิ์สมดุลที่ปรับเปลี่ยนไปตามปริมาณการใช้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโรคเฉพาะทางได้ อาทิ โรคลม (วาตะ) โรคไอ (กาสะ) และโรคผิวหนังบางชนิด (กุฏฐะ) เพื่อลดการอักเสบและเสริมภูมิคุ้มกัน

การใช้สมุนไพรตำรับนี้จำเป็นต้องมีความระมัดระวัง เพราะสมุนไพรบางชนิดอาจก่อให้เกิดการระคายเคืองหรือมีผลข้างเคียงหากใช้ผิดวิธี โดยเฉพาะในผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น ความดันโลหิตสูงหรือผู้ที่ต้องระวังเรื่องการแข็งตัวของเลือด อีกทั้งพึงตระหนักเสมอว่า เภสัชโลณโสจิรกะเป็นเพียงตัวช่วยบรรเทาอาการ ไม่สามารถนำมาใช้ทดแทนยาแผนปัจจุบันในการรักษาโรคร้ายแรงที่ต้องอาศัยยาปฏิชีวนะได้

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พวงเพชร สีหาบูราณ.(2568). ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการรักษาผู้ป่วยอาการไอโดยการใช้สมุนไพร กรณีศึกษาหมอแดง สัจจัง ต.หนองคู อ.นาดูน จ.มหาสารคาม, **รายงานการวิจัย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:https://mednacea.ict.mahidol.ac.th, (23 กุมภาพันธ์ 2568).

สมบูรณ์ รักษ์ไทย.(2559).การศึกษาผลของใบบัวบกในการกระตุ้นการสร้างเซลล์ใหม่ในตับ.**วารสารวิจัยสมุนไพร**. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1.55-63.

วรนุช ศรีสุวรรณ.(2558). ฤทธิ์ของพริกไทยต่อการกระตุ้นระบบไหลเวียนโลหิตและระบบย่อยอาหาร. **วารสารโภชนาการและสุขภาพ**. ปีที่ 19 ฉบับที่ 3.133-141.

พรรณี สายบุญเรือง.(2561). ฤทธิ์ของขมิ้นชันในการป้องกันภาวะตับอักเสบจากสารพิษ.**วารสารการแพทย์แผนไทยและทางเลือก**. ปีที่ 30 ฉบับที่ 2.89-96.

สมศักดิ์ วรคามิน.(2562).ผลของมะขามป้อมต่อการเพิ่มธาตุเหล็กในเลือดของผู้ป่วยโลหิตจาง. **วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ**, ปีที่ 45 ฉบับที่ 3.112-119.

ณัฐกานต์ ภูมิไทย.(2560). วิชัย จันทร์สม.ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยาของกระชายกับระบบทางเดินอาหาร.**วารสารเภสัชศาสตร์**, ปีที่ 27 ฉบับที่ 4. 77-85.

Mayo Clinic (2020). Herbal medicine and supplements: Safe use and effects on health." Retrieved from https://www.mayoclinic.org.

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

FACTORS INFLUENCING THE DECISION TO PURSUE HIGHER EDUCATION AMONG SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS UNDER THE OFFICE OF THE PRIVATE EDUCATION COMMISSION, PATTANI PROVINCE

ประวัติ บุญประเสริฐ[1] ฟาซียะห์ เจ๊ะเละ[2]
คอรีย๊ะ มะมิง[3] ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ[4]
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Prawat Bunprasert[1] Fasiyah Cheleh[2]
Khoriya Maming[3] Narongsak Robkob[4]
Prince of Songkla University, Pattani
Corresponding Author E-mail : testwattan109@gmail.com[1], fare00008@gmail.com[2],
khoriya301@gmail.com[3], narongsak.r@psu.ac.th[4]

(Received : December 7, 2025; Edit : December 24, 2025; accepted : December 24, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ 2) เปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกเรียนต่อตามตัวแปร เพศ ระดับชั้น รายได้ของครอบครัวและความสนใจศึกษาต่อ ซึ่งในงานวิจัยนี้เน้นนักเรียนในพื้นที่มีข้อจำกัดด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยส่วนบุคคลมีอิทธิพลสูงกว่าปัจจัยอื่น ๆ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 268 คน กำหนดขนาดด้วยโปรแกรม G*Power และสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.958 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Independent Samples t-test และ One-way ANOVA (f-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.98, S.D.= 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเหตุผลส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยเฉพาะปัจจัยย่อยที่สะท้อนถึง ความต้องการและความถนัดของผู้เรียน ความสนใจในสาขาวิชาที่เลือกเรียน และความคาดหวังต่อโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต ขณะที่ปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) ปัจจัยในการเลือกเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความแตกต่างกันเมื่อพิจารณาตามเพศ ระดับชั้น รายได้ของครอบครัว และลักษณะการเลือกเรียนต่อ โดยนักเรียนเพศหญิงได้รับอิทธิพลจากปัจจัยด้านครอบครัวมากกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ขณะที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยด้านครอบครัวสูงกว่าระดับชั้นอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศนคติมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในส่วนของรายได้ครอบครัวที่มีรายได้สูงกว่า 50,000 บาทสูงกว่ากลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทโดยระดับปัจจัยด้านทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านครอบครัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อตรวจสอบตามลักษณะของการเรียนต่อ นักเรียนที่มีแนวโน้มเลือกเรียนต่อสายอาชีพสูงกว่าสายสามัญโดยในด้านครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เปรียบเทียบปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีความสนใจศึกษาต่อต่างกันมีความคิดเห็นต่อปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเฉพาะด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านทัศนคติและด้านครอบครัว ซึ่งผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน(One-way ANOVA) พบค่า F อยู่ในช่วง 3.77-5.191 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ปัจจัยการตัดสินใจ, การเลือกเรียนต่อ, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

Abstract

This research aimed to 1) study the level of factors influencing the decision to continue education and 2) compare factors in choosing to continue education according to the variables of gender, grade level, family income, and interest in further education. This research focused on students in areas with geographical and cultural limitations, where personal factors had a greater influence than other factors. The sample for this research consisted of 268 upper secondary school students from schools under the Office of the Private Education Commission in Pattani Province, determined using the G*Power program and cluster sampling. The research instrument was a 5-level Likert scale questionnaire on factors influencing the decision to continue education, with a content validity index of 0.80-1.00 and a reliability coefficient of 0.958. The statistical methods used to analyze the data included frequency, percentage, mean, standard deviation, Independent Samples t-test, and One-way ANOVA (f-test).

The research results showed that 1) the overall factors influencing the decision to continue education were at a high level ($\overline{X}$= 3.98, S.D.= 0.94). When considering each aspect, the personal reasoning factor had the highest mean, especially the sub-factors reflecting the needs and aptitudes of the students. The study found that interest in chosen fields of study and expectations regarding future career opportunities were significantly influenced by family factors, while family factors had the lowest average score. 2) Factors influencing the choice of further education among upper secondary school students differed significantly when considering gender, grade level, family income, and type of further education chosen. Female students were significantly more influenced by family factors than male students ($p < .05$). Sixth-grade students showed a significantly higher average score for family factors than other grade levels ($p < .01$). Personal reasons and attitudes were also significantly influenced ($p < .05$). Regarding family income, those earning over 50,000 baht showed a higher tendency towards vocational education than those earning less than 10,000 baht. Attitudes were significantly influenced ($p < .01$), as were personal reasons, curriculum, and family factors ($p < .05$). Comparing the factors influencing students' decisions to pursue further education, it was found that students with different levels of educational interest had significantly different opinions regarding the factors influencing their decision. Specifically, personal reasons, attitudes, and family factors were considered. One-way ANOVA revealed F-values ranging from 3.77 to 5.191, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Decision-making factors, Choosing further education, Pattani Provincial Office of the Private Education Commission

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีคุณภาพ การตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่สะท้อนถึงทิศทางการพัฒนาในระดับบุคคลและระดับประเทศ โดยเฉพาะในช่วงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่นักเรียนต้องเลือกเส้นทางการศึกษาต่อเพื่อเตรียมเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา หรือการศึกษาด้านอาชีพให้เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว (จำลอง นามูลตรี, 2561:1)

ในปัจจุบันการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ทั้งด้านเหตุผลส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ทัศนคติ ครอบครัว และการสนับสนุนจากสังคม ปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทร่วมกันในการกำหนดแนวทางการตัดสินใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (จิรศักดิ์ กิ่งจันทร์และคณะ, 2566:43) ที่พบว่า ปัจจัยทางครอบครัว รายได้ และแรงจูงใจส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของนักเรียนในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้ (จุไรรัตน์ ศิริมั่งมูล, 2562:ก) พบว่า ปัจจัยด้านชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย หลักสูตรที่เปิดสอน และโอกาสในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่นของนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้มีการศึกษาก่อนหน้าเกี่ยวกับปัจจัยการเลือกเรียนต่อจำนวนมาก แต่ยังขาดงานวิจัยที่เน้น การเปรียบเทียบปัจจัยเชิงจิตวิยา(เหตุผลส่วนบุคคล) และปัจจัยเชิงสังคม(ครอบครัว/เพื่อน) ในกลุ่มนักเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

ผลการศึกษาของ (วันวิสา ชมพูวิเศษ, 2563:3) ยังยืนยันว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและแรงจูงใจส่วนบุคคลส่งผล อย่างมากต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา ขณะที่ (สุไบซะ จำนงลักษณ์, 2564:93) พบว่า ภาพลักษณ์ของคณะและความเชื่อมั่นในคุณภาพของหลักสูตรมีส่วนในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาในคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จำลอง นามูลตรี, 2561:4) ที่ระบุว่า นักเรียนมักพิจารณาปัจจัยด้านโอกาสในการมีงานทำและความมั่นคงในอนาคตเป็นหลัก ในบริบทของจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย การตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายยิ่งมีความสำคัญ เพราะนอกจากจะสะท้อนความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว ผู้เรียนในพื้นที่นี้ส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ การเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดแนวทางการแนะแนวการศึกษาต่อที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและบริบทของพื้นที่ ดังนั้นการศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน นอกจากนี้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานียังอยู่ในบริบทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีลักษณะเฉพาะ โดยส่วนใหญ่เติบโตในครอบครัวและชุมชนที่ให้ความสำคัญกับศาสนา วิถีชีวิต และค่านิยมของชุมชน ซึ่งส่งผลต่อกระบวนการคิดและการตัดสินใจเด้านการศึกษาของผู้เรียน โดยการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนกลุ่มนี้มักอิงปัจจัยด้านครอบครัว ความคาดหวังของผู้ปกครองและความสอดคล้องกับหลักศาสนามากกว่าปัจจัยด้านชื่อเสียงของสถาบันหรือการแข่งขันทางการศึกษาเพียงอย่างเดียว

การเลือกเรียนต่อของนักเรียนยังมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามยุทธศาสตร์ชาติด้วนการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต การทำความเข้าใจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยพิจารณาในมิติต่าง ๆ ได้แก่ เหตุผลส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ทัศนคติ ครอบครัว และการสนับสนุน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาระบบแนะแนวการศึกษาต่ออย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีการตัดสินใจเลือกเรียนต่ออย่างมีเหตุผล เหมาะสมกับความสนใจ ความสามารถ และศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ตามตัวแปร 1) เพศ 2) ระดับชั้น 3) รายได้ของครอบครัว 4) ความสนใจศึกษาต่อ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าสังเคราะห์เอกสารในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเรื่อง ปัจจัย ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี โดยสามารถสร้างกรอบแนวคิดดังนี้

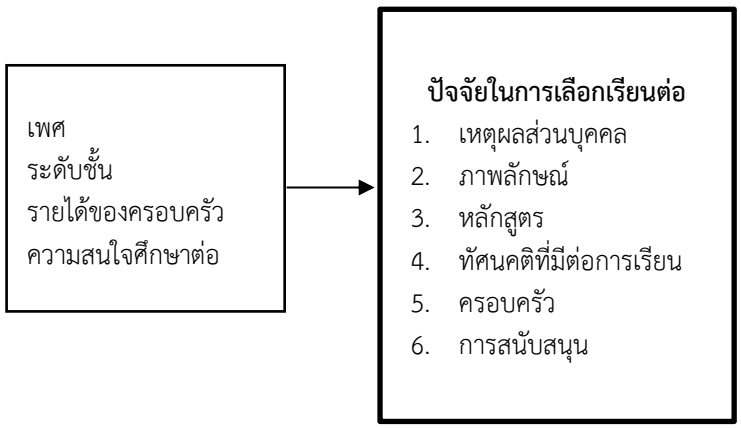

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 4,369 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงาน คณะกรรมส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 268 คน ซึ่งได้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ โปรแกรม G*power ซึ่งกำหนดค่าดังนี้ ขนาดอิทธิพล Effect size (f^2)=0.25 ความแปรปรวนของการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก, ระดับนัยสำคัญทางสถิติ α =.05 การยอมรับความเสี่ยงในการปฏิเสธสมมติฐาน ที่เป็นจริงได้ 5%, จำนวนตัวแปรอิสระ ตัวทำนาย=6

ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ระดับชั้น รายได้ของครอบครัว ความสนใจศึกษาต่อ

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยในการเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานีประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ เหตุผลส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน ทัศนคติที่มีต่อการเรียนสายอาชีพ ครอบครัว และการสนับสนุน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสำรวจปัจจัยที่ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังต่อไปนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะคำถาม ปลายปิด (Checklist และแบบเลือกตอบ) จำนวน 6 ข้อ ใช้เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา รายได้ของครอบครัว และความสนใจศึกษาต่อ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. ด้านเหตุผลส่วนบุคคล 2. ด้านภาพลักษณ์ 3. ด้านหลักสูตร 4. ด้านทัศนคติที่มีต่อการเรียนสายอาชีพ 5. ด้านครอบครัว 6. ด้านการสนับสนุน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. กำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรที่จะทำการวัด ทบทวนกรอบแนวคิดในเรื่องลักษณะพื้นฐานของนักเรียน อันได้แก่ เพศ ระดับชั้น รายได้ของครอบครัว และความสนใจศึกษาต่อเป็นตัวแปรอิสระ และปัจจัยทั้ง 6 ด้านเป็นตัวแปรตาม ก่อนนำไปพัฒนาเป็นข้อคำถามของเครื่องมือที่สอดคล้องกับคำนิยาม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. ออกแบบโครงร่างเครื่องมือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป และส่วนที่ 2 ข้อคำถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พร้อมคำชี้แจงระดับคะแนน

3. เขียนข้อคำถามฉบับร่าง เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ทุกข้อคำถามมีค่าดัชนี ความสอดคล้องของแต่ละข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ตั้งแต่ 0.80-1.00 ข้อคำถามทุกข้อสามารถนำไปใช้ได้

3.2 นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คนแล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.958

4. จัดทำฉบับจริง และทำการเก็บข้อมูลผ่านทาง Google Form ตรวจความครบถ้วนถูกต้องของข้อมูล แปลงค่าข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ

1. สถิติความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่องของ เพศ อายุ ระดับชั้น ประเภทโรงเรียน รายได้ครอบครัว และความสนใจศึกษาต่อ

2. ค่าเฉลี่ย (Mean;$\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation; S.D.) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าระดับความคิดเห็นของนักเรียนต่อ ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ ในแต่ละด้าน อันได้แก่ เหตุผลส่วนบุคคล ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา หลักสูตร ทัศนคติที่มีต่อการเรียนสายอาชีพ ครอบครัว การสนับสนุนจากสังคมและโรงเรียน

3. การวิเคราะห์ Independent Samples t-test สำหรับข้อมูลเพศที่มีต่อปัจจัยทั้ง 6 ด้าน และ One-way ANOVA (f-test) สำหรับข้อมูลด้านระดับชั้นเรียน ด้านรายได้ของครอบครัว และด้านความสนใจเลือกเรียนต่อเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการเลือกเรียนต่อของนักเรียน

4. การเปรียบเทียบรายคู่เพื่อระบุว่ากลุ่มใดแตกต่างกัน เพื่อระบุกลุ่มที่มีความแตกต่างอย่างชัดเจน โดยเลือกใช้วิธี LSD (Least Significant Difference) เพื่อให้สามารถตีความผลการเปรียบเทียบความแตกต่างโดยรวมระหว่างกลุ่มได้อย่างชัดเจน และตรงตามลักษณะของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสภาพทั่วไป

จากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 268 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 68.6 โดยผู้ตอบส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 91.5 ครอบครัวส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 83.0 แสดงให้เห็นถึงฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ และเมื่อพิจารณาความสนใจในการศึกษาต่อ พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีแนวโน้มต้องการเรียนต่อในสายวิชาการ(ระดับมหาวิทยาลัย) มากกว่าสายอาชีพซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมด้านการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในจังหวัดปัตตานี

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามจากแบบสอบถาม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับของปัจจัยที่ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 268 คน

ปัจจัยการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) เหตุผลส่วนบุคคล	4.18	0.82	มาก
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.13	0.79	มาก
3) หลักสูตร	4.08	0.84	มาก
4) ทัศนคติที่มีต่อการเรียนต่อสายอาชีพ	3.73	1.14	มาก
5) ครอบครัว	3.62	1.05	มาก
6) การสนับสนุน	3.94	1.00	มาก
ภาพรวม	**3.95**	**0.94**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาพรวมของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.95, S.D. =0.94) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$=4.18, S.D. =0.82) คือ ด้านเหตุผลส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านเหตุผลส่วนบุคคล

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) คะแนนเฉลี่ยสะสมระดับมัธยมศึกษาเป็นปัจจัยในการตัดสินใจศึกษาต่อ	3.97	0.84	มาก
2) ความชอบเรียนวิชาที่ลงมือปฏิบัติมากกว่าการเรียนวิชาทฤษฎี	4.16	0.82	มาก
3) เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพอิสระได้	4.16	0.82	มาก
4) การมีความสนใจและชอบในสายวิชาที่เรียน	4.20	0.74	มาก
ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
5) นักเรียนสามารถหารายได้ระหว่างเรียนจุนเจือครอบครัวได้	3.95	0.95	มาก
6) แรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ เพื่อจบแล้วทำงานที่มีรายได้สูง	4.29	0.76	มาก
7) แรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ เพื่อความรู้ความชำนาญสายวิชาชีพ	4.21	0.80	มาก
8) แรงจูงใจที่จะศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ	4.33	0.72	มาก
9) เรียนจบแล้วได้ทำงานในบริษัททั้งภาครัฐและเอกชน/องค์กรชั้นนำของประเทศหรือต่างประเทศ	4.06	0.89	มาก
10) เรียนจบมีงานทำแน่นอน	4.34	0.85	มาก
11) มีความรู้ ทักษะปฏิบัติ ในการ ประกอบอาชีพของตนเอง	4.29	0.73	มาก
ภาพรวม	**4.18**	**0.82**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านเหตุผลส่วนบุคคลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.18, S.D.=0.82) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือเมื่อเรียนจบแล้วมีงานทำแน่นอน ($\bar{X}$=4.34, S.D.=0.85) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ นักเรียนสามารถหารายได้ระหว่างเรียนจุนเจือครอบครัวได้ ($\bar{X}$=3.95, S.D.=0.95)

ตารางที่ 3 ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา

ปัจจัยที่ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) สถานศึกษามีความพร้อมทั้งบุคลากรและทรัพยากรอื่น ๆ	4.09	0.83	มาก
2) ครูผู้สอนมีความสามารถน่าเชื่อถือ	4.25	0.77	มาก
3) อาคารสถานที่ของสถานศึกษามีความเหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน	4.15	0.78	มาก
4) สถานศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา	4.17	0.72	มาก
5) สถานศึกษามีสื่อเทคโนโลยี อุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน	4.15	0.82	มาก
6) สถานศึกษาสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนว่าสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ	4.15	0.77	มาก

7) สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมแก่นักเรียน	4.22	0.76	มาก
8) สถานศึกษาได้รับรางวัลและการยอกย่องในด้านต่างๆ	4.03	0.78	มาก
9) ผู้เรียนที่จบจากสถานศึกษาเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม	3.97	0.83	มาก
10) ผู้ปกครองให้ความเชื่อมั่น และนิยมส่งบุตรหลาน	4.17	0.69	มาก
11) ไม่มีปัญหาความรุนแรง การทะเลาะ วิวาท ปัญหาอบายมุข มีความ ปลอดภัยในการเรียน	4.05	0.95	มาก
ภาพรวม	**4.13**	**0.79**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$=4.13, S.D.=0.95) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือครูผู้สอนมีความสามารถน่าเชื่อถือ ($\bar{X}$=4.25, S.D.=0.78) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้เรียนที่จบจากสถานศึกษาเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม ($\bar{X}$=3.97, S.D.=0.83)

ตารางที่ 4 ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

ปัจจัยที่ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) เป็นวิทยาลัยที่มีทุนสนับสนุนการศึกษา	4.22	0.85	มาก
2) ค่าเทอมมีราคาที่เหมาะสมและไม่แพง	4.26	0.87	มาก
3) ค่าใช้จ่ายนอกเหนือจากค่าเทอมไม่สูงเมื่อเทียบกับ วิทยาลัยอื่น	4.13	0.87	มาก
4) หลักสูตรที่เปิดสอนมีชื่อเสียง	3.84	0.80	มาก
5) หลักสูตรที่เปิดสอนตรงตามความต้องการของ ตลาดแรงงาน	3.94	0.84	มาก
6) หลักสูตรที่เปิดสอนมีคุณภาพและมีหน่วยกิจที่ เหมาะสม	4.03	0.80	มาก
7) หลักสูตรที่เปิดสอนเน้นด้านทักษะ	4.02	0.84	มาก
8) มีหลักสูตรและสาขาวิชาที่ตรงตามความต้องการของนักศึกษา	4.17	0.80	มาก
9) มีหลักสูตร/สาขาวิชาที่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐาน/ อาชีวะ/ อุดมศึกษา สามารถเรียนต่อได้ จนจบปริญญาตรี	4.12	0.81	มาก
10) มีหลักสูตร/สาขาวิชาที่ได้ทั้งเรียนในสถานศึกษาและประสบการณ์ทำงาน จริงในสถานประกอบการ	4.10	0.82	มาก
ภาพรวม	**4.08**	**0.84**	**มาก**

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านหลักสูตรการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.08, S.D.=0.84) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือค่าเทอมมีความเหมาะสมและไม่แพง ($\bar{X}$=4.26, S.D.=0.87) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือหลักสูตรที่เปิดสอนมีชื่อเสียง ($\bar{X}$=3.84, S.D.=0.80)

ตารางที่ 5 ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านทัศนคติ

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) ตั้งใจกำหนดจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชีพของตนเองก่อนที่จะเข้าศึกษาต่อ	3.96	0.87	มาก
2) มั่นใจว่าสามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ง่ายมีมนุษยสัมพันธ์กับครูและเพื่อนร่วมชั้นเรียน	4.10	0.81	มาก
3) ชอบเรียนปฏิบัติมากกว่าเรียนทฤษฎี	4.16	0.89	มาก
4) ไม่ชอบเรียนวิชาสามัญ	2.69	1.25	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.73**	**1.14**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านทัศนคติที่มีต่อการเลือกเรียนต่อ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=3.73, S.D.=1.14) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือชอบเรียนปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี ($\bar{X}$=4.16, S.D.=0.89) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ไม่ชอบเรียนวิชาสามัญ($\bar{X}$=2.69, S.D.=1.25)

ตารางที่ 6 ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านครอบครัว

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1) ผู้ปกครองมีอาชีพที่มั่นคงมีรายได้พอเลี้ยงชีพในครอบครัว	3.69	0.89	มาก
2) ผู้ปกครองให้คำปรึกษาและแนะนำให้เลือกเรียนต่อ	3.78	0.96	มาก
3) ญาติพี่น้องให้คำปรึกษาและแนะนำให้เลือกเรียนต่อ	3.67	1.03	มาก
4) ผู้ปกครองคาดหวังและสนับสนุนให้เรียนต่อ	3.84	0.98	มาก
5) ผู้ปกครองเห็นว่าให้เรียนสายอาชีพเป็นที่ต้องการของ ตลาดแรงงาน	3.66	0.97	มาก
6) ผู้ปกครองเห็นว่าเรียนสายอาชีพแล้วมีงานทำ	3.91	0.95	มาก
7) ผู้ปกครองเห็นว่าค่าใช้จ่ายในการเรียนเรียนต่อสามารถจ่ายค่าเล่าเรียนได้จนจบ	3.69	0.94	มาก
8) ครอบครัวต้องการให้ช่วยเหลืองานที่สอดคล้องกับงานที่มีอยู่	3.55	0.96	มาก
9) ครอบครัวสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อต้องเลือกตามที่สั่ง	3.39	1.11	มาก
10) ผู้ปกครองเคยเรียนและจบจากสายนี้	3.00	1.34	ปานกลาง
ภาพรวม	**3.62**	**1.05**	**มาก**

จากตารางที่ 6 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านครอบครัว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$=3.62, S.D.=1.05) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือผู้ปกครองเห็นว่าเรียนสายนี้แล้วมีงานทำ($\bar{X}$=3.91, S.D=0.95) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้ปกครองเคยเรียนและจบจากสายนี้ ($\bar{X}$=3.00, S.D.=1.34)

ตารางที่ 7 ระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านการสนับสนุน

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1) สถานศึกษามีกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านดนตรี กีฬาและการบริการชุมชน	3.53	1.05	มาก
2) สถานศึกษาเปิด โอกาสให้นักเรียนได้เรียนตามความถนัดของตนเอง	4.09	0.95	มาก
3) สถานศึกษาสนับสนุน ให้นักเรียนสร้างนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ	3.95	0.94	มาก
4) มีโครงการเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาและโครงการหารายได้ระหว่างเรียน	4.19	0.93	มาก
ภาพรวม	**3.94**	**1.00**	**มาก**

จากตารางที่ 7 พบว่าระดับการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านการสนับสนุน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X}$=3.94, S.D.=1.00) ค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มีโครงการเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาและโครงการหารายได้ระหว่างเรียน ($\bar{X}$=4.19,S.D.=0.93) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษามีกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านดนตรี กีฬาและการบริการชุมชน ($\bar{X}$=3.53, S.D.=1.05)

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยทั้ง 6 ด้านจำแนกตามเพศ (Independent Samples t-test)

ด้าน	ชาย		หญิง		t*	p-values
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) เหตุผลส่วนบุคคล	4.12	0.57	4.20	0.45	1.286	0.199
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.07	0.63	4.15	0.54	1.064	0.288
3) หลักสูตรการเรียนการสอน	4.00	0.69	4.12	0.59	1.495	0.136
4) ทัศนคติ	3.79	0.69	3.70	0.61	1.082	0.280
ด้าน	ชาย		หญิง		t*	p-values
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
5) ครอบครัว	3.79	0.68	3.54	0.74	2.553	0.011*
6) การสนับสนุน	3.90	0.76	3.96	0.71	0.597	0.551
ภาพรวม	**3.95**	**0.67**	**3.95**	**0.61**	1.346	0.244

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 พบว่านักเรียนที่มีเพศต่างกันจะมีปัจจัยในการเลือกเรียนต่อไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยทั้ง 6 ด้านจำแนกตามระดับชั้น (One-way ANOVA (f-test))

ด้าน	ม.4		ม.5		ม.6		F*	p-values	คู่ที่ต่างกัน
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1) เหตุผลส่วนบุคคล	3.97	0.82	4.12	0.80	4.25	0.78	3.365	0.036*	ม.4–ม.6
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	3.91	0.75	4.05	0.70	4.10	0.68	1.770	0.172	-
3) หลักสูตรการเรียนการสอน	4.00	0.76	4.11	0.74	4.22	0.70	1.496	0.226	-
4) ทัศนคติ	3.80	0.79	3.95	0.73	4.18	0.69	4.499	0.012*	ม.4–ม.6
5) ครอบครัว	3.62	0.77	3.79	0.75	3.94	0.73	5.558	0.004**	ม.4–ม.6
6) การสนับสนุน	3.89	0.80	3.96	0.78	4.00	0.74	0.243	0.785	-
	3.87	0.78	4.00	0.75	4.12	0.72	2.822	0.206	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่านักเรียนในแต่ละระดับชั้นมีปัจจัยในการเลือกเรียนต่อไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน และจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน จำแนกตามระดับชั้น ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงได้ทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านทัศนคติ และด้านครอบครัวสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่านักเรียนในระดับชั้นที่ใกล้สำเร็จการศึกษามีความตระหนักและความชัดเจนในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อมากกว่านักเรียนระดับชั้นอื่น

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยทั้ง 6 ด้านจำแนกตามรายได้ครอบครัว (One-way ANOVA (f-test)

ด้าน	น้อยกว่า 10,000		10,001-20,000		20,001-40,000		40,001-50,000		มากกว่า 50,000		F*	p-values	คู่แตกต่าง
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1) เหตุผลส่วนบุคคล	3.96	0.50	4.08	0.46	4.21	0.50	4.20	0.40	4.24	0.39	3.482	0.032*	<10,000–>50,000
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	3.88	0.57	4.01	0.59	4.10	0.44	4.09	0.51	4.15	0.66	1.734	0.164	-
3) หลักสูตรการเรียนการสอน	3.95	0.62	4.06	0.61	4.17	0.66	4.15	0.58	4.22	0.72	2.472	0.046*	<10,000–>50,000
ด้าน	น้อยกว่า 10,000		10,001-20,000		20,001-40,000		40,001-50,000		มากกว่า 50,000		F*	p-values	คู่แตกต่าง

	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
4) ทัศนคติ	3.72	0.59	3.80	0.68	3.89	0.67	3.95	0.42	4.00	0.90	4.108	0.008**	<10,000–>50,000
5)ครอบครัว	3.61	0.70	3.70	0.77	3.79	0.64	3.82	0.45	3.85	0.85	2.945	0.033*	<10,000–>50,000
6) การสนับสนุน	3.83	0.71	3.92	0.73	3.97	0.67	3.98	0.60	4.00	1.06	1.256	0.289	-
ภาพรวม	**3.83**	**0.62**	**3.93**	**0.64**	**4.02**	**0.60**	**4.03**	**0.49**	**4.08**	**0.76**	2.666	0.095	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 10 พบว่ารายได้ครอบครัวของนักเรียนมีปัจจัยในการเลือกเรียนต่อไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทัศนคติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและด้านครอบครัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันและจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว เมื่อผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวมากกว่า 50,000 บาทต่อเดือน มีค่าเฉลี่ยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านหลักสูตรด้านทัศนคติ และด้านครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่มีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีอิทธิพลต่อโอกาส ความพร้อม และการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของปัจจัยทั้ง 6 ด้านจำแนกตามลักษณะการเรียนต่อ (One-way ANOVA (f-test))

ด้าน	สายอาชีพ		สายสามัญ		ประกอบอาชีพ		อื่น ๆ		F*	p-values	คู่แตกต่าง
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1) เหตุผลส่วนบุคคล	4.18	0.68	3.99	0.70	4.10	0.69	4.00	0.66	3.775	0.037*	สายอาชีพ-สายสามัญ
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.08	0.61	4.02	0.65	4.06	0.60	3.95	0.58	1.457	0.227	-
3) หลักสูตรการเรียนการสอน	4.19	0.66	4.05	0.69	4.11	0.68	4.00	0.61	2.218	0.087	-
4) ทัศนคติ	4.22	0.64	3.98	0.69	4.06	0.68	3.90	0.59	4.650	0.011*	สายอาชีพ สายสามัญ
5) ครอบครัว	4.10	0.68	3.84	0.72	3.91	0.70	3.80	0.65	5.191	0.005**	สายอาชีพ–สายสามัญ
6) การสนับสนุน	3.98	0.73	3.89	0.75	3.90	0.70	3.86	0.68	1.325	0.266	-
ภาพรวม	**4.13**	**0.67**	**3.96**	**0.70**	**4.02**	**0.68**	**3.92**	**0.63**	3.103	0.097	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 11 พบว่าลักษณะการเรียนต่อของนักเรียนมีปัจจัยในการเลือกเรียนต่อไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านครอบครัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันและจากการวิเคราะห์ความแตกต่างของปัจจัยในการตัดสินใจเลือก

เรียนต่อของนักเรียน จำแนกตามลักษณะการเรียนต่อ เมื่อผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลการวิเคราะห์พบว่า นักเรียนที่มีแนวโน้มเลือกเรียนต่อสายอาชีพ มีค่าเฉลี่ยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านทัศนคติ และด้านครอบครัวสูงกว่านักเรียนที่เลือกเรียนต่อสายสามัญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจเลือกเรียนต่อสายอาชีพได้รับอิทธิพลจากแรงจูงใจส่วนบุคคลและการสนับสนุนจากครอบครัวมากกว่าสายสามัญ

ตารางที่ 12 สรุปค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน

ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ	ค่าเฉลี่ย(M)	S.D.
1) เหตุผลส่วนบุคคล	4.18	0.82
2) ภาพลักษณ์ของสถานศึกษา	4.13	0.79
3) หลักสูตรการเรียนการสอน	4.08	0.84
4) การสนับสนุน	3.94	1.00
5) ทัศนคติที่มีต่อการเลือกเรียนต่อ	3.73	1.14
6) ครอบครัว	3.62	1.05
รวม	3.95	0.94

จากตารางพบว่า ปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (M=3.95, S.D.=0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเหตุผลส่วนบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด(M=4.18, S.D.=0.82) รองลงมา ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา และด้านหลักสูตรการเรียนการสอนตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี มีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังนี้

1.ปัจจัยที่ในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่มีมุมมองที่ดีต่อการเรียน พบว่า ด้านเหตุผลส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\overline{X}$= 4.18) แสดงว่านักเรียนให้ความสำคัญกับความสนใจ ความถนัด และแรงจูงใจภายในของตนเองในการเลือกเรียนต่อ สอดคล้องกับ (ภัคชุดา เสรีรัตน์, 2560:3) ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ด้านภาพลักษณ์ของสถานศึกษา ($\overline{X}$= 4.13) ซึ่งแสดงว่านักเรียนให้ความสำคัญกับชื่อเสียง และคุณภาพของสถานศึกษา โดยมองว่าสถานศึกษาที่มีภาพลักษณ์ดีจะส่งผลต่อโอกาสในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไพโรจน์ เลิศกิจเจริญผล และมังกร หริรักษ์, 2567) ที่พบว่า ภาพลักษณ์ของสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้นักเรียนตัดสินใจเข้าศึกษาต่อ ด้านหลักสูตร ทัศนคติ ครอบครัว และการสนับสนุน ก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน สะท้อนว่านักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรที่มีคุณภาพและได้รับการสนับสนุนจากสังคม รวมถึงทัศนคติของตนและแรงจูงใจจากครอบครัวในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (กิตติวินทร์ สำเภาทอง และมังกร หริรักษ์, 2567:335) พบว่า ความสนใจส่วนบุคคลและภาพลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดแนวโน้มการเลือกเรียนต่อ โดยนักเรียนที่รับรู้ภาพลักษณ์เชิงบวกของสถานศึกษามีแนวโน้มตัดสินใจเรียนต่อสูงขึ้น

2. ในการเปรียบเทียบปัจจัยการเลือกเรียนต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดปัตตานีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยการเลือกเรียนต่อด้วยเพศ ปัจจัยด้านครอบครัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับทฤษฎีบทบาททางเพศของ (Eccler, 1994) พบว่าบทบาท และความคาดหวังทางสังคมที่แตกต่างกันระหว่างเพศ ในการตัดสินใจด้านการศึกษา โดยนักเรียนหญิงมักได้รับ แรงสนับสนุนและคำแนะนำจากครอบครัวมากกว่า พิจารณาด้วยระดับชั้นการศึกษา ปัจจัยด้านครอบครัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศนคติ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 มีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเรียนต่อมากกว่า สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Nedds Theory, 1943) พบว่าเมื่อบุคคลมีความต้องการพื้นฐานได้รับการตอบสนองแล้ว จะมุ่งสู่ความต้องการขั้นสูงสุดคือการบรรลุศักยภาพของตนเอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งใกล้จบการศึกษามีแรงผลักดันที่จะตัดสินใจเรียนต่อเพื่อบรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนเองสูงกว่านักเรียนระดับชั้นอื่น พิจารณารายได้ครอบครัว ปัจจัยด้านทัศนคติมีความแตกต่าง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านเหตุผลส่วนบุคคล ด้านหลักสูตรการเรียนการสอน และด้านครอบครัว มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่มีที่มีรายได้ครอบครัวสูงมีแนวโน้มตัดสินใจเรียนต่อมากกว่ากลุ่มรายได้ต่ำ สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของวรูม (Expectancy Theory, Vroom, 1964) พบว่า บุคคลจะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อเชื่อว่าความพยายามของตน จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าและตอบสนองเป้าหมายชีวิตได้ พิจารณาตามลักษณะการเรียนต่อ ปัจจัยการเลือกเรียนต่อในส่วนของการเรียนต่อในด้านใดนั้นได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนบุคคล และด้านทัศคติ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนที่มีแนวโน้มเรียนต่อสายอาชีพสูงกว่าสายสามัญ สอดคล้องกับทฤษฎีทัศนคติและพฤติกรรมตามเหตุผลของ (Ajzen และ Fishbein, 1980) พบว่า พฤติกรรมการเลือกเรียนต่อขึ้นอยู่กับเจตคติ และบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งกำหนดแนวทางการตัดสินใจของนักเรียนให้อสดคล้องกับแรงสนับสนุนจากครอบครัวและสังคม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิรศักดิ์ กิ่งจันทร์ และคณะ, 2566:53) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเรียนต่ออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ อาชีพของผู้เรียน รายได้ครอบครัว และการพึ่งพิงในครอบครัว โดยผู้ที่มาจากครอบครัวรายได้ปานกลางมีแนวโน้มเรียนต่อสูงกว่า และผู้ที่มีภาระดูแลสมาชิกในครอบครัวมีแนวโน้มเรียนต่อต่ำกว่า งานวิจัยของ (กิตติวินทร์ สำเภาทอง และมังกร หริรักษ์, 2567:335) พบว่า ความเห็นของผู้ปกครองและภาพลักษณ์ของสถานศึกษาในการเลือกเรียนต่อในสายอาชีพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของปัจจัยครอบครัว ในการหล่อหลอมทัศนคติและทิศทางการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกเรียนต่อของนักเรียน ดังนั้นควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการแนะแนวและสนับสนุนบุตรหลานมากขึ้น โดยอาจจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับเส้นทางการศึกษาต่อ เพื่อสร้างความเข้าใจและทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการศึกษาต่อ

2. ควรพัฒนาทัศนคติและแรงจูงใจของนักเรียน โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าและโอกาสของการศึกษาต่อ เช่น การฝึกทักษะจริง โครงการแนะแนว เพื่อเสริมสร้างความสนใจ ความมั่นใจ และความภาคภูมิใจของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมโรงเรียนเอกชนในหลายจังหวัดของภาคใต้เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยในการตัดสินใจเลือกเรียนต่อในแต่ละพื้นที่

2. ควรนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบกับนักเรียนที่เรียนสายสามัญ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านค่านิยม ทัศนคติ และโอกาสทางอาชีพ

3. ในการวิจัยครั้งต่อไป อาจเพิ่มตัวแปรใหม่ เช่น อิทธิพลของเทคโนโลยีและสื่อออนไลน์ที่มีต่อการรับรู้ข้อมูลด้านการศึกษาต่อ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

กิตติวินท์ สำเภาทอง และมังกรหริรักษ์. (2567, มีนาคม-เมษายน). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตริชาชีพชั้นสูง (ปวส.)** วิยาลัยภาครัฐในสำนักงานอาชีศึกษาจังหวัดนครปฐม. นวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 6 (2), 329-338.

จิรศักดิ์ กิ่งจันทร์, บุญธรรม ราชรักษ์ และตรีนุช ไพชยนต์วิจิตร. (2566, เมษายน-มิถุนายน). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีของผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย**. สุทธิปริทัศน์, 37 (2), 42–56.

จุไรรัตน์ ศิริมั่งมูล. (2562). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเภทโควตาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2562**. สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

จำลอง นามูลตรี. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกศึกษาต่อของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช .

ไพโรจน์ เลิศกิจเจริญผล, และมังกร หริรักษ์. (2567, มกราคม-เมษายน). ปัจจัยในการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักเรียนที่วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคตะวันออก (อี.เทค). **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**, 11(1), 311–325.

ภัคชุดา เสรีรัตน์. (2560). ปัจจัยจำแนกการตัดสินใจศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษาของนักเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ยุพา ไทยพิทักษ์. (2560). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่ออาชีวศึกษาเอกชน ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาศาสนบริหารธุรกิจ หนองจอก กรุงเทพมหานคร. **งานวิจัยสถาบัน** วิทยาลัยอาชีวศึกษาศาสนบริหารธุรกิจ.

วันวิสา ชมพูวิเศษ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสอนใจเลือกเรียนต่อสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม. **วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์** สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุไบซะ จำนงลักษณ์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. **งานวิจัยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุพรรษา ร่มลำดวน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงวิทยาลัยเทคโนโลยีฐานเทคโนโลยีจังหวัดสมุทรสาคร. **สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต** วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชีมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

Boateng, C., Ackon, F., & Nyarko, I. K. (2024). **Factors Influencing Students' Choice of Technical and Vocational Education and Training (TVET) Pathway in the Central Region of Ghana. African Journal of Empirical Research**, 5(4), 1826–1838. https://doi.org/10.51867/ajernet.5.4.152

Liu, H., Wonglek, P., Rungruang, P., & Chen, W-K. (2024). T**he Factors Affecting Student's Careers Decision-Making: Case Study – Weifang Vocational Colleges, China. International Journal of Development Administration Research**, 7(1), 138–153.

Rahdiyanta, D., Syauqi, K., & Arifin, A. (n.d.). **Internal factors that are influencing in determining the selection of expertise programs in vocational high school**. Jurnal Pendidikan Vokasi. https://doi.org/10.21831/jpv.v12i2.50923

การพัฒนาบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกาศ

DEVELOPMENT OF SOCIAL MEDIA-BASED LESSON TO ENHANCE ANNOUNCING SKILL

วิภาวี วีระวงศ์[1], ศรชัย บุตรแก้ว[2]
คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Wipawee Weerawong[1], Sornchai Budgaew[2]
Mass Communication Technology Rajamangala University of Technology Thanyaburi
Corresponding Author E-mail : wipawee@rmutt.ac.th[1],sornchai_b@rmutt.ac.th[2]

(Received : January 6, 2026; Edit : January 23, 2026; accepted : January 25, 2026)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประกาศดิจิทัลและสร้างกรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานบนสื่อสังคมออนไลน์ 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโมเดลต่อการเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล และ 3) เพื่อประเมินผลกระทบเชิงระบบของการใช้โมเดลต่อคุณภาพการถ่ายทอดสารสนเทศ โดยรูปแบบการพัฒนาบทเรียนผ่านสื่อสังคมออนไลน์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร Non-degree ของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development: R&D) กลุ่มทดลอง คือ นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความเที่ยงตรงของโมเดล และแบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล แบบทดสอบและแบบประเมินผลงานปฏิบัติจริง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น คือ โมเดล B-LDAC (Blended Learning Model for Digital Announcer Competency) ซึ่งบูรณาการการเรียนรู้แบบผสมผสานเข้ากับทักษะดิจิทัล มีความเหมาะสมและสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญ 2) สมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของผู้เรียนภายหลังการใช้โมเดลสูงกว่าก่อนการใช้โมเดลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน (ค่า $t = 15.24$, $p < .05$) ซึ่งยืนยันความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนอย่างเป็นทางการ 3) การประเมินผลกระทบเชิงระบบชี้ให้เห็นว่า โมเดลส่งผลให้คุณภาพสารสนเทศที่ผู้เรียนถ่ายทอดมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และมีการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุป โมเดลนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรของคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และคณะนิเทศศาสตร์ เพื่อผลิตผู้ประกาศที่มีสมรรถนะสูงในการรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน, สื่อสังคมออนไลน์, สมรรถนะผู้ประกาศ

Abstract

The objectives of this research were 1) to analyze the necessary competencies of digital announcers and to develop a conceptual framework and a blended learning model on social media, 2) to study the effectiveness of the model in enhancing digital announcer competency, and 3) to assess the systemic impact of the model on the quality of information dissemination. This development of lessons through social media is part of the Non-degree program development by the Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. This study utilized the Research and Development (R&D) methodology. The experimental group consisted of 60 students from the Television and Radio Broadcasting Technology program, Faculty of Mass Communication Technology, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, enrolled in the second semester of the 2024 academic year. Research instruments included questionnaires and expert interview forms, a model validation form, a digital announcer competency measurement tool, and performance evaluation rubrics for practical work. Statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test (Dependent Samples)

The research results revealed that 1) The developed learning framework and model, named the B-LDAC Model (Blended Learning Model for Digital Announcer Competency), which integrates blended learning with digital skills, was rated at the highest level of appropriateness and consistency through expert validation. 2) The digital announcer competency of the students after using the model was significantly higher than before using the model at the .05 level in all aspects ($t = 15.24$, $p < .05$), formally confirming the difference between pre-test and post-test scores. 3) The systemic impact assessment indicated that the model resulted in significantly higher levels of accuracy, credibility, and audience engagement (Engagement Rate) in the information disseminated by the students.

In conclusion, this model can serve as a guideline for curriculum development in the Faculty of Mass Communication Technology and the Faculty of Communication Arts to effectively and sustainably produce high-competency announcers capable of navigating the challenges of the digital era.

Keywords: Blended Learning Model, Social Media, Announcer Competency

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล (Digital Disruption) อย่างรุนแรงและรวดเร็ว (สมชาย ใจดี, 2564) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน ซึ่งภูมิทัศน์สื่อได้เปลี่ยนจากการออกอากาศแบบเดิมไปสู่แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) ทำให้เกิดความจำเป็นเร่งด่วนที่บุคลากรวิชาชีพต้องพัฒนาตนเอง ผู้ประกาศข่าวในปัจจุบันจึงไม่สามารถจำกัดบทบาทอยู่แค่การอ่านข่าวหน้าจอโทรทัศน์ได้อีกต่อไป แต่ต้องก้าวเข้าสู่การเป็น "ผู้ประกาศดิจิทัล" (Digital Announcer) ที่มีสมรรถนะรอบด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติการเติบโตของ Live Streaming และ Social Commerce ในประเทศไทยที่มีมูลค่าตลาดพุ่งสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องและกลายเป็นช่องทางหลักในการรับสารและการตัดสินใจของประชาชน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) แนวโน้มนี้ส่งผลให้ทักษะการนำเสนอผ่านสื่อใหม่กลายเป็น "สมรรถนะจำเป็น" (Essential Competency) ที่ต้องมีความรวดเร็วและแม่นยำ อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนรูปแบบเดิม (Traditional Announcing) เริ่มแสดงให้เห็นถึงความไม่เพียงพอเมื่อต้องนำมาปฏิบัติจริงบนสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากรูปแบบเดิมมักเน้นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) และความสมบูรณ์แบบในสตูดิโอที่ปิดกั้นการมีส่วนร่วม ทำให้ผู้ประกาศที่ผ่านการฝึกฝนแบบเดิมขาดทักษะสำคัญในการปฏิสัมพันธ์แบบทันทีทันใด (Real-time Interaction) ไม่สามารถจัดการกับความเห็นสด (Live Comments) หรือภาวะวิกฤตหน้าจอที่เกิดขึ้นจริงบนโลกออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมรรถนะยุคใหม่จึงต้องครอบคลุมตั้งแต่การผลิตเนื้อหาที่สั้นและน่าสนใจ (Micro-content Production) การปรับรูปแบบสารสนเทศให้เข้ากับแต่ละแพลตฟอร์ม (Platform Adaptation) ไปจนถึงความสามารถในการสื่อสารแบบสองทางและจัดการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมแบบเรียลไทม์แม้ว่าเทคโนโลยีจะมีบทบาทสูงขึ้น แต่ทักษะการประกาศและการอ่านออกเสียง (Announcing and Voice Articulation) ยังคงเป็นทักษะพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ของผู้ประกาศ ความสามารถในการใช้เสียงที่ชัดเจน ถูกต้องตามอักขระ และมีน้ำเสียงที่เหมาะสมกับเนื้อหา ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือและความเข้าใจต่อสารที่ถ่ายทอด ซึ่งเป็นแก่นแท้ของวิชาชีพ ผู้ประกาศดิจิทัลจำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญในการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ในการผลิตสื่อ (Media Production Technology) เพื่อให้สามารถผลิตสื่อที่มีคุณภาพสูง (High Quality) ที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย (Trendy Platform) เพื่อแข่งขันในตลาดสื่อดิจิทัล นอกจากนี้ความท้าทายที่สำคัญที่สุดและถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางสังคมในยุคดิจิทัลคือปัญหาข้อมูลบิดเบือนและข่าวปลอม (Fake News and Misinformation) แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ประกาศดิจิทัลต้องมีทักษะขั้นสูงด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และการสร้างความน่าเชื่อถือทางดิจิทัล (Digital Credibility) เพื่อให้สารสนเทศที่ถ่ายทอดออกไปมีความถูกต้อง แม่นยำ และเชื่อถือได้ หากขาดทักษะเหล่านี้ย่อมส่งผลให้สาธารณชนขาดความไว้วางใจในวิชาชีพสื่อสารมวลชน

การพัฒนาผู้ประกาศดิจิทัลให้มีคุณภาพต้องอาศัยการบูรณาการความรู้สามส่วนหลักเข้าด้วยกัน คือ 1) ทักษะด้านสื่อดิจิทัล , 2) จรรยาบรรณวิชาชีพและกฎหมายสื่อ, และ 3) ทักษะการปฏิสัมพันธ์และการจัดการภาวะวิกฤต ซึ่งการเรียนรู้แบบแยกส่วนหรือการสอนตามรายวิชาแบบเดิม ไม่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาสมรรถนะแบบองค์รวมนี้ได้ (วิภาวี วีระวงศ์, 2563) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ต้องมีการพัฒนากรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning Model) ที่เชื่อมโยงการเรียนรู้เชิงทฤษฎีกับการจำลองสถานการณ์บนสื่อสังคมออนไลน์จริงอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน แต่การเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นทฤษฎีในห้องเรียนหรือการฝึกปฏิบัติในสตูดิโอจำลอง ไม่สามารถสร้างทักษะการทำงานจริง ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างแท้จริง ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะเชิงกลยุทธ์ เช่น การใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Social Media Analytics Tools) เพื่อวัดผลและปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้ชมออนไลน์ (วิภาดา รักเรียน, 2563)

งานวิจัยด้านการศึกษาและพัฒนาบุคลากรส่วนใหญ่มักประเมินผลเพียงระดับความรู้หรือทักษะหลังการอบรม แต่ละเลยการประเมินในระดับผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact) ต่อคุณภาพของสารสนเทศที่ผู้เรียนผลิตและเผยแพร่สู่สาธารณะ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ซึ่งการประเมินระดับนี้เท่านั้นที่เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่แท้จริงของการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพ การวิจัยชิ้นนี้จึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างเครื่องมือและกลไกในการประเมินผลกระทบเชิงระบบ เพื่อยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ให้เทียบเท่ามาตรฐานสากลและตอบสนองความเชื่อมั่นของสังคม ด้วยเหตุผลและความจำเป็นเร่งด่วนที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมิได้เป็นเพียงการศึกษาทั่วไป แต่เป็นการมุ่งเน้นการสร้างนวัตกรรมเชิงโมเดลการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาช่องว่างของสมรรถนะอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นแนวทางปฏิบัติ (Best Practice) ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อผลิตผู้ประกาศดิจิทัลที่มีสมรรถนะสูง สามารถรับมือกับวิกฤตการณ์และความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประกาศดิจิทัลในยุคปัจจุบัน และสังเคราะห์องค์ความรู้ที่และ พัฒนากรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (B-LDAC Model) บนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล

2.เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน บนสื่อสังคมออนไลน์ต่อการเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

3. เพื่อประเมินผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact) ของการใช้โมเดลการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นต่อ คุณภาพของการถ่ายทอดสารสนเทศ (ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของเนื้อหา) และประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) บนสื่อสังคมออนไลน์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลและการประเมินผลกระทบเชิงระบบต่อการถ่ายทอดสารสนเทศ" ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) ดังนั้น กรอบแนวคิดจึงเน้นความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่าง ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการพัฒนา (Process) ซึ่งคือโมเดลที่สร้างขึ้น และผลลัพธ์ (Output) ที่รวมถึงผลกระทบเชิงระบบ ดังแผนภาพต่อไปนี้

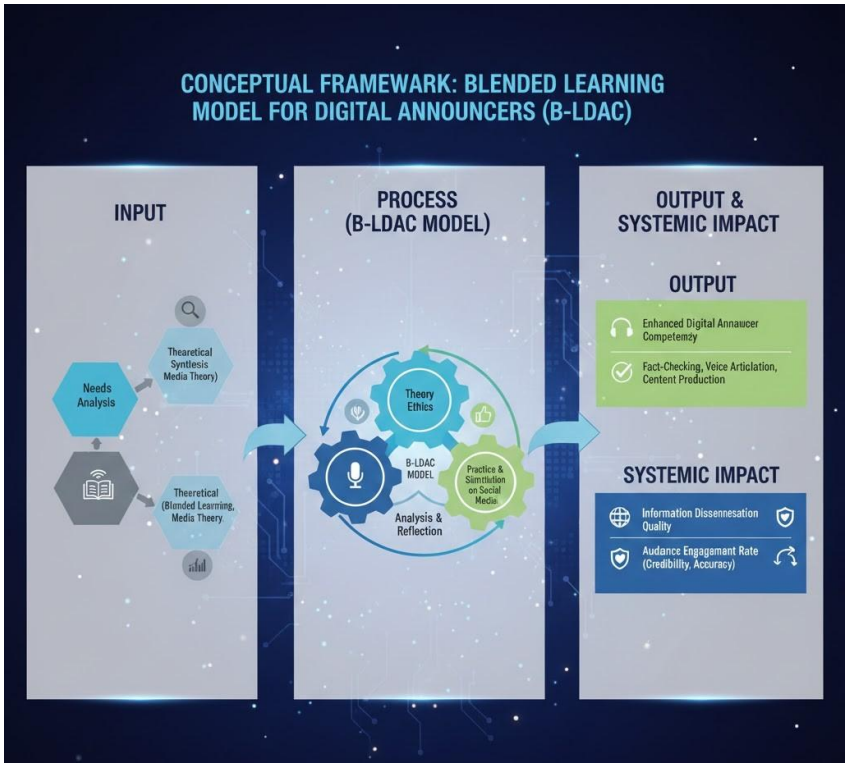

ภาพประกอบแนวคิดที่ 1

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรอิสระคือ สิ่งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นและนำมาทดลอง ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาและการประยุกต์ใช้โมเดลการเรียนรู้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

- การวิเคราะห์สมรรถนะและความต้องการ (Needs Analysis) เพื่อระบุสมรรถนะที่ขาดหายไปของประกาศดิจิทัลในปัจจุบัน

- การสังเคราะห์ทฤษฎี (Theoretical Synthesis) การบูรณาการทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์

กระบวนการ (Process) โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (B-LDAC Model)

- องค์ประกอบหลัก การบูรณาการทักษะด้านสื่อดิจิทัล, จรรยาบรรณวิชาชีพและกฎหมายสื่อ, และทักษะการปฏิสัมพันธ์และการจัดการภาวะวิกฤต
- การปฏิบัติการเรียนรู้เชิงทฤษฎีควบคู่กับการจำลองสถานการณ์และการปฏิบัติการจริงบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตัวแปรตามคือ ผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยต้องการวัดจากการใช้โมเดล ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ เพื่อให้เห็นถึงผลกระทบเชิงลึก:

สมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (Digital Announcer Competency)

- ทักษะการผลิตสื่อและเล่าเรื่องดิจิทัล (Micro-content Production)
- ทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และความน่าเชื่อถือ
- ทักษะการจัดการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมและภาวะวิกฤต

คุณภาพและประสิทธิผลของการถ่ายทอดสารสนเทศ (Output & Systemic Impact)

- คุณภาพสารสนเทศ (Content Quality) ความถูกต้อง, ความน่าเชื่อถือ, และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ
- ประสิทธิภาพเชิงระบบ (Systemic Impact) อัตราการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) และการรับรู้ของผู้ชม
- ความพึงพอใจต่อโมเดลการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Group)

กลุ่มนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างหลักที่ใช้ในการทดลองใช้โมเดล B-LDAC เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประเมินผลกระทบเชิงระบบตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 และ 3

1) ประชากร คือ นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่กำลังศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้ประกาศ หรือเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567

2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียง จำนวน 60 คน

วิธีการได้มา คือ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาที่เกี่ยวข้องและมีความพร้อมในการเข้าร่วมการทดลอง

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel)

กลุ่มนี้ใช้เพื่อการวิเคราะห์ความต้องการ และการตรวจสอบความเที่ยงตรงของโมเดลและเครื่องมือในขั้นตอนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อวิเคราะห์สมรรถนะและความต้องการในการพัฒนากรอบแนวคิดและโมเดล 5 ท่านเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อดิจิทัล ผู้ผลิตสื่อ และผู้ประกาศที่มีประสบการณ์สูง

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ (Expert Validators)ตรวจสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโมเดลและเครื่องมือ 3 ท่านเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน, เทคโนโลยีการศึกษา, และการวัดและประเมินผล

3. กลุ่มตัวอย่างสำหรับการหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Try-out Group)

กลุ่มนี้ใช้เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือวัดสมรรถนะก่อนนำไปใช้จริง

กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรหรือนักศึกษาที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มทดลองหลัก แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจริง จำนวน 30 คน วัตถุประสงค์ คือ นำแบบวัดสมรรถนะไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อวิเคราะห์ หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable)

ตัวแปรอิสระคือ สิ่งที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ออกแบบ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูผลกระทบที่เกิดขึ้นโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (B-LDAC Model) นิยามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นตามระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา ซึ่งบูรณาการการเรียนรู้เชิงทฤษฎีในห้องเรียนเข้ากับการปฏิบัติและการจำลองสถานการณ์จริงบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ โดยเน้นองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ทฤษฎีและจริยธรรม, การปฏิบัติและการจำลองสถานการณ์, และการวิเคราะห์และสะท้อนผล

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ตัวแปรตามคือ ผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยต้องการวัดจากการใช้ตัวแปรอิสระ โดยจำแนกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก เพื่อให้ครอบคลุมผลกระทบทั้งในระดับตัวบุคคลและระดับระบบ

2.1 สมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (Digital Announcer Competency)

- สมรรถนะด้านทักษะการประกาศและการใช้เสียง (Announcing and Voice Articulation)
- สมรรถนะด้านทักษะการผลิตสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์ม (Media Production and Platform Skills)
- สมรรถนะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริงและความน่าเชื่อถือ (Fact-Checking and Digital Credibility)

2.2 คุณภาพและประสิทธิผลของการถ่ายทอดสารสนเทศ (Content Quality and Effectiveness**)**

- คุณภาพสารสนเทศ (Content Quality) ที่วัดจากความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ

2.3 ผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact)

-ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Audience Engagement Rate) ที่วัดจากผลลัพธ์บนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์

2.4 ความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้ชม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยและพัฒนา (R&D) ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาและใช้เครื่องมือในการวิจัยหลายประเภท เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. เครื่องมือสำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analysis and Synthesis Stage)

เครื่องมือหลักในขั้นตอนนี้คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview Form) ซึ่งใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อสารมวลชน ผู้บริหารสถานี และผู้ผลิตสื่อดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นและหาข้อสรุปในการพัฒนากรอบแนวคิดและโมเดลเบื้องต้น

2. เครื่องมือสำหรับขั้นตอนการพัฒนาและหาคุณภาพ (Development and Quality Assurance Stage) ในขั้นตอนนี้เครื่องมือที่ถูกพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่

2.1 โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (B-LDAC Model) เป็นผลผลิตหลักของการวิจัยและใช้เป็นตัวแปรอิสระในการทดลอง ซึ่งถูกพัฒนาควบคู่ไปกับแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plans) ชุดคำแนะนำและกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามโมเดล

2.2 แบบประเมินความเที่ยงตรงของโมเดล (Model Validation Form) เครื่องมือนี้ถูกใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบโมเดล ซึ่งผลการประเมินจะนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.3 แบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลฉบับร่าง เครื่องมือนี้จะถูกพัฒนาในขั้นตอนนี้และนำไปทดลองหาความเชื่อมั่นต่อไป

3. เครื่องมือสำหรับขั้นตอนการทดลองและวัดผล (Implementation and Evaluation Stage)เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพในระหว่างและหลังการทดลอง ได้แก่

3.1 แบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (Digital Announcer Competency Test) เครื่องมือหลักที่ใช้เก็บข้อมูลก่อนและหลังการทดลอง (Pre-test & Post-test) เพื่อวัดประสิทธิภาพของโมเดล โดยแบ่งออกเป็นแบบทดสอบวัดความรู้ ใช้สำหรับวัดความรู้เชิงทฤษฎี (เช่น จรรยาบรรณ กฎหมาย และทฤษฎีสื่อ)แบบประเมินผลงานปฏิบัติจริง (Performance Rubrics) ใช้สำหรับวัดทักษะปฏิบัติ เช่น ทักษะการประกาศและการใช้เสียง และทักษะการผลิตสื่อดิจิทัล

4.แบบประเมินผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact Assessment Form) ใช้ประเมินคุณภาพของสารสนเทศที่ผู้เรียน

ผลิตและเผยแพร่ (วัดความถูกต้อง, ความน่าเชื่อถือ) และประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) ซึ่งเป็นผลลัพธ์ระดับสูง

5. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อโมเดล ใช้หลังการทดลอง เพื่อวัดระดับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ B-LDAC

เครื่องมือทุกชนิด (ยกเว้นโมเดลและแผนการสอน) จะต้องผ่านการหาคุณภาพ โดยเฉพาะแบบวัดสมรรถนะ ซึ่งต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ และค่าความเชื่อมั่น (α) จากการทดลองใช้ (Try-out) ตามหลักการวิจัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (R&D) ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจึงถูกสร้างขึ้นและผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพอย่างเป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจในความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อมูล

1. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือของแบบสอบถาม

1.1 การสร้างและหาคุณภาพของโมเดลการเรียนรู้ (B-LDAC Model) การสร้างโมเดลฉบับร่าง ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์สมรรถนะและความต้องการของผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) ที่ได้จากขั้นตอนการสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อร่างกรอบแนวคิดและโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานบนสื่อสังคมออนไลน์เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (B-LDAC Model) และแผนการจัดการเรียนรู้

1.2 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำโมเดลฉบับร่างและแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validators) จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบโมเดล เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 การตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่า IOC ที่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อรับรองว่าโมเดลและองค์ประกอบมีความเที่ยงตรงและเหมาะสมในการนำไปใช้

1.4 การปรับปรุงโมเดล ปรับปรุงโมเดลและแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อจัดทำเป็นโมเดลฉบับสมบูรณ์

2. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวัดผล (Measurement Instruments)

เครื่องมือวัดผลหลัก ได้แก่ แบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล และแบบประเมินผลกระทบเชิงระบบ ต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

2.1 การสร้างเครื่องมือวัดผลการสร้างแบบสอบถาม/แบบประเมินฉบับร่าง สร้างแบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (แบ่งเป็นแบบทดสอบความรู้และแบบประเมินผลงานปฏิบัติจริง) และแบบประเมินผลกระทบเชิงระบบ ให้ครอบคลุมตัวแปรตามทั้งหมดตามวัตถุประสงค์

2.2 การหาความเชื่อมั่น (Reliability)

1) การทดลองใช้ (Try-out) นำแบบวัดผลที่ผ่านการปรับปรุงตามค่า IOC แล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างจริง (Try-out Group) จำนวน 30 คน

2) การหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา นำผลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับและรายด้าน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient)

(1) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.70 ขึ้นไป เพื่อแสดงว่าเครื่องมือมีความน่าเชื่อถือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(2) จัดทำฉบับสมบูรณ์ จัดพิมพ์เครื่องมือวัดผลฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการทดลองจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์)

ขอความอนุเคราะห์และนัดหมาย ผู้วิจัยดำเนินการทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะที่จำเป็นของผู้ประกาศดิจิทัลในยุคปัจจุบัน

การวิเคราะห์ นำผลการสัมภาษณ์มาถอดเทป และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปองค์ประกอบหลักและสมรรถนะที่ขาดหายไป นำไปสู่การร่างโมเดล B-LDAC ฉบับเบื้องต้น

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลสำหรับการหาคุณภาพเครื่องมือ (Try-out)

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือวัดสมรรถนะ

การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยนำโมเดล B-LDAC ฉบับร่างและเครื่องมือวัดผล (แบบวัดสมรรถนะ) เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Expert Validators) จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การทดลองใช้ (Try-out) นำเครื่องมือวัดสมรรถนะที่ผ่านการปรับปรุงตามค่า IOC แล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) นำผลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น 0.70

ระยะที่ 3 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (สำหรับการทดลองใช้โมเดล)

ขั้นตอนนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหลัก (Experimental Group) จำนวน 60 คน เพื่อวัดประสิทธิภาพของโมเดล

วัดผลก่อนการทดลอง (Pre-test)

ผู้วิจัยดำเนินการวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของนักศึกษา ก่อน การเริ่มใช้โมเดล B-LDAC โดยใช้แบบวัดสมรรถนะที่ผ่านการหาคุณภาพแล้ว

ดำเนินการทดลอง (Implementation):

กลุ่มตัวอย่างเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามแผนการสอนของโมเดล B-LDAC ตลอดภาคการศึกษา ซึ่งเน้นการปฏิบัติและการจำลองสถานการณ์บนสื่อสังคมออนไลน์

วัดผลหลังการทดลอง (Post-test):

เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของนักศึกษา หลัง การใช้โมเดล B-LDAC โดยใช้แบบวัดสมรรถนะชุดเดิม

เก็บข้อมูลผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact) โดยใช้แบบประเมินคุณภาพสารสนเทศและ Engagement Rate จากผลงานที่นักศึกษาเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์

เก็บข้อมูล ความพึงพอใจ ของนักศึกษาต่อรูปแบบการเรียนรู้ B-LDAC ที่พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (สำหรับขั้นตอนที่ 1 และ 2)

ในส่วนของการวิเคราะห์สมรรถนะและความต้องการจากผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants จำนวน 7 ท่าน) ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดเทป จัดกลุ่มประเด็น และสังเคราะห์ข้อค้นพบเกี่ยวกับสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ของผู้ประกาศดิจิทัล เพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างโมเดล B-LDAC ต่อไปสำหรับ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและโมเดล

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (สำหรับขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้โมเดล)

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากการวัดผลก่อนและหลังการทดลองใช้โมเดล B-LDAC กับกลุ่มตัวอย่าง 60 คน จะถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติดังนี้

2.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

-ความถี่ (Frequency) และ ร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง เช่น เพศ หรือ สาขาวิชา

-ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้สำหรับการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของผู้เรียนในแต่ละด้าน (ทั้งก่อนและหลังการทดลอง) รวมถึงการวิเคราะห์ระดับ คุณภาพสารสนเทศ ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) และระดับความพึงพอใจต่อโมเดล

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

-การทดสอบค่าที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (Dependent Samples t-test): เป็นเครื่องมือหลักที่ใช้

ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (ตัวแปรตาม) ก่อนและหลัง การเรียนรู้ด้วยโมเดล B-LDAC เพื่อพิสูจน์ประสิทธิภาพของโมเดล โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์และพัฒนาโมเดล (Analysis and Model Development)

1.1 สมรรถนะที่จำเป็น (Core Competencies) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจากผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) สรุปได้ว่า สมรรถนะที่ผู้ประกาศดิจิทัลขาดและจำเป็นต้องเสริมสร้างอย่างเร่งด่วนที่สุด คือ ทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลและแพลตฟอร์ม (Analytics and Platform Adaptation) ซึ่งเป็นทักษะใหม่ที่นอกเหนือจากทักษะพื้นฐานด้านการประกาศและการผลิตสื่อแบบดั้งเดิม

1.2 คุณภาพและความเที่ยงตรงของโมเดล

โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (B-LDAC Model) ที่พัฒนาขึ้น ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ (Expert Panel) อย่างเป็นระบบ

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโมเดลและแผนการจัดการเรียนรู้โดยรวม มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 0.92 ซึ่งแสดงว่าโมเดลอยู่ในระดับที่เหมาะสมและสอดคล้องมากที่สุดที่จะนำไปใช้ในการทดลอง

1.3 ความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดผล (Reliability)

แบบวัดสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวม 0.86 ซึ่งอยู่ในระดับสูง และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้อย่างน่าเชื่อถือ

2. ผลการศึกษาประสิทธิภาพของโมเดล (Model Effectiveness)

ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของกลุ่มตัวอย่าง 60 คน ก่อนและหลังการใช้โมเดล B-LDAC พบว่าโมเดลมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

2.1 พัฒนาการที่พัฒนาสูงสุดของโมเดล

จากการเปรียบเทียบสมรรถนะทั้ง 5 ด้านของโมเดล B-LDAC พบว่า ด้านที่มีพัฒนาการโดดเด่น คือ ด้านทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และด้านการจัดการปฏิสัมพันธ์แบบเรียลไทม์ (Real-time Interaction) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมนี้ช่วยปิดจุดอ่อนของผู้ประกาศแบบเดิมได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยนักศึกษาสามารถวิเคราะห์ความถูกต้องของข้อมูลและบริหารจัดการความคิดเห็นสดบนสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมืออาชีพ ซึ่งถือเป็นจุดแข็งสำคัญ (Core Strength) ของโมเดล B-LDAC

2.2 การยืนยันประสิทธิภาพของโมเดลผ่านการเปรียบเทียบ

เมื่อนำผลการวิจัยไปเปรียบเทียบกับการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ในรูปแบบเดิมที่เน้นการใช้ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ (LMS) ทั่วไป พบว่า โมเดล B-LDAC ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นฐานมีพลังในการกระตุ้นสมรรถนะได้สูงกว่าการเรียนในห้องเรียนปกติหรือห้องปฏิบัติการจำลอง เนื่องจากการเรียนบนสื่อสังคมออนไลน์จริงสร้างสภาวะ "การเรียนรู้เชิงประสบการณ์" (Experiential Learning) ที่มีผู้ชมจริงเป็นตัวกระตุ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัวและมีทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดีกว่าการฝึกปฏิบัติในสตูดิโอแบบเดิม

2.3 สถิติยืนยันผลการเรียนรู้:

ผลการทดสอบ t-test (Dependent Samples) ยืนยันว่าคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะรวมหลังเรียนอยู่ในระดับ มากถึงมากที่สุด โดยค่า t ที่คำนวณได้ ($t = 15.24, p < .05$) ยืนยันอย่างเป็นทางการว่า ความแตกต่างของสมรรถนะที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดนี้ไม่ได้เกิดจากความบังเอิญ แต่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นระบบของโมเดล B-LDAC ที่บูรณาการทักษะดิจิทัลเข้ากับสภาพแวดล้อมสื่อสังคมออนไลน์อย่างสมบูรณ์

3. ผลการประเมินผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact Assessment)

ตารางที่ 1 ผลการประเมินผลกระทบเชิงระบบต่อคุณภาพของการถ่ายทอดสารสนเทศที่ผู้เรียนเผยแพร่สู่สาธารณะบนสื่อสังคมออนไลน์ สรุปได้ดังนี้

องค์ประกอบการประเมิน (ตัวแปรตาม)	**ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)**	**ระดับผลลัพธ์**
คุณภาพสารสนเทศ (Content Quality) (ความถูกต้อง, ความน่าเชื่อถือ, จรรยาบรรณ)	4.35	อยู่ในระดับมาก
ประสิทธิภาพการมีส่วนร่วม (Audience Engagement Rate)	เพิ่มขึ้น 15%	โมเดลช่วยให้ผู้เรียนสามารถผลิตเนื้อหาที่สร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง
ความพึงพอใจต่อโมเดล	4.60	นักศึกษามีความพึงพอใจอย่างมากต่อรูปแบบการเรียนรู้ B-LDAC

สรุปผลโดยรวม โมเดล B-LDAC มีประสิทธิภาพสูงในการยกระดับสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล และส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของเนื้อหาที่ถูกผลิตและเผยแพร่สู่สังคม

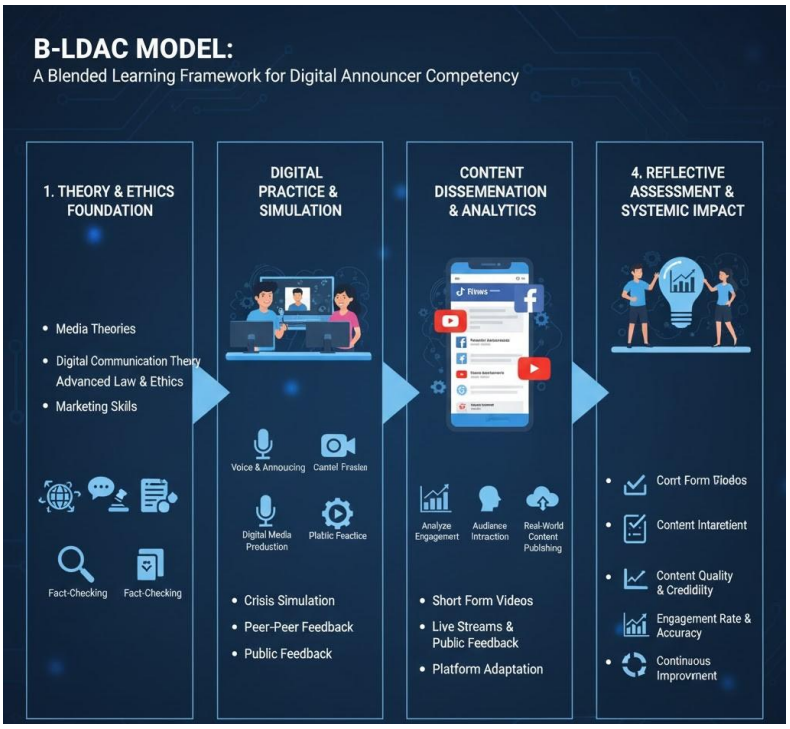

ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (B-LDAC Model)

โมเดล B-LDAC คือกรอบแนวคิดแบบสี่ขั้นตอนที่ออกแบบมาเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของผู้ประกาศดิจิทัลอย่างเป็นระบบ โดยการผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริงในสภาพแวดล้อมสื่อสังคมออนไลน์ที่แท้จริง และประเมินผลกระทบเชิงระบบในวงกว้าง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัย (Discussion of Findings)

1.ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน (B-LDAC Model) ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัลของนักศึกษา สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ระบุว่า การบูรณาการระหว่างการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว (Face-to-Face) และการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี (Technology-Mediated Instruction) จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างทักษะที่ซับซ้อนได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งเพียงอย่างเดียวการบูรณาการที่ตอบโจทย์: ความสำเร็จนี้มาจากโครงสร้างของโมเดลที่เน้นการถ่ายทอด รากฐาน

ทฤษฎีและจริยธรรม ในระยะที่ 1 (Theory and Ethics Foundation) ควบคู่ไปกับการฝึก ปฏิบัติการดิจิทัลและจำลองสถานการณ์ในระยะที่ 2 (Digital Practice and Simulation) ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้เชิงลึกและความชำนาญเชิงเทคนิค

2. การยกระดับสมรรถนะเฉพาะด้านที่สำคัญต่อวิชาชีพ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า โมเดล B-LDAC สามารถเสริมสร้างสมรรถนะที่ตลาดต้องการอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะทักษะการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และความน่าเชื่อถือ: คะแนนสมรรถนะด้านนี้สูงขึ้นอย่างโดดเด่นหลังการทดลอง ซึ่งเป็นผลมาจากความเข้มข้นของการเรียนรู้ในระยะที่ 1 ที่เน้นการวิเคราะห์กรณีศึกษา ภัยคุกคามจากข่าวปลอม (Fake News) และการนำหลักการ การสร้างความน่าเชื่อถือทางดิจิทัล ไปประยุกต์ใช้ในการผลิตเนื้อหา

3. ทักษะการปฏิบัติการและวิเคราะห์ข้อมูล โมเดลนี้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทักษะ การปรับตัวเข้ากับแพลตฟอร์มและการวิเคราะห์ข้อมูล (Social Media Analytics) ในระยะที่ 3 (Content Dissemination and Analytics) ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาความขาดแคลนทักษะการใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลที่พบในหลักสูตรแบบดั้งเดิม การที่ผู้เรียนได้เผยแพร่เนื้อหาจริงและวิเคราะห์ Engagement Rate ด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบลงมือทำ (Learning by Doing) ที่ส่งผลต่อการปรับปรุงกลยุทธ์การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง

4. ผลกระทบเชิงระบบต่อคุณภาพของการถ่ายทอดสารสนเทศ

1) คุณภาพสารสนเทศสูง (High Content Quality) คะแนนเฉลี่ยด้านความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือ และการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของเนื้อหาที่ผู้เรียนผลิตและเผยแพร่อยู่ในระดับมาก (4.35) แสดงให้เห็นว่าโมเดลไม่ได้เพียงแต่สอนทักษะการผลิตสื่อเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

2) ประสิทธิภาพการสื่อสารสูง อัตราการมีส่วนร่วมของผู้ชม (Engagement Rate) ที่เพิ่มขึ้น 15% ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะด้านการผลิตสื่อและการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างเนื้อหาที่ไม่เพียงแต่น่าเชื่อถือ แต่ยังดึงดูดความสนใจของผู้รับสารในยุคดิจิทัลได้จริง

ผลการวิจัยพบว่าโมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้ประกาศดิจิทัล (B-LDAC Model) ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้เรียนให้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สมชาย ใจดี, 2564) ที่ระบุว่าการบูรณาการระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียนและการใช้เทคโนโลยีอุบัติใหม่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสร้างทักษะที่ซับซ้อนได้ดีกว่าการเรียนแบบดั้งเดิม โดยเฉพาะสมรรถนะด้านการตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) และการสร้างความน่าเชื่อถือทางดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นอย่างโดดเด่นนั้น เป็นผลมาจากการออกแบบกิจกรรมในระยะที่ 1 ที่เน้นการวิเคราะห์กรณีศึกษาด้านภัยคุกคามจากข่าวปลอม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2566) ได้เน้นย้ำว่าเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งในพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตปัจจุบัน

การที่ผู้เรียนมีสมรรถนะด้านการวิเคราะห์ข้อมูลแพลตฟอร์มสูงขึ้น เป็นเพราะโมเดลนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เครื่องมือวิเคราะห์จริงในระยะการเผยแพร่เนื้อหา ซึ่งช่วยแก้ปัญหาช่องว่างของทักษะการใช้ข้อมูลเพื่อการสื่อสารตามที่ (วิภาดา รักเรียน, 2563) ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเป็นทักษะที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสื่อสารในยุคดิจิทัล ในส่วนของผลกระทบเชิงระบบที่พบว่าคุณภาพของสารสนเทศที่เผยแพร่สู่สาธารณะมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือในระดับมากที่สุดนั้น สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ตามโมเดลนี้ไม่ได้พัฒนาเพียงแค่ทักษะทางเทคนิค แต่ยังปลูกฝังจริยธรรมวิชาชีพและความรับผิดชอบต่อ

อัตราการมีส่วนร่วม (Engagement Rate) ที่เพิ่มสูงขึ้นของผู้ชมจริงในสภาพแวดล้อมสื่อสังคมออนไลน์ ยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาขับเคลื่อนการสื่อสารอย่างมีชั้นเชิงตามแนวคิด Marketing 5.0 ของ (Kotler, Kartajaya & Setiawan., 2021) ที่มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ที่มีความหมายกับมนุษย์ ส่งผลให้โมเดล B-LDAC เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถผลิตผู้ประกาศดิจิทัลที่ตอบโจทย์ความต้องการของอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนในยุคปัจจุบันได้อย่างแท้จริง โดยมีกระบวนการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทุกมิติตามหลักการวิจัยที่เชื่อถือได้ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560) และสอดรับกับนโยบายการยกระดับคุณภาพการศึกษาดิจิทัลของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) อีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. บรรจุโมเดล B-LDAC เข้าสู่หลักสูตรแกนกลาง

คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ควรพิจารณา บรรจุโมเดล B-LDAC เข้าเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาภาคปฏิบัติเพื่อพัฒนาผู้ประกาศโดยเฉพาะ เพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทักษะแบบองค์รวม (Holistic Competency) ตั้งแต่ทฤษฎีจนถึงการปฏิบัติในสภาพแวดล้อมดิจิทัลจริงเน้นการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning (PBL) บน Social Media ปรับเปลี่ยนรูปแบบการประเมินผลจากการสอบข้อเขียนเป็นการ สร้างและเผยแพร่ผลงานจริง บนแพลตฟอร์ม/สื่อสังคมออนไลน์

และให้คะแนนจากการวิเคราะห์ Engagement Rate และ คุณภาพสารสนเทศ เป็นหลัก เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในโลกดิจิทัลสร้าง Module การสอน Fact-Checking ขั้นสูง

เนื่องจากผลการวิจัยระบุว่าทักษะ การตรวจสอบข้อเท็จจริง (Fact-Checking) มีความสำคัญอย่างยิ่ง คณะฯควรจัดทำ Module การสอนโดยเฉพาะ เพื่อฝึกฝนผู้เรียนให้มีทักษะในการประเมินแหล่งที่มาของข้อมูล(Source Evaluation) และการใช้เครื่องมือตรวจสอบข้อมูลดิจิทัล (Digital Verification Tools) อย่างเข้มข้น

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและบริหารจัดการ (Policy and Administration)

1)ยกระดับมาตรฐานการประเมินผลกระทบเชิงระบบสถาบันการศึกษาควรนำแนวคิด การประเมินผลกระทบเชิงระบบ (Systemic Impact) ไปใช้ในการประเมินคุณภาพบัณฑิต โดยขยายผลการวัดจากเพียงแค่คะแนนสอบไปสู่การวัด ความน่าเชื่อถือและความถูกต้องของเนื้อหา ที่บัณฑิตเผยแพร่หลังจบการศึกษาในช่วงปีแรกเพื่อให้ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2) จัดสรรทรัพยากรด้าน Digital Analyticsคณะฯ ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหา เครื่องมือวิเคราะห์สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Analytics Tools) ให้ผู้เรียนได้ใช้งานจริง เพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลแพลตฟอร์ม ซึ่งเป็นทักษะที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการทำงานในปัจจุบัน

3) สร้างเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง สถาบันการศึกษาควรสร้างเครือข่ายกับผู้เชี่ยวชาญและศิษย์เก่าในอุตสาหกรรมสื่อดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมในการประเมินและให้ข้อเสนอแนะแก่โมเดล B-LDAC ในระยะที่

4) (Reflective Assessment) เพื่อให้โมเดลมีความทันสมัยและสอดคล้องกับวิวัฒนาการของเทคโนโลยีอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.การวิจัยติดตามผล (Follow-up Study) เชิง Longitudinal: ควรมีการทำวิจัยติดตามผลเพื่อประเมิน ประสิทธิผลระยะยาว (Long-Term Effectiveness) ของโมเดล B-LDAC โดยติดตามกลุ่มตัวอย่างที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว 1-3 ปี เพื่อประเมินว่าสมรรถนะที่ได้รับการพัฒนา (โดยเฉพาะด้าน Fact-Checking และ Digital Credibility) ยังคงถูกนำไปใช้ในการทำงานจริงในอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชนหรือไม่

2. การขยายกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบ (Comparative Study) ควรมีการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบ (Comparative Experimental Research) โดยมี กลุ่มควบคุม ที่เรียนด้วยวิธีการสอนผู้ประกาศแบบดั้งเดิม และ กลุ่มทดลองที่เรียนด้วยโมเดล B-LDAC เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความเหนือกว่าของโมเดล B-LDAC ในการพัฒนาสมรรถนะเชิงดิจิทัลอย่างชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7).** กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาสน์.

วิภาดา รักเรียน. (2563). **ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.** กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิภาวี วีระวงศ์. (2563). **การพัฒนาทักษะการเป็นผู้ประกาศ.** คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สมชาย ใจดี. (2564). **การสื่อสารการตลาดดิจิทัลของสถาบันอุดมศึกษาในยุค New Normal.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2566). **รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2566.** กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2564-2565.** กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. **Qualitative Research in Psychology**, 3(2), 77-101.

Kotler, P., Kartajaya, H., & Setiawan, I. (2021). **Marketing 5.0 Technology for Humanity.** Hoboken, NJ John Wiley & Sons.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร : กลุ่มกรุงเทพใต้

STRATEGIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTORS THAT AFFECTS PERSONNEL MANAGEMENT OF SCHOOL INSTITUTIONS IN BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION : SOUTHERN BANGKOK CLUSTER

กาญจนา เจริญสุข[1] ,นันทิยา น้อยจันทร์[2]
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Kanjana Charuensuk[1] , Nuntiya Noichun [2]
Educational Administration Graduate School Suan Sunandha Rajabhat University
*Corresponding author Email : S65561802005@ssru.ac.th[1] , Nuntiya.no@ssru.ac.th[2]

(Received : December 9, 2025; Edit : December 19, 2025; accepted : December 22, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ 2) ศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มใต้ และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มใต้ จำนวน 52 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มงานบริหารงานบุคคลและครูผู้สอน จำนวนทั้งสิ้น 312 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการกำหนดกลยุทธ์ ตามลำดับ 2) ระดับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่ระดับ 0.833 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.645 ถึง 0.783 และ 4) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปร เท่ากับ 0.852 ค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 72.50 ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์ เท่ากับ 0.199 อย่างมีนัยยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา การบริหารงานบุคคล สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of strategic leadership of educational administrators in educational institutions under the Bangkok Metropolitan Administration, Southern Bangkok Group; 2) to study the level of personnel management in educational institutions under the Bangkok Metropolitan Administration, Southern Bangkok Group 3) to study the relationship between strategic leadership of educational administrators and personnel management in educational institutions under Bangkok, Southern Bangkok Group and 4) to study the strategic leadership of educational administrators that affects personnel management in educational institutions under Bangkok, Southern Bangkok Group The sample group consisted of 52 educational institutions under the Bangkok Metropolitan Administration, Southern Bangkok Group. The informants included the school directors, deputy school directors, heads of academic administration groups, and teachers, totaling 312 people. The research instrument was a questionnaire. Statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis The research results found that 1) The strategic leadership of school administrators in Bangkok Metropolitan Administration, South Bangkok group, was generally at the highest level. When considered in each aspect, all aspects were found to be at the highest level, with average scores ranked from highest to lowest These include aspects of strategy control and evaluation, motivation, strategy implementation, organizational direction setting, and strategy formulation, in that order 2) The overall level of personnel management of educational institutions under the Bangkok Metropolitan Administration, Southern Bangkok Group, is at the highest level 3) Strategic leadership of educational administrators and personnel management of educational institutions under the Bangkok Metropolitan Administration, Southern Bangkok Group There is a relationship in the same direction and a positive relationship with statistical significance at the 0.01 level. The overall correlation value is at a very high level at the 0.833 level, with a correlation value between 0.645 and 0.783 4) Strategic leadership of educational administrators that affects personnel management in educational institutions under Bangkok, Southern Bangkok Group, includes strategic control and evaluation, motivation, and strategy implementation. The multiple correlation coefficient of the variables was 0.852, the predictive power was 72.50 percent, and the error value from the forecast was 0.199, which was statistically significant at the .05 level.

Keywords : Strategic leadership of educational administrators, Personnel Management, educational institution

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดและเกิดการแข่งขันที่สูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและความทันสมัยของโลก ได้มีการสร้างโอกาสและความท้าทายใหม่ๆในการศึกษา การจัดการศึกษาของประเทศไทยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน ด้วยความเชื่อว่าการศึกษาจะช่วยกำหนดทิศทางของประเทศ การศึกษาจึงเป็นส่วนช่วยเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญ สำหรับการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาในส่วนอื่นๆ เป้าหมายหลักในการพัฒนาก็เพื่อที่จะพัฒนาคนและสังคมในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต โดยคนไทยจะมีความพร้อมทั้งกาย ทั้งใจ และมีสติปัญญา มีพัฒนาการที่ดีรอบด้าน มีความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้องมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (ยุทธศาสตร์ชาติ20ปี, 2561 : 30) การศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งที่มีสภาพแวดล้อมทางการศึกษาและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาไทยจึงต้องเผชิญกับความท้าทายมากมาย ทั้งจากการพัฒนาเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการปรับตัวในระดับนโยบาย ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชากรในทุกกลุ่ม ดังนั้น ความสามารถของผู้นำในการมองการณ์ไกล วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและแนวโน้มในอนาคต รวมถึงการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำพาองค์กรไปสู่การบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในสภาวะที่ท้าทายและเต็มไปด้วยการแข่งขันการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคนจึงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย เพื่อวางรากฐานให้เป็นคนที่มีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการ ในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสมและการยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศในทุกระดับและยกระดับการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กปรับระบบ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพครูทั้งระบบ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564)

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ในหลวงรัชกาลที่9 ทรงให้ความสำคัญเพื่อที่จะส่งเสริมและพัฒนาด้าน "การศึกษา" ให้เป็นรากฐานหลักในการพัฒนาคน อันจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป ดังพระบรมราโชวาทที่พระราชทานให้แก่ครูและนักเรียนที่ได้รับพระราชทานรางวัลเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2524 คือความตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ คุณธรรมจริยธรรมของบุคคลในสังคม ช่วยให้มีทักษะและความจำเป็นในการดำรงชีวิต และประเทศใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างสมบูรณ์ เหมาะสมกับทุกๆด้านของสังคมและประเทศนั้น ก็จะมีพลเมืองประชาชนที่มั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอดไป”(คมชัดลึก, 2562) สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จึงมีการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาสู่อัตลักษณ์ของผู้เรียนแห่งกรุงเทพมหานครที่พร้อมด้วยคุณธรรม มีประเด็นยุทธศาสตร์ 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การยกระดับคุณภาพการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 2) พัฒนาผู้เรียนตามอัตลักษณ์แห่งมหานคร 3) ยกระดับประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง 4) การพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้ดิจิทัลเพื่อการศึกษา และ 5) พัฒนาทุนมนุษย์และบริหารจัดการองค์กรสมรรถนะสูง

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถบรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ครู อาจารย์ ตลอดจนสถานศึกษาให้ผ่านมาตรฐานการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอก ให้รองรับและก้าวทันความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้านต่างๆ (อริญชย สงวนวงษ์ และรัตนา กาญจนพันธุ์, 2567 : 168) สามารถวางแผนและดำเนินการเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา จะต้องมีทักษะในการประเมินสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การตัดสินใจที่เหมาะสม และการสร้างแผนการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถเติบโตและพัฒนาในระยะยาว ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ เป็นกระบวนการที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถพิเศษในการวางแผนกลยุทธ์ และแนวทางอย่างชัดเจนมีจุดมุ่งหมายในการขับเคลื่อนด้วยการบริหารองค์กร และบุคลากรผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องการคิดวางแผนอย่างมีระบบ มีคุณลักษณะที่โดดเด่น คือ มีความรอบคอบ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ คิดไตร่ตรอง สามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีต กับปจจุบัน เพื่อนำไปคาดคะเนเหตุการณในอนาคตได้อย่างแม่นยำ (วสันต์ พันธ์ทอง และคณะ, 2567 : 67)

โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีทั้งหมด 437 โรงเรียน จากการรายงานสถิติการศึกษา ปีการศึกษา 2565 กรุงเทพมหานคร มีการแบ่งกลุ่มสถานศึกษาออกเป็น 6 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มกรุงเทพใต้ 2) กลุ่มกรุงเทพเหนือ 3) กลุ่มกรุงเทพกลาง 4) กลุ่มกรุงเทพตะวันออก 5) กลุ่มกรุงธนเหนือ และ 6) กลุ่มกรุงธนใต้ ซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มเขตกรุงเทพใต้ มีสำนักงานเขตทั้งหมดจำนวน 10 เขต ได้แก่ 1) บางรัก 2) ปทุมวัน 3) ยานนาวา 4) พระโขนง 5) สาทร 6) บางคอแหลม 7) คลองเตย 8) สวนหลวง 9) วัฒนา และ 10) บางนา (สำนักการศึกษา, 2565, น.41) ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กการ

ดำเนินงานของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ย่อมมีปัญหาในการบริหารจัดการและจากปัญหาดังกล่าว ทำให้การบริหารงานบุคคลที่มีอยู่อย่างจำกัดขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลให้การพัฒนาสถานศึกษาไม่ดีเท่าที่ควรจะเป็นไม่สามรถบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ บางโรงเรียนมีอัตรากำลังครูน้อยไม่เต็มกรอบอัตรากำลัง ครูต้องรับภาระการสอนหลายวิชาและต้องรับภาระงานด้านอื่น แม้มีการศึกษาก่อนหน้านี้ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธจำนวนมาก แต่ก็ยังขาดงานวิจัยที่ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Regression) เพื่อค้นหาองค์ประกอบเชิงกลยุทธที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลในบริบทของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยเฉพาะ

จากเหตุผลดังกล่าวจะสามารถเห็นได้ว่าการบริหารงานในสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่อยู่ในระดับสูง จะส่งผลให้การดำเนินงานในสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานบุคคล ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลให้ดำเนินงานไปสู่ความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลใน สถานศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา เรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ สรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

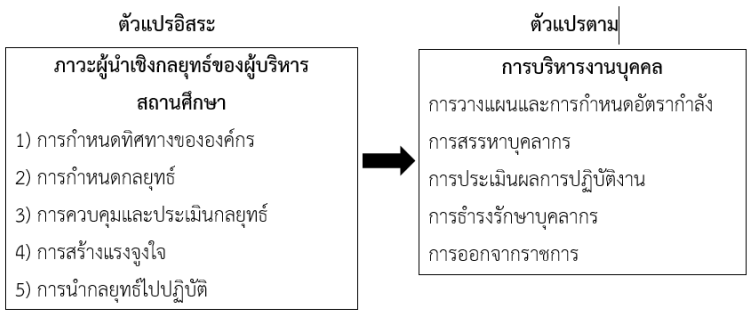

ภาพกรอบแนวคิดที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัยได้จำนวน 2 ข้อ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ มีความสัมพันธ์ในทางบวก
2. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างน้อย 1 ด้านส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ จำนวน 58 แห่ง ประจำปีการศึกษา 2567

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ประจำปีการศึกษา 2567 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณค่าขนาด กลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 : 607-610) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 แห่ง

3. ผู้ให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยของแต่ละสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหาร ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 1 คน 2) หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการจำนวน 1 คน 3) ครูผู้สอนจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 312 คน

ตัวแปร

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบของตัวแปรอิสระประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 4) การสร้างแรงจูงใจ และ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบของตัวแปรตามประกอบด้วย 1) การวางแผนและการกำหนดอัตรากำลัง 2) การสรรหาบุคลากร 3) การประเมินผลการปฏิบัติงาน 4) การธำรงรักษาบุคลากร และ5) การออกจากราชการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาในสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

โดยแบบสอบถาม ตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามกรอบแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert’s scale)

การสร้างและหากคุณภาพเครื่องมือ

1) ศึกษาจากเอกสารตำราบทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาเพื่อนำแนวคิดมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการจะศึกษา

3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม สำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

4) ดำเนินการปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้เสนอแนะ

5) นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity)

6) แบบสอบถามตามที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญและนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อทำ การตรวจสอบอีกครั้งแล้วจึงนำมาแก้ไข ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไปข้อมูลสถานศึกษาละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบัค Cronbach’s alpha coefficient)

7) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วมาทดลองใช้ (try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาจำนวน 10 แห่ง ผู้ให้

8) ดำเนินการตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

9) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 312 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวบข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายการบริหารงานบุคคลและครูผู้สอนแล้วนัดวันเก็บข้อมูลโดยมีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมาย

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจสอบความสมบูรณ์พร้อมนำแบบสอบถามมาทำการลงรหัสเพื่อนำไปประเมิน ของข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่หนึ่งเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ตัวแปรเชิงคุณภาพคือความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage) พร้อมนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

2. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นรายด้านและภาพรวม เพื่อทราบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

3. วิเคราะห์แบบสอบถามตอนที่ 3 ระดับ การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจากการหาค่าเฉลี่ยและส่วนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายด้านและภาพรวม เพื่อทราบระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert, 1961)

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r_{xy}) (Hinkle, et al., 1998 : 120) และมีการแปลผลในกรณีที่มีค่า r_{xy} เป็นบวก

5. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ แบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analys)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความถี่ และค่าร้อยละ สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n = 312)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	141	45.19
หญิง	171	54.81
2. อายุ		
ต่ำกว่า 31 ปี	81	25.96
31 – 40 ปี	130	41.67
41 – 50 ปี	72	23.08
51 – 60 ปี	29	9.29
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	185	59.29
ปริญญาโท	122	39.12
ปริญญาเอก	5	1.60
4. ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบัน		
ต่ำกว่า 6 ปี	71	22.76
6 – 10 ปี	118	37.82
11 – 15 ปี	30	9.62

16 – 20 ปี	64	20.51
มากกว่า 20 ปี	29	9.29

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 312 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 54.81 รองลงมาคือ เพศชาย จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 45.19 ตามลำดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 41.67 รองลงมาคือ อายุน้อยกว่า 31 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 25.96 อายุ 41-50 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 23.08 และอายุ 51- 60 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ตามลำดับ วุฒิการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 59.29 รองลงมาคือ ระดับปริญญาโท จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 39.12 ระดับปริญญาเอก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 ตามลำดับ ประสบการณ์การปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานมาแล้ว 6-10 ปี จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 37.82 รองลงมาคือน้อยกว่า 6 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 22.76 อายุงาน 16-20 ปี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 20.51 อายุงาน 11-15 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 9.62 และอายุงานมากกว่า 20 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standarddeviation) ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยรวมทุกด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 312		แปลผล	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การกำหนดทิศทางขององค์กร	4.57	0.47	มากที่สุด	4
2. การกำหนดกลยุทธ์	4.54	0.46	มากที่สุด	5
3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.63	0.42	มากที่สุด	3
4. การสร้างแรงจูงใจ	4.63	0.41	มากที่สุด	2
5. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์	4.63	0.40	มากที่สุด	1
รวมเฉลี่ย	**4.60**	**0.38**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงจากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.40) รองลงมาคือ การสร้างแรงจูงใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.41) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.42) การกำหนดทิศทางขององค์กร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.47) และการกำหนดกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.46) ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้โดยรวม

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา	n = 312		ระดับ	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนและการกำหนดอัตรากำลัง	4.63	0.44	มากที่สุด	2

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา	n = 312		ระดับ	อันดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
2. การสรรหาบุคลากร	4.69	0.41	มากที่สุด	1

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.58	0.39	มากที่สุด	4
4. การธำรงรักษาบุคลากร	4.56	0.44	มากที่สุด	5
5. การออกจากราชการ	4.61	0.47	มากที่สุด	3
รวมเฉลี่ย	**4.61**	**0.47**	**มากที่สุด**	

จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้าน จากมากไปหาน้อยดังนี้ ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสรรหาบุคลากร ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.69, S.D. = 0.41) รองลงมาคือ การวางแผนและการกำหนดอัตรากำลัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.63, S.D. = 0.44) ด้านการออกจากราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.61, S.D. = 0.47) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = 0.39) ส่วนลำดับสุดท้าย คือ ด้านการธำรงรักษาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.56, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product moment Correlation coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{tot}	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.00	-	-	-	-	0.747**	สูง
X_2	0.716**	1.00	-	-	-	0.645**	ปานกลาง
X_3	0.841**	0.788**	1.00	-	-	0.779**	สูง
X_4	0.684**	0.628**	0.680**	1.00	-	0.736**	สูง
X_5	0.838**	0.647**	0.829**	0.637**	1.00	0.783**	สูง
X	-	-	-	-	-	0.833**	สูง

** $p < .01$

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ พบว่า ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร (X_1) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ (X_2) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_3) ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_4) และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ(X_5) กับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .01$) มีค่าสหสัมพันธ์โดยรวมอยู่ในระดับสูงที่ระดับ 0.833 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.645 ถึง 0.783 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางและสูง หากพิจารณารายด้านพบว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้สูงสุดคือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_5) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.783 รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.779 ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร (X_1) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.747 ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_4) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.736 และด้านการกำหนดกลยุทธ์ (X_2) มีค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.645 ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	R	R^2	Adj R^2	SEE	F

X_5	0.783	0.613	0.612	0.236	491.464**
X_5 X_4	0.841	0.708	0.706	0.205	374.576**
X_5 X_4 X_3	0.852	0. 725	0.723	0.199	271.285**

** p < .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อหาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ จากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ทดสอบแล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งหมด 3 ด้าน คือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_4) และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3)

เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ทั้ง 3 รูปแบบ พบว่า รูปแบบที่ 3 มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย หรืออำนาจการพยากรณ์เท่ากับ 0.725 ซึ่งเป็นค่าอำนาจการพยากรณ์ที่สูงที่สุด ผู้วิจัยจึงเลือกรูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	b	SE_b	β	t	Sig.t
Constant	0.394	0.144		2.742	.006
ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_5)	0.339	0.051	0.361	6.653	.000
ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_4)	0.311	0.038	0.335	8.088	.000
ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3)	0.227	0.051	0.252	4.427	.000
R = .852 R^2 = .725 Adj R^2 = .723 SEE = .199 F = 271.285 a = .394					

* p < .05

จากตารางที่ 6 พบว่า ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ (X_5) ด้านการสร้างแรงจูงใจ (X_4) และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ได้ร้อยละ 72.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ (b) เท่ากับ 0.339, 0.311 และ 0.227 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.361, 0.335 และ 0.252 ตามลำดับ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวแปรเกณฑ์ (การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา) และตัวแปรพยากรณ์ (X_5 X_4 X_3) มีค่าเท่ากับ 0.852 และอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 72.50 และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการพยากรณ์เท่ากับ 0.199

สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ในรูปคะแนนดิบ มีดังนี้

$$\hat{Y} = a + b_5X_5 + b_4X_4 + b_3X_3 \quad \text{(สมการที่ 1)}$$
$$= 0.394 + 0.339X_5 + 0.311X_4 + 0.227X_3$$

สมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ในรูปคะแนนมาตรฐาน มีดังนี้

$$\hat{Z} = \beta_5Z_5 + \beta_4Z_4 + \beta_3Z_3 \quad \text{(สมการที่ 2)}$$
$$= 0.361Z_5 + 0.335Z_4 + 0.252Z_3$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัย ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายไว้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร และด้านการกำหนดกลยุทธ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีการวางแผนกลยุทธ์ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางของเป้าหมายขององค์กรร่วมกันและนำไปสู่การปฏิบัติ มีกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและสามารถประยุกต์ใช้ความสามารถในลักษณะต่างๆ ผู้นำที่มีลักษณะเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นการมองการณ์ไกลและการตัดสินใจที่มีวิสัยทัศน์ระยะยาว โดยมีการเน้นที่การสร้างทิศทางที่ชัดเจนให้กับองค์กร การปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ การสร้างทีมที่มีความสามารถและการทำงานร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ว่าเป็นพฤติกรรมการแสดงออก และตระหนักถึงการมองกิจกรรมในองค์กรอย่างองค์รวม สามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานเป็นทีม มีความสามารถและเข้าใจในการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม เพื่อนำไปสู่เป้าหมายและใช้ทักษะในการทำงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ภาวะผู้นำผู้บริหารการศึกษา มีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การตัดสินใจ การมีส่วนร่วม การวางแผน การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารการศึกษาเพราะคุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมถึงการเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของผู้บริหารการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับและช่วยเพิ่มพลังอำนาจของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยคุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำผู้บริหารการศึกษาที่มีความมั่นคงในสิ่งที่พูดการกระทำ ค่านิยมในทางบวกรวมทั้งการมีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณ ดำเนินชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการงานและชีวิตส่วนตัว ตลอดจนมีความตระหนักรู้ในตนเองรู้จักและยอมรับนับถือตนเอง การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้เจริญเติบโตก้าวหน้าในหน้าที่การงาน คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำผู้บริหารการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหารการศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ด้วยตนเองเพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวตนของผู้บริหารการศึกษา ต้องมีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนแล้วเดินทางสู่ เป้าหมายอย่างมั่นคง แน่วแน่เพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะชี้ความเป็นความตายในการบริหารการศึกษา (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ , 2564 : 104)

2. การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจาก ด้านการสรรหาบุคลากรอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการวางแผนและการกำหนดอัตรากำลัง ด้านการออกจากราชการ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน และด้านการธำรงรักษาบุคลากร ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการบริหารงานบุคคล คือ กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากรทั้งหมดในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา ไปจนถึงการออกจากงาน เพื่อให้สถานศึกษามีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และขวัญกำลังใจเพียงพอและเหมาะสมในการปฏิบัติภารกิจหลักด้านการจัดการศึกษาและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการบริหารงานทัพยากรมนุษย์ที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อให้ การบริหารงานบุคคลมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การวางนโยบาย การวางแผนงาน การสรรหา บุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน การดูแลบำรุงรักษา การพัฒนาความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานให้เกิดผลมากที่สุด และบุคลากรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมให้ความร่วมมือในการทำงานอย่างเต็มใจและมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน (ปทุมพร กาญจนอัตถ์, 2561, : 23) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในมากทุกด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการสรรหาบุคลากรด้านการพัฒนาบุคลากรด้านการให้พ้นจากงานด้านการรวมพลังด้านการธำรงรักษาและการให้ค่าตอบแทน แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาคือควรมีการวางแผนอัตรากำลังคนประเมินความต้องการ กำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษาและมีกระบวนการคัดเลือกบุคลากรพิจารณาจากคุณธรรมจริยธรรมและควรเน้นความโปร่งใสในการคัดเลือกบุคลากร ไม่ควรมีระบบอุปถัมภ์หรือระบบเครือญาติควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรเข้ารับการอบรมในหมวดวิชาต่างๆและในหน้าที่รับผิดชอบของตนเอง การให้ค่าตอบแทนควรมีการให้ค่าตอบแทนเพิ่มเติมเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้แก่ครูและบุคลากรและควรใช้หลักความยุติธรรมในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือน ควรมีการจัดกิจกรรมที่สร้างสัมพันธภาพระหว่างครูและบุคลากรให้มีความรักความสามัคคีกันในหมู่คณะควรสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่องควรมีความยุติธรรมและมีแนวทางในการช่วยเหลือดูแลบุคลากรที่พ้นจากงาน (นิภาพร ถมคำ, 2567 : บทคัดย่อ)

3. ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ พบว่า มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่าง 0.645 ถึง 0.783 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางและสูง หากพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้สูงสุดคือ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 779 ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร ด้านการสร้างแรงจูงใจและด้านการกำหนดกลยุทธ์ ตามลำดับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านการสื่อสาร ตามลำดับ 2) ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้านคุณภาพของงาน ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน ด้านค่าใช้จ่ายด้านเวลา และด้านปริมาณงานตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการทั้งภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูง โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จากมากไปน้อยคือด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์การ(r=.679) ด้านการทำงานเป็นทีม(r=.675) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์(r=.672) ด้านการสื่อสาร(r=.661) และด้านการกำหนดวิสัยทัศน์(r=.631) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (สมพล นาลาดทา, 2567 : บทคัดย่อ)

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ได้ร้อยละ 72.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเรียงลำดับจากภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามากที่สุดไปยังภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาน้อยที่สุด พบว่า การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษามากที่สุด อาจเป็นเพราะการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ คือกระบวนการสุดท้ายของการจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่ผู้บริหารใช้ในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานทั้งหมดขององค์กร เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนและสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ว่าเป็นพฤติกรรมของผู้นำที่ปฏิบัติในการพัฒนาองค์กรในเชิงกลยุทธ์ จะมีการคาดหวังและมีมุมมองด้านความคิดในระยะยาว เพื่อกำหนดทิศทางขององค์กรได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง สามารถประเมินและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นผู้นำที่สามารถสร้างแรงบันดาลใจ แรงจูงใจให้แก่บุคลากรปฏิบัติงานเพื่อให้องค์กรสามารถพัฒนาอย่างมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนมีประสิทธิภาพ (วิรันทร์รัตน์ เสือจอย, 2564 : 19)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ดังนั้นจึงควรนำทั้ง 5 ด้าน ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ สามารถวางแผนและนำแผนไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความสามารถในการมองภาพรวมเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการเชิงระบบ ใช้ข้อมูลตัดสินใจ และสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียน เพื่อประสิทธิผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

1.2 การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารงานบุคคลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของการศึกษา การบริหารงานบุคคลเป็นกระบวนการในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารงานบุคคลไม่ใช่เพียงการจัดการกำลังคน แต่รวมถึงการพัฒนา เสริมสร้างแรงจูงใจ และรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้อยู่กับองค์ กรอย่างมีความสุขและมีประสิทธิผล

1.3 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ทั้ง 3 ด้าน สามารถพยากรณ์ร่วมกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำทั้ง 3 ด้านนี้ของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาไปปรับใช้ในการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการพัฒนาสถานศึกษา ให้สามารถสนองตอบต่อนโยบายทางการศึกษาและความต้องการของผู้รับบริการต่อไป

1.4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ทักษะด้านการสร้างแรงจูงใจ และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพื่อให้การบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคลในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลข้อมูลการวิจัยที่ได้มาประกอบการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาความคาดหวังของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับใช้ในการบริหารงานตามโครงสร้างการกระจายอำนาจ 4 ฝ่าย ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไป โดยเฉพาะการบริหารงานบุคคล เพื่อร่วมกันพัฒนาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ให้มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ข่าวพระราชสำนัก. (2562). รัชกาลที่ 9 กับการศึกษาไทย. **คม ชัด ลึก**. (ออนไลน์). สืบค้นจาก https://www.komchadluek.net/news/402536.

นิภาพร ถมคำ, กิจพิณิฐ อุสาโห. (2567). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเทศบาลนครอุดรธานี. **วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน,** 2(2), 475-488.

ปทุมพร กาญจนอัตถ์. (2561). **แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2564). คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา. **Education journal Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University,** 4(2), 100-105.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564.** กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อริญชย์ สงวนวงษ์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร,** 19(1), 166-181.

วสันต์ พันธ์ทอง และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระแก้วเขต 2. **วารสารราชนครินทร์,** 21(1), 64-79.

วิรันนทร์รัตน์ เสือจอย. (2564). **ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรีอ่างทอง.** (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักการศึกษา. (2565). **รายงานสถิติการศึกษาของรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สมพล นาลาดทา, สมศักดิ์ เอี่ยมคงสี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ. **วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์,** 9(3), 1719-1732.

Maghroori, R,. & Rolland, E. (1997). Strategic Leadership: The art of balancing organization mission with policy, procedure and external environment. **The Journal of Leadership Studies,** 2(4).

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT OF DANCE COURSE ON RUM MAE BOT LEK THROUGH MACRO MODEL LEARNING MANAGEMENT FOR MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS CHONBURI SUKKHABOT SCHOOL

กฤติกา พิมพ์พัฒน์[1], ชมนาด กิจขันธ์[2]
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
Krittika Pimpat[1], Chommanad Kijkhun[2]
Chandrakasem Rajabhat University
Corresponding Author E-mail : krittika.pi@skb.ac.th[1], kijkhun@hotmail.com[2]

(Received : December 11, 2025; Edit : December 19, 2025; accepted : December 21, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโครโมเดล (MACRO model) การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” จำนวน 36 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ระยะเวลาในการวิจัย 20 คาบ เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) โดยมีองค์ประกอบดังนี้ (M motivation) การสร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ ความสนใจ และความต้องการในการเรียนรู้ (A active learning) การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ความรู้โดยตรง จากการลงมือกระทำด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (C conclusion) ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้หรือสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ตามความคิด ลีลา และภาษาของตนเอง (R reporting) ผู้เรียนสื่อสาร ด้วยการนำเสนอผลการเรียนรู้ด้วยภาษา วิธีการ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม (O obtain) ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ทำการเผยแพร่ความรู้สู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดทักษะนาฏศิลป์และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบ และสถิติทดสอบ t-test แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า (1) การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโครโมเดล (MACRO model) โดยค่าประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน อยู่ในระดับ ($\bar{X}$ = 4.92) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากได้เรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.03 ส่วนเบี่ยนเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.59 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.17 ส่วนเบี่ยนเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบค่าร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลการทดสอบค่า t-test เท่ากับ 19.96 และคิดเป็นร้อยละ 76.06 จากคะแนนเต็มทั้งหมด ซึ่งผลการทดสอบสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ (3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 โดยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนเฉลี่ย (S.D.) เท่ากับ 0.65 ซึ่งอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : แมโคร โมเดล, วิชานาฏศิลป์, รำแม่บทเล็ก

Abstract

The objectives of this research were to: (1) to develop lesson plans utilizing the MACRO Model learning management for the Dance course on the topic of “Rum Mae Bot Lek” for Mathayomsuksa 4 students at Chonburi “Sukkhabot” School; (2) to compare the students' learning achievement before and after receiving instruction via the MACRO Model; and (3) to examine the satisfaction of Mathayomsuksa 4 students toward the MACRO Model learning management.

This study employed a quantitative research methodology. The sample group consisted of 36 Mathayomsuksa 4/1 students at Chonburi “Sukkhabot” School, selected via cluster sampling using the classroom as the sampling unit. The research duration spanned 20 periods. The research instruments included: lesson plans based on the MACRO Model learning management, the learning process consists of the following components: (M motivation) creating motivation, inspiration, interest, and a desire to learn; (A active learning) learning where learners have the opportunity to acquire knowledge directly through hands-on activities using diverse learning methods and various learning resources; this is learner-centered learning; (C conclusion) learners summarize or synthesize what they have learned in their own thoughts, style, and language; (R reporting) learners communicate by presenting their learning outcomes using appropriate language, methods, and information technology; and (O obtain) learners apply the acquired learning, disseminating knowledge to their families, communities, and society using appropriate media or technology. a learning achievement test, a dance skills assessment form, and a satisfaction questionnaire. Data analysis was conducted using mean, percentage, standard deviation, Index of Item-Objective Congruence (IOC), and Dependent Samples t-test.

Results of this study revealed the following findings. (1) The development of lesson plans using the MACRO Model, as evaluated by three experts, showed a very high level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.92). (2) The learning achievement after learning through the MACRO Model ($\bar{X}$ = 38.03, S.D. = 4.59) was significantly higher than before learning ($\bar{X}$ = 23.17, S.D. = 3.78) at the .05 statistical significance level. The comparison of learning achievement percentages yielded a t-test value of 19.96, accounting for 76.06% of the total score, which exceeded the established criterion of 70%. (3) Students' satisfaction toward the learning management based on the MACRO Model was rated at a high level ($\bar{X}$ = 4.31, S.D. = 0.65).

Keywords : MACRO model, Dance Course, Rum Mae Bot Lek

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รำแม่บท ถือได้ว่าเป็นแม่แบบของกระบวนท่าในรูปแบบการแสดงของนาฏศิลป์ไทยที่มีหลักฐานการสืบทอดกันมาแต่ครั้งเป็นรำมาตรฐาน ที่ผู้แสดงจะรำตามบทขับร้องอีกทั้งต้องใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตั้งแต่ศีรษะจรดปลายเท้าให้สอดคล้องกลมกลืนไปกับท่วงทำนอง จังหวะของเพลงใช้เป็นการปฏิบัติฝึกหัดเบื้องต้นการเรียนวิชานาฏศิลป์ละคร ที่ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทยได้ประดิษฐ์ขึ้นให้สอดคล้องกับบทร้องที่กำหนดการเรียกชื่อท่ารำต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ท่าส่วนใหญ่ต้องการสื่อความหมายถึงสิ่งต่าง ๆ หากแต่นำมาปรับปรุงให้สวยงาม อ่อนช้อยตามแบบนาฏศิลป์ไทย ซึ่งในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชานาฏศิลป์ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะพื้นฐานนาฏศิลป์ ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด อีกทั้งควรจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่ทำให้เด็กมีความสุขในการเรียนรู้ เกิดนวัตกรรม เกิดกระบวนการต่อยอดและเกิดกระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ ถึงแม้มีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนด้านนาฏศิลป์จำนวนมาก แต่ยังขาดงานวิจัยเชิงทดลองที่ใช้รูปแบบการสอน แมโคร โมเดล (MACRO model) ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ในรายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนมัธยมในจังหวัดชลบุรี ที่เป็นพื้นที่เศรฐกิจพิเศษ ควรจัดการศึกษาให้ตรงกับโลกยุคศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับทางกระทรวงศึกษาธิการโดยอดีตรัฐมนตรีตรีนุช เทียนทอง ได้กล่าวว่า “การพัฒนาครู วิธีการสอนเด็กอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไป คุณครูจะเป็นผู้ส่งเสริมให้เด็กมีโอกาสที่จะเรียนรู้แล้วปรับตัวกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ครูเป็นผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ (Facilitator) คอยสนับสนุนเด็ก ๆ ส่งเสริมกระบวนการคิดของเขาให้มากขึ้น การพัฒนาการเรียนรู้เด็ก ๆ ได้ค้นหาความถนัดของตนเอง สามารถที่จะกำหนดไปที่เป้าหมายและความสำเร็จได้อย่างถูกต้อง เรียนด้วยความอยาก (Passion) เมื่อเด็ก ๆ เรียนด้วยความสุข จะเกิดการเรียนรู้อย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างไม่หยุดยั้ง มีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) คือการให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ การนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นเพื่อให้เด็กที่อยู่ห่างไกลเข้าถึงการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น” การพัฒนาครูและการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการสอน และปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

รูปแบบการสอนนาฏศิลป์ในแบบเดิมนั้น เป็นการเรียนที่เน้นทักษะการปฏิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างจากการสอนวิชาอื่น ๆ กล่าวคือนาฏศิลป์เป็นการเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างมีลีลาท่าทางที่อ่อนช้อยและงดงาม ดังนั้นการสอนนาฏศิลป์จึงจำเป็นต้องมีหลักการสอนนาฏศิลป์โดยเฉพาะ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (ไพโรจน์ คะเชนทร์, 2562 : 11) วิธีการสอนโดยทั่วไปในรายวิชานาฏศิลป์ ขั้นกิจกรรมการสอนรำจะปรากฏรูปแบบ ดังนี้ ขั้นกำหนดบทเรียน ครูเป็นผู้กำหนดชื่อของบทเรียน ทำนองเพลง ชนิดของเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบรำ ความเป็นมาของการรำที่จะสอนนักเรียนต้องเข้าใจลักษณะของเนื้อเพลงในด้านการประชาสัมพันธ์และความหมาย ขั้นศึกษาบทเพลงก่อนที่นักเรียนจะรำ ครูควรจะต้องสอนให้รู้จักบทเพลงก่อน คือฟังทำนองเพลงและจังหวะของเพลง นักเรียนร้องตามพร้อมเคาะจังหวะตาม นักเรียนร้องเองเคาะจังหวะเอง ขั้นสอนปฏิบัติรำ เตรียมปฏิบัติตาม ถ้ามีอุปกรณ์การแสดงจะต้องใช้ประกอบควรแนะนำวิธีใช้ วิธีปฏิบัติรำ (เรณู โกสินายนนท์, 2548) จึงกล่าวได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนวิชานาฏศิลป์ที่ผ่านมา ใช้วิธีการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้สาธิต บอกกฎเกณฑ์ โดยมีนักเรียนปฏิบัติตามครูผู้สอนอย่างเคร่งครัด จึงทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์และขาดความกล้าในการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ตนสนใจ

รูปแบบการเรียนการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ที่กล่าวมาข้างต้น ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการเพื่อสร้างสุนทรียภาพให้กับผู้เรียน การถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทยของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดให้ผู้เรียนต้องศึกษาวิทยาการมากมาย ประกอบกับครูผู้สอนที่อาจจบการศึกษาโดยตรงหรือได้รับมอบหมายให้สอนนาฏศิลป์ไทยที่ยังคงต้องอนุรักษ์และปรับเปลี่ยนตามสภาพสังคมเป็นไปตามหลักสูตร เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน อีกทั้งกระบวนการถ่ายทอดเทคนิควิธีการเป็นลักษณะเฉพาะของครูแต่ละคนตามการสั่งสมประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ของครูที่ต่างกัน (พิมพ์วดี จันทรโกศล, 2557 : 4-5) การเรียนนาฏศิลป์ ผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกหัดกระบวนท่ารำเบื้องต้น ซึ่งรำแม่บทเป็นการรวบรวมท่ารำในเพลงช้า เพลงเร็วมาเรียงร้อยให้เป็นกระบวนโดยการตั้งชื่อท่ารำและผูกเป็นบทกลอน นับเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการเรียนเพลงช้า เพลงเร็ว เพื่อให้ผู้เรียนมีความคล่องแคล่วชำนาญ ท่ารำแม่บทนี้มีบทร้องอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ ท่ารำในเพลงแม่บทใหญ่และท่ารำในเพลงแม่บทเล็ก ซึ่งบทร้องที่ใช้รำโดยทั่วไปอย่างย่อที่ปรากฏในเพลงแม่บทเล็กนั้นมีอยู่ 18 ท่า ท่าส่วนใหญ่ต้องการสื่อความหมายถึงสิ่งต่าง ๆ โดยนำมาปรับปรุงให้สวยงามอ่อนช้อยตามแบบนาฏศิลป์ไทย (จิราพรรณ ปิ่นแก้ว, 2559 : 88) เพื่อตอบรับกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาเยาวชนของชาติ เข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียน มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีทักษะด้านเทคโนโลยี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโลกได้อย่างสันติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการสอนนาฏศิลป์ ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติท่ารำเลียนแบบครูผู้สอนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้เรียนควรมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการ

แลกเปลี่ยนความรู้ ถ่ายทอดความรู้ให้สังคมและผู้ที่สนใจได้อีกด้วย

การจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนค้นหาตัวเองและกำหนดไปที่เป้าหมาย ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่ง “ในศตวรรษที่ 21 จะเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนการสอน เมื่อเราไม่สามารถห้ามนักเรียนที่ใช้สมาร์ทโฟนได้ เราจึงต้องหันมาส่งเสริมให้เกิดการใช้อย่างสร้างสรรค์ใช้ร่วมกับแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ทำให้ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนได้อย่างทันท่วงทีและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและโลกอนาคตต่อไป” (พิเดช ปรางทอง, 2565 : 5) จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้แนวคิดรูปแบบการสอนที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในรายวิชานาฏศิลป์ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : แมโคร โมเดล (MACRO model) คือการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการพัฒนาการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง โดยผู้เขียนได้บูรณาการแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งหมด แล้วออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แมโคร โมเดล (MACRO model) โดยมีองค์ประกอบดังนี้ (M motivation) การสร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ ความสนใจ และความต้องการในการเรียนรู้ (A active learning) การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้มีโอกาสได้ความรู้โดยตรง จากการลงมือกระทำด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (C conclusion) ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้หรือสังเคราะห์สิ่งที่ได้เรียนรู้ตามความคิด ลีลา และภาษาของตนเอง (R reporting) ผู้เรียนสื่อสาร ด้วยการนำเสนอผลการเรียนรู้ด้วยภาษา วิธีการ และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม (O obtain) ผู้เรียนนำผลการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ ทำการเผยแพร่ความรู้สู่ครอบครัว ชุมชน และสังคมด้วยวิธีการสื่อหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม (ดิเรก วรรณเศียร, 2558 : 7) โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACOR model) นั้นมีผู้สนใจนำไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน ได้แก่ การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องกลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO model ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่องกลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO model ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม อยู่ในระดับดีมาก (ดลชัย อินทรโกสุม, 2564 : 70-72) การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคงทนในการเรียนรู้ วิชาชีววิทยา เรื่องอาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ MACRO model ร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคงทนในการเรียนรู้นั้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ฟิกรี กีไร, 2561 : 95) การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา เรื่องยีนและโครโมโซม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ สำหรับศตวรรษที่ 21 MACRO model ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ธนพร เลิศโพธาวัฒนา, 2561 : 55) ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) ในการสอนในรายวิชาอื่น ๆ มีการนำเทคนิค แนวคิดหรือกระบวนการต่าง ๆ เข้ามาร่วมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น แต่ยังไม่ปรากฏการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ แมโคร โมเดล (MACRO model) มาปรับประยุกต์ใช้เพื่อจัดการเรียนการสอนในรายวิชานาฏศิลป์ไทย

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) นำมาจัดทำแผนการเรียนรู้ สำหรับพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สร้างองค์ความรู้ จากรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลายหลาย เกิดทักษะกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้ทักษะด้านเทคโนโลยี เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม การทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการเรียนนาฏศิลป์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

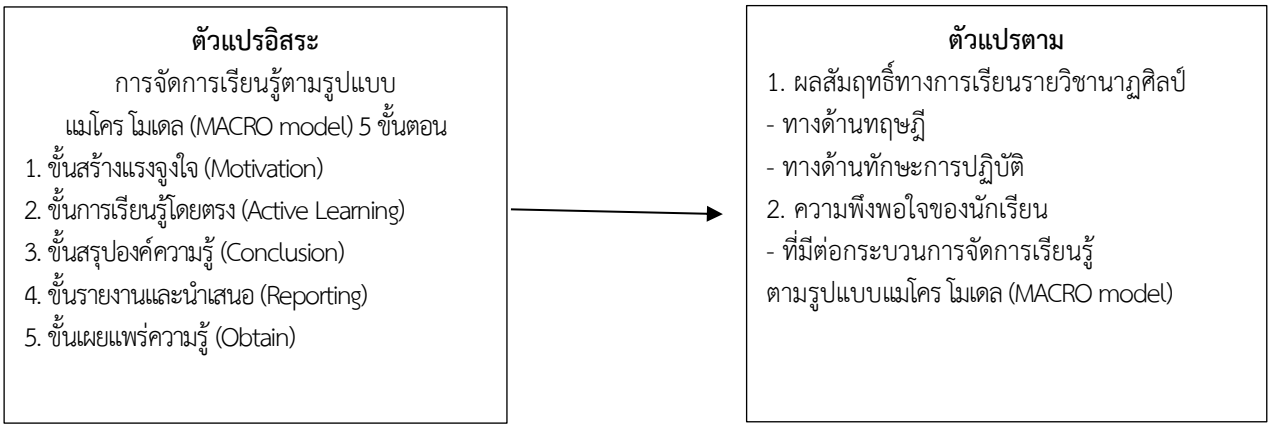

ภาพกรอบแนวคิดการวิจัยที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สามารถเกิดการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”

2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็กในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 11 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 436 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จำนวน 1 ห้องเรียน รวมทั้งสิ้น 36 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) 5 ขั้นตอน 1. ขั้นสร้างแรงจูงใจ (Motivation) 2. ขั้นการเรียนรู้โดยตรง (Active Learning) 3. ขั้นสรุปองค์ความรู้ (Conclusion) 4. ขั้นรายงานและนำเสนอ (Reporting) 5. ขั้นเผยแพร่ความรู้ (Obtain)

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ ทางด้านทฤษฎีและทางด้านทักษะการปฏิบัติ 2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและจัดทำขึ้นเอง ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) เรื่องรำแม่บทเล็ก จำนวน 18 แผน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก จำนวน 40 ข้อ

3. แบบวัดทักษะนาฏศิลป์ โดยสังเกตจากพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติทักษะการรำในเพลงแม่บทเล็ก จำนวน 10 ข้อ

4. แบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้แมโคร โมเดล (MACRO model) การจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21 ที่ศึกษาเอกสาร ตำรา คู่มือครู และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) เรื่องรำแม่บทเล็ก นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้วนำมาหาค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแบบประเมินของลิเคิร์ท (Likert rating scale) (สมชาย รัตนทองคำ, 2556 : 147) เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ นำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมด้านเวลา ด้านเนื้อหาและด้านอื่น ๆ จากนั้นจึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้ข้อเสนอแนะโดยค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ที่ได้ปรับปรุงแก้ไข หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ทดสอบก่อนเรียนจำนวน 1 ชั่วโมง และทดสอบหลังเรียนจำนวน 1 ชั่วโมง

4. สร้างแบบวัดทักษะนาฏศิลป์ โดยสังเกตจากพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติทักษะการรำในเพลงแม่บทเล็ก แบบรูบริคแบบองค์ประกอบ (Analytic Rubric) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการวัดทักษะการรำในเพลงแม่บทเล็กแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1. ภาษาท่า (ความหมาย) 2. นาฏยศัพท์ (ที่ปรากฏในเนื้อเพลงแม่บทเล็ก) 3. ท่าเชื่อม และสังเกตจากทักษะการใช้ความคิดสร้างสรรค์มาประยุกต์ ซึ่งใช้แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967) นำแบบวัดทักษะนาฏศิลป์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และให้ข้อเสนอแนะโดยค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ นำแบบวัดทักษะนาฏศิลป์ที่มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวัดทักษะนาฏศิลป์ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยแบบวัดชุดเดียวกัน

4. แบบทดสอบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) นำแบบทดสอบความพึงพอใจเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบค่าความตรงของเนื้อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้คือ ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ซึ่งผลการตรวจสอบความถูกต้องความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 (เหมาะสมระดับมาก) นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนและเตรียมการ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการและขั้นตอนที่ 3 การสรุปและอภิปรายผล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนและเตรียมการ

1.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการโรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ซึ่งเป็นสถานที่ของ กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการทำวิจัย

1.2 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” เพื่อหาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

1.3 ผู้วิจัยนำเสนอโครงการวิจัยและความเห็นชอบโครงการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม เพื่อจัดทำเอกสารในโครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการ

2.1 ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ณ โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”

2.2 ผู้วิจัยชี้แจงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออธิบายลักษณะของการวิจัยและขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการวิจัย

2.3 ดำเนินการทดลองและทดสอบตามกระบวนการวิจัย ใช้เวลา 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที และสอบกลางภาค 1 ครั้ง สอบปลายภาค 1 ครั้ง รวม 16 ชั่วโมง 40 นาที จำนวน 20 คาบ โดยเริ่มปฏิบัติการทดลอง ตั้งแต่วันที่ 6 สิงหาคม – 1 ตุลาคม พ.ศ. 2568

ขั้นตอนที่ 3 การสรุปและอภิปรายผล

3.1 ภายหลังเสร็จสิ้นการดำเนินการแล้ว ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสังเกตพฤติกรรมการฝึกปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ ผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และใช้สูตร IOC ในการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ดำเนินการนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำแนกออกเป็นก่อนและหลังการทดลอง (Pertest , Posttest) ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) การหาค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ในการอธิบายข้อมูลการเปรียบเทียบจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” โดยใช้ค่าสถิติแบบที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (T-Test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพของการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ผลการตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความคิดเห็นเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท”

รายการการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 1 สาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้			
1. วิเคราะห์หลักสูตรได้ครบถ้วนตามมาตรฐาน/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้และสอดคล้องตามหลักสูตรสถานศึกษา	5	0.00	มากที่สุด
2. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้/สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสม	5	0.00	มากที่สุด
3. ความสอดคล้องของสาระสำคัญกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	5	0.00	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องของสาระสำคัญกับสาระการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
5. มีการกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (K) ทักษะกระบวนการ (P) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (C) และความสามารถและทักษะของผู้เรียนศตวรรษที่ 21	5	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 1	4.93	0.12	มากที่สุด

รายการการประเมิน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	S.D.	แปลผล
ด้านที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้			
6. กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้	5	0.00	มากที่สุด
7. กิจกรรมการเรียนรู้มีความครอบคลุมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ (K) ทักษะกระบวนการ (P) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (C) ความสามารถและทักษะของผู้เรียนศตวรรษที่ 21	5	0.00	มากที่สุด
8. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมสามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน	4.33	1.15	มาก
9. สื่อ/นวัตกรรม/แหล่งเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรม มีความเหมาะสมกับเวลาและการนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	5	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 2	4.83	0.29	มากที่สุด
ด้านที่ 3 การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้			
10. มีการประเมินผลตามสภาพจริงและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/กิจกรรมการเรียนรู้และครอบคลุมทั้งด้านความรู้(K) ทักษะกระบวนการ(P) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)	5	0.00	มากที่สุด
11. ประเด็นและเกณฑ์การประเมินผลสามารถสะท้อนคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้	5	0.00	มากที่สุด
12. การประเมินผลเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชานาฏศิลป์	5	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 3	5.00	0.00	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม ด้านที่ 1-3	4.92	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าดัชนีความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” มีค่าคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 ด้านเท่ากับ 4.92 และส่วนเบี่ยนเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.36 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่ 3 การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาด้านที่ 1 สาระสำคัญ/จุดประสงค์การเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 อยู่ในระดับมากที่สุดตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) ดังปรากฏในตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน		
เลขที่	แบบทดสอบ 40 คะแนน	ทักษะปฏิบัติ 10 คะแนน	รวม 50 คะแนน	แบบทดสอบ 40 คะแนน	ทักษะปฏิบัติ 10 คะแนน	รวม 50 คะแนน
1	18	4	22	36	9	45
2	20	4	24	24	9	33
3	17	6	23	32	10	42

	คะแนนก่อนเรียน			คะแนนหลังเรียน		
เลขที่	แบบทดสอบ 40 คะแนน	ทักษะปฏิบัติ 10 คะแนน	รวม 50 คะแนน	แบบทดสอบ 40 คะแนน	ทักษะปฏิบัติ 10 คะแนน	รวม 50 คะแนน
4	22	3	25	28	8	36
5	21	4	25	26	9	35
6	15	3	18	29	8	37
7	23	4	27	25	9	34
8	20	6	26	30	10	40
9	19	2	21	27	7	34
10	19	4	23	26	9	35
11	20	4	24	27	9	36
12	15	3	18	25	8	33
13	13	4	17	21	9	30
14	21	5	26	34	9	43
15	14	4	18	27	9	36
16	10	4	14	31	8	39
17	21	6	27	35	10	45
18	19	5	24	28	9	37
19	16	4	20	22	9	31
20	21	3	24	32	8	40
21	18	5	23	32	10	42
22	25	6	31	33	10	43
23	15	6	21	32	10	42
24	21	5	26	33	9	42
25	24	6	30	31	9	40
26	20	6	26	32	10	42
27	20	4	24	22	8	30
28	16	4	20	31	9	40
29	23	5	28	32	10	42
30	16	4	20	26	9	35
31	19	4	23	26	9	35
32	22	5	27	35	10	45
33	22	5	27	34	10	44
34	18	4	22	21	9	30
35	16	5	21	31	10	41
36	14	5	19	26	9	35

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งคะแนนก่อนเรียนมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 31 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 14 คะแนน และคะแนนหลังเรียนมีคะแนนสูงสุดเท่ากับ 45 คะแนน และคะแนนต่ำสุด 30 คะแนน

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

	จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	df	t-test	Sig. (2tailed)
ก่อนเรียน	36	50	23.17	3.78	35.00	19.96	.00*
หลังเรียน	36	50	38.03	4.59	35.00		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.03 ส่วนเบี่ยนเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.59 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.17 ส่วนเบี่ยนเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.78 ผลการทดสอบค่า t-test เท่ากับ 19.96 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” หลังเรียนและก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบค่าร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

จำนวน (คน)	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t-test	ร้อยละ	Sig. (2tailed)
36	50	38.03	4.59	19.96	76.06	.00*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 38.03 ผลการทดสอบค่า t-test เท่ากับ 19.96 และคิดเป็นร้อยละ 76.06 จากคะแนนเต็มทั้งหมด ซึ่งผลการทดสอบสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้

ตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) ดังปรากฏในตารางที่ 6

ตารางที่ 5 ค่าคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model)

รายการการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านผู้สอน			
1. ครูชี้แจงการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO MODEL) ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน	4.22	0.67	มาก
2. ครูจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยคละความสามารถและเพศชาย-หญิงอย่างเหมาะสม	4.42	0.55	มาก
3. ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง	4.58	0.49	มากที่สุด
4. ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	4.53	0.55	มากที่สุด
5. ครูให้การเสริมแรงโดยการให้รางวัลแก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมสำเร็จสูงสุด	4.11	0.70	มาก
ด้านเนื้อหา			
6. ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน	4.28	0.73	มาก
7. เนื้อหา ภาษา รูปแบบตรงกับความสนใจ และความต้องการของนักเรียน	4.31	0.74	มาก
8. บทเรียนเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก	4.19	0.74	มาก

รายการการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
9. การจัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน	4.31	0.70	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน			
10. นักเรียนใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความหลากหลายและน่าสนใจ	4.36	0.63	มาก
11. นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน	4.50	0.55	มาก
12. นักเรียนได้อธิบายความรู้ให้สมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มฟัง	3.97	0.76	มาก
13. นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.17	0.73	มาก
14. นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างสมาชิก เช่น การเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การเผยแพร่ฯลฯ	4.39	0.64	มาก
15. ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปตามลำดับขั้นตอน	4.25	0.68	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล			
16. มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม	4.28	0.69	มาก
17. มีการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้	4.36	0.58	มาก
18. มีการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน	4.22	0.58	มาก
19. ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม	4.42	0.64	มาก
20. การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	4.42	0.64	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.31	0.65	มาก

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าคะแนนความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโครโมเดล (MACRO model) มีค่าคะแนนความพึงพอใจ ดังนี้ ครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ เท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมาก ครูจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยคละความสามารถและเพศชาย-หญิงอย่างเหมาะสม ผู้เรียนทราบผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน เท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมาก นักเรียนได้ฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างสมาชิก เช่น การเป็นผู้นำ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การเผยแพร่ฯลฯ เท่ากับ 4.39 อยู่ในระดับมาก นักเรียนใช้สื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ มีความหลากหลายและน่าสนใจ มีการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ เท่ากับ 4.36 อยู่ในระดับมาก เนื้อหา ภาษา รูปแบบตรงกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน การจัดเนื้อหาเหมาะสมกับเวลาเรียน เท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมาก ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมาก ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปตามลำดับขั้นตอน เท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมาก ครูชี้แจงการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO MODEL) ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน มีการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน เท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมาก บทเรียนเรียงลำดับจากง่ายไปสู่ยาก เท่ากับ 4.19 อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก ครูให้การเสริมแรงโดยการให้รางวัลแก่กลุ่มที่ทำกิจกรรมสำเร็จสูงสุด เท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก และนักเรียนได้อธิบายความรู้ให้สมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่มฟัง เท่ากับ 3.97 ตามลำดับ โดยมีคะแนนความพึงพอใจรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชานาฏศิลป์ เรื่อง รำแม่บทเล็ก ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ผู้วิจัยค้นพบประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” พบว่า ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับ ($\bar{x}$ = 4.92) โดยด้านที่ 3 การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ มีคะแนนความคิดเห็นเฉลี่ย 5.00 มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้คำแนะนำไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) เป็นรูปแบบการสอนที่ฝึกให้ผู้เรียนกล้าตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าแสดงออกและกล้าตัดสินใจ จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน จากการรับฟังไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองแบบร่วมมือ ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้และรู้จักเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา สามารถตกผนึกองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องและสนับสนุนให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ที่ได้นำไปประยุกต์ใช้และนำเสนอสู่ภายนอก ซึ่งจะช่วยให้เกิดการ

สานต่อและสืบทอดนาฏศิลป์ไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์หรือความเข้าใจแก่บุคคลอื่นในระดับสาธารณะและยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคปัจจุบัน (บุญญาภา ปานลักษณ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับ (นภัสกร โพธาราม และมนตรี ทองมูล, 2567) อธิบายไว้ว่า ความเข้าใจจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่จากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจเดิมและสามารถนำเสนอความรู้ที่ตนเข้าใจให้ผู้อื่นรับรู้ได้ด้วย การจัดการเรียนรู้แบบ MACRO Model จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ของตนเองและสามารถเผยแพร่ความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นได้

นอกจากนั้น (อาจารยสุภาพร มูฮำหมัด และผู้ช่วยศาสตราจารย์นิศสรัตน์ อิสระมโนรส, 2567 : 41) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO Model ควรให้เวลากับ A (Active Learning) ให้มาก เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทางตรงกับผู้เรียน โดยกิจกรรมต่าง ๆ สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม เช่น วันเวลาและสื่อการสอนที่ใช้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้นำไปใช้ แต่ควรดำเนินการตามลำดับขั้นตอนที่ระบุไว้ในแผนการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในด้านการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดคุณภาพ (อุบลวรรณ ส่งเสริม, 2562 : 908) อธิบายถึงขั้นตอนการพัฒนาและหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ไว้ว่า เมื่อออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แล้วนั้น ควรมีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 คน พิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไป หรือตรวจสอบในลักษณะมาตรประเมินค่า (Rating Scale) มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป จึงถือว่าแผนการจัดการเรียนรู้นั้นใช้ได้ มีความเหมาะสมหรือมีความสอดคล้อง ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) รายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในบางครั้งรูปแบบการเรียนการสอนถูกปรับเป็นลักษณะการเรียนออนไลน์ (Online learning)โดยรูปแบบดังกล่าวเป็นที่นิยมอย่างมากในสถานการณ์ที่ไม่สะดวกต่อการเรียนในสถานศึกษา (พรนภา แดนนานารถ และมณฑา ชุ่มสุคนธ์, 2566 : 88) ได้กล่าวถึงข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ ในขั้นสร้างองค์ความรู้และขั้นการเผยแพร่ความรู้ นักเรียนต้องศึกษาค้นคว้าและออกแบบรูปแบบของการเผยแพร่ข้อมูล ควรให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมด้วยตัวเองมากที่สุด และครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนแต่ละคน และระยะเวลาในการทำกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขบางกิจกรรมเพียงเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับเวลา สอดคล้องกับรูปแบบการสอน ที่สามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้างและนำเสนอผลงานจากการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็ก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชลบุรี “สุขบท” ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนเมื่อได้รับการเรียนรู้ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็กสูงขึ้น ด้วยกระบวนการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนนั้นเป็นการตอบสนองความต้องการเรียนรู้ของนักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนได้สนุกกับการเรียนรู้ เกิดทักษะการปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ สืบค้นความรู้ตามความสนใจและความถนัด อีกทั้งยังส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนให้กล้าตั้งคำถาม กล้าคิด กล้าแสดงออกและกล้าตัดสินใจ สามารถตกผนึกองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ศุภวิชญ์ ธนูรัตน์ และณพัฐอร บัวฉุน, 2567 : 13) กล่าวไว้ว่า ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MACOR MODEL ร่วมกับการใช้เกมเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขในการเรียนวิชาเคมีนั้น นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในงานวิจัยของ (ดลชัย อินทรโกสุม, 2564 : 64-65) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO model ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 22.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.86 ซึ่งสูงกว่าก่อนเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.91 ผลการทดสอบค่าt-test มีค่าเท่ากับ -18.82 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้าหลังเรียนและก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO model ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของนักเรียนในการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความรับผิดชอบร่วมกัน โดยการจัดการเรียนรู้ได้แบ่งกลุ่มนักเรียนแบบคละความสามารถของนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน รวมกลุ่มเดียวกัน ซึ่งส่งผลให้ผู้วิจัยได้เห็นความถนัดของผู้เรียนที่หลากหลาย การช่วยเหลือกันในกลุ่ม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียน มีคะแนนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ (เขมวันต์ กระดังงา, 2554) อธิบายไว้ว่าในการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่ม นักเรียนเก่งมักเป็นผู้นำ ช่วยแนะนำและแก้ปัญหาให้กับสมาชิกคนอื่น ๆ เสมอ เพราะนักเรียนเก่งสามารถเรียนรู้และรับรู้ได้อย่างรวดเร็วกว่า จึงเป็นข้อดีสำหรับนักเรียนที่อ่อนกว่าที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นและมีทักษะการ

ทำงานที่ดีขึ้น เมื่อนำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ เรื่องรำแม่บทเล็กเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 76.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) นั้นส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ (เสาวรี ภูบาลชื่น, 2565 : 18) กล่าวถึงวิชาศิลปะ สาระนาฏศิลป์เป็นวิชาความรู้ในวิชาแกน (Core subjecs) ควรจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะด้านความคิดสร้างสรรค์เข้ามาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ จะช่วยกระตุ้นและเพิ่มศักยภาพทางการคิดซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะชีวิตที่จำเป็นในยุคปัจจุบัน เพราะ ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางความคิด และมีจินตนาการ สามารถค้นหาสิ่งใหม่ ๆ มาต่อสู้กับปัญหาได้กว้างและหลากหลายไม่อับจนหนทางหรือพ่ายแพ้ต่ออุปสรรคในการทำงานหรือดำรงชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์ของแนวทางการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านทักษะการคิด ดังที่ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560 : 17 - 18) อธิบายลักษณะของนักเรียนในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิรูปการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า นักเรียนมีความสามารถที่แตกต่างกันและมีความสามารถที่หลากหลายอยู่ในตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือความสามารถด้านการคิด ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Cntical Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) การคิดนวัตกรรม (Innovation Thinking) และการคิดรับผิดชอบ(Responsible Thinking) ซึ่งการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาการคิดในระดับต่าง ๆ ได้ อันประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นสร้างแรงจูงใจ (M : Motivation) ขั้นการเรียนรู้โดยตรง (A : Active Learning) ขั้นสร้างองค์ความรู้ (C : Conclusion) ขั้นรายงานและนำเสนอ (R : Reporting) และขั้นการเผยแพร่ความรู้ (O : Obtain) ซึ่งหากนักเรียนได้ใช้กระบวนการทั้ง 5 ขั้นตอนของ แมโคร โมเดล (MACRO model) แล้วจะช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ (ฟิกรี กีไร, 2561 : 91) ได้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เรื่อง อาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) ร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) พบว่า ค่าคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมาก ซึ่งค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยนักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พงษ์ธลักษณ์ สิบแก้ว และคณะ, 2562) พบว่า ผลการประเมินเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) มีค่าเฉลี่ยของคะแนนโดยภาพรวม เท่ากับ 4.43 อยู่ในระดับมาก และ (ธนพร เลิศโพธาวัฒนา, 2561) พบว่าค่าเฉลี่ยของเจตคติโดยภาพรวมด้านเนื้อหาสาระ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนรู้ และด้านบทบาทครู อยู่ในเกณฑ์มีเจตคติที่ดี แสดงให้เห็นว่าครูมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมนักเรียนให้เกิดความมั่นใจในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดการค้นคว้าในเบื้องต้นและเสริมข้อมูลในเนื้อหาบางส่วนที่สำคัญหรือขาดหายไป การจัดเตรียมกิจกรรม สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งที่ให้นักเรียนสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนและง่ายในการทำความเข้าใจ ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงนักเรียนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 25-26) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สู่การปฏิบัติ ทั้งนี้การที่นักเรียนจะมีคุณภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการทางสมอง คุณธรรรมและจริยธรรม ซึ่งครูจำเป็นต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยและผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ แมโคร โมเดล (MACRO model) ที่จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความสนุกสนาน มีสื่อการสอนที่หลากหลาย นักเรียนได้รวมกลุ่มที่คละเก่งปานกลาง และอ่อน ได้ค้นคว้าตามที่ตนถนัด ได้สรุปองค์ความรู้และเผยแพร่จนได้รับคำชื่นชม โดยกระบวนการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนมีครูให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลนักเรียนในการเรียนรู้อย่างใกล้ชิดและทั่วถึง สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ ทำให้การเรียนรู้ไม่หยุดชะงัก ส่งผลให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี เกิดความภาคภูมิใจและชื่นชอบการเรียนรายวิชานาฏศิลป์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) มีขั้นตอนบางขั้นตอนต้องใช้เวลาพอสมควร ครูควรอธิบายและชี้แจงขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเมื่อเกิดปัญหาและคอย

กระตุ้นนักเรียนระหว่างดำเนินกิจกรรมเมื่อพบว่านักเรียนขาดความสนใจหรือไม่ให้ความร่วมมือ

1.2 การจัดเตรียมสื่อประกอบการสอน ความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ ครูควรจัดเตรียมให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้ของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) มีกระบวนการที่นักเรียนต้องสร้างองค์ความรู้หรือชิ้นงาน ควรเป็นชิ้นงานที่นักเรียนสามารถทำโดยใช้เวลาว่างหรือเป็นการบ้านได้ เพราะเวลาที่ใช้อาจจะไม่เพียงพอในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้

1.4 ในกรณีที่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online learning) ครูควรนำกิจกรรมที่นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ทางด้านทฤษฎี มีการตอบคำถามผ่านสื่อที่เป็นรูปแบบเกมส์สื่อดิจิทัล เพิ่มความสนุกสนานโดยแทรกเพลง แต้มแลกคะแนนตามความเหมาะสม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนที่ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ในส่วนการปฏิบัติทักษะ ครูควรมุ่งเน้นลักษณะการปฏิบัติส่วนของมือตามบทร้อง โดยคำนึงความยาก-ง่าย เนื้อหาไม่มากเกินไป เน้นให้ผู้เรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้ด้วยความเข้าใจ เสริมบรรยากาศให้สนุกสนาน ชื่นชมความใส่ใจของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการใช้กระบวนการเรียนการสอนรูปแบบอื่น ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) เพื่อพัฒนาทักษะความสามารถและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์ของนักเรียน

2.2 ควรนำการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) ไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชานาฏศิลป์เรื่องอื่น ๆ และในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความสามารถที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.3 ควรทำการวิจัยในเรื่องการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบแมโคร โมเดล (MACRO model) ร่วมกับการเรียนรูปแบบ AI หรือการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาช่วยในการเรียนการสอน รายวิชานาฏศิลป์ เพื่อเป็นแนวการสร้างผลงานการแสดงทางด้านนาฏศิลป์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). **นโยบายโรงเรียนคุณภาพ.** สืบค้น 25 ตุลาคม 2565. จากhttps://www.facebook.com/100064456911454/posts/pfbid0bAwKzq1RUF22zfbyit3dBN8MkYKJoc7wfEraEH4DKoWZE5Q8VMJLhNC6ayZJpMrsl/?mibextid=cr9u03.

เขมวันต์ กระดังงา. (2554). **ผลการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มร่วมกับเว็บสนับสนุนการเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม วิชาการพัฒนาเว็บไซต์เบื้องต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

จิราพรรณ ปิ่นแก้ว. (2559). **เอกสารประกอบการสอน รายวิชาพื้นฐานนาฏศิลป์ไทย 2.** สาขานาฏศิลป์ไทย, คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ดลชัย อิทรโกสุม. (2564). **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี เรื่อง กลอนดอกสร้อยรำพึงในป่าช้า ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ MACRO model ร่วมกับกระบวนการกลุ่ม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.** วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ดิเรก วรรณเศียร. (2558). **MACRO model : รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). **ครูและนักเรียนในยุคการศึกษาไทย 4.0.** วารสาร http:// le-jodil.stou.ac.th, 7 (2), 14 – 29.

ธนพร เลิศโพธาวัฒนา. (2561). **การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา เรื่อง ยีนและโครโมโซม โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21: MACRO MODEL ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.

นภัสกร โพธาราม และมนตรี ทองมูล. (2567). **การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบ MACRO Model ร่วมกับเทคนิค Think-Talk-Write.** วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา, 7(2), 333 -344.

พงษ์ธลักษณ์ สิบแก้ว, ธเนศ พงศ์ธีรัตน์ และบียะรัตน์ ชาวอบทม. (2562). **เจตคติต่อการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO เรื่อง ระบบประสาท ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.** งานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562, หน้า 677 - 686.

พรนภา แดนนานารถ และมณฑา ชุ่มสุคนธ์. (2566). **การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้รูปแบการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ รายวิชา ส14101 สังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสิงห์สะอาด.** วารสารการบริหารการศึกษา มมร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 3(2), 81 - 89.

พิมพ์วดี จันทรโกศล. (2557). **กระบวนการถ่ายทอดนาฏศิลป์ไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออก.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิเดช ปรางทอง. (2565). **ศาสตร์การสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล.** เชียงใหม่: เชียงใหม่การพิมพ์.

ไพโรจน์ คะเชนทร์. (2562). **การสอนนาฏศิลป์.** (ออนไลน์). สืบค้น 24 ตุลาคม 2565. จากhttp://priroj.orgfree.com./

ฟิกรี กีไร. (2561). **การเปรียบเทียบการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคงทนในการเรียนรู้ วิชาชีววิทยา เรื่อง อาณาจักรของสิ่งมีชีวิต ด้วยการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบ MACRO MODELร่วมกับเทคนิคแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.

เรณู โกศินานนท์. (2548). **นาฏยศัพท์ ภาษาท่านาฏศิลป์ไทย.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ศุภวิชญ์ ธนูรัตน์ และณพัฐอร บัวฉุน. (2567). **ผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO ร่วมกับการใช้เกมส์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขในการเรียนวิชาเคมี.** วารสารวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน, 1(1), 1 - 17.

สมชาย รัตนทองคำ. (2556). **เอกสารประกอบการสอน 475 788 การสอนทางกายภาพบำบัด ภาคต้นปีการศึกษา 2556.** สืบค้น 24 ตุลาคม 2565. จาก https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/13eva56.pdf

สุภาพร มูธำหมัด, นิศารัตน์ อิสระมโนรส. (2564). **ผลของการจัดการเรียนรู้แบบ MACRO model ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษารายวิชาการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมสำหรับสถานศึกษาปฐมวัย.** วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, 3(2), 31 - 42.

เสาวรี ภูบาลชื่น. (2565). **การสอนนาฏศิลป์ในยุคศตวรรษที่ 21.** วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 16(2), 7 – 19.

อุบลวรรณ ส่งเสริม. (2562). **แผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ: หน้าที่ครูหรือหน้าที่ใคร.** วารสาร สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 12 (3), 898 -910.

Guilford, J.P. (1967). **The Nature of humen intellignce.** New York : McGraw-Hill.

การใช้เทคนิคแนวเทียบในการสอนโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

THE USE OF ANALOGY TECHNIQUE IN TEACHING FIGURES OF SPEECH IN BUDDHIST HAGIOGRAPHICAL LITERATURE FOR LOWER SECONDARY STUDENTS

วสุธร อภิวัฒน์พงค์
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Wasuthorn Apiwatpong
Demonstration School of Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: wasuthorn.ap@ssru.ac.th

(Received : December 31, 2025; Edit : January 19, 2026; accepted : January 22, 2026)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาอคติ หรือเจตคติเชิงลบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในการศึกษาพระพุทธศาสนาที่เกิดจากถึงความไม่เข้าใจเรื่องการใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ ทำให้มองว่าขาดเหตุผล ไม่มีความสมจริง

ผู้เขียนได้ใช้เทคนิคแนวเทียบ (Analogy Technique) มาใช้จัดการเรียนรู้ผ่านแนวทาง FAR Guide 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) Focus คือ ศึกษาลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติซึ่งเป็นเป้าหมาย (Target) และคัดเลือกสื่อร่วมสมัยที่นักเรียนสนใจคือโฆษณามาเป็นตัวเปรียบเทียบ (Analog) 2) Action คือ ให้นักเรียนปฏิบัติการถอดรหัสสารเพื่อศึกษานัยยะของโวหารภาพพจน์ที่ใช้ในโฆษณาและวรรณกรรมพุทธประวัติตามแบบจำลองการสื่อสารของชแรมม์ จากนั้นทำการเปรียบเทียบลักษณะร่วมระหว่างเป้าหมายและตัวเปรียบเทียบ 3) Reflection คือ วัดและประเมินผลนักเรียนทั้งในด้านความเข้าใจสาเหตุการใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ ผลการปฏิบัติการถอดรหัสสาร และความกระตือรือร้นในชั้นเรียน

หลังจากการสอน พบว่าการใช้เทคนิคแนวเทียบ ช่วยให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการสื่อสารของวรรณกรรมพุทธประวัติอย่างเป็นระบบ การใช้แบบจำลองการสื่อสารของชแรมม์เพื่อแสดงระบบร่วมระหว่างเป้าหมายกับตัวเปรียบเทียบทำให้นักเรียนสนใจถอดรหัสสารและพยายามเข้าถึงนัยยะของโวหารภาพพจน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมพุทธประวัติด้วยความสนุกสนาน ส่งผลให้มีเจตคติที่ดีขึ้นต่อการเรียนพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: เทคนิคแนวเทียบ, โวหารภาพพจน์, วรรณกรรมพุทธประวัติ, แบบจำลองการสื่อสารของชแรมม์

Abstract

This academic article presents an approach to addressing students' prejudices or negative attitudes toward Buddhist studies held by lower secondary students, which stem from a lack of understanding regarding the use of figures of speech in Buddhist hagiographical literature. This leads students to perceive these narratives as irrational or unrealistic.

The author used the Analogy Technique to manage learning through the FAR Guide's three-step approach, which includes: 1) The Focus is on studying the use of figures of speech in the target—Buddhist hagiographical literature and selecting the contemporary media which students feel interest in to be the analog—Advertisements 2) The Action is on instructing students to decode the message to study the figures of speech used in Advertisement and Buddhist hagiographical literature according to Schramm's model of communication and to compare the common characteristic of the target and the analog. 3) The Reflection is on assessing and evaluating students' understanding of the cause of using figures of speech in the Buddhist hagiographical literature, the performance of decoding message activities, and students' enthusiasm in class.

The results indicated that the Analogy Technique enhances students' systematic understanding of the communication processes within Buddhist Hagiographical Literature, using Schramm's model of communication to express the common characteristic of the target and the analog engaged students' interests in decoding the message and attempting to understand the nuances of figures of speech used in Buddhist hagiographical literature in an enjoyable way. This leads to a more positive attitude toward Buddhist studies.

Keywords: Analogy Technique, Figures of speech, Buddhist Hagiographical Literature, Schramm's model of communication

บทนำ

พุทธศาสนาได้วางรากฐานทางจิตใจให้แก่สังคมไทยอย่างแน่นแฟ้นมาตั้งแต่สมัยโบราณ ส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์วรรณกรรมพุทธศาสนาจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสอดแทรกคติธรรมและสั่งสอนสมาชิกในสังคม (ทวีศักดิ์ ญาณประทีป, 2562: 80) วรรณกรรมเหล่านี้ยังคงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วรรณกรรมพุทธศาสนาประเภทหนึ่งที่แพร่หลายในสังคมไทย คือ “วรรณกรรมพุทธประวัติ” ซึ่งไทยได้รับอิทธิพลมาจากลังกา นำเสนอเรื่องราวพระชนม์ชีพของพระพุทธเจ้าอย่างละเอียด ตั้งแต่เสวยพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์ไปจนถึงเหตุการณ์หลังการเสด็จดับขันธปรินิพพาน (สุภาพรรณ ณ บางช้าง, 2533 อ้างถึงใน ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี และคณะ, 2561: 192) นอกจากนี้ ยังปรากฏวรรณกรรมพุทธประวัติที่เกิดขึ้นจากตำนานท้องถิ่นของไทยอีกด้วย เช่น ตำนานพระเจ้าตนหลวง ตำนานพระเจ้าเลียบโลก ตำนานพระธาตุปูปอ ตำนานพระธาตุดอยคำ (ปรมินท์ จารุวร, 2547: 5, 6, 251)

การรับรู้วรรณกรรมพุทธประวัติ ปรากฏอย่างแพร่หลายในกลุ่มนักเรียนไทย ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาเป็นต้นไป โดยเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่ได้ดำเนินการตาม มาตรฐาน ส 1.1 ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ได้กำหนดไว้สำหรับผู้เรียนสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมว่า “รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข” ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่าประชากรส่วนใหญ่ในไทยนับถือพุทธศาสนา ทำให้หนังสือเรียนสาระศาสนาที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ปรากฏการถ่ายทอดวรรณกรรมพุทธประวัติเป็นจำนวนมาก

ทั้งนี้ จากการศึกษาวรรณกรรมพุทธประวัติในหนังสือเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา พบว่าพุทธประวัติตรงกับลักษณะของนิทานพื้นบ้าน (Folktale) กล่าวคือ ตัวละครและเหตุการณ์จำนวนไม่น้อยในพุทธประวัติ มีความสอดคล้องกับลักษณะของอนุภาค (Motif) ซึ่งหมายถึง ส่วนประกอบที่เล็กที่สุด ที่มีพลังอยู่ได้ในประเพณีปรัมปรา อนุภาคจึงต้องมีความแปลกและสะดุดตา (เสาวลักษณ์ อนันตศานต์, 2563: 70) เนื่องจากการสืบทอดนิทานพื้นบ้านในอดีตเป็นการทำผ่านกระบวนการมุขปาฐะ คือ การบอกเล่าปากต่อปาก ไม่มีการจดบันทึกจึงจำเป็นต้องสร้างเรื่องราวให้ตัวละครหรือเหตุการณ์มีจุดเด่นที่เข้มข้นเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ ดังที่ Walter J. Ong ได้กล่าวว่า “Oral memory works effectively with ‘heavy’ characters, persons whose deeds are monumental, memorable and commonly public.” (Walter J. Ong, 2002: 68) ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเหตุการณ์ในพุทธประวัติใกล้เคียงกับอนุภาคเหตุการณ์สากลที่ สติธ ทอมป์สัน ได้รวบรวมไว้หลายอนุภาค เช่น อนุภาคกำเนิดในดอกบัวที่ใกล้เคียงกับการเสด็จพระดำเนิน 7 ก้าวบนดอกบัวทันทีที่ประสูติ อนุภาคการทำนายอนาคต อนุภาคการตั้งครรภ์ที่ผิดธรรมชาติ อนุภาคการสร้างกุศล (Thompson, S., 1955 – 1958)

อย่างไรก็ตาม แม้อนุภาคเหล่านี้จะทำให้เกิดความโดดเด่น น่าจดจำและศรัทธาในยุคจารีต แต่เรื่องราว เหล่านี้ถูกลดทอนความน่าเชื่อถือลงตั้งแต่ช่วงที่มีการรับอิทธิพลจากตะวันตกและปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย ดังที่ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระราชโอรสในรัชกาลที่ 4 ทรงพระนิพนธ์พุทธประวัติแบบเหตุผลนิยม โดยทรงตัดทอนเรื่องราวอภินิหารที่ลึกลับเหนือเหตุผลอย่างเรื่องการบำเพ็ญเพียรของพระโพธิสัตว์ออก และเลือกตีความนัยยะของเหตุการณ์อภินิหารเหล่านั้นแทน เช่น ทรงตีความว่าเหตุการณ์อภินิหารที่พระพุทธเจ้าทรงพระดำเนินได้ 7 ก้าวหลังประสูตินั้นน่าจะสื่อความถึงมูลเหตุที่ว่าพระพุทธองค์ทรงประกาศศาสนาไป 7 แคว้น (ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี และคณะ, 2561: 203 – 206)

การตีความดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง โวหารภาพพจน์ (Figures of Speech) ซึ่งเป็นการใช้ถ้อยคำสื่อความหมายแทนการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา เช่น (คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส, 2562: 126 - 129)

1. อุปมา (Simile) เป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเสมือนอีกสิ่งหนึ่ง เช่น “ตาเหมือนตามมฤคมาศ พิศคิ้วพระลอราช”
2. อุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น “เราก็เป็นคชสารอันสูงใหญ่”
3. บุคลาธิษฐาน (Personification) เป็นการสมมติให้สิ่งที่มนุษย์ให้มีอาการเหมือนมนุษย์ เช่น “เสียงซากอิฐปูนสะอื้น”
4. สัญลักษณ์หรือสิ่งแทน (Symbol) เป็นการใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง เช่น “อย่าดึงฟ้าต่ำ”
5. การกล่าวเกินจริง (Hyperbole) เช่น “ร้องไห้น้ำตาเป็นสายเลือด”

จากคำจำกัดความของประเภทโวหารภาพพจน์ กล่าวได้ว่า โวหารภาพพจน์ประเภทหนึ่งที่พบได้มากในวรรณกรรมพุทธประวัติ คือ บุคลาธิษฐาน (Personification) ซึ่งเป็นการสมมติสิ่ง ๆ หนึ่ง ให้มีกิริยาอาการอย่างมนุษย์ปกติ อาทิ สมมติให้กิเลสกามเป็นพญามารพันแขนที่เข้าต่อสู้กับพระพุทธเจ้า จนกระทั่งพระแม่ธรณีบีบน้ำจากมวยผมจนเอาชนะพญามารได้ ซึ่งน้ำจากมวยผมนั้นเป็นการสมมติถึงความสงบเยือกเย็นของพระพุทธเจ้าเอง (คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส, 2562: 128) นอกจากนี้ หลังการตรัสรู้ ยังปรากฏเหตุการณ์ที่งูสู้กับพระพุทธเจ้า ซึ่งแท้จริงแล้ว งูเหล่านี้หมายถึงชนบ้านป่าเมืองเถื่อนที่นุ่งน้อยห่มน้อยที่ได้ต่อต้านการเข้ามา

ของพระพุทธศาสนา (ธิกานต์ ศรีนารา, 2565: 14-20)

ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ศึกษาวรรณกรรมพุทธประวัติ จึงมิอาจอนุมานว่าเหตุการณ์นั้นเป็นเรื่องจริงทั้งหมด แต่จะต้องเข้าใจว่าผู้เล่าพุทธประวัติได้ใช้โวหารภาพพจน์เป็นเครื่องสื่อความหมายแทนความหมายอันแท้จริงที่ผู้ศึกษาจะต้องตีความอีกชั้นหนึ่ง เฉกเช่นเดียวกันกับการรับสารจากสื่อสมัยใหม่อื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การชมโฆษณาที่ผู้ชมจะต้องเข้าใจความหมายที่ผู้สร้างสื่อที่ซุกซ่อนอยู่ในโวหารภาพพจน์ ดังจะยกตัวอย่างได้จากกรณีโฆษณาของ บริษัท ฮาตาริ อิเลคทริค จำกัด ที่มีฉากพัดลมเปิดแรงวัตถุทุกอย่างในฉากปลิวไปตามสายลม (บริษัท ฮาตาริ อิเลคทริค จำกัด, 2560) ผู้รับสารจะต้องตีความให้ได้ว่า ผู้สร้างเพียงต้องการสื่อว่าพัดลมนี้มีความแรงลมสูง ส่วนความแรงลมที่สูงถึงขั้นทำให้ของใช้ปลิวได้เป็นเพียงการกระตุ้นความสนใจผู้ชมเท่านั้น

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า การใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติและโฆษณาในสื่อสมัยใหม่ แม้จะเกิดในยุคสมัยต่างกัน แต่ก็มีระบบความคิดในการสื่อสารที่เป็นในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ทั้งสองกรณีมีลักษณะเป็นไปตามแบบจำลองการสื่อสารของ วิลเบอร์ ชแรมม์ ที่ได้แสดงให้เห็นว่าผู้ส่งสารเป็นผู้เข้ารหัสสาร (Encoder) ก่อนที่จะส่งไปยังผู้รับสารที่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ถอดรหัสสาร (Decoder) จึงจะเข้าใจสัญญาณ (Signal) ที่สื่อร่วมกันได้

ปัญหาการสอนวรรณกรรมพุทธประวัติซึ่งเป็นเป้าหมาย (Target) ในชั้นเรียน

จากที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่านักเรียนไม่สนใจและมีอคติหรือเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรายวิชาดังกล่าวตั้งแต่ก่อนเริ่มเรียนคาบเรียนแรก โดยให้เหตุผลว่า ไม่ชอบการเรียนเรื่องราวทางศาสนาที่ต้องท่องจำเหตุการณ์ที่เต็มไปด้วยอภินิหาร เช่น พุทธประวัติที่เป็นเรื่องเล่าที่ไม่สมจริง ไม่น่าเชื่อถือ และเป็นเรื่องงมงาย ขัดกับความเป็นไปได้ในทางวิทยาศาสตร์ในสายตานักเรียน จะเห็นได้ว่าการสืบทอดวรรณกรรมพุทธประวัติโดยให้ท่องจำสืบต่อกันไม่สามารถใช้ได้กับนักเรียนนยุคปัจจุบัน เพราะนอกจากจะไม่สามารถเร้าความสนใจแล้ว ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมต้าน กล่าวได้ว่า เจตคติดังกล่าวส่งผลขัดขวางการเรียนรู้ของนักเรียนพุทธศาสนาทั้งในเรื่องวรรณกรรมพุทธประวัติ รวมถึงหัวข้ออื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ โกวิท ประวาลพฤกษ์ ได้กล่าวว่าข้อมูลจะเข้าไปในสมองมนุษย์ได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์เปิดใจรับเสียก่อน เมื่อสนใจรับแล้วข้อมูลต่าง ๆ จึงจะเก็บมาไว้ในรูปแบบความจำ (โกวิท ประวาลพฤกษ์, 2552: 626) จากกรณีของนักเรียนทำให้เห็นว่าอุปสรรคด้านเจตคติในครั้งนี้ ส่งผลให้นักเรียนไม่เลือกเปิดรับ และกระทบการเรียนรู้ตั้งแต่ขั้นความจำ

ทั้งนี้ หากพิจารณาจากการให้เหตุผลของนักเรียน กล่าวได้ว่าสาเหตุของปัญหามาจาก นักเรียนขาดความเข้าใจถึงสาเหตุและนัยยะการเล่าเรื่องเชิงโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ การขาดความเข้าใจถือเป็นปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการเรียนรู้อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเมื่อนักเรียนไม่เข้าใจ

อุปสรรคที่ขัดขวางความจำและปัญหาการขาดความเข้าใจ เป็นสิ่งที่ต้องเร่งแก้ไข เนื่องจากความจำและความเข้าใจเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานของจุดประสงค์การเรียนรู้ขั้นพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ซึ่งไล่ระดับพฤติกรรมจากง่ายไปหายากตาม Bloom’s Revised Taxonomy ได้ว่า (1) ความจำ (2) ความเข้าใจ (3) การนำไปใช้ (4) การวิเคราะห์ (5) การประเมิน และ (6) การสร้างสรรค์ (Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R., 2001: 66 - 81) ดังนั้น หากผู้เรียนไม่เปิดรับที่จะจำและขาดความเข้าใจถึงสาเหตุการปรากฏของโวหารภาพพจน์ในพุทธประวัติแล้ว ผู้เรียนย่อมไม่สามารถพัฒนาการเรียนรู้ขั้นพุทธิพิสัยในลำดับขั้นต่อ ๆ ไปได้

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมุ่งหาเทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรูปแบบการสื่อสารโดยใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติและสามารถพัฒนาการเรียนวรรณกรรมพุทธประวัติระดับต่อ ๆ ไป เช่น การวิเคราะห์รหัสสารที่ปรากฏในพุทธประวัติและตีความหมายด้วยตนเองได้ เพื่อให้การสืบทอดวรรณกรรมพุทธประวัติยังคงสืบทอดได้อย่างเหมาะสมในกระแสโลกที่เปลี่ยนไป อีกทั้งยังเป็นการนำวรรณกรรมพุทธประวัติที่เป็นเนื้อหาเป้าหมายมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในด้านการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งเป็นสมรรถนะสำคัญในการดำรงชีวิตท่ามกลางสภาวะการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่ไร้ขีดจำกัดในยุคปัจจุบัน

เทคนิคแนวเทียบ: การแก้ปัญหาโดยเชื่อมโยงจากตัวเปรียบเทียบ (Analog) ไปสู่เป้าหมาย (Target) เทคนิคแนวเทียบ หรือเทคนิคการสอนอุปมาอุปไมย (Analogy Technique) เป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาความเข้าใจ เนื่องจากเป็นเทคนิคมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจแนวคิดใหม่ หรือ เป้าหมาย (Target) ได้ง่ายขึ้นโดยเชื่อมโยงกับตัวเปรียบเทียบ (Analog) ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคย เพื่อช่วยให้นักเรียนเห็นภาพแนวคิดใหม่ที่ได้ชัดเจนขึ้น จากเปรียบเทียบกระบวนการที่คล้ายคลึงกันระหว่างสองสิ่ง (มรีจิ คงทรัตน์, 2553: 14; Paris, & Glynn, 2004 อ้างถึงใน วนิดา พูลพันธุ์ชู และคณะ, 2561: 136) ดังตัวอย่าง

ตารางที่ 1 การศึกษาระบบร่วมระหว่างตัวเปรียบเทียบ (Analog) กับเป้าหมาย (Target) (ปรับจาก Glynn et al., 2003 อ้างถึงใน มรีจิ คงทรัตน์, 2553: 17)

ระบบ	ตัวเปรียบเทียบ (Analog)	เป้าหมาย (Target)
โครงสร้างภายนอก	ตัวรถยนต์	เยื่อหุ้มเซลล์
โครงสร้างภายใน	การตกแต่งภายใน	ไซโทพลาซึม
ศูนย์ควบคุม	คนขับรถ	นิวเคลียส

Harrison และ Coll ได้กล่าวถึงการดำเนินเทคนิคแนวเทียบ โดยใช้แนวทาง FAR Guide ดังนี้ (Harrison, & Coll 2008, อ้างถึงใน ดวงกมล บำรุงบ้านทุ่ม และสุธา ภู่สิทธิศักดิ์, 2556: 12)

ขั้นตอนที่ 1 คือ Focus ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องคำนึงถึง 3 ประเด็น คือ เนื้อหาที่สอนหรือเป้าหมาย (Target) พื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนซึ่งผู้สอนต้องสำรวจก่อน และตัวเปรียบเทียบ (Analog) ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความรู้เดิมของนักเรียนที่ได้สำรวจมา

ขั้นตอนที่ 2 คือ Action ในขั้นตอนนี้จะเป็นการอภิปรายความเหมือนจะความต่างของเป้าหมาย (Target) กับตัวเปรียบเทียบ (Analog) เพื่อไม่ให้ความเข้าใจในเป้าหมาย (Target) คลาดเคลื่อน

ขั้นตอนที่ 3 คือ Reflection เพื่อสำรวจว่าการเปรียบเทียบทำให้นักเรียนเข้าใจมากขึ้นหรือทำให้สับสน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมในการใช้ตัวเปรียบเทียบ (Analog) ต่อไป

จากงานวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวข้องพบว่า มีการนำเทคนิคแนวเทียบเพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ตารางที่ 2 งานวิจัยในชั้นเรียนที่ใช้เทคนิคแนวเทียบ (Analogy Technique) ในการแก้ปัญหาผู้เรียน

ประเด็นที่ศึกษา	ปัญหาที่พบ	ผลการวิจัย
การใช้เทคนิคแนวเทียบร่วมกับวงจรการเรียนรู้ 5E ในการสอนวิทยาศาสตร์ ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (มรีจิ คงทรัตน์, 2553: 2, 68, 71)	นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สนใจใฝ่รู้ในด้านวิทยาศาสตร์น้อย และมีเจตคติที่เห็นเป็นเรื่องไกลตัวเข้าใจยาก	หลังการใช้แนวเทียบ นักเรียนมีผลคะแนนเฉลี่ยด้านความสามารถในแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และด้านเจตคติสูงกว่าการใช้เฉพาะวงจรการเรียนรู้ 5E เนื่องจากการใช้ตัวเทียบที่เป็นรูปธรรมที่ให้นักเรียนเกิดความสนใจและมองเรื่องที่ศึกษาต่อเป็นเรื่องสนุกสนาน แสดงให้เห็นว่าเทคนิคแนวเทียบสามารถพัฒนาทั้งความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติได้จริง
การศึกษาตัวแทนความคิดเรื่องพันธะเคมี ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านแนวเทียบตามแนวทาง FAR Guide (ดวงกมล บำรุงบ้านทุ่ม และสุธา ภู่สิทธิศักดิ์, 2556: 11, 14, 15)	นักเรียนขาดความเข้าใจในวิชาเคมีส่งผลในคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคาดหวัง	นักเรียนมีพัฒนาการจากเดิมที่ไม่มีรูปแบบการทำความเข้าใจ (No Model) มามีรูปแบบในการทำความเข้าใจในลักษณะที่หลากหลาย เนื่องจากที่ตัวเปรียบเทียบ (Analog) มีรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปเปรียบเทียบกับเป้าหมาย (Target) ได้อย่างชัดเจนไม่คลุมเครือ
การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับเทคนิคแนวเทียบเรื่อง การสลายสารอาหารระดับเซลล์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วนิดา พูลพันธุ์ชู และคณะ, 2561: 135, 143)	นักเรียนมีแนวคิดทางที่คลาดเคลื่อนและไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับชีวิตประจำวันได้	เมื่อผู้สอนนำไปเชื่อมโยงกับตัวเปรียบเทียบสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคย (Analog) เช่น การเผาถ่าน การทำงานของเครื่องยนต์แล้วพบว่า นักเรียนเชื่อมโยงจากแนวคิดรูปธรรมสู่เป้าหมายที่เป็นนามธรรมได้ และถึงแม้ว่านักเรียนมีข้อจำกัดด้านการจำคำศัพท์ แต่ก็ยังสามารถจำปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นขณะใช้แนวเทียบได้

จากงานวิจัยที่ใช้เทคนิคการสอนแบบแนวเทียบที่ยกมาทั้งหมดจะสามารถพบปัญหาร่วมกันในเบื้องต้นได้ว่า มาจากการขาดความเข้าใจและมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเนื้อหาที่เรียน ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาที่ผู้เขียนพบในการสอนวรรณกรรมพุทธประวัติทุกประการ ทั้งนี้ เมื่อใช้การสอนแบบแนวเทียบแก้ปัญหาแล้ว พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านความเข้าใจและเจตคติต่อเนื้อหาที่เรียนจริง เนื่องจากการสอนรูปแบบดังกล่าวทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงจากภาพจำที่ได้สัมผัสจากตัวเปรียบเทียบ (Analog) ไปสู่เป้าหมาย

(Target) ของผู้สอนได้อย่างเป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และสนุกสนาน อีกทั้งกลุ่มนักเรียนในงานวิจัยที่กล่าวมานั้นเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาทั้งสิ้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าสามารถนำเทคนิคการสอนในรูปแบบดังกล่าวมาปรับใช้กับการสอนเรื่องโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ ซึ่งเป็นเป้าหมาย (Target) ของผู้เขียน ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาได้ ถึงแม้ว่าเทคนิคการสอนดังกล่าวจะมีต้นกำเนิดและเป็นที่นิยมในกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ แต่ผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกรณีพุทธประวัติได้ เนื่องจากกระบวนการสืบทอดพุทธประวัตินั้นมีความสอดคล้องกับแบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์ ที่แสดงการถ่ายทอดข้อมูลอย่างเป็นระบบและมีระเบียบวิธีที่ชัดเจนในเชิงวิทยาศาสตร์ เช่นเดียวกันกับสื่อโฆษณา ซึ่งเป็นการสื่อสารรูปแบบที่นักเรียนคุ้นเคย สามารถใช้เป็นตัวเปรียบเทียบ (Analog) ในการสอนเรื่องนี้ได้ดังจะได้อธิบายต่อไป

สื่อโฆษณาในฐานะตัวเปรียบเทียบ (Analog)

ในการเลือกตัวเปรียบเทียบ ผู้เขียนเริ่มจากลักษณะสังคมในยุคสมัยที่นักเรียนเกิดและเติบโต เพื่อหาสื่อที่เหมาะสมมาใช้ ดังนี้

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในปัจจุบันเกิดในยุคหลังสงครามเย็น หรือยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่ง ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร ได้อธิบายถึงพฤติกรรมมนุษย์ในยุคดังกล่าวว่า เป็นยุคแห่งการบริโภคสัญญะมากกว่ามูลค่าใช้สอย เห็นได้จากค่านิยมซื้อสินค้าเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับตนเอง (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2549: 15) ส่งผลให้นักเรียนเติบโตมากับสื่อภาพลักษณ์ (Visual Culture) ท่ามกลางชุดความคิดดังกล่าว

โฆษณาซึ่งเป็นสื่อภาพลักษณ์อย่างหนึ่งที่มุ่งเน้นการสื่อสารโดยการสร้างสัญญะผ่านภาพพจน์ จึงเป็นที่สิ่งนิยมและใกล้ตัวนักเรียนในยุคปัจจุบัน โฆษณาเป็นการสื่อสารกับคนจำนวนมาก เพื่อให้การแข่งขันบรรลุวัตถุประสงค์ทางการตลาด และเป็นการสร้างสื่อที่เผชิญกับความท้าทาย ทั้งการแข่งขันกับคู่แข่งที่มีเป็นจำนวนมาก และยังมีพื้นที่และเวลาอันจำกัด ผู้โฆษณาจึงจำเป็นต้องหากลวิธีต่าง ๆ เพื่อสร้างให้โฆษณาของตนมีความแตกต่างและโดดเด่น (ณัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์, 2540: 1) เพื่อให้ตอบสนองต่อเป้าหมายผู้รับสารที่ดำรงชีวิตท่ามกลางยุคแห่งการบริโภคสัญญะ

การใช้โวหารภาพพจน์ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้โฆษณาใช้ในการจัดการกับปัญหาข้อจำกัดดังกล่าว ดังที่ Charles Forceville ที่ได้ศึกษาโฆษณาอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมันและดัชต์ แล้วได้สรุปว่าการอุปมา ซึ่งเป็นโวหารภาพพจน์ประเภทหนึ่ง ไม่ใช่สิ่งที่ค้นพบได้เฉพาะในภาษาและวรรณกรรม แต่ยังพบได้ในงานโฆษณาเช่นกัน (ณัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์, 2540: 3) ทั้งนี้ ได้ศึกษาโฆษณาไทยแล้วพบว่าปรากฏการอุปมาหลายรูปแบบ ดังตัวอย่างการใช้ภาษาหรือสำนวนเพื่ออุปมาอุปไมยถึงตัวสินค้า เช่น “ไบกอนเหลือง นรกสำหรับยุงร้าย” ทั้งนี้ เนื่องจากการอุปมาเป็นการสื่อสารที่ช่วยให้บรรลุผลได้มากกว่าการแสดงภาพจริง กล่าวคือ การแสดงภาพจริงอาจทำให้ผู้ชมรู้สึกธรรมดา แต่การอุปมาสามารถช่วยให้ผู้ชมเห็นคุณสมบัติของสินค้าได้ชัดเจน (ณัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์, 2540: 88 – 90)

โฆษณาแอพพลิเคชันทางการศึกษา ชื่อ StartDee ที่เผยแพร่โดยบริษัท แซลมอน เฮ้าส์ จำกัด เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏการใช้โวหารภาพพจน์ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงสิ่ง ๆ หนึ่งเป็นภาพแทนของจุดมุ่งหมายที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อ โฆษณาดังกล่าวเริ่มต้นจาก การสมมติเหตุการณ์เกินจริงที่โรงเรียนขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง ชื่อว่า โรงเรียนธิติกานต์วิทยาคม มีนักเรียนแค่คนเดียวชื่อ ธิติกานต์ จันเขียว ในโรงเรียนนี้ นักเรียนมีอิสระในการจัดการเรียนรู้เพื่อตนเอง กล่าวคือ นักเรียนสามารถจัดตารางเรียนได้ สั่งเปลี่ยนคาบสอนครู แม้กระทั่งเปลี่ยนตัวครูได้ตามความพอใจ อีกทั้งยังสามารถทำกิจกรรมอื่นแทรกขณะเรียนและขอให้ครูพูดซ้ำได้ไม่จำกัดจำนวนรอบ และพาครูไปสอนนอกห้องเรียนได้อย่างไม่มีข้อจำกัดใด ๆ ก่อนที่ท้ายโฆษณา ผู้ส่งสารจะได้เปลี่ยนป้ายชื่อสมมติของโรงเรียนเป็นชื่ออื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป เช่น โรงเรียนน้องมีมี่วิทยาคม โรงเรียนน้องเคนจิวิทยาคม แล้วแสดงฉากสุดท้ายที่นักเรียนชื่อธิติกานต์รวมถึงนักเรียนคนอื่น ๆ ถือโทรศัพท์เรียนวิชาต่าง ๆ ผ่านแอพพลิเคชัน StartDee (บริษัท แซลมอน เฮ้าส์ จำกัด, 2564) ทำให้ผู้ชมโฆษณาได้เข้าใจว่าแท้จริงแล้ว การแสดงการปฏิบัติตนตามใจชอบในการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนเป็นโวหารภาพพจน์ที่สื่อถึงแอพพลิเคชันที่ผู้ใช้บริการสามารถกำหนดทิศทางการใช้งานได้อย่างอิสระ ดังนี้

ตารางที่ 3 ระบบการสื่อสารโดยในโฆษณาแอพพลิเคชัน StartDee (ปรับจากแบบจำลองการสื่อสารของ วิลเบอร์ ชแรมม์)

(1) ผู้ส่งสาร/หน้าที่	(2) โวหารภาพพจน์ที่ใช้ในโฆษณา (สารที่เข้ารหัส)	(3) ความหมายที่แท้จริง (สารที่ถอดรหัส)	(4) ผู้รับสาร/ หน้าที่
บริษัทโฆษณา มีหน้าที่จัดการกับปัญหาพื้นที่	นักเรียนสามารถจัดตารางเรียนได้ สั่งเปลี่ยนคาบสอนครู แม้กระทั่ง	นักเรียนสามารถเลือกเปิดวิดีโอการสอนบทเรียนใดหรือวิชาใด	กลุ่มเป้าหมายของโฆษณา เช่น นักเรียน

และเวลาโฆษณาที่จำกัด จึงต้องใช้โวหารภาพพจน์เพื่อสร้างเหตุการณ์ให้มีความน่าสนใจเพื่อดึงดูดผู้ชม	เปลี่ยนตัวครูได้ตามความพอใจ	ก่อนก็ได้ และสามารถเปลี่ยนวิดีโอการสอนได้ตามความต้องการตลอดเวลา	หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่ถอดรหัสหรือตีความสารที่ได้รับให้สอดคล้องกับเจตนาที่แท้จริงของผู้ส่งสาร
	นักเรียนสามารถทำกิจกรรมอื่นแทรกขณะเรียนและขอให้ครูพูดซ้ำได้ไม่จำกัดจำนวนรอบ	นักเรียนสามารถกดหยุดวิดีโอเพื่อทำภารกิจอย่างอื่นได้ และเปิดวิดีโอการสอนซ้ำได้ไม่จำกัดจำนวนรอบจนกว่าจะเข้าใจเนื้อหา	
	นักเรียนสามารถพาครูไปสอนนอกห้องเรียนได้	นักเรียนสามารถพกพาอุปกรณ์อิเล็กทรอกนิกส์ที่ดาวน์โหลดแอพพลิเคชันไปเรียนที่ใดก็ได้	

กล่าวได้ว่า การใช้โวหารภาพพจน์ในกรณีของโฆษณาชุดนี้ เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของลักษณะของโฆษณาที่ณัฐพงษ์ได้แสดงให้เห็นว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์เพื่อจัดการกับข้อจำกัดของเวลา และยังใช้ประโยชน์ของโวหารภาพพจน์เพื่อทำให้ดูน่าสนใจมากขึ้นมากกว่าการสื่อโดยตรง

จะสังเกตได้ว่าโฆษณา เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่กลวิธีการสื่อสารเช่นเดียวกับวรรณกรรมพุทธประวัติ เนื่องจากสื่อทั้งสองชนิดเป็นภูมิปัญญาการสื่อสารที่จัดการกับข้อจำกัดของบริบททางสังคม กล่าวคือ กรณีของวรรณกรรมพุทธประวัติ ผู้สื่อสารในสมัยโบราณเผชิญกับบริบททางสังคมไม่มีการจดบันทึก จึงต้องสร้างสีสันความน่าสนใจให้กับเรื่องที่เล่าผ่านอนุภาค (Motif) ในการสืบทอดพุทธประวัติแบบมุขปาฐะ เฉกเช่นเดียวกับโฆษณาสมัยใหม่ที่เผชิญกับข้อจำกัดของพื้นที่และเวลา ทำให้ผู้ส่งสารต้องพยายามสร้างนัยยะแฝงของสารที่สร้างความประทับใจให้กับผู้ชม

ด้วยเหตุที่สื่อทั้ง 2 ชนิดที่ได้กล่าวมีระบบการสื่อสารที่มีลักษณะแบบเดียวกัน คือ มีการใช้รหัสสารตามที่ต้องอาศัยการตีความเช่น เดียวกัน ผู้เขียนจึงเลือกใช้การแสดงโวหารภาพพจน์ในโฆษณา ซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวนักเรียนที่เติบโตในยุคแห่งการบริโภคข้อมูลข่าวสาร เป็นตัวเปรียบเทียบ (Analog) ก่อนที่จะอธิบายโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ ซึ่งเป็นเป้าหมายของการเรียนรู้ (Target) ต่อไป

แบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์: ระบบร่วมระหว่างตัวเปรียบเทียบ (Analog) กับเป้าหมาย (Target)

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า วรรณกรรมพุทธประวัติกับโฆษณามีจุดร่วมกันอย่างหนึ่ง คือ เป็นการสื่อสารโดยเข้ารหัสสารผ่านโวหารภาพพจน์ การเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่าง ๆ มิได้หมายความว่าเหตุการณ์นั้นเคยเกิดขึ้นจริงหรือจะเกิดขึ้นจริง แต่เป็นเพียงภาพแทนของสิ่งที่ต้องการสื่อถึงเท่านั้น

ภาพที่ 1 แบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์ (กิดานันท์ มลิทอง, 2548: 45)

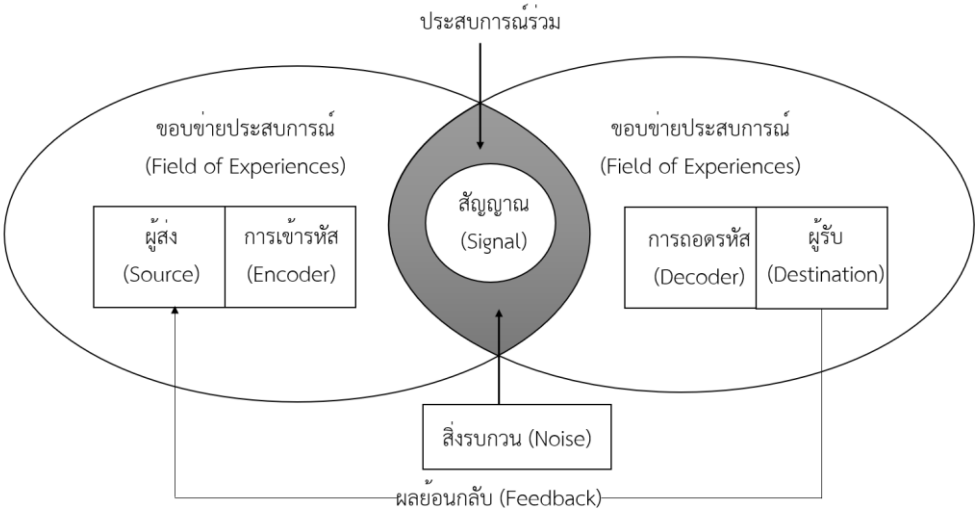

ลักษณะการสื่อสารดังกล่าว สอดคล้องกับของแบบจำลองการสื่อสารที่ วิลเบอร์ ชแรมม์ ได้อธิบายว่า ผู้ส่งสารจะทำการเข้ารหัสสารเพื่อเป็นสัญญาณให้กับปลายทาง ซึ่งจะทำการถอดรหัสสารที่ได้รับ โดยวิลเบอร์ ชแรมม์ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ร่วม ได้ครอบคลุมทั้ง ภาษา เจตคติ ค่านิยม วัฒนธรรม ผู้ส่งและผู้รับ จะต้องอยู่ในมีวัฒนธรรมร่วมกัน จึงจะเข้าใจความหมายของ

สัญญาณ (Signal) ที่สื่อกันนั้นได้ (กิดานันท์ มลิทอง, 2548: 45 ;กาญจนา มีศิลปวิกภัย, 2554: 33) นอกจากนี้การสื่อสารที่มีตามแบบจำลอง ยังแสดงให้เห็นว่าในการสื่อสารอาจปรากฏสิ่งรบกวนที่อาจทำให้การสื่อสารไม่มีประสิทธิภาพได้อีกด้วย

ในกรณีการโฆษณาที่เผยแพร่โดยบริษัท แซลมอน เฮ้าส์ จำกัด เป็นการสื่อสารที่บรรลุประสิทธิภาพได้อย่างง่ายดาย เนื่องจากผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ให้มีประสบการณ์และวัฒนธรรมร่วมกัน คือ การใช้ชีวิตบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในแทบทุกมิติ รวมทั้งด้านการเรียนและการสอน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ถึงแม้ว่าโฆษณาในช่วงแรกจะมีความเกินจริง แต่เพียงผู้ผลิตโฆษณาได้เพิ่มฉากการเรียนออนไลน์ผ่านแอพพลิเคชัน ผู้รับสารก็สามารถถอดรหัสได้อย่างง่ายดายว่าผู้ส่งสารต้องการสื่อถึงสิ่งใดผ่านฉากที่เกินจริง และมีปฏิกิริยาที่เป็นผลสะท้อนกลับต่อสื่อไปในทางบวก

ในขณะที่วรรณกรรมพุทธประวัติ ผู้สื่อสารและผู้รับสารอยู่ในคนละช่วงเวลา ทำให้วัฒนธรรมต่างกัน กล่าวคือ ในช่วงเวลาของผู้สื่อสาร การเล่าวรรณกรรมพุทธประวัติกระทำในรูปแบบมุขปาฐะ หรือการเล่าปากต่อปากที่ต้องเข้ารหัสสารที่มีความน่าจดจำผ่านโวหารภาพพจน์เพื่อให้สืบทอดต่อไปยังคนรุ่นหลังได้ง่าย จึงอาจสร้างความรู้สึกไม่สมจริง ไม่น่าเชื่อถือในสายตาของคนรุ่นใหม่ที่เติบโตมาในโลกแห่งการใช้เหตุผลในเชิงวิทยาศาสตร์ ประสบการณ์ร่วมที่ต่างกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารไม่เข้าใจวิธีการสื่อสาร ทำให้เกิดอคติ หรือเจตคติที่ไม่ดีต่อสาร ซึ่งถือเป็นสิ่งรบกวน (Noise) ส่งผลให้ผู้รับสารมีปฏิกิริยาที่เป็นผลสะท้อนกลับต่อสื่อไปในทางลบทำให้การสื่อสารบรรลุผลได้ยากขึ้น ดังนั้น ผู้เขียนในฐานะผู้สอนจึงต้องสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในยุคของผู้ส่งเสียก่อน เพราะสิ่งเหล่านี้คือที่มาของการเข้ารหัสสารในเนื้อเรื่อง เมื่อผู้เรียนเข้าใจถึงที่มาที่ไปแล้ว การสื่อสารความหมายของภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติจึงจะบรรลุประสิทธิภาพได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้ใช้แบบจำลองดังกล่าวในการจัดการการเรียนการสอนในชั้นเรียนในฐานะระบบร่วมระหว่างตัวเปรียบเทียบ (Analog) คือ โฆษณา ซึ่งเป็นสิ่งที่นักเรียนคุ้นเคยและยอมรับ ให้เข้ากับเป้าหมาย (Target) คือวรรณกรรมพุทธประวัติที่นักเรียนจะต้องทำความเข้าใจต่อไป

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้รับสารวรรณกรรมพุทธประวัติ เป็นผู้เรียนในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ผู้เขียนจึงลดความซับซ้อนของแบบจำลองมาเป็นรูปแบบตาราง โดยแบ่งประเด็นศึกษาเป็น 4 ส่วนได้แก่ (1) ผู้ส่งสาร/หน้าที่ (2) โวหารภาพพจน์ที่ใช้ (สารที่เข้ารหัส) (3) ความหมายที่แท้จริง (สารที่ถอดรหัส) และ (4) ผู้รับสาร/หน้าที่ โดยให้นักเรียนฝึกการเขียนกระบวนการในตารางดังกล่าวทั้งกรณีของตัวเปรียบเทียบ (Analog) และเป้าหมาย (Target) (ดูตารางที่ 3 และตารางที่ 5)

แนวทางการจัดการเรียนรู้เรื่องโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติโดยใช้แนวเทียบ

ในการจัดการเรียนรู้หัวข้อดังกล่าวให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้เขียนเลือกที่จะจัดไว้ในคาบเรียนแรกของรายวิชา เนื่องจากพื้นฐานเดิมของนักเรียนมีอคติกับการเรียนพุทธศาสนาเนื่องจากมองเรื่องราวในพุทธประวัติ เป็นเรื่องที่ไม่สมเหตุสมผล ทำให้เกิดเจตคติที่ขัดขวางการเรียนรู้ จึงต้องมุ่งแก้ปัญหาตั้งแต่คาบเรียนแรกให้นักเรียนเข้าใจนัยยะของการเล่าวรรณกรรมพุทธประวัติเพื่อเปิดมุมมองในการเรียนรู้เสียก่อน นอกจากนี้ เนื้อหาในหัวข้อนี้ยังเป็นพื้นฐานของการสอนพระพุทธศาสนาในบทเรียนต่อไป ดังจะเห็นได้จากตัวชี้วัดในหลักตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เช่น “ส 1.1 ม.2/1 อธิบายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือสู่ประเทศเพื่อนบ้าน” รวมถึง “ส 1.1 ม.2/6 วิเคราะห์และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดกเรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่างตามที่กำหนด” เนื่องจากเรื่องเล่าตำนานเกี่ยวกับการเผยแผ่พุทธศาสนาหลายเรื่องรวมถึงประวัติสาวกและชาดกมีการใช้โวหารภาพพจน์มาก

ในการจัดการเรียนรู้ ผู้เขียนได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และวิธีวัดและประเมินผลตามจุดประสงค์แต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 4 จุดประสงค์การเรียนรู้ของการใช้เทคนิคแนวเทียบในการสอนโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ

ด้านการเรียนรู้	จุดประสงค์การเรียนรู้	วิธีวัดและประเมินผล
1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)	นักเรียนอธิบายสาเหตุและวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ในถ่ายทอดวรรณกรรมพุทธประวัติตลอดจนหน้าที่ของผู้ศึกษาพุทธประวัติได้	- วัดและประเมินจากการตอบคำถามตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 2.2, 2.5, 2.6
2. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)	นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม “ถอดรหัสเรื่องเล่า” โดยเขียนออกแบบมาในแบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์ได้	- วัดและประเมินจากกิจกรรม “ถอดรหัสเรื่องเล่า” ที่นักเรียนเขียนในใบกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 2.4
3. ด้านจิตพิสัย (Affective	นักเรียนกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมในชั้น	- วัดและประเมินจากพฤติกรรมของ

Domain)	เรียน	นักเรียนในชั้นเรียนโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

ในแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ผู้เขียนดำเนินการตามแนวทาง FAR Guide ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 Focus

1.1 ศึกษาการใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ แล้วพบว่าวรรณกรรมพุทธประวัติมีโวหารภาพพจน์หลายลักษณะ โดยเฉพาะบุคลาธิษฐาน

1.2 ศึกษาประเภทสื่อที่นักเรียนสนใจ แล้วพบว่านักเรียนมีความสนใจสื่อความยาวสั้น ๆ ตามช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ เช่น YouTube, Instagram, TikTok

1.3 หาตัวเปรียบเทียบ (Analog) ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนที่ได้สำรวจมา แล้วพบว่าสื่อโฆษณามีลักษณะร่วมกับวรรณกรรมพุทธประวัติ ในฐานะที่เป็นการสื่อสารที่สามารถอธิบายได้ด้วยแบบจำลองของวิลเบอร์ ชแรมม์เช่นเดียวกัน

ขั้นตอนที่ 2 Action

2.1 นักเรียนชมโฆษณาการเรียนผ่านแอพพลิเคชัน StartDee ที่ได้เผยแพร่โดยบริษัท แซลมอน เฮ้าส์ จำกัด จากนั้นให้ทำการถอดรหัสสิ่งที่ผู้โฆษณาต้องการสื่อ จะได้แนวคำตอบดังช่องที่ (2) และ (3) ตามตารางที่ 3 ของบทความนี้

2.2 นักเรียนอธิบายสาเหตุและวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ในโฆษณา ตลอดจนหน้าที่ของผู้รับชม แล้วสรุปลงช่องที่ (1) และ (4) ในตารางที่ 3

2.3 นักเรียนดูตัวอย่างเหตุการณ์พุทธประวัติพร้อมร่วมกันตีความพร้อมกับครู 3 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 พระพุทธเจ้าทรงพระดำเนินได้ 7 ก้าวตั้งแต่แรกประสูติ (แนวคำตอบ: แสดงถึงการประกาศพระศาสนาไป 7 แคว้น)

กรณีที่ 2 พระพุทธเจ้าสู้กับพญามาร (แนวคำตอบ: มารสื่อถึงการต่อสู้กับสิ่งที่ล้างผลาญความดีอันได้แก่ กิเลสมาร ขันธมาร อภิสังขารมาร เทวปุตตมาร มัจจุมาร) (จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และคณะ, ม.ป.ป.: 41)

กรณีที่ 3 พระพุทธเจ้าสู้กับงู (แนวคำตอบ งูสื่อถึงชนบ้านป่าเมืองเถื่อนที่นุ่งน้อยห่มน้อยและยังไม่ยอมรับพุทธศาสนา)

2.4 นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม “ถอดรหัสเรื่องเล่า” โดยเขียนออกแบบมาในแบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์ด้วยตนเอง เขียนในช่องที่ (2) และ (3) ได้แนวทางการตอบดังตารางที่ 5 ของบทความนี้

ตารางที่ 5 ระบบการสื่อสารโดยในโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ (ปรับจากแบบจำลองการสื่อสารของ วิลเบอร์ ชแรมม์)

(1) ผู้ส่งสาร/หน้าที่	(2) โวหารภาพพจน์ที่ใช้ในวรรณกรรมพุทธประวัติ (สารที่เข้ารหัส)	(3) ความหมายที่แท้จริง (สารที่ถอดรหัส)	(4) ผู้รับสาร/หน้าที่
พุทธศาสนิกชนสมัยโบราณสาเหตุที่เผชิญข้อจำกัดการสืบทอดวรรณกรรมด้วยวิธีปาฐะทำให้ลืมเลือนได้ง่าย จึงต้องสร้างโวหารภาพพจน์ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจและเป็นที่จดจำจากรุ่นสู่รุ่น	พระแม่ธรณีบีบน้ำจากมวยผมทำให้พญามารพ่ายแพ้ (ต่อเนื่องจากกรณีที่ 2 ในข้อ 2.3)	พระพุทธเจ้าใช้ความเยือกเย็นของพระองค์ต่อสู้กับมารที่รบกวนพระทัยของพระองค์	นักเรียนรายวิชาพุทธศาสนา มีหน้าที่ถอดรหัสหรือตีความสารที่ได้รับให้สอดคล้องกับเจตนาที่แท้จริงของผู้ส่งสาร
	งูพ่นไฟใส่พระพุทธเจ้า (ต่อเนื่องจากกรณีที่ 3 ในข้อ 2.3)	ชนบ้านป่าเมืองเถื่อนที่นับถือผี ไม่ยอมรับและพยายามต่อสู้กับอิทธิพลพุทธศาสนาที่เผยแผ่เข้ามา	
	ตามตำนานพระธาตุดอยคำเมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จมาโปรด ปู่แสะกับย่าแสะจะจับกินเป็นอาหาร แต่พระพุทธองค์ทรงแผ่เมตตาจนปู่แสะย่าแสะมากราบ	ปู่แสะย่าแสะหมายถึงชนพื้นเมืองลัวะที่นับถือผี ความคิดในการจับกินแสดงถึงความขัดแย้งระหว่างศาสนาชนพื้นเมืองเดิมกับพุทธศาสนา การกราบแสดงถึงการยอมรับพระพุทธศาสนาและผสมกันกับความเชื่อท้องถิ่น (ปรมินท์ จารุวร, 2547: 251, 252, 257)	

2.5 นักเรียนและครูร่วมอภิปรายสาเหตุและวิธีการใช้โวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติ ตลอดจนหน้าที่ของผู้ศึกษาพุทธประวัติ แล้วสรุปลงช่องที่ (1) และ (4)

2.6 เปรียบเทียบตารางที่ 3 กับตารางที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของกรณีวรรณกรรมพุทธประวัติ ที่เป็นเป้าหมาย (Target) กับโฆษณาที่เป็นตัวเปรียบเทียบ (Analog) (แนวคำตอบ: มีความเหมือนกัน เนื่องจากผู้ส่งสารใช้โวหารภาพพจน์แก้ปัญหาที่มีข้อจำกัดด้านการสื่อสาร ในขณะที่ผู้รับสารต้องทำการตีความเพื่อให้ได้ความหมายที่แท้จริงของผู้ส่งสารเหมือนกัน ส่วนความต่างคือกรณีของโฆษณา นักเรียนเข้าใจสารที่สื่อได้ง่ายเนื่องจากสอดคล้องกับบริบทชีวิตประจำวัน แต่ในกรณีวรรณกรรมพุทธประวัติ นักเรียนอาจยังไม่เข้าใจเจตนาที่แท้จริงของผู้ส่งสารก่อนเรียน เนื่องจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้ส่งสารและผู้รับสารที่ต่างกัน)

ขั้นตอนที่ 3 Reflection

3.1 รวบรวมข้อมูลจากวิธีวัดและประเมินผลนักเรียนทั้งทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) และด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เพื่อสำรวจว่าการใช้เทคนิคแนวเทียบทำให้นักเรียนเข้าใจสาเหตุ กลวิธีการใช้และปฏิบัติการถอดรหัสสารจากโวหารภาพพจน์วรรณกรรมพุทธประวัติได้ดีขึ้นหรือไม่ ตลอดจนสังเกตความกระตือรือร้นและเจตคติที่เปลี่ยนไปในการเรียนวิชาพุทธศาสนา

บันทึกหลังการสอนและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

จากการใช้เทคนิคแนวเทียบในการสอนพบว่า สามารถแก้ปัญหาอคติต่อการเรียนรู้ในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้จริง เนื่องจากกระบวนการเปรียบเทียบทำให้นักเรียนได้เห็นว่าแท้จริงแล้ววรรณกรรมพุทธประวัติที่ดูงมงายไม่สมจริง แท้จริงแล้วเป็นกระบวนการสร้างความน่าสนใจผ่านโวหารภาพพจน์ไม่ต่างจากสื่อสมัยใหม่ที่นักเรียนชื่นชอบ นอกจากนี้ ความตลกขบขันในตัวอย่างเหตุการณ์บางเหตุการณ์ เช่น พระพุทธเจ้าสู้กับงู เป็นเรื่องที่น่าตื่นตาตื่นใจและเป็นที่จดจำของนักเรียน ความเข้าใจผ่านความสนุกสนานนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่กำจัดสิ่งรบกวน (Noise) ตามแบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชแรมม์ ได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้พัฒนาความเข้าใจในการลักษณะการเล่าเรื่องของพุทธประวัติได้ สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้าที่มีการได้ใช้เทคนิคแนวเทียบแก้ปัญหาการสอนเรื่องราวที่นักเรียนมองไม่เห็นถึงความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันและขาดความเข้าใจในเนื้อหา แล้วพบว่าทำให้นักเรียนสนใจและเชื่อมโยงความคิดของตัวเปรียบเทียบ (Analog) ไปสู่เป้าหมาย (Target) ได้ดีขึ้น (มรีจิ คงทรัตน์, 2553: 2, 68, 71; ดวงกมล บำรุงบ้านทุ่ม และสุธา ภู่สิทธิศักดิ์, 2556: 11, 14, 15; วนิดา พูลพันธุ์ชู และคณะ, 2561: 135, 143) อีกทั้งยังสอดคล้องกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติที่ William J. McGuire ได้กล่าวไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การใส่ใจ (2) ความเข้าใจ (3) การยอมรับ (4) การเก็บเอาไว้ (5) การกระทำ (W.J. McGuire, 1969 อ้างถึงใน สุกัญญา อามีน, 2539: 23) กล่าวคือ นักเรียนเริ่มจากการใส่ใจการเรียนการสอนหลังจากใช้แนวเทียบ จนเข้าใจหลักการสื่อสารผ่านโวหารภาพพจน์ ทำให้เกิดการยอมรับในแนวคิดการสื่อสารรูปแบบดังกล่าวในกรณีของวรรณกรรมพุทธประวัติ ยังคงซึ่งชุดความรู้ดังกล่าวในการเรียนหัวข้อถัดไปและการกระทำการถอดรหัสโวหารภาพพจน์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของผู้ส่งสารได้ในที่สุด

นอกจากนี้ การตั้งชื่อกิจกรรมว่า “ถอดรหัส” เป็นคำปลุกเร้าให้นักเรียนสนใจและเกิดความรู้สึกสนุกสนานในทำให้มีเจตคติที่ดีขึ้นในการเรียน สังเกตได้จากความพยายามในการตีความนัยยะแฝงที่ซ่อนอยู่ในเหตุการณ์ต่าง ๆ การตีความบางครั้งเป็นไปในทิศทางที่หลากหลายทำให้ดูชั้นเรียนมีชีวิตชีวามากขึ้น เนื่องจากเป็นโอกาสให้นักเรียนได้อภิปรายและแลกเปลี่ยนความเห็นที่หลากหลายทำให้ได้ฝึกกระบวนการคิดอย่างเต็มใจ โดยที่ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องกระตุ้นซ้ำ

จากผลสำเร็จของการใช้เทคนิคแนวเทียบ ผู้เขียนจึงคงเทคนิคดังกล่าวในการเชื่อมโยงกับหัวข้อถัดไป คือ หน่วยการเรียนรู้เรื่องการเดินทางของพระพุทธศาสนา ที่ผู้เขียนได้จำลองภาพพระพุทธเจ้าลากกระเป๋าเดินทางแทนการบอกชื่อหน่วยโดยตรงเพื่อฝึกให้นักเรียนถอดรหัสจากภาพ นอกจากนี้ ในการสอนเรื่องการเดินทางของพระพุทธศาสนา เพื่อให้นักเรียนเข้าใจการเผยแผ่ศาสนาในประเทศต่าง ๆ ผู้เขียนได้ฝึกให้นักเรียนตีความสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพระพุทธรูปที่ต่างกันในประเทศต่าง ๆ เช่น กรณีพระพุทธไวโรจนะที่ถ้ำหลงเหมินที่พระพักตร์คล้ายสตรีอาจสื่อถึงการประกาศอำนาจของพระนางบูเช็กเทียนผู้เป็นจักรพรรดิหญิงหนึ่งเดียวของจีน (กรณีนี้ข้อสันนิษฐานยังไม่ยุติ) กรณีพระพุทธรูปทรงเครื่องเยี่ยงกษัตริย์ของอยุธยาที่อาจแสดงให้เห็นถึงพุทธภาวะของพระมหากษัตริย์ในสมัยนั้น การฝึกตีความหรือถอดรหัสเช่นนี้จะทำให้การเรียนพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรื่องน่าเบื่อ แต่เป็นเรื่องสนุกที่ชวนคิดตลอดเวลา นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังฝึกให้นักเรียนได้มีกระบวนพินิจสารอย่างมีวิจารญาณ ตลอดจนทักษะการวิจักษ์และวิจารณ์วรรณคดี วรรณกรรมและงานศิลปะแขนงอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ทั้งนี้ หากมีการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในหัวข้ออื่น ๆ หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนสมมติบทบาทเป็นผู้ส่งสาร และฝึกเข้ารหัสสารที่เป็นปริศนาธรรมให้นักเรียนคนอื่นได้

ถอดรหัสหรือตีความ จะทำให้ชั้นเรียนศาสนาน่าสนใจยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้ผู้เข้ารหัสสารได้มีประสบการณ์กับเนื้อหาที่ตนเข้ารหัสอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความรู้ชุดนั้นอยู่คงทนมากกว่าการรอรับสารอย่างเดียว

สรุปผล

การใช้เทคนิคแนวเทียบในการสอนโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมพุทธประวัติให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เกิดจากการมุ่งเน้นการแก้ปัญหาเจตคติเชิงลบของนักเรียนที่ต้านการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา อันเนื่องจากความเข้าใจว่าวรรณกรรมพุทธประวัติเป็นเรื่องที่งมงายไร้เหตุผล โดยไม่เข้าใจว่าเป็นการใช้ภาพพจน์เพื่อสื่อความหมาย ผู้เขียนจึงเลือกใช้เทคนิคแนวเทียบมาใช้ในการสอนเพื่อแก้ปัญหานี้ตามแนวทาง FAR Guide โดยนำโฆษณาซึ่งเป็นสื่อที่ใกล้ตัวและได้รับการยอมรับในยุคสมัยแห่งการบริโภคสัญญะในกระแสโลกาภิวัตน์ มาเป็นตัวเปรียบเทียบ (Analog) ถึงกระบวนการสื่อสารที่ไม่ต่างจากเป้าหมายการสอน (Target) คือ วรรณกรรมพุทธประวัติที่นักเรียนไม่ยอมรับในตอนแรก โดยใช้แบบจำลองการสื่อสารของชแรมม์มาเป็นเครื่องมือแสดงระบบร่วมของกระบวนการสื่อสาร ผลจากการสอน พบว่าการเชื่อมโยงจากสิ่งใกล้ตัวนักเรียนมาสู่เป้าหมาย ทำให้นักเรียนเข้าใจสาเหตุที่แท้จริงถึงระบบการสื่อสารของวรรณกรรมพุทธประวัติ และมีพัฒนาการทางเจตคติ คือ เปิดใจยอมรับที่จะเรียนรู้และตระหนักได้ว่าเรื่องเล่าเชิงอภินิหารที่นักเรียนเคยไม่เชื่อถือในวรรณกรรมพุทธประวัติ ไม่ใช่เรื่องงมงาย หากแต่เป็นการใช้ภาพพจน์แทนสภาวะต่าง ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นความอยากรู้อยากเห็น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองอย่างสนุกสนาน ดังจะเห็นได้จากผลการวัดและประเมินหลังการสอนที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติถอดรหัสต่อไปได้จนบรรลุผลที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ บทความวิชาการนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันอีกอย่างหนึ่งว่าเทคนิคแนวเทียบ เป็นเทคนิคการพัฒนานักเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านการพัฒนากระบวนการคิด และเจตคติต่อรายวิชาที่จะสอน เหมาะสมที่จะนำมาใช้สอนในคาบเรียนแรก เพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการและเปิดใจยอมรับ ก่อนที่จะได้เรียนรู้รายละเอียดในคาบเรียนถัดไป

เอกสารอ้างอิง

Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). **A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives.** New York: LongmanThompson, S. (1955 – 1958). **Motif-Index of Folk-Literature.** Blommington: Indiana University.

Walter J. Ong. (2002). **Orality and Literacy.** New York: Routledge.

กิดานันท์ มลิทอง. (2548). **เทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อรุณการพิมพ์.

กุหลาบ มัลลิกะมาส, คุณหญิง. (2562). **วรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย รามคำแหง.

กาญจนา มีศิลปวิกภัย. (2554). **ความรู้เบื้องต้นและทฤษฎีการสื่อสาร**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีปทุม

โกวิท ประวาลพฤกษ์. (2552). **เครื่องมือวัดด้านจิตพิสัย.** ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสถิติ วิจัยและการประเมินผลการศึกษา หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 22. หน้า 621-676. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จรัส พยัคฆราชศักดิ์ และคณะ. (ม.ป.ป.). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน พระพุทธศาสนา ม.2**. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2549). **รัฐ-ชาติกับ (ความไร้) ระเบียบโลกชุดใหม่.** กรุงเทพฯ: วิภาษา.

ณัฐพงษ์ หริรักษาพิทักษ์. (2540). การศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาพอุปมาอุปไมยในการโฆษณาสื่อสิ่งพิมพ์. **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงกมล บำรุงบ้านทุ่ม และสุธา ภู่สิทธิศักดิ์. (2556, ตุลาคม - ธันวาคม). ตัวแทนความคิด เรื่อง พันธะเคมี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบเปรียบเทียบ (Analogy) ตามแนว FAR Guide. **วารสารศึกษาศาสตร์** ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 7(4), 9-16.

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2562). **วรรณกรรมศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธิกานต์ ศรีนารา. (2565). **วิถีไทยว่าด้วยภูมิปัญญา.** ใน เอกสารการสอนชุดวิชาวิถีไทย หน่วยที่ 9-15. พิมพ์ครั้งที่ 6. หน้า 14-1 – 14-65. นนทบุรี: สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บริษัท แซลมอน เฮ้าส์ จำกัด. (2564). **ถ้าโรงเรียนนี้เป็นของคุณคนเดียว...** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2568, จาก https://youtube.com/watch?v=bOHL--FPu5U

บริษัท ฮาตาริ อิเลคทริค จำกัด. (2560). **โฆษณาฮาตาริแอร์คูลเลอร์เทอร์โบ** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 1 ธันวาคม 2568, จาก https://web.facebook.com/HatariOfficial/videos/680426248803127/

ปรมินท์ จารุวร. (2547). **ความขัดแย้งและการประนีประนอมในตำนานปรัมปราไทย**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มรีจิ คงทรัตน์. (2553). **ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์โดยใช้เทคนิคแนวเทียบร่วมกับวงจรการเรียนรู้ 5E ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วนิดา พูลพันธ์ชู, ติยะภรณ์ เหลืองพิพัฒน์ และศุภชัย ทวี. (2561, มกราคม-เมษายน). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิคการสอนอุปมาอุปไมยเรื่อง การสลายสารอาหารระดับเซลล์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.** วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 13(37), 133-147.

ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี, พระครูประวิตวรานุยุต และพระครูพิพิธสุตาทร. (2561, กรกฎาคม - ธันวาคม). **พัฒนาการวรรณกรรมพุทธประวัติ.** วารสารปาริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 31(2), 189-213.

สุกัญญา อามีน. (2539). **การศึกษา ความรู้และทัศนคติที่มีต่อการปลูกถ่ายอวัยวะของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสาวลักษณ์ อนันตศานต์. (2563). **นิทานพื้นบ้าน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

AI & Dhamma: กรอบแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่ออนาคตการศึกษาไทย

AI & DHAMMA: A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR DEVELOPING TEACHER COMPETENCIES FOR THE FUTURE OF THAI EDUCATION

กิตติธัช อ่ำพันธ์
Kittitach Ampun
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail:kittitach.ampun@gmail.com

(Received : November 19, 2025; Edit : December 9, 2025; accepted : December 9, 2025)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากรอบแนวคิด AI & Dhamma Competency Framework สำหรับครูไทยในยุคปัญญาประดิษฐ์ ผ่านการสังเคราะห์องค์ความรู้ด้าน AI Literacy จากกรอบมาตรฐานสากล และการวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครู ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักเมตตาธรรมเพื่อการอยู่ร่วมอย่างประณีต และไตรสิกขาอันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาและพฤติกรรมอย่างองค์รวม

ผลการสังเคราะห์เสนอว่า การพัฒนาครูในยุค AI ควรผสานทักษะด้านเทคโนโลยีเข้ากับกรอบวินิจฉัยทางศีลธรรม (moral compass) และภาวะผู้นำทางปัญญาเชิงอุปถัมภ์ (intellectual stewardship) เพื่อให้ครูสามารถกำกับการใช้ AI อย่างรับผิดชอบ ออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก และพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งทักษะดิจิทัล คุณธรรม และปัญญารู้คิดเชิงลึก

กรอบ AI & Dhamma ที่นำเสนอประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1) สมรรถนะด้าน AI และจริยธรรมดิจิทัล 2) ภาวะผู้นำเชิงเมตตาและปัญญาตามหลักพุทธธรรม และ 3) ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้บนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ บทความสรุปว่า การบูรณาการ AI กับหลักพุทธธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างครูยุคใหม่ที่มีความทันสมัย มีคุณธรรม และมีวิสัยทัศน์ต่ออนาคตของการศึกษาไทย

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, สมรรถนะครู, พุทธธรรม, พรหมวิหาร 4, ไตรสิกขา

Abstract

This academic article proposes an AI & Dhamma Competency Framework for Thai teachers in the era of Artificial Intelligence. The framework is developed through a synthesis of global AI literacy standards and key Buddhist principles, particularly the Four Brahmavihāras (principles of sublime conduct cultivating benevolence and harmonious coexistence) and the Threefold Training (Morality–Concentration–Wisdom as a systematic pathway of holistic self-development).

The conceptual synthesis reveals that teacher development in the AI era requires the integration of technological capability with a moral compass and intellectual stewardship, enabling teachers to exercise responsible AI use, lead with compassion and wisdom, and design transformative learning experiences. The proposed framework comprises three major dimensions: 1) AI literacy and digital ethical competence; 2) compassion-based and wisdom-oriented leadership grounded in Buddhist doctrines; and 3) evidence-informed and innovative pedagogical design.

This article argues that integrating AI with Buddhist ethical foundations provides a culturally grounded and philosophically robust approach to shaping future-ready teachers who embody digital proficiency, moral responsibility, and deep reflective wisdom—qualities essential for the advancement of Thai education in the 21st century.

Keywords: Artificial Intelligence, Teacher Competency, Four Brahmavihāras, Threefold Training, Moral Compass, Intellectual Stewardship

บทนำ

การก้าวเข้าสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้สร้างความท้าทายและโอกาสใหม่ให้แก่ระบบการศึกษาทั่วโลก โดยเฉพาะบทบาทของครูที่ต้องรับมือกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้เผยแพร่แนวทางสำคัญเกี่ยวกับการใช้ AI ในการศึกษา ซึ่งชี้ว่าผู้กำหนดนโยบายและครูจำเป็นต้องเข้าใจการทำงานของ AI ความเสี่ยง อคติ (bias) และผลกระทบทางสังคม ตลอดจนต้องพัฒนาทักษะด้านจริยธรรมดิจิทัลเพื่อกำกับการใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ (UNESCO, 2021) แนวทางดังกล่าวสะท้อนว่าครูยุคใหม่จำเป็นต้องมีทักษะไม่เพียงด้านเทคโนโลยี แต่รวมถึงความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมด้วย

ในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยจำนวนหนึ่งยืนยันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูไทย งานของ(ภัทราพร เยาวรัตน์, 2565) พบว่าครูส่วนใหญ่ยังมีความเชี่ยวชาญด้านดิจิทัลในระดับจำกัด โดยเฉพาะด้านการใช้สื่อดิจิทัล การประเมินข้อมูล และการจัดการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี ซึ่งยังไม่เพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ในยุค AI ขณะที่งานของ(สิริณัฏฐ์ ลิมป์จำนงค์, 2566) ระบุว่าครูไทยยังต้องการการพัฒนาในด้านการออกแบบการเรียนรู้เชิงดิจิทัล การใช้เครื่องมือออนไลน์ และความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนและผู้เรียนไทย การค้นพบเหล่านี้สะท้อนถึงช่องว่างด้านสมรรถนะดิจิทัลซึ่งยังคงเป็นภารกิจสำคัญในการยกระดับคุณภาพครูไทย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการพัฒนา กรอบสมรรถนะด้าน AI และดิจิทัล จากนานาชาติจำนวนมาก เช่น แนวทางของ (UNESCO, 2021) แต่กรอบเหล่านี้ยังคงมุ่งเน้นที่ทักษะทางเทคนิคและการใช้เทคโนโลยีเป็นสำคัญ โดย ยังมิได้อธิบายอย่างเป็นระบบว่าครูควรบูรณาการ คุณธรรม จิตตปัญญา และภูมิปัญญาไทย เข้ากับสมรรถนะด้าน AI อย่างไร ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษาที่ตั้งอยู่บนวัฒนธรรมพุทธของไทย ความขาดแคลนในมิตินี้สะท้อน “ช่องว่างความรู้” (Knowledge Gap) ที่สำคัญระหว่างกรอบสมรรถนะสากลกับบริบททางสังคม–วัฒนธรรมของไทย

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งเสนอกรอบแนวคิด AI & Dhamma Competency Framework อันประกอบด้วยการบูรณาการสมรรถนะด้าน AI จากกรอบสากลเข้ากับหลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา สติ และปัญญา เพื่อสร้าง ครูยุค AI ที่มีทั้งความรอบรู้ทางเทคโนโลยีและความลึกซึ้งด้านคุณธรรม พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 อย่างสมดุลและยั่งยืน

แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะครูในยุค AI

การบูรณาการ AI Literacy และหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะครูยุคใหม่

ในยุคที่เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เข้ามามีบทบาทในทุกมิติของชีวิต การศึกษาเองก็ไม่อาจละเลยการเปลี่ยนแปลงนี้ ครูในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะใหม่ที่ตอบสนองต่อบริบทการเรียนรู้ในโลกที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความเร็ว และความไม่แน่นอน การเรียนรู้เทคโนโลยีเพียงผิวเผินย่อมไม่เพียงพอ หากครูจะมีบทบาทอย่างแท้จริงในการเป็นผู้นำทางปัญญาในยุค AI

หนึ่งในแนวคิดที่กำลังได้รับความสนใจมากขึ้น คือการบูรณาการ **AI Literacy** เข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างครูที่มีทั้งสมรรถนะทางเทคโนโลยี และความมั่นคงภายในด้านจริยธรรมและจิตวิญญาณ (Dominek, 2025) ได้นำเสนอโมเดลการศึกษาที่เรียกว่า **Ethical Flow-Based Education** ซึ่งผสานหลักพุทธธรรม เช่น ความเมตตา (Compassion) และการพิจารณาตนเอง (Self-reflection) เข้ากับการพัฒนา AI Literacy โดยเชื่อว่าการสร้างคุณธรรมควรดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาทักษะดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างรับผิดชอบและมีจริยธรรม (Dominek, 2025).

ในทำนองเดียวกัน (Creely, 2025) ได้นำเสนอข้อเสนอเชิงปรัชญาที่น่าสนใจซึ่งเปรียบเทียบการเรียนรู้ภายใต้ Generative AI กับแนวคิดของพุทธศาสนา โดยชี้ว่าการพัฒนาความสามารถด้าน AI ไม่ควรจำกัดอยู่ที่การเรียนรู้เชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ควรรวมถึงการตระหนักรู้ (Awareness) การตั้งคำถามอย่างมีสติ และการพิจารณาผลกระทบเชิงจริยธรรมจากการใช้เทคโนโลยี AI ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของครูในโลกยุคใหม่

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการเชิงระบบในการพัฒนาครูไทย ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งในมิติของภาระงาน การขาดทักษะดิจิทัล และความไม่มั่นใจต่อการใช้ AI ในชั้นเรียน การบูรณาการหลักพุทธธรรม เช่น สติ (Mindfulness), สัมมาทิฐิ (Right View) และเมตตา (Loving-kindness) เข้ากับการพัฒนา AI Literacy จึงสามารถเป็นแนวทางใหม่ในการเสริมสร้างทั้งทักษะและคุณธรรมให้กับครูในเวลาเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป การสร้างสมรรถนะครูในยุค AI ควรพิจารณาให้ลึกซึ้งมากกว่าการใช้เทคโนโลยี หากแต่ควรส่งเสริมการ อยู่กับ AI อย่างมีสติและเมตตา ครูจึงไม่เพียงเป็นผู้นำการเรียนรู้เชิงเทคโนโลยี แต่ยังเป็น ผู้ประคับประคองจิตวิญญาณของผู้เรียน ใน

โลกที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและคลุมเครือ

ภาพที่ 1 สรุปข้อเสนอเชิงแนวคิดการบูรณาการ AI Literacy และหลักพุทธธรรม

แนวคิดการพัฒนาสมรรถนะครูในยุค AI: บทเรียนจากกรอบแนวคิดสากล

ในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ครูในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีสมรรถนะใหม่ที่สอดรับกับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง บทบาทของครูจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องพัฒนาไปสู่การเป็น "ผู้สร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้" โดยใช้เครื่องมือ AI อย่างมีจริยธรรมและวิจารณญาณ

หนึ่งในกรอบแนวคิดสำคัญที่ได้รับความสนใจ คือ UNESCO's AI Competency Framework for Teachers ซึ่งเสนอว่าครูควรมีความรู้ความเข้าใจด้าน AI ทั้งในระดับพื้นฐาน เช่น การรู้เท่าทัน AI (AI literacy) และในระดับการประยุกต์ใช้งาน เช่น การใช้ AI เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ หรือปรับปรุงการวัดผล

นอกจากนี้ แนวคิด TPACK-AI Model ซึ่งเป็นการขยายจากกรอบ TPACK ดั้งเดิม (Technological Pedagogical Content Knowledge) ได้นำเสนอว่า สมรรถนะของครูต้องบูรณาการความรู้ด้านเทคโนโลยีการเรียนการสอนกับความเข้าใจด้าน AI โดยเฉพาะการวางแผนการเรียนรู้ที่ใช้ AI อย่างเหมาะสม

อีกแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจคือ C3 Framework (Cyberethics, Cybersafety, Cybersecurity) ซึ่งเสนอให้การฝึกอบรมครูในยุคดิจิทัลควรรวมทักษะด้านจริยธรรมไซเบอร์ ความปลอดภัยไซเบอร์ และความรู้ความเข้าใจ AI ไว้ในหลักสูตรเพื่อสร้างกรอบการใช้เทคโนโลยีที่มีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ ยังมีกรอบ Adaptive AI Literacy Model ซึ่งพัฒนาโดย (L. Eyal, 2025) ที่มองว่าการเรียนรู้ AI ไม่ควรเป็นเพียงการสอนความรู้เชิงเทคนิคเท่านั้น แต่ต้องปรับตามบริบทการสอนของครู และคำนึงถึงความเชื่อทางการสอนและจริยธรรมในการใช้งาน AI ด้วย

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสมรรถนะครูในยุค AI จึงไม่ได้เน้นเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงจริยธรรม ความตระหนักรู้ การคิดวิเคราะห์ และการสร้างความเป็นมนุษย์ภายใต้โลกเทคโนโลยีที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

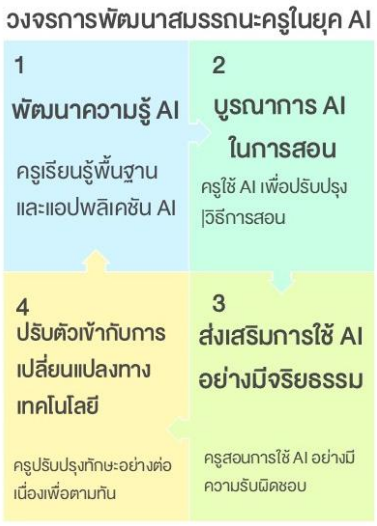

ภาพที่ 2 วงจรการพัฒนาสมรรถนะครูในยุค AIหลักพุทธธรรมในการพัฒนาสมรรถนะครูยุค AI

ในโลกยุคปัจจุบันที่การศึกษาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ครูในฐานะผู้ส่งผ่านความรู้และคุณธรรมจึงต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ที่ซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการกับข้อมูลจำนวนมหาศาล การเลือกใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ไปจนถึงการดูแลจิตใจผู้เรียนในโลกดิจิทัลที่เร่งรีบและไร้แก่นสาร การพัฒนาครูให้พร้อมรับมือกับสถานการณ์เหล่านี้จึงไม่ควรพึ่งพาเพียงทักษะด้านเทคนิคเท่านั้น หากแต่ต้องมีรากฐานด้านคุณธรรม และจิตวิญญาณอันมั่นคง

หลักพุทธธรรมได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาครูในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย โดยเป็นกรอบคิดที่หล่อหลอมให้ครูเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ในการเรียนรู้และสอนผู้เรียนอย่างมีเมตตาและสติ (Kitiya Promsron et al., 2025) กล่าวว่า ตัวอย่างหลักธรรมที่ถูกใช้ในการพัฒนาครูอย่างแพร่หลายคือ **พรหมวิหาร 4** ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างครูด้วยกันเอง โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหรือต้องรับมือกับพฤติกรรมนักเรียนที่เปลี่ยนไป

อีกหนึ่งหลักธรรมที่มีบทบาทสำคัญคือ **อิทธิบาท 4** ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งช่วยให้ครูมีแรงบันดาลใจในการทำงาน มุ่งมั่น ตั้งใจ และใคร่ครวญเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง หลักธรรมนี้ถูกนำมาใช้ในการฝึกอบรมครูและผู้บริหารสถานศึกษาในหลายโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและการสอนแบบใช้ปัญญา (พัทธดนย์ ชูเพ็ง, 2568)

(อุรารัตน์ มอญขาม และคณะ, 2568). กล่าวว่า **สัปปุริสธรรม 7** ก็เป็นอีกหนึ่งชุดหลักธรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความเป็น คนดี ในครู ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักเหตุผล รู้จักผล รู้จักตน และรู้จักเวลา ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งในยุคที่ข้อมูลไหลบ่าและการตัดสินใจรวดเร็ว ครูที่ยึดมั่นในหลักธรรมนี้จะสามารถประคับประคองการใช้ AI ได้อย่างมีวิจารณญาณ

ในด้านการฝึกอบรมและการพัฒนาจิต (Mahesh, S, 2025). กล่าวว่า ครูควรได้รับการส่งเสริมให้ฝึก **ไตรสิกขา** ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นรากฐานของการเป็นครูต้นแบบจริยธรรมที่สามารถต้านทานผลกระทบจากเทคโนโลยีได้ ทั้งในแง่จิตใจที่สับสนและอิทธิพลของข้อมูลเทียม AI

นอกจากการพัฒนาตนแล้ว (กิตติเมธ จริตงามและคณะ, 2568). กล่าวว่า หลักพุทธธรรมยังสามารถประยุกต์ใช้ในด้านการบริหารจัดการศึกษา เช่น **ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ** ซึ่งสนับสนุนการบริหารที่โปร่งใส มีจริยธรรม และเคารพผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้กำหนดนโยบาย

ในมุมมองร่วมสมัย (Creely, 2025) ได้เชื่อมโยงแนวคิดพุทธเข้ากับการเรียนรู้ในโลกที่มี Generative AI โดยเสนอว่า พุทธธรรมคือภูมิคุ้มกันจิตวิญญาณของครูในยุคข้อมูล ช่วยให้ครูไม่สับสน หลงผิด หรือหลงไปกับอำนาจของเทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุป ในขณะที่ AI และเทคโนโลยีล้ำสมัยเปลี่ยนโฉมหน้าแห่งการศึกษาอย่างรวดเร็ว หลักพุทธธรรมยังคงมีพลังและคุณค่าอันลึกซึ้งในการพัฒนาครูให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพียงผู้ใช้เครื่องมือ แต่เป็นผู้ชี้นำทางจริยธรรมในยุคดิจิทัล การบูรณาการหลักธรรมกับการพัฒนาสมรรถนะครูจึงมิใช่การย้อนยุค หากแต่คือการเชื่อมโยงรากเหง้าทางจิตวิญญาณกับโลกอนาคตอย่างมีดุลยภาพ

ตารางที่ 1 การเชื่อมโยงระหว่าง หลักธรรมทางพุทธ กับ สมรรถนะครูยุคใหม่

หลักธรรม (Dhamma)	องค์ประกอบ	สมรรถนะครูที่ส่งเสริม
พรหมวิหาร 4	เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา	ภาวะผู้นำเชิงเมตตา, ความสัมพันธ์เชิงบวก, ทักษะ EQ
อิทธิบาท 4	ฉันทะ, วิริยะ, จิตตะ, วิมังสา	แรงจูงใจภายใน, ความพากเพียร, การเรียนรู้ด้วยตนเอง
สัปปุริสธรรม 7	รู้หลัก, รู้ผล, รู้ตน, รู้กาล, รู้กลุ่ม, รู้ประมาณ, รู้บุคคล	วิจารณญาณ, การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล, การรู้เท่าทันบริบท
ไตรสิกขา	ศีล, สมาธิ, ปัญญา	ความมั่นคงภายใน, การควบคุมอารมณ์, ความลุ่มลึกทางปัญญา
ธรรมาภิบาลเชิงพุทธ	คุณธรรม, โปร่งใส, มีส่วนร่วม, รับผิดชอบ	ภาวะผู้นำทางจริยธรรม, การบริหารแบบมีส่วนร่วม, ความโปร่งใส

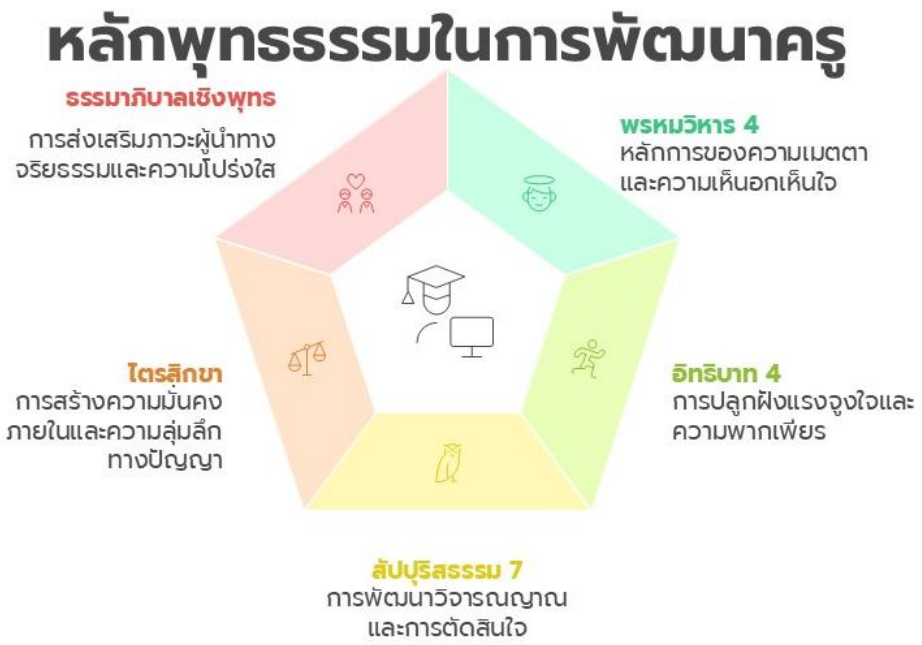

ภาพที่ 3 หลักพุทธธรรมในการพัฒนาครู

ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ: การบูรณาการ AI & Dhamma เพื่อพัฒนาครูไทยยุคใหม่

การเปลี่ยนผ่านของสังคมสู่ยุคปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาไทย โดยเฉพาะต่อบทบาทของ ครู ที่ไม่ได้เป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น แต่ต้องเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ ผู้ใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ และเป็นแบบอย่างทางคุณธรรมในโลกยุคดิจิทัล ความท้าทายที่เกิดขึ้นจึงเรียกร้องแนวทางพัฒนาครูที่ไม่เพียงตอบโจทย์ด้านสมรรถนะเทคโนโลยี แต่ยังต้องเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่ง หลักพุทธธรรม หรือ Dhamma คือคำตอบสำคัญในการออกแบบแนวทางดังกล่าว

1. การพัฒนาครูในระดับโรงเรียน: ครูมีสติ ครูมีเมตตา

ระดับปฏิบัติการที่ใกล้ชิดกับครูมากที่สุดคือ โรงเรียนซึ่งสามารถใช้หลักพุทธธรรมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะเชิงจริยธรรมและจิตวิญญาณ ตัวอย่างเช่น การจัดให้มีช่วง เจริญสติ สำหรับครูก่อนเริ่มสอน หรือกิจกรรมเล่าสู่กันฟังเกี่ยวกับประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีร่วมกับหลักธรรม เช่น เมตตาและอุเบกขา Kitiya Promsron et al. (2025). ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการทดลองใช้แล้วในโครงการ Adaptive Micro-learning for Teachers in Thailand โดยพบว่า ช่วยลดความเครียดและเพิ่มความผูกพันกับผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. การพัฒนาหลักสูตรผลิตครู: AI & Dhamma Literacy

ในระดับอุดมศึกษา สถาบันที่ผลิตครูควรบูรณาการหลักพุทธธรรมเข้าไปในโครงสร้างหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ จริยธรรมวิชาชีพครู ซึ่งสามารถขยายไปสู่รายวิชาใหม่ เช่น AI กับคุณธรรม หรือ Digital Mindfulness for Educators โดยควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น การฝึกสมาธิ การสะท้อนคิด (Reflective Practice) และการจำลองสถานการณ์ทางจริยธรรม งานของ (Santi Aunjanam et al., 2025) ชี้ว่า หลักสูตรพุทธสามารถออกแบบให้ร่วมสมัยและตอบโจทย์โลกดิจิทัลได้ หากมีการผสมผสานระหว่างความรู้ด้าน AI กับไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา)

3. การอบรมครูประจำการ (In-Service Training): Micro Dhamma Learning

การอบรมครูประจำการควรปรับรูปแบบจากการบรรยายเชิงเนื้อหา ไปสู่การฝึกอบรมที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในระยะสั้น และมีความยืดหยุ่น เช่น รูปแบบ Micro-learning ผสมกับหลักธรรมโมเดล Micro-Dhamma Learning ที่พัฒนาโดย (Kitiya Promsron et al., 2025) ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และอิทธิบาท 4 เป็นแกนกลางในการออกแบบเนื้อหาฝึกอบรม ซึ่งเน้นทั้งทักษะการใช้ AI และการควบคุมอารมณ์ของครู

4. การกำหนดนโยบายระดับชาติ: แนวทางโรงเรียนวิถีพุทธกับดิจิทัล

ในระดับมหภาค กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำนโยบายส่งเสริมโรงเรียนต้นแบบที่บูรณาการ AI และธรรมะ หรือที่อาจเรียกว่า Dhamma-Informed Digital Schools โดยกำหนดแนวทาง เช่น

- การมี KPI ด้านคุณธรรมของครู
- การบรรจุระบบเจริญสติ/ฝึกสมาธิในชีวิตโรงเรียน

- การประเมิน EQ ครูควบคู่กับสมรรถนะดิจิทัล

งานวิจัยของ (Mahesh, 2025) ซึ่งศึกษาโรงเรียนในศรีลังกาและไทย พบว่า โรงเรียนที่ใช้แนวปฏิบัติเช่นนี้ช่วยให้ครูมีความยืดหยุ่นทางอารมณ์สูงขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้เรียนมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาครูไทยในยุค AI ต้องอาศัยทั้งทักษะเทคโนโลยี และ รากฐานจิตวิญญาณ ที่มั่นคง การบูรณาการพุทธธรรมไม่ใช่เพียงแนวคิดอุดมคติ หากแต่เป็นแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถขับเคลื่อนได้จริงผ่านระดับโรงเรียน สถาบันผลิตครู การอบรมประจำการ และนโยบายระดับประเทศ หากประเทศไทยสามารถผลักดันแนวคิด AI & Dhamma for Teacher Competency ให้เป็นรูปธรรม จะช่วยสร้างครูไทยที่ไม่เพียงรู้เท่าทันเทคโนโลยี แต่ยัง รู้เท่าทันตนเอง และ เป็นแสงสว่างให้แก่ผู้เรียน ได้อย่างแท้จริง

ภาพที่ 4 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ: การบูรณาการ AI และธรรมมะในการศึกษา

ตารางที่ 2 ข้อเสนอเชิงปฏิบัติ: การบูรณาการ AI & Dhamma เพื่อพัฒนาครูไทยยุค AI

ลำดับ	ระดับเป้าหมาย	แนวทางปฏิบัติ	ตัวอย่างกิจกรรม	ปัจจัยสนับสนุน
1	**ระดับโรงเรียน**	จัดกิจกรรม ครูมีสติ ครูมีเมตตา	1) ครูทำสมาธิก่อนเข้าเรียน 2) แชร์ธรรมะสั้นประจำวันครู 3) เวทีกลาง เล่าสู่กันฟัง เรื่องการใช้ AI อย่างมีสติ	1) ผู้อำนวยการสนับสนุน 2) ครูต้นแบบธรรมะ 3) - ปรับตารางเวลา
2	**ระดับหลักสูตรผลิตครู**	พัฒนา AI & Dhamma Literacy Module	1) รายวิชาAI & จริยธรรมครู 2) กิจกรรมฝึกสติแบบ Mindfulness-based AI Learning 3) การประเมินจริยธรรมเชิงสะท้อน (reflective practice)	1) สถาบันครูบรรจุหลักสูตรใหม่ 2) ได้รับการรับรองจาก ก.ค.ศ.

3	**ระดับอบรมครู (In-service)**	ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติแบบ Micro-Dhamma Learning	1) เรียนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ 2) เนื้อหาสั้น: พุทธธรรม x สมรรถนะ AI 3) สื่อวิดีโอสั้น, podcast จริยธรรม	1) งบพัฒนาครูรายปี 2) สนับสนุนโดย สพฐ. หรือ สพม.
4	**ระดับนโยบาย / สำนักงานเขต**	จัดทำแนวทางโรงเรียนพุทธ-ดิจิทัล	1) โรงเรียนนำร่อง Dhamma+AI School 2) คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบมีสติ 3) กำหนด KPI ด้าน คุณธรรมครู”	1) ออกเป็นแนวปฏิบัติจาก ศธ. 2) -พิจารณาในเกณฑ์ประเมินโรงเรียนคุณภาพ

ตารางที่ 3 หลักสำคัญของข้อเสนอเชิงปฏิบัติ

หลักการ	คำอธิบาย
เริ่มจากจุดเล็ก	เริ่มนำหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4 หรือ ไตรสิกขา ไปใช้เฉพาะจุดในโรงเรียนหรือการสอน
ผสมผสานกับสิ่งที่มีอยู่แล้ว	ไม่จำเป็นต้องสร้างใหม่ทั้งหมด เช่น ผสานเข้าไปในคาบแนะแนว หรือกิจกรรมหน้าเสาธง
จับต้องได้	เปลี่ยนหลักธรรมจากนามธรรม สู่ รูปธรรม เช่น กิจกรรม, แบบฝึก, podcast
วัดผลได้	เพิ่มดัชนีวัดความเปลี่ยนแปลง เช่น ความเครียดครูลดลง, ความพึงพอใจในตนเองเพิ่มขึ้น

บทสรุป

บทความนี้ได้เสนอกรอบแนวคิด AI & Dhamma Competency Framework ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ในการพัฒนาสมรรถนะครูไทยในยุคปัญญาประดิษฐ์ โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้าน AI Literacy จากกรอบสากลเข้ากับหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญญารู้คิด การรู้เหตุผล และความรับผิดชอบเชิงคุณธรรม การบูรณาการดังกล่าวช่วยให้การพัฒนาครูไม่เพียงมุ่งเน้นด้านเทคโนโลยี แต่เสริมสร้างความสามารถในการกำกับตนเอง การคิดเชิงวิพากษ์ และวิจารณญาณในการใช้ AI อย่างเหมาะสม ทั้งยังตอบโจทย์รากฐานของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับคุณธรรมและการพัฒนาจิตใจควบคู่กับนวัตกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การพัฒนาครูในยุค AI จะมีประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อสามารถเชื่อมโยงความรู้ด้านเทคโนโลยีกับหลักธรรมที่ช่วยหล่อหลอมลักษณะของ ครูที่เป็นผู้รู้ ผู้คิด ผู้ตื่น เช่น การบูรณาการ AI Literacy เข้ากับไตรสิกขา ซึ่งช่วยให้ครูมีวินัยทางจริยธรรม (ศีล) มีความมั่นคงทางสติ (สมาธิ) และมีปัญญาในการใช้เทคโนโลยีอย่างรอบด้าน (ปัญญา) ขณะเดียวกัน การเชื่อมโยงกับสัปปุริสธรรม 7 ยังเสริมให้ครูมีทักษะการกำกับตน การรู้จักตนเอง และการวินิจฉัยสถานการณ์อย่างรอบคอบ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการใช้ AI ในบริบทห้องเรียนจริง การสังเคราะห์เชิงลึกนี้ชี้ให้เห็นว่า การผสานมิติ วิทยาการ คุณธรรม จิตตปัญญา คือจุดแข็งสำคัญของกรอบแนวคิด AI & Dhamma ที่ช่วยสร้างครูยุคใหม่ที่เท่าทันเทคโนโลยีพร้อมกับมีความละเอียดอ่อนต่อจริยธรรมดิจิทัล

เพื่อต่อยอดกรอบแนวคิดในบทความสู่การใช้งานจริงในระดับปฏิบัติ ขอเสนอทิศทางงานวิจัยเชิงประจักษ์สำหรับอนาคต โดยควรมุ่งเน้นการพัฒนาและทดลองใช้ AI & Dhamma Literacy Module ในบริบทโรงเรียนหรือห้องเรียนจริง เพื่อประเมินผลต่อสมรรถนะด้านการรู้เท่าทัน AI ความสามารถในการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของครู และผลต่อสุขภาวะทางจิตใจ (well-being) ของผู้เรียน นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาผลกระทบเชิงระบบ เช่น บทบาทของผู้นำทางการศึกษา การสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนเชิงธรรมะ และปัจจัยเกื้อหนุนจากนโยบาย ที่อาจช่วยให้กรอบแนวคิดนี้ถูกนำไปใช้ได้อย่างยั่งยืนและเกิดผลในวงกว้าง

โดยสรุป กรอบ AI & Dhamma Competency Framework ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเพื่อพัฒนาครูให้ทันสมัยเท่านั้น แต่เป็นข้อเสนอเชิงปรัชญาและปฏิบัติที่ผสาน เทคโนโลยี คุณธรรม ปัญญา เข้าด้วยกันอย่างสมดุล เพื่อสร้างครูไทยที่มีความมั่นคงทางจิตใจ มองไกลด้วยปัญญา และสามารถใช้ AI อย่างรับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและความยั่งยืนของระบบการศึกษาไทยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กิตติเมธ จริตงาม และคณะ. (2568). **ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1.** วารสารพุทธศาสน์ศึกษาและการวิจัย (JBER), 11(2), 42–55.

สิริณัฏฐ์ ลิมป์จำนงค์. (2566). **รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในยุคการเปลี่ยนผ่านดิจิทัล.** วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 51(4), 19–31.

พัทธดนย์ ชูเพ็ง. (2568). **แนวทางการพัฒนาผู้บริหารตามมาตรฐานวิชาชีพด้านการปฏิบัติงาน ตามหลักของอิทธิบาท 4 ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท.** วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 13(2), พฤษภาคม–สิงหาคม.

ภัทราพร เยาวรัตน์. (2565). **การศึกษาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1** (การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.

อัญชานาม, ส. และคณะ. (2568). **แนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาสาขาการบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยพุทธศาสนา.** Higher Education Studies, 15(3), 101–110.

อุรารัตน์ มอญขาม และคณะ. (2568). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงพุทธของนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม.** วารสารพุทธศาสน์ศึกษาและการวิจัย (JBER), 11(3), 449–462.

Acemioğlu, R. A. (2025). **Artificial intelligence literacy profiles of science teacher candidates.** Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi.

Creely, E. (2025). **Generative AI, learning, Buddhism and Nietzsche: Developing a philosophical approach.** AI Enhanced Learning, 1(1), 159–179.

Ditlhokwa, G. (2025). **AI representation of African culture: Perspectives, challenges, and implications for media studies.** In Artificial Intelligence and Human Agency in Education (pp. xx–xx). Springer.

Eyal, L. (2023). **Adaptive AI literacy: A contextualized approach to teacher development in AI-rich environments.** Computers & Education Open, 4, 100132.

Hasanah, R., Prayitno, H. J., & Tuti, S. (2025). **Deep learning-based learning strategies in realizing meaningful, critical, and enjoyable learning.** Journal of Deep Learning in Education.

International Society for Technology in Education (ISTE). (2022). **Artificial intelligence in education: Building ethical AI literacy for educators.**

Jaritngam, P., Saelee, N., & Wongchompoo, K. (2025). **Buddhist governance in educational leadership: A model for digital transformation.** Manuscript submitted for review.

Kitiya Promsron et al. (2025). **Buddhist principles for holistic teacher development in the AI era.**

Lin, X., & Tan, H. (2025). **A systematic review of generative AI in K–12: Mapping goals, activities, roles, and outcomes via the 3P model.** Systems, 13(10), 840.

Mah, C. L. K. (2025). **Co-constructing AI literacy with writing teachers at the dawn of generative AI.** [Doctoral dissertation, ProQuest].

Mahesh, S. (2025). **Triple training (S$\bar{\text{i}}$la, Sam$\bar{\text{a}}$dhi, Paññ$\bar{\text{a}}$) as ethical grounding for 21st-century educators.** International Journal of Indian Psychology 13(3):14

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). **Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge.** Teachers College Record, 108(6), 1017–1054.

Promsron, K., et al. (2025). **Buddhist principles for holistic teacher development in the AI era.** International

Education Studies, 18(2), 123–135.

Santi Aunjanam et al. (2025). **Guidelines for Developing Graduate Programs in Educational Administration at Buddhist University.** Higher Education Studies; Vol. 15, No. 3; 2025

UNESCO. (2021). **AI and education: Guidance for policy-makers.** https://teachertaskforce.org/sites/default/files/2023-07/2021_UNESCO_AI-and-education-Guidance-for-policy-makers_EN.pdf

UNESCO. (2024). **AI Competency Framework for Teachers.** Retrieved from https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000387224

Wang, Q., Li, Q., Cui, X., Xu, Y., Wang, N., & Wang, M. (2025). **Integrating AI in preschool teacher education: The mediating role of self-efficacy and the moderating effect of technological proficiency.** Journal of Baltic Science Education, Vol. 24, No. 4, 2025

Yavariabdi, A., Paudel, B., Carleton, T., & de Almeida, C. D. A. (2025). **Generative AI in assessment and feedback generation in higher education: A systematic review.** ResearchGate.

Yılmaz-Bursa, G. (2025). **Generative artificial intelligence and preschool education activities: Ethical, pedagogical, and applied approaches.** Journal of Innovative Research in Teacher Education, 6(2), 49–66.

สิทธิของนักเรียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 และความท้าทายในการบังคับใช้ภายในสถานศึกษา

Students' Rights under the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) and the Challenges of Its Implementation in Educational Institutions

อภิภัสร์ ปาสานะเก[1], ณัฏฐ์ภัส ภาคะ[2], ชัยวัฒน์ ป้อมพิทักษ์[3],
สาลินี ลิขิตพัฒนะกุล[4] , รัชชานนท์ วิพัฒน์โสภากร[5]
นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม[1,3],
วิทยาลัยอาชีวศึกษาพิษณุโลก[2], มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย[4], นักวิชาการอิสระ[5]
Apipat Pasanaga[1], Natthapat Phakha[2], Chaiwat Pomphithak[3] ,
Salinee Likitpattanakul[4] , Ratchanon Wiphatsopakorn[5]
Doctor of Laws (LL.D.) candidate, School of Law, Sripatum University[1,3],
Phitsanulok Vocational College[2],
Mahamakut Buddhist University[4] , Independent Scholar[5]
Corresponding Author E-mail: apipat.pasanaga@gmail.com[1],natthapat.phakha@gmail.com[2],
chaiwat0106@gmail.com, salinee.lik@gmail.com,ratchanon.wiphatsopakorn@gmail.com

(Received : November 24, 2025; Edit : December 5, 2025; accepted : December 7, 2025)

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้เปลี่ยนกรอบคิดเกี่ยวกับการบริหารข้อมูลในสถานศึกษาไปอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากโรงเรียนต้องจัดการข้อมูลของนักเรียนจำนวนมาก ทั้งข้อมูลทั่วไปและข้อมูลอ่อนไหว ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิ ความเป็นมาของปัญหานี้เกิดจากการที่สถานศึกษาขาดเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) ที่มีความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะในการจัดการข้อมูลผู้เยาว์ ทั้งด้านนโยบาย และเทคโนโลยี การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สิทธิของนักเรียนตาม PDPA บทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษา ตลอดจนเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์กฎหมายและเอกสารเชิงทฤษฎี (documentary research) ภายใต้ขอบเขตโรงเรียนระดับขั้นพื้นฐานของไทย

ผลการศึกษาพบว่าสิทธิของนักเรียนตามมาตรา 30–34 ยังไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ เช่น สิทธิในการเพิกถอนความยินยอม หรือ สิทธิในการเข้าถึงและขอสำเนาข้อมูล แม้กฎหมายจะกำหนดกลไกสิทธิไว้อย่างชัดเจน แต่สถานศึกษาจำนวนมากยังขาดความเข้าใจและความพร้อมเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การจัดระบบความยินยอม การแจ้งวัตถุประสงค์ และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามมาตรา 37 รวมถึงปัญหาเชิงปฏิบัติ เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ การเก็บข้อมูลเกินความจำเป็น และการรายงานเหตุข้อมูลรั่วไหลที่ไม่มีระบบ ขณะที่การเปรียบเทียบกับ GDPR, FERPA, COPPA และกฎหมายของสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ทำให้เห็นแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมสิทธิของผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากกว่า และ PDPA ยังขาดความชัดเจนในประเด็นสิทธิในการพกพาข้อมูล (Data Portability) และการกำหนดสิทธิของเด็กที่ชัดเจนตามแบบ GDPR ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การจัดทำ Privacy Notice ที่ครบถ้วน การแต่งตั้ง DPO การอบรมครูอย่างต่อเนื่อง การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยด้านไอที และการสร้างวัฒนธรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในสถานศึกษา เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิของนักเรียนในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สิทธิของนักเรียน, ข้อมูลส่วนบุคคล, ผู้ควบคุมข้อมูล, ความยินยอม, การคุ้มครองข้อมูลในสถานศึกษา

Abstract

The Personal Data Protection Act B.E. 2562 (2019) has significantly shifted the conceptual framework of data governance within educational institutions, as schools are required to manage large volumes of student data, including both general and sensitive information that carry substantial risks of rights violations. The root of this problem lies in the absence of adequately trained Data Protection Officers (DPOs) in schools, particularly regarding the management of minors' data in terms of policies and technological safeguards. This study aims to analyze students' rights under the PDPA, the roles and obligations of educational institutions, and relevant comparative legal frameworks. The research employs documentary analysis focusing on basic education schools in Thailand.

The findings reveal that students' rights under Sections 30–34 remain insufficiently protected, particularly the right to withdraw consent, and the right to access and obtain copies of personal data. Although the Act clearly defines these rights, many schools lack the structural readiness and understanding necessary for proper implementation, including policy formulation, consent management, notification of processing purposes, and security measures under Section 37. Practical issues also arise, such as the use of online platforms, excessive data collection, and the absence of systematic procedures for reporting data breaches. Comparisons with the GDPR, FERPA, COPPA, and the data-protection laws of Singapore, Japan, and South Korea reveal more robust and student-centered approaches, while the PDPA remains less explicit regarding data portability and the delineation of children's rights as articulated in the GDPR. Key recommendations include developing comprehensive Privacy Notices, appointing DPOs, providing continuous training for teachers, establishing IT security standards, and fostering a culture of personal data protection within schools to strengthen the long-term safeguarding of students' rights in the digital era.

Keywords: Students' Rights, Personal Data, Data Controller, Consent, Data Protection in Educational Institutions

บทนำ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมสมัยใหม่ ซึ่งโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมถูกกำหนดด้วยข้อมูลจำนวนมหาศาลที่ไหลเวียนในทุกระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของสถานศึกษา ซึ่งนักเรียนในฐานะผู้เยาว์เป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูงต่อการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อโรงเรียนในด้านบทลงโทษทางปกครองและการฟ้องร้องทั้งทางแพ่งและอาญา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารต้องตระหนัก การจัดเก็บข้อมูลของสถานศึกษาไม่ได้จำกัดเพียงข้อมูลพื้นฐาน เช่น ชื่อ อายุ ชั้นเรียน หรือประวัติการศึกษา แต่ยังครอบคลุมข้อมูลที่มีความอ่อนไหวสูง เช่น ข้อมูลด้านสุขภาพ ประวัติพฤติกรรม ภาพจากระบบกล้องวงจรปิด ข้อมูลไบโอเมตริกซ์เกี่ยวกับร่างกายของบุคคล เช่น ลวดลายสีในดวงตา ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อพิสูจน์ตัวตนของบุคคลนั้นได้ (Panurut Chuenpukdee, 2019: 10) ตลอดจนถึงข้อมูลครอบครัวที่อาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของเด็กหากถูกนำไปใช้โดยมิชอบ การเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การเก็บ รวบรวม ใช้ และส่งต่อข้อมูลสามารถทำได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันก็เพิ่มระดับความเสี่ยงที่สถานศึกษาจะนำข้อมูลไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือขาดมาตรการป้องกันอย่างเพียงพอ สภาวะดังกล่าวนำไปสู่คำถามพื้นฐานเชิงนโยบายว่า สิทธิของนักเรียนในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลควรถูกคุ้มครองอย่างไร และสถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลควรมีกรอบความรับผิดชอบแบบใดจึงจะสอดคล้องกับมาตรฐานกฎหมายสมัยใหม่

สถานศึกษาในระดับขั้นพื้นฐานต้องบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนในบริบทที่มีความละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังเป็นผู้เยาว์ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การให้ความยินยอมต้องผ่านผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 20 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (นพมาศ นิลแช่ม, 2568: 55) การขอความยินยอมผ่านบุคคลอื่นเช่นนี้ทำให้โรงเรียนต้องเผชิญความท้าทายทั้งด้านกฎหมายและกระบวนการปฏิบัติ ไม่เพียงต้องจัดทำเอกสารที่ระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย แต่ยังต้องแยกแยะให้ได้ว่ากิจกรรมใดจำเป็นต้องใช้ความยินยอม และกิจกรรมใดอาศัยฐานทางกฎหมายอื่นตามมาตรา 24 การตีความผิดเพียงเล็กน้อยอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของนักเรียนโดยไม่เจตนา โดยเฉพาะในยุคที่โรงเรียนพึ่งพาเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งเก็บข้อมูลจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง ความซับซ้อนของการให้ความยินยอมของผู้เยาว์จึงกลายเป็นความเสี่ยงสำคัญที่สุดของสถานศึกษา ทั้งในด้านความรับผิดชอบต่อสิทธิของนักเรียน การบริหารจัดการข้อมูล และความเป็นไปได้ของข้อร้องเรียนหรือการกำกับตรวจสอบจากหน่วยงานรัฐ ส่งผลให้การขอความยินยอมที่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นหัวใจของการคุ้มครองข้อมูลเด็กอย่างแท้จริงในระบบการศึกษาไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้รับการประกาศใช้เพื่อกำหนดมาตรฐานใหม่ในการรักษาความเป็นส่วนตัวของบุคคล โดยสร้างกลไกทางกฎหมายที่กำหนดให้ “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ต้องเคารพสิทธิของเจ้าของข้อมูลในทุกขั้นตอนของการประมวลผลข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นการเก็บรวบรวม ใช้ เปิดเผย โอน หรือจัดเก็บรักษา (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562: 71-72) กฎหมายฉบับนี้ถือเป็นการยกระดับการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลของประเทศไทยให้มีลักษณะสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เช่น GDPR ของสหภาพยุโรป ซึ่งเน้นหลักการความโปร่งใส ความจำเป็น ความถูกต้อง ความมั่นคงปลอดภัย และความรับผิดรับชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง “ความยินยอม” ที่ต้องนำเสนอในลักษณะที่แยกแยะได้ชัดเจนจากเรื่องอื่น ๆ สามารถเข้าถึงได้ โดยใช้ภาษาที่ชัดเจนและเข้าใจง่าย (Kuner, Christopher et al, 2021: 46) และเรื่อง “ข้อมูลส่วนบุคคลพิเศษ” ซึ่งจำเป็นต้องใช้มาตรการคุ้มครองที่เข้มงวดกว่า สำหรับสถานศึกษา การปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวมีความซับซ้อนมากขึ้น เพราะนักเรียนจำนวนมากเป็นผู้เยาว์ ซึ่งต้องใช้กลไกการให้ความยินยอมของผู้ปกครองตามมาตรา 20 ขณะเดียวกันสถานศึกษายังมีบทบาทของ “ผู้ใช้อำนาจรัฐ” ในการดำเนินการตามหน้าที่ทางการศึกษา ทำให้ต้องตีความและปรับใช้ข้อยกเว้นของกฎหมายอย่างระมัดระวัง เช่น มาตรา 24 ที่กำหนดเงื่อนไขในการเก็บข้อมูลโดยไม่ต้องขอความยินยอม นำไปสู่ความจำเป็นในการแยกแยะระหว่างข้อมูลที่สถานศึกษาต้องใช้เพื่อการบริหารจัดการ กับข้อมูลที่ไม่ควรเก็บเกินความจำเป็น

ปัญหาเชิงปฏิบัติในสถานศึกษาปรากฏอย่างเด่นชัดเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบการใช้งานข้อมูลจริง เช่น การถ่ายสำเนาบัตรประชาชนของนักเรียนและผู้ปกครอง การจัดทำทะเบียนสุขภาพ การติดตั้งระบบสแกนใบหน้าหรือการสแกนลายนิ้วมือ ระบบบันทึกพฤติกรรม การประมวลผลข้อมูลจากแพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การไม่จำกัดระยะเวลาของการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในสื่ออินเทอร์เน็ต (จิดาภา คีรีมาศทอง, 2568: 136-139) รวมถึงการถ่ายภาพนักเรียนเพื่อประชาสัมพันธ์ซึ่งมักกระทำโดยปราศจากการขอความยินยอมอย่างถูกต้องตามกฎหมาย แม้สถานศึกษาจะมีเจตนาดีในการบริหารจัดการหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ แต่การขาดความรู้ทางกฎหมายเกี่ยวกับ PDPA ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการตีความบทบัญญัติต่าง ๆ เช่น มาตรา 19 ว่าด้วยการขอความยินยอม มาตรา 22–25 เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และมาตรา 26 ว่าด้วยข้อมูลส่วนบุคคลพิเศษ นอกจากนี้ ความท้าทายยังขยายไปถึงประเด็นโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ความปลอดภัยของระบบสารสนเทศ การเข้าถึงข้อมูลโดยบุคลากรที่ไม่จำเป็น และการส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานภายนอก เช่น โรงพยาบาล บริษัทประกันภัย และผู้ให้บริการแพลตฟอร์มออนไลน์ ซึ่งทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้กรอบของมาตรา 27–29 เกี่ยวกับการใช้ เปิดเผย และการโอนข้อมูลไปต่างประเทศ สถานศึกษาจึง

ต้องมีระบบการกำกับดูแลที่เข้มแข็งและมีมาตรการที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างไม่อาจกลับคืนได้

จากความซับซ้อนของกฎหมายและข้อท้าทายในการปฏิบัติในสถานศึกษา บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์สิทธิของนักเรียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยมุ่งเน้นการอธิบายสิทธิขั้นพื้นฐานของนักเรียนตามหมวด 3 ของกฎหมาย ได้แก่ สิทธิขอเข้าถึงข้อมูล สิทธิขอรับข้อมูลในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สิทธิในการคัดค้าน สิทธิในการลบ สิทธิระงับการใช้ข้อมูล และสิทธิในการให้ข้อมูลถูกต้องครบถ้วน พร้อมทั้งวิเคราะห์สถานศึกษาว่ามีภาระหน้าที่ตามบทบัญญัติใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัย (มาตรา 37) การบันทึกกิจกรรมข้อมูล (มาตรา 39) การแต่งตั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 41–42) ตลอดจนการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูล (data breach) ที่ต้องดำเนินการภายใน 72 ชั่วโมงตามที่กฎหมายกำหนด และยังเชื่อมโยงกรณีศึกษาจากต่างประเทศ เช่น มาตรการคุ้มครองข้อมูลของนักเรียนในสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงเปรียบเทียบ พร้อมเสนอแนวทางเชิงนโยบายสำหรับสถานศึกษาไทยในการปรับตัวด้วยมาตรฐานที่สูงขึ้น ทั้งในมิติของกฎหมาย เทคโนโลยี และธรรมาภิบาลข้อมูล (data governance) เพื่อทำให้การบริหารจัดการข้อมูลของนักเรียนเกิดความสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์สาธารณะด้านการศึกษาอย่างแท้จริง

สิทธิของนักเรียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของสถานศึกษา เนื่องจากนักเรียนจำนวนมากยังเป็นผู้เยาว์และมีสถานะที่กฎหมายให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลของนักเรียนในสถานศึกษาไม่เพียงต้องปฏิบัติตามหลักการทั่วไปเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณา “สถานะผู้เยาว์” ที่ทำให้ผู้ควบคุมข้อมูลจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครองตามมาตรา 20 ด้วย การทำความเข้าใจสิทธิของนักเรียนตามหมวด 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงเป็นรากฐานสำคัญในการออกแบบมาตรการคุ้มครองข้อมูลภายในสถานศึกษา และเป็นเงื่อนไขจำเป็นเพื่อให้การจัดการข้อมูลสอดคล้องกับกรอบกฎหมายอย่างแท้จริง ซึ่งได้กำหนดเงื่อนไขในการใช้สิทธิ รวมถึงเหตุปฏิเสธสิทธิของเจ้าของข้อมูลไว้ในหลายกรณี (ชวิน อุ่นภัทร และ ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง, 2564: 55) หัวข้อนี้ผู้เขียนมุ่งอธิบายสิทธิสำคัญของนักเรียนที่ระบุไว้ในกฎหมาย พร้อมยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในสถานศึกษา รวมถึงวิเคราะห์เงื่อนไขในการให้ความยินยอมของผู้เยาว์ตามมาตรา 19–25 ซึ่งมีผลต่อการตีความและการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในบริบทจริงของโรงเรียนไทย

1. สิทธิขอเข้าถึงข้อมูลของนักเรียน (มาตรา 30)

มาตรา 30 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้สิทธิแก่นักเรียนในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการ “ขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคล” ที่สถานศึกษาจัดเก็บไว้ รวมถึงสิทธิขอให้โรงเรียนเปิดเผยวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลในกรณีที่ข้อมูลนั้นไม่ได้มาจากการให้ความยินยอมโดยตรง (พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562, 2562: 68) สิทธินี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของความโปร่งใสในการประมวลผลข้อมูล (transparency) และยังเป็นเครื่องมือป้องกันไม่ให้โรงเรียนเก็บข้อมูลมากเกินความจำเป็นหรือใช้ข้อมูลผิดวัตถุประสงค์

ในบริบทสถานศึกษา ข้อมูลที่นักเรียนสามารถใช้สิทธิขอเข้าถึง ได้แก่ ประวัติผลการเรียน ข้อมูลการลงโทษทางวินัย ข้อมูลสุขภาพที่โรงเรียนเก็บไว้ บันทึกการเข้า–ออกโรงเรียน รูปภาพหรือวิดีโอที่มีการจัดเก็บไว้ภายในระบบ ข้อมูลจากระบบ LMS เช่น Google Classroom หรือระบบเช็คชื่ออัตโนมัติ

การปฏิเสธคำขอทำได้เฉพาะกรณีที่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย เช่น การเปิดเผยข้อมูลอาจกระทบสิทธิของบุคคลอื่น หรือมีคำสั่งศาลห้ามเปิดเผย ในทุกกรณีที่โรงเรียนปฏิเสธคำขอ โรงเรียนต้อง “บันทึกเหตุผลการปฏิเสธ” ไว้ตามมาตรา 39 เพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้

ในเชิงปฏิบัติ สถานศึกษาควรจัดทำ “ระบบคำร้องข้อมูลส่วนบุคคล” และกำหนดช่องทางให้ผู้ปกครองหรือนักเรียนยื่นคำขอได้โดยง่าย รวมทั้งต้องตอบคำขอภายใน 30 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เพื่อไม่ให้เกิดภาระเกินสมควรกับเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่นักเรียนสงสัยว่าข้อมูลของตนถูกนำไปใช้โดยมิชอบ สิทธินี้จึงมีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้เรียน

2. สิทธิขอรับข้อมูลและสิทธิในการโอนข้อมูล (มาตรา 31)

มาตรา 31 เป็นสิทธิที่สะท้อนมาตรฐานสากลด้าน data portability (Bárbara da Rosa Lazarotto, (2024: 3-4) โดยกำหนดให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิ “ขอรับข้อมูลส่วนบุคคลในรูปแบบที่สามารถอ่านโดยระบบอัตโนมัติได้” หรือขอให้โรงเรียนส่งต่อข้อมูลไปยังผู้ควบคุมข้อมูลรายอื่น เช่น โรงเรียนปลายทางในกรณีที่นักเรียนย้ายสถานศึกษา สิทธินี้ช่วยให้การเคลื่อนย้ายข้อมูลมี

ประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน และลดความเสี่ยงจากการจัดทำข้อมูลใหม่

ตัวอย่างการใช้สิทธิในทางปฏิบัติ เช่น เมื่อผู้ปกครองต้องการย้ายบุตรหลานไปยังโรงเรียนใหม่ โรงเรียนเดิมต้องจัดส่งประวัติผลการเรียนในรูปแบบดิจิทัลตามคำขอ นักเรียนขอให้ย้ายไฟล์พอร์ตโฟลิโอที่จัดเก็บในระบบ LMS ไปยังแพลตฟอร์มอื่น หรือ ขอรับประวัติพฤติกรรมหรือประวัติการเข้าร่วมกิจกรรมในรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม กฎหมายกำหนดข้อจำกัดสำคัญคือ สิทธินี้ไม่ใช้กับข้อมูลที่โรงเรียนประมวลผลเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย เช่น ข้อมูลผลการสอบมาตรฐานระดับชาติ ข้อมูลดังกล่าวอาจต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐและไม่สามารถโอนย้ายโดยอัตโนมัติได้

3. สิทธิคัดค้านการประมวลผลข้อมูล (มาตรา 32)

มาตรา 32 ให้นักเรียนมีสิทธิคัดค้านการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของตนในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อข้อมูลถูกประมวลผลตามฐานประโยชน์สาธารณะ (มาตรา 24(4)) หรือฐานประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของโรงเรียน (มาตรา 24(5))

(2) การประมวลผลข้อมูลเพื่อ “การตลาดแบบตรง” ซึ่งแม้ตัวอย่างนี้อาจพบไม่มากในสถานศึกษา แต่มีความสำคัญในการป้องกันการใช้ข้อมูลนักเรียนในเชิงพาณิชย์

(3) การประมวลผลข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ด้านการวิจัยหรือสถิติ หากเจ้าของข้อมูลเห็นว่าอาจมีผลกระทบต่อสิทธิของตน (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2567: ออนไลน์)

ตัวอย่างกรณีที่นักเรียนอาจใช้สิทธิคัดค้าน เช่น นักเรียนไม่ต้องการให้โรงเรียนใช้ภาพถ่ายของตนในสื่อประชาสัมพันธ์ ผู้ปกครองไม่ยินยอมให้โรงเรียนส่งข้อมูลไปยังบริษัทที่ให้บริการแอปพลิเคชันเสริมการเรียน หรือ นักเรียนไม่เห็นด้วยที่โรงเรียนใช้ข้อมูลพฤติกรรมเพื่อวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมด้วยระบบ AI เป็นต้น

เมื่อมีการคัดค้าน โรงเรียนต้องหยุดประมวลผลข้อมูลทันที เว้นแต่พิสูจน์ได้ว่ามีเหตุผลทางกฎหมายที่ “สำคัญยิ่งกว่า” ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ต้องตีความอย่างจำกัดเพื่อปกป้องสิทธิของนักเรียนอย่างแท้จริง

4. สิทธิขอลบหรือทำลายข้อมูล (มาตรา 33)

มาตรา 33 กำหนดสิทธิที่สำคัญอย่างยิ่งของนักเรียน คือ สิทธิขอให้โรงเรียนลบ ทำลาย หรือทำให้ข้อมูลไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้ (anonymization) ในกรณีต่อไปนี้

(1) ข้อมูลหมดความจำเป็นตามวัตถุประสงค์

(2) ผู้ปกครองหรือเจ้าของข้อมูลถอนความยินยอม

(3) นักเรียนคัดค้านการประมวลผลตามมาตรา 32 และโรงเรียนไม่อาจปฏิเสธ

(4) ข้อมูลถูกเก็บ รวบรวม หรือใช้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

กรณีในสถานศึกษา เช่น โรงเรียนยังคงเก็บข้อมูลนักเรียนที่จบการศึกษาไปนานหลายปีโดยไม่จำเป็น รูปภาพนักเรียนถูกใช้ในกิจกรรมประชาสัมพันธ์โดยไม่เคยได้รับความยินยอม หรือ ข้อมูลสุขภาพที่โรงเรียนเก็บไว้เกินระยะเวลาที่จำเป็นสำหรับการดูแล เป็นต้น

กฎหมายยังระบุว่า หากข้อมูลถูก “เปิดเผยต่อสาธารณะ” เช่น ลงเว็บไซต์ เฟซบุ๊ก หรือสื่อออนไลน์ โรงเรียนต้องรับผิดชอบดำเนินการให้สอดคล้องตามคำขอลบ “ทั้งในด้านเทคนิคและค่าใช้จ่าย” ซึ่งสะท้อนความรับผิดชอบสูงของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

5. สิทธิระงับการใช้ข้อมูล (มาตรา 34)

นอกจากสิทธิขอลบข้อมูลแล้ว มาตรา 34 ให้นักเรียนมีสิทธิ “ขอระงับการใช้ข้อมูล” ในสถานการณ์เฉพาะ เช่น ข้อมูลอยู่ระหว่างการตรวจสอบความถูกต้อง มีการขอลบข้อมูลแต่เจ้าของข้อมูลประสงค์ให้หยุดการใช้ก่อน ข้อมูลหมดความจำเป็นแต่เจ้าของข้อมูลต้องการเก็บไว้เพื่อใช้สิทธิตามกฎหมาย หรือ โรงเรียนอยู่ระหว่างการพิจารณาคัดค้านตามมาตรา 32

ตัวอย่างในโรงเรียน ได้แก่ ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนระงับการใช้ข้อมูลสุขภาพของบุตรหลานระหว่างที่อยู่ระหว่างการแก้ไข นักเรียนร้องเรียนว่าข้อมูลพฤติกรรมถูกบันทึกผิดและต้องการให้หยุดใช้ก่อนแก้ไข หรือ โรงเรียนจะส่งข้อมูลนักเรียนให้บริษัทภายนอกแต่มีคำร้องขอให้ระงับก่อนตรวจสอบความเหมาะสมของสัญญา หากโรงเรียนไม่ดำเนินการตามคำร้อง เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทันที

6. ความยินยอมของผู้เยาว์และผลต่อการปฏิบัติในสถานศึกษา (มาตรา 19–25 และมาตรา 20)

การประมวลผลข้อมูลของนักเรียนในสถานศึกษาต้องตีความร่วมกับกฎเกณฑ์เกี่ยวกับ “การยินยอมของผู้เยาว์” ซึ่งมีลักษณะพิเศษกว่าการยินยอมของบุคคลทั่วไป

(1) ความยินยอมต้อง “ชัดแจ้ง” และ “แจ้งวัตถุประสงค์” (มาตรา 19) แบบฟอร์มต้องเข้าใจง่าย แยกจากเอกสารอื่น ไม่

บังคับให้ยินยอมในสิ่งที่ไม่จำเป็นต่อการศึกษา

(2) ผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใช้อำนาจปกครอง (มาตรา 20) หากผู้เยาว์ ไม่เกิน 10 ปี ต้องใช้ความยินยอมของผู้ปกครองเท่านั้น หากอายุเกิน 10 ปี แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความยินยอมจากทั้งผู้ปกครองและตัวเด็กในเรื่องที่กฎหมายกำหนด

(3) ข้อมูลที่สามารถเก็บโดยไม่ต้องยินยอม (มาตรา 24) ซึ่งมีผลอย่างมากต่อโรงเรียน เช่น ข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะด้านการศึกษา การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของสถานศึกษา ข้อมูลเพื่อป้องกันอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพนักเรียน

อย่างไรก็ตาม แม้เข้าข้อยกเว้น โรงเรียนต้องไม่เก็บเกินความจำเป็น และต้องแจ้งนักเรียนหรือผู้ปกครองตามมาตรา 23

7. ผลกระทบเชิงปฏิบัติในสถานศึกษา

เพื่อนำกฎหมายไปใช้ได้จริง สถานศึกษาต้องตีความสิทธิต่าง ๆ ของนักเรียนและออกแบบมาตรการที่เหมาะสม เช่น

(1) การให้ข้อมูลกับครูและบุคลากร ต้องจำกัดเฉพาะผู้มีหน้าที่ เช่น ครูประจำชั้น นักจิตวิทยา หรือฝ่ายวินัย มิใช่เผยแพร่ข้อมูลนักเรียนแก่ครูทุกคนโดยไม่จำเป็น

(2) การบันทึกภาพกิจกรรม ต้องได้รับความยินยอมก่อนถ่ายหรือใช้ภาพนักเรียน ห้ามใช้ภาพเพื่อประชาสัมพันธ์หากไม่แจ้งวัตถุประสงค์ชัดเจน หากเป็นภาพกิจกรรมสาธารณะ ต้องพิจารณาความเหมาะสมและไม่เปิดเผยข้อมูลที่อาจกระทบศักดิ์ศรีของนักเรียน

(3) การใช้งานระบบ LMS และแพลตฟอร์มออนไลน์ ต้องแจ้งนโยบายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้บริการให้ผู้ปกครองทราบ ห้ามส่งข้อมูลนักเรียนให้บริษัทภายนอกที่ไม่มีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลที่เพียงพอตามมาตรา 28 ควรมีมาตรการจำกัดการเข้าถึงข้อมูลในระบบ เช่น การกำหนดบัญชีผู้ใช้และสิทธิการเข้าถึงอย่างรัดกุม

(4) การรายงานผลการเรียนแก่ผู้ปกครอง แม้ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ต้องส่งเฉพาะข้อมูลของบุตรหลาน ไม่เปิดเผยข้อมูลของนักเรียนคนอื่นร่วมด้วย เช่น ไม่ควรโพสต์ลำดับคะแนนรวมทั้งห้องลงกลุ่มไลน์ผู้ปกครอง

สรุปภาพรวมสิทธิของนักเรียนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ครอบคลุมทั้งมิติของความโปร่งใส การควบคุมข้อมูล และการได้รับความคุ้มครองจากการใช้ข้อมูลโดยไม่จำเป็น การใช้สิทธิอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความเข้าใจของทั้งผู้ปกครอง นักเรียน และบุคลากรของโรงเรียน โดยมีสถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการวางระบบที่ทำให้สิทธิเหล่านี้เกิดผลอย่างแท้จริง บทบัญญัติแต่ละมาตราไม่ได้มีผลเฉพาะด้านเทคนิคของการจัดเก็บข้อมูล แต่ยังสะท้อนเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการให้โรงเรียนเคารพศักดิ์ศรีและศักยภาพของผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิพื้นฐานเหนือข้อมูลของตนเอง

บทบาทของสถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และความท้าทายด้านการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน

สถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามหลักกฎหมายอย่างรอบคอบ ทั้งการเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลนักเรียนภายใต้ PDPA กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงก่อให้เกิดภาระหน้าที่เชิงนโยบายและเทคนิคเท่านั้น แต่ยังเผชิญความท้าทายหลายด้าน จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ทั้งบทบาทตามกฎหมายและปัญหาเชิงโครงสร้างอย่างเป็นระบบ

1. บทบาทของสถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียน ทั้งในด้านการเก็บรวบรวม การใช้ การเปิดเผย การจัดเก็บรักษา และการลบหรือทำลายข้อมูลตามวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งเป็น “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” โดยปริยาย เพราะโรงเรียนเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียน บุคลากร และผู้ปกครอง บทบาทดังกล่าวก่อให้เกิดหน้าที่ตามกฎหมายหลายประการที่สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของผู้เรียน และส่งผลกระทบทางกฎหมายและจริยธรรมอย่างร้ายแรง

(1) ภาระหน้าที่สำคัญที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติตามคือ การแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามมาตรา 23 ซึ่งกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องแจ้งรายละเอียดแก่นักเรียนหรือผู้ปกครองก่อนหรือขณะเก็บข้อมูล ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของการใช้ข้อมูล ระยะเวลาเก็บรักษา หรือประเภทบุคคลที่ข้อมูลอาจถูกเปิดเผย การแจ้งวัตถุประสงค์อย่างโปร่งใสเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เจ้าของข้อมูลสามารถประเมินผลกระทบต่อสิทธิของตนได้ และเป็นกลไกที่สกัดกั้นไม่ให้โรงเรียนเก็บข้อมูลเกินความจำเป็นหรือใช้ข้อมูลนอกเหนือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามมาตรา 21

(2) หน้าที่จัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล ตามมาตรา 37 ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนต้องจัดระบบป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบ ทั้งในรูปแบบเอกสารและดิจิทัล รวมถึงต้องแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลแก่สำนักงานภายใน 72 ชั่วโมงหากมี

ความเสี่ยงต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูล (ปรีดา โชติมานนท์ และ สุขสมัย สุทธิบดี, 2566: 22) มาตราดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบเชิงรุกที่สถานศึกษาต้องดำเนินการเพื่อป้องกันข้อมูลนักเรียนรั่วไหล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่ข้อมูลถูกจัดเก็บในระบบออนไลน์ และมีการส่งต่อผ่านแพลตฟอร์มเอกชนจำนวนมาก เช่น Google Workspace, Zoom หรือ Line ซึ่งมักมีนโยบายข้อมูลส่วนบุคคลที่ซับซ้อนและอาจตั้งอยู่ในต่างประเทศที่มีมาตรฐานคุ้มครองข้อมูลไม่เท่าเทียมตามเงื่อนไขของมาตรา 28

(3) สถานศึกษายังมีหน้าที่สำคัญในการให้ความเคารพสิทธิของนักเรียนในการใช้สิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิขอเข้าถึงข้อมูล (มาตรา 30) สิทธิขอให้แก้ไขข้อมูล (มาตรา 35–36) สิทธิขอลบข้อมูล (มาตรา 33) หรือสิทธิระงับการใช้ข้อมูล (มาตรา 34) ในทางปฏิบัติ โรงเรียนต้องจัดทำระบบที่รองรับคำร้องเหล่านี้โดยตรงและกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้การตอบสนองต่อคำร้องเป็นไปภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นอาจเข้าข่ายละเมิดสิทธิ และนักเรียนหรือผู้ปกครองสามารถร้องเรียนต่อคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญได้ทันทีตามที่กฎหมายกำหนด

2. ความท้าทายด้านการบริหารจัดการข้อมูลนักเรียน

การปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษามักต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากโครงสร้างการบริหารจัดการของโรงเรียนไทยและความไม่พร้อมด้านความรู้ของบุคลากร

(1) ความท้าทายด้านความไม่พร้อมของบุคลากรและความรู้ด้านกฎหมาย โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่เผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร สื่อการสอน เทคโนโลยี และสถานที่ ทำให้การจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำได้ไม่เต็มศักยภาพ (กัญจนา สัณฐาน และ ประกอบ คุณารักษ์, 2563: 98-99) อีกทั้งไม่มีผู้เชี่ยวชาญด้านการคุ้มครองข้อมูล อาจทำให้การตีความกฎหมาย เช่น มาตรา 19–26 เกี่ยวกับความยินยอมและการเก็บข้อมูลคลาดเคลื่อนหรือไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ หลายโรงเรียนยังไม่มีความเข้าใจว่าการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของเอกชน เช่น Google Classroom หรือ Zoom นับเป็นการ “โอนข้อมูลไปต่างประเทศ” ซึ่งอาจต้องอยู่ภายใต้มาตรา 28 ที่กำหนดให้ประเทศปลายทางต้องมีมาตรฐานคุ้มครองข้อมูลที่เพียงพอ

(2) ความท้าทายในการจัดการฐานข้อมูลที่กระจัดกระจาย (data fragmentation) โดยทั่วไปโรงเรียนมักมีข้อมูลที่ถูกเก็บไว้ในหลายระบบ เช่น ระบบงานทะเบียน ระบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบสุขภาพ ระบบ LMS ระบบงานวินัย รวมถึงแฟ้มเอกสารของครูประจำชั้น การกระจัดกระจายเช่นนี้ทำให้โรงเรียนไม่สามารถควบคุมการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้การตอบสนองต่อคำร้องขอใช้สิทธิของนักเรียนเป็นไปอย่างยากลำบาก อีกทั้งยังเพิ่มความเสี่ยงของการใช้ข้อมูลผิดวัตถุประสงค์โดยบุคลากรที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นการละเมิดตามมาตรา 27

(3) ปัญหาการเก็บข้อมูลเกินความจำเป็น (over-collection) ก็ปรากฏอย่างกว้างขวางในสถานศึกษา เช่น การขอข้อมูลสุขภาพที่ละเอียดเกินควร การขอสำเนาบัตรประชาชนหลายครั้ง หรือการบันทึกข้อมูลพฤติกรรมรายวันโดยไม่จำเป็น การกระทำเช่นนี้ขัดต่อหลักการตามมาตรา 22 ที่กำหนดให้โรงเรียนเก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็นต่อภารกิจทางการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีปัญหาความยากลำบากในการลบหรือระงับข้อมูล โดยเฉพาะเมื่อข้อมูลถูกจัดเก็บในระบบกลางของกระทรวงหรือระบบของบริษัทเอกชน โรงเรียนอาจไม่มีสิทธิ์ลบหรือแก้ไขข้อมูลได้ด้วยตนเอง แม้เป็นคำร้องของเจ้าของข้อมูลตามมาตรา 33 ซึ่งสร้างความท้าทายด้านความรับผิดชอบของโรงเรียนว่าใครเป็นผู้ควบคุมข้อมูลที่แท้จริงในระบบลักษณะดังกล่าว

(4) ปัญหาด้านจริยธรรมในการจัดการข้อมูลผู้เยาว์ การใช้ข้อมูลเด็กจำเป็นต้องอาศัยหลักการ “ผลประโยชน์สูงสุดของผู้เยาว์” และไม่ควรนำข้อมูลไปใช้ในลักษณะที่อาจสร้างตราบาปหรือจำกัดโอกาสในอนาคต เช่น การเก็บข้อมูลพฤติกรรมเชิงลบเป็นเวลานานเกินควร การเผยแพร่ภาพนักเรียนที่อาจกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินความเสี่ยงของเด็กโดยไม่มีมาตรการกำกับอย่างเข้มงวด สถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับความละเอียดอ่อนของข้อมูลเด็ก ไม่เพียงแต่ในเชิงกฎหมาย แต่รวมถึงในมิติของคุณธรรมและจริยธรรมทางการศึกษา

โดยสรุป บทบาทของสถานศึกษาในฐานะผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีความซับซ้อนทั้งด้านกฎหมาย เทคโนโลยี การบริหารจัดการ และจริยธรรม การปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจเชิงลึกของบุคลากร การออกแบบระบบข้อมูลที่สอดคล้องกับหลักความจำเป็นและความปลอดภัย ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมภายในสถานศึกษาที่เคารพสิทธิของนักเรียนในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างแท้จริง

การเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของต่างประเทศกับบริบทสิทธิของนักเรียนในสถานศึกษา

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนเป็นประเด็นระดับสากลที่ทุกประเทศต้องเผชิญอย่างจริงจัง โดยเฉพาะในยุคที่สถานศึกษาใช้ระบบดิจิทัล แพลตฟอร์มออนไลน์ และระบบจัดเก็บข้อมูลที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ประเทศต่าง ๆ จึงพัฒนากฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้สอดรับกับสิทธิของผู้เรียนในฐานะกลุ่มเปราะบาง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองมากกว่าบุคคลทั่วไป ใน

หัวข้อนี้ผู้เขียนมุ่งเปรียบเทียบกฎหมายสำคัญของต่างประเทศ ได้แก่ GDPR, FERPA, COPPA ตลอดจนกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลของสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น เพื่อวิเคราะห์บทเรียนที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อยกระดับการคุ้มครองข้อมูลของนักเรียนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น

1. GDPR (สหภาพยุโรป): สิทธิของเด็กและความเข้มงวดด้านการยินยอม

GDPR หรือ General Data Protection Regulation ของสหภาพยุโรปถือเป็นกรอบกฎหมายที่ได้รับการยอมรับว่ามีความเข้มงวดที่สุดในโลก โดยได้กำหนดสิทธิของเด็กไว้อย่างชัดเจนว่าเป็น “กลุ่มผู้มีความเปราะบางสูง” (vulnerable data subjects) ซึ่งต้องได้รับมาตรการคุ้มครองพิเศษเมื่อมีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากเด็กมักมีความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยง ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และกลไกการคุ้มครองสิทธิของตนในบริบทของข้อมูลส่วนบุคคลน้อยกว่า จึงจำเป็นต้องมีมาตรการคุ้มครองที่เข้มงวดและเหมาะสมกับวัย (นคร เสรีรักษ์ และคณะ, 2562: 20) อีกทั้งกำหนดอายุขั้นต่ำในการให้ความยินยอมสำหรับบริการออนไลน์ที่มีลักษณะเป็น “information society services” ไว้ที่ 16 ปี แต่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกกำหนดอายุขั้นต่ำที่ 13 ปีได้ ซึ่งเรียกว่า age of digital consent (ปุญณิศา เข็มทอง, 2565: 427)

ในทางปฏิบัติ GDPR กำหนดให้การเก็บข้อมูลเด็กต้องอาศัยความยินยอมของผู้ปกครอง ผู้ควบคุมข้อมูลต้องสื่อสารกับเด็กและผู้ปกครองด้วยภาษาที่เหมาะสม เข้าใจง่าย ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กมักถูกจัดอยู่ในข้อมูลที่ต้องมีมาตรการสูงสุด โดยเฉพาะข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลชีวภาพ และข้อมูลพฤติกรรมในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

นอกจากนี้ GDPR ยังมีหลัก “data protection by design and by default” ตามมาตรา 25 แห่ง GDPR มุ่งให้ผู้ควบคุมข้อมูลคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวตั้งแต่ขั้นออกแบบระบบและตั้งค่าการประมวลผลให้อยู่ในระดับต่ำสุดเท่าที่จำเป็น สอดคล้องหลักการจำกัดวัตถุประสงค์และการใช้ข้อมูลเท่าที่จำเป็น (European Union, 2025: online) สถานศึกษาจึงต้องออกแบบระบบเรียนออนไลน์ให้ปลอดภัยตั้งแต่ต้น เช่น การปิดระบบบันทึกภาพโดยอัตโนมัติ หรือจำกัดสิทธิผู้ใช้เฉพาะบุคลากรจำเป็นเท่านั้น บทเรียนที่สำคัญสำหรับไทยคือการกำหนดมาตรฐานการยินยอมของเด็กและระบบป้องกันข้อมูลตั้งแต่ขั้นตอนออกแบบระบบ ซึ่งปัจจุบันสถานศึกษาไทยยังไม่มีกลไกบังคับใช้ที่เข้มแข็งเช่นนี้

2. FERPA (สหรัฐอเมริกา): สิทธิของผู้เรียนในการควบคุมข้อมูลการศึกษา

FERPA หรือ Family Educational Rights and Privacy Act เป็นกฎหมายเฉพาะของสหรัฐอเมริกาเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลการศึกษา (education records) ซึ่งให้สิทธิสำคัญแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง (U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION, 2025: online) ได้แก่ สิทธิขอเข้าถึงข้อมูลการศึกษา สิทธิขอแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง สิทธิห้ามไม่ให้สถานศึกษาเปิดเผยข้อมูลต่อบุคคลอื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม

FERPA กำหนดว่าสถานศึกษาไม่อาจเปิดเผยข้อมูลผู้เรียน แม้เพียงบางส่วน เช่น คะแนนสอบ หมายเลขประจำตัวนักเรียน หรือข้อมูลวินัย ยกเว้นในกรณีที่ผู้เรียนอายุเกิน 18 ปีและให้ความยินยอม หรือมีข้อยกเว้นเฉพาะที่กฎหมายกำหนด เช่น เพื่อความปลอดภัยเร่งด่วน

ลักษณะโดดเด่นของ FERPA คือการจำแนกข้อมูลการศึกษาอย่างเข้มงวด (education records) และกำหนดโทษทางปกครอง เช่น การตัดถอนเงินอุดหนุนหากสถานศึกษาละเมิด FERPA อย่างร้ายแรง ซึ่งเป็นกลไกบังคับใช้ที่มีประสิทธิผลมากกว่าการกำหนดโทษทางแพ่งอย่างเดียว บทเรียนสำคัญต่อไทยคือการสร้างระบบการกำกับดูแลที่มี “แรงจูงใจและแรงกดดัน” ให้สถานศึกษาปฏิบัติตามอย่างจริงจัง มิใช่อาศัยเพียงข้อกำหนดเชิงหลักการ

3. COPPA (สหรัฐอเมริกา): การเก็บข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปีบนแพลตฟอร์มออนไลน์

COPPA หรือ Children’s Online Privacy Protection Act เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี ที่ใช้บริการออนไลน์ของผู้ประกอบการเว็บไซต์และผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ฉัตรฑริกา นภาธนาพงศ์ และ อัชราภรณ์ อริยสุนทร, 2566: 662) โดยกำหนดให้ผู้ให้บริการออนไลน์ต้องขอความยินยอมจาก “ผู้ปกครอง” ก่อนเก็บข้อมูลเด็ก (Topelson, D., et al, 2013: online) เปิดเผยนโยบายความเป็นส่วนตัวอย่างโปร่งใส เก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็น ห้ามใช้ข้อมูลเด็กเพื่อการโฆษณาเชิงพฤติกรรม (behavioral advertising)

กฎหมายนี้สร้างผลกระทบอย่างมากต่อผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม เช่น YouTube, Google, Roblox ซึ่งต้องเปลี่ยนแนวทางการเก็บข้อมูลเด็กอย่างมาก COPPA จึงเป็นกรอบสำคัญสำหรับสถานศึกษาไทย เมื่อใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ของเอกชนในการจัดการเรียนการสอน เช่น Google Classroom หรือระบบประชุมออนไลน์ที่บันทึกภาพนักเรียน เพราะกฎหมายไทยยังไม่มีข้อกำหนดเฉพาะสำหรับแพลตฟอร์มดิจิทัลที่ใช้งานกับเด็กอย่างชัดเจน

4. กฎหมายของสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

(1) สิงคโปร์ – PDPA และแนวปฏิบัติในสถานศึกษา

กฎหมาย PDPA 2012 ของสิงคโปร์ วางหลักคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เข้มงวดและครอบคลุมทุกองค์กรรวมถึง “สถานศึกษา” ซึ่งถูกจัดเป็น education institution ตามนิยามในมาตรา 2 (Personal Data Protection Act, 2012) โดยกำหนดให้สถานศึกษาต้องเก็บ ใช้ และเปิดเผยข้อมูลเฉพาะเท่าที่จำเป็นและเพื่อวัตถุประสงค์ที่แจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้า (มาตรา 20) สิทธิสำคัญของนักเรียน เช่น สิทธิขอเข้าถึงข้อมูล (มาตรา 21) และสิทธิขอแก้ไขข้อมูล (มาตรา 22) ช่วยป้องกันการใช้ข้อมูลโดยพลการของโรงเรียน นอกจากนี้ PDPA กำหนดให้มี “การยินยอม” ก่อนการเก็บข้อมูล และต้องไม่เก็บเกินความจำเป็น (มาตรา 13–18) ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการคุ้มครองนักเรียนในยุคดิจิทัล เช่น แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์และระบบประเมินผล

เมื่อเทียบกับไทย ภายใต้ PDPA พ.ศ. 2562 แม้มีหลักการคล้ายคลึงกัน แต่ยังไม่มี “แนวปฏิบัติเฉพาะด้านสถานศึกษา” เช่นของสิงคโปร์ ทำให้โรงเรียนไทยมีความคลุมเครือในการตีความ โดยเฉพาะเรื่องการยินยอมแทนโดยผู้ปกครองและมาตรฐานความปลอดภัยข้อมูล ส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิของนักเรียนยังไม่สม่ำเสมอในทางปฏิบัติ ต่างจากสิงคโปร์ที่มีระบบกำกับชัดเจนและเป็นรูปธรรมกว่า

(2) เกาหลีใต้ – PIPA และการคุ้มครองข้อมูลเด็กในระบบดิจิทัล

กฎหมาย PIPA ของเกาหลีใต้ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิทธิของเจ้าของข้อมูล โดยเฉพาะกรณี “ผู้เยาว์” และการใช้ข้อมูลในบริบทสถานศึกษา ซึ่งองค์กรทุกประเภทรวมทั้งโรงเรียน ต้องปฏิบัติตามมาตรการด้านความปลอดภัย การจำกัดวัตถุประสงค์ และการยินยอมอย่างเคร่งครัด หนึ่งในหลักสำคัญคือ การกำหนดให้ “ผู้แทนโดยชอบธรรม” มีสิทธิดำเนินการแทนผู้เยาว์อายุต่ำกว่า 14 ปีในการเข้าถึง แก้ไข หรือตรวจสอบข้อมูลตาม มาตรา 38(2) (Korean Personal Information Protection Act, 2011) ขณะเดียวกัน มาตรา 22(5) กำหนดว่าการเก็บและใช้ข้อมูลของผู้เยาว์ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมก่อนเสมอ ซึ่งถือเป็นหลักที่สำคัญต่อบริบทโรงเรียน เนื่องจากข้อมูลนักเรียนถูกประมวลผลในระบบการเรียนการสอน การประเมินผล และกิจกรรมออนไลน์อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ PIPA ยังวางหลักด้าน “สิทธิในการเข้าถึง–แก้ไข–ลบ–จำกัดการประมวลผล” ซึ่งโรงเรียนต้องจัดช่องทางให้ผู้เยาว์หรือผู้แทนโดยชอบธรรมใช้สิทธิได้จริง พร้อมทั้งกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมีมาตรการด้านความปลอดภัยที่เพียงพอ เช่น การควบคุมผู้ประมวลผลข้อมูลและการอบรมบุคลากร

เมื่อเทียบกับไทย แม้ PDPA พ.ศ. 2562 จะมีหลักการคล้ายกัน แต่ยังขาด “ข้อกำหนดเฉพาะด้านการศึกษา” เหมือนที่เกาหลีใต้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ส่งผลให้สถานศึกษาไทยยังตีความและปฏิบัติไม่เป็นเอกภาพ โดยเฉพาะประเด็นการยินยอมแทนและการจัดการข้อมูลดิจิทัลของนักเรียนในยุคแพลตฟอร์มออนไลน์

(3) ญี่ปุ่น – Act on Protection of Personal Information (APPI)

กฎหมาย APPI ของญี่ปุ่น มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลในยุคสังคมสารสนเทศขั้นสูง โดยวางหลักให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้อง “ระบุวัตถุประสงค์การใช้ข้อมูลให้ชัดเจน” (Article 15) และห้ามใช้ข้อมูลเกินขอบเขตที่ระบุไว้โดยไม่ได้รับความยินยอม (Article 16) (Act on the Protection of Personal Information, 2003) หลักนี้มีความสำคัญต่อสถานศึกษา เนื่องจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเป็น “business operators handling personal information” ตามนิยามมาตรา 2 และต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องการเก็บ การใช้ และการเปิดเผยข้อมูลของนักเรียนอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ APPI กำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลต้องมี “มาตรการควบคุมความปลอดภัย” เพื่อป้องกันการรั่วไหลหรือความเสียหายของข้อมูล ซึ่งเป็นหัวใจต่อระบบบริหารจัดการข้อมูลนักเรียนในโรงเรียนดิจิทัล เช่น ระบบทะเบียนนักเรียน การประเมินออนไลน์ และฐานข้อมูลสุขภาพนักเรียน

เมื่อเปรียบเทียบกับไทย ภายใต้ PDPA พ.ศ. 2562 แม้มีหลักการคล้ายคลึงกัน เช่น การระบุวัตถุประสงค์ การยินยอม และการใช้ข้อมูลเท่าที่จำเป็น แต่ไทยยังไม่มี “แนวทางเฉพาะภาคการศึกษา” แบบของญี่ปุ่น ส่งผลให้โรงเรียนไทยขาดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับข้อมูลนักเรียน ขณะที่ญี่ปุ่นแม้ APPI ไม่ได้ระบุเรื่อง “ข้อมูลเด็ก” โดยเฉพาะ แต่มีระบบตีความและแนวทางจากหน่วยงานที่ทำให้สถาบันการศึกษาใช้ APPI ได้อย่างเป็นรูปธรรมและสม่ำเสมอกว่าไทย

5. บทเรียนที่ประเทศไทยควรนำมาปรับใช้

จากการเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ พบประเด็นสำคัญที่ไทยควรนำมาพิจารณาเพื่อยกระดับการคุ้มครองข้อมูลของผู้เรียน ได้แก่

(1) จัดทำ “กฎหมายลำดับรองเฉพาะภาคการศึกษา” เพื่อคุ้มครองข้อมูลเด็กอย่างเป็นรูปธรรม จากกรณี GDPR, FERPA, COPPA และ PDPA ของสิงคโปร์–เกาหลีใต้–ญี่ปุ่น ล้วนมี “แนวปฏิบัติเฉพาะสำหรับสถานศึกษา” หรือกฎหมายเฉพาะ (sector-specific rules) ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจหน้าที่และวิธีปฏิบัติได้ชัดเจน ไทยจึงควรออกประกาศ/กฎกระทรวงเฉพาะด้านการศึกษา เพื่อกำหนดมาตรฐานการเก็บ ใช้ เปิดเผย และจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนอย่างเป็นระบบ

(2) ยกระดับมาตรฐานการ “ยินยอมแทนโดยผู้ปกครอง” สำหรับผู้เยาว์ GDPR กำหนด age of digital consent อย่าง

ชัดเจน และ COPPA กำหนดให้ผู้ปกครองต้องให้ “verifiable parental consent” ก่อนเก็บข้อมูลเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี ขณะที่ PIPA เกาหลีใต้กำหนดให้ผู้แทนโดยชอบธรรมใช้สิทธิแทนเด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี ไทยควรกำหนดอายุและรูปแบบ “การยินยอมแทนที่ตรวจสอบได้” ในกิจกรรมดิจิทัล เช่น การใช้แพลตฟอร์ม, แอปเรียนออนไลน์ และระบบบันทึกภาพ

(3) กำหนดมาตรฐาน “data protection by design/default” สำหรับระบบโรงเรียนดิจิทัล ตาม GDPR และแนวปฏิบัติของสิงคโปร์ โรงเรียนต้องออกแบบระบบให้ปลอดภัยตั้งแต่ต้น เช่น ปิดฟังก์ชันบันทึกภาพอัตโนมัติ จำกัดสิทธิ์เฉพาะบุคลากรจำเป็น และลดการเก็บข้อมูลเกินจำเป็น ไทยควรบังคับใช้หลักนี้อย่างเป็นทางการในทุกโรงเรียน ทั้งรัฐและเอกชน

(4) สร้างกลไกกำกับและลงโทษที่มีประสิทธิภาพ FERPA ใช้ระบบ “ตัดเงินอุดหนุน” เป็นแรงกดดัน ทำให้สถานศึกษาปฏิบัติตามกฎหมายอย่างจริงจัง ไทยควรมีมาตรการลงโทษที่เป็นรูปธรรม เช่น เงื่อนไขงบประมาณ การตรวจประเมิน หรือคะแนนมาตรฐานความปลอดภัยข้อมูลของโรงเรียน

(5) พัฒนาความรู้และระบบอบรมบุคลากรสถานศึกษา ทั้งสิงคโปร์ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นเน้นการอบรมเจ้าหน้าที่ การกำกับผู้ประมวลผลข้อมูล และการสื่อสารกับผู้ปกครอง–นักเรียนอย่างโปร่งใส ไทยควรจัดทำหลักสูตรอบรมบังคับสำหรับครูและผู้ดูแลระบบเพื่อเพิ่มความพร้อมด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในทุกระดับสถานศึกษา

ด้วยบทเรียนเหล่านี้ ประเทศไทยจะสามารถยกระดับการคุ้มครองข้อมูลของนักเรียนให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากล และสร้างระบบการศึกษาที่เคารพศักดิ์ศรีของผู้เรียนในฐานะเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้ PDPA ในสถานศึกษาไทย: ปัญหาเชิงโครงสร้างและแนวโน้มการปรับตัวในยุคดิจิทัล

การบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อโครงสร้างการบริหารจัดการข้อมูลในสถานศึกษาไทย เนื่องจากโรงเรียนเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (data controller) ที่ต้องจัดเก็บข้อมูลของนักเรียนจำนวนมาก ครอบคลุมตั้งแต่ข้อมูลทั่วไปจนถึงข้อมูลอ่อนไหวตามมาตรา 26 เช่น ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลพฤติกรรม หรือข้อมูลชีวภาพที่เกิดจากระบบสแกนใบหน้า การประยุกต์ใช้ PDPA จึงเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องปรับระบบการจัดการทั้งด้านนโยบาย เทคโนโลยี และบุคลากร แต่การดำเนินการดังกล่าวกลับพบปัญหาเชิงโครงสร้างหลายประการที่สะท้อนถึงความพร้อมที่ยังไม่เพียงพอของระบบการศึกษาไทยในการเข้าสู่ยุคข้อมูลส่วนบุคคลเป็นศูนย์กลาง

(1) ปัญหาการกำหนดนโยบายข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ชัดเจน โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีการแจ้งนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Notice หรือ Privacy Policy) ในการจัดเก็บข้อมูลให้เจ้าของข้อมูลทราบ (ปพิชญา แจงจำรูญ, 2566: 58) รวมทั้งไม่มีประกาศนโยบายการประมวลผลข้อมูล (privacy notice) ที่ครอบคลุมตามข้อกำหนดของมาตรา 23 เช่น การแจ้งวัตถุประสงค์ ระยะเวลาการเก็บข้อมูล สิทธิของเจ้าของข้อมูล และข้อมูลผู้ควบคุมข้อมูลอย่างครบถ้วน แม้บางโรงเรียนจะมีแบบฟอร์มขอความยินยอมจากผู้ปกครอง แต่การร่างเอกสารมักใช้รูปแบบที่คัดลอกมาจากหน่วยงานอื่นโดยไม่ตรงกับกิจกรรมของโรงเรียนจริง เช่น การบันทึกภาพกิจกรรม การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการส่งข้อมูลให้บริษัทเทคโนโลยี ทำให้ความยินยอมไม่เป็น “ informed consent” ตามหลักกฎหมาย นอกจากนี้ โรงเรียนจำนวนมากยังเก็บข้อมูลเกินความจำเป็น (over-collection) ขัดกับหลักมาตรา 22 และไม่มีระบบกำหนดอายุข้อมูลตามมาตรา 33 ว่าข้อมูลใดต้องลบหรือทำให้ไม่สามารถระบุตัวบุคคลได้เมื่อหมดความจำเป็น

(2) ปัญหาการขาดเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) ซึ่งเป็นข้อบังคับในกรณีที่โรงเรียนมีการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากหรือข้อมูลอ่อนไหวตามมาตรา 41 แม้โรงเรียนจำนวนไม่น้อยจะเข้าเงื่อนไขต้องแต่งตั้ง DPO แต่กลับไม่มีบุคลากรที่มีความรู้เพียงพอหรือถูกแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ทำให้ไม่มีผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการประมวลผล ให้คำปรึกษา และรายงานปัญหาการละเมิดข้อมูลตามหน้าที่ตามมาตรา 42 สถานศึกษาจำนวนมากยังเห็นว่า PDPA เป็นเพียง “กฎหมายไอที” ทั้งที่แท้จริงแล้วเป็นกฎหมายเชิงสิทธิมนุษยชนที่ครูและผู้บริหารต้องเข้าใจในระดับนโยบาย ไม่ใช่เพียงมอบให้ฝ่ายไอทีรับผิดชอบ

(3) ความไม่เข้าใจของครูและผู้บริหาร ซึ่งเป็นอุปสรรคหลักต่อการปฏิบัติตามกฎหมาย แม้ว่าครูต้องจัดการข้อมูลจำนวนมากในชีวิตประจำวัน เช่น การถ่ายรูปนักเรียน การส่งงานผ่านช่องทางออนไลน์ การจัดทำประวัติผลการเรียน หรือการใช้แพลตฟอร์มประชุมทางไกล แต่โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้การอบรมเกี่ยวกับ PDPA อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด เช่น การสันนิษฐานว่าผู้ปกครองให้ความยินยอมโดยปริยาย หรือเชื่อว่าข้อมูลนักเรียนเป็น “ข้อมูลของโรงเรียน” สามารถใช้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งที่ตามมาตรา 19 สิทธิในข้อมูลยังคงเป็นของเจ้าของข้อมูลเสมอ ปัญหานี้ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการละเมิดข้อมูลโดยไม่เจตนา เช่น การใช้ LINE ส่วนตัวติดต่อผู้เรียน การส่งข้อมูลผ่านโทรศัพท์มือถือส่วนบุคคล หรือการแชร์รูปนักเรียนลงสื่อสังคมออนไลน์โดยไม่ได้รับความยินยอม ซึ่งการมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล จะช่วยลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล (วรัชญ์ตะวันทร์ ชัยรัตน์ และคณะ, 2567: 446)

(4) ปัญหาการรายงานเหตุละเมิดข้อมูล (data breach) ที่ไม่เป็นระบบ ซึ่งขัดกับหน้าที่ตามมาตรา 37 (4) ที่กำหนดให้ต้อง

แจ้งสำนักงานภายใน 72 ชั่วโมง เมื่อเกิดเหตุรั่วไหลหรือเข้าถึงข้อมูลโดยมิชอบ ในทางปฏิบัติ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่ากรณีใดเข้าข่าย data breach หรือใครเป็นผู้มีอำนาจรายงาน ทำให้หลายเหตุการณ์ไม่ได้รับการแจ้ง เช่น โทรศัพท์ครูหาย ภาพนักเรียนถูกแชร์ต่อโดยไม่ได้เจตนา หรือฐานข้อมูลนักเรียนรั่วไหลจากระบบที่มีความปลอดภัยต่ำ ความไม่มีระบบรายงานทำให้ความเสียหายต่อผู้เรียนไม่ถูกบรรเทา และโรงเรียนเองก็ไม่พัฒนามาตรการป้องกันที่ดีขึ้น

(5) ความเสี่ยงจากอุปกรณ์ของครูและแพลตฟอร์มเอกชน (BYOD – Bring Your Own Device) ครูจำนวนมากใช้โทรศัพท์มือถือส่วนตัวถ่ายภาพ ส่งงาน หรือเก็บข้อมูลผู้เรียน ซึ่งนำไปสู่ความเสี่ยงต่อการสูญหาย การแฮ็ก หรือการเข้าถึงโดยบุคคลไม่เกี่ยวข้อง โรงเรียนจำนวนมากไม่มีแนวปฏิบัติด้าน “mobile device policy” หรือมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามมาตรา 37 (1) ทำให้เกิดช่องโหว่ด้านความปลอดภัยอย่างมาก นอกจากนี้ การใช้แพลตฟอร์มเช่น Google, Zoom, Microsoft Teams หรือแอปสื่อสารอย่าง LINE ยังไม่มีการตรวจสอบด้านความปลอดภัยหรือการส่งข้อมูลไปต่างประเทศตามมาตรา 28–29 ส่งผลให้สถานศึกษามีความเสี่ยงทางกฎหมายโดยไม่รู้ตัว

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในอนาคตสะท้อนการปรับตัวของสถานศึกษาอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มมีการวางระบบที่ยั่งยืนมากขึ้น เช่น การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลกลาง ให้เป็นระบบศูนย์รวม (centralized data management) ลดปัญหาข้อมูลกระจัดกระจายและช่วยให้ควบคุมสิทธิการเข้าถึงได้ง่ายขึ้น อีกทั้งมีแนวโน้มเพิ่มการจัดอบรม PDPA ให้แก่ครูและผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจสิทธิของนักเรียนและภาระหน้าที่ของโรงเรียนตามกฎหมาย โรงเรียนจำนวนหนึ่งเริ่มกำหนด มาตรฐานด้านความปลอดภัยไอที เช่น การตั้งรหัสเข้มงวด การเก็บภาพนักเรียนในระบบกลางแทนมือถือครู และการจำกัดผู้เข้าถึงข้อมูล นอกจากนี้ ยังเริ่มมีการปลูกฝัง วัฒนธรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในโรงเรียน เช่น นโยบายไม่ถ่ายภาพนักเรียนโดยไม่จำเป็น นโยบายห้ามใช้ LINE ส่วนตัวกับผู้เรียน และการสร้างความตระหนักถึงสิทธิของผู้เรียนตามกฎหมาย ในภาพรวมแม้สถานศึกษาไทยยังเผชิญปัญหาการประยุกต์ใช้ PDPA อย่างกว้างขวาง แต่แนวโน้มการปรับตัวเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่เริ่มปรากฏชี้ให้เห็นว่า ระบบการศึกษาไทยกำลังพัฒนาไปสู่รูปแบบที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของนักเรียนมากขึ้น การยกระดับโครงสร้างการบริหารข้อมูลจึงไม่ใช่เพียงข้อกฎหมาย แต่เป็นการเสริมสร้างความปลอดภัย ศักดิ์ศรี และความเป็นส่วนตัวของผู้เรียนในโลกยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

สรุป

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นประเด็นที่สะท้อนการเปลี่ยนผ่านของสถานศึกษาไทยจากระบบบริหารที่เน้นเอกสารและการใช้อำนาจตามประเพณี มาสู่ระบบที่ให้ความสำคัญกับสิทธิของผู้เรียนในฐานะเจ้าของข้อมูลอย่างแท้จริง โดยบทบัญญัติตั้งแต่มาตรา 19–26 และมาตรา 30–39 ทำให้เห็นชัดว่าโรงเรียนมิใช่เพียงหน่วยบริการทางการศึกษา แต่เป็น “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ที่ต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ มีระบบแจ้งวัตถุประสงค์ การเก็บข้อมูลเท่าที่จำเป็น การจัดให้ใช้สิทธิตามกฎหมาย และการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามมาตรา 37 อย่างเคร่งครัด สิทธิของนักเรียน เช่น สิทธิขอเข้าถึงข้อมูล (มาตรา 30) สิทธิขอรับข้อมูลและโอนข้อมูล (มาตรา 31) สิทธิคัดค้าน (มาตรา 32) สิทธิขอลบข้อมูล (มาตรา 33) และสิทธิระงับการใช้ข้อมูล (มาตรา 34) เป็นกลไกสำคัญที่เปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างโรงเรียนกับผู้เรียน ให้เกิดการใช้ข้อมูลอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้

อย่างไรก็ดี การปรับใช้ PDPA ภายในสถานศึกษาไทยยังเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างหลายด้าน ทั้งความไม่พร้อมของนโยบาย การขาดความเชี่ยวชาญความรู้เชิงลึกของบุคลากร ระบบรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูล การใช้แพลตฟอร์มเอกชนที่มีความเสี่ยงด้านการส่งข้อมูลไปต่างประเทศ (มาตรา 28–29) และความเข้าใจคลาดเคลื่อนของครูผู้สอนซึ่งต้องจัดการข้อมูลในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ กลไกการแจ้งเหตุละเมิดข้อมูลตามมาตรา 37 (4) ยังไม่เป็นระบบ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่กระทบต่อสิทธิของนักเรียนได้อย่างทันท่วงที การเปรียบเทียบกับกรอบกฎหมายต่างประเทศ เช่น GDPR, FERPA, COPPA และกฎหมายของสิงคโปร์หรือญี่ปุ่น ทำให้เห็นว่าประเทศไทยยังจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางเชิงสถาบันและเชิงนโยบายอีกมากก่อนจะก้าวสู่มาตรฐานสากลในการคุ้มครองข้อมูลผู้เยาว์ในยุคดิจิทัล

ทิศทางการศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการดำเนินวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) หรือ กรณีศึกษา (Case Study) เพื่อประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมของครูและผู้บริหารสถานศึกษาไทยต่อการปฏิบัติตาม PDPA ในเชิงปริมาณและเชิงประจักษ์ การวิจัยดังกล่าวจะช่วยยืนยันประเด็นท้าทายที่ได้จากการวิเคราะห์บทความนี้ รวมถึงสะท้อนช่องว่างด้านความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายและแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสมยิ่งขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะ

สำหรับสถานศึกษา ควรกำหนดนโยบาย PDPA สำหรับนักเรียนโดยเฉพาะ เพื่อเป็นกรอบการจัดเก็บ ใช้ เปิดเผย และปกป้องข้อมูลของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบข้อมูลส่วนบุคคลของโรงเรียน เพื่อให้มีหน่วยงาน

กำกับดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันรัฐบาลควรออกแนวทางปฏิบัติ (Guidelines) เฉพาะสำหรับสถานศึกษาที่มีความชัดเจน โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการเก็บและใช้ข้อมูลภาพถ่าย–วิดีโอของนักเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลที่สถานศึกษามักใช้ในกิจกรรมประชาสัมพันธ์และการสื่อสารสาธารณะ จึงมีความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิ หากไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนรองรับ เมื่อพิจารณาควบคู่กับความจำเป็นในการมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนทั้งในระดับโรงเรียนและระดับภาครัฐแล้ว สถานศึกษาจึงควรดำเนินมาตรการเพิ่มเติมดังต่อไปนี้ เพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักเรียนเป็นไปอย่างรอบด้านและสอดคล้องตามกฎหมาย

(1) จัดทำ Privacy Notice ของสถานศึกษาให้ครบถ้วนตามมาตรา 23 ควรจัดทำประกาศที่ระบุวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูล ระยะเวลาเก็บรักษา สิทธิของนักเรียน และหน่วยงานผู้ควบคุมข้อมูลอย่างชัดเจน โดยจัดให้เข้าถึงง่ายและใช้ภาษาที่เข้าใจได้ตามหลักมาตรา 19

(2) แต่งตั้งและพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPO) โรงเรียนที่มีข้อมูลจำนวนมากหรือข้อมูลอ่อนไหวควรแต่งตั้ง DPO ตามมาตรา 41 และจัดอบรมต่อเนื่องเพื่อให้สามารถให้คำปรึกษา ตรวจสอบ และรายงานเหตุละเมิดตามมาตรา 42 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) กำหนดนโยบายภายในเกี่ยวกับการเก็บ ใช้ เปิดเผย และลบข้อมูลอย่างเป็นระบบ ควรกำหนดมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยตามมาตรา 37 (1) เช่น การกำหนดสิทธิการเข้าถึง การตั้งรหัสผ่าน การเข้ารหัสข้อมูล การทบทวนอุปกรณ์ที่ใช้ทำงาน ตลอดจนกำหนดอายุข้อมูลและกระบวนการลบตามมาตรา 33

(4) จัดการความเสี่ยงจากการใช้แพลตฟอร์มและอุปกรณ์ของครู (BYOD Policy) ควรกำหนดข้อปฏิบัติในการใช้โทรศัพท์มือถือส่วนตัว ระบบรับส่งงานออนไลน์ และแอปพลิเคชันสื่อสาร เพื่อป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ชอบ รวมทั้งตรวจสอบประเด็นการส่งข้อมูลไปต่างประเทศตามมาตรา 28–29

(5) อบรมครูและผู้บริหารเกี่ยวกับสิทธิของผู้เรียนและหน้าที่ของสถานศึกษา ควรจัดทำหลักสูตรอบรม PDPA สำหรับครูทุกระดับ เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของนักเรียน เช่น สิทธิคัดค้าน (มาตรา 32) หรือสิทธิขอลบข้อมูล (มาตรา 33) และสามารถตอบสนองคำร้องขอได้อย่างถูกต้อง

(6) พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางของโรงเรียนหรือของกระทรวงศึกษา การจัดระบบข้อมูลแบบรวมศูนย์ช่วยลดความซ้ำซ้อน ลดความเสี่ยงจากการกระจายข้อมูลในหลายแพลตฟอร์ม และเอื้อต่อการควบคุมและตรวจสอบตามมาตรา 39

(7) สร้างวัฒนธรรมคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลภายในโรงเรียน ควรปลูกฝังแนวคิดว่าข้อมูลของนักเรียนเป็นสิทธิพื้นฐานที่ต้องให้ความเคารพ ไม่ใช่เพียงข้อมูลที่โรงเรียนสามารถใช้ตามดุลพินิจ เช่น หลีกเลี่ยงการถ่ายรูปนักเรียนโดยไม่จำเป็น การแชร์ข้อมูลในกลุ่มสื่อสารส่วนตัว หรือการเผยแพร่ข้อมูลผลการเรียนโดยเปิดเผย

เอกสารอ้างอิง

กัญจนา สัณฐาน และ ประกอบ คุณารักษ์. (2563). **กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตพื้นที่ชนบทเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามจุดเน้นของนักเรียน**. วารสารรัชต์ภาคย์, 14(32), 97-113.

จิดาภา คีรีมาศทอง. (2568). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัล.** วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ฉัตรฑริกา นภาธนาพงศ์ และ อัชราภรณ์ อริยสุนทร. (2566). **ปัญหาการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562: ศึกษากรณีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก**. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 52(3), 640-670.

ชวิน อุ่นภัทร และ ปิยะบุตร บุญอร่ามเรือง. (2564). **Thailand Data Protection Guidelines 3.2 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับการวิจัยและสถิติ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นคร เสรีรักษ์, ณรงค์ ใจหาญ, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช, ศุภเกียรติ ศุภศักดิ์ศึกษากร และ นิชานันท์ นันทศิริ ศรณ์. (2562). **GDPR ฉบับภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.

นพมาศ นิลแช่ม. (2568). **ปัญหาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กในยุคดิจิทัลของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.2562.** วารสารกฎหมายนิติพัฒน์ นิด้า. 14(1), 45-71.

ปพิชญา แจงจำรูญ. (2566). **ปัญหาในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 : ศึกษากรณีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีดา โชติมานนท์ และ สุขสมัย สุทธิบดี. (2566). **รูปแบบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs)**. วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย. 6(1), 15-26.

ปุญณิศา เข็มทอง. (2565). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กจากการเผยแพร่ภาพถ่ายและวิดีโอบนสื่อโซเชียลมีเดีย**. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิค สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 8(3), 422-431.

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562. (2562, 27 พฤษภาคม). **ราชกิจจานุเบกษา**, 136(69 ก), 52-95.

วรัชญ์ตะวันทร์ ชัยรัตน์, สุพรรณา ภัทรเมธาวรกุล, และณัฐธิดา คำประเสริฐ. (2025). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตระหนักรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**. วารสาร Dhamma for Life, 31(1). 446-470.

สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2567). **สิทธิในการคัดค้านการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล (Right to Object) ตามมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562**. เข้าถึงเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.ops.go.th/th/ content_page/ item/10975-right-to-object-32-2562

Act on the Protection of Personal Information, 2003.

Bárbara da Rosa Lazarotto. (2024). **The Right to Data Portability: A Holistic Analysis of GDPR, DMA and the Data Act**. European Journal of Law and Technology, 15(1), 1-15.

European Union. (2025). **The General Data Protection Regulation (GDPR)**. Retrieved October 12, 2025, from https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A3201 6 R0 6 79&qid=1763750310706

Korean Personal Information Protection Act, 2011.

Kuner, C., Bygrave, L., & Docksey, C. (eds.). (2021). **The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary**. Oxford University Press.

Panurut Chuenpukdee. (2019). **Some legal issues of biometric data protection in Thailand. (Master's thesis)**. Master of Laws in Business Laws (English Program), Faculty of Law. Thammasat University.

Personal Data Protection Act 2012. (2020). **Personal Data Protection Act 2012 (2020 Revised Edition)**. Singapore Statutes Online. https://sso.agc.gov.sg/Act/PDPA2012?ProvIds=P11-#P11-

Topelson, D., Bavitz, C., Gupta, R., & Oberman, I. (2013). **Privacy and children's data – An overview of the Children's Online Privacy Protection Act and the Family Educational Rights and Privacy Act**. Retrieved October 13, 2025, from https://studentprivacycompass.org/wp-

content/uploads/2020/02/BERKMAN-Privacy-and-Child rens-Data-2013.pdf

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION. (2025). **FERPA 34 CFR PART 99—FAMILY EDUCATIONAL RIGHTSAND PRIVACY**. Retrieved October 13, 2025, from https://studentprivacy. ed.gov/ferpa

วารสารเสียงธรรมจากมหายาน